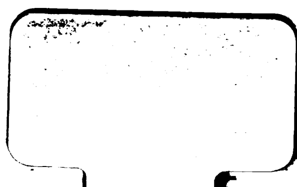

TAYLOR INSTITUTION
DOMI MINA
NUS TIO
ILLU MEA

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ
Ο ΠΑΡΑΒΑΤΗΣ

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ο ΠΑΡΑΒΑΤΗΣ

ΠΟΙΗΜΑ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΝ ΕΙΣ ΜΕΡΗ ΠΕΝΤΕ

ΥΠΟ

ΚΛΕΩΝΟΣ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΡΟΞΕΝΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΝ ΡΩΜΑΝΙᾼ.

Φρίσσω δέ σε δερκομένα
Μυρίοις μόχθοις διακναιόμενον.
Ζῆνα γὰρ οὐ τρομέων,
Ἰδίᾳ γνώμῃ σέβῃ
Θνατοὺς ἄγαν, Προμηθεῦ.
(ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ΔΕΣΜΩΤΗΣ 542).

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΠΕΡΡΗ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ.

—

1877.

ΤΩι

ΦΙΛΤΑΤΩι ΠΑΤΡι

ΚΑΙ

ΣΕΒΑΣΤΩι ΠΑΠΠΩι

ΙΕΡΟΝ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡράκλειτος ἐγώ. Τί με ὧν κάτω ἕλκετ' ἄμουσοι;
Οὐχ ἡμῖν ἐποίουν, τοῖς δὲ μ' ἐπισταμένοις.
Εἷς ἐμοὶ ἄνθρωπος τρισμύριοι· οἱ δ' ἀνάριθμοι
οὐδείς· ταῦτ' αὐδῶ καὶ παρὰ Περσεφόνῃ.
[Ἡράκλειτος, παρὰ Διογ. Λαερτίῳ Β. Θ'. Κεφ. ΙΒ'.]

Τοῦ παρόντος πονήματος αἱ πρῶται λέξεις ἐγράφησαν κατὰ τὸ 1862, ἐν Παρισίοις, τὴν δὲ δημοσίευσιν αὐτοῦ ἐκώλυσαν ἔκτοτε, ἀφ' ἑνὸς μὲν αἱ ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ πηγάζουσαι δυσχέρειαι, καὶ τῶν φίλων οἱ ἐνδοιασμοί, ἀφ' ἑτέρου δ' ἕτεραι περιπέτειαι, καὶ χαιρόμεθα διὰ τοῦτο, διότι, καίτοι καθ' ἑαυτὸ ἴσως εὐτελές, ὁπωςδήποτε τελειότερον νῦν κατέστη, ἀπορροφῆσαν τὰς κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα μελέτας ἡμῶν, καὶ σκέψεις. Καὶ ἤδη δὲ οἱ περὶ τῆς μικρᾶς αὐτοῦ ἀξίας φόβοι ἡμῶν εἰσὶ τοιοῦτοι, ὥστε βλέποντες πρὸ ἡμῶν τὰ τόσον συνήθη ταῦτα τοῦ χάρτου φύλλα, ἐφ' ὧν μακρὰ ἔτη ἐνεκύψαμεν, πολλάκις αἰσθανόμεθα τὸν πειρασμὸν τοῦ παραδοῦναι αὐτὰ τέλος εἰς τὸν Ἥφαιστον μᾶλλον, ἢ εἰς τὸ φῶς· ἀλλὰ τοῦτο ἤθελεν εἶναι αὐτοχειρία ὁλοκλήρου ἡμῶν τοῦ οἱουδήποτε πνευματικοῦ παρελθόντος, καὶ βραχεῖα στιγμὴ ἤθελεν ἐξαλεῖψαι ἡμέρας, καὶ μῆνας, καὶ χρόνους ματαίων ἴσως ἀγώνων, καὶ πόθων, μετὰ τὴν ἀπώλειαν δὲ ταύτην οὐδὲ κόκκος ἤθελε φυσικῶς ἀπομενεῖν, διὰ μέλλουσάν τινα ἐργασίαν, προθυμίας, ἢ θάῤῥους. Τούτου τοίνυν τοῦ ἠθικοῦ, οὕτως εἰπεῖν, θανάτου προετιμήσαμεν τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου ἡμῶν, τὴν ἀδέκαστον τοῦ κοινοῦ κρίσιν ἐπικαλούμενοι.

Τοῦ κοινοῦ λέγομεν, ἀλλ', οἴμοι, πόσοι οἱ παρ' ἡμῖν εἰς τὰ τοιαῦτα ἐνδιαφερόμενοι, καὶ ποία ἡ πεφωτισμένη κριτική, ἧς ἀναμένομεν τὴν μεμελετημένην ἐτυμηγορίαν; Οὐδόλως φαντασιοκοποῦμεν, καὶ γνωρίζομεν ὅτι εἰργάσθημεν πρὸς ὄφελος τῶν μυῶν Ἀθηναϊκοῦ τινος βιβλιοπωλείου. Τοιαύτη ἡ τύχη τῶν ἐν Ἑλλάδι εἰς τὰ γράμματα ἀσχολουμένων διὰ πολλὰς ἴσως ἔτι δεκάδας ἐτῶν· ἀλλ' οὐχ ἧττον ὑπάρχουσι καί τινες μετὰ πόθου θεωροῦντες προκύπτοντας τοὺς ἀσθενεῖς βλαστοὺς τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, καὶ μέλλον ἀξιώτερον τοῦ παρελθόντος δι' αὐτὴν ὀνειρευόμενοι, ἐὰν δὲ μεταξὺ αὐτῶν εὕρωμεν συμπαθεῖς τινας ἀναγνώστας, ἔσται τοῦτο ἱκανὴ ἀμοιβή.

Οἱ προλεγόμενα γράφοντες ἀποτάσσονται αὐτὰ συνήθως εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, ὥσπερ πονηρόν τι, καίτοι ἡ γενικὴ αὐτῶν χρῆσις ἀποδείκνυσι τὴν ἀδήρητον αὐτῶν ἀνάγκην. Ἐστὶ δ' ἡ ἀνάγκη αὕτη ἐν Ἑλλάδι ἀληθῶς ἐπαισθητή, διότι ἀλλαχοῦ οἱ συγγραφεῖς, καίτοι πολλὰ ἴσως ἔχοντες εἰπεῖν περὶ τοῦ ἰδίου ἔργου, ἐὰν μετριοφρόνως σιγήσωσι, γνωρίζουσιν ὅτι τὸ κοινόν, καὶ ἀχειραγώγητον, κατανοεῖ πολλὰ ἐξ αὐτῶν, ἐνῷ παρ' ἡμῖν εὐτύχημα θεωρεῖται καὶ τὰ λεγόμενα ἐὰν ἐκτιμηθῶσι· διὰ τοῦτο δὲ βλέπομεν πολλάκις τοὺς συγγραφεῖς ἡμῶν καὶ τοὺς ὑλικοὺς αὐτῶν κόπους ἱστοροῦντας, ὡς δανεισταί, οἵτινες παρὰ κακῶν ὀφειλετῶν, πάντας θυσιάζοντες τοὺς τόκους, ζητοῦσι διασῶσαι κἂν τὸ κεφάλαιον.

Τὰ προλεγόμενα οὐδόλως καὶ ἡμεῖς φιλοῦμεν, ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ πολύτιμος ἤθελεν εἶναι ἡμῖν ἡ σιγή, ἀλλ' οὐχ ἧττον εἰς τὴν τύχην αὐτοῦ τὸ πόνημα ἡμῶν παραδιδόντες, καθῆκον ἡμῶν ἀπαραίτητον αἰσθανόμεθα τὸ προτάξαι αὐτοῦ ἐξηγήσεις τινάς, διότι πιθανὸν ὅτι θίξει χορδὰς τρυφεράς. Τοῦτο δὲ πράττοντες, κ' ἐν πάσῃ ἁπλότητι τὰ κατ' αὐτὸ διηγούμενοι, γράψομεν ἐν' ὀλίγοις ἀληθῆ τῆς διανοίας ἡμῶν ἱστορίαν, ἐπιχείρησιν δυσχερῆ, καὶ δυσάρεστον, ἀλλ' ἴσως οὐχὶ ὅλως ματαίαν, διότι τὰ ἡμῖν συμβάντα εἰσὶν οὐχὶ ἐξαιρετικά τινα,

ἀλλὰ τὰ συμπτώματα γενικῆς ἐπιδημίας, ἀληθοῦς πανώλους τοῦ αἰῶνος ἡμῶν, πηγαζούσης ἀναποδράστως ἐκ τοῦ ῥιζηδὸν πλημμελοῦς ἐκπαιδευτικοῦ ἡμῶν συστήματος, καὶ τῆς βαρείας διανοητικῆς ἀτμοσφαίρας, ἐν ᾗ ζῶμεν ἔτι, καὶ ἣν ἀραιοῦσι μόλις ἤδη τὰ φῶτα τοῦ ἀναθάλλοντος ἡμῶν πολιτισμοῦ.

Κατὰ τὰ παιδικὰ ἔτη ἐφοιτήσαμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰ παρ' ἡμῖν σχολεῖα, κ' ἐδιδάχθημεν τὰ ἐκεῖ διδασκόμενα. Περὶ τῆς ἀληθείας τῶν διδαγμάτων τούτων κατ' ἀρχὰς οὐδεμίαν εἴχομεν ἀμφιβολίαν, καὶ ἀμέριμνον παρήρχετο τὸ ἔαρ τοῦ βίου, ἀλλ' ὀλίγον διήρκεσεν ἡ κατάστασις αὕτη· ὁ νοῦς ἤρξατο ὡριμάζων, κ' ἐστηρίξαμεν ἐταστικὰ βλέμματα ἐπὶ τῶν πεποιθήσεων ἡμῶν. Ἦσαν δὲ αὗται αἱ πεποιθήσεις πάντων τῶν παίδων, καὶ τοῦ πλείστου μέρους τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπότητος, ὅπερ οὐδέποτε ὑπὲρ αὐτὰς ὑψοῦται, καθαρὰ, καὶ γνήσια τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν βιβλίων διδασκόμενα, ἄνευ τῶν σοφιστικῶν, καὶ ματαίων ἐπεξηγήσεων, δι' ὧν οἱ μετέπειτα αἰῶνες παρεμόρφωσαν αὐτὰ, ὅπως συμβιβάσωσι δῆθεν πρὸς τὰ ὁλονὲν αὔξοντα φῶτα τῆς ἐπιστήμης, συγκλώθοντες τ' ἀσύγκλωστα, ὡς οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ, οἱ καρατομοῦντες τ' ἀγάλματα τοῦ Φειδίου, κ' ἐπιτιθέντες αὐτοῖς τὴν ἄσχημον μορφὴν προσφάτως μαρτυρήσαντος μοναχοῦ.

Ἐπιστεύομεν δηλ. ὅτι εἰς τὸ ὑπὲρ ἡμᾶς γλαυκὸν στερέωμα, ὅπου ἔστιλβον τῆς γῆς οἱ φωστῆρες, εὑρίσκετο ὁ Θεὸς, σεβάσμιος, ἔνθρονος γέρων, δεξιόθεν ὁ υἱὸς, τριακοντούτης ξανθὸς νεανίας, ἄνωθεν αὐτῶν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, πτερυγίζον ἐν σχήματι περιστερᾶς, ἔμπροσθεν οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀρχάγγελοι, καὶ τὰ ἑξάπτερα Χερουβεὶμ, καὶ Σεραφεὶμ, ᾄδοντα ἀτελεύτητα ὡσαννὰ πρὸς τὸν ἦχον λιγυφθόγγων βαρβίτων, ὄπισθεν τὸ ἀκάθαρτον τῶν ἁγίων πλῆθος, ἔν τινι γωνίᾳ ἡ ἡδεῖα τῆς Παναγίας μορφὴ, καὶ πέριξ ὁ ὄχλος τῶν δικαίων, συνωθούμενος, καὶ καταπατούμενος, ἵν' ἀτενίσῃ καὶ μακρόθεν πᾶσαν τὴν δόξαν ἐκείνην. Ὅτι κάτωθεν ἡμῶν εὑρίσκετο ἡ γέεννα, τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, « *ὅπου*

ὁ κλαυθμὸς, καὶ ὁ τριγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβέννυται », (1) σκοτεινὸν χάσμα πλῆρες θείου, καὶ φλογῶν, ἔνθα ἐντὸς μεγάλων λεβήτων ἔζεον αἱ ψυχαὶ τῶν ἁμαρτωλῶν, ἀναστρεφόμεναι ὑπὸ κερασφόρων, καὶ μακροκέρκων διαβόλων, ἀγγέλων καὶ τούτων πρώην, ἐπαναστάντων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν μεγαλεπιβόλου ἀντάρτου κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐκθρονίσωσιν αὐτὸν, καὶ μετὰ πολλὰς, καὶ αἱματηρὰς μάχας κρημνισθέντων εἰς τὸν Τάρταρον ἐκεῖνον. Ὅτι πρὸ 5633 ἐτῶν κατὰ τοὺς Ἑβραίους, ἢ 5877 κατὰ τοὺς Λατίνους « *ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν· ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος, καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος* ». (2) Ὅτι τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν « *εἶπεν ὁ θεὸς — Γενηθήτω φῶς, — καὶ ἐγένετο φῶς· καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὸ φῶς ὅτι καλόν. Καὶ διεχώρισεν ὁ θεὸς ἀναμέσον τοῦ φωτός, καὶ ἀναμέσον τοῦ σκότους· καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία.* » (3) Ὅτι τὴν ἐπομένην ἡμέραν « *εἶπεν ὁ θεὸς—Γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος· καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀναμέσον ὕδατος, καὶ ὕδατος. Καὶ ἐγένετο οὕτως· καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸ στερέωμα, καὶ διεχώρισεν ὁ θεὸς ἀναμέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερεώματος, καὶ ἀναμέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανόν. Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα δευτέρα.* » (4) Ὅτι τὴν τρίτην ἡμέραν, συναγαγὼν ὁ θεὸς τὸ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ὕδωρ, ἐποίησε τὰς θαλάσσας, καὶ ὤφθη ἡ ξηρὰ, ἥτις, διαταχθεῖσα ἐβλάστησε « *βοτάνην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος, καὶ*

(1) Κατὰ Μάρκον. Κεφ. 9 § 44.
(2) Γένεσις Κεφ. Α. § 1, 2.
(3) Αὐτόθι § 3, 4, 5.
(4) Αὐτόθι. § 6, 7, 8.

καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιῶν καρπόν.» κλ. (5) Ὅτι τὴν τετάρτην ἡμέραν « *εἶπεν ὁ θεὸς—Γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς φαῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ διαχωρίζειν ἀναμέσον τῆς ἡμέρας, καὶ ἀναμέσον τῆς νυκτός.... Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσω εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός, καὶ τοὺς ἀστέρας. Καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς.* » (6) Ὅτι τὴν πέμπτην ἡμέραν τὰ ὕδατα, διαταχθέντα, ἐξήγαγον « *ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ πετεινὰ πετώμενα ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ.... καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων ἑρπετῶν, ἃ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα κατὰ γένη αὐτῶν, καὶ πᾶν πετεινὸν πτερωτὸν κατὰ γένος.* » (7) Ὅτι τὴν ἕκτην ἡμέραν « *εἶπεν ὁ θεὸς — Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν.... καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον· κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεός....* (8) *Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν.»* *κλ.* (9) Καὶ ὅτι τέλος « *κατέπαυσε τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἐποίησε.»* (10) Ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο καθ' ὃ οὐκ «*ἔβρεξεν ὁ θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἄνθρωπος οὐκ ἦν ἐργάζεσθαι αὐτήν, πηγὴ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐπότιζε πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.»* (11) Ὅτι—« *ἔπλασεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον*

(5) Αὐτόθι § 11.
(6) Αὐτόθι § 14, 16, 17.
(7) Αὐτόθι § 20, 21.
(8) Αὐτόθι § 26, 27, 28.
(9) Αὐτόθι § 31.
(10) Αὐτόθι Κεφ. Β. 2.
(11) Αὐτόθι § 5, 6.

αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν» — μεθ' ὃ — *«ἐφύτευσεν ὁ θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδὲμ κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε. Καὶ ἐξανέτειλεν ὁ θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὡραῖον εἰς ὅρασιν, καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν, καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ».* (12) Ταῦτα δ' ἐν Μεσοποταμίᾳ, διότι ἐκ τῶν τεσσάρων βραχιόνων εἰς οὓς ἀφορίζεται ποταμός τις ποτίζων τὸν παράδεισον — *«ποταμὸς ὁ τρίτος Τίγρις, οὗτος ὁ προπορευόμενος κατέναντι Ἀσσυρίων· ὁ δὲ ποταμὸς ὁ τέταρτος Εὐφράτης».* (13) Ὅτι ὁ θεὸς ἔθετο τότε τὸν ἄνθρωπον *«ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν»,* (14) ἐνετείλατο δ' αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ παντὸς πλὴν ἀπὸ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, προσθεὶς ὅτι *«ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε»,* (15) καὶ τοῦτο διότι πρὶν ὁ ἄνθρωπος, ὡς καὶ πάντα τὰ ζῶα, καίπερ ὑλικά, ἦσαν ἀθάνατα. Ὅτι τότε φρονῶν *«ὁ θεὸς οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον, ἔπλασεν ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδὰμ ἰδεῖν τί καλέσει αὐτὰ . . . καὶ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ ὀνόματα πᾶσι τοῖς κτήνεσι . . . τῷ δὲ Ἀδὰμ οὐχ εὑρέθη βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ· καὶ ἐπέβαλεν ὁ θεὸς ἔκστασιν ἐπὶ τοῦ Ἀδὰμ, καὶ ὕπνωσε, καὶ ἔλαβε μίαν ἐκ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς, καὶ ᾠκοδόμησεν ὁ θεὸς τὴν πλευρὰν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ εἰς γυναῖκα . . . Καὶ ἦσαν οἱ δύο γυμνοὶ ὅτε Ἀδὰμ, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠσχύνοντο. Ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ γῆς»* (16) καὶ μαθὼν παρὰ τῆς Εὔας ὅτι ἀπηγορεύθη αὐτοῖς τὸ ξύλον τῆς γνώσεως ἐπὶ

(12) Αὐτόθι § 7, 8, 9.
(13) Αὐτόθι § 14.
(14) Αὐτόθι § 15.
(15) Αὐτόθι § 17.
(16) Αὐτόθι § 18, 19, 20, 21, 22, 25 καὶ Κεφ. Γ'. § 1.

ποινῇ θανάτου, εἶπεν αὐτῇ « *Οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε· ᾔδει γὰρ ὁ θεὸς ὅτι ᾗ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ διανοιχθήσονται ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ εἴεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν, καὶ πονηρόν* ». (17) ὅτε, πεισθεῖσα ἡ γυνὴ, ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, « *καὶ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν· καὶ ἔῤῥαψαν φύλλα συκῆς, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς περιζώματα. Καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινὸν, καὶ ἐκρύβησαν... καὶ ἐκάλεσε κύριος ὁ θεὸς τὸν Ἀδὰμ* », (18) ὅστις ἐπέῤῥιψεν εἰς τὴν γυναῖκα πᾶσαν τὴν εὐθύνην, αὕτη δὲ εἰς τὸν ὄφιν. Τότε δὲ θυμωθεὶς ὁ θεὸς, κατηράσθη καὶ τὸν ὄφιν, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὸν Ἀδὰμ, καὶ αὐτὴν τέλος τὴν ἀθώαν γῆν, καί τοι πάντα ταῦτα βεβαίως ἐκ Προνοίας ἐγένοντο. « *Ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις φαγῇ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, καὶ φαγῇ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ. Ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθης· ὅτι γῆ εἶς καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. Καὶ ἐποίησε κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀδὰμ καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ χιτῶνας δερματίνους, καὶ ἐνέδυσεν αὐτούς. Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς,—Ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν· καὶ νῦν μήποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ λάβῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ φάγῃ καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὸν κύριος ὁ θεὸς ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη... καὶ ἔταξε τὰ Χερουβεὶμ, καὶ τὴν φλογίνην ῥομφαίαν φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς* ». (19) Ὅτι ἀργότερον « *ἡνίκα ἤρξαντο οἱ ἄνθρωποι πολλοὶ γίνεσθαι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ θυγατέρες ἐγεννήθησαν*

(17) Αὐτόθι Κεφ. Γ. § 4, 5.
(18) Αὐτόθι § 7, 8, 9.
(19) Αὐτόθι § 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24.

αὐτοῖς· ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων ὅτι καλαί εἰσιν, ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας ἀπὸ πασῶν, ὧν ἐξελέξαντο... οἱ δὲ γίγαντες ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ μετ' ἐκεῖνο ὡς ἂν εἰσεπορεύοντο οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐγεννῶσαν αὐτοῖς· ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ γίγαντες οἱ ἀπ' αἰῶνος, οἱ ἄνθρωποι οἱ ὀνομαστοί». (20) Ὅτι καί τοι πάντα ἦσαν τόσον καλὰ ὅταν ἐπλάσθησαν 2,142 ἔτη ἀργότερον, ἤτοι μόλις δέκα γενεάς, διότι οἱ ἄνθρωποι τότε ἔζων περὶ τοὺς ἐννέα αἰῶνας, *«ἐνεθυμήθη* (μετενόησεν) *ὁ θεὸς ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ διενοήθη· καὶ εἶπεν ὁ θεός — Ἀπαλείψω τὸν ἄνθρωπον ὃν ἐποίησα ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, καὶ ἀπὸ ἑρπετῶν ἕως πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ· ὅτι ἐνεθυμήθην ὅτι ἐποίησα αὐτούς. Νῶε δὲ εὗρε χάριν ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ... Καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῷ Νῶε... Ποίησον σεαυτῷ κιβωτὸν ἐκ ξύλων τετραγώνων· νοσσιὰς ποιήσεις τὴν κιβωτόν, καὶ ἀσφαλτώσεις αὐτὴν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν τῇ ἀσφάλτῳ· καὶ οὕτω ποιήσεις τὴν κιβωτόν· τριακοσίων πήχεων τὸ μῆκος τῆς κιβωτοῦ, καὶ πεντήκοντα πήχεων τὸ πλάτος, καὶ τριάκοντα πήχεων τὸ ὕψος αὐτῆς· ἐπισυνάγων ποιήσεις τὴν κιβωτόν, καὶ εἰς πῆχυν συντελέσεις αὐτὴν ἄνωθεν· τὴν δὲ θύραν τῆς κιβωτοῦ ποιήσεις ἐκ πλαγίων, κατάγαια διώροφα, καὶ τριώροφα ποιήσεις αὐτήν. Ἐγὼ δὲ ἰδοὺ ἐπάγω τὸν κατακλυσμόν, ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν, καταφθεῖραι πᾶσαν σάρκα ἐν ᾗ ἐστὶ πνεῦμα ζωῆς ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ὅσα ἂν ᾖ ἐπὶ τῆς γῆς τελευτήσει... Καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς πρὸς τὸν Νῶε. — Εἴσελθε σύ, καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου εἰς τὴν κιβωτόν, ὅτι σὲ εἶδον δίκαιον ἐναντίον μου ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ· ἀπὸ δὲ τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν εἰσάγαγε πρός σε ἑπτὰ ἑπτά, ἄρσεν καὶ θῆλυ, ἀπὸ*

(20) Αὐτόθι Κεφ. ΣΤ. § 1, 2, 4.

δὲ τῶν κτηνῶν τῶν μὴ καθαρῶν δύο δύο, ἄρσεν καὶ θῆλυ· καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ τῶν καθαρῶν ἑπτὰ ἑπτὰ, ἄρσεν καὶ θῆλυ, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν μὴ καθαρῶν δύο δύο, ἄρσεν καὶ θῆλυ, διαθρέψαι σπέρμα ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Ἔτι γὰρ ἡμερῶν ἑπτὰ ἐγὼ ἐπάγω ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν, 40 ἡμέρας, καὶ 40 νύκτας, καὶ ἐξαλείψω πᾶν τὸ ἀνάστημα, ὃ ἐποίησα ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Καὶ ἐποίησε Νῶε πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος ὁ θεός... Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς ἐν τῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Νῶε, τοῦ δευτέρου μηνὸς, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός· τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐῤῥάγησαν πᾶσαι αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου, καὶ οἱ καταῤῥάκται τοῦ οὐρανοῦ ἠνεῴχθησαν... καὶ ἐπεπληθύνθη τὸ ὕδωρ, καὶ ἐπῆρε τὴν κιβωτὸν, καὶ ὑψώθη ἀπὸ τῆς γῆς... καὶ ἐκάλυψε πάντα τὰ ὄρη τὰ ὑψηλὰ, ἃ ἦν ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ· πεντεκαίδεκα πήχεις ὑπεράνω ὑψώθη τὸ ὕδωρ... καὶ ἀπέθανε πᾶσα σὰρξ κινουμένη ἐπὶ τῆς γῆς τῶν πετεινῶν, καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ τῶν θηρίων, καὶ πᾶν ἑρπετὸν κινούμενον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶς ἄνθρωπος... καὶ κατελήφθη μόνος Νῶε, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ κιβωτῷ· καὶ ὑψώθη τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς γῆς ἡμέρας ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. Καὶ ἀνεμνήσθη ὁ θεὸς τοῦ Νῶε, καὶ πάντων τῶν θηρίων... ὅσα ἦν μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ κιβωτῷ· καὶ ἐπήγαγεν ὁ θεὸς πνεῦμα ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐκόπασε τὸ ὕδωρ· καὶ ἐπεκαλύφθησαν αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου, καὶ οἱ καταῤῥάκται τοῦ οὐρανοῦ... καὶ ἠλαττροῦτο τὸ ὕδωρ μετὰ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἡμέρας, καὶ ἐκάθησεν ἡ κιβωτὸς ἐν μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ Ἀραράτ· τὸ δὲ ὕδωρ ἠλατοῦτο ἕως τοῦ δεκάτου μηνός... Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑνὶ καὶ ἑξακοσιοστῷ ἔτει ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Νῶε, τοῦ πρώτου μηνὸς, μιᾷ τοῦ μηνὸς, ἐξέλιπε τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς γῆς· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μηνὶ ἐξηράνθη ἡ γῆ, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μη-

νός. Καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς πρὸς Νῶε λέγων—Ἔξελθε ἐκ τῆς κιβωτοῦ, σὺ καὶ ἡ γυνή σου, καὶ οἱ υἱοί σου, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν σου μετὰ σοῦ...καὶ ἐξῆλθε Νῶε... καὶ ᾠκοδόμησε θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ, καὶ ἔλαβεν ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἐπήνεγκεν εἰς ὁλοκάρπωσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. Καὶ ὠσφράνθη κύριος ὁ θεὸς ὀσμὴν εὐωδίας· καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς διανοηθεὶς — Οὐ προσθήσω ἔτι καταράσασθαι τὴν γῆν διὰ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων· ὅτι ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ· οὐ προσθήσω οὖν ἔτι πατάξαι πᾶσαν σάρκα ζῶσαν, καθὼς ἐποίησα. Καὶ εὐλόγησεν ὁ θεὸς τὸν Νῶε καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ· καὶ εἶπεν αὐτοῖς αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε » κτλ. (21) Ὅτι, καὶ μετὰ τὰς εὐλογίας ταύτας, μόλις χίλια ἔτη ἀργότερον τὰ πάντα εὑρίσκοντο αὖθις εἰς κατάστασιν ἐλεεινὴν, ὥστε ὁ θεὸς ἠναγκάσθη πέμψαι ἐπὶ τῆς γῆς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ πατρὸς γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· ὅτι οὗτος ἐγεννήθη ὄντως ἐκ παρθένου χωρικῆς τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἀφοῦ ἔζησε 32 ἔτη διδάσκων τοὺς Ἑβραίους, καὶ θαυματουργῶν, ἐσταυρώθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἀναστὰς τὴν τρίτην ἡμέραν, ἀπῆλθεν αὖθις εἰς τοὺς οὐρανοὺς, κ' ἐκαθέσθη ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρός. Ὅτι μετά τινας ἔτι αἰῶνας τὸ σύμπαν καταστραφήσεται, κ' ἐλεύσεται « *ἡμέρα καιομένη ὡς κλίβανος, καὶ φλέξει τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἔσονται πάντες οἱ ἀλλογενεῖς, καὶ πάντες οἱ ποιοῦντες ἄνομα καλάμη, και ἀνάψει αὐτοὺς ἡ ἡμέρα ἡ ἐρχομένη, λέγει κύριος παντοκράτωρ, και οὐ μὴ ὑπολήφθῇ ἐξ αὐτῶν ῥίζα, οὐδὲ κλῆμα* ». (22) Ὅτι τότε ἐπιστρέψει ὁ Ἰησοῦς ἐν δόξει μετὰ

(21) Αὐτόθι, κεφ. ϛ'. § 6, 7, 8, 13, 14, 15, 16, 17. Κεφ. Ζ'. § 1, 2, 3, 4, 5, 10, 11, 17, 19, 20, 21, 23, 24. Κεφ Η'. § 1, 2, 3, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 21. Κεφ. Θ'. § 1.

(22) Μαλαχίας, κεφ. Δ'. § 1.

τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ὧν αἱ ἀναρίθμητοι πληθύες ἀναστήσονται ἐκ τῶν τάφων, καὶ ὅτι ἐφεξῆς οἱ μὲν δίκαιοι τρυφήσουσι τὰς χαρμονὰς τοῦ παραδείσου, οἱ δὲ ἄνομοι ὀπτηθήσονται ἐν τῇ γεέννῃ εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Τοιαύτη ἀκριβῶς ἡ παιδικὴ ἡμῶν πίστις, παρεθήκαμεν δὲ συντόμως τὰ χωρία, ὅπως μὴ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία τις, καὶ διότι ἐσμὲν πεπεισμένοι ὅτι πολλοί, οἱ πλεῖστοι ἴσως, οὐδέποτε ἀνέγνωσαν αὐτά, οὐδὲ μικρὸν ἐκπλαγήσονται, ἐὰν μετὰ προσοχῆς ποιήσωσι τοῦτ σήμερον. Καὶ ὄντως, μόλις ὀλίγον μελετηθεῖσα, ἀναφαίνεται ἡ ἑβραϊκὴ αὕτη μυθολογία ὑπὸ τὸν ἀληθῆ αὐτῆς χαρακτῆρα, ταχέως δὲ οὐδ' ἐννοοῦμεν πῶς ἠπατήθημεν, ἐκλαβόντες ὡς θεῖαν ἀποκάλυψιν σύμπλεγμα μύθων, ὧν οἱ πλεῖστοι παρ' ἑτέρων ἐλήφθησαν ἐθνῶν, καὶ οἵτινες ἔχουσι τὴν συνήθη τῶν μύθων ἀξίαν, ἐκφράζοντες, ὑπὸ ἀλληγορικὴν μορφήν, τὰς δοξασίας, καὶ πλάνας τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐπενοήθησαν, ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐν λόγῳ ἀνήκουσιν εἰς τὴν νηπιακὴν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους ἡλικίαν, δοξασίας καὶ πλάνας ἐντελῶς νηπιώδεις.

Ἐστρέψαμεν τότε τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἴδομεν τὴν σμικρὰν μειονότητα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πεφωτισμένην, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου τὰ πλήθη ὅλα πιστεύοντα, πᾶσαν λέξιν πιστεύοντα, κ' ἐφάνη ἡμῖν ἀκατανόητος ἡ τύφλωσις αὕτη, καὶ ἡ ἄγνοια, εἰς ἣν ἀφίεντο. Ἀφοῦ, ἐσκεπτόμεθα, ὁ οὐρανὸς οὐκ ἔστι θόλος κρυστάλλινος, ὡς ἐφρόνουν οἱ ἀρχαῖοι, ὁ Ἰησοῦς, καὶ οἱ Εὐαγγελισταί, ἀλλ' ἄπειρος ἔκτασις πανταχόθεν τὴν γῆν περιβάλλουσα, ἀφοῦ αὕτη ἐστὶ σφαῖρα περιστρεφομένη, καὶ οὐχὶ δίσκος ἀκίνητος, ποῦ ὁ ἄνω οὐρανός, καὶ ἡ κάτω κόλασις, ποῦ ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἄγγελοι, ποῦ τὸ βάραθρον τοῦ Σατάν, καὶ οἱ λέβητες; Ἀφοῦ οἱ ἀστέρες οὐκ εἰσὶ φανοὶ προσηρμοσμένοι εἰς τὸ στερέωμα, ἀλλὰ κόσμοι ἀτέρμονες, ἀπειράκις τοῦ οὐτιδανοῦ ἡμῶν σφαιριδίου μείζονες, πῶς ἐπλάσθησαν πάντες τὸ ἑσπέρας

τῆς τετάρτης ἡμέρας, ἐν ᾧ αἱ πέντε ἄλλαι ἐδαπανήθησαν ὅλαι πρὸς διευθέτησιν τῶν ἐν τῇ γῇ, καὶ πῶς ἐπ' αὐτῆς πεσοῦνται κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως; Πῶς ὑπῆρξε τὸ φῶς, πῶς ἐχωρίσθη τοῦτο τοῦ σκότους, ἡ ἡμέρα τῆς νυκτός, καὶ πῶς παρῆλθεν ἡμίσεια ἑβδομὰς πρὸ τῆς πλάσεως τοῦ ἡλίου. Πῶς ταῦτα πάντα ἐδημιούργησε Θεὸς ἀνθρωπόφορμος, ἤ, ἐὰν ὑποτεθῇ οὗτος πνεῦμα αἰώνιον, πῶς περιεπάτει ὑπὸ τὰς ἀναδενδράδας τοῦ παραδείσου δισχίλια μόλις ἔτη πρὸ τοῦ πολέμου τῆς Τροίας, καὶ κατεσκεύαζε περισκελίδας διὰ τὸν Ἀδάμ; Ὁποία τίς ἡ θεία πόλις, καὶ τίς ὁ σκοπὸς αὐτῆς πρὸ τῆς πλάσεως τοῦ κόσμου, καὶ πρὶν εἰσχωρήσωσιν ἐκεῖ ἡ Παναγία, καὶ τῶν ἁγίων, καὶ δικαίων τὸ πλῆθος, ὧν πολλοί, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, φέρουσιν ἔτι περὶ τὸν τράχηλον τὸν βρόχον τοῦ δημίου; Πῶς πετῶσιν ἄγγελοι, μὴ ἔχοντες οὐράν, ὡς τὰ πτηνά, ἵνα διευθύνωνται, ἐντὸς τίνος σώματος πετῶσιν, ἀφοῦ ἡ ἀτμοσφαῖρα ἡμῶν ἐκτείνεται πέντε μόνον λεύγας ὑπὲρ τὴν γῆν, πῶς φέρουσι πτερὰ ὑλικὰ ἐπ' ἀΰλου σώματος, ἢ πῶς πετῶσι διὰ πτερῶν ἀΰλων, κ' ἐν γένει πρὸς τί τὰ πτερά, ἀφοῦ εἰσὶν ἄϋλοι; Πρὸς τί αἱ ἓξ πτέρυγες τῶν Χερουβεὶμ, ἀφοῦ, ἐὰν ἐκίνουν αὐτάς, ἤθελον περιστρέφεσθαι μόνον κυκλικῶς ὡς ἀνεμόμυλοι; Πῶς συνέβησαν μάχαι, κ' αἱματοχυσίαι ἐν οὐρανῷ μεταξὺ ὄντων ἀΰλων; Τί σημαίνει ἡ ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὴν κόλασιν κατακρήμνισις, καὶ πῶς καίονται ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ ψυχαὶ ἄϋλοι; Ἐὰν διατηρῶμεν μετὰ θάνατον τὰς ἐπὶ γῆς μορφάς, τὰς μορφὰς ποίας ἡλικίας; Πῶς ἐπλάσθη ὁ κόσμος πρὸ πενταχισχιλίων ἐτῶν, ἐν ᾧ εὑρίσκομεν εἰς τὸ Βέλγιον, εἰς τὴν Παραῤῥήνειον, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἀμερικὴν ὀστᾶ ἀνθρώπων ζησάντων μετὰ τῶν Μαμοὺθ, καὶ Ταπύρων πρὸ πεντακισμυρίων, ἐν ᾧ τὸ δέλτα τοῦ Μισσισίππη πρὸ δεκακισμυρίων ἐτῶν σχηματίζεται, καὶ ὅπως στοιβασθῶσι τὰ τελευταῖα μόνα τῆς γῆς στρώματα, παρῆλθον πολλὰ ἐτῶν δυσεκατομμύρια; Πῶς ἔζησεν ἐπὶ τῆς γῆς Θεὸς ἐν σώματι ἀνθρώπου πολλὰ ἔτη μετὰ τὸν Περικλέα, προχθὲς ἀκόμη; Τί

σημαίνει ἡ τερατολογία αὕτη, καὶ ἂν κατῆλθε Θεότης ἐπὶ τῆς γῆς, πῶς οὐδὲν ἐξήγησε τοῖς θνητοῖς τῶν μεγάλων κυκλούντων αὐτοὺς μυστηρίων, πῶς παρεδέχθη ὡς ἀληθεῖς πάσας τὰς πρώην, καὶ τότε πιστευομένας πλάνας, πῶς ἠγνόησε κἂν ὅσα καὶ οἱ παῖδες τῶν γυμνασίων σήμερον γνωρίζουσι περὶ ἀστρονομίας, γεωλογίας, φυσικῆς κτλ. καὶ πῶς ἐξηγεῖται, μετὰ θείαν ἐπίσκεψιν, ἡ ἐπὶ τῆς δειλαίας ἡμῶν σφαίρας δεσπόζουσα ἔτι ἄφατος ἀθλιότης; Πῶς ὁ πάνσοφος, καὶ παντοδύναμος Θεός, ὁ τὰ πάντα πλάσας, καὶ κατὰ βούλησιν εὐθύνων, οὐ προεῖδε τὰ ἐπὶ γῆς συμβησόμενα, ἢ, προϊδών, πῶς οὐκ ἐκώλυσε, καὶ τίς ἤθελε φέρειν ἕτερος πᾶσαν τὴν εὐθύνην, κατὰ τὴν ἐν λόγῳ μυθολογίαν; Διατὶ κατηγορεῖται ὁ Ἀδὰμ, ὁ προπάτωρ οὗτος, ἢ μᾶλλον ὁ ἀπόγονος τοῦ Προμηθέως, ὡς ὀρεχθεὶς τὸ ξύλον τῆς γνώσεως; Ὁποία τις ἡ Θεότης ἡ πλάσασα αὐτὸν, καὶ εἶτα ἀρνηθεῖσα αὐτῷ τὰ δύο κάλλιστα δῶρα, τὴν μάθησιν, καὶ τὴν ζωὴν, ἀφοῦ δ' ὑπέκλεψε τὸ πρῶτον, φοβουμένη ὅτι ἐξισώθη πρὸς αὐτὴν, καὶ καταρωμένη, καὶ τιμωροῦσα; Κατὰ τί διαφέρει τοῦ Διὸς, ἢ Ὀσίριδος ἡ ἑβραϊκοχριστιανικὴ αὕτη θεότης, ἡ ὀργιζομένη, ὑβρίζουσα, μετανοοῦσα, καταστρέφουσα ὅτι μόλις κατεσκεύασε, καταπνίγουσα ὁλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος, τοὺς ἀγαθοὺς μετὰ τῶν πονηρῶν, καὶ αὐτὰ τ' ἀθῶα θηρία, καὶ τέλος ἐξιλεουμένη διὰ τῆς εὐαρέστου κνίσσης τῶν σφαγίων; Τίνες οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, οἱ εὑρίσκοντες νοστίμους τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, οἱ εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὰς, καὶ γεννῶντες ἐξ αὐτῶν τοὺς γίγαντας; Μὴ παρακούοντος τυχὸν τοῦ Ἀδὰμ, πῶς ἤθελε περιλαβεῖν ὁ παράδεισος ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ μάλιστα μὴ καταστρεφόμενον ὑπὸ τοῦ θανάτου; Πῶς περιέλαβεν ἓν πλοῖον πάντα τὰ ἔμψυχα τῆς γῆς, ἐν ᾧ τὰ γένη αὐτῶν ἀδιακόπως ἀλλοιοῦνται, καὶ πόθεν προῆλθον τὰ ἐσχάτως αναφανέντα; Πῶς ὡμίλουν τ' ἄλογα ζῶα ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ πῶς ἦσαν πρὸ τοῦ ἁμαρτήματος ἀθάνατα αὐτά τε, καὶ ὁ ὑλικὸς ἄνθρωπος;

Ἀλλὰ παύομεν, διότι ὁ κατάλογος ἐστὶν ἀτελεύτητος, ἐξελέξαμεν δ' ἐπίτηδες τὰς χυδαιοτέρας μόνον τῶν τερατολογιῶν τούτων, καὶ οὐδ' ἐθίξαμεν τὰς εἰς ὁπωσοῦν ὑψηλοτέρας θεωρίας προσκρουούσας, διότι βαρύνομεν βεβαίως τοὺς πολλοὺς τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν. Ἀκούομεν δὲ αὐτῶν λεγόντων :— « Καὶ τίς σήμερον πιστεύει εἰς τὰ τοιαῦτα ; » — « Τίς ; Ἀπαντῶμεν. Τὰ ἐννέα δέκατα τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπότητος· πάντες οἱ ἀληθῶς πιστεύοντες ». — Ταῦτα κατὰ λέξιν εἰσὶ τὰ ἐν τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν βιβλίοις περιεχόμενα, πάντα δὲ τὰ ἐπίλοιπα ἁπλαῖ ἑρμηνεῖαι, ἀλλάσσουσαι κατὰ τὴν διανοητικὴν ἑκάστου ἀτόμου ἀνάπτυξιν, καὶ φέρουσα διὰ μυρίων ἀτραπῶν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν. Ταῦτα μανθάνουσι μετ' ἀτρύτων κόπων οἱ παῖδες ἡμῶν εἰς τὰ σχολεῖα, στρεβλοῦντες οὕτως ἐσαεὶ τὴν διάνοιαν αὐτῶν ; Τοῦτον ἐποτίσθημεν πάντες τὸν ἰόν, καὶ μόλις λυτροῦται αὐτοῦ εἶτα εἷς ἴσως ἐν μυρίοις. Συγχωρήτωσαν λοιπὸν οἱ τὴν διάνοιαν αὐτῶν καλλιεργήσαντες, καὶ τὴν ἀληθῆ ἀξίαν, καὶ ἔννοιαν τούτων πάντων εἰδότες, καθότι ἀποτελοῦσιν ἐλαχίστην μειονοψηφίαν, ἡ δὲ παρ' ἡμῶν γραφεῖσα εἰκὼν ἐστὶ τὸ ἐπίσημον προσκύνημα, οὐ μόνον τῆς μεγάλης ὁμάδος, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων. Τοσοῦτον δ' ἐστὶ ἀληθὲς τοῦτο, ὥστε φοβούμεθα μὴ πολλοὶ ξενισθῶσι διότι κ' ἐθίξαμεν τὰ ὑπ' αὐτῶν ὡς ἅγια θεωρούμενα.

Δι' ἡμᾶς ἐλύθησαν αἱ παχυλαὶ ἀχλύες χάριν εἰς τὰς ἐπιστήμας, καὶ τὴν ἱστορίαν· καὶ ἡ μὲν ἀστρονομία ἐδίδαξεν ἡμῖν τὸ σύστημα τοῦ παντός, καὶ τοὺς νόμους τῶν ἀπειραρίθμων κοσμικῶν συμπλεγμάτων· ἡ γεωλογία διηγήθη ἡμῖν πῶς ἐψυχράνθη κατὰ μικρὸν ὁ πυρὴν τοῦ σφαιριδίου ἡμῶν, πῶς τὰ δισεκατομμύρια τῶν αἰώνων προσέθηκαν αὐτῷ τ' ἀλλεπάλληλα αὐτοῦ στρώματα, καὶ πῶς τέλος, σχετικῶς προχθὲς ἔτι, δηλ. πρὸ ἑκατομμυρίων τινῶν αἰώνων, ἐσχηματίσθησαν αἱ ἤπειροι, καὶ αἱ θάλασσαι, ἃς νῦν ὁρῶμεν· αἱ φυσικαί, καὶ παλαιοντολογικαὶ ἐπιστῆμαι εἶπον ἡμῖν πῶς ἐφάνησαν ἐπὶ

τῆς γῆς τὰ πρῶτα ὀργανικὰ ὄντα ὑπὸ μορφὴν ἀτελεστάτην, πῶς ἀνεπτύχθησαν ὁλονὲν ἀλλοιούμενα, πῶς τὰ ἐκλείποντα γένη καὶ εἴδη διεδέχθησαν νέα, καὶ ποῖα τὰ πρῶτα ἴχνη τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς λιμναίας οἰκήσεις τῆς Ἑλβετίας, καὶ εἰς τοὺς οὕτω καλουμένους μαγειρικοὺς σωροὺς (Kjokkenmoding) τῆς Δανίας· ἡ παραβλητικὴ ἀνατομία ὡμίλησεν ἡμῖν περὶ τῆς συγγενείας ἡμῶν πρὸς τὰ λοιπὰ ζῶα, καὶ τῆς μεταξὺ τῶν ποικίλων ἀνθρωπίνων γενῶν οὐσιώδους διαφορᾶς· ἡ ἱστορία, ἰδίως μετὰ τὰς ἀνακαλύψεις τοῦ Champollion, καὶ τοῦ Mariette, καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Αἰγυπτιακῶν καὶ Ἀσσυριανῶν ἱερογλύφων, ἐξέθηκεν ἡμῖν τὰ μεγαλουργήματα ἡγεμόνων, καὶ τὴν κατάπτωσιν βασιλείων, πολὺ πρὸ τῆς κτίσεως τοῦ κόσμου, κατὰ τὴν συνήθη χρονολογίαν· ἡ ἱστορία τῶν διαφόρων θρησκευμάτων διετράνωσεν ἡμῖν τὴν μοιραίαν τύφλωσιν τῶν ἐθνῶν, ἅτινα θεοποιήσαντα ἀείποτε τὰς ἑαυτῶν ἰδέας, ἀπεσκοράκισαν, καὶ κατεπολέμησαν ὡς τὴν πανώλην πάσας τὰς ἐπιλοίπους· ἡ ἱστορία τοῦ χριστιανισμοῦ ἰδίως κατέδειξεν ἡμῖν πῶς συνηρμολογήθη βαθμηδὸν τὸ συνονθήλευμα τοῦτο, πόθεν ἐλήφθησαν τὰ διάφορα δόγματα, καὶ ὁποῖαι αὐτῶν αἱ τύχαι καὶ ἡ ἀξία· ἡ φιλοσοφία τέλος ἐφαίδρυνεν ἡμᾶς ὀλίγον, ὁμιλοῦσα περὶ τῶν ἀνωτάτων κτήσεων τοῦ ἀνθρωπίνου νοός, τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀπατῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν οὐχὶ ὀλίγων, καὶ θαυμαστῶν ὄντως ἀνακαλύψεων.

Τότε δὲ τὰ πάντα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν διευκρινίσθησαν, καὶ εἴδομεν ὅτι ἡ παλαιὰ Γραφὴ περιέχει τὰς ἀτελεστάτας γνώσεις τῶν Ἰουδαίων περὶ θεολογίας, καὶ κοσμογονίας, ληφθείσας καὶ ταύτας τὰς πλείστας ἐκ τῶν Βεδδῶν, καὶ ἀποτελούσας σύστημα ἐκ τῶν πρώτων, καὶ ἀτελεστάτων, τὸ *ἀνθρωποκεντρικόν*, οὗ πάσας τὰς τύχας διηγήθη ἡμῖν ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας, οὗ βάσις ἡ ἰδέα ὅτι ἡ γῆ ἦν τὸ κέντρον τοῦ σύμπαντος, χάριν αὐτῆς πλασθέντος, καὶ ὅπερ κατέῤῥευσεν ἐκ βάθρων μετὰ τὰς ἀποκαλύψεις τοῦ Γαλιλαίου, καὶ τοῦ Ἰορδάνου

Βρούνου. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ ἀμείλικτος καταδρομὴ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν ἐκ μέρους τῆς ἐκκλησίας, ἡ φυλάκισις τοῦ ἑνὸς, καὶ ἡ δολοφονία τοῦ ἑτέρου, διὰ τοῦτο τὰ μύρια θύματα, ἅτινα ἔπεμψεν ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς ὁ Τορκεμάδας εἰς τὰς φλόγας τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως. Διὰ τοῦτο ὁ παράφρων κατὰ πάσης προόδου πόλεμος, ὃν καὶ σήμερον ἔτι ἐξακολουθεῖ ἡ ἑτοιμοθανὴς Ῥωμαϊκὴ ἕδρα, διὰ τοῦτο ἡ λεηλάτησις τῶν πρώτων ἐν Ὀλλανδίᾳ πιεστηρίων, καὶ ὁ κατὰ τοῦ τύπου μανιώδης συνασπισμὸς, τοῦ πολυτίμου τούτου τῆς ἀληθείας συμμάχου, ὅστις τοσοῦτον περιφανῆ ἐν τούτοις ἦρε θρίαμϐον, καὶ εἰς ὃν ὀφείλεται ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως, καὶ ὁ νέος πολιτισμός. Ἐννοήσαμεν τότε τὴν ἀληθῆ φύσιν τοῦ δράματος τῆς Γαλιλαίας, διεκρίναμεν τὰ ἠθικὰ παραγγέλματα, τὰ ὀφειλόμενα εἰς τὸν πρωταγωνιστὴν αὐτοῦ, τοῦ ἄλλου τερατώδους οἰκοδομήματος, καὶ εἴδομεν τοῦτο ἐκ παντοίας ὕλης ὑπὸ τῶν αἰώνων συντελούμενον. Ἐπείσθημεν δὲ τότε ὅτι, μεθ' ὅλα τῆς νέας ἐπιστήμης τὰ φῶτα, πράττομεν καὶ ἡμεῖς ἀκριϐῶς ὅ,τι πάντες ἀείποτε οἱ λαοὶ, ἐν οἷς καὶ οἱ βαρϐαρώτατοι, τυφλώττομεν δηλ. πιστεύοντες εἰς σύστημα ἀτελέστατον, καὶ ἐὰν ὑποτεθῇ βέλτιον τῶν λοιπῶν, καὶ μόνον αὐτὸ ἀληθὲς κηρύττοντες, περιφρονοῦμεν, καὶ προπηλακίζομεν πάντα τὰ λοιπά. Ἡ τύφλωσις δὲ αὕτη ἐν μέσῳ τῷ δεκάτῳ ἐννάτῳ αἰῶνι, ἐνῷ πανταχόθεν τοσαῦται ἀθροίζονται γνώσεις, ἐγέννησεν ἐν ἡμῖν ἔκπληξιν ἄφατον, διότι προέρχεται οὐχὶ ἐκ τῶν κάτω μόνον, δεσπόζουσα παρὰ τοῖς ἀπαιδεύτοις, ἔνθα ἤθελεν ἴσως εἶναι φυσικὴ, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἄνω, ἀναγνωριζομένη ὑπὸ τοῦ Κράτους, διδασκομένη εἰς τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτήρια, καὶ ἀποτελοῦσα αὐτὴν τὴν βάσιν τῆς κοινωνίας.

Καταῤῥεύσαντος οὕτω τοῦ παρελθόντος, καὶ διαλυθέντων, πρὸ τοῦ φωτὸς τῆς στοιχειώδους ἱστορίας, καὶ τῆς λογικῆς, τῶν τερατολογημάτων, δι' ὧν ἐτράφη ἡ παιδικὴ ἡμῶν ἡλικία, ἐμείναμεν ὡς ἐν ἀπογνώσει. Ὅθεν ἐστρέφομεν τὰ ὄμματα ἐϐλέπομεν

ἐρείπια, κ' ἐπ' αὐτῶν πλανωμένην τὴν ἀμφιβολίαν· οὐδαμοῦ τὴν ἐλαχίστην ἐλπίδα, ἢ παρηγορίαν. Ἔτη παρῆλθον οὕτω, ἔτη μακρὰ, ἀλλ' ὁ νοῦς οὐδόλως ἔπαυσεν ἐργαζόμενος· σωροὶ βιβλίων διεδέχθησαν ἀλλήλους ἐπὶ τῆς τραπέζης ἡμῶν, καὶ τέλος ἰδοὺ διέσχισεν αὖθις τὸ σκότος ἀκτὶς φωτὸς, καὶ θεῖα ἰνδάλματα, ἀσθενῆ κατ' ἀρχὰς, ἀλλ' ὁλονὲν φαεινότερα, τὸ ἰδανικὸν κάλλος, τὸ ἀπολύτως ἀγαθὸν, ἡ ἀλήθεια ἐμάγευσαν τοὺς πενθοῦντας ἡμῶν ὀφθαλμούς. Ἡ ἀλήθεια, τὸ καλὸν, τὸ ἀγαθόν, ἀρχαὶ θεσπέσιαι, κ' αἵτινες ἐξήστραπτον λαμπρότερον, ἐφ' ὅσον ἐθεωροῦμεν αὐτάς. Ἠρευνήσαμεν τότε καὶ αὖθις τοὺς φιλοσόφους, κ' ἐν τῇ πληθύϊ τῶν συστημάτων καὶ θεωριῶν, ὧν τινὲς κατεπολέμουν αὐτὰς, διετηρήσαμεν ἀκμαίαν τὴν νέαν ἡμῶν πίστιν, κ' ἐνοήσαμεν ὅτι αἱ ἰδιότητες αὗται, αἱ αἰώνιοι, καὶ ἀμετάβλητοι, οὐδὲν ἦσαν ἄλλο ἢ τοῦ θεοῦ αἱ ἰδιότητες, τοῦ μόνου ἀληθοῦς θεοῦ, ὅστις φανεροῦται δι' αὐτῶν ἐπίσης βεβαίως ὡς τὰ ἐπὶ γῆς σώματα διὰ τοῦ σχήματος, καὶ τοῦ χρώματος. Ἐνοήσαμεν ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, ταῦτα τὰ γνωστὰ ἡμῖν περὶ τοῦ θείου, ταῦτα καὶ μόνα, ἅτινα ἀντανακλῶνται εἶτα ἐν πᾶσι τοῖς θρησκεύσασιν, ἀλλὰ παραμεμορφωμένα, καὶ κεκρυμμένα ὑπὸ τοιοῦτον σωρὸν ἀνθρωπίνων δεισιδαιμονιῶν, καὶ παραλογισμῶν, ὥστε μόλις διακρίνονται. Ἐσκέφθημεν δὲ μετ' ἄλγους καρδίας ὅτι, ἐὰν, ἀντὶ τοῦ διδάσκειν εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν ἁπλᾶ μηθεύματα, ἅτινα τόσον δυσκόλως, καὶ σπανίως εἶτα ἀπομανθάνουσι, διπλῆν ταύτην, καὶ ἀκαταλόγιστον ἀπώλειαν χρόνου, ἵνα μηδὲν εἴπωμεν περὶ τῶν ἄλλων ὀλεθρίων ἀποτελεσμάτων, ἐδιδάσκομεν αὐτοῖς μᾶλλον τὸ συμπέρασμα τῶν διὰ τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν ἀνακαλυφθεισῶν ἀληθειῶν, ἐὰν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐλέγομεν αὐτοῖς ὅτι ὑπάρχει δύναμίς τις αἰωνία, ἄπειρος, δικαία, ἀληθὴς, ὡραία, πανίσχυρος, αἰτία τῆς πλάσεως, καὶ ἀπαιτοῦσα παρ' ἡμῶν τὴν κατὰ δύναμιν μίμησιν τῶν θείων αὐτῆς ἰδιοτήτων, ἀφίεμεν δ' αὐτοῖς εἶτα ἐλευθέραν τὴν ὅσον οἷόν τε πληρεστέραν προσέγγισιν τῇ ἀληθείᾳ δι' ἀνενδότου καὶ ποι-

κίλης μελέτης, ἥ τε γενικὴ ἐν τῷ κόσμῳ μάθησις ἤθελεν εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα, καὶ οἱ ὑπὲρ αὐτὴν αἰωρούμενοι, ἀρχόμενοι ἐκ σημείου πολὺ ὑψηλοτέρου, καὶ τὸν νοῦν ἐλεύθερον ἔχοντες ἐσφαλμένων ἰδεῶν καὶ προλήψεων, ἤθελον ἴσως ἐξικνεῖσθαι εἰς περιωπὴν ἄχρι τοῦδε ἄγνωστον, καὶ παρασύρειν τὴν ἀνθρωπότητα μεγάλοις βήμασιν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς προόδου. Τὸν θεὸν τῆς φιλοσοφίας μόνον θεὸν, τὴν ἀλήθειαν μόνην θρησκείαν, τὰ πανεπιστήμια μόνους ναοὺς, νόμους ἀπαυγάσματα τῶν ἰδιοτήτων τῆς θεότητος, πανταχοῦ ὁμόνοιαν, μάθησιν, κ' εὐημερίαν, τοιαύτην ἐφαντάσθημεν ἰδανικὴν κοινωνίαν, τοιοῦτον τὸν προορισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος, πρὸς ὃν ἐποθοῦμεν αὐτὴν χωροῦσαν γιγαντιαίοις βήμασι, καὶ οὐχὶ, ὡς ὁρίζει ὁ ἀμείλικτος τῆς εἱμαρμένης νόμος, δι' ἀγώνων, κ' αἱμάτων, καὶ τῇ παρελεύσει αἰώνων.

Τοιαῦται τινὲς αἱ ἐν ἡμῖν συνωθούμεναι ἰδέαι, ὅπως δὲ δώσωμεν εἰς αὐτὰς μορφήν τινα, ἐξελέξαμεν εὐθὺς, ὡς καταλληλότατον πρὸς τοῦτο, τὸ μέγα πρόσωπον τοῦ Ἰουλιανοῦ, ὅστις ὅμοια περίπου ὠνειρεύθη, κ' ἐπεχείρησεν.

Ὁ αἰὼν τοῦ Ἰουλιανοῦ, καίτοι λαβύρινθος ἀδιεξίτητος τῷ μελετῶντι αὐτὸν, περιέχει ἀφθόνως πάντα τὰ στοιχεῖα ἔργου τοιούτου. Καὶ πρῶτον μὲν ἐστὶν ὁ πρῶτος τῆς ἐν Βυζαντίῳ Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, τῆς θαυμασίας, καὶ περιέργου ἐκείνης ἐποχῆς τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, ἣν ἐπ' ἐσχάτων μόνον ἠρχίσαμεν ἐμβριθῶς μελετῶντες, ὥστε περὶ αὐτοῦ γράφων τις, γράφει περὶ Ἑλλάδος, ἀπαραίτητον ταύτην, νομίζομεν, ἰδιότητα παντὸς ἀληθῶς ἐθνικοῦ ἔργου· πρὸς δὲ ποῖος πλοῦτος πάσης ποιητικῆς, πάσης δραματικῆς ὕλης!

Ἡ θαυμασία ἐκείνη Βυζαντινὴ αὐλὴ, μυθωδῶς πολυτελὴς, καὶ ἀληθὴς κυκεὼν, ἀρχόντων, εὐνούχων, καταδοτῶν, καὶ ἱερέων.

Ἡ Ἑλλὰς μαρανθεῖσα, καὶ δῃωθεῖσα, ὑπὸ τῆς διχονοίας πρώ-

τον, ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἶτα, καὶ τέλος ὑπὸ τῶν χριστιανῶν, οἵτινες ἀνέσκαψαν τοὺς σηκοὺς αὐτῆς, κατεκερμάτισαν τὰ ἔργα τοῦ Πραξιτέλους, καὶ τοῦ Φειδίου, καὶ κατέκαυσαν εἰς τὰς βιβλιοθήκας τὸν Ὅμηρον, τὸν Πλάτωνα, καὶ τὸν Ἀριστοτέλην, ὡς ἐμπνεύσεις τοῦ διαβόλου, ἀλλ' ὡραία πάντοτε, καὶ τοῦ κόσμου ἡ διανοητικὴ ἔτι πρωτεύουσα.

Ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκείνη πᾶσα κυριαρχία, ἥτις, ἐγκαταλιποῦσα τὴν γηράσασαν Ῥώμην, καὶ σκηνώσασα παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Βοσπόρου, ἤντλησεν ἱκανὴν ἔτι ζωτικότητα ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐκείνου ἐδάφους, ἵν' ἀναθάλῃ διὰ τῶν αἰώνων, καὶ μετατραπεῖσα εἰς Αὐτοκρατορίαν Ἑλληνικὴν, τὴν πολυπαθῆ ἐκείνην Αὐτοκρατορίαν, ἧς τὰ χρονικὰ ἀποτελοῦσι τὸν θλιβερώτερον τόμον τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, ἀντιστῇ οὕτω κατὰ τῶν πανταχόθεν προσβαλλόντων αὐτὴν ἐχθρῶν μέχρι σχεδὸν τῶν νεωτέρων χρόνων.

Τ' ἄγρια Γερμανικὰ, καὶ Γαλατικὰ στίφη πρὸς Βορρᾶν, ὡς λαῖλαψ ἐφορμῶντα, καὶ πλημμυροῦντα πᾶσαν τὴν δύσιν.

Πρὸς ἀνατολὰς ἡ γηραιὰ Ἀσία, ὁ Σαπὼρ μετὰ τῶν μυριάνδρων αὐτοῦ στρατῶν, ἐπιχειρῶν ἤδη ὅτι ἀργότερον κατώρθωσεν ὁ Μωάμεθ.

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὁ Χριστιανισμὸς, ἡ νέα αὕτη θρησκεία, διασχισθεῖσα ἤδη εἰς ἀπείρους αἱρέσεις, αἵτινες εἰς τὰς Συνόδους, τὰς ἐκκλησίας, καὶ τὰς ὁδοὺς μανιωδῶς κατεπολέμουν ἀλλήλας, διατρέφουσα ἀγέλας ὅλας κατασκόπων, καὶ δημίων, καὶ διδοῦσα διὰ καταδρομῶν καὶ βασάνων τὸ παράδειγμα τῆς ἀγάπης καὶ ὁμονοίας, ὑπὲρ οὗ ἀπέθανεν ὁ ἱδρυτὴς αὐτῆς.

Ὁ Ἑλληνισμὸς, ἡ φιλοσοφία, ἡ ποίησις, ἡ ἐπιστήμη, ἡ τέχνη, κατακλυσθεῖσαι ὑπὸ τὸ βαρὺ, κ' αἱματόφυρτον τοῦτο κῦμα, ἀλλὰ πρὶν ἐκλείψωσιν ἀναδιδοῦσαι τὴν τελευταίαν αἴγλην, ἥτις ἐφώτισε τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἰδοὺ εἰκὼν ἀληθῶς ἐξαισία, ὑπὲρ ἣν αἰωρεῖται τὸ μέγα τοῦ παραβάτου φάσμα.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἕπεται ὅτι αἱ ἰδέαι τοῦ ἡμετέρου ἥρωος εἰσὶ μᾶλλον ἀπαυγάσματα τῆς συγχρόνου φιλοσοφίας, ἢ ἀληθὴς ἀπομίμησις τῶν σκέψεων τοῦ μεγάλου ἐκείνου νοὸς, ἀλλὰ τοῦτο οὐδόλως ἄτοπον, διότι τὸ δρᾶμα ἔχει μὲν ἐνίοτε ὡς βάσιν τὴν ἱστορίαν, ἀλλ' οὐδέποτε μετ' αὐτῆς συνταὐτίζεται.

Καὶ ἴσως μὲν κατακρίνωσί τινες τὸ ἡμέτερον ἔργον ὡς βλαβερὸν διὰ τοὺς ἁπλουστέρους, ἢ ἐπικινδύνους διασπεῖρον ἰδέας, ἀλλὰ τρέφομεν ἀκραδάντως ἐναντίαν πεποίθησιν, μιᾶς μόνης ὑπαρχούσης δι' ἡμᾶς αἰωνίου θεότητος, τῆς *ἀληθείας*, ἥτις οὐδέποτε βλάπτει, καὶ ἥτις περιεχομένη κ' ἐν τῷ χριστιανισμῷ, κ' ἐν πάσῃ ἄλλῃ θρησκείᾳ, ἀποτελεῖ τὸ μόνον ἱερὸν αὐτῆς μέρος.

Ἡ πάλη μεταξὺ τῆς ἐπιστήμης, καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου, καὶ τερατώδους συστήματος, ὑφ' ὃ ἐκρύβη ὁ ἐν τῇ θρησκείᾳ διαλανθάνων φιλοσοφικὸς πυρὴν, μετὰ πολλὰς θυσίας ἐκρίθη τέλος, νικησάσης περιφανῶς τῆς πρώτης, καὶ κατὰ κράτος ἡττηθέντος τοῦ δευτέρου. Οἱ τὴν διάνοιαν καταπνίγοντες τοῦ σκότους ὑπέρμαχοι εἰσὶ πλέον ἀνίσχυροι, καὶ οἱ Σύλλαβοι τῆς Ῥώμης οἴκτου μόνον διεγείρουσι πλέον μειδίαμα. Ἡ ἀνθρωπότης ἀπεφάνθη, καὶ βαίνει πρὸ δύο ἤδη αἰώνων γενναίως, καὶ ἀκατασχέτως ἐν τῇ ὁδῷ τῆς προόδου, ἐπιστημονικὰς, καὶ φιλοσοφικὰς ἕδρας ἱδρύουσα, καὶ τὰ πάντα θυσιάζουσα ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ τῶν φώτων. Οὕτω δὲ τούτων ἐχόντων, οὐδόλως βλάψει καὶ τὸ ἡμέτερον βιβλίον, ἀπρόσιτον, ἄλλως τε, τοῖς πολλοῖς ὡς ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς φύσεως, καὶ τῆς γλώσσης. Ἐάν τινα παροτρύνῃ εἰς ἐμβριθεστέρας μελέτας καὶ σκέψεις, τοῦτο ἀρκέσει ἡμῖν.

Ὡς παρ' ἡμῖν ὑφίσταται, τὸ χριστιανικὸν θρήσκευμα ἐστὶν ἐλεύθερον πολλῶν ἐκ τῶν κακιῶν αὐτοῦ, εἰς οὐδὲν δὲ ἀναμιγνύμενον, ἀπέφυγε τόν τε μυσαρὸν χαρακτῆρα τοῦ καθολικισμοῦ, καὶ τοῦ προτεσταντισμοῦ τὴν μικρόνοιαν, καὶ ἀπέμεινεν ἐθνικὸν κειμήλιον, ὃ πάντες σεβόμεθα. Ὑπὸ τὸν γλαυκὸν ὑμῶν

οὐρανὸν οἱ ἱερεῖς οὐδέποτε ἤνοιξαν τὰς γαστέρας τῶν μητέρων, ὅπως βαπτίσωσι τὰ ἔμβρυα, ὡς ἐν Βελγίῳ, οὐδὲ εἰσέδυσαν εἰς τὰς οἰκογενείας, σπείροντες τὴν διχόνοιαν, φονεύοντες τὰς διανοίας, καὶ πωλοῦντες τοῖς πλειοδοτοῦσι θέσιν ἐν τῷ παραδείσῳ, ἢ συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν. Οὐδέποτε δ' ἀφ' ἑτέρου ἀπῆλθεν ἡ ἡμετέρα νεολαία, γραϊδίων δίκην, καὶ τὸ εὐχολόγιον ὑπὸ μάλης, τετράκις τῆς ἡμέρας εἰς τὸν Ναὸν, ὡς ἡ τῆς λεμφατικῆς Ἀλβιόνος, οὐδ' ἐθεώρησεν ὡς ἁμάρτημα τὸ πτερνίζεσθαι τὴν Κυριακήν.

Ἔχει δὲ παρ' ἡμῖν τὸ θρήσκευμα κ' ἐξ ἑτέρου λόγου μεγάλην σπουδαιότητα, διότι κατέστη ἓν τῶν κυρίων συστατικῶν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, καὶ ἀνεκτιμήτους παρέσχεν ἐκδουλεύσεις τῷ παρικλεεῖ, ἀλλ' ἀτυχῆ ἡμῶν γένει. Διὰ τοῦτο δὲ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἕκαστος ὑμῶν προθύμως θυσιάζει καὶ τὴν ἐσχάτην τοῦ αἵματος αὐτοῦ ῥανίδα. Ἀλλ' ἐχέτω οὐχ ἧττον ἀείποτε πρὸ ὀφθαλμῶν ἡ ὀρθοδοξία τὸ τῆς Ῥώμης παράδειγμα; ἥτις, διαφιλονεικήσασα τῷ πολιτισμῷ τὴν ἡγεμονίαν, κατέρρευσεν ὡς σκέλεθρον ἐκτιθέμενον αἴφνης εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ πρωϊνοῦ ἡλίου. Πρὸς τὴν πρόοδον φερόμεθα καὶ ἄκοντες, καταληφθέντες δὲ ὑπὸ εὐγενοῦς ἐνθουσιασμοῦ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀπελευθερώσεως, ἐποιήσαμεν γενναῖα πρὸς τὰ πρόσω βήματα, καὶ πολλῶν ἀπηλλάγημεν δεισιδαιμονιῶν. Αὕτη ἡ φυσικὴ τοῦ ἔθνους φορά· ἀπὸ τοῦ Προμηθέως μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἡ Ἑλλὰς τὸ θεῖον ἀείποτε ἐπεδίωξε σέλας, ἑαυτὴν, καὶ τὰς ἄλλας διδάσκουσα, οὐδ' ἀναθεματίσουσι ποτὲ τὴν φιλοσοφίαν οἱ ἀπόγονοι τοῦ Θάλητος, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ τοῦ Πυθαγόρου. Πᾶν τὸ στάσιμον θνήσκει, καὶ ἡ ζωὴ ἐστὶν αἰωνία πρόοδος.

Ἐν τούτοις ὀφείλομεν εἰπεῖν καί τινα περὶ τῆς γλώσσης, ἣν μετεχειρίσθημεν, καὶ ἥτις ἐστὶν ἀπόῤῥοια τῶν πεποιθήσεων, ἃς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐσχηματίσαμεν.

— « Διατὶ, ἀνελογίσθημεν πολλάκις, ἐν ᾧ τοσοῦτοι εἰσὶν οἱ ἐν Ἑλλάδι γράφοντες, καί τινες αὐτῶν ἀναμφισϐήτητον ἔχουσιν ἀξίαν, ἐν ᾧ πάντες οἱ πρωτοετεῖς τοῦ Πανεπιστημίου, ἵνα μηδὲν εἴπωμεν περὶ τῶν γυμνασίων, πέμπουσι τὰ ἀριστουργήματα αὐτῶν εἰς τὸν ποιητικὸν διαγωνισμὸν, καὶ μεγάλως ἀποροῦσι μὴ βραϐευόμενοι, οὐδενὸς ἐν τούτοις τὰ ἔργα εἰσὶ γνωστὰ ἐκτὸς τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν γνωρίμων αὐτῶν, καὶ οὐδὲν, πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων, παρήχθη ἀληθῶς γενναῖον, καὶ βιώσιμον μετὰ τὴν πρώτην παρ' ἡμῖν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων, μετὰ τοὺς Σούτσους, τὸν Ῥίζον, καὶ τοὺς συγχρόνους ἐκείνοις; » —

Περιήλθομεν εἶτα τὴν Οἰκουμένην, ἐπεσκέφθημεν τὰς διαφόρους Ἑλληνικὰς ἀποικίας, καὶ μετ' ἀλγούσης καρδίας ἠρωτήσαμεν ἡμᾶς αὐτοὺς διατὶ οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἕλληνες, οἱ πάντες σχεδὸν ὑπὸ ἀκραιφνοῦς ἐμπνεόμενοι πατριωτισμοῦ, οἱ τὴν θρησκείαν εἰς γενεὰς γενεῶν μεταδιδόντες, ἀπολλῦσιν ἐν τούτοις τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, ὡς ἐὰν μὴ ἦν ἡ ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Θεῶν λαλουμένη, διατὶ ψιττακίζουσιν εἰς τὰς συναναστροφὰς αὐτῶν, Ἕλληνες πρὸς Ἕλληνας, ἐν τοῖς κόλποις τῆς οἰκογενείας μετὰ τῶν τέκνων αὐτῶν, ὡς χιλιάκις ἰδίοις ὠσὶν ἠκούσαμεν, ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ τὴν Ἀγγλικὴν, ἐν Γερμανίᾳ τὴν Γερμανικὴν, ἐν Γαλλίᾳ τὴν Γαλλικὴν, καὶ ἐν Ἰταλίᾳ τὴν Ἰταλικήν; Νομίζομεν ὅτι εἷς τῶν κυρίων τούτου λόγων ἐστὶν ἡ παροῦσα κατάστασις τῆς γλώσσης, ἥτις, ὡς λαλεῖται κ' ἐν ταῖς ἀποικίαις, ἀλλ' ἰδίως ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, ἔχει τι τὸ βάναυσον, καὶ ἀνεπαρκὴς οὖσα πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ πεπολιτισμένου βίου, θυσιάζεται εἰς ἄλλας εὐρυθμοτέρας, τὰ δὲ φιλολογικὰ ἔργα καθίστησιν ἀναγκαστικῶς ἐφήμερα.

Διαδεχθείσης τὴν δουλείαν τῆς ἀκράτου ἐλευθερίας, βραδέως μόνον προήχθη τὸ ἔργον τῆς μορφώσεως καὶ παρ' αὐταῖς ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι, πρὸς ἃς ἀδιακόπως ἀνεμίγνυντο τὰ κατώτερα στοιχεῖα, διετηρήθη δὲ οὕτω κ' ἐν τοῖς τρόποις, κ' ἐν τῇ γλώσσῃ ἀνοίκειός τις οἰκειότης, καὶ ἀγροικία, πρὸς τὰς ἄλλας

τοῦ ἔθνους προόδους ἀσυμβίβαστος. Τὸ δὲ περίεργον οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι, καὶ τὴν παρατήρησιν συχνάκις ἐποιήσαμεν, οἵτινες ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τοῦ « *βρὲ ἀδερφὲ* » τὰς φράσεις αὐτῶν ἀρτύουσι, καὶ εἰς ἑνικὸν πρὸς τὰς κυρίας ὁμιλοῦσιν, ἐὰν τυχὸν συναντηθῶσιν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ὡς ἀληθεῖς Εὐρωπαῖοι πρὸς ἀλλήλους προσφέρονται, καὶ περὶ αὐτὴν τὴν φράσιν ἐπιμελέστεροι καθίστανται, ὡς εἰ ἄμεσον εἶχεν ἐπ' αὐτῶν ἐπήρειαν ἡ ἀτμοσφαῖρα, ἣν ἀναπνέουσι. Τί δὲ τοῦτο σημαίνει; Ἐλλείπει παρ' ἡμῖν τὸ λεπτὸν ἐκεῖνο αἴσθημα τῆς ἁβρότητος, τὸ διακρίνον τοὺς εὖ ἠγμένους λαούς; Οὐχὶ βεβαίως, ἐὰν ὦμεν οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, εἰς οὓς ἡ καλαισθησία πάντα ἀπεκάλυψεν αὐτῆς ποτὲ τὰ μυστήρια, ἀλλὰ τὸ ἄνθος φύεται, ἀφοῦ αὐξήσῃ κ' ἐπιῤῥωσθῇ τὸ δένδρον, κ' ἐξευγενίζεται δι' ἐπιμελοῦς μόνον φροντίδος, καὶ καλλιεργείας, ἐν ᾧ ἡμεῖς, μετὰ βαρὺν χειμῶνα, μόλις ἤδη ἀνασκάπτομεν διὰ τῶν προστυχουσῶν χειρῶν, τὸν περὶ τὰς ῥίζας αὐτοῦ χοῦν.

Ὁ Γερμανὸς, ὁ Ἄγγλος, ὁ Γάλλος συγγραφεὺς ἔχουσι φωνὴν μόνιμον καὶ παρεδεδεγμένην, οὐδὲν δ' ἀπομένει αὐτοῖς ἢ τὸ ἐκθεῖναι μετὰ τέχνης τὰς ἑαυτῶν ἰδέας. Ἀλλ' ἡ ἡμετέρα γλῶσσα ἐστὶν εἰς κατάστασιν ῥευστὴν, πάσας δεχομένη τὰς ἀποχρώσεις, ἀπὸ τῆς μιξοβαρβάρου, κ' ἐκ παντοίων συντριμμάτων συγκειμένης διαλέκτου, ἣν κοινῶς ὁμιλοῦμεν, μέχρι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, ὥστε ἕκαστος ἡμῶν ἔχει καὶ ὕφος ἴδιον. Καὶ οἱ μὲν πολλοὶ τὴν πεπατημένην φιλοῦντες, ἢ ἐξ ἀγνοίας, διότι αἱ πρὸς τὰς κορυφὰς τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης ἄγουσαι εἰσὶν ἀνάντεις, καὶ βρίθουσιν ἀκανθῶν, γράφουσιν εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν καθωμιλημένην, εἰσὶ δ' ὡς ἐκ τούτου τὰ ἔργα αὐτῶν θνησιγενῆ, καὶ μετὰ εἰκοσαετίαν ἔσονται ἄγνωστα, ὅσον σήμερον τὰ τοῦ Στεφάνου Κανέλλου, τοῦ Ἰωάννου Βηλαρᾶ, καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Κοκκινάκη, τοῦ ποιήσαντος τὸ « Ὦ λυγηρὸν, καὶ κοπτερὸν σπαθί μου ». Ἀλλὰ κ' ἐκ βελτίστων παρ' ἡμῖν, καὶ προεξαρχόντων τὸ ὕφος ἐστὶν, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως

τῶν πραγμάτων, ἀτακτότατον, ὅπερ ὀλέθριον δι' αὐτούς· διότι αἱ σήμερον συνήθεις ἀνωμαλίαι ἔσονται μετ' ὀλίγα ἔτη ἀφόρητοι.

Ἐὰν ταῦτα ἀληθεύωσιν, ἓν τῶν πρωτίστων συμφερόντων τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐστὶ βεβαίως τῆς γλώσσης ἡ ῥύθμισις, ὅτι δὲ τὴν ἀνάγκην ταύτην πάντες αἰσθάνονται καταδείκνυται ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, διότι τῷ ὄντι γενικὴ σχεδὸν ὑπάρχει περὶ τὸ ἑλληνίζειν προσπάθεια, καὶ πολὺς πρὸς καλλιέπειαν ζῆλος, τινὲς δὲ, οἷοι ὁ κύριος Βαλέττας ἐν Λονδίνῳ, καὶ οἱ κ.κ. Πασπάτης, καὶ Μαυρογένης ἐν Κωνσταντινουπόλει, γράφουσιν ἤδη γλῶσσαν ὅλως ἀρχαιοπρεπῆ, ὑπερακοντίσαντες, τολμῶμεν εἰπεῖν, τὸν σκοπὸν, καί τοι ὑπὸ τῶν αὐτῶν βεβαίως μεθ' ἡμῶν ἰδεῶν ἐμπνεόμενοι. Οὐδ' ἔστι πλέον ζήτημα ποία τῆς γλώσσης ἡ τάσις· ἀρκεῖ ἓν βλέμμα πρὸς τὰ ὀπίσω, κ' ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἣν ἤδη διηνύσαμεν ἐν βραχεῖ διαστήματι, ἵνα σχηματίσωμεν περὶ τῆς μελλούσης πορείας γνώμην ἀσφαλεστάτην. Βαίνομεν πρὸς τὴν ἀρχαίαν, καθαρίζομεν, ἐξευγενίζομεν τὴν ὑπὸ τῶν αἰώνων τῆς δουλείας, καὶ ἀγνοίας καταστραφεῖσαν θείαν ἡμῶν φωνὴν, καὶ φθάσομεν ποτὲ εἰς μεταίχμιόν τι μεταξὺ τῆς Ἀτθίδος, καὶ τοῦ νεωτέρου ἀναλυτικοῦ πνεύματος, ὅτε πηχθήσεται αὕτη ὅσον πήγνυταί τι ζῶν, ῥέουσα πάντοτε, ἀλλὰ ῥέουσα ἀνεπαισθήτως, καὶ κανονικῶς, ὡς οἱ παγετοὶ (Glaciers) τῶν Ἄλπεων, καὶ οὐχὶ ὡς ἀκάθεκτος χείμαῤῥος, πολλὴν παραφέρων ἄχρηστον ἰλὺν, καὶ παντοῖα λείψανα. Τότε δ' ἕξομεν καὶ ἡμεῖς γλῶσσαν κοινὴν τοῖς πᾶσι, καὶ σταθερὰν, καὶ ἀτυχεῖς οἱ πρὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ζῶντες· — ἐργάζονται διὰ τοὺς μεταγενεστέρους, καὶ παρελεύσονται ἀφανεῖς, καλλιεργήσαντες δένδρον, οὗ ἄλλοι δρέψουσι τοὺς καρπούς.

Ἀλλ' ἆράγε τῆς μελλούσης ἐκείνης ἡμέρας ἐστὶν ἀδύνατος ἡ ἐπίσπευσις; Καλῶς γνωρίζομεν ὅτι, κατὰ τὰ κοινῶς λεγόμενα, ἡ γλῶσσα ῥυθμίζεται ὑπὸ τῶν περιστάσεων, ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων, ἀλλ' οἱ ἀληθῶς, κατὰ τὰς περιστάσεις, αὐτὴν

ῥυθμίζοντές εἰσὶν οἱ περὶ τὰ γράμματα ἀσχολούμενοι, πάντες ὁμοῦ βεβαίως, ἀλλ' ἄλλοι πλεῖον, καὶ ἄλλοι ἔλασσον, τούτων δὲ τὰς μεταῤῥυθμίσεις, ἀκολουθοῦν εἶτα, καθιεροῖ τὸ κοινὸν, καὶ οὗτοι εἰσὶν οἱ καὶ παρ' ἡμῖν πλάσαντες τὴν σήμερον γραφομένην, ἀπέχουσαν ἧττον ἴσως τῆς ἀρχαίας, ἢ τῆς τοῦ Βικεντίου Κορνάρου, καὶ αὐτῆς τῆς πρὸ πεντηκονταετίας ἐν χρήσει χυδαίας. Τόσον δ' ἀληθὲς ἐστὶ τοῦτο, ὥστε, οὐ μόνον δυνατὸς ὁ ὑπολογισμὸς τῶν εἰς ἕκαστον τῶν ἡμετέρων λογίων ὀφειλομένων νέων, ἢ ἀνακαινισθεισῶν λέξεων, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ, χαλκεύσαντες ποτὲ διὰ τὰ Πρωσσικὰ ὅπλα τὴν ἐπωνυμίαν *ἀκηφλεγῆ*, ἀντὶ τῆς συνήθους *βελονωτὰ*, πολὺ διεσκεδάσαμεν εἶτα, ἀπαντῶντες αὐτὴν συνεχῶς εἰς τὰς ἐφημερίδας.

— « Ἀλλ' ἐὰν οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἀκούομεν λέγοντα τὸν ἀναγνώστην, ἀγαθῇ τύχῃ· τί τότε ἐλλείπει; » — « Ἡ βάσις, ἀποκρινόμεθα, τοῦ παντὸς, τὸ σύστημα ». — Καὶ ὄντως, τί πράττουσιν οἱ παρ' ἡμῖν, καὶ αὐτοὶ οἱ φέρτεροι, ὧν μετὰ δικαίου σεβασμοῦ φέρονται τὰ συγγράμματα; Ἀρύονται ἀφθόνως ἐκ τῆς ἀρχαίας λέξεις, φράσεις ὅλας, γραμματικοὺς τύπους, ἀλλὰ διατηροῦντες συγχρόνως καὶ τοὺς κοινοὺς, καὶ χρώμενοι ὅτε τοῖς μὲν, ὅτε τοῖς δὲ, κατὰ τύχην, ἢ πρὸς ἰδίαν ἑαυτῶν εὐκολίαν. Τοῦτο δ' ἐστὶν ἀκριβῶς τὸ ὀλέθριον, κ' ἐκ τούτου ἐπήγασεν ἡ παροῦσα τραγελαφικὴ ἡμῶν διάλεκτος, ἐν ᾗ τὸ *ἐστὶ* ἐν τῷ αὐτῷ στοίχῳ θίγει τὸν ἀγκῶνα τοῦ *εἶναι*, τὸ *δὲν* προσκόπτει ἐπὶ ἀπαρεμφάτου, τὸ *θὰ ἔλθω* δείκνυσι τοὺς γρόνθους τῷ *ἐλεύσομαι*, καὶ ἀναμὶξ πᾶσα συνωθεῖται ἡ ἀρχαία καὶ νέα φρασεολογία.

Περὶ τοῦ ζητήματος δὴ τούτου σκεπτόμενοι, καὶ τὸ γενικὸν τοῦτο κακὸν ὁρῶντες, ἐπείσθημεν ὅτι τὸ μόνον, καὶ ἄφευκτον σωτηρίας μέσον ἤθελεν εἶναι ἐὰν, ἀντὶ τῆς σήμερον ἀκηδίας, μετ' ἐμβριθεῖς γλωσσικὰς μελέτας ἐλαμβάνομεν ἀνὰ χεῖρας τὸν κάλαμον, ἐὰν πλάσαντες ἡμῖν αὐτοῖς ῥητοὺς κανόνας, ἀπόρροιαν τῶν μελετῶν τούτων, ἐτηροῦμεν αὐτοὺς ἐφεξῆς ἀπα-

ρεγκλίτως, λαμϐάνοντες μὲν ἐκ τῆς ἀρχαίας ὅσα ἐνομίζομεν εὔλογον, ἀλλὰ τότε ἀποσκορακίζοντες τ' ἀντίστοιχα χυδαῖα, καὶ οὐδέποτε ἀναμιγνύντες τ' ἀσύγκλωστα, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι εἰσὶ πάντα Ἑλληνικὰ, ὡς εἰ ὁ *βρακᾶς*, καὶ ὁ Περικλῆς ἥρμοζον παρ' ἀλλήλους, διότι εἰσὶν ἀμφότεροι Ἕλληνες. Μία δὲ τούτου, καὶ οὐχὶ ἡ ἐλάσσων, ὠφέλεια ἤθελεν εἶναι ὅτι, ἐκ τῶν τανῦν φθορέων τοῦ χάρτου τῶν ἡμίσεων τοὐλάχιστον ἐγκαταλιμπανόντων ἀναγκαστικῶς τὸ ἄχαρι τοῦτο ἔργον, οἱ ἐπίλοιποι εἰς μακρὰν, κ' ἐπίπονον καταδεδικασμένοι ἐργασίαν, οὐ μόνον ἀσυγκρίτως κρείττω, ἀλλὰ καὶ ἀληθῶς βιώσιμα ἤθελον παράγειν ἔργα.

Ταύτην οὖν ἡμῶν ἐφαρμόζοντες τὴν πεποίθησιν, τοιαύτης τινος ἠρξάμεθα τότε καὶ ἡμεῖς μελέτης, ἀκολουθοῦντες σύστημα, οὕτως εἰπεῖν, πρακτικόν. Πολλάκις ὑπὸ τῶν ξένων ἐρωτηθέντες ἐὰν ἡ νέα γλῶσσα ἔχῃ τινὰ ὁμοιότητα πρὸς τὴν παλαιὰν, καὶ ἀποκριθέντες ὅτι, οὐδέποτε ὅλως αὐτῆς χωρισθεῖσα, ὡς ἐκαθαρίσθη μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, σχεδὸν ἤδη συνεταὐτίσθη αὐτῇ, ὅτι προέϐημεν εἶτα εἰς τὴν κατάδειξιν τῶν κυριωτέρων διαφορῶν, εὕρομεν αὐτὰς εὐαρίθμους, τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἀπαρεμφάτου, τὴν τοῦ μέλλοντος, παρακειμένου, καὶ ὑπερσυντελικοῦ, τὴν ἔλλειψιν εὐκτικῆς ἐγκλίσεως, τὴν χρῆσιν τοῦ *δὲν* ἀντὶ τῶν ὀρθῶν ἀρνητικῶν μορίων κτλ.· ἐχαρακτηρίζομεν δὲ τότε συνήθως τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν ὡς τὴν γλῶσσαν τοῦ *νὰ*, τοῦ *θὰ*, καὶ τοῦ *δὲν*, διότι ὄντως ἐπὶ τῶν τριῶν τούτων μορίων στρέφεται πᾶσα.

Τὰς διαφορὰς τοίνυν ταύτας ἐτάζοντες, καὶ σκεπτόμενοι ποῖαι αὐτῶν ἄρα ἐκλείψουσι σὺν καιρῷ, καὶ ποῖαι οὐδέποτε, ἐπείσθημεν ὅτι, τῆς δοτικῆς ἤδη γενικῶς παραδεκτῆς γενομένης, ἀκολουθήσει αὐτὴν ὁ μέλλων, ὁ καὶ νῦν παρὰ τοῖς κρείττοσιν ἐν χρήσει, τοῦτον τὸ ἀπαρέμφατον, τὸ πολλαχοῦ ἀνατέλλον, καὶ τ' ἀρνητικὰ μόρια, ὅτι δ' ἀφ' ἑτέρου οὐδέποτε ἀναϐιώσουσιν ἡ εὐκτικὴ μετὰ τοῦ ἀποφωλίου *ἂν*, καὶ ὁ παρακείμενος,

πλὴν τοῦ τῆς μετοχῆς, καὶ ὑπερσυντελικός. Φθάντες δὲ εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, καὶ σκεφθέντες, ὅτι, ἐὰν αἱ κρίσεις ἡμῶν ἦσαν ὀρθαὶ, στηρίζοντες ἐπ' αὐτῶν τοὺς κανόνας τοὺς ῥυθμίσοντας τὸ ὕφος ἡμῶν, ἠθέλομεν ἴσως προδραμεῖν τῶν χρόνων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀποπλανηθῆναι τῆς εὐθείας, παρεδέχθημεν, συνελόντι εἰπεῖν, τοὺς ἑξῆς, καὶ τούτους ἀπαρεγκλίτως ἠκολουθήσαμεν.

α'). Ἀποσκορακίσαμεν τὸ *δὲν*, καὶ μετεχειρίσθημεν τ' ἀρνητικὰ *οὐ* καὶ *μὴ* κατὰ τοὺς γραμματικοὺς κανόνας. β'). Μετεχειρίσθημεν πάντα τὰ ῥήματα, καὶ ἰδίως τὸ *εἰμὶ* κατὰ τοὺς ἀρχαίους τύπους, πλὴν τῆς εὐκτικῆς, ἣν ἀντικαθίστησιν ἡ ὑποτακτικὴ, καὶ τοῦ παρακειμένου, καὶ ὑπερσυντελικοῦ, οὓς ἐσχηματίσαμεν διὰ τοῦ βοηθητικοῦ *ἔχω*, καὶ τοῦ ἀορίστου τοῦ ἀπαρεμφάτου. γ'.) Ἀντὶ τοῦ *θὰ* μετὰ παρατατικοῦ, οἷον *θὰ ἔλεγον*, ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι ἐξέφραζον διὰ τοῦ *ἂν* (*ἔλεγον ἄν*), μετεχειρίσθημεν τὸ βοηθητικὸν *θέλω* μετὰ τοῦ ἐνεστῶτος, ἢ ἀορίστου τοῦ ἀπαρεμφάτου, κερδίζοντες οὕτω διάκρισίν τινα ἐννοίας μεταξὺ τοῦ συνεχῶς, καὶ ἅπαξ γιγνομένου, ἣν ἠγνόει ἡ ἀρχαία· οἷον *ἤθελον λέγειν*, καὶ *ἤθελον εἰπεῖν*. Ἀντὶ δὲ τοῦ *θα* μετ' ἐνεστῶτος τῆς κοινῆς, *θὰ λέγω*, ἐσχηματίσαμεν προσέτι ὅμοιον θαμιστικὸν μέλλοντα, ἐπίσης ἄγνωστον τῇ ἀρχαίᾳ, διὰ τοῦ ἐνεστῶτος τοῦ *θέλω* καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου, οἷον *θέλω λέγειν*. Εἰς τὸ *θέλω λέγειν* τῆς ἀρχαίας τὸ *θέλω* ἐστὶν, ὡς γνωστὸν, ἐφεκτικὸν, καὶ οὐχὶ βοηθητικόν· οἷον « *θέλω λέγειν Ἀτρείδας* ». Ἐπιθυμῶ ὑμνῆσαι τοὺς Ἀτρείδας. δ'). Ἀντὶ τῶν ἀποκεκομένων ἀντωνυμιῶν τῆς κοινῆς *τῆς*, *τῶν*, *μας*, *πας*, κτλ. μετεχειρίσθημεν τὰς πλήρεις. ε'). Ἀπεσκορακίσαμεν πᾶσαν λέξιν ἀδόκιμον, κ' ἑνὶ λόγῳ προσεπαθήσαμεν προσεγγίσαι τῇ ἀρχαίᾳ, ἐξευγενίζοντες διὰ παντὸς μέσου τὴν νέαν γλῶσσαν, ἀλλὰ διατηροῦντες τὸ πνεῦμα, καὶ ὁσάκις δυνατὸν τοὺς ἰδιωτισμοὺς αὐτῆς.

Ὑπῆρξε δὲ ἡ μέθοδος ἡμῶν, οὕτως εἰπεῖν, ἐμπειρική. Ἀφ' οὗ,

λόγου χάριν, παρεδέχθημεν τ' ἀρνητικὰ μόρια *οὐ* καὶ *μὴ*, ἣν ἀδύνατον εἰπεῖν *οὐκ εἶναι*, *οὐ θὰ πράξω*, καὶ ἀνεκαινίσαμεν ἑπομένως τὰ ῥήματα, εἰπόντες *οὐκ ἔστι*, καὶ *οὐ ποιήσω*. Ἐνταῦθα δὲ παρουσιάσθη τὸ μέγα περὶ ἀπαρεμφάτου ζήτημα, καὶ κατ' ἀρχὰς παρεδέχθημεν τὸ ἵνα μεθ' ὑποτακτικῆς τῶν Εὐαγγελιστῶν, ὅπερ εἰσέτι μεταχειρίζεται ἡ Ἐκκλησία, καὶ πολλοὶ γράφουσιν ἐσχάτως παρ' ἡμῖν, ἐξοικονομοῦντες αὐτὸ κατὰ τὸ ἐφικτὸν, καί τοι ᾐσθανόμεθα ὅτι ἐμακρυνόμεθα οὕτω τῆς ἀρχαίας, ὁσάκις ἐπρόκειτο περὶ ἀναλύσεως ἀπαρεμφάτου εἰδικοῦ.—οἷον *θέλω ἵνα εἴπω*=βούλομαι εἰπεῖν, διότι τὸ ἀρχαῖον ἵνα ἦν τελικὸν, καὶ ἰσοδύναμον τοῦ *διὰ νὰ*, ἀλλὰ τέλος ἔπεσεν ἡμῖν ἀνὰ χεῖρας φύλλον τῆς «*Ἐθνικῆς Ἐπιθεωρήσεως*» τῶν Παρισίων, ἔνθα τοσαύτη γίγνεται κατάχρησις τοῦ ἀτυχοῦς τούτου μορίου, καίτοι ἐν προθέσει ἀγαθῇ ἐπικυρούσῃ τ' ἀνωτέρω ῥηθέντα, ὥστε ἀνεγνωρίσαμεν τὴν πλάνην ἡμῶν, καὶ παρεδέχθημεν τὸ ἀπαρέμφατον, δι' ὃ οὐδόλως μετανοοῦμεν.

Καὶ γνωρίζομεν μὲν καλῶς ὅτι τὸ εἰσαγαγεῖν πρῶτον ἤδη ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ ποιήσει τὸ ἀπαρέμφατον, καὶ τόσα ἕτερα νεωτερίσαι, ἐστὶ τόλμημα, καὶ τόλμημα μέγα, ἀλλ' εἰς τὸ κοινὸν ἀνατίθεμεν τὴν κρίσιν ἐὰν ὅλως ἐπετύχομεν. Παρατηροῦμεν δὲ, καίτοι τοῦτο καταφανὲς, ὅτι τ' ἀνωτέρω ἐγράφησαν ὅλως ἐπιτροχάδην, καὶ καλῶς γνωρίζομεν τὰς ἐλλείψεις ἡμῶν. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἐν τῇ παρούσῃ αὐτῆς καταστάσει, ἐστὶ χάος ἀδιεξήτητον, καὶ ἀπαιτεῖται ἡ θυσία ὁλοκλήρου βίου ἵνα ἐν μέρει δαμάσῃ τις αὐτὴν, ὅταν δὲ οἱ ἐπαγγέλματι διδάσκαλοι, διαπληκτιζόμενοι κατὰ τὸ εἰωθὸς, εὑρίσκωσιν ἐν πάσῃ σελίδι τῶν ἀντιπάλων ἄφθονα τὰ κατακριτέα, τί δύναταί τις παρ' ἡμῶν ἀπαιτῆσαι, περὶ τοσαῦτα περισπασθέντων, καίτοι οὐχὶ ὀλίγον ἴσως ἐπονήσαμεν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐν τοῖς ἀτελεστάτοις ἡμῶν σχολείοις σπουδῶν. Ἐὰν κριθῶσιν οὐχ ἧττον αἱ σκέψεις ἡμῶν ὀρθαὶ, καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν οὐχὶ ὅλως ἀνεπιτυχὴς, ἐὰν τὸ ὕφος ἡμῶν θεωρηθῇ κατά τι ἐκλεκτότερον,

καὶ νευρωδέστερον τοῦ συνήθους, ἀρκούμενοι εἰς τοῦτο, τοῖς φερτέροις ἀφίεμεν τὰ ἐπίλοιπα· ὁμολογοῦμεν δὲ ὅτι τοσοῦτον ἡμεῖς εἰς αὐτὸ συνεθίσαμεν, ὥστε τὸ κοινὸν, ἐκλελυμένον καὶ ταπεινὸν φαινόμενον, λίαν δυσάρεστον ἐμποιεῖ ἡμῖν ἐντύπωσιν. Τοιαύτη τῆς ἕξεως ἡ δύναμις.

Δίκαια, ἐν τούτοις, παράπονα ἤθελεν ἔχειν καθ' ἡμῶν εἷς τῶν ἀρχαίων, ὁ Ἀριστοτέλης, οὗ τὰς πολυθρυλλήτους ἑνότητας ὁμολογοῦμεν ὅτι ὀλίγον ἐσεβάσθημεν. Ἀπόλυτος ἐλευθερία μόνος ἡμῶν κατὰ τοῦτο κανὼν, καὶ μόνη προσπάθεια τὸ παραστῆσαι ὅ,τι κάλλιον, κατὰ τὸ ἐν ἡμῖν ὀλίγον καλλιτεχνικὸν αἴσθημα, τὸ ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν ἴνδαλμα. Ἀφ' ἑτέρου μεγάλως προσέσχομεν, καὶ νομίζομεν πρῶτοι, εἰς τὴν ὀρθότητα τῶν στίχων. Οἱ ἴαμβοι παύουσιν ὄντες τοιοῦτοι, ὅταν μὴ ὦσιν ἀκριβέστατοι, καὶ τὴν λεπτομέρειαν ταύτην κακῶς ἐποίησαν ἀμελήσαντες οἱ πρὸ ἡμῶν. Ἡ ἐν μέσῳ τομὴ ἐστὶν ἀσυγχώρητος εἰς δωδεκασυλλάβους, καὶ οὐδαμοῦ σχεδὸν ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Ἐλησμονοῦμεν σχεδὸν προσθεῖναι ὅτι μόλις σκιαγραφηθέντα τὸν «Παραβάτην», καὶ ἄμορφον ἔτι στίχων σωρὸν, ἀπεστείλαμεν, κατὰ τὸ 1865, εἰς τὸν ποιητικὸν διαγωνισμὸν, ὅστις δυστυχῶς, ἐλλείψει καταλλήλων κριτῶν, τοσοῦτον ἐπ' ἐσχάτων παρήκμασε. Μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ ἀμηχανία τῶν τότε Ἑλλανοδικῶν, ὧν παραθέτομεν τὴν κρίσιν, καὶ οἵτινες ἐλυτρώθησαν τὸν Πλάτωνα μιμηθέντες, καὶ ἀφοῦ ἐτίμησαν ἡμᾶς δι' ὑπερμέτρων βεβαίως ἐπαίνων, προπέμψαντες ἡμᾶς ἔξω τῶν πυλῶν τῆς πόλεως. Τοῦ ἀρχαίου ἐν τούτοις ἐκείνου σχεδίου ὀλίγιστα διετηρήθησαν. Ἰδοὺ ἡ κρίσις:

« Ἔρχεται τώρα τελευταῖος Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης, ὥσπερ χειμάρρους ἀπὸ διετοῦς βροχεροῦ καιροῦ πολὺς καὶ θολὸς καταβαίνων, καὶ κινδυνεύων νὰ παρασύρῃ πᾶν τὸ προστυχὸν, οὔτε χρόνου, οὔτε τόπου τεχνητὰ σεβόμενος ὅρια. »

« ὁ Ἰουλιανὸς ἶνε δρᾶμα θαυμασμοῦ ἄξιον διὰ τὴν ἐπιβολὴν,

καὶ σεβαστὸν διὰ τὸ μέγεθος· κατὰ τὸν Σεκεσπήρου τρόπον ποιηθὲν, οὔτε χρόνου, οὔτε τόπου ἑνότητα ἐτήρησεν, ὑπερέβη δὲ καὶ τὰ μέγιστα ἐκείνου κατὰ τὸ μῆκος. ἶνε μακρότερον πάντων ὁμοῦ τῶν Αἰσχύλου, ἢ Σοφοκλέους δραμάτων. ἡ παρουσία του καταπλήττει τὸν θεατὴν, δυσωποῦσα τὴν ὄψιν, καὶ διὰ τὴν ἀμελημένην ἐξωτερικὴν περιβολὴν, ὅπως εἰς ἡμᾶς ἐνεφανίσθη, ὁμοιάζουσα τὸν φιλοσοφικὸν τοῦ Ἰουλιανοῦ τρίβωνα, ὃν ἔφερεν, ὅτε ἐν Ἀθήναις παρηγκωνισμένος διέτριβε φιλοσοφῶν· ὥστε τὸ ὅλον σχῆμά του ὀλίγον φαίνεται πρόσφορον εἰς φιλίαν. ἐὰν ὅμως τις, εἴτε τυχαίως, εἴτε ἐξ ἀνάγκης καὶ ἐπὶ μικρὸν γνωρισθῇ μετὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἕλκεται ὑπὸ τῆς σοφίας αὐτοῦ, καὶ εὐφυΐας, ὑπὸ τῆς φιλοπατρίας καὶ φιλανθρωπίας, καὶ συνενθουσιῶν αὐτῷ, συμπαρασύρεται εἰς σύμπραξιν τῶν μεγάλων του σχεδίων, καὶ δὲν ἀποσπᾶται πρότερον πρὶν ἴδῃ τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ ἀνδρὸς, καὶ θρηνήσῃ τὴν πρόωρόν του ἀπώλειαν.»

«ὁ Ἰουλιανὸς ἔχει πολλὰς καὶ μεγάλας ἀρετὰς, καὶ ἴσας κακίας. τὸ μέγεθος τῆς ἐπιβολῆς, καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τοῦ πράγματός του εἶναι δύο πρωτεύουσαι τοῦ ποιήματος ἀρεταί· ἡ ἀκόλαστος δ' ἔκτασις τοῦ ἔργου, καὶ ἡ καταφορὰ κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, εἶναι αἱ ἀντίστοιχοι δύο μεγάλαι αὐτοῦ κακίαι· αἱ ἀρεταὶ αὗται, καὶ αἱ κακίαι εἰσὶ διακεχυμέναι ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ δράματος.»

«καθαρῶς ἱστορικὸν ὂν τὸ δρᾶμα, καὶ ὡς ἀναγνωστικὸν μᾶλλον, ἢ πρὸς διδασκαλίαν, εἴτε παράστασιν ἐν τῷ θεάτρῳ πεποιημένον, ἶνε διδακτικώτατον· ἱκανὴ μελέτη παλαιῶν συγγραφέων, καὶ μεγάλων νεωτέρων ἱστοριογράφων ἀνέπτυξαν, ὡς φαίνεται, ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ποιητοῦ μέγα αἴσθημα ἐθνισμοῦ, ὃν ἐθεώρησεν ἀναπόσπαστον τοῦ ἑλληνισμοῦ· ἡ δὲ πολεμίᾳ τῷ ἑλληνισμῷ βυζαντὶς ἱστορία ἐνεποίησεν εἰς αὐτὸν μῖσος ἀκράτητον κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ὡς αἰτίας πάντων τῶν τοῦ ἔθνους δεινῶν. αἱ τοιαῦται ἰδέαι ἐπὶ μακρὸν, ὡς εἰκάζο-

μεν, χρόνον διατραφεῖσαι ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ποιητοῦ, καὶ ὡριμάσασαι μετὰ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, δὲν ἔμελλον νὰ συνταφῶσιν αὐτῷ· ἔπρεπε νὰ γεννηθῶσιν, ἔπρεπε νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὸ φῶς, καὶ νὰ γένωσι κοιναὶ ἐν τῷ αἰῶνι τοῦ γενικοῦ φωτισμοῦ· εὗρε λοιπὸν πρὸς τοῦτο λαμπρὸν καὶ ἀκίνδυνον, ὡς ἐνόμιζε, μέσον Ἰουλιανὸν τὸν παραβάτην· καὶ τῷ ὄντι ἄλλο προσφορώτερον τούτου δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ. »

« τὸν Ἰουλιανὸν λοιπὸν καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ θέμα ποιήσας τῆς μούσης του, περιγράφει διὰ λαμπρῶν καὶ θλιβερῶν χρωμάτων τὴν ἀθλίαν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους κατάστασιν, καὶ τὴν πάλην τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἑλληνισμοῦ, ὃν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς ἀνεδέχθη νὰ ἀναστήσῃ· αὕτη εἶναι ἡ κυρία ἰδέα τοῦ δράματος, ἐξ ἧς, ὡς ἀπὸ κορμοῦ δένδρου, ἐκβλαστάνουσι διάφοροι πράξεις καὶ σκηναί, ὧν ἡ λεπτομερεστέρα ἔκθεσις, ἄλλως τερπνὴ καὶ διδακτική, ἤθελε πολὺ μᾶς ἀπασχολήσῃ, καὶ τοῦτο χωρὶς τῆς πρεπούσης ἐκβάσεως· διότι τὸ ἔργον, ὡς ἔχει νῦν, δὲν δύναται νὰ κριθῇ καὶ ἐκτιμηθῇ προσηκόντως. δὲν ἔπρεπε μάλιστα ὅλως νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν κριτῶν, ὡς κακογραφημένον, καὶ δυσανάγνωστον· τὰ δὲ τοιαῦτα, καθὰ ἄλλοτε οἱ κριταὶ ἀπὸ τοῦδε τοῦ βήματος ἐκήρυξαν, εἰσὶν ἀπαράδεκτα. ἀλλὰ καὶ ἄνευ τούτου ἄλλα ἐλαττώματα τοῦ ποιήματος ἀπείργουσι τοὺς κριτὰς τῆς περὶ αὐτοῦ νῦν ἀποφάνσεως.

« τὸ νὰ θεωρῇ ὁ ποιητὴς τὸν Ἰουλιανὸν ἀνώτερον τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου, ἶνε ἰδία του ἰδέα, πρὸς ἣν δυσκόλως ἄλλος δύναται νὰ συμμορφωθῇ. ὁ δὲ Ἰουλιανὸς τόσον μέγας ἐγένετο, ὥστε μηδὲ τὴν φορὰν τῶν χρόνων καὶ καιρῶν ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ, φανερὰν οὖσαν, ἀλλ' ἀνεχώρησεν ἄνω ποταμῶν, ὥσπερ μαινόμενός τις φαντασιοκόπος, συμπαρασύρας καὶ τὸν πεπαιδευμένον ἄλλως ποιητὴν ὡς σημαιοφόρον. »

« τόσα μόνον ἐκρίναμεν εὔλογον νὰ ὑποδηλώσωμεν περὶ τοῦ ἔργου τούτου· ἀποβλέποντες δὲ καὶ εἰς τὴν ποιητικὴν αὐτοῦ ἀξίαν, ὁμολογοῦμεν ὅτι ἀνεύρομεν ἐν τούτῳ τῷ ποιητῇ, τὰς

πλείστας τῶν δυνάμεων, ἃς ἀνωτέρω, ὡς ἀναγκαίας τῷ ἐπιβαλλομένῳ εἰς ἔργα ποιήσεως ἐδηλώσαμεν, καὶ δι' αὐτὸ, μύροις ἐπαίνων αὐτὸν περιρραίνοντες, καὶ ῥόδοις τὴν κεφαλὴν στεφανώσαντες, προπέμπομεν ἔξω τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, καλλιτέρους καρποὺς παρ' αὐτοῦ ἐλπίζοντες καὶ περιμένοντες ». (α)

Τοιαῦται αἱ ὀλίγισται νύξεις, ἃς ἐνομίσαμεν ἀπαραιτήτους περὶ ζητημάτων ζωτικῶν, οὐδὲ τοῦ χρόνου, οὐδὲ τοῦ χώρου ἐπιτρεπόντων πλείους ἐνταῦθα.

Κατ' Ἰούνιον τοῦ 1876.

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

(α) Διετηρήθη τοῦ πρωτοτύπου ἡ ἰδιόῤῥυθμος ὀρθογραφία, καὶ στύξις, αἵτινες, ὡς γνωστὸν, εἰσὶν αἱ τοῦ εὐπαιδεύτου καθηγητοῦ, καὶ τότε εἰσηγητοῦ Κυρίου Ῥουσσοπούλου.

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, Αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων.
ΕΥΣΕΒΙΑ, Αὐτοκράτειρα.
ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, Πρῶτος ἐξάδελφος τοῦ Κωνσταντίου, Διάδοχος.
ΟΥΑΛΕΝΣ, Ἐπίσκοπος Ἀρειανός.
Ο ΕΥΝΟΥΧΟΣ ΕΥΣΕΒΙΟΣ, Μέγας Δομέστικος.
ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ, Ὕπαρχος τῆς Αὐλῆς.
Ο ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ.
Ο ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ.
Ο ΜΕΓΑΣ ΔΟΥΞ.
Ο ΜΕΓΑΣ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑΡΧΗΣ.
Ο ΜΕΓΑΣ ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ.
Ο ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΗΣ.
Ο ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΣΦΕΝΔΟΝΗΣ.
Ο ΜΕΓΑΣ ΠΑΠΠΙΑΣ.
Ο ΜΕΓΑΣ ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΗΣ.
Ο ΠΡΩΤΟΣΗΚΡΗΤΗΣ.
Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ.
Ο ΜΕΓΑΣ ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ.
Ο ΤΑΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ.
Ο ΜΕΓΑΣ ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ.
Ο ΚΟΙΑΙΣΤΩΡ.
Ο ΠΡΩΤΟΙΕΡΑΚΑΡΙΟΣ.
Ο ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΣΑΤΟΥ.
Ο ΠΡΩΤΑΛΛΑΓΑΤΩΡ.
Ο ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΕΩΝ.
} Ἄρχοντες τῆς Αὐλῆς τοῦ Κωνσταντίου.
ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ, Ἀθηναῖος Εὐπατρίδης.
ΕΛΛΗ, Θυγάτηρ αὐτοῦ.
ΘΕΟΓΝΙΣ, Νέος Ἀθηναῖος, εἶτα Κόμης ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Ἰουλιανοῦ.
ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ, Ἰατρός, φίλος τοῦ Ἰουλιανοῦ.
ΜΑΞΙΜΟΣ.
ΛΙΒΑΝΙΟΣ.
ΑΙΔΕΣΙΟΣ.
ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ.
} Σοφοί, φίλοι τοῦ Ἰουλιανοῦ.
ΓΥΝΗ ΜΑΞΙΜΟΥ.
Ο ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ.
ΚΑΣΣΙΟΠΗ, Θεράπαινα τῆς Εὐσεβίας.

ΜΑΪΟΥΜΑΣ, Εὐνοῦχος.
ΠΑΥΛΟΣ Ο ΑΛΥΣΙΣ, Κατάσκοπος.
ΠΟΛΙΤΑΙ Α'. Β'. Γ'. καὶ Δ'.
ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ τις.
ΓΥΝΑΙΚΕΣ Α'. καὶ Β'.
ΙΕΡΕΙΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ Α'. Β'. καὶ Γ'.
ΙΕΡΕΙΣ ΑΡΕΙΑΝΟΙ Α'. Β'. καὶ Γ'.
ΔΟΝΑΤΙΣΤΑΙ Α'. καὶ Β'.
ΑΓΓΕΛΟΙ Α'. Β'. καὶ Γ'.
ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ Α'. Β'. Γ'. καὶ Δ'.
ΧΟΡΟΣ Ἑλλήνων ἱερέων καὶ ἱερειῶν.

ΕΥΗΝΟΣ.
ΚΡΙΤΩΝ.
ΘΕΑΓΗΣ.
ΕΥΘΥΔΑΜΑΣ.
ΜΑΘΗΤΑΙ Α'. Β'. καὶ Γ'.
} Φοιτηταὶ τῆς Ἀκαδημίας.

Κοιτωνάρια. — Παιδόπουλα τοῦ Βεστιαρίου. — Κράκται. — Καταδόται. — Μουσουργοί. — Εὐνοῦχοι. — Κουρεῖς. — Μάγειροι. — Μάγοι. — Λαὸς, κτλ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ Α'.

Ἡ πλατεία τοῦ Κωνσταντίνου ἐν Κωνσταντινουπόλει. Εἰς τὸ βάθος ἐκτείνεται περιφερὴς ἡ διώροφος στοά, ἥτις περιέβαλλεν αὐτήν, καὶ φαίνεται ἡ μία τῶν ἄντικρυς ἀλλήλων ἐγειρομένων ἀψίδων. Ἐν τοῖς μεταστυλίοις, καὶ πολλαχοῦ τῆς πλατείας, ἀγάλματα. Ἐν τῷ μέσῳ πῖδαξ, φέρων ἄγαλμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ κεκοσμημένος διὰ συμπλέγματος, παριστῶντος τὸν Δανιὴλ μετὰ τῶν λεόντων. Δεξιῶς ὁ Ὀβελίσκος. Διὰ τῆς ἀψίδος, καὶ τῶν μεταστυλίων, διακρίνονται κῆποι, ἐκκλησίαι κ' ἐπαύλεις. Μακρὰν ὁ Βόσπορος.

Λαὸς ἐν τῇ πλατείᾳ. ΠΟΛΙΤΑΙ, ΓΥΝΑΙΚΕΣ, ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ τις, ΘΕΟΓΝΙΣ. Εἶτα ΙΕΡΕΙΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ, ΙΕΡΕΙΣ ΑΡΕΙΑΝΟΙ, ΔΟΝΑΤΙΣΤΑΙ. Καὶ τέλος ὁ ΑΛΥΣΙΣ, μετ' ἄλλων κατασκόπων, καὶ στρατιωτῶν.

ΠΟΛΙΤΗΣ Α'. Ναί, ἀδελφέ, τὰ πράγματα βαίνουσι κακά, κάκιστα. Ὁ θεὸς ἐγκατέλιπεν ἡμᾶς διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, κ' ἔκτοτε πανταχοῦ δυστυχία, καὶ καταστροφή. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀπίστευτος διαφθορά, ἀδικία, τυραννία. Εἰς τὰ σύνορα, καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, πόλεμος, συμφορὰ ἐπὶ συμφορᾶς, ἧττα ἐφ' ἥττης.

ΠΟΛΙΤΗΣ Β'. Ὁ Σαπώρ, μετὰ τὸν φόνον τοῦ Γάλλου, λεηλατεῖ, καὶ καταστρέφει ἀνενόχλητος τὴν ἀνατολήν.

ΠΟΛΙΤΗΣ Γ'. Τὸ πλεῖστον τῆς Μεσοποταμίας ἐξουσιάζει ἤδη, καὶ ἡ Νίσιβις, ἐὰν αὖθις προσβάλῃ αὐτήν, τόσον, λέγουσιν, ἐξηντλήθη κατὰ τὴν τελευταίαν μακρὰν πολιορκίαν, ὥστε οὐδ' ἐπιχειρήσει ἀντίστασιν.

ΠΟΛΙΤΗΣ Α΄. Ἡ Ἀσία, μετὰ τῶν ἀνεξαντλήτων αὐτῆς θησαυρῶν, καὶ τῶν ἐφόρων χωρῶν, ἣν ὁ δεξιὸς τῆς αὐτοκρατορίας βραχίων, καὶ ὁ βραχίων οὗτος, ἰδοὺ, ἀπεκόπει. Οὐδεμία πλέον ὑπάρχει δι' αὐτὸν σωτηρία.

ΠΟΛΙΤΗΣ Γ΄. Ὡς λέγεις ἔχει. Καὶ οἱ Σαρακηνοὶ δ' ἐγύμνωσαν πάλιν μέγα μέρος τῆς Ἀραβίας, καὶ τῆς Αἰγύπτου. Τὰ θηρία ταῦτα ἐπιπίπτουσιν αἴφνης, καὶ, ὅταν μὴ εὕρωσιν ἀντίστασιν, συμφορὰ εἰς τὰς χώρας δι' ὧν διαβαίνουσι.

ΠΟΛΙΤΗΣ Δ΄. Ἡ Αἴγυπτος, ἡ γραῖα Αἴγυπτος, ἡ ἄλλοτε τρέφουσα τὴν αὐτοκρατορίαν ὅλην, ἡ σιταποθήκη αὕτη τῆς Ῥώμης, ὡς ἐκάλει αὐτὴν ὁ Ἀντώνιος, καὶ ἡ Ἀραβία, ἥτις πρὸ πολλοῦ, φεῦ, ἔπαυσεν οὖσα εὐδαίμων, δύο τῶν ἀρίστων ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους, σχεδὸν ἐντελῶς κατεστράφησαν.

ΠΟΛΙΤΗΣ Β΄. Ὅσον διὰ τὴν Ἄνω Μυσίαν, καὶ τὴν Παιονίαν, ἐκείνας οὐδ' ἀμφισβητεῖ τις πλέον τοῖς Κουάδοις, καὶ τοῖς Σαρμάταις.

ΠΟΛΙΤΗΣ Α΄. Καὶ ὅμως εἰς τὸν Ῥῆνον ἐκεῖ ἐστὶν ἡ ἀληθὴς συμφορά. Οὐδὲ φαντάζονται ὧδε εἰς τὴν πρωτεύουσαν τί ὑποφέρουσιν αἱ δυστυχεῖς ἐκεῖναι ἐπαρχίαι. Πρὸ δύο χρόνων εὑρισκόμην εἰς τὴν Ἀγριππίνην ἀποικίαν. Καὶ εἰς τὴν ἀνάμνησιν μόνον δακρύω. Τεσσαράκοντα πόλεις, οὐχὶ παῖξε γέλασε, τεσσαράκοντα πόλεις κατέστρεψαν οἱ βάρβαροι, καὶ τοὺς κατοίκους πάντας, ἄνδρας, γυναῖκας, καὶ παιδία ἐξηνδραπόδισαν. Εἰς αὐτοὺς ἀνήκει τοῦ ποταμοῦ ἡ ἀριστερὰ ὄχθη ὅλη· φόβος καὶ τρόμος βασιλεύει ἡμέρας μακράν, καὶ πολλοὶ τῶν κατοίκων, τὰς οἰκίας ἀφέντες καὶ τὰ ὑπάρχοντα, προὐτίμησαν τὴν φυγὴν τῆς ἀπωλείας καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς. Τὰ πλεῖ-

στα χωρία εἰσὶν ἔρημα· λέγεις ὅτι ἐσάρωσεν αὐτὰ ἡ πανώλης, καὶ οἱ ὀλίγοι μείναντες εἰς τὰς πόλεις σπείρουσιν εἰς τὰς πλατείας, καὶ τοὺς δρόμους, ἵνα ἔχωσιν ἄρτον πρὸς βρῶσιν.

ΓΥΝΗ Α΄. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐλεήσαι ἡμᾶς, καὶ ὁ ἅγιος Ἀκάκιος ὁ ἑπτάσκαλος. (Αὕτη καὶ ἄλλοι ποιοῦσι τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.)

ΠΟΛΙΤΗΣ Δ΄. Καὶ ὁ στρατὸς ἡμῶν τί ποιεῖ; Εἰς Ἀγριππίνην μένει Δοὺξ, καὶ πέντε λεγεῶνες.

ΠΟΛΙΤΗΣ Α΄. Τί ποιεῖ; Κ' ἐρωτᾷς, ὦ βέλτιστε; Τρώγει καὶ πίνει! Ὢ οἱ στρατιῶται ἡμῶν εἰσὶν ἐξαίρετοι ἄνθρωποι. Ἵνα ἐμποδίζωσι τοὺς βαρβάρους τοῦ φθείρειν τὰ ὑπάρχοντα τῶν κατοίκων, καὶ ἁρπάζειν τὰς κόρας αὐτῶν καὶ τὰς γυναῖκας, αὐτοὶ οὗτοι φθείρουσι καὶ ἁρπάζουσι! Θύει καὶ ἀπολύει. Ἰδοὺ τί ποιεῖ! (Ὁ λαὸς γογγύζει.)

ΠΟΛΙΤΗΣ Γ΄. Ἡ Ἀσία, ἡ Ἀσία κατέστρεψεν ἡμᾶς. Ποῦ οἱ σιδηροῖ ἐκεῖνοι Ῥωμαϊκοὶ λεγεῶνες, οἱ ἀνατραφέντες ἐν μάχαις, οἱ ζῶντες ἐν κακουχίαις, οἱ θυσιαζόμενοι ὡς εἷς ἀνὴρ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ τὴν οἰκουμένην καθυποτάξαντες; Ἤδη περιφέρονται οἱ στρατιῶται μαλθακοὶ ὡς γυναῖκες, σπανίως νήφουσι, καὶ μόνον αὐτῶν μέλημα ἡ τρυφὴ καὶ τὸ κέρδος. Ἅμα δὲ φανῇ ὁ ἐχθρὸς, δραπετεύουσι τότε πάντες, ὡς ἀγέλη προβάτων, πρὸς χωρίον τι ἀλαφυραγώγητον ἔτι.

ΠΟΛΙΤΗΣ Β΄. Ἀκόμη χείρονες εἰσὶν οἱ ἀξιωματικοί. Κατοικοῦσιν εἰς ἀνάκτορα, περιστοιχίζονται πάντοτε ὑπὸ γυναικῶν καὶ ἀνθέων, πλέουσιν εἰς ἀρώματα, καὶ συμφορὰ εἰς τὸν δυστυχῆ τὸν μὴ ὁμολογοῦντα ποῦ ἔκρυψε τὸν χρυσὸν αὐτοῦ, ἢ τὰ τέκνα.

ΠΟΛΙΤΗΣ Δ΄. Φεῦ! καὶ πῶς ἦν ἄλλως γενέσθαι, ἀφοῦ

τὰ πάντα διεφθάρησαν; Ἡ νόσος ἔφθασε μέχρις αὐτοῦ τοῦ μυελοῦ τῆς κοινωνίας. Ἡ Ῥωμαϊκὴ πορφύρα, ἥτις ἄλλοτε περιέβαλλε τὴν γῆν, κατεκόπη εἰς σκωληκόβροτα, ῥάκη. Ὁ ἀπέραντος κολοσσὸς ἐσάπη, καὶ καταπίπτει. Οὐδεμία πλέον ἰσχὺς συγκρατεῖ τ' ἀποχωριζόμενα μέλη, καὶ ἡμεῖς οἱ βλέποντες τὴν ἀποσύνθεσιν ταύτην βλέπομεν θέαμα ὄντως ἐξαίσιον.

ΠΟΛΙΤΗΣ Α΄. Ἐξαίσιον λέγεις; Εἰπὲ μᾶλλον σπαραξικάρδιον. Ἡ ἱστορία μόλις πιστεύσει τὴν ἀθλιότητα εἰς ἣν ἔφθασεν ἡ αὐτοκρατορία, πρὶν ὅλως καταστραφῇ. Παντοῦ φόνοι, αἵματα, καὶ κλαυθμοί· παντοῦ μαρασμός, καὶ φθορά.

ΠΟΛΙΤΗΣ Γ΄. Ὅπου στραφῇς ὑπάρχει καὶ καταδότης. Καὶ εἰς τὸν ὕπνον σου ἐὰν εἴπῃς στραβὸν λόγον, εὐθὺς τίς, ἐπίτηδες παραφυλάττων, ἁρπάζει αὐτόν, διασκευάζει, τελειοποιεῖ, καὶ ὁ ἀθῶος λόγος μεταβάλλεται εἰς προδοσίαν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος, εἰς ἀσέβειαν πρὸς τὴν θρησκείαν, καὶ τότε εὐθὺς εἰς τὰ δικαστήρια, εἰς τὰ βασανιστήρια, εἰς τὴν ἀγχόνην.

ΠΟΛΙΤΗΣ Α΄. Ὁ κατηραμένος ἐκεῖνος Παῦλος ὁ Ἄλυσις,—καλῶς ὠνομάσθη, μετὰ τόσης ἐπιτηδειότητος πλέκει τὰς διαβολὰς—ἐστὶν ὂν φοβερόν, ὁ ἐφιάλτης παντὸς τιμίου ἀνθρώπου. Πανταχοῦ παρών, ἐὰν μὴ φονεύσῃ δεκάδας τινας ἀθώων, νομίζει ὅτι ἀπώλεσε τὸν καιρόν.

ΠΟΛΙΤΗΣ Β΄. Εἰς τὰς ἐπαρχίας οἱ ὠτακουσταὶ περιφέρονται κατ' ἀγέλας, καὶ μία λέξις, ἓν νεῦμα ἀρκεῖ πρὸς καταστροφὴν ὁλοκλήρου οἰκογενείας. Ὅταν δ' ἡ οἰκογένεια ᾖ πλουσία, οὐδὲ τοῦτο ἀπαραίτητον· τὰ λάφυρα εἰσὶ τότε ἀρκοῦσα αἰτία, καὶ οἱ αὐλικοί, δι' οὓς ἐργάζονται, ἔχουσιν ἀνάγκην χρημάτων ἵν' ἀμείβωσιν ἐπαξίως τοὺς κόπους αὐτῶν.

ΠΟΛΙΤΗΣ Α'. Οἱ αὐλικοί, πάντων οὗτοι οἱ αἴτιοι! Ἡ αὐλὴ ἐστὶ τὸ μέγα κέντρον τῶν δεινῶν ἡμῶν, ἡ μεγάλη φαγέδαινα, ἡ διαχέουσα τοὺς καταστρεπτικοὺς αὐτῆς χυμοὺς εἰς τὸ σῶμα τῆς κοινωνίας.

ΠΟΛΙΤΗΣ Δ'. Φαγέδαινα, σύμφημι, ἀλλὰ φαγέδαινα θαυμασία. Ὅτε πρὸ ἑνὸς ἔτους ἦλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν, μόλις ἐπίστευσα τοὺς ὀφθαλμούς μου, καίτοι πάντα ἤδη ἐξ ἀκοῆς ἐγνώριζον. Ἡ Βυζαντινὴ αὐλὴ ὑπερβάλλει ἐν τῇ πραγματικότητι τὰ παραδοξότερα φαντασιοκοπήματα τῶν ἀσιανῶν. Αἱ μυριάδες τῶν καταχρύσων εὐγενῶν κ' εὐνούχων, αἱ χιλιάδες τῶν αὐλικῶν, τῶν ὑπαλλήλων, τῶν ὑπηρετῶν, τ' ἀναρίθμητα πλήθη τῶν μαγείρων, τῶν κουρέων, τῶν ἱπποκόμων, ὧν ὁ ἐλάχιστος λαμβάνει παρὰ τῆς πολιτείας τὴν τροφὴν εἴκοσιν ἵππων, καὶ εἴκοσι δούλων, τὰ ἔθνη ταῦτα τὰ ἐν ἀργίᾳ καὶ ἀσελγίαις βιοῦντα, τὰ κύπτοντα ὑπὸ τὸ βάρος τῶν μαργαριτῶν καὶ τῶν ἀδαμάντων, τ' ἀποστίλβοντα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ ἀπόζοντα ὅλων τῶν μύρων ὅσα παράγει ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ Ἀσσυρία, ἀποτελοῦσιν εἰκόνα μεγαλοπρεπεστάτην, καὶ ὁμοίαν οὐδὲ περιέγραψε, οὐδὲ περιγράψει ποτὲ ἡ ἱστορία. Ἀπαιτεῖται ἀπέραντος αὐτοκρατορία, ὡς τὴν Ῥωμαϊκήν, καὶ φθᾶσα εἰς τὸ ὕπατον τῆς διαφθορᾶς, πνέουσα τὰ λοίσθια, ἵν' ἀνανεωθῇ ποτὲ ὅ,τι σήμερον βλέπομεν.

ΠΟΛΙΤΗΣ Α'. Πιθανόν, ἀλλ' ἀποτίομεν βαρέως τὴν μεγαλοπρέπειαν ταύτην. Τῶν αἰσχρῶν ἐκείνων δούλων αἱ ἀλαζόνες ἀγέλαι, αἱ συνωθούμεναι ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων, ὡς ἐν ἀπεράντῳ μυρμηκιᾷ, κατὰ σπείρας ἐκεῖθεν ἐξερχόμεναι, μυζῶσι καὶ τὴν ἐσχάτην ῥανίδα αἵματος καὶ ἰκμάδος ἐκ τῶν φλεβῶν τοῦ Κράτους. Πάντες οὗτοι οἱ ἀν-

θρωποι, οὓς τρέφομεν, καὶ οἵτινες δι' ἓν δεῖπνον ἐξοδεύουσι τὰ εἰσοδήματα ἐπαρχίας, πάντες οἱ παραμάγειροι, οἱ πολυτελέστεροι Γερουσιαστῶν, τί νομίζετε ὅτι ἦσαν; Κίναιδοι καὶ λωποδύται οἱ πλεῖστοι, ἀγοράσαντες, εἰς ὑπερόγκους τιμὰς, παρὰ τῶν τότε αὐλικῶν τὴν θέσιν, ἣν ἤδη κατέχουσιν, ἵνα θησαυρίσωσιν εἶτα ἑκατονταπλάσια, πωλοῦντες τοῦ λαοῦ τὸ αἷμα καὶ τὸν ἱδρῶτα.

ΠΟΛΙΤΗΣ Β'. Ἵν' ἀθροισθῶσιν οἱ μαργαρῖται, οὓς πίνουσιν ἐν τοῖς ὀργίοις αὐτῶν ἀναλελυμένους, ἁρπάζεται ὁ ξηρὸς ἄρτος τῶν ὀρφανῶν, καὶ πωλοῦνται τὰ ῥάκη τῆς χήρας.

ΠΟΛΙΤΗΣ Γ'. Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ταῦτα βλέπει, καὶ συγχωρεῖ. Περιεστοιχισμένος πάντοτε ὑφ' ἱερέων, καὶ μοναχῶν, καταγίγνεται εἰς λύσιν θρησκευτικῶν ζητημάτων, κ' ἑτοιμάζεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, λησμονῶν ὅλως τὴν ἐπίγειον βασιλείαν, τὰ ἑκατομμύρια τῶν δυστυχῶν πλασμάτων, ἅτινα ὁ Θεὸς ἐνεπιστεύθη αὐτῷ.

ΠΟΛΙΤΗΣ Α'. Κ' ἐν τούτοις βασιλεύουσιν οἱ εὐνοῦχοι, καὶ οἱ κόλακες, ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἔχοντες τὸν κατηραμένον ἐκεῖνον Εὐσέβιον, τὸν ἔνσαρκον Σατανᾶν, τὸν μόνον ἀληθῆ αὐτοκράτορα.

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ ΤΙΣ (Πλησιάζων). Τέκνα μου, τέκνα μου, προσοχή! Λησμονεῖτε ὅτι καὶ οἱ λίθοι ἔχουσι σήμερον ὦτα, ἢ μὴ ἐποθήσατε προώρως τὴν μακαριότητα τοῦ παραδείσου; Ἄφετε τὰς ὁμιλίας ταύτας! Εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν τὸ μόνον ἀσφαλὲς ἐστὶν ἡ σιγὴ, ἡ σιγή.

ΠΟΛΙΤΗΣ Α'. Σιγὴ θανάτου, ὦ γέρον! Πάντα τὰ κακὰ κατέπεσαν ὁμοῦ, καὶ κατεσύντριψαν ἡμᾶς. Ζωὴ ἐστὶν αὕτη, ἣν ζῶμεν; Τὸ ἐμπόριον κατεστραμμένον, οἱ ἀγροὶ

ἔρημοι καὶ χέρσοι, τὰ πάντα νεκρὰ, καὶ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ὡς ἐὰν περιεμένομεν τὴν συντέλειαν τοῦ κόσμου, ἵν' ἀπαλλάξῃ ἡμᾶς τῆς ἐλεεινῆς ταύτης ὑπάρξεως. Διατί λοιπὸν τοῦτο; Οἱ Ῥωμαῖοι ἐσμὲν ἡμεῖς· τὴν οἰκουμένην εἴχομεν ὑποχείριον, καὶ, νῦν ἔτι, ὁ ἥλιος ἀνατέλλει, καὶ δύει ἐντὸς τῆς αὐτοκρατορίας. Ἔφθασε τέλος ἡ ὥρα τῆς ἐξεγέρσεως, τῆς ἐνεργείας. Ἡμεῖς πταίομεν δι' ὅσα πάσχομεν, ἀφοῦ ὑποφέρωμεν ἀγογγύστως.

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ. Εὐγενεῖς, τέκνον μου, οἱ λόγοι οὗτοι, καὶ ἀποδεικνύασιν ὅτι τὸ Ῥωμαϊκὸν αἷμα εἰς τινων φλέβας ῥέει ἀκόμη. Ἀλλὰ λησμονεῖς ὅτι πάντα ἔχουσι τὴν ἀκμὴν αὐτῶν, καὶ τὴν παρακμήν. Ναὶ, ἐσμὲν ἡμεῖς οἱ Ῥωμαῖοι, κ' ἐφθάσαμεν ἄλλοτε εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης, καὶ τῆς δυνάμεως. Ἡ ἱστορία ἔκπληκτος ἀναφέρει τὰ κατορθώματα ἡμῶν, καὶ περιγράφει τὰ μεγαλεῖα. Ἀλλὰ, μετὰ τὴν ἀκμὴν, ἦλθεν ἡ φθίσις, ἥτις, ὅταν ἀρχίσῃ, προχωρεῖ ταχέως. Εἰμὶ γέρων ἐγὼ, τέκνα μου, καὶ εἰς τὴν ζωήν μου εἶδον πολλὰ, μεγάλα πράγματα. Ὅταν ἤμην ἀκόμη παῖς εἰς τὴν Ῥώμην,—ἐβασίλευον τότε ὁ Κάρος καὶ ὁ Νουμεριανὸς,—τῆς φθίσεως καὶ τότε φθάσης εἰς τὸν τελευταῖον αὐτῆς βαθμὸν, τὸ Κράτος πανταχόθεν κατέῤῥεε, καὶ περιεμένομεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, ὡς σήμερον, τὴν τελευταίαν ὥραν, τὴν τελικὴν ἀποσύνθεσιν..

ΠΟΛΙΤΗΣ Α'. Ἀληθῶς, τὰ πράγματα καὶ τότε ἔβαινον κάκιστα. Ἤκουσα τοῦτο παρὰ πολλῶν.

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ. Ναὶ, ἀλλ' ἡ μοῖρα ἠθέλησε κ' ἐγεννήθη αἴφνης μέγας τις ἄνθρωπος, ὁ μακαρίτης Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος. Δι' ἑνὸς βλέμματος εἶδεν ἐκεῖνος τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, κ' ἐνόησεν ὅτι διὰ μόνης ἐν-

τελοῦς ἀλλαγῆς, ἀληθοῦς ἀναζυμώσεως τοῦ κόσμου ἦν δυνατὴ ἡ σωτηρία.

ΤΙΝΕΣ. Τῳόντι.

ΑΛΛΟΙ. Εἶχε δίκαιον.

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ. Ναὶ, εἶχε δίκαιον, ἀλλ' ἵνα κατορθώσῃ τὴν ἀναζύμωσιν ταύτην ἓν μόνον ὑπῆρχε μέσον, ἡ θρησκεία, ἡ ψυχὴ αὕτη πάσης πολιτείας, ἡ κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς μορφοῦσα αὐτὴν, καὶ σχηματίζουσα. Τῆς θρησκείας ἄρα ἦν ἀναγκαία ἡ μεταβολὴ, καὶ ταύτην ἐπεχείρησε. Ὁ χριστιανισμὸς πρὸ τριῶν ἤδη αἰώνων ἰδὼν ἐν Γαλιλαίᾳ τὸ φῶς, ἀλλ' ἄσημος ἔτι καὶ ταπεινός, κατετρέχετο τότε, καὶ κατεπατεῖτο. Ὡς θρησκεία ἐστερεῖτο τῆς ποιήσεως, τοῦ μεγαλείου τῆς παλαιᾶς, ἀλλ' ἦν τι ὅλως νέον, ἐπισύραν ἐσχάτως τὴν κοινὴν προσοχὴν, καὶ γνωστὸν τοῖς πλείστοις. Παρεδέχθη λοιπὸν αὐτὴν, καὶ λαβὼν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ δημίου, ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ θρόνου. Οὐδ' ὑπῆρξεν ἀτυχὴς κατὰ τοῦτο, διότι, ἐὰν μὴ εὑρίσκετο ὁ χριστιανισμὸς ἐκεῖ ἕτοιμος πρὸς χρῆσιν, οὐδ' ὅσον κατώρθωσε κατώρθου ἴσως.

ΠΟΛΙΤΗΣ Γ'. Ἀναμφίβολον τοῦτο.

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ. Ἡ Ῥώμη ἦν ἀδύνατος τότε πλέον ὡς πρωτεύουσα. Οἱ Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου κατεῖχον αὐτὴν πρὸ αἰώνων, ἐνεγκόντες εἰς τὸ ὕπατον τῆς δόξης, καὶ τῆς ἰσχύος, καὶ οὐ παρεχώρουν. Ὠκοδόμησε λοιπὸν τὴν Κωνσταντινούπολιν ταύτην, καὶ μετέθηκεν ἐνταῦθα τὰς ἀρχάς. Ἡ αναμόρφωσις ἐγένετο ἐντελὴς, καὶ κατ' ἀρχὰς ἐφαίνετο ἐπιτυχοῦσα. Τὸ κράτος ἤρχισεν ἀναλαμβάνον, οἱ στρατοὶ μαχόμενοι, καὶ νικῶντες, τὸ ἐμπόριον ἀνθοῦν, καὶ ὁ λαὸς ἐλπίζων. Ὁ μέγας Λάζαρος ἐφαίνετο ἀφεὶς τὸ σάβανον αὐτοῦ, καὶ ἀναζῶν. Κ' ἐνόσῳ μὲν ὑπῆρχεν ὁ

Κωνσταντῖνος, ὅλα καλά. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπέθανε. Ἡ μεγαλοφυΐα, ἡ ζωογονοῦσα, καὶ διατηροῦσα, ἡ κραταιὰ χεὶρ, ἡ διοικοῦσα, καὶ συνέχουσα, ἀπώλοντο, καὶ τότ' ἐφάνη τοῦ χριστιανισμοῦ, μείναντος μόνου, ἡ ἀδυναμία, ἡ ἀληθὴς φύσις.

ΤΙΝΕΣ. Πῶς; Τί λέγει;

ΑΛΛΟΙ. Ἡ ἀδυναμία; Τί ἐννοεῖ;

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ. Τὸ Κράτος, καὶ ἡ Ἐκκλησία διῃρέθησαν, ἀδελφὸς ἐφόνευσε τὸν ἀδελφὸν, αἱ διάφοροι μερίδες ἐπετέθησαν κατ' ἀλλήλων ὡς ἄσπονδοι ἐχθραὶ, καὶ ξέναι, καὶ ἡ παρακμὴ, ὀλίγον χρόνον ἐμποδισθεῖσα, ἤρχισε πάλιν, καὶ προὐχώρησεν ὑπέρ ποτε ταχεῖα. Ναὶ, ναὶ, μὴ ἀπατᾶσθε! Οὐκ ἐστὲ, ὡς νομίζετε, καὶ ὡς λέγουσι πομπωδῶς πολλοὶ, οὐκ ἐστὲ εἰς τὰς ἀρχὰς νέας ἐποχῆς, οὐδ' ἐβλάστησε νέος πολιτισμὸς ἐκ τῶν ἐρειπίων. Ἡ καταστροφὴ ἀνεχαιτίσθη μόνον, καὶ ἡ παροῦσα παρακμὴ, ἥτις ἐκπλήττει ὑμᾶς, ἐστὶ τῆς ἀρχαίας Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ἡ ἀγωνία, ἣν ἐκώλυσε πρὸς στιγμὴν ὁ χριστιανισμὸς, στοιχεῖον νέον ἀναμιγνύμενον πρὸς ἤδη σεσηπότα, ἀλλ' ἣν ἐπισπεύδει σήμερον, καὶ καθίστησι φρικτοτέραν, διότι, κατὰ βάθος, ἐστὶ θρησκεία πολὺ ἀλογωτέρα, πολὺ βλαβερωτέρα τῆς παλαιᾶς.

ΓΥΝΗ Β'. Καλὲ, πάππε, τί λέγεις; Χριστιανὸς σὺ, καὶ βλασφημεῖς οὕτω; Κρίμα τὸ γῆράς σου.

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ. Χριστιανὸς, ναὶ, κόρη μου, ὡς ὑμεῖς πάντες· καὶ πῶς ἄλλως; Ἀλλ' ἑξήκοντα ἔζησα χρόνους ἄνευ τῆς νέας θρησκείας, ὡς καλὸς καὶ τίμιος πολίτης, καὶ ἤδη, παρὰ τὸν τάφον, δυσκόλως μεταβάλλει τις δέρμα. Ἐμετρᾶτε τὰ δεινὰ τὰ πιέζοντα ἡμᾶς. Πλὴν ὁ Χριστιανισμὸς ἐστὶ τὸ φοβερώτερον. Μετὰ τοιαύτης θρησκείας ἡ

καταστροφὴ ἦν ἄφευκτος. Καὶ τῳόντι τί συνέβη; Μόλις ἀπεκατέστη αὕτη, καὶ διηρέθη εἰς ἀπείρους αἱρέσεις, ἕκαστος ἐξήγησε κατὰ τὰς ἰδέας αὐτοῦ τ' ἀνεξήγητα, καὶ αἱ ἀναρίθμητοι φατρίαι, τυφλαὶ ὑπὸ δεισιδαιμονίας, καὶ τὴν κοινὴν πλάνην μὴ ἐννοοῦσαι, ἐκήρυξαν ἀπίστους, καὶ ἀξίους τῆς φρικτοτέρας κολάσεως, πάντας τοὺς μὴ συμφωνοῦντας μετὰ τῆς γνώμης αὐτῶν. Ἡ οἰκουμένη κατήντησε χάος, ἀληθὴς κυκεὼν ἐναντίον ἰδεῶν καὶ δογμάτων. Οἱ ἄνθρωποι, οἱ ἱερεῖς μετεβλήθησαν εἰς αἱμοβόρα θηρία, καὶ πάντες, τὴν ἰδίαν ἰδέαν μόνην ὀρθὴν νομίζοντες, ἐπέπεσον μανιωδῶς κατ' ἀλλήλων. Τότε ἤρχισαν σφαγαί, καὶ διωγμοί, ἀφ' ἑνός, Σύνοδοι, ἀφ' ἑτέρου. Πᾶσαν ἡμέραν, πᾶσαν ὥραν ἐπλάττοντο νέα τῆς πίστεως σύμβολα, καὶ ἀνεθεματίζοντο τὰ προηγούμενα. Πᾶσα ὁμὰς εἶχε τὸ ἑαυτῆς, καὶ οἱ σήμερον ἀπαγχονιζόμενοι αὔριον ἐκηρύττοντο ἅγιοι. Ἐπίσκοποι ἐγκαθίσταντο ἐπισήμως εἰς τὰς ἕδρας αὐτῶν, καὶ τὴν ἐπαύριον ἐδιώκοντο ὡς κακοῦργοι. Πόλεις, ἐπαρχίαι ὅλαι ἠρημοῦντο, καὶ τὸ αἷμα ἔῤῥεε κρουνηδὸν παρὰ τὰς πύλας τῶν ἐκκλησιῶν. Αἱ φαυλότεραι ὕβρεις, αἱ σκληρότεραι ἀπειλαὶ ἀντηλλάσσοντο. Εἰς τὰς Συνόδους ἠμφισβητοῦντο, καὶ ἀπεφασίζοντο, διὰ ψηφοφορίας, παρ' ἀνθρώπων τὰ μυστήρια τῆς θρησκείας, καὶ νέα Σύνοδος ἀνῄρει ἀμέσως τὰς ἀποφάσεις τῆς πρώτης, ἀναθεματισθείσας ἤδη, μόλις ἐκυρώθησαν, ὑπὸ πασῶν τῶν λοιπῶν. Πλὴν πρὸς τί φλυαρῶ; Γνωρίζετε, ὡς ἐγώ, ταῦτα πάντα. Εἰς τὰ τριακόσια ταῦτα ἔτη ἐσφάγησαν πλείονες χριστιανοὶ ὑπ' ἀλλήλων, ἀφ' ὅσους ἐφόνευσαν ποτὲ οἱ εἰδωλολάτραι. Ἀρειανοί, καὶ Ὀρθόδοξοι, Δονατισταί, καὶ Νεωτερισταί, Μαρκιονῖται καὶ Βαλεντιανοί, Ὀρεινοὶ καὶ περιπλανώμενοι, Μανιχαῖοι

καὶ Γνωστικοί,—καὶ ποῦ ἐνθυμοῦμαι πάντας, ὑπάρχουσι πλείονες αἱρέσεις παρὰ τρίχες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου—ὡς θηρία κεκλεισμένοι ἐντὸς τῆς αὐτῆς μάνδρας, ἓν μόνον ἔχουσι μέλημα, τὸν ὄλεθρον τῶν ἀντιπάλων, καὶ αἱ σκληρότητες εἰς ἃς παραδίδονται εἰσὶν ἀνήκουστοι. Τοὺς προσηλύτους ἐναντίας φατρίας ἀναβαπτίζουσι καθ' ὅλους τοὺς τύπους, ὡς ἐὰν ἦσαν εἰδωλολάτραι. Ὑποβάλλουσιν ἐπισκόπους, παρθένους, καὶ βρέφη εἰς δημοσίας ποινὰς, πρὶν δεχθῶσιν αὐτούς. Κυριεύσαντες ἐκκλησίαν, καθαρίζουσιν αὐτὴν, ὡς μεμολυσμένην· ξέουσι τὰ τείχη, πλύνουσι τὸ ἔδαφος, καίουσι τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ἀναλύουσι τὰ ἱερὰ σκεύη, καὶ ῥίπτουσι τὴν θείαν μετάληψιν εἰς τοὺς κύνας. Καὶ ταῦτα διατί; Διότι οἱ μὲν πιστεύουσιν εἰς τὸ ὁμοούσιον τοῦ Χριστοῦ, οἱ δὲ εἰς τὸ ὁμοιούσιον, περὶ οὗ ἀμφότεροι οὐδὲ γρὺ γνωρίζουσιν. Ὢ τῆς ἀνοησίας, καὶ τῆς μικρονοίας τῆς ἀνθρωπότητος! Πολλάκις μένω ἔκπληκτος, καὶ ἐνεὼς, ὅταν ἀναλογίζωμαι αὐτὴν κατακερματιζομένην, μισοῦσαν, φονεύουσαν δι' ἕνα παραλογισμὸν, σκιᾶς ὄναρ· ὅταν ἐνθυμῶμαι ὅτι συνέρχονται πρὸς ἐξήγησιν τῶν τοιούτων σοβαραὶ Σύνοδοι, εἰς ἃς παρευρίσκονται Αὐτοκράτορες σοφοὶ, κ' ἑκατοντάδες ἱεραρχῶν. Ὁ Διογένης εἶχε δίκαιον, ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ τὸ ἠλιθιώτερον τῶν ζώων. Τὸ χείριστον οἱ πάντων, ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ τούτων, καὶ οἱ παρακινηταὶ, οἱ πάντων ἀμαθέστεροι, σκληρότεροι, καὶ δεισιδαιμονέστεροι εἰσὶν οἱ κληρικοὶ, οἱ μύσται οὗτοι τῆς ἀγάπης καὶ ὁμονοίας.

ΠΟΛΙΤΗΣ Α'. Πλὴν, γέρον, ...

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ. Ναὶ, τέκνον μου, ναὶ, τὴν ἀλήθειαν μόνην λέγω. Οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ κληρικοὶ εἰσὶ μία τῶν χειρίστων ἡμῶν πληγῶν. Μικρόνοες, καὶ ἀμαθεῖς σχεδὸν

πάντες, ἢ τυφλωθέντες ὑπὸ θρησκείας καταθλιπτικῆς, περιτρέχουσιν ὡς ἀγέλη λύκων τὰς ἐπαρχίας· δι' ἀπάτης, ἀπειλῶν, καὶ βασάνων θηρεύοντες προσηλύτους, ἀνοίγουσι διὰ μηχανῶν τὸ στόμα τῶν ἀνθισταμένων, καὶ ἐκβιάζουσι τὸ ἀντίδωρον διὰ γρονθοκοπημάτων· βαπτίζουσι διὰ τῆς βίας τοὺς γέροντας, τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ βρέφη, καὶ μεταχειρίζονται πρὸς τοῦτο τ' ἀπαισιώτερα κακουργήματα. Καίουσι τὰ στήθη τῶν παρθένων διὰ πεπυρακτωμένων ὠῶν, ἢ συμπιέζουσιν αὐτὰ διὰ σανίδων, καὶ φονεύουσι τοὺς ἐπιμένοντας εἰς τὴν πίστιν αὐτῶν· τὸ δ' ἑσπέρας ἔρχονται πάλιν ἐναντίοι, κ' ἐπιβάλλουσι τὰς αὐτὰς βασάνους ὑπὲρ τῆς ἰδίας αἱρέσεως. Οὐδ' ὑπάρχει ἐλπὶς σωτηρίας! Τὸ κακὸν καθ' ἡμέραν δεινοῦται.

ΓΥΝΗ Β'. Μὴ ἀκούετε αὐτὸν, μὴ κολάζεσθε!

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ. Τὴν στιγμὴν ταύτην τὰ θρησκευτικὰ πάθη εἰσὶν ὑπέρ ποτ' ἐξημμένα, καὶ ὁ ἡγεμὼν, στενοκέφαλος ὡς ἱερεὺς, ἐρεθίζει ἔτι μᾶλλον, ἀναμιγνύμενος εἰς αὐτά. Χθὲς ἀκόμη παρίστων οἱ εἰδωλολάτραι τὰ τῆς θρησκείας ἡμῶν ἐν κωμῳδίαις, καὶ δικαίως ἐκάγχαζεν ὁ λαὸς, βλέπων αὐτάς. Ἰδοὺ τί ἐστὶν ὁ Χριστιανισμός! Ἰδοὺ τίς ἡ θρησκεία, δι' ἧς ὁ Κωνσταντῖνος ἐζήτησε τὴν ἀνάπλασιν τῆς οἰκουμένης. Οἴμοι! Τί οὐ κατέλιπεν αὐτὴν εἰς τὴν τύχην αὐτῆς. Ἴσως ἐστερόμεθα οὕτω τοὺς ὀλίγους εὐτυχεῖς χρόνους τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τότε βεβαία, ἀλλ' ὑπὸ τοὺς ἀρχαίους αὐτῆς θεοὺς ἴσως κατεστρέφετο αὕτη βραδέως καὶ μεγαλοπρεπῶς, ἴσως ἀπεφεύγομεν πάσας τὰς παρούσας φρικτὰς ἀσχημίας.

ΓΥΝΗ Α'. (Πτύουσα). Πτοῦ! Πτοῦ! Ὀπίσω μου Σατανᾶ!

Σὺ, καλὲ, εἶς Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁλόκληρος! Οὐδὲ κόκκος σοὶ ἔμεινεν ἐντροπῆς.

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ. Ἔ! Κόρη μου, ἑκὼν ἄκων κρατεῖ τις ἤδη τὸ στόμα κλειστόν. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ γέροντες ἐσμὲν φλύαροι. Ἐνίοτε ἀνοίγει αὐθόρμητος ἡ καρδία μου, καὶ τότε ἀνοίγουσι καὶ τὰ χείλη, κ' ἐκρέουσι τοῦ παλαιοῦ καιροῦ τινές λόγοι. Μικρὸν τὸ ἁμάρτημα.

ΓΥΝΗ Α'. Ἀκούεις ἐκεῖ, μικρὸν τὸ ἁμάρτημα; Τὸν ἀθεόφοβον!

ΓΥΝΗ Β'. Ὁ Θεός σοι πολυεύσπλαγχνος, τρισκατάρατε! (Αὕτη καὶ ἄλλοι ποιοῦσι τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ).

ΠΟΛΙΤΗΣ Γ'. Ὁ Θεὸς, καὶ ἡ ἁγία Εὐφημία ἡ πανεύφημος μεθ' ἡμῶν. Τοῦτο μόνον ζητοῦμεν. (Ὁ λαὸς ἀποσύρεται βαθμηδὸν, καὶ καταλείπει τὸν Πρεσβύτην μόνον, καὶ σύννουν εἰς τὰ ἔμπρὸς τῆς σκηνῆς).

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ. Ἰδὲ αὐτούς! Πάντες ἐπίσης μικρόνοες ἐν τῇ ἐλεεινότητι αὐτῶν. Δυστυχὴς ἀνθρωπότης! Δεισιδαιμονία, καὶ ἄγνοια, ἰδοὺ ἡ μοῖρά σου! Ἐνόσῳ μένεις τοιαύτη, πῶς ἔσται σοι μὴ ταλαιπωρεῖσθαι, καὶ τοιαύτη μενεῖς πάντοτε, διότι τοιαύτη ἐπλάσθης! Προορισμός σου τὸ ζῆν ἐν τῇ κόνει, ἥτις σ' ἐγέννησε, διωκομένη ἐν τῷ σκότει ὑπὸ τῶν παθῶν σου μέχρι τοῦ τάφου. Δύο, ἢ τρία τῶν τέκνων σου κατ' αἰῶνα ἀνυψοῦσιν ὀλίγον τὰ βλέμματα, καὶ τότε συμφορὰ εἰς ἐκεῖνα! Ταχέως ἡ μοῖρα τιμωρεῖ τὴν τόλμην αὐτῶν, καὶ κατακαίει αὐτὰ τὸ θεῖον πῦρ, ὃ ἐν αὐτοῖς φέρουσι. Δυστυχὴς ἀνθρωπότης, οἵα, οἵα ἡ ἀθλιότης σου! (Εἰσέρχονται ἱερεῖς ὀρθόδοξοι). Πλὴν ἰδοὺ, νομίζω, ζῶσα ἀπόδειξις τῶν λόγων μου. Οὐδόλως ἤργησεν. (Ἀποσύρεται παρ' ἄγαλμά τι, κ' ἐκεῖθεν θεωρεῖ τὰ γιγνόμενα. Οἱ ἱερεῖς διασχίζουσι τὸ πλῆθος καὶ φθάνουσι εἰς τὸ μέσον τῆς σκηνῆς).

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Α΄. (Πεφοβισμένος, ταπεινῇ τῇ φωνῇ). Ἀνοίξατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ ἴδετε! Ἀνοίξατε τὰ ὦτα ὑμῶν καὶ ἀκούσατε! Ἀσεβεῖς, δαίμονες ἄξιοι τῆς κολάσεως, ποτισθέντες τὸ κώνειον τοῦ Ἀρείου, καὶ ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τυφλοῦ, καὶ μισοχρίστου Ἡγεμόνος, ἐξαπατῶσιν ὑμᾶς, καὶ διαφθείρουσι τὰς συνειδήσεις ὑμῶν.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Β΄. Τρέμετε τὸ πῦρ τὸ ἐξώτατον, τὸ ἀναμένον τοὺς αἱρετικούς, καὶ τοὺς ἀσεβεῖς! Τρέμετε τὰς φλόγας τῆς γεέννης, ὅπου βασανίζονται ἐπ' αἰῶνας οἱ ἄπιστοι! Ἡ ἀλήθεια ἐστὶ μεθ' ἡμῶν.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Γ΄. Ἡμεῖς ἐσμὲν ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Β΄. Ἡμεῖς παρελάβομεν ἀμόλυντον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ παρὰ τῶν Ἀποστόλων, καὶ προφητῶν, κ' ἐτηρήσαμεν θρησκευτικῶς, ἵνα μεταδώσωμεν αὐτὸν εἰς ὑμᾶς, τὰ πνευματικὰ ἡμῶν τέκνα.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Α΄. Οἱ ἄθλιοι ἐκεῖνοι διδάσκουσιν ὑμῖν τὴν ἀσέβειαν, παρασύρουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν πλάνην:

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Γ΄. Μικροί, καὶ οὐτιδανοὶ τολμῶσιν ὑψῶσαι τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἀρνηθῆναι τὴν Θεότητα Αὐτοῦ, σκώληκες τῆς γῆς, τολμῶσι δικάσαι τὸν υἱὸν τοῦ Κυρίου.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Β΄. Τί λέγουσιν ὑμῖν οἱ ἀλιτήριοι; Ὅτι ὁ λόγος, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐστὶν ἁπλοῦν αὐτοῦ πλάσμα, ἁπλοῦν προϊὸν τῆς θελήσεως αὐτοῦ, συλληφθέν, καὶ παραχθὲν πολὺ πρὸ τοῦ κόσμου, κ' ἔχον μὲν διάρκειαν ἄπειρον, παραβαλλομένην πρὸς οἱονδήποτε ἀστρονομικὸν χρόνον, ἀλλ' ἀληθῶς πεπερασμένην, διότι ὑπῆρχε λέγουσι, καιρός, καθ' ὃν οὐχ ὑπῆρχεν ὁ λόγος.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Α'. Ὦ! τῆς βλασφημίας καὶ τῆς φρίκης.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Β'. Τὸν υἱόν, λέγουσι, τοῦτον ὁ Πατὴρ ἐπλήρωσε τοῦ παντοδυνάμου αὐτοῦ πνεύματος, κ' ἐπετύπωσεν ἐπ' αὐτοῦ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δόξαν, καὶ τὴν λάμψιν· ἀλλά, προσθέτουσιν, ὡς ἡ Σελήνη, λάμπει μόνον διὰ δανείου φωτός, καὶ διοικεῖ τὸν κόσμον ὑπακούων εἰς τὰς θελήσεις τοῦ πατρὸς καὶ Κυρίου αὐτοῦ, ὡς οἱ Αὔγουστοι, οἱ υἱοὶ τῶν Αὐτοκρατόρων, ὑπακούουσιν εἰς τοὺς Αὐτοκράτορας.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Α'. Ὦ τῆς τόλμης, καὶ ἀσεβείας!

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Γ'. Βλέπει, λέγουσιν, ἑκατομμύρια σταδίων ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ τοὺς θρόνους τῶν πρωτίστων Ἀρχαγγέλων, καὶ ὅμως οὐδὲν ἐστίν, ἢ ὁρατὸν ἀπεικόνισμα τῆς ἀοράτου τελειότητος.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Α'. Ὦ! τῆς μικρονοίας!

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Β'. Ἰδοὺ ὁ ἰός, ὃν ποτίζουσιν ὑμᾶς! Ἰδοὺ αἱ ἀπαίσιαι ἀρχαί, ἃς διδάσκουσιν ὑμᾶς.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Α'. Μία ἐστίν, ἀδελφοί, καὶ ὁμοουσία ἡ Ἁγία Τριάς. Πιστεύσατε ἡμᾶς, οἵτινες ἐμάθομεν τοῦτο παρὰ τῶν ἀποστόλων. Ὁ Θεὸς ἐστὶν εἷς ἐν τρισί, τρεῖς ἐν ἑνί. Ἁπλούστατον τὸ πρᾶγμα. Ὁ λόγος ἔχει πάσας τὰς ἐμφύτους καὶ ἀμεταδότους ἰδιότητας τῆς θεότητος, Θεὸς ἴσος, καὶ ὅμοιος τῷ Πατρί, ἴσος, καὶ ὅμοιος τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. Τρεῖς διακεκριμέναι καὶ αἰώνιαι διάνοιαι, τρία ἐπίσης ἴσα, καὶ ἐπίσης ἀτελεύτητα ὄντα, ἀποτελοῦσι τὴν θεότητα. Καὶ ὑποτιθεμένου τοῦ ἑνὸς ὡς ἤδη ἀφανιζομένου, ἢ ὡς πρώην ποτὲ μὴ ὑπάρξαντος, τὸ πᾶν καταστρέφεται. Τὰ τρία ταῦτα ὄντα εἰσὶ πάντοτε σύμφωνα, εἰσὶν ἕν, καὶ τοῦ ἑνὸς αὐτῶν ὑποτιθεμένου

ἀσθενεστέρου, ἢ ἀλλοίου, ἡ ταὐτότης ἐκλείπει, ἐπίκειται τὸ χάος. Ἰδοὺ ἡ ἀλήθεια.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Γ'. Πείσθητε, καὶ μετανοήσατε.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Β'. Ἀρνήθητε τὸ ψεῦδος, καὶ τὸ σκότος, ἄλλως ἡ κόλασις οὐχ' ἕξει δι' ὑμᾶς ἀρκετὰς φλόγας, καὶ οἱ φρικτότεροι τῶν δαιμόνων θέλουσι συνδαυλίζειν ἐπ' αἰῶνας τοὺς πεπυρακτωμένους ἄνθρακας ὑπὸ τὴν κάμινον, ἔνθα ῥιφθήσονται τὰ σαθρὰ ὑμῶν σώματα.

(Εἰσέρχονται κατεσπευσμένως ἱερεῖς Ἀρειανοί).

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Α'. Φύγετε, φύγετε τὸν δόλον καὶ τὴν ἀπάτην! Φύγετε τὴν αἵρεσιν, καὶ τὸ σχίσμα.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Β'. Μὴ ἀκούετε τοὺς ἀγύρτας, καὶ ψευδολόγους.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Γ'. Μὴ πιστεύετε τοὺς λύκους, οἵτινες εἰσχωροῦσιν εἰς τὴν μάνδραν, ὅταν λείπωσιν οἱ ποιμένες, ἵν' ἁρπάσωσι τὰς συνειδήσεις, ἵνα πλανήσωσι τὰ πρόβατα τοῦ Κυρίου.

ΙΕΡΕΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Α'. Ὅσα λέγουσιν ὑμῖν εἰσὶ φληναφίαι, καὶ μαμμακυθισμοί, καὶ μυριάκις κατεδικάσθησαν ὑπὸ τῶν πατέρων.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Γ'. Προσβάλλομεν, λέγουσι, τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· πλὴν αὐτοὶ προσβάλλουσιν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν θεότητα.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Β'. Τοῦ υἱοῦ ὄντος, ὡς λέγουσιν, ἴσου τῷ πατρί, παύει οὗτος ὢν πλέον ὁ εἷς καὶ μόνος Θεός, κ' ἔχομεν θεοὺς τρεῖς, ὡς οἱ Ἰνδοί, καὶ οἱ Πέρσαι· ἐσμὲν πολυθεϊσταί.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Α'. Τρεῖς, λέγουσιν, ἐν ἑνί, καὶ εἷς ἐν τρισί· τί παραλογισμοὶ εἰσὶν οὗτοι; Τί σημαίνουσιν, καὶ τίνα δι' αὐτῶν ζητοῦσιν ἐξαπατῆσαι;

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Γ΄. Μὴ ἀκούετε αὐτούς, ἀδελφοί, μὴ ἀκούετε! Εἷς ἐστὶν ὁ Θεός, ὁ Κύριος οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων, καὶ ἀοράτων, αὐτὸς μόνος παντοδύναμος, καὶ αἰώνιος. Ὁ υἱός ἐστι τὸ εὐγενέστερον τῶν πλασμάτων αὐτοῦ, τὸ τέκνον τῆς διανοίας, καὶ τῆς θελήσεως αὐτοῦ, ἀλλ' ἴσος, καὶ ὁμοούσιος τῷ Πατρί; Οὐδέποτε! Οἱ τοῦτο λέγοντες βλασφημοῦσι τὴν φρικτοτέραν τῶν βλασφημιῶν.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Β΄. Μισήσατε τοὺς βλασφήμους, καὶ ἀπίστους, οἵτινες, καταδικασθέντες ὑπὸ τῶν Συνόδων, καὶ ὑπὸ τοῦ φιλοχρίστου, καὶ θεοπνεύστου ἡμῶν Βασιλέως, ὡς ἄγρια θηρία, δικαίως, καταδιωκόμενοι, πανταχόθεν κατατρεχόμενοι, ἐμμένουσιν ὅμως ἐν τῇ πλάνῃ οἱ σκληροτράχηλοι, καὶ ἄλλους παρασύρουσι.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ. Ἡμεῖς ἔχομεν δίκαιον.

ΑΡΕΙΑΝΟΙ. Ἡμεῖς μόνοι πρεσβεύομεν τὴν ἀλήθειαν.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Β΄. Κατέστρεψαν οὗτοι τὴν θρησκείαν, ἠρνήθησαν τοὺς λόγους τῶν ἀποστόλων.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Β΄. Εἰσὶν οὗτοι τυφλοί, καὶ οὐ βλέπουσιν, ἀμβλεῖς τὸν νοῦν, καὶ οὐ κατανοοῦσι.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Γ΄. Ὁ ἅγιος Ἀλέξανδρος, ὁ ἰσαπόστολος, ἀνεθεμάτισε τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν, τὸ τέκνον τοῦ διαβόλου, τὸν ἐχθρὸν τοῦ Χριστοῦ, τὸν κατηραμένον Ἄρειον, κ' ἔκαυσεν εἰς πῦρ τ' ἀπαίσια αὐτοῦ διδάγματα, ἵνα προφυλάξῃ ἀπ' αὐτῶν τὸν κόσμον.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Γ΄. Ὁ μέγας Ἄρειος, ὁ τρισμακάριος, καὶ ἰσοπροφήτης, μόνος, καὶ πρῶτος ἐνόησε τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τῶν δογμάτων, μόνος, καὶ πρῶτος ἀπέσυρε τὸν πέπλον, ὅστις ἐκάλυπτεν αὐτά, καὶ διέχυσεν ἐλευθέρως τὸ φῶς αὐτῶν ἐπὶ τῆς ὑφηλίου. Πάντες οἱ

μεγάλοι ἱεράρχαι, πάντες οἱ σοφοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἠσπάσθησαν τὴν ἀλήθειαν, ἅμα εὗρεν αὐτήν. Τίς οὐ γνωρίζει τὸν Εὐσέβιον τῆς Καισαρείας; Τίς οὐ σέβεται τὸν Εὐσέβιον τῆς Νικομηδείας;

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Α'. Τῳόντι γνωρίζουσιν αὐτοὺς πάντες, γνωρίζουσι τὰ τέκνα ταῦτα τοῦ Σατανᾶ, τ' ἀκάθαρτα ἀγγεῖα, δι' ὧν διωχετεύθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ πλάνη, καὶ ἡ ἀσέβεια. Διὰ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν, καί τινων ἄλλων ἀπονενοημένων, ἐσπάρη ἡ ἀπάτη ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ ἀνθρωπότης ἐδιχοτομήθη, καὶ τόσαι ὀρθόδοξοι ψυχαὶ ἀπωλέσθησαν.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Α'. Διὰ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν, καὶ ὅλων τῶν ἄλλων μεγάλων πατέρων τῆς ἐκκλησίας, εὑρέθη τὸ φῶς, ἡ ἀλήθεια διεδόθη, καὶ μυριάδες ψυχῶν ἐσώθησαν ἀπὸ τῶν ὀνύχων τοῦ διαβόλου.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Β'. Ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῆς Νικαίας ἐστιγμάτισεν αὐτούς, καὶ ἀφώρισε τὸν μισόχριστον αὐτῶν ἀρχηγόν, ὃν κατεδίκασεν εἶτα εἰς ἐξορίαν ὁ ἰσαπόστολος Κωνσταντῖνος.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Β'. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐνόησε ταχέως τὴν σκολιὰν ὁδόν, ἣν ἐβάδισε, καὶ ἀνακαλέσας καὶ τὸν Ἄρειον, καὶ πάντας τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ, διέταξε τὸν ἀποτροπαίου μνήμης Ἀλέξανδρον δεχθῆναι αὐτοὺς μεταξὺ τῶν πιστῶν, κ' ἔσωσεν οὕτω τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἣν ἐκράτει ἤδη ὁ Σατανᾶς. Ἡ Σύνοδος τῆς Τύρου ἐπεκύρωσε τὰ δόγματα τοῦ Ἀρείου.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Γ'. Μὴ ἀκούετε αὐτούς, μὴ ἀκούετε! Τοὺς φαύλους, τοὺς ἀπαταιῶνας, τοὺς ἀγύρτας, τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ μεταπείσαντος τὰς ἑπτακοσίας παρθένους.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Γ'. Φύγετε τοὺς κλέπτας τῶν συνει-

δήσεων, τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς ἀπάτης, καὶ τρέμετε τὴν ὀργὴν τοῦ Ἡγεμόνος. Ἡμεῖς ἐσμὲν οἱ ἐκλεκτοὶ αὐτοῦ, οἱ κλητοὶ τοῦ Κυρίου. Πείσθητε, καὶ προσέλθετε.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Α'. Μετανοήσατε! Ἀποσκορακίσατε τὸ σχίσμα! Ἐπανέλθετε εἰς τὴν ἀλήθειαν.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Α'. Ἐμμείνατε εἰς τὴν ἀλήθειαν. Φύγετε τὴν αἵρεσιν, καὶ τὴν πλάνην. Ἡμεῖς μόνοι ἐσμὲν οἱ κάτοχοι τοῦ φωτός.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Β'. Μόνοι ἡμεῖς οἱ μύσται τῆς ἀληθείας! (Εἰσέρχονται θορυβωδῶς Δονατισταί, ὡπλισμένοι διὰ ξιφῶν, καὶ ῥοπάλων).

ΔΟΝΑΤΙΣΤΗΣ Α'. Χριστιανοί, πάντες οὗτοι εἰσὶν ἀπαταιῶνες, καὶ ἀσεβεῖς! Ἡ διαδοχὴ τῶν Ἀποστόλων διεκόπη διὰ τῆς αἰσχρᾶς ἁρπαγῆς τοῦ Καικιλίου, ὁ κόσμος ἅπας ζῇ ἔκτοτε εἰς τὸ σκότος, καὶ ἠρνήθη τὴν ἀληθῆ θρησκείαν. Πάντες οἱ ἱερεῖς, πάντες οἱ ἐπίσκοποι τῆς Εὐρώπης, αὐτοὶ οὗτοι οἱ διοικοῦντες ὑμᾶς εἰσὶν ἀφωρισμένοι, μετέχουσι τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ σχίσματος, καὶ καταχρηστικῶς κατέχουσι τὰς θέσεις αὐτῶν. Ἡ ἀλήθεια εὑρίσκεται ἐν γωνίᾳ τινὶ μόνῃ τῆς Ἀφρικῆς, μεταξὺ ἡμῶν τῶν Δονατιστῶν. Ἡμεῖς διετηρήσαμεν ἀπαραβίαστον τὴν πίστιν καὶ τὰς παραδόσεις. Οἱ ποθοῦντες τὴν σωτηρίαν, προσέλθετε! Ἄλλως τρέμετε τοὺς ὄνυχας τοῦ Σατανᾶ.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ΚΑΙ ΑΡΕΙΑΝΟΙ. Φύγετε, φύγετε τοὺς μαστιγίας, τοὺς τυμβορίχους, τοὺς καταπτύστους.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Γ'. Ἅπασα ἡ οἰκουμένη ἀφώρισεν αὐτούς, θεωρεῖ αὐτοὺς σχισματικούς, καὶ ἀσεβεῖς.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Γ'. Οὗτοι εἰσὶν οἱ κακοῦργοι, οἱ πα-

ραδόντες τὰ εὐαγγέλια εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Διοκλητιανοῦ.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Γ'. Ὁ κόσμος φρίττει καθ' ἡμέραν διὰ τὰ ἐγκλήματα, ἃ διαπράττουσι.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Α'. Πεντάκις κατεδικάσθη τὸ σχίσμα αὐτῶν ἐν ἐπισήμοις δικαστηρίοις.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Α'. Αἱ Σύνοδοι τῆς Ῥώμης, καὶ τῆς Ἀρλεσίας ἀφώρισαν αὐτούς.

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Β'. Ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ ἀνώτατος πάντων δικαστὴς, κατεδίκασεν αὐτοὺς, κ' ἐξώρισε τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν.

ΔΟΝΑΤΙΣΤΗΣ Β'. Μὴ ἀκούετε τοὺς διαβολεῖς, τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας. Τετρακόσιοι ἐπίσκοποι ἠρνήθησαν ἤδη τὴν πλάνην, καὶ ἤνοιξαν τὰ ὦτα αὐτῶν εἰς τὰ χρυσᾶ ἔπη τοῦ Δόνατος. Ὅλη ἡ Ἀφρικὴ μετ' ὀλίγον ὑποκύψει ἡμῖν, καὶ ὁ κόσμος ἀκολουθήσει αὐτήν.

ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΕΙΑΝΟΣ Β'. Ψεύδονται. Αὐτὴ ἡ οὐτιδανὴ αὐτῶν ἐκκλησία διαιρεῖται εἰς δεκαοκτὼ μικρότερα σχίσματα, καὶ μεταξὺ αὐτῶν τρώγονται ὡς αἱμοβόρα θηρία.

ΔΟΝΑΤΙΣΤΗΣ Α'. Ἐὰν διαιρῆται ἡ ἐκκλησία ἡμῶν εἰς δεκαοκτὼ, αὐτῶν διαιρεῖται εἰς τριακόσια!

ΙΕΡΕΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Γ'. Εἰσὶ φαῦλοι, καὶ ψευδολόγοι. Φύγετε αὐτοὺς ὡς τὴν πανώλην.

ΔΟΝΑΤΙΣΤΑΙ. Ζήτω ἡ πίστις! Δόξα σοι ὁ Θεός! (Ἐφορμῶσι κατὰ τῶν ἄλλων ἱερέων, οἵτινες διασκορπίζονται ἔντρομοι. Τινὲς αὐτῶν πίπτουσι τετραυματισμένοι, καὶ ἀπάγονται ὑπὸ τῶν λοιπῶν. Πολὺς θόρυβος καὶ σύγχυσις. Τέλος μένει ἡ σκηνὴ ὡς εἶχε πρὶν εἰσέλθωσιν οἱ ἱερεῖς).

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ. (Προχωρῶν εἰς τὰ ἔμπρὸς τῆς σκηνῆς, καθ' ἑαυτόν.) Ἰδοὺ ἡ θρησκεία ἡ διδάσκουσα τὴν ὁμόνοιαν, καὶ ἀγάπην! Ἰδοὺ ἡ μία, καὶ μόνη ἀλήθεια, ἣν ἐκόμισεν ἐπὶ τῆς

γῆς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἡ παρήγορος, ἡ ἀλεξιβάσανος. Τάλαινα, τάλαινα ἀνθρωπότης! Ἰδοὺ τὸ φάρμακον, τὸ ἐκλεχθὲν, ἵνα σώσῃ τὸν φθειρόμενον κόσμον. Τάλαινα Ῥώμη! Τὸ τέλος σου ἐπίκειται, κ' ἐπίκειται ἄφευκτον, καὶ ἀπαίσιον.

ΘΕΟΓΝΙΣ. (Πλησιάζων αὐτὸν ἠρέμα.) Πάτερ, τὸ πᾶν οὐκ ἀπώλετο ἴσως. Ἐγὼ γνωρίζω στοιχεῖον, ὅπερ, χεόμενον εἰς τὰς φλέβας τοῦ Κράτους, ἠδύνατο ἀληθῶς ζωογονῆσαι αὐτὸ, καὶ ποιῆσαι ὅ,τι ἐδοκίμασε, καὶ οὐ κατώρθωσεν ὁ Χριστιανισμός. Στοιχεῖον πλῆρες ζωῆς, καὶ χυμοῦ, εὐγενὲς, καὶ θεσπέσιον. Στοιχεῖον, ὅπερ πρὸς καιρὸν ἴσως καταβάλλεται, καὶ κύπτει ὑπὸ τὸ βάρος τῶν πιεζόντων αὐτὸ ὄγκων, ὅπερ ἐκλείπει πρὸς στιγμὴν, ὡς ἡ φλὸξ τοῦ θυσιαστηρίου ὑπὸ τὴν αἰθάλην, ἀλλ' ὅπερ εἶτα ἀναλάμπει ἀκμαῖον καὶ ζωηρὸν, ὡς πρώην, καὶ ταχέως φθάνει, καὶ ὑπερτερεῖ τὴν προτέραν αὐτοῦ ἰσχύν. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο, πάτερ, ἐστὶν ὁ ἑλληνισμὸς, ναὶ, ὁ ἑλληνισμός. Ἐν αὐτῷ, ὡς ἐν τῇ φύσει, ὑπάρχουσιν ἀθανασίας ἀλάνθαστα σπέρματα, ὑπάρχει ὁ πατριωτισμὸς, καὶ ἡ μεγαλοφυία, ἅτινα ἐντελῶς οὐδέποτ' ἐκλείπουσι, καὶ πρὸς στιγμὴν ἡττηθέντα, ἐπαναφέρουσι τέλος ἡμέρας δόξης, κ' εὐδαιμονίας. Στρέψον τὰ βλέμματα πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ἰδὲ τοὺς σωροὺς ἐκείνους τῶν ἐρειπίων, τὴν τέφραν τῆς Κορίνθου, τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τῆς Σπάρτης. Ναὶ, παρῆλθον αἱ λαμπραὶ ἡμῶν ἡμέραι. Ναὶ, ἐσμὲν δοῦλοι ἤδη. Οὐ γέμει πλέον ὁ Πειραιεὺς τριηρῶν ὑπερηφάνων, οἱ Σαλαμινομάχοι, καὶ Μαραθωνομάχοι κοιμῶνται ὑπὸ τὰς δάφνας αὐτῶν, ὁ Ὄλυμπος ἠρημώθη, τὰ μαντεῖα ἐσίγησαν. Ἀλλὰ μὴ ἡ τέφρα αὕτη ᾗ νεκρὰ, μὴ πλανᾶται ἐπ' αὐτῆς ὁ δαίμων τῶν ἐρειπίων; Οὐχὶ, καὶ πάλιν οὐχί! Ἡ γῆ,

ἡ θρέψασα τοὺς ἥρωας ἐκείνους ζῇ ἔτι, κ' ἐνόσῳ ζῇ ἡ μήτηρ γεννῶνται τέκνα. Ὑπὸ τὴν κόνιν ἤρχισεν ἤδη βλαστάνουσα νέα ὕπαρξις, αἱ φιλοσοφικαὶ Σχολαὶ ἀκμάζουσιν ἐν Ἀθήναις, ἡ Ἑλλὰς κινεῖται, καὶ τάχιον ἢ βράδιον ἀναστηθήσεται, ἐνῷ ἡ Ῥώμη, ἥτις κατέβαλεν αὐτὴν πρὸς καιρὸν, καταπίπτει, καὶ καταπίπτει διὰ παντός. Ὢ ἐὰν εὑρίσκετο μέγας τις νοῦς ἵνα συγκεράσῃ τὸν Ῥωμαϊσμὸν μετὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἵν' ἀναμίξῃ τὰ δύο ταῦτ' ἀντίθετα, ὡς ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα, ὡς τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ὕλη, ἐὰν ἔδιδέ τις εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν κληρονομίαν τῆς Ῥώμης, κ' ἐβάπτιζε τὴν Ῥώμην εἰς ἰκμάδα Ἑλληνισμοῦ, τότε, καὶ τότε μόνον, ἴσως ἀληθῶς ἐσώζετο ἡ μεγάλη αὕτη Αὐτοκρατορία, τότε ἡ Ῥώμη ἴσως ἐξήρχετο, ὡς ὁ Φοῖνιξ, τῆς αἰθάλης αὐτῆς, ἀναγεννηθεῖσα, καὶ φέρουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὸ στέμμα τοῦ Ἀγαμέμνονος. (Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ λαὸς περικυκλοῖ πάλιν τοὺς ὁμιλοῦντας)

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ. (Θεωρῶν περιέργως, καὶ συμπαθῶς τὸν Θεόγνιν, μετὰ μικρὰν παῦσιν.) Ἴσως, νέε μου φίλε, πλὴν τίς κατορθώσει ποτὲ τὸ κολοσσιαῖον τοῦτο ἔργον; Ποῦ κρύπτεται σήμερον μεγαλοφυΐα τοιαύτη;

ΘΕΟΓΝΙΣ. Ἴσως οὐδαμοῦ, πάτερ, ἀλλ' ἴσως καί που. (Ταπεινοτέρᾳ τῇ φωνῇ.) Τ' ὄνομα τοῦ νέου Πρίγκηπος Ἰουλιανοῦ ἐστὶν ἤδη περίφημον εἰς Ἀθήνας, κ' ἐκτὸς αὐτῶν. Καθαρὸς Ἕλλην, ψυχῇ τε καὶ σώματι, φέρει εἰς τὸ μέτωπον ἐγκεχαραγμένην τὴν μεγαλοφυΐαν. Τὸν βίον διάγει εἰς τὰς Σχολὰς τῶν φιλοσόφων, καὶ ὅσοι ἀκούουσιν αὐτὸν θαυμάζουσι τὸ ἄπειρον πνεῦμα, καὶ τὸν βαθὺν αὐτοῦ νοῦν. Ἡ οἰκουμένη ἤρχισε πρὸς αὐτὸν ἀναβλέπουσα, καὶ μυριάδες ἀνθρώπων προστρέχουσιν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἵνα γνωρίσωσιν αὐτόν. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἀρχαίας θρησκείας

διακαίονται ἀπό τινος ὑπὸ νέων ἐλπίδων, καὶ θύουσιν ἐν τῷ κρυπτῷ ὑπὲρ αὐτοῦ. Πέρυσιν εἶδον αὐτὸν εἰς Ἀθήνας, καὶ ὁμολογῶ ὅτι ἐξεπλάγην κατ' ἀρχάς, καὶ ὑπ' ἀφάτου εἶτα κατελήφθην ἐνθουσιασμοῦ. Ἴσως κρύπτει ὁ νοῦς ἐκεῖνος μεγάλα σχέδια διὰ τὸ μέλλον, ἴσως προωρίσθη δι' ὅ,τι ἔλεγον πρὸ μικροῦ, καί, ἀναστήσας τὸν Ὄλυμπον, ἴσως ἱδρύσῃ ἐκεῖνος ἐν τῇ ἀνατολῇ μεγάλην Ἑλληνικὴν Αὐτοκρατορίαν.

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ. Νέε! Νέε! Πόσον εὐκόλως ἐλπίζει τις εἰς τὴν ἡλικίαν σου. Ὁ Ἰουλιανὸς ἐστὶν ὁ μόνος ἀπόγονος τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ τοῦ θρόνου διάδοχος. Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ἀληθῶς παράδοξον πῶς ζῇ ἔτι. Οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ πάντες, ἀκόμη πέρυσιν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἐστάλησαν εἰς τὰς αἰωνίους μονάς, καὶ βεβαίως κ' ἐκείνου ἡ ὥρα ἐγγίζει. Τοῦτο δὲ τόσον μᾶλλον, ἐὰν τῳόντι ὁ οὐρανὸς ἐπροίκισεν αὐτὸν διὰ τοιούτων ἐπικινδύνων εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν δώρων. (Ὁ Ἄλυσις καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, πρὸ ὀλίγου εἰσελθόντες, ἦσαν ἀναμεμιγμένοι ἐντὸς τοῦ πλήθους.)

ΑΛΥΣΙΣ. (Χωρῶν αἴφνης εἰς τὸ μέσον.) Νομίζεις, γέρον; Ἡ κρίσις σου εὐφυεστάτη, καὶ καλῶς ποιήσεις ἐκθέτων αὐτὴν ἐν ἐκτάσει εἰς τὸν δήμιον, διότι ἡ σὴ ὥρα, οὐ μόνον ἐγγίζει, ἀλλ' ἔφθασεν ἤδη. Συλλάβετε τὸν ἀχρεῖον! (Πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ, οἵτινες συλλαμβάνουσι, καὶ ἀπάγουσι τὸν Πρεσβύτην. Ὁ λαὸς ὑποχωρεῖ ἔντρομος.)

ΘΕΟΓΝΙΣ. Ὢ τοὺς κακούργους. (Ἐφορμᾷ, ἀλλὰ κρατεῖται ὑπὸ τῶν λοιπῶν.)

ΤΙΝΕΣ. (Πεφοβισμένοι.) Ὁ Ἄλυσις!

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ. Τί ἔλεγον, τέκνα μου, τί ἔλεγον; Εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν ἀπαιτεῖται σιγή, σιγή! Τὸν θάνατον ἀψηφῶ. Ὀγδοηκοντούτης τις ὤν, συνήθισε πρὸ πολλοῦ τὴν ἰδέαν. Εὔχομαι ὑμῖν καιροὺς καλλιτέρους.

ΠΑΝΤΕΣ. (Ποιοῦντες τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ ἀποκαλυπτόμενοι πρὸ τοῦ ἀπαγομένου Πρεσβύτου, ὡς πρὸ λειψάνου.) Ὁ Θεὸς συγχωρήσοι σοι! (Ἀπάγουσιν αὐτόν. Γενικὴ κατήφεια. Ψίθυρος ἐν τῷ πλήθει.)

ΘΕΟΓΝΙΣ. (Πρὸς τοὺς ἀπερχομένους.) Ἄθλιοι! (Καθ' ἑαυτόν.) Δυστυχῆ γέρον. (Πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Β'.

Αἴθουσα ἐν τοῖς μεγάλοις ἀνακτόροις. ΕΥΣΕΒΙΑ, ἐπὶ θρόνου. Γυναῖκες τῆς Αὐλῆς, Ἄρχοντες, Εὐνοῦχοι, Θεραπεία. Ἡ ΚΑΣΣΙΟΠΗ εἰσέρχεται, καὶ σπεύδει πρὸς τὴν Αὐτοκράτειραν, τρὶς ὑποκλινομένη, τὸ τρίτον ὡς ἵν' ἀσπασθῇ τοὺς πόδας αὐτῆς.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Τί τρέχει, Κασσιόπη; λάλει!
(Ἡ Κασσιόπη κλίνει εἰς τὸ οὖς αὐτῆς.)
Ἔφθασε!
Εἰμὶ εὐγνώμων. Ἄπιτε!
(Πρὸς τοὺς παρευρισκομένους, οἵτινες ἀποσύρονται βαθέως ὑποκλινόμενοι. Τῇ Κασσιόπῃ, ἀφοῦ μείνωσι μόναι.)
Ἰδοὺ λοιπόν,
μεθ' ἕνα μῆνα πόθων, μεθ' ὁλόκληρον
αἰῶνα καρτερίας, τέλος ὁ Θεὸς
μοὶ στέλλει ὥραν εὐτυχῆ, ἀμείβων με
διὰ τὰς ἄλλας ὥρας τὰς πικράς. Σκληρὰ
ἀνυπομονησία κατατήκει με,
ἀφοῦ ἀπῆλθε, κ' ἔκτοτε, κατὰ στιγμάς,
μετρῶ σιγὰ τὸν χρόνον ἀφιπτάμενον,
ἀτελευτήτους τὰς στιγμὰς εὑρίσκουσα.
Ποῦ μένει; Τί βραδύνει;

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Αὐτοκράτειρα,
κομίζουσά σοι ἔσπευσα τὴν εἴδησιν·
ἀκολουθεῖ ἐκεῖνος. Τὴν γνωστὴν ἐκεῖ
θυρίδα κρούσει τρίς.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ὦ Κασσιόπη μου,
σὺ ἡ τῶν πρώτων χρόνων μου συμπαίκτρια
εἰς τῆς Θεσσαλονίκης τοὺς ἀειθαλεῖς
λειμῶνας, εἰς τοὺς κήπους τοὺς αὐτοφυεῖς,
ταῖς αὔραις ὅτε, εἰς αὐτοὺς ἐτρέχομεν,
τὰς κόμας ἀφιεῖσαι, κ᾽ ἔνδον ἐλαφράς,
καὶ παιδικὰς καρδίας ἔτι φέρουσαι.
Ὦ τότε μόνη μέριμνα, φροντὶς ἡμῶν
τὰ παίγνια τ᾽ ἀθῶα, μόνη χαρμονὴ
ὡραίας βίβλου, ἢ πονήματος καλοῦ,
ἀνάγνωσις τὴν δείλην ὑπὸ τοῦ πατρός,
παρὰ τὴν λάμψιν τῆς ἑστίας τῆς φαιδρᾶς.
τὰ πάθη τότε πάντα, φίλη, ἄγνωστα
ἡμῖν τοῦ κόσμου, καὶ τὰ δυστυχήματα.
Ζωὴν ἐζῶμεν ἀφανῆ, ἀλλ᾽ ἥσυχον,
καὶ εἰς τὸ μέλλον ἥσυχον, καὶ ἀφανῆ,
αὐτὴν ποθοῦσαι, πάντως ἀνεμένομεν.
Ἀλλ᾽ αἴφνης εἱμαρμένης πτέρυξ ἄστατος
ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου μὲ ἀνύψωσε
τοῦ ὑπερτάτου· τῆς γῆς πάσης ἄνασσαν,
ἰσόθεον τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτειραν,
τὴν ἄλλοτε ἀθώαν κόρην ἔστεψε.
Σὺ πάλιν τότε μὲ συνώδευσας πιστῶς,

καὶ ἡ τῶν παιδικῶν μου χρόνων σύντροφος,
ἐντὸς τῆς τύρβης ταύτης καὶ τῆς λάμψεως,
ἡ προσφιλής μου ὀπαδὸς διέμεινας.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Πιστή σου δούλη, ταπεινὴ θεράπαινα.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ὢ λεγε μᾶλλον ἀδελφή, καὶ φίλη μου.
Ναί, Κασσιόπη, μόνη, μόνη τοὺς μυχοὺς
σὺ βλέπεις τῆς ψυχῆς μου, σὺ ἐντὸς αὐτῆς
γνωρίζεις πόσα κρύπτει πᾶσιν ἄγνωστα.
Διὰ τοὺς ἄλλους πάντας ὑπερήφανος,
ἀπρόσιτος θεότης, ἐπιδείκνυσθαι
εἰς σὲ γυμνή, καὶ ἄνευ τῆς πορφύρας μου,
ἐστί μοι ἀναγκαῖον. Ναί, ἡ ἔκχυσις
τοὺς πόνους μόνη ἐλαφρύνει τῆς ψυχῆς.
(Μετὰ μικρόν.)
Νεᾶνις ὅταν ἔτι εἰκοσαετὴς
τὸ πρῶτον ἦλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν,
κ᾽ ἐτέθην ἐν τῷ μέσῳ ταύτης τῆς αὐλῆς,
τῆς ἀληθῶς πλουσίας, καὶ πολυτελοῦς,
ἀλλὰ διεφθαρμένης, οἴμοι, κατ᾽ ἀρχὰς
πρὸ τῶν ποδῶν μου τοὺς λαοὺς γονυκλινεῖς
τῆς ὑφηλίου εὐφροσύνως ἔβλεπον,
τὴν δύναμιν ἐπόθουν, πλήρης ἡδονῆς
τὰς κολακίας, καὶ τὰ θυμιάματα
προσεδεχόμην, κ᾽ ἐμαυτὴν ἐνόμιζον
εἰς τῆς εὐδαιμονίας τ᾽ ἄκρον ἄωτον.
Ταχέως πλὴν ἡ πρώτη αὕτη μέθη μου

παρῆλθε, κ' εἶδον τότε ὅτι ἀμιγὴς
ἡ εὐτυχία ἐπὶ γῆς οὐδέποτε.
Ὁ σύζυγός μου πρός με εὐπροσήγορος,
πλήν, φεῦ, ὁποῖος πρὸς τοὺς ἄλλους!...

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Ἄνασσα!

ΕΥΣΕΒΙΑ, (βαθμηδὸν ἐξαπτομένη).

Ὢ ἄφες, ἄφες! Ἡ κυκλοῦσα με αὐλὴ
ναί, ταπεινή μεν, κ' ἕρπουσα, καὶ πρόθυμος,
πλὴν σύμφυρμα κολάκων μυσαρῶν αἰσχρόν.
Ἡ Ἑλληνὶς ψυχή μου, ἡ ἀτίθασσος,
εἰς ἀτμοσφαῖραν εἰθισμένη ἄδολον,
ἐκλείσθη τότε, καὶ πικρί' ἀμύθητος
ἐντός αὐτῆς ἐχύθη. Ἡ καρδία μου
οὐκ ἔπαλλεν ὡς πρώην, καὶ ὡμοίαζον
ἀνθύλλιόν τι τῶν ἀγρῶν, μετενεχθὲν
εἰς κήπου χῶμα τεχνητόν, καὶ πλούσιον,
κ' ἐκεῖ βραδέως θνῆσκον, μαραινόμενον.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Τὰς σκέψεις ταύτας δίωξον, Βασίλισσα.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ὁ Γάλλος τότε, καὶ ὁ Ἰουλιανός,
μειράκια εἰσέτι, μόνα, ὀρφανά,
εἰς ταύτην βίον τὴν αὐλὴν ἀβίωτον
τὰ δείλαια διῆγον. Φεῦ, οὐδέποτε
ἐθήλασαν τὸ γάλα τὸ ἡδύτατον

τῆς μητρικῆς ἀγκάλης, καὶ ὑπὸ σκληρῶν
χειρῶν ἀνατραφέντα μισθωτοῦ τινός,
ἐν μέσῳ μίσους γενικοῦ, ὑπέφερον
ἡ γλῶσσα ὅσα μετὰ φρίκης συναρθροῖ.
Οἱ τῶν μικρῶν φεισθέντες, ὅταν ἅπαντας
αὐτῶν ἀσπλάγχνως τοὺς οἰκείους ἔσφαξαν
παντοιοτρόπως ἐβασάνιζον αὐτά,
ζητοῦντες ἴσως οἱ τρισαλιτήριοι
τοῦ ἔργου βαθμιαίως τὴν ἐπίτευξιν,
ὃ ἄλλοτε ἡ τύχη παρεκώλυσε.
Ἀείποτε μ' ἠρνήθη τὸ ὑπέρτατον
αὐτῆς ἡ μοῖρα δῶρον, οὐκ ἐβλάστησε
καρποὺς ἐρώτων ἐν ἐμοί, εὐαίσθητον
καρδίαν καίτοι ἔχω, ὅλους θησαυροὺς
ἐγκλείουσαν ἀγάπης, οἴμοι, περιττῆς,
ἀφοῦ οὐδεὶς μοὶ μένῃ....

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Αὐτοκράτειρα!

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ἐν μέρει ὅπως θεραπεύσω τὸ κακόν,
τῶν δύο εὐσπλαγχνίσθην τότε ὀρφανῶν,
κ' ἐγὼ λαβοῦσα θέσιν παρ' αὐτοῖς μητρὸς,
αὐτῶν προστάτις ἐγενόμην, καὶ τροφός.
Πρὸ χρόνου πεπηγμένη ἡ καρδία μου,
ἐτάκη αὖθις, κ' ἐνεπλήσθη ἔρωτος
διὰ τὰ δείλαιά μου εὐνοούμενα.
Ἐντὸς ἡ ὕπαρξίς μου πᾶσα ἔκτοτε
ἐκλείσθη τούτου μόνου τοῦ αἰσθήματος,

καὶ δι' ἐκεῖνα μόνα ἔζων· ἅπασα
ἡ μέριμνά μου, ἡ ψυχή μου ἦν αὐτῶν.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Ναί, τὴν ζωήν, τὰ πάντα σοὶ ὀφείλουσι.

ΕΥΣΕΒΙΑ

Ταχὺς ἀπέπτη ὁ καιρός. Οἱ πρίγκηπες,
ἀποδοθέντες, ὑπὸ τὰς φροντίδας μου,
εἰς ὕπαρξιν εὐθύμην, καὶ ἀκύμαντον,
διεμορφοῦντο παρ' ἐμοί, καὶ ἤνοιγον,
εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου τὰς φαιδρὰς
τὰ πέταλλα. Τὸν μέγαν κόσμον πρὸ αὐτῶν
ἀπλήστως ἐθεώρουν, καὶ πανήγυρις
ἐφαίνοντο φρονοῦντα ὅτι τις ἐστί,
τῆς εὐφροσύνης πάσης, καὶ τῶν τέρψεων,
αὐτοὺς μετόχους προσκαλοῦσα. Τῆς Αὐλῆς
μακρὰν ἐζῶμεν τὸ πολὺ ὁμοῦ ἐντὸς
τῶν σιγηλῶν μου δωματίων. Μετ' αὐτῶν
δι' ὅλης ἤμην τῆς ἡμέρας, καὶ συχνῶς
τὴν νύκτα ὥρας παρ' αὐτά, κοιμώμενα,
ἡσύχως ἐκαθήμην, εἰς τὸ σκοτεινὸν
τὰ ὄμματά μου μέλλον προσηλοῦσα, φεῦ,
κ' ἐξερευνῆσαι προσπαθοῦσα δι' αὐτὰ
τί εἰς τὰς δέλτους τὰς κρυφίας ἔγραψεν
ἡ εἱμαρμένη. Ἡ διδάσκαλος αὐτῶν
ἐγὼ ὑπῆρξα, περὶ Πλάστου λέγουσα,
καὶ τῶν ἐκείνου ἔργων, ἢ περίεργον
ἀναγινώσκουσά τι, καὶ κατὰ μικρὸν
τὸν νοῦν αὐτῶν πλουτοῦσα.

(Μετὰ μικρόν.)

Πλὴν μετ' οὐ πολὺ
ὁ χαρακτὴρ τῶν δύο διϊστάμενος,
ὦ Κασσιόπη, ἤρχισε. 'Αμέριμνος,
φαιδρὸς ὁ Γάλλος, κ' εὐπροσήγορος, ἀλλὰ
ψυχρὸς εἰς πάντα, ἐλαφρὸς, καὶ ἄστατος.
Τὸ ἄκρον ἐναντίον ὁ νεώτερος.
Ξανθὸς εἰσέτι παῖς, καὶ ῥοδοπάρειος,
εἰς τῆς σοφίας τὰ βαθέα νάματα
διψῶν ἐῤῥίφθη, καὶ, εἰς ἥκιστον καιρὸν,
τὸν νοῦν ἠνδρώθη νεανίας τρυφερός.
Οὐδὲν ἐν τούτοις ἀπ' ἐμοῦ ἀπέκρυπτε,
κ' ἐφ' ὥρας τὰς ἰδέας συνεχῶς αὐτοῦ
μακρὰς μοὶ διηγεῖτο, μοὶ ἐξέθετε
τὰς σκέψεις καὶ τοὺς πόνους. Πλὴν ταχύτατα
εἰς τόσον ὕψος ἔφθασε μαθήσεως,
καὶ τόσον εἰς τὸ σκότος ἐνεβάθυνε
ἀλύτων ζητημάτων, ὥστε συνεχῶς
οὐδόλως κατενόουν τί μοὶ ἔλεγε.
Ἡ μεγαλοφυΐα, καὶ ἡ εὐγενής,
ἐνθουσιῶσα, ἄδολος, ψυχὴ αὐτοῦ
ἁγνῆς λατρείας τὴν ἐμὴν ἐνέπλησαν.
Πρὸ τοῦ ἐξόχου ἵστατο νοός αὐτοῦ
γονυκλινὴς ὁ νοῦς μου, καὶ κατὰ μικρὸν
μεταλλαγὴν ᾐσθάνθην ἐν ἐμοὶ φρικτὴν
ἐφάπαξ τελουμένην, ἀνεκάλυψα
ἡ πρώτη ὅτι πρὸς αὐτὸν ἀγάπη μου,
ὁ μητρικός μου ἔρως ἀνεπτύσσετο,
καὶ ἠλλοιοῦτο, οἴμοι, ὅτι νόσημα
κατήντα τῆς καρδίας. Ἡ ταλαίπωρος
τὸν συγγενῆ μου, τὸν υἱὸν τὸν ἴδιον

ὡς ἐρωμένη, ὡς γυνὴ ἐλάτρευον,
οὐχὶ ὡς μήτηρ πλέον!

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Ὦ Βασίλισσα!

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ὡς ἐρωμένη, ὡς γυνή, καὶ ἄπορον,
ἡ μητρικὴ ἀγάπη ἔτι ἔμενε,
καὶ ὁ διπλοῦς μου ἔρως, μίγμα᾽ ἀλλόκοτον,
ἡ ἀναγκαία, καὶ σκληρὰ προσποίησις,
κατετυράννουν τὴν πτωχὴν καρδίαν μου,
φονεύοντά με βαθμηδόν.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Ὦ Ἄνασσα,
σὲ ἱκετεύω παῦσον!

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Φρίκης ἔμπλεως
ἐκεῖνος, ἂν ἐνόει τὴν ἀλήθειαν,
βεβαίως τέρας ἤθελε καλέσαι με,
πλήν, κατὰ θείαν χάριν, οὐδ᾽ ὑπώπτευσε,
καὶ ἀκεραία ἡ στοργή μοὶ ἔμεινεν
αὐτοῦ, τὸ σέβας.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Ὦ πρὸς τί, Βασίλισσα,
ματαίως πάσχεις, ταῦτα εἰς τὴν μνήμην σου
ἀνακαλοῦσα;

ΕΥΣΕΒΙΑ, (περιπαθῶς.)

Πλὴν εἰπὲ σὺ, φίλη μου,
αὐτὸν μὴ ἀγαπῆσαι ἠδυνάμην, φεῦ,
ἐγὼ, ἡ μᾶλλον πάσης ἄλλης γυναικός,
ἐν πᾶσι, κ' ἐκτιμῶσα, καὶ γνωρίζουσα;
Γυνὴ ἐπλάσθην· λέγε, δυνατὴ ἐστὶν
ἡ σωτηρία γυναικείας παρ' αὐτῷ
καρδίας; Πόσον ὑπερέχει τῆς μικρᾶς,
τῆς φαύλης ταύτης ἐποχῆς! Ὁ νοῦς αὐτοῦ,
ἡ μεγαλοφυΐα τὸν ὁρίζοντα
εὑρίσκουσα τοῦ κόσμου φαίνεται στενόν,
ἐκείνη κόσμους ἰδεῶν ἐγκλείουσα,
καὶ ἡ καρδία διδομένη εἰς αὐτόν,
ἀκατασχέτως, αὐθορμήτως δίδοται,
ἀφιεροῦται εἰς ἀνώτερόν τι ὄν.
Ὁ ἥλιος ὁμοίως ἅμα ὑψωθῇ,
τῆς δρόσου αἱ σταγόνες, πανταχοῦ τῆς γῆς,
ἀποῤῥοφῶνται πᾶσαι καὶ ἀπόλλυνται,
κατὰ κανόνα, ἐν αὐτῷ, τῆς φύσεως.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Καλῶς γνωρίζεις περὶ τούτων τί φρονῶ.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ναί, πλὴν ὁ μέγας ὄντως οὗτος νοῦς αὐτοῦ
ἐφάνη ὧδε, οἴμοι, ἐπικίνδυνος
εἰς τοὺς εὐνούχους, καὶ τοὺς αὐλοκόλακας,
τῶν ἀνακτόρων τὰ δυσώδη ἑρπετά,
καὶ πανταχόθεν κατ' αὐτοῦ ἐπέπεσαν.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Σὲ ἱκετεύω, Βασιλίς, πραΰνθητι!

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Τοὺς πρίγκηπας, ἐκοῦσα τότε ἄκουσα,
εἰς Μάκελλον ἀμέσως ἐξαπέστειλα,
καί δούλους δοῦσα ἀσφαλεῖς αὐτοῖς τινάς,
καὶ πᾶν τὸ θέλγον, τὸ καλόν, καὶ χρήσιμον,
ἀφῆκα κεκλεισμένους εἰς τὸ φρούριον,·
καὶ εἰς τὰ δάση τὰ ὡραῖα παρ' αὐτό,
μακρὰν τῆς τύρϐης, τοῦ βορϐόρου τῆς αὐλῆς.
Φροντὶς ματαία, περιττὴ προφύλαξις!
Κ' εἰς τῆς ἐρήμου τῆς ἀθώας τοὺς μυχούς,
κ' ἐκεῖ τοῦ φθόνου ἡ βολὴ κατέφθασε,
τὸ μῖσος τῶν κακούργων τὸ θανάσιμον.
Τὸν Γάλλον αἴφνης πρόσκαλέσαντες, τιμάς,
Καισαρικὴν πορφύραν περιέδυσαν,
καὶ τέλος ἀπανθρώπως ἐκρεούργησαν.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Τὴν χάριν ποίησόν μοι, παῦσον, Ἄνασσα.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Τὸν Ἰουλιανόν μου τότε σώσασα,
κρυφίως εἰς Ἀθήνας ἔπεμψα. Ἐκεῖ
ἐστὶν ἐλπίζω ἀσφαλής, εἰς τὴν σεπτὴν
τῶν φιλοσόφων πόλιν.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Ναί, βεϐαίως.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Τίς
αὐτὸν ἐκεῖ πως πλέον φοβηθήσεται,
τὴν ὕπαρξιν τοῦ θρόνου λησμονήσαντα,
κ' εἰς τὴν λατρείαν ἐντρυφῶντα τῶν Μουσῶν,
καὶ τῶν ἀρχαίων τὴν μελέτην; Ἀληθῶς
μακρὰν ἐστὶν ἐλπίζω τοῦ κινδύνου νῦν,
ἀλλὰ ὁποία ἡ ζωή μου ἔκτοτε;
Καὶ πρότερον τῆς θέας ἐστερήθην, φεῦ,
αὐτοῦ, τῆς μόνης χαρμονῆς μου, τίμημα
φρονοῦσα ὅτι ἀποτίω δίκαιον
τῶν παραφόρων τῆς καρδίας μου ὁρμῶν·
ἀλλ' ἤδη πάντα τοῦ σκληροῦ χωρίζουσιν
ἡμᾶς Αἰγαίου τὰ λυσσῶντα κύματα,
μακράν, καὶ μόνος ἐπ' ἀγνώστου μένει γῆς.
Τί πράττει ὅλως ἀγνοῶ. Ἂν εὐτυχῇ,
ἢ δυστυχῇ, ἂν πάσχῃ, ἢ ἀπέθανεν
ἐκ φρούδης φήμης ἐπαιτῶ τὴν εἴδησιν
ἡ τέως πάντα λογισμὸν γνωρίζουσα
αὐτοῦ, καὶ πόθον.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Πλὴν ἰδού, ὦ Ἄνασσα,
ἰδοὺ ὁ Μαϊούμας τέλος ἔφθασεν,
ὃν εἰς Ἀθήνας ἔπεμψας ἐπίτηδες
ἐκεῖνον ἵνα ἴδῃ.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ἔχεις δίκαιον.
Πλὴν διατί οὐκ ἦλθε; Τί βραδύνει;

(Τρεῖς κτύποι ἐπὶ τῆς μικρᾶς θύρας.)

Ἆ

ἰδοὺ αὐτός! Ὦ σπεῦσον, σπεῦσον! Ἄνοιξον!

(Ἡ Κασσιόπη ἀνοίγει τὴν θύραν, καὶ εἰσέρχεται ὁ Μαϊούμας.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΕΥΣΕΒΙΑ, ΚΑΣΣΙΟΠΗ, καὶ ΜΑΙΟΥΜΑΣ, ὅστις μόλις εἰσελθὼν πίπτει πρηνής.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ἐγέρθητι, καὶ λέγε πάντα, ἓν πρὸς ἕν,
τί ἔπραξας, τί εἶδες, καὶ πρὸ πάντων τί,
ἀφοῦ ἀφῆκας τὴν Κωνσταντινούπολιν,
τοσοῦτον διατρίψαι σὲ ἠνάγκασεν,
ἐνῷ γνωρίζεις ὅτι σὲ ἀνέμενον.
Λοιπὸν λαλήσεις; Σπεῦσον!

ΜΑΙΟΥΜΑΣ, (ἐγειρόμενος.)

Αὐτοκράτειρα,
σοφή, μεγάλη, καὶ τρισυπερένδοξε,
καλῶς γνωρίζεις ἡ Μεγαλειότης σου,
ἂν ἠδυνάμην, ὅτι ἀκατάσχετος
τὴν ταραχώδη θάλασσαν, ὡς φάλαινα,
διέσχιζον προθύμως, ἢ ὡς ἀετὸς
τὸν ἄπειρον αἰθέρα, καὶ ταχύπτερος
κατέφθανον ἐνταῦθα, ἵνα μὴ τυχὸν
εἰς τὴν ψυχήν σου τὴν αὐτοκρατορικὴν
τὸ φαῦλον διεισδύσῃ αἰσθημάτιον,

τὸ μηδαμῶς ἁρμόζον εἰς Βασίλισσαν,
«ἀνυπομονησία»· πλὴν οὐτιδανὸν
ὁ Πλάστης μόνον δυστυχῶς ἀνδράριον
ἐποίησέ με, ἥκιστον τῶν δούλων σου,
καὶ ἠναγκάσθην ὡς συνήθης τις θνητὸς
τοῦ πλοίου ἐπιβῆναι, ὅπερ ἔθηκεν
εἰς τὴν διάθεσίν μου, ὅλος πρόθυμος,
ὁ λιμενάρχης Πειραιῶς, ὑπάλληλος
ἐξιχνιάσας ὅτι ἤμην τῆς Αὐλῆς.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Καὶ διατί, ἀχρεῖε, εἰς Βυζάντιον
ταχέως τότε τοίνυν οὐ κατέπλευσας;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Τοῦ Πειραιῶς ἀμέσως, Αὐτοκράτειρα,
ἠνοίχθην, καὶ πρὸς τ' ἄνω κατεπρύμνησα,
οὐδὲ πρὸς ὥραν κοπανίζων ἔπαυσα
τὰς ῥάχεις τῶν ναυτῶν μου, ὡς ἂν ἔβρεχε
ῥαγδαίως· ἦσαν ξόανα οὐτιδανά,
κ' ἐπὶ τὰς κώπας ἄλλως ἐῤῥογχάλιζον.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Οὐδόλως τοῦτο ἀναγκαῖον, ἄθλιε!

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ὁ ζῆλός μου τὸ μέτρον μοὶ ἐνέπνευσεν,
ὦ Ἄνασσα, καὶ ὄντως....

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Πρόσεξον καλῶς,

ἄν, Μαΐούμα, ἀγαπᾷς τὸ δέρμα σου!
Κακόμοιρός σοι μόλις εἰς τοὺς ὄνυχας
ἐμπέσῃ Ἕλλην, ὡς μ' ἐπληροφόρησαν,
αὐτὸν ἀσπλάγχνως τυραννεῖς, καὶ εἰς σκληρὰς
βασάνους ὑποβάλλεις, τρισκατάρατε.
Τοὺς Ἕλληνας ἀσπόνδως ἀπεχθάνεσαι,
καὶ οὐδεμίαν εὐκαιρίαν ἀμελεῖς
τὸ μῖσος τοῦτο πρὸς αὐτοὺς ἐπιδεικνύς.
Πλὴν, μὰ τὴν Παναγίαν τὴν Πανάχραντον,
ἐστὶν αὐτῶν ὁ ἥσσων, καὶ ὁ χείριστος
ἑκατοντάκις σοῦ πολυτιμότερος,
διεστραμμένον πνεῦμα τῆς κολάσεως,
καὶ ἄν ποτε ἀκούσω πάλιν κατὰ σοῦ
παράπονόν τι, ἔστω καὶ μικρότατον,
ἡ ῥάχις σου τοὺς λόγους ἐξηγήσει μοι.
Ἐκ προοιμίων μάθε τοῦτο. Ἀποινεὶ
ὑμεῖς φρονεῖτε, τῆς Αὐλῆς τὰ ξόανα,
καταπιέζειν, καὶ γυμνοῦν, καὶ ἀδικεῖν
τὸν ὄχλον ὅτι δύνασθε· πλὴν προσοχή!
Ἐστὶ πατρίς μου ἡ Ἑλλάς, καὶ δι' αὐτὴν
δικαιοσύνην ἀπαιτῶ, καὶ σεβασμόν.
Ἂν ἐπὶ Ἕλληνός τις ἐξ ὑμῶν ποτέ,
εἰς τὸ ἑξῆς, τὰς χεῖρας θέσῃ, σύσσωμος
τρεμέτω. Μὲ ἀκούεις;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ, (πίπτων πρηνής.)

Οἴμοι, ἔλεος!

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ἐγέρθητι, καὶ λέγε.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ, (ἀφοῦ ἐγερθῇ, διστάζων.)

Ναί... τί ἔλεγον;...
Τὰ πάντα ὅτι ἔπραξα... πιστῶς... οὐδὲν
παραμελήσας... ἵνα ὅσον τάχιον
ἐπανακάμψω· ἀλλὰ ποῦ;... Ὁ ἄνεμος,
παραγνωρίζων πᾶσαν τὴν ἀξίαν μου,
ἐτόλμησε, τὸ θράσος ἀσυγχώρητον,
μετὰ μανίας ἀπιστεύτου ἀληθῶς,
εἰς ὑπηρέτην ἀντιστῆναι τῆς Αὐλῆς,
κ' ἐφύσα ὡς παράφρων ἐκ τῶν ἔμπροσθεν,
οὐδὲ ἠρκέσθη οὕτω, ἀλλ' ἐξήγειρε
τὰ κύματα λυσσῶντα, καὶ κατέῤῥιπτεν
ἐντὸς τοῦ πλοίου. Ὅταν δ' ἀναιδέστατα
καὶ τῶν ἱστῶν μου τέλος μοὶ ἀφήρπασε
τὸν ἕνα, τότε τὰ θανάσιμα ὁρᾷν
ἐγὼ μὴ θέλων ταῦτα κακουργήματα,
εἰς τὸν πυθμένα τολμηρῶς τοῦ πλοίου μου
εὐθὺς ἐκρύβην, καὶ μακρὸν διέμεινα.
Ὁπόταν δ' αὖθις, κοπασάσης πρὸς μικρὸν
τῆς τρικυμίας, ζωηρὸς ἀνέκυψα,
ἀντὶ ἐνταῦθα, εἰς τὴν Σάμον ἤμεθα.
Ἰδού, Κυρία, πόθεν ἡ βραδύτης μου.
Εἰς μάτην μου ὁ πόθος, ἡ προσπάθεια...

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ἀρκεῖ, καὶ ἤδη, Μαϊούμα, λέγε μοι,
πιστῶς, καὶ νοημόνως διηγήσου μοι
τί εἶδες εἰς Ἀθήνας, καὶ τί ἔπραξας.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Τί εἰς Ἀθήνας εἶδον, Ἄνασσα; Καὶ τί

εἰς πόλιν ὡς ἐκείνας ἄλλο; Πανταχοῦ
λευκά, μεγάλα κτίρια, ἀνόητα,
καὶ εἰς τοὺς δρόμους πλείονα ἀγάλματα,
ἢ ἄνθρωποι, ἀγάλματ' ἀσεβῆ θεῶν
τῆς εἰδωλολατρείας, ἔργ' ἀπαίσια,
προσβάλλοντα τὸ βλέμμα τῶν χριστιανῶν,
τὰς εὐσεβεῖς καρδίας μίσους, καὶ ὀργῆς,
πληροῦντα, καὶ πολλάκις τὸ ἐρύθημα
εἰς τὰς εὐτόρνους τῶν παρθένων παρειὰς
πυκνὸν ἁπλοῦντα. Τάχιστα ὁ δήμιος
κ' ἐκεῖ σπευσάτω, ὡς τοῦ Κράτους πανταχοῦ,
πρὸ χρόνου ἤδη, τοῦ λοιποῦ ἐποίησε,
εἰς κόνιν καταθραύων τοὺς θεοστυγεῖς
ἐκείνους λίθους.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Περὶ τούτων ἄλλοτε.
Τί εἶδες ἔτι;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

'Ογυιὰς οἱ κάτοικοι
μακρὰς τὰς γενειάδας, καὶ ἱμάτια
μακρὰ φοροῦντες, ὡς θανόντων εἴδωλα,
σιωπηλοὶ βραδέως περιφέρονται,
καὶ φαίνονται ἀπαύστως πρὸς ἐπίλυσιν
τῶν βαθυτέρων μυστηρίων κάμνοντες
τῆς φύσεως. 'Ασμάτων θροῦς ἐκεῖ φαιδρὸς
οὐδέποτε ἠχεῖ τις, γέλως ζωηρός,
γυναῖκες εἰς τοὺς δρόμους μόλις φαίνονται,
καὶ τὰ ἐνδύματά μου ταῦτα τὰ κομψὰ

τ' ἀπαίδευτα ἐκεῖνα κτήνη ἔβλεπον
μετ' ἀδιαφορίας.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Παῦσον φλύαρε!

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Τί ἄλλο, λέγε!

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ἄλλο τί; Ἀ ναί,
μοὶ εἶπον ὅτι ἔδει εἰς τὸ ὕψωμα,
ἀκρόπολις, νομίζω, ὀνομάζεται,
γυμνὸν, καὶ ἀποῤῥῶγα παλαιόβραχον,
ἐρίφου δίκην ἀνερπύσαι, ἄπειρα
θαυμάσια ἰδέσθαι ὅτι ἔχουσιν
ἐκεῖ μεθ' ὅρκου βεβαιοῦντες, σπάνια
ἀρχιτεκτόνων, καὶ ζωγράφων, καὶ γλυπτῶν
τοῦ παρελθόντος ἔργα. Τρισκατάρατοι·
κατέπεισάν με τέλος, κ' ἐκινήσαμεν,
πλὴν πῶς ἐτιμωρήθη ἡ βλακία μου!
Ἀφοῦ, ἐν μέσῳ καύσωνος σατανικοῦ,
εἰς πέντε πήχεις κόνιν ὅλην μ' ἔσυρον
πρωΐαν, τί φρονεῖτε μοὶ ἐπέδειξαν;...
Ὀλίγα ἔτι εὐτελῆ ναΐδια,
καθὼς τὰ κάτω σοβαρά, καὶ ἄνοστα,
καὶ πάλιν ἀγαλμάτων πλῆθος ἄπειρον.
Τὸ ἕν, μεθ' ὅλης τῆς ὀργῆς, εἰς γέλωτα
μ' ἐκίνησεν ἐν τούτοις,Φειδαροῦ τινός,
νομίζω, ἢ Φειδάρα καλλιτέχνημα.

Τὸ κρεῖττον τῶν κτιρίων καί τοι ἔλαβε,
καὶ ἀναλόγως μεῖζον, ἐνδιαίτημα,
τὸν ἐπιμήκη, ἄνωθεν αὐτοῦ, λαιμὸν
τῆς στέγης δέκα ὀργυιὰς ἐξέβαλε,
καὶ ἀνησύχως φαίνεται κατασκοποῦν
μὴ κρύφα τις εἰσδύσῃ εἰς τὸν θάλαμον,
καὶ κλέψῃ κάτω μέλος τι αὐτοῦ. Πολὺ
οὐδ' ἔχει ὅμως ἄδικον, μὰ τὸν Θεόν,
διότι ὅλον καθαρὸς ἐστὶ χρυσός,
καὶ Ἰνδικὸς Ἐλέφας ἀνεκτίμητος,
ὃν πῶς τοσοῦτον ἤργησε μετενεγκεῖν
εἰς τὸ Ταμεῖον, θραύσας εἰς τεμάχια,
ὁ Μέγας Οἰκονόμος ἀπορῶ πολύ.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Θεέ μου, ὁ γελοῖος ἀπεφάσισε
τὸν θάνατόν μου, φαίνεται. Οὐ σ' ἐρωτῶ,
οὐ σ' ἐρωτῶ τοιαῦτα· ἄλλα λέγε μοι!
Τὸν Πρίγκηπα οὐχ εἶδες Ἰουλιανόν;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Τὸν Πρίγκηπα; Ναί, εἶδον· πλὴν...

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ὢ λέγε μοι
πῶς, ποῦ, καὶ πότε.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ἅμα φθὰς ἐκεῖ εὐθὺς
ἠρώτησα τὸν πρῶτον, ὃν ἀπήντησα,

τὸν Πριγκηπα ποῦ συναντῆσαι πιθανὸν
ἦν τότε μᾶλλον. Πρόθυμος «Τὸν Πρίγκηπα;
Ἐκεῖνος εἶπε. Βεβαιότατα ἐστὶν
εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Πρὸς τὸ δειλινὸν
ἐκεῖ μετ' ἄλλων μαθητῶν ἀπέρχεται,
τοὺς διδασκάλους ἵν' ἀκούσῃ, καὶ αὐτὸς
ἐκθέσῃ εἰς τοὺς ἄλλους ὅσα σκέπτεται.
Ὢ κρύπτει πνεῦμα ἔκτακτον ἡ κεφαλὴ
τοῦ νέου τούτου. Γέροντες φιλόσοφοι
ἀκούουσι σιγῶντες, καὶ θαυμάζοντες,
τὸ βῆμα ὅταν ἀναβῇ, καὶ ἄπειρον
συῤῥέει πλῆθος, ὅπως ἐκ τοῦ σύνεγγυς
αὐτὸν θαυμάσῃ. Ἤδη ἐξηπλώθησαν
αὐτοῦ ἡ δόξα, καὶ ἡ φήμη πανταχοῦ,
καὶ βεβαιοῦσι πάντες ὅτι ἐπὶ γῆς
οὐδὲν τοιοῦτο πνεῦμα ἄλλο ἤνθησε,
ἐκτὸς τινὸς Σωκράτους,» ἂν εἰς τ' ὄνομα
μὴ ἀπατῶμαι.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Οἴμοι! Κασσιόπη μου!

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

—«Ἐκεῖ βαδίζω ἤδη, εἶπε. Μετ' ἐμοῦ
ἐλθέ, ἂν θέλῃς».—Κατεδέχθην, κ' εἴκοσιν
ἀφοῦ περίπου ἐβαδίσαμεν λεπτά,
δι' ἀμπελώνων συνεχῶν, ἐφθάσαμεν
εἰς ἐξοχὴν ὡραίαν. Κῆποι φυσικοί,
παχύσκιοι δενδρῶνες, καὶ πολὺς λαὸς
διεσπαρμένος εἰς αὐτούς. Ἐκάθηντο

ὑπὸ τὰ δένδρα ἄλλοι, ἄλλοι ἥσυχα
περιεπάτουν, συνδιαλεγόμενοι.
Ἀλλ' ἀκριβῶς ὁπόταν προσηρχόμεθα,
ὡραῖος νέος τὴν μορφήν, εἰς ὕψωμα
παρὰ τὰς ῥίζας δένδρου ἀναβὰς τινός,
δημηγορίαν ἤρχισε. Πυκνὴ εὐθύς,
δραμοῦσα πανταχόθεν, περιέβαλεν
αὐτὸν πληθύς· μακρόθεν οὐδ' ἐγνώρισα
αὐτὸν ἀμέσως, τόσον ἐμεγάλωσε.
Ναί, ἦν ὁ Πρίγκηψ. Ἔχει πώγωνα ξανθόν,
ἁπλῆν ἐνδυμασίαν, ἀλλ' ἐστὶν ἀνὴρ
ὡραῖος, ὡς παιδίον ἦν ἐπαγωγόν.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ὦ Κασσιόπη, φίλη, δὸς τὴν χεῖρά σου.
(Λαμβάνει αὐτὴν τῆς χειρός.)

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Τὸ πλῆθος τότε διασχίσας, ἤκουσα
τῆς ῥητορείας τρία ὅλα τέταρτα.
Καί, ναὶ μέν, ἴσως μοὶ ἐξέφυγον τινά,
πλὴν πράγματα βεβαίως ἔλεγε λαμπρά,
διότι πάντες κεχηνότες ἔβλεπον,
κ' ἐχειροκρότουν ἐνθουσιωδῶς συχνά.
Ὁπόταν δ' ἐπὶ τέλους ἐτελείωσε,
παρατηρήσας, παρευθὺς μ' ἐγνώρισε,
καὶ—«Μαΐούμα, εἶπε, ᾧδε σύ;—Κ' ἐγὼ
—«Μ' ἐξέπεμψεν, ἀντεῖπον, ἡ Βασίλισσα,
ἂν ᾖ τῷ ὄντι ἵνα ἴδω εὐτυχὴς
εἰς Ἀττικὴν ὁ νέος Ἡγεμὼν ἡμῶν».—

—«Τὴν θείαν τὴν φιλτάτην! Ναί, ἡ μόνη μου
προστάτις αὕτη, φίλε, εἶπεν, ἐπὶ γῆς.
Τὸ υἱϊκόν μου φίλτρον εἰς τοὺς πόδας θὲς
αὐτῆς, καὶ πᾶσαν τὴν εὐγνωμοσύνην μου...

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Οὐαί!

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

« Καὶ ὅτι μόνη μου εὐχὴ εἰπὲ
ἐνταῦθα κατατρῖψαι τὰς ἡμέρας μου,
ἐν μέσῳ τῶν βιβλίων, καὶ τῶν φίλων μου.
Εἰς τὴν προνομιοῦχον πόλιν ὅστις ζῇ
τῆς διανοίας, τῶν μεγάλων ἰδεῶν,
καὶ τὴν Αὐλήν, καὶ πάντα ταύτης τ' ἀγαθὰ
οὐδόλως ἐνθυμεῖται· λησμονοῦντές με
ἐνταῦθα, πάντα ἐκπληροῦσι πόθον μου ».—

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ναί, ναί, γενέσθω οὕτω, κ' εὐτυχὴς αὐτὸς
κἂν ἔστω.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Μίαν ἑβδομάδα ἔμεινα
εἰσέτι εἰς 'Αθήνας, καὶ τὸν Πρίγκηπα
συχνάκις εἶδον, κ' ἤκουσα περὶ αὐτοῦ
πολλοὺς λαλοῦντας. 'Αγαπῶσιν ἅπαντες
εἰς τὴν 'Ελλάδα, ναί, λατρεύουσιν αὐτόν,
καὶ μέχρι τῆς 'Ασίας ἤδη ἔφθασεν
αὐτοῦ ἡ φήμη. Πρίγκηψ, λέγουσιν, αὐτῶν

ἐστί, καὶ Ἕλλην, εἰς Βυζάντιον τὸ φῶς
ἰδών, καὶ τὴν Ἑλλάδα πάλιν ἐνωρὶς
εἰς τὴν προτέραν δόξαν ἀνυψώσων.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Πῶς,
ὤ πῶς τολμῶσι; Παρ' ἡμῖν, προσέχετε,
τοιοῦτοι λόγοι θάνατος εἰσί.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Βωβός!
Ἐκεῖνοι ἐφλυάρουν. Ἀποτάσσομαι.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Κ' εἰς τὰς γυναῖκας ἆρα τί ἐντύπωσιν
ποιεῖ ὁ Πρίγκηψ;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ὅλαι δαιμονίζονται.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Πλὴν ἆρά γε κ' ἐκείνου τὴν εὐαίσθητον
οὐκ ἔτρωσε καρδίαν Ἀθηναία τίς;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ναί, ἔτρωσε.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Τί λέγεις;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ὅτι ἔτρωσε.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Τί λέγεις, Μαϊοῦμα;

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Αὐτοκράτειρα!

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Κυρία, πᾶσαν λέγω τὴν ἀλήθειαν.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Πῶς, ἀγαπᾷ ὁ Πρίγκηψ;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ὡς παιδάριον!

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ὦ ψεύδεσαι, ἀχρεῖε!

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Πλὴν, Βασίλισσα!...

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ναί, Κασσιόπη, ἔχεις δίκαιον. Καὶ τίς σοὶ εἶπε, Μαϊοῦμα;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Τίς; Πλὴν ἅπαντες.

Οὐδόλως κρύπτει τοῦτο. Συνωμίλησα
συχνῶς καὶ μετ' ἐκείνου.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Καὶ ἡ νέα τί,
τί πρᾶγμα ἔστιν αὕτη;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Εὐγενοῦς τινός,
καὶ βαθυπλούτου Ἀθηναίου ἄρχοντος
θυγάτηρ. Λυσικράτης ὀνομάζεται,
ἂν μὴ λανθάνω, ὁ πατήρ.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Καὶ ἀγαπᾷ
αὐτὴν ὁ Πρίγκηψ;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Παραφόρως, λέγουσι.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Κ' ἐκείνη;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ὦ ἐκείνη ὅλη τήκεται,
καί, ὡς λατρεύει κόρη πρωτοέραστος,
αὐτοῦ ἐρᾶται.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Εὔμορφος ἐστὶ πολύ;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ἀφρόγαλα, καὶ μέλι. Περιώνυμος
εἰς τὰς Ἀθήνας ὡς τὸ τρυφερώτερον
ἐκ τῶν ἀνθέων ὅσα θάλλουσιν ἐκεῖ.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ἡ κόμη;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Θεσπεσία. Στάχυς ὥριμος!

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Οἱ ὀφθαλμοί;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Γοήσσης. Καστανόχροες.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ἀνάστημα;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ὡραῖον. Σφήξ, κυπάρισσος!

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Καὶ πόδας;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Πόδας τρυφερούς, καὶ παιδικούς.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ἐντύπωσιν μεγάλην ἐνεποίησε
καὶ εἰς τὸ πνεῦμα, ὡς μοὶ φαίνεται, τὸ σόν.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Αὐτὴν καὶ ἅπαξ ἄν τις ἴδῃ, Ἄνασσα,
ἀνάπτει ὡς ἡ Αἴτνα, καὶ ἀσπαίρει.

ΕΥΣΕΒΙΑ, (λησμονουμένη.)

Πῶς
ἐστὶν ἐκείνη ἄρα ὑπερτέρα μου;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ, (διστάζων.)

Οὐ λέγω τοῦτο... Ἡ Μεγαλειότης σου
πασῶν πρωτεύεις. Εἷς ἡ Αὐτοκράτειρα.

ΕΥΣΕΒΙΑ, (ἐκτὸς ἑαυτῆς.)

Μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν μου, ἀλιτήριε!

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Πλήν, Ἄνασσα...

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Προδότα!

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Τί ἐποίησα;

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν μου, λέγω! Ὕπαγε!

(Ὁ Μαϊούμας ἐξέρχεται ἔντρομος, ἀφοῦ προσκυνήσῃ, τρὶς προσπίπτων.)

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΕΥΣΕΒΙΑ. ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Τί ἔπταισεν ὁ τάλας, Αὐτοκράτειρα;

ΕΥΣΕΒΙΑ, (μετὰ παραφόρου πικρίας.)

Τί ἔπταισε μοὶ λέγεις, ἐν ᾧ.ἔθραυσεν
ἀνηλεῶς, ἀσπλάγχνως τὴν καρδίαν μου;
Ὦ Κασσιόπη, ἤκουσας, κατανοεῖς;
Λατρεύει ἄλλην, ἄλλην ἀγαπᾷ! Ἰδοὺ
ψυχρῶς ἐκεῖνος τί μοὶ διεκοίνωσεν
ὁ ἀπευκταῖος, κ' ἐπεθύμεις δι' αὐτὸν
δικαιοσύνην; Εἰς λωρίδας ἤθελον
αὐτὸν κατασπαράξαι, ἄν, καὶ φοβερά,
πολύτιμα μὴ ἦσαν ὅσα ἔλεγε,
τὴν ὅλην ἐπεθύμουν ἀνθρωπότητα
μετ' ἀπηνῶν ὀνύχων κατατέμνουσα,
κ' εἰς λίμνας κολυμβῶσα αἵματος θερμοῦ,
τὴν φλόγα οὕτω κᾂν δαμάσαι τὴν φρικτήν,
τὴν ἐν ἐμοὶ τὰ πάντα διαφθείρασαν.

(Μετὰ μικρόν.)

Μὲ βλέπεις ἀποροῦσα, γύναι. Ἀγνοεῖς
ψυχὴ ἐρῶσα πόσας εἰς τὰ μύχια
θυέλλας κρύπτει. Ὅταν, κατὰ βούλησιν
ῥιγνύμεναι, μυκῶνται, καὶ σφαδάζωσι,
καλῶς, ἀλλ' ὅταν συγκρατῇ τυχὸν αὐτὰς
καὶ καταθλίβῃ βία ἐξωτερική,

Ἀλήμων ὦ! Ἂν τότε θραύσωσι ποτὲ
τὰς πέδας, μέλας ᾅδης ἡ ὁρμὴ αὐτῶν,
καὶ χάος ἀπευκταῖον ἡ ὑφήλιος.
Ναί, ἀγνοεῖς ὁποῖον τὸ μαρτύριον
ἐν μέσῃ ὅταν τῇ καρδίᾳ κρύπτῃ τις
μυστήριον τοιοῦτον, κ᾽ αἰσθανόμενος
αὐτοῦ ἀπαύστως τὰ λυσσῶντα δήγματα,
θανάτους ἐπαλλήλους, ὅμως μειδιᾷ,
ψευδῆ, πικρὰν γαλήνην προσποιούμενος·
ἀγάπης ὅταν ὅλους θάλπῃ θησαυρούς,
ἀφάτου εὐτυχίας ὅταν ὄνειρα
καὶ ἀκουσίως πλάττῃ, εἰς ἀνηλεῆ
σιγὴν ἐν τούτοις καταδικαζόμενος.
Βεβαίως τοῦτο ἀπευκταῖον, δυνατὴ
καὶ ἄλλη ὅμως ἔτι χείρων βάσανος.
Ναί, ἡ ζηλεία, θεία μάστιξ, καὶ αὐτοῦ
τοῦ κατακρατουμένου ἔρωτος πολὺ
φοβερωτέρα. Ἡ ζηλεία! Ἐννοεῖς
τί ἔστιν ἡ ζηλεία; Τὴν φαγέδαιναν
τὴν ἄσπλαγχνον γνωρίζεις, τὴν σπαράσσουσαν
κ᾽ εἰς ῥάκη διασπῶσαν τὴν ψυχὴν ἡμῶν,
τὴν τρεφομένην ἐκ τοῦ αἵματος ἡμῶν,
καὶ ἀκαμάτως ἐφευρίσκουσαν ἀεὶ
βασάνους νέας, ἅμα συνεθίσωμεν
τὰς παλαιάς, τὴν πάντα μεταβάλλουσαν
εἰς ὄργανα ὀδύνης, τὴν ἀθροίζουσαν
ἡμῶν τὰ φίλα πάντα συναισθήματα,
κ᾽ ἐντὸς ἡμῶν βαρβάρως καταθραύουσαν;
Οὐκ ἐννοεῖς εἰς ποίαν ἐξωθεῖ τινα
ὁ δαίμων οὗτος φρίκην, καὶ ἀπόγνωσιν;

Οὐκ ἐννοεῖς πῶς πρᾶος, ἤπιος, καλός,
συνήθως ὤν τις, βαθμηδὸν ἀλλάσσεται
εἰς θῆρα αἱμοβόρον, καὶ ἀπάνθρωπον,
διψῶντα φόνους, καὶ θανάτους, καὶ σφαγάς;
Οὐκ ἐννοεῖς ὁ θρῆσκος ὅτι δύναται,
τὰς φρικτοτέρας βλασφημίας ἐξεμῶν,
τοῦ ᾅδου προτιμῆσαι τ' ἄφθιτα πυρά,
ὡς δρόσον σωτηρίαν, καὶ ὡς λύτρωσιν
ἐκ τῶν βασάνων τῆς καρδίας τῶν σκληρῶν,
καὶ μόνον ἀφορήτων;

(Καταπίπτει ἐπὶ ἕδρας. Ἡ Κασσιόπη σπεύδει πρὸς αὐτήν.)

Φεῦ, ἡ τάλαινα
παραλαλῶ, νομίζω. Φίλη, σύγγνωθι
ἀπότομός τις λόγος ἂν μοὶ ἔφυγε,
παράβλεψόν μοι. Λάβρον μὲ παρέσυρε
τὸ πάθος, καὶ σταγόνες ἦσαν αἵματος
οἱ λόγοι οὗτοι, αἵματος καρδιακοῦ.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Μὲ θλίβεις ἀμυθήτως, ὦ Βασίλισσα.

ΕΥΣΕΒΙΑ, (μετὰ βραχεῖαν σιγήν, ἡσυχώτερον.)

Ὁ ἔρως, Κασσιόπη, ἐν τῇ ἁπαλῇ
ψυχῇ τῶν νέων νεφελῶδες αἴσθημα
ἐστίν, αὐθόρμητόν τι, παραγόμενον
κατὰ κανόνα φυσικόν, καὶ συντελοῦν
εἰς τῆς καρδίας τὴν ἐν μέρει σκλήρυνσιν,
κ' ἑτοιμασίαν εἰς τὰς μάχας τῆς ζωῆς.
Μικρόν ἐστί τι μήνυμα τῶν ἔπειτα
δυστυχιῶν, ἐνταῦθα εἰς αὐτοὺς δεικνὺν

ὁ οὐρανὸς τοῦ βίου ὅτι πάντοτε
γαλήνιος οὐ μένει, ὅπως ἄλλοτε
ἐφρόνουν, καὶ ῥανίδα εἰς τὸ κύπελλον
ἀναμιγνύν ὀδύνης τὸ ἀνθοστεφὲς,
τὴν γεῦσιν ἵνα συνεθίσωσιν αὐτῆς.
Ἐστὶ πικρόν πως, ἀλλὰ φίλον μάθημα,
αὐτοὺς διδάσκον κάλλιον τὰς χάριτας
τοῦ Πλάστου ἐκτιμῆσαι, καὶ τῆς φύσεως
τὸ κάλλος, ἥτις νῦν τὸ πρῶτον ἀσκεπὴς
εἰς τ' ὄμμα φανεροῦται τὸ ὑγρὸν αὐτῶν.
Οὐδόλως ὅμως φθείρει, καὶ ὡς ἡ σταγὼν
εἰς κάλυκα, τῆς δρόσου, εἰσχωρήσασα,
αὐτὸν ταχέως ἀναπτύσσει, κ' ἐνωρὶς
εἰς ἄνθος διανοίγει εὐγενές, ἡδύ.
Ὁ ἔρως οὕτως εἰς τῶν νέων τὴν ψυχήν.
Πλὴν ὅταν εἰς καρδίαν ἤδη ὥριμον,
καὶ σκληρυνθεῖσαν εἰς τὰς μάχας τῆς ζωῆς,
βλαστήσῃ ἔρως, τότε ἀκατάσχετος
αὐτοῦ ἡ βία, καὶ τὰς ῥίζας ὡς αὐτῆς
εἰς βράχον ὅταν σπλάγχνα διωθήσῃ δρῦς,
ἀκράδαντος. Ναί τότε νόσημα ἐστίν,
εἰς τὴν ψυχὴν οἰκοῦσα γάγγραινα πικρά,
τὸν σκώληκα τὸν φαῦλον ὁμοιάζουσα
ὅς, ἔνδον ἄνθους διεισδύς, κατὰ μικρὸν
αὐτὸ μαραίνει, καὶ φονεύει. Ἔπασχον
γενναίως, καὶ σιγῶσα, ὅσον ἤλπιζον
ἡ εὐγενὴς καρδία, ἡ οὐδέποτε
ἐμοί δοθησομένη, κἂν ἀδέσμευτος,
καὶ ἐλευθέρα ὅτι ἦν· πλήν, φεῦ, ἰδοὺ
λατρεύει ἄλλην ἤδη, ἀφηρπάγη μοι!

Καὶ καρτερία ἤδη, καὶ περίσκεψις,
ἐς κόρακας τὰ πάντα!

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Ὦ πραΰνθητι,
Κυρία!

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ναί, ἡ φύσις, φίλη, ἀσθενὴς
ἡ γυναικεία, εὔπλαστος, κ' εὐλύγιστος·
ἐφ' ὅλους χρόνους ὑποφέρει, καὶ οὐδεὶς
αὐτῆς τὰ χείλη διανοίγει γογγυσμός.
Πλὴν ἂν τῆς δυστυχίας τὸ ποτήριον
ὑπερχειλίσῃ, ἂν παράφορος ποτὲ
τὰς πέδας θραύσῃ ἡ καρδία ἡ θερμή,
οὐδὲν ἰσχύει τότε πλέον πρόσκομμα,
τὸ φῶς θολοῦται τοῦ ἡλίου δι' αὐτήν,
καὶ τρέχει τυφλωθεῖσα πρὸς τὸ βάραθρον.
Εἷς λογισμός, εἷς πόθος διαπρύσιος
πληροῖ με ἤδη πᾶσαν, πῶς τὸν ἔρωτα
ἐκεῖνον καταπνίξω! Πῶς, οὐκ οἶδα, φεῦ,
πλὴν καταπνίξω. Ἀπαραίτητον ἐστί.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Ἀδύνατον πλὴν ἴσως, τοῦτο, Ἄνασσα.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ἀδύνατον; Ὦ ἔσται, ἔσται δυνατόν.
Ἀνακαλέσω αὐθωρεὶ τὸν Πρίγκηπα
ἐκ τῆς Ἑλλάδος.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Πλὴν, Κυρία, πρὸς Θεοῦ,
τί κίνδυνοι ἐνταῦθα περιμένουσι,
καὶ τί παγίδες λησμονεῖς τὸν Πρίγκηπα.
Εἰς τὰς Ἀθήνας μόλις ἡσυχάσαντα,
σωθέντα μόλις, αὖθις εἰς τὸν κλύδωνα
ἐκθέσεις ἤδη τῆς Αὐλῆς καὶ ἄκοντα,
σὺ μόνη οὕτω εἰς τοὺς ὄνυχας αὐτὸν
προδοῦσα τοὺς ἀσπλάγχνους τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ;

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Οὐχί, πλὴν ἄλλως ἐνεργήσω. Ἄγωμεν!
Ἐστὶν ἡ ὥρα ἤδη τῆς ὑποδοχῆς,
καὶ συγκροτεῖται τὸ Συμβούλιον. Ἐκεῖ
καλόν τι ἴσως μοὶ ἐπέλθῃ σχέδιον.
Τὸν ἡγεμόνα πρὸς καιρὸν μακρύνασα
τῶν Ἀθηνῶν καὶ αὖθις ἡσυχάσω, ναί,
οὐδὲν ζητήσω πλέον. Σπεῦσον. Ἄγωμεν!

(Ἐνῷ ἐξέρχονται, πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Ε'.

Ἡ αἴθουσα τοῦ θρόνου ἐν τοῖς μεγάλοις ἀνακτόροις. Εἰς τὸ μέσον αὐτῆς κρέμαται, ἀπὸ τῆς ὀροφῆς, μέγας χρυσοῦς, καὶ πολυτίμοις λίθοις κεκοσμημένος, σταυρός. Εἰς τὸ βάθος ὁ θρόνος, καὶ πρὸ αὐτοῦ δύο χρυσοῖ λέοντες. Εἰσέρχεται δεξιόθεν ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, προπορευομένων Παιδοπούλων τοῦ Βεστιαρίου, καὶ Κοιτωναρίων, καί, μετ' αὐτά, τοῦ ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΟΡΟΣ, φέροντος τὴν σπάθην αὐτοῦ, καὶ ἑπομένων τοῦ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΥ ΕΥΣΕΒΙΟΥ, τοῦ ΥΠΑΡΧΟΥ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΥ, τοῦ ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΥ, τοῦ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΟΥΚΟΣ, τοῦ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΥ, τοῦ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑΡΧΟΥ, τοῦ ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΟΥ, τοῦ ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΦΕΝΔΟΝΗΣ τοῦ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΑΠΠΙΟΥ, τοῦ ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΟΥ, τοῦ ΠΡΩΤΟΣΗΚΡΗΤΟΥ, τοῦ ΜΥΣΤΙΚΟΥ, τοῦ ΟΥΑΛΕΝΤΟΣ, μεθ' Ἱερέων Ἀρειανῶν, τῶν ΚΡΑΚΤΩΝ, καὶ ἄλλης συνοδείας. Ὁ Αὐτοκράτωρ βαίνει πρὸς τὸν θρόνον, καὶ ἵσταται ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ Εὐσέβιος ἵσταται παρὰ τὸν θρόνον. Ὁ Οὐάλενς κάθηται δεξιῶς τῆς σκηνῆς, καὶ οἱ λοιποὶ ἵστανται ὄπισθεν αὐτοῦ. Οἱ Κράκται ἀπέναντι.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ. (Πρὸς τοὺς Κράκτας.) Κελεύσατε!

ΚΡΑΚΤΑΙ. Εἰς πολλοὺς χρόνους, καὶ ἀγαθοὺς ὁ Θεὸς ἀγάγοι τὴν δικαίαν ὑμῶν Βασιλείαν! (Πάντες ἐπαναλαμβάνουσι.)

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ. Εἰς πολλὰ ἔτη ὁρίζει ὁ Αὐθέντης ἡμῶν ὁ Βασιλεύς. (Νεύει πρὸς τὸν Πρωτοβεστιάριον.)

ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ. (Βαίνων πρὸς τὴν θύραν.) Εἰσέλθετε! (Εἰσέρχονται πάντες οἱ Ἄρχοντες Β'. Τάξεως, ἐν οἷς ὁ ΜΕΓΑΣ ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ τοῦ στόλου, ὁ ΤΑΤΑΣ τῆς Αὐλῆς, ὁ ΜΕΓΑΣ ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ, ὁ ΚΟΙΑΙΣΤΩΡ, ὁ ΠΡΩΤΟΙΕΡΑΚΑΡΙΟΣ, ὁ ΚΡΙΤΗΣ τοῦ Φωσσάτου, ὁ ΠΡΩΤΑΛΛΑΓΑΤΩΡ, καὶ ὁ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ τῶν Τειχέων, καί, στάντες ἀπέναντι τοῦ θρόνου, κλίνουσιν ἐδαφιαίως.)

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ. (Πρὸς τοὺς Κράκτας.) Κελεύσατε!

ΚΡΑΚΤΑΙ. Εἰς πολλοὺς χρόνους, καὶ ἀγαθοὺς ὁ Θεὸς ἀγάγοι τὴν δικαίαν ὑμῶν Βασιλείαν. (Οἱ Ἄρχοντες Β'. Τάξεως ἐπαναλαμβάνουσι.)

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ. Εἰς πολλὰ ἔτη ὁρίζει ὁ Αὐθέντης ἡμῶν ὁ Βασιλεύς. (Οἱ Ἄρχοντες Β'. Τάξεως κλίνουσι καὶ αὖθις ἐδαφιαίως, καὶ ἀποσύρονται ὄπισθεν τῶν ἄλλων.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ. Τὸ δικανίκιόν μου. (Παιδόπουλον φέρει, καὶ ὁ Μ. Πριμικήριος δίδωσιν αὐτὸ τῷ Βασιλεῖ. Ὁ Μ. Δομέστικος νεύει τότε τῷ Μ. Ἑταιριάρχῃ, ὅστις βαίνει πρὸς τὴν θύραν, καί, κράζων—«Εἰσέλθετε» εἰσάγει πάντας τοὺς κατωτέρους ὑπαλλήλους τῆς Αὐλῆς, ἐν οἷς Παῦλος ὁ Ἄλυσσις, καὶ ἄλλοι καταδόται, ὁ Μαϊούμας, καὶ ἄλλοι εὐνοῦχοι, κουρεῖς, ἱπποκόμοι, μάγειροι, κτλ., καὶ ὁδηγεῖ αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ θρόνου, ὅπου κλίνουσιν οὗτοι μέχρι γῆς.)

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ. Κελεύσατε.

ΚΡΑΚΤΑΙ. Εἰς πολλοὺς χρόνους καὶ ἀγαθοὺς ὁ Θεὸς ἀγάγοι τὴν δικαίαν ἡμῶν Βασιλείαν. (Οἱ ἄρτι εἰσελθόντες ἐπαναλαμβάνουσι.)

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ. Εἰς πολλὰ ἔτη ὁρίζει ὁ αὐθέντης ἡμῶν ὁ Βασιλεύς. (Ἀποσύρονται τότε καὶ οὗτοι, ἀφοῦ προσκλίνωσιν, ὄπισθεν τῶν ἄλλων. Εἰσέρχεται ἀριστερόθεν ἡ Αὐτοκράτειρα ΕΥΣΕΒΙΑ, προπορευομένων παιδοπούλων, κ' ἑπομένης τῆς Κασσιόπης, καὶ συνοδείας, βαίνει πρὸς τὸν θρόνον, καὶ ἵσταται παρὰ τὸν Κωνστάντιον. Ἡ συνοδεία αὐτῆς μένει ὄπισθεν τῶν Κρακτῶν.)

ΚΡΑΚΤΑΙ. Ἀνάτειλον ἡ ἔνθεος Βασιλεία!

ΠΑΝΤΕΣ. (Πλὴν τῶν Βασιλέων.) Ἀνάτειλον!

ΚΡΑΚΤΑΙ. Ἀνάτειλον ὁ Κωνστάντιος, Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων!

ΠΑΝΤΕΣ. Ἀνάτειλον!

ΚΡΑΚΤΑΙ. Ἀνάτειλον ἡ Εὐσεβία, Αὐγούστη Ῥωμαίων!

ΠΑΝΤΕΣ Ἀνάτειλον!

ΚΡΑΚΤΑΙ. Ἀνατειλάτωσαν οἱ θεράποντες τοῦ Κυρίου.

ΠΑΝΤΕΣ. Ἀνατειλάτωσαν. (Βαθεῖα σιγή, ἣν διακόπτει τέλος ὁ Αὐτοκράτωρ, ἀφοῦ διὰ νεύματος ηὐχαρίστησε τὸ πλῆθος.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὑμᾶς ἐνταῦθα χαίρων βλέπω σήμερον,
καὶ συγχαιρόμενοί μοι, φίλοι, πάρεστε,

ἐπὶ τῷ νέῳ τῆς θρησκείας, πέποιθα,
θριάμβῳ πάντες. Ἡ Κωνσταντινούπολις
οὐχ ὑποκύπτει πλέον εἰς τυφλώττοντος
κατηραμένον, καὶ μισόχριστον ζυγὸν,
καὶ καθαρὰ ἡ πίστις τέλος ἐπ' αὐτῆς
ἀνέτειλεν ἡ μόνη, καὶ ἡ ἄμωμος.
Ὁ Παῦλος τέλος ἔσχεν ὁ Θεοστυγὴς
τὴν τιμωρίαν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ.
Τὸν θρόνον κηλιδοῦντ' αὐτὸν ὑπέμεινα
τοῦ Πατριάρχου τὸν τρισάγιον πολὺ
ἀφ' ὅ,τι ἔδει πλέον. Φεῦ, ἐπίστευον
ἐν τῇ πανευσπλαγχνίᾳ τῆς καρδίας μου,
τὸ θεῖον ὅτι τέλος σέλας ὄψεται
τῆς ἀληθείας, παραιτῶν τὸν Σατανᾶν,
ἀλλ' ἄτρωτον τὸ πεῖσμα τὸ τυφλὸν αὐτοῦ
εἰς παρακλήσεις ἔμεινε, καὶ ἀπειλάς,
καὶ τὴν ὑπομονήν μου τέλος ἅπασαν
ἐξήντλησε τὴν ὅλως χριστιανικὴν,
οὐδὲ τι ἄλλο, ἐξ ἐκείνης ἔβλεπον
τῆς ὥρας, πλέον ἐν αὐτῷ ἢ ἄπιστον,
καὶ ἀποστάτην, τῆς ἀσβέστου ἄξιον
πυρᾶς, ἣν συντηροῦσι τὰ δαιμόνια.
Τὸν Πραίτορα καλέσας τῆς ἀνατολῆς,
καὶ πρόθυμόν μου ὑπηρέτην Φίλιππον,
αὐτῷ τοῦ μισοχρίστου τὴν καθαίρεσιν,
καὶ τὴν φροντίδα τῆς ποινῆς ἀνέθηκα,
καὶ οὕτως εἶδε τέλος τὸν θεοφιλῆ,
τὸν εὐσεβῆ μου δοῦλον Μακεδόνιον
στεφθέντα Πατριάρχην τὸ Βυζάντιον,
τῆς θεοπνεύστου ποίμνης ἄξιον βοσκόν.

(Μετὰ μικρόν, πρὸς τὸν Οὐάλεντα.)

Πλὴν νῦν εἰπέ μοι, Ποιμενάρχα σεβαστέ,
σὺ ὅστις τόσον καὶ μοὶ συνεβούλευσας,
κ' ἐπόθησας τὸ μέτρον τοῦτο, ὃ κ' ἐγὼ
πρὸ χρόνου ἀθορύβως ἐσχεδίαζον,
εἰπὲ ἡμῖν τοῦ ἔργου τὰ καθέκαστα.
Πῶς κατωρθώθη τέλος ἡ καθαίρεσις
τοῦ Παύλου τόσον ἀκωλύτως, κ' εὐτυχῶς,
ἐνῷ σὺ στάσιν ἐφοβεῖσο τοῦ λαοῦ,
κ' ἐκεῖνον ἐβεβαίους τὸν κατάρατον
ἡ πόλις ὅτι φαύλως ὑπεστήριζε,
κ' ἐβυσσοδόμει ἔνοπλον ἀντίστασιν
εἰς τὴν δικαίαν τιμωρίαν.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ἄναξ, ναὶ
τυφλῶς ὁ ὄχλος τὸν τρισαλιτήριον
ἠγάπα Παῦλον ἀληθῶς, μὴ ἐννοῶν,
αἱ βάσεις ὅταν τῆς θρησκείας λείπωσιν,
τὰ πρῶτα ὅταν τῶν δογμάτων ἀρνηθῇ,
καὶ θρῆσκος ὤν τις, κ' ἐλεήμων, κ' εὔσπλαγχνος,
ὡς ἄλλως τε ἀδίκως ἐφημίζετο
ὁ Παῦλος οὗτος, ὅτι ἄξιος ἐστὶ
πυρᾶς οὐχ' ἧττον αἰωνίας, ὡς καὶ πᾶς
ὁ μὴ λατρεύων δουλικῶς, καὶ ταπεινῶς
τὸν μέγαν, μόνον ἔμφρονα ἐξηγητὴν
τῶν ἀποῤῥήτων Ἄρειον, καὶ τὰς σοφάς,
καὶ θεοπνεύστους διδαχὰς ἐκείνου. Ναί,
ὑπῆρχε φόβος μήπως στασιάσωσι
τ' ἀπονενοημένα ταῦτα πρόβατα,

τὸν Πατριάρχην τὸν πολύτιμον αὐτῶν
ἂν ἤγγιζέ τις, πλὴν ὁ Πραίτωρ εὐτυχῶς,
τηρῶν τὰς ὁδηγίας ὅσας ἔδωκα,
ἐπιτηδείως τὸ κακὸν προέλαβε,
καὶ ἅπαντα ὡς εἶπον διηυθέτησε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πῶς τοῦτο;

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Τοῦ Φωσσάτου ὁ Κριτής, παρὼν
εἰς πάντα, ἐκθεσάτω τὰ καθέκαστα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Καλῶς. Λεγέτω!

Ο ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΣΑΤΟΥ.

Βασιλεῦ, ὁ Φίλιππος
εἰς τοῦ Ζευξίππου τὰ λουτρά, τὰ κείμενα
μακράν, ὡς οἶδεν ἡ Μεγαλειότης σου,
τῆς παραλίας ἓν περίπου τέταρτον,
μετέβη, καὶ τὸν Παῦλον ἔκραξεν ἐκεῖ,
τὴν γνώμην δῆθεν ἵνα λάβῃ καὶ αὐτοῦ
ἐπὶ σπουδαίας ὑποθέσεως. Μωρῶς
ὑπήκουσεν ἐκεῖνος εἰς τὴν πρόσκλησιν,
καὶ οὐδ' ὑποπτευθείς τι. Ἔδειξεν αὐτῷ
ὁ Φίλιππος ἀμέσως τὴν Βασιλικὴν
διαταγήν σου τότε τὴν θεοφιλῆ,
καὶ ἀγογγύστως ἡτοιμάσθη, κ' εὐπειθῶς,
ψευδῆ δεικνὺς ἐκεῖνος αὐταπάρνησιν,

εἰς θάνατον. Ἐν τούτοις ὁ λαὸς πολὺς,
ὑποπτευόμενός πως τί συνέβαινεν,
ἐκύκλου τὸν λουτρῶνα, καὶ μετ' ἀπειλῶν
πολλῶν ἰδεῖν ἐζήτει τὸν κατάδικον,
καὶ παντὶ σθένει ἁφαρπάσαι ἤθελε.
Τὸν Παῦλον τότε ῥίψας εἰς ἀκάτιον,
κρυφίως πέμπει πέραν εἰς τὰς φυλακὰς
ὁ Πραίτωρ, κ' εἶτα, ἐπιβὰς τοῦ ἅρματος,
τὸν νέον Πατριάρχην Μακεδόνιον
ἐγγὺς αὐτοῦ λαμβάνει, καὶ τὸν ὅμιλον
ταχέως διασχίσας, μετὰ τάγματος,
εἰς τὸν Ναὸν προστρέχει ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν.
Ἀλλὰ κ' ἐκεῖ τὸ πλῆθος, ἀναρίθμητον
πρὸ τοῦ πυλῶνος συναχθέν, ἀνέμενε,
καὶ τύπτοντες ὀλίγους ἠναγκάσθησαν
οἱ στρατιῶται διανοῖξαι τὴν ὁδόν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τινές, μοὶ εἶπον, ὅτι ἐφονεύθησαν.

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Τρισχίλιοι ἀθῶοι, Αὐτοκράτορ. Φεῦ,
τρίσχίλιοι ἀθῶοι!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τόσοι ἀληθῶς;

Ο ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΣΑΤΟΥ.

Περίπου τόσοι.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ἴσως ἐφοβήθησαν
οἱ στρατιῶται τοῦ λαοῦ ἀντίστασιν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τφόντι τοῦτο μὲ λυπεῖ.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ἐπάναγκες
πλὴν ἦν βεβαίως.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ὅλως ἀπαραίτητον.

Ο ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΣΑΤΟΥ.

Ὁ δρόμος ἅμα ἠνεώχθη, παρευθὺς
εἰς τὸν Ναὸν εἰσῆλθεν ὁ Ἐπίσκοπος,
κ' ἐκεῖ ἐχρίσθη Πατριάρχης.

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Ἀναβὰς
τὸν θρόνον εἰς πτωμάτων στρώματα πατῶν,
καὶ πλέων εἰς ἀθώων αἵματα!

(Κατ' ἰδίαν.)

Οὐαί!
Ἰδοὺ τοῦ παραδείσου ποῖοι οἱ κλητοί.
Ἀπόγνωσις ὁποία! Ποῦ βαδίζομεν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ἐντέχνως κατωρθώθη. Ἔ τί λέγετε;

ΠΟΛΛΟΙ.

Ναί!

ΑΛΛΟΙ.

Θαυμασίως!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Καὶ ποῦ μένει ἔκτοτε
ὁ πρώην Πατριάρχης;

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Χρόνον ἄσιτον
εἰς τὴν εἱρκτὴν ἀφῆκαν κατ' ἀρχὰς μακρόν,
ἀπαγχονίσαι ἀποφεύγοντες αὐτόν·
ὁ πείσμων πλὴν ἐκεῖνος οὐκ ἀπέθνησκε,
καί, βαρυνθεὶς ὁ Πραίτωρ, τέλος ἔπνιξεν
αὐτὸν χερσὶν ἰδίαις.

(Τὸ πλῆθος ῥιγᾷ).

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Εὖγε!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ἄριστα.

ΤΙΝΕΣ.

Λαμπρά.

ΑΛΛΟΙ.

Ὡραῖα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Καὶ εἰδήσεις ἔχομεν
καλάς; Αἱ ἐπαρχίαι τέλος ἤρχισαν
δεχόμεναι καὶ αὗται τὴν ἀλήθειαν
προθύμως, ἢ ἀκόμη εἰς τὴν αἵρεσιν
ἐμμένουσι;

Ο ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ.

Πᾶν μέτρον ἤδη ἐφικτὸν
ἐλήφθη, Ἄναξ.

Ο ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ.

Πανταχοῦ ἐπέμψαμεν
στρατόν, τῆς ἐκκλησίας μέλη πάμπολλα,
καὶ ὑπαλλήλους διαφόρους, αὐστηρὰς
κομίζοντας προσκλήσεις, καὶ διαταγάς,
τοῖς Ἐπισκόποις πᾶσι, καὶ τοῖς ἔθνεσι.

Ο Μ. ΔΟΥΞ.

Πρωτόκολλόν τι τὰς ἀρχάς, παρέλαβον,
τῆς πίστεως διδάσκον ὅλας, κ' εἰς αὐτὸ
καλοῦσι πάντα ἐγγραφῆναι τάχιστα.

Ο Μ. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑΡΧΗΣ.

Τῶν ἀρνουμένων τιμωρία ἡ εἱρκτή,
ἡ βάσανος, αἱ φλόγες, καὶ ὁ θάνατος,
τῶν Ἐπισκόπων πάντων ἡ καθαίρεσις,
ἡ ἐξορία εἰς ἐρήμους, καὶ δρυμούς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὡραῖον τοῦτο. Οἱ ἐπίμονοι αὐτοὶ

τὸν τράχηλον ὀλίγον ταπεινῶσαί πως
τὸν ὑπερόπτην οὕτω βιασθήσονται.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Τωόντι, Ἄναξ, ἐπιτήδεια, καλὰ
τὰ μέσα πάντα ὅσα ἐσοφίσθημεν.
Εἰς μάτην ὅμως. Ὅσον ζῇ ὁ μυσαρός,
καὶ ἀσεβὴς ἐκεῖνος Ἀθανάσιος
ἀπόλλυνται οἱ κόποι, καὶ ὁ ζῆλός μου.
Ὁ ἀκρογωνιαῖος τῆς αἱρέσεως
ἐστὶν ἐκεῖνος λίθος, καὶ ἀκράδαντος
ἡ αἵρεσις ἐκείνου θριαμβεύοντος.
Μετ' ἀπιστεύτου ἐπιτηδειότητος
τῶν Ἐπισκόπων ἀριθμὸν οὐχὶ μικρὸν
εἰς τ' ἅμματα δικτύων ἀσεβῶν κρατεῖ.
Πρὸς τί ἐξαπατῶμεν ἑαυτούς. Ναί, ναί,
τοὺς πλείονας εἰσέτι ὀπαδοὺς αὐτοῦ
ἐκεῖνος ἔχει, καὶ ἡμεῖς ἐσόμεθα
τὸ σχίσμα μετ' ὀλίγον πιθανώτατα,
ἀφοῦ ἐκεῖνοι διαρκῶς κρατύνωνται.
Ἀεὶ κρατοῦσιν οἱ πολλοί, καὶ οἱ μωροὶ
ὑμεῖς, τῆς ἀληθείας οἱ ἀνίσχυροι,
ὀλίγοι θιασῶται οἱ αἱρετικοί.
Ὦ Αὐτοκράτορ, ἀπαραίτητος ἐστὶν
ἡ αὐστηρότης τέλος· ἀσυγχώρητος
ἡ ἀγαθότης πρὸς τοιούτους. Ἂν ποθῇς
τοῦ σχίσματος τὴν ἧτταν, καταδάμασον
αὐτοῦ τὸ πρῶτον στήριγμα, καὶ τὴν ψυχήν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πλὴν πῶς, ὦ πάτερ; Ἱερὰν ὑπόσχεσιν

εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας ἔδωκα συχνῶς,
ἂν καθαιρέσω, ὅτι πρὸ ἐμοῦ αὐτὸν
ἀφεύκτως προσκαλέσω.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Μὴ δεσμεύωσιν
αἱ ὑποσχέσεις, Ἄναξ, αἱ διδόμεναι
εἰς ἀσεβῆ τοιοῦτον; Ἀποδείξεως
αἱ ἀνομίαι μήπως χρῄζουσιν αὐτοῦ;
Σιγῶ περὶ τῶν ἄλλων· οὐ παρήκουσεν
ἐσχάτως, ὅταν εἰς Βυζάντιον αὐτὸν
ἐκάλεσας, καὶ μόνον τὸ κακούργημα
οὐκ ἔστι τοῦτο τῆς ἀγχόνης ἄξιον;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πλὴν ἔγραψα ἐκείνην τὴν ὑπόσχεσιν
χερσὶν ἰδίαις. Ἤδη πῶς διαταγὴν
ἑτέραν διαπέμψω ἄρδην αἴρουσαν
αὐτήν; Τί συμβουλεύεις σὺ, Εὐσέβιε;

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ἡ δυσκολία, Βασιλεῦ, συνίσταται
εἰς τῆς διαταγῆς σου τὴν γραφήν. Ἔ! Ἔ!
Πρὸς τί πλὴν αὕτη ἡ γραφή; Ἓν νεῦμά σου
ἀρκεῖ, καὶ παύει οὕτω πᾶσ' ἀντίστασις.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ναί, θαυμασίως.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πλὴν ὁ Ἀθανάσιος,
πιστεύεις, ὑπακούσει εἰς μηνύματα;

M. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Καὶ τίς ἐκεῖνον, Αὐτοκράτορ, ἐρωτᾷ;
Τινὰ γενναῖα ἂν πεμφθῶσι τάγματα,
μετὰ Κομήτων νοημόνων, καὶ πιστῶν,
τὸ ἄγραφόν σου φέροντα διάταγμα,
οὐδεὶς αὐτοῦ τὸ κῦρος ἀρνηθήσεται.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Καλῶς.

ΤΙΝΕΣ.

Ὡραῖα.

ΑΛΛΟΙ.

Ὄντως θαυμασιότατα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Σφαγαὶ πλὴν αὖθις φοβεραὶ συμβήσονται.
Τὸ αἷμα ῥεύσει κρουνηδόν.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Τῆς πίστεως
ὁ χάριν σφάζων σφάζει δικαιότατα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Γενέσθω οὕτω! Πλὴν ἡ Ἀλεξάνδρεια
ἂν πάθῃ, ἐκ καρδίας λυπηθήσομαι.
Ἐστὶν ἀδάμας ἀληθὴς τοῦ στέμματος.

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Τὴν ἀπευκταίαν, Ἄναξ, τὴν ἀπάνθρωπον
μὴ ἐπιτρέψῃς ταύτην πρᾶξιν! Μή, ὢ μή!

Ἂν σχίσμα ἤδη τὴν θρησκείαν διαιρῇ,
πλὴν ἡ θρησκεία πότε ἦν, φεῦ, συμπαγής;
Τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει οὐ κεχάρισται
τῆς ἀληθείας ἡ ὀρθὴ διάγνωσις,
ἀλλ' οὐδ' ἡμῖν ἐδόθη τὸ δικαίωμα
διὰ σφαγῶν διδάσκειν, καὶ καταδρομῶν,
κατήχησιν τὰ πλήθη τὰ τρισάθλια.
Ἐπὶ τῆς γῆς ἀγάπην, καὶ ὁμόνοιαν
παντοῦ κηρύττων ἦλθεν ὁ σωτὴρ ἡμῶν,
καὶ πῶς εἰς ταῦτα ὑπακούομεν ἡμεῖς;
Σφαγάς, βασάνους, αἵματα, καὶ διωγμούς,
θυσίαν ταύτην μόνην φέρομεν αὐτῷ,
σατανικὴν τῳόντι, ἀποφώλιον.
Σκληρότητες, ὦ Ἄναξ, ἀπερίγραπτοι
παντοῦ τῆς οἰκουμένης διαπράττονται.
Οὐδ' οἱ εἰδωλολάτραι, οὐδ' οἱ βάρβαροι
ποτὲ τοιαύτας ἔπραξαν, κ' ἡμεῖς, ἡμεῖς
χριστιανοί, Ῥωμαῖοι πράττομεν αὐτάς,
διὰ δογμάτων ἐλαφρὰς διαφοράς.

M. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Οὐ παραιτήσεις, ἄρχον, τὸ μωρολογεῖν;

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Κακοῦργα σμήνη ἀνημέρων κληρικῶν,
μανίας μέχρι τοῦ στρατοῦ ἐξάπτοντα
τὴν δεισιδαιμονίαν, διατρέχουσι
κατὰ σειρὰν τὰς πόλεις, τὰ πολύχνια,
καὶ ἀπὸ ἄκρου ἕως ἄκρου, ἐπὶ γῆς
οὐδὲν ἀκούει ἄλλο ἤδη τις, εἰμὴ

θνησκόντων θρήνους, οἰμωγάς, καὶ στεναγμούς.
Πρεσβύτας, καὶ παρθένους δέρουσι σκληρῶς·
τὰς πόλεις πυρπολοῦσι, καὶ κρημνίζουσι·
ἀνοίγουσι τοὺς τάφους, καὶ τὰ πτώματα
ἐκρίπτουσιν εἰς θῆρας, καὶ εἰς ὄρνεα·
τὰς ἐκκλησίας φθείρουσι, μιαίνουσι·
τοὺς ἀπειθοῦντας κολοβοῦσι, καὶ σκληρὰ
βασάνων εἴδη νέα ἐφευρίσκουσι.
Τοὺς λειτουργοὺς ὦ Ἄναξ, αἶσχος αἶσχος, ναί,
τῆς ὁμονοίας καὶ τῆς πίστεως ὁρᾷν
καὶ τοὺς βαρβάρους ἔτι ὑπερβαίνοντας,
καὶ τοῦτο χάριν δῆθεν τοῦ θρησκεύματος.
Καρδίαν ἔχεις εὐσεβῆ, καὶ ἀγαθήν,
ἀλλ' οἱ τυφλοὶ τυφλοῦσι σύμβουλοι καὶ σέ.
Ἀνάκυψον τοῦ σκότους, καὶ ἀρνήθητι
τὸ ὑψηλόν σου κῦρος, τὴν συναίνεσιν
εἰς τὸ φρικῶδες τοῦτο νέον σχέδιον.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Θρασεῖς προφέρεις λόγους, γέρον Ὕπαρχε.
Περὶ τὰ σὰ καὶ μόνα πολυπραγμονῶν,
ἢ παῦσον ἐνοχλῶν με, ἤ, μὰ τὸν Θεόν,
ἡ πολιά σου κινδυνεύσει κεφαλή.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Σαλούστιε, δι' ὅσα λέγεις θλίβομαι
κ' ἐγώ. Ἀπείρως θλίβομαι, κατάκαρδα,
πλὴν τὸ συμφέρον προτιμῶ τὸ γενικόν.
Εὐστόχως, τοίνυν, φρόντισον Εὐσέβιε·
σοὶ ταύτην καταλείπω τὴν ὑπόθεσιν.

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Ὦ! Αὐτοκράτορ! Ἄνασσα!

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Βωδάθητι!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Καὶ τί εἰδήσεις ἔχομεν πολιτικάς;
Οἱ βάρβαροι οὐδόλως ἐκινήθησαν;
Καταλιπεῖν ἡσύχους ἀπεφάσισαν
ἡμᾶς ἐκεῖνοι τέλος οἱ κατάρατοι;
Οὐδὲν ἠκούσθη πρὸ καιροῦ νεώτερον
ἐκ Μεσοποταμίας. Ὁ Σαπὼρ αὐτός,
ὁ Σατανᾶς κοιμᾶται ὁ παμπόνηρος.
Ἀπίστευτον τῳόντι.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ναί, Κωνστάντιε,
ναί, ἀπεσύρθη ὁ Σαπὼρ καταισχυνθείς,
κ' ἠλευθερώθη τέλος ἡ Ἀνατολή.
Ἀπίστευτον δοκεῖ σοι; Πλήν, ὦ Βασιλεῦ,
πῶς δυνατὸν ἦν ἄλλως; Ὑπερένδοξος
μὴ εἰς τὸν μέγαν θρόνον τὸν Ῥωμαϊκὸν
οὐκ αἰωρεῖται Ἄναξ ὁ Κωνστάντιος;
Καὶ τ' ὄνομά σου μόνον, Βασιλεῦ, ἀρκεῖ
ἵν' ἀπελπίσῃ τοὺς ἐχθρούς σου ἅπαντας,
καὶ ἂν ποτέ τι ποῦ ἐπιχειρήσωσι,
αὐτοῖς ἡ πρώτη δοκιμὴ διδακτικὸν,
καὶ εἰς τὸ μέλλον, μάθημα καθίσταται·
δευτέραν οὐ τολμῶσι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ἔχεις δίκαιον.
Τὰ σύνορά μου πρὸς βοῤῥᾶν ἐλεύθερα
εἰσὶ καὶ ταῦτα ἐντελῶς;

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ἐλεύθερα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πλὴν αἱ τοῦ Ῥήνου χῶραι; Οἱ ἀνήμεροι
Γαλάται, οἱ τοσαῦτα διαπράξαντες,
ὁλοτελῶς καὶ οὗτοι κατεβλήθησαν;
Ὁ Συλβανὸς γενναίως τὴν ἀποστολὴν
αὐτοῦ τῳόντι ἤνεγκεν εἰς πέρας. Ναί,
μιᾶς τῶν δεινοτέρων συμφορῶν ὑμᾶς,
πληγῆς τὸ Κράτος φοβερᾶς ἀπήλλαξε.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Καὶ τί τὸ θαῦμα;

ΠΡΩΤΑΛΛΑΓΑΤΩΡ.

Φυσικώτατον ἐστί.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΕΩΝ.

Τοὺς καλλιτέρους λεγεῶνας ἔλαβε
τὸ ἄριστον, καὶ πλεῖστον μέρος τοῦ στρατοῦ.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ἀποτυχία ὅλως ἦν ἀσύγγνωστος,
καὶ ἤδη, ὅτε τέλος πάντα ἥσυχα

εἰσὶ παρὰ τὸν Ῥῆνον, ἀπαραίτητον
αὐτοῦ νομίζω τὴν ἀνάκλησιν. Κακὸν
εἰς χεῖρας ὑπηκόου ἡ συγκέντρωσις
δυνάμεως τοσαύτης, καὶ φιλόδοξος
ὁ Συλβανὸς θρυλλεῖται.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ἀδικώτατα.
Τῶν ἁπλουστέρων εἷς ὁ Συλβανὸς ἐστὶν
ὑπηρετῶν μου. Μόνον ἔχει μέλημα,
φιλοδοξίαν μόνην τοῦ καθήκοντος
τὴν κατὰ γράμμα τέλεσιν. Ὁ ἄριστος
ἐστὶ τῶν στρατηγῶν μου.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Συμφωνότατος
εἰς ταῦτα, Ἄναξ, συμφωνότατος εἰμί.
Αὐτὸν μὴ κατακρίνω; Ἄπαγε! Ποσῶς·
ἀλλ' ἐν τοῖς ὄχλοις ὅλως ἀνυπόστατοι
τινὲς βεβαίως φῆμαι διεδόθησαν.
Εὐθύς, καθὼς ᾐσθάνθη τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ,
ᾐσθάνθη, βεβαιοῦσι, καὶ τὴν ὄρεξιν
τοσοῦτον πολυτίμου ἰδιότητος
μὴ στερηθῆναι εἰς τὸ μέλλον, διαρκῶς
τοὺς λεγεῶνας παρ' αὐτῷ διατηρῶν,
ὧν ἔλαβε πρὸς ὥραν τὴν διοίκησιν.
Διαβολὴ τὸ πρᾶγμα φανερά, οἰκτρά,
οὐδόλως περὶ τούτου ἀμφιβάλλω, πλὴν
ὠφέλιμος πιστεύω, ὁπωσδήποτε
αὐτοῦ ἡ παῦσις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τί ἀκούω; Ἀληθῶς;
Τοιαῦτα, ἄρχον Συλβανέ, θρυλλαῦνται; Ἔ;
Τοιαῦται φῆμαι περὶ σοῦ ὑπάρχουσι;
Πλὴν φῆμαι οὐ γεννῶνται ὅλως ἄμοιροι
τινὸς αἰτίας. Λέγε, μὴ τὸν χαλινόν,
μὴ ἤρχισας, Στρατάρχα, βαρυνόμενος;
Πλὴν τῆς ἀγχόνης συγγενὴς ὁ χαλινός.
Ἡ κεφαλή, ἡ κοῦφον ὄναρ θρέψασα
φιλοδοξίας, παύει πλέον ἀσφαλὴς
ἐπὶ τῶν ὤμων οὖσα, καί, πρὸς βλάβην σου,
αὐτὸ μαθήσῃ. Ἡ ἀνάκλησις εὐθὺς
πεμφθήτω.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ὑπακούω, Βασιλεῦ. Φρονῶ
ἐν τούτοις ὅτι καθαρὰ ληρήματα
εἰσὶν αἱ φῆμαι αὗται.

(Κατ' ἰδίαν.)

Ναί, ἡ δόξα σου
μ' ἠρέθιζε τὰ νεῦρα, ἄρχον Συλβανέ.
Εἰς τὴν Γαλλίαν, τῶν ὀνύχων μου μακράν,
τὴν κεφαλήν σου ἀσφαλῆ ἐνόμισας,
καὶ περιδάκνων τὸν ζυγόν σου ἤρχισας,
ἀλλ' ὄψῃ ἤδη ὅτι ὁ Εὐσέβιος
παντοῦ δικάζων πάρεστι, καὶ τιμωρῶν,
τοὺς ταπεινῶς, κ' ἐμφόβως μὴ τὰ κράσπεδα
ἀσπαζομένους τῆς πορφύρας τῆς λαμπρᾶς
αὐτοῦ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τὸ Κράτος ἅπαν, τοίνυν, ἥσυχον,
καὶ ἄμοιρον φροντίδων, πολυθέλγητρον,
βιώσομεν ἐνταῦθα, φίλοι, ὕπαρξιν,
ἐν τῇ ὡραίᾳ Κωνσταντινουπόλει μου.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ναί, Βασιλεῦ.

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ, (Ἔρχεται, καὶ κλίνει τὸ γόνυ πρὸ τοῦ θρόνου).

Ὦ Ἄναξ, Ἄναξ, ἅπασαν
σφενδόνισον, εἰ βούλῃ, ἐπ' ἐμοῦ φρικτὴν
τὴν ἀγανάκτησίν σου, καὶ τὸν κλίνοντα
πρὸ τῶν βαθμίδων ταπεινῶς τοῦ θρόνου σου
καταπατήσας, ἄμειψον. Κακούργημα
ἡ περαιτέρω πλὴν σιγὴ καθίσταται.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Τί τοῦτο; τί σημαίνει; Πῶς...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ἀκούσωμεν.

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Ἐπὶ τοσοῦτον καθειργμένη ἐν ἐμοί,
τὰς πέδας θραύει τέλος ἡ ἀλήθεια,
κ' ἐκχύνεται θυμώδης, ἄδολος, πικρά,
καὶ πᾶσαν λησμονῆσαι ἡ θερμὴ ὀργὴ
μὲ ἀναγκάζει συστολήν, καὶ σύνεσιν.

Καλῶς γνωρίζω Ἄναξ, ὅτι ἐγειρῶ,
λαλῶν, ὀργίλην θύελλαν, ἐκσπάσουσαν
κατὰ τῆς γηραιᾶς μου ταύτης κεφαλῆς·
γνωρίζω ὅτι πάντας τοὺς περὶ ἡμᾶς
εὑρισκομένους ᾧδε, ὅτι ἅπασαν
ἐπισυρῶ τὴν φαύλην ταύτην κατ' ἐμοῦ
τῶν αὐλικῶν ὁμάδα, πλὴν εὐπρόσιτον
εὑρεῖν σέ, Ἄναξ, ἔτι μέγαν, δίκαιον
ἐλπίζω, καὶ προθύμως θυσιάζομαι.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Παραλαλεῖ! Ἐμάνη! Μὴ ἀκούετε.

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Σὲ ἀπατῶσι πάντες, πάντες ψεύδονται!

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Σιγήν, ὦ Ἄναξ, τῷ γελοίῳ πρόσταξον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Αὐτόν, ἀπ' ἐναντίας, λέγειν ἄφετε.
Ἐξακολούθει.

(Τῷ Σαλουστίῳ).

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Βασιλεῦ!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Σιώπησον,
ἢ τρέμε, λέγω!

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Ἄφροντιν ἐνῷ αὐτοὶ
ἐνταῦθα σὲ κρατοῦσιν, εἰς Βυζάντιον,
χαιρόμενον τὴν φαύλην ταύτην ὕπαρξιν,
καὶ πάντα παριστῶσιν ὡς εὖ ἔχοντα,
τὸ Κράτος Αὐτοκράτορ, ὅλον φθείρεται,
καὶ ἄν τι μέτρον μὴ ληφθῇ ταχύτατα,
σπουδαῖον μέτρον, ἀληθῶς δυνάμενον
ταχεῖαν χορηγῆσαι συνδρομήν τινα,
τὸ πᾶν ἀναποφεύκτως καταστρέφεται,
καὶ κινδυνεύει καὶ αὐτὸς ὁ θρόνος σου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τί λέγεις ;

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Ναί, ὦ Ἄναξ, ναί. Οἱ Πέρσαι, οὓς
κατησχημένους, φεύγοντας παρέστησεν
ἀκόμη πρὸ ὀλίγου ὁ Εὐσέβιος,
κατακτηταὶ τωόντι θριαμβεύοντες,
τὴν Μεσοποταμίαν πᾶσαν ἥρπασαν,
καὶ εἰς τὰ ἔσω εἰσχωρῆσαι τάχιστα
τοῦ Κράτους ἤδη μελετῶσι.

(Ὁ Κωνστάντιος ἐγείρεται ἔκπληκτος).

Ἀφές με
τὰ πάντ' ἀποκαλύψαι, Βασιλεῦ, ἀφοῦ
τὴν ἀπευκταίαν ἤρχισα διήγησιν.
Οἱ Ἄραβες, καὶ πάλιν διατρέξαντες,
τὴν Αἴγυπτον βαρβάρως κατεδήωσαν.
Ἡ Παιονία, ἡ Μυσία παντελῶς

ἡρπάγησαν τοῦ σκήπτρου, καὶ τοῦ Κράτους σου
τελεία ἐπὶ θύρας ἀποσύνθεσις.
Ἀθλία ὄντως ἡ κατάστασις ἐστὶν
εἰς ἣν ἡ οἰκουμένη περιέπεσε,
καὶ μόνον ἴσως φάρμακον ἡρωϊκὸν
αὐτὴν εἰσέτι σῶσαι δυνηθήσεται,
ἂν σωτηρίας τὶς ἀπέμεινεν ἐλπίς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τί λέγεις, ἄρχον; Πῶς; Πλὴν σύ, Εὐσέβιε,
τί ἀπαντᾷς εἰς ταῦτα;

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Οἴμοι, Βασιλεῦ,
ὁ ἄνθρωπος, βεβαίως, παρεφρόνησεν,
ἢ εἶδε κατ' ὀνείρους ὅσα λέγει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τί;
Ψευδῆ λοιπὸν τὰ πάντα.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ναί, ψευδέστερα
καὶ τῆς κακούργου ψευδαφοσιώσεως,
δι' ἧς ἐξαπατῆσαι προσπαθεῖ σε!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὦ!

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Εἰς τὸν Σταυρὸν ὀμνύω, καὶ εἰς τ' ἄχραντα

μυστήρια, ὦ Ἄναξ, εἰς τὰς πολλαπλάς,
καὶ παλαιάς μου ἐκδουλεύσεις, ἀληθής,
ὡς ὁ Θεὸς ὁ μόνος, πᾶσα ἀληθὴς
τοῦ στόματός μου λέξις, πᾶσα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Σύ, ὦ Δούξ,
σὺ τοῦ στρατοῦ ὁ ἄρχων, καὶ ἡ κεφαλή,
τί λέγεις; Ὅλως ἐλευθέρως λάλησον.

Μ. ΔΟΥΞ.

Εἰσὶ γνωστὰ ὁ ζῆλος, καὶ ἡ πίστις μου
εἰς πάντας, Ἄναξ. Πρὸ πολλοῦ, ἂν ἀληθεῖς
αὐτοῦ οἱ λόγοι ἦσαν, μὴ οὐκ ἤθελον
τὰ πάντα τῷ Μονάρχῃ ἀκριβέστατα
ἐγὼ διακοινῶσαι; Τοῦτο χρέος μου,
καὶ χρέος μέγα, ἱερόν. Εἰς δυστυχεῖς
τοιαύτας περιστάσεις μόνη δύναται
τὸ Κράτος διασῶσαι ἡ περίσκεψις,
ἡ θαυμαστή σου ὄντως μεγαλόνοια.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Καὶ σύ, Πρωταλλαγάτορ· εἰς τὴν Νέσιβιν
σὺ ἦσθα ἐπ' ἐσχάτων. Λέγε.

ΠΡΩΤΑΛΛΑΓΑΤΩΡ.

Βασιλεῦ,
εἰρήνη ἄκρα ἦρχεν ἐν Ἀνατολῇ.
Εἰσὶν οἱ Πέρσαι ὄντα μυθολογικά.
Πρὸ διετίας μεταξὺ τοῦ Τίγριδος,
καὶ τοῦ Εὐφράτου οὐδὲ εἷς ἐφάνη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ναί;
Ὁ συκοφάντης συλληφθήτω.
(Πρὸς τοὺς φύλακας).

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Βασιλεῦ,
σὲ ἀπατῶσιν, ἀναισχύντως ψεύδονται.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ἀκούετέ μου; Συλλαβόντες, ῥίψατε
αὐτὸν εἰς τὴν χειρίστην τῶν εἱρκτῶν ὑμῶν,
τὸ κλίμα ἴσως, δροσερώτερον ἐκεῖ,
τὴν ἔξαψιν πραΰνῃ τοῦ νοὸς αὐτοῦ.

(Στρατιῶται συλλαμβάνουσι τὸν Σαλούστιον. Ἐνῷ δ' ἀπάγουσιν αὐτόν, ἔρχεται φύλαξ, καὶ ὁμιλεῖ κρύφα πρὸς τὸν Μ. Ἑταιριάρχην).

Μ. ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὦ Αὐτοκράτορ, καταφθάνει Ἄγγελος,
ζητῶν ἀμέσως παρὰ σοῦ ἀκρόασιν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ἐλθέτω.

(Ἀπέρχεται ὁ Μ. Ἑταιριάρχης.
Ὁ Σαλούστιος, καὶ οἱ ἀπάγοντες αὐτὸν μένουσιν ἐπὶ τῆς σκηνῆς).

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (κατ' ἰδίαν).

Τί σημαίνει τοῦτο; Προσοχή.
Οἱ Ἄγγελοι οὐδόλως μοὶ ἀρέσκουσι.
Τοῦ γέροντος ὁ ὕθλος ὁ ἐπάρατος
ἐκλόνισεν ἐκ βάθρων τὴν εἰρήνην μου,

καὶ ἤδη βλέπω πανταχοῦ προμήνυμα
κακῶν μελλόντων, ἀπειλοῦσαν θύελλαν.
Πλὴν θάῤῥος, θάῤῥος! Ὁ Εὐσέβιος εἰμί.
Τὸν κίνδυνον ἐκεῖνον, καὶ οὐχὶ μικρόν,
ῥᾳδίως παρ' ἐλπίδα ἐξεφύγομεν,
εἰς χεῖράς μου, ὡς θέλω, τὸ νευρόσπαστον
κινῶ τὸ τάλαν τοῦτο, τὸ Βασιλικόν,
καὶ ἡ σπορὰ τοῦ ᾅδου πολυμήχανος.

('Επιστρέφει ὁ Μ. Ἑταιριάρχης μετὰ τοῦ Ἀγγέλου, ὅστις προσπίπτει πρὸ τοῦ θρόνου).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, (τῷ Ἀγγέλῳ).

Ἐγέρθητι, καὶ λέγε. Πόθεν ἔρχεσαι,
καὶ τί εἰδήσεις φέρεις;

ΑΓΓΕΛΟΣ.

Ὑπερένδοξε
τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτορ, τῆς Ἀνατολῆς
πρὸς σὲ ὁ Πραίτωρ ἔπεμψέ με.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (τῷ Ἀγγέλῳ).

Σίγησον!
Ὁ Πραίτωρ ἔπεμψέ σε; Ὑστερώτερον
ἐγὼ σὲ βλέπω μόνος. Ἤδη ὕπαγε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Καὶ διατί; Ἀκοῦσαι θέλω. Λάλει!

(Τῷ Ἀγγέλῳ).

Ν. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Πλὴν . . .

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, (τῷ Ἀγγέλῳ).

Ἀκούεις; Λάλει!

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Πλήν, Μεγαλειότατε,
ἀσήμαντός τις βέβαια ὑπόθεσις
καθ' ὅλα ἔσται, ἀναξία τῶν σεπτῶν,
βασιλικῶν σου ὤτων. Ὑστερώτερον
ἐγὼ ἀκούω μόνος τὸν ἀπόστολον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τὸν Ἄγγελον ἀκούσω, ὦ Δομέστικε,
ὁ ἴδιος. Σὺ λέγε!

(Τῷ Ἀγγέλῳ).

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Πλήν, ὦ Βασιλεῦ,
πρὸς τί τοιοῦτος ἤδη νεωτερισμός;
Ὁ ὄχλος ὅτι ἐν ἐμοὶ πεποίθησιν
οὐκ ἔχεις ὑποθέσει. Κάκιστον ἐστὶ
τὸ μέτρον τοῦτο. Ἄφες, ὡς καὶ ἄλλοτε,
τὰς ὑποθέσεις εἰς ἐμὲ τὰς ὀχληράς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὁ ὄχλος ὑποθέσει τὴν ἀλήθειαν,
καὶ φαίνεταί μοι ὄντως λίαν ὕποπτος
ἡ τόση αὕτη νῦν ἐπιμονή. Ἐγὼ
τὸν Ἄγγελον ἀκούσω. Ἐννοεῖς; Ἐγὼ
ἐνταῦθα. Σπεῦσον λέγε!

(Τῷ Ἀγγέλῳ. Ὁ Μ. Δομέστικος φαίνεται μεγάλως ἀδημονῶν).

ΑΓΓΕΛΟΣ Α'.

Κατασπάζεται
τοὺς πόδας σου ὁ Πραίτωρ τῆς ἀνατολῆς,
κ' οἱ Πέρσαι σοὶ μηνύει ὅτι, ἅπασαν
τὴν Μεσοποταμίαν κυριεύσαντες,
ἐσχάτην ἤδη πάλιν ἑτοιμάζονται
τὴν Νίσιβιν ἐκ τρίτου ἐκπορθήσοντες.
Ἐνθέρμως ἄρα σὲ παρακαλεῖ στρατὸν
πολύν, ὦ ἄναξ, ἀποστεῖλαι τάχιστα,
διότι ἄλλως ὄλλυται ἡ Νίσιβις.

(Οἱ ἄρχοντες θορυβοῦνται, καὶ ψιθυρίζουσι πρὸς ἀλλήλους).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πῶς; Πῶς; Λοιπόν, κακοῦργοι, ἀληθὲς ἐστί;
Μὲ ἠπατᾶτε, ἀπιστεύτως, ἀναιδῶς.
Τὴν Μεσοποταμίαν ἐκυρίευσαν
οἱ Πέρσαι πᾶσαν. Ἐκυρίευσαν; Πλήν, πῶς;
Πλὴν πότε; Εἴπετέ μοι, ἀποφώλιον
μὴ βλέπω ὄναρ, ὄντως ἀκατάληπτον.

(Καὶ πάλιν ἔρχεται φύλαξ πρὸς τὸν Μ. Ἑταιριάρχην).

Μ. ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΗΣ (τεταραγμένος).

Καὶ ἄλλος ἦλθεν ἄγγελος, ὦ Βασιλεῦ.
Ἐκ Παιονίας λέγει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Σπεῦσον, κάλεσον!

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ὦ ἄναξ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Σίγα, λέγω. Τίς ἐλάλησε;
Μὲ κυριεύει φοβερὸν προαίσθημα.
Τίς οἶδε ποίων ὀλεθρίων κομιστὴς
ἐστὶ καὶ οὗτος. Τίς, τὰ ὦτα μου ταμὼν,
τῶν φίλων, ῥίψει τοῖς κυσὶ τῆς πόλεως;
Πλὴν οὔ. Τὰ πάντα τέλος διδαχθήσομαι.
Τὰ πάντα.

(Εἰσάγεται ὁ ἄγγελος, καὶ προσπίπτει. Πρὸς τοῦτον).

Λέγε! Τί μοὶ φέρεις; Τάχυνον!

ΑΓΓΕΛΟΣ Β'.

Τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτορ ὑπερέκλαμπρε,
τῆς Παιονίας οἱ λαοὶ μὲ πέμπουσι,
καὶ τῆς Μυσίας, οἱ ἀδίκως πάσχοντες,
εἰς τοὺς ἐξόχους ἵνα πόδας σου πεσών,
σοὶ εἴπω ὅτι ὅλως ἕτοιμοι εἰσὶν
εἰς πῦρ ῥιφθῆναι πάντες, καὶ εἰς θάνατον,
μικρά τις μόνον ἂν αὐτοῖς βοήθεια
ἐξησκημένων λεγεώνων χαρισθῇ.
Καὶ τελευταίαν θέλουσιν ἀπόπειραν
ἀπηλπισμένην δοκιμάσαι, Βασιλεῦ,
τὸν πλήρη ἄλλως προτιμῶντες ὄλεθρον
τῆς ἀβιώτου ἀληθῶς ὑπάρξεως,
ὑπὸ τοὺς ἀπανθρώπους, φοβεροὺς αὐτῶν
κατακτητάς.

(Οἱ παριστάμενοι, ἐνῷ ὁ ἄγγελος ὁμιλεῖ, θορυβοῦνται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Οἱ ἄρχοντες, συσπειρωθέντες καθ' ὁμίλους, συνδιαλέγονται κρυφίως. Ὁ Μ. Δομέστικος φρυάττει ἐν γωνίᾳ).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τί λέγεις; Τί κατακτητάς;
Παραλαλεῖς, ἀχρεῖε.

ΑΓΓΕΛΟΣ Β'.

Βασιλεῦ, οὐχί·
τοὺς ἀνημέρους τοῦ βοῤῥᾶ βαρβάρους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πῶς;
Εἰς τὴν Μυσίαν βάρβαροι.

ΑΓΓΕΛΟΣ Β'.

Ναί, Βασιλεῦ,
πρὸ διετίας ὑπετάγη ἅπασα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Κατάρα! Τρίς κατάρα! Ἄρα κύριοι
εἰσὶν ἐπαρχιῶν μου ὅλων οἱ ἐχθροί,
τῶν σπλάγχνων μέχρι ἔφθασαν τοῦ Κράτους μου,
κ' ἐγὼ οὐδὲν γνωρίζω. Ἴσως τάχιστα
κ' ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου, ἐφ' οὗ κάθημαι,
τὰς χεῖρας δέσωσί μοι τὰς βασιλικάς,
καὶ εἰς αἰχμαλωσίαν παρασύρωσιν
ἐμὲ τοῦ κόσμου τὸν σεπτὸν κυρίαρχον,
ἐκ θεμελίων πᾶσαν ἀνασκάπτοντες
τὴν προσφιλῆ μου, καὶ λαμπρὰν πρωτεύουσαν.
Καὶ ταῦτα ὅταν μ' ἐβεβαίουν ἅπαντες
αὐτοὺς πρὸ χρόνου ὅτι κατετρόπωσα,
καὶ ὅτι οὔτε πλησιάζειν ἔκτοτε

τὰ σύνορα τολμῶσι. Φεῦ, τῆς συμφορᾶς!
Ὑμεῖς, κακοῦργοι! Ἀλιτήριοι, ὑμεῖς,
τοῦ θρόνου τούτου οἱ φρουροί, καὶ σύμβουλοι,
γνωρίζετε τί τρέχει, ποῦ βαδίζομεν,
καὶ μ' ἀπατᾶτε τόσον ἀναιδῶς. Σύ, σύ,
Εὐνοῦχε, τῆς Σκυθίας φαῦλον ἔκτρωμα.

(Τῷ Μ. Δομεστίκῳ, ὅστις σιγᾷ πρὸς ὥραν, μὴ εὑρίσκων λόγους ἐκ τῆς μανίας, καὶ εἶτα, μικρὸν κατὰ μικρὸν ἡσυχάζει, ὀρθοῦται, καὶ χωρῶν ἀπέναντι τοῦ αὐτοκράτορος, λέγει ὑπερηφάνως).

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Τοὺς λόγους σου, ὦ ἄναξ, πράττεις ἄριστα
ἀστόχως μὴ προφέρων τόσον. Ἀληθῶς
οὐκ εὐμοιρεῖ τὸ Κράτος, καταστρέφεται·
ἐστὶ τὸ πρᾶγμα φεῦ ἀναμφισβήτητον,
ἀλλ' οὐ καὶ σὺ ὁ πάντων δεξιότατος
πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ· ἂν μένῃ τὶ
κατορθωτόν, ἀμέλει, καὶ φροντίσομεν.
(Μετὰ πικρᾶς εἰρωνείας).
Ἂν δὲ καὶ τέως πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν
τοῦ θρόνου μέχρι φθάσαι τοῦ ἐνδόξου σου
πολλάκις ἐκ συμφώνου ἐμποδίσαμεν,
ἐκ τρυφερᾶς μερίμνης παρωτρύνθημεν,
τὴν προσφιλῆ σου ἡσυχίαν, ὡς εἰκός,
ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀγαθὸν τιθέμενοι.

(Ἐνῷ ὁμιλεῖ ὁ Εὐσέβιος, ἀσκαρδαμυκτεῖ, καὶ αὐθαδῶς θεωρῶν τὸν αὐτοκράτορα, πραΰνεται οὗτος βαθμηδόν, ὡς ἐκ φόβου).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Δομέστικε, οἱ λόγοι οὗτοι.... ἀληθῶς.

Μ. ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΗΣ (εἰδοποιηθεὶς ὡς ἄνω, διστάζων).

Ὦ βασιλεῦ, καὶ τρίτος πάλιν ἄγγελος
κατέφθασε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Καὶ τρίτος; Οἴμοι, πάλιν τίς
μὲ περιμένει ἀπευκταία εἴδησις;
Ἐλθέτω. Πόσον περιέχει κώνειον
τίς οἶδεν ἔτι τὸ πικρὸν ποτήριον,
πλὴν ἐκκενώσω ἤδη ὁ πανάθλιος
καὶ τὴν σταγόνα τὴν ἐσχάτην. Συμφορά!

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (κατ' ἰδίαν).

Μὲ κατατρέχει σήμερον ὁ οὐρανός.
Μετρῶσιν ἴσως τῶν ἁμαρτημάτων μου
οἱ γραμματεῖς οἱ θεῖοι τὸν κατάλογον.
Βοήθει ταῖς εὐχαῖς σου, ὦ ἐπίσκοπε!

(Τῷ Οὐάλεντι).

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Τὸν Σατανᾶν προσκάλει· μόνος ἐφεξῆς
σωτὴρ ἐκεῖνος.

(Εἰσέρχεται ὁ ἄγγελος, καὶ προσπίπτει).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, (πρὸς αὐτόν).

Τί ἀγγέλλεις; Λάλησον.

ΑΓΓΕΛΟΣ Γ',

Ὦ αὐτοκράτορ τῶν Ῥωμαίων σεβαστέ,
τὴν Αἴγυπτόν σου, τὴν ὡραίαν Αἴγυπτον,

ἀνηλεῶς χερσοῦσιν οἱ Σαρακηνοί.
Ταχέως ἔσται ὑποπόδιον αὐτῶν
ὁλόκληρος, ἀμέσως ἰσχυρὸν στρατὸν
ἂν μὴ ἐκπέμψῃς κατ' αὐτῶν. Φιλάνθρωπος,
ὦ αὐτοκράτορ ἔσο. Σῶσον! Τάχυνον!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, (δακρύων).

Ἡ Αἴγυπτος; Ἐχλάπη καὶ ἡ Αἴγυπτος!
Τοῦ στέμματος τὴν δόξαν, καὶ τὸ καύχημα,
τὴν γηραιάν μου, τὴν φιλτάτην Αἴγυπτον,
καὶ ταύτην οἱ κακοῦργοι μοὶ ἀφήρπασαν.
Οἱ πρόγονοί μου ὅλοι καταφύγιον
αὐτήν, καὶ σωτηρίαν εἶχον πάντοτε,
ἐν δυσκολίαις. Πάντα τὰ ἐφόδια
τῶν στόλων αὕτη, καὶ στρατῶν προσήνεγκε,
τὴν Ῥώμην αὕτη, καὶ τὸ Κράτος ἔτρεφε.
Τοῦ ἔθνους τὸ ταμεῖον, ἡ καρδία ἦν.
Ἀπώλεσα τὸν Νεῖλον, τὸν περίπυστον,
τὸν ζωοδότην Νεῖλον, ὅστις ἔῤῥεεν
ὑπερηφάνως, τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ εἰδώς,
καὶ μετεποίει εἰς Ἐδὲμ τὴν Ἔρημον.
Στειρεύσει ἤδη πάντως, μὴ δεχόμενος
βαρβάρων χάριν ῥεῖθρα σπεύδειν ἀργυρᾶ,
στειρεύσει, καὶ ἀθλίως οἱ κροκόδειλοι
θανοῦνται εἰς τὰς ὄχθας τὰς ξηρὰς αὐτοῦ,
αἱ σφίγγες δάκρυ κλαύσουσιν ἀσφάλτινον,
καὶ εἰς σωροὺς πεσοῦνται, κ' εἰς ἐρείπια,
αἱ πυραμίδες ἐξ ὀδύνης κατὰ γῆς.

(Μετ' ἀπελπισίας).

Καὶ ἤδη τί, τί πλέον μοὶ ἀπέμεινεν;

Ἀπελπισία ἤδη, καὶ ἀπόγνωσις!
Ἀναμενῶ ἐνταῦθα θάνατον οἰκτρὸν,
ἢ νεκρικὴν στοιβάσω κάλλιον πυράν,
καὶ πυρπολήσω ἅπαν τὸ Βυζάντιον,
ὑπὸ τὴν τέφραν σκεπασθεὶς αὐτοῦ κ' ἐγώ,
ὡς ὁ ἀρχαῖος πάλαι Σαρδανάπαλος.

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Ὦ Βασιλεῦ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τί πάλιν; Τίς ὡμίλησε;
(Βλέπων τὸν Σαλούστιον).
Ἆ! σ' ἐλησμόνουν. Ἔχεις, ἔχεις δίκαιον,
Σαλούστιε. Συγγνώμην, φίλε μου πιστέ,
καὶ ἀληθῆ σὺ μόνε. Ἄφετε αὐτὸν,
ἀχρεῖοι!
(Πρὸς τοὺς φύλακας, οἵτινες ἀπολύουσιν αὐτόν).

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Πάντα ἴσως μὴ ἀπώλοντο,
ὦ αὐτοκράτορ. Ἡ κατάστασις ἡμῶν
τωόντι ἡ παροῦσα λίαν σοβαρά,
ἀλλὰ μὴ ἀπελπίζου· εὐεργετικά,
γενναῖα ἂν ληφθῶσι μέτρα πάραυτα,
νομίζω ὅτι δυνατὴ βελτίωσις
ἐστὶν εἰσέτι. Ἂν ὡδήγεις παρευθὺς
εἰς τὴν Ἀσίαν, φερ' εἰπεῖν, ὁ ἴδιος
τὰ ὅπλα σου, καὶ ἄλλους στρατηγοὺς πιστοὺς
εἰς τ' ἄλλα μέρη ἐσπευσμένως ἔπεμπες,

σπουδαῖα ἴσως ἔτι διεπράττοντο.
Καρδίαν ἄναξ, θάῤῥος! Ἀκατόρθωτον
τοῖς δραστηρίως ἐνεργοῦσι τίποτε,
καὶ πολεμοῦσι σταθερῶς τὸν κίνδυνον.
Ὑπὲρ πατρίδος εἰς τὰ ὅπλα πάραυτα!
Ἡ μαλθακότης τέως, καὶ ἀδράνεια
ἡμᾶς παντὸς ἑτέρου μᾶλλον ἔϐλαψαν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ἐλπίδες φροῦδαι, ὄνειρα, Σαλούστιε.
Ποῦ νῦν ἀνακαλύψω τοὺς πιστοὺς αὐτοὺς,
καὶ πολυπείρους στρατηγούς; Ἰδὲ αὐτούς.
Ἰδοὺ τί ὄντα μὲ κυκλοῦσι. Κλαῦσον μὲ!
Οἱ στρατηγοί μου, καὶ οἱ ἄνδρες μου ἰδού!
Μετὰ τοιούτων ζωϋφίων τῆς αὐλῆς
στρατείας μοὶ προτείνεις; Καταγέλαστος
γενήσομαι τοῖς πᾶσι.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Συμφωνῶ κ' ἐγὼ
μεθ' ὅσων λέγει ὁ καλὸς Σαλούστιος·
σοφῶς προτείνει, Βασιλεῦ, ὁ ὕπαρχος.
Εἰς τὴν Ἀσίαν παρευθὺς ὁδήγησον
αὐτοπροσώπως τὸν στρατόν. Τίς τ' ὄνομα
« Ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων » τίς ποτὲ
ὑπομενεῖ, ἀκούσας. Ἂν τὰ πράγματα
τοσοῦτον ἐπ' ἐσχάτων ἐδεινώθησαν,
ἡ ἐντελής σου ἀποχὴ ἐκ τῶν κοινῶν
τὰ μέγιστα εἰς τοῦτο συνετέλεσε.
Ἀλλ' ἀναγκαῖος ἀρχηγὸς καὶ ἀλλαχοῦ,

οὐχὶ ἁπλοῦς τις στρατηγός, ἢ αὐλικός,
ἀλλ' ἄξιός σου ὄντως ἀντιπρόσωπος,
συμμέτοχος τοῦ θρόνου, ἵν' ἀντανακλᾷ
τὴν λάμψιν ὄντως πᾶσαν τῆς πορφύρας σου,
ὡς ἡ Σελήνη τοῦ Ἡλίου τὰ πυρά.

(Μετὰ μικρόν).

Ἀθῶον ἔχεις, αὐτοκράτορ, συγγενῆ,
ἀκμαῖον νεανίαν, εἰς τοὺς πρόποδας
τοῦ θρόνου σου τὸ πρῶτον ἀναπνεύσαντα,
καὶ εἰς γωνίαν ἄγνωστον τῆς γῆς τανῦν,
ἐν ἐξορίᾳ θλιβερᾷ στενάζοντα.
Ἐκεῖνον κράξον παρὰ σὲ, Κωνστάντιε,
τὴν δόξαν, καὶ ἰσχὺν σου ἔνδυσον αὐτόν,
δὸς τὴν πορφύραν, ἥτις κτῆμα ἦν αὐτοῦ,
καὶ βοηθόν σου, συνεργὸν παράλαβε.
Τοῦ θρόνου σου κερδίσης ἀσφαλέστατον,
καὶ ὑπηρέτην ἐνταυτῷ, καὶ στήριγμα.
Ὑπὲρ τοῦ Κράτους οὗτος, καὶ τοῦ κλέους σου
μαχόμενος, συγχρόνως κ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ
ποιήσει τοῦτο, πάντων ὢν συμμέτοχος.
Αὐτοῦ συμφέρον ἔσται τὸ συμφέρον σου,
καὶ στερεὰ ἡ πίστις. Ναί, Κωνστάντιε,
λυπήθητι τὸν νέον Ἰουλιανόν,
τὸν ἐπὶ τόσα ἔτη ἀδικούμενον,
δεινοπαθοῦντα συγγενῆ ἐλέησον,
καὶ εἰς τὸν πάντων βέλτιστον μετάβαλον,
καὶ ἀπαραίτητόν σοι ὄντως σύμμαχον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τί λέγεις, φίλη; Παῦσον, ὦ βασίλισσα.

Ποτὲ τοιαύτη πρότασις παράλογος
τοῦ στόματός σου μοὶ ἐξέλθῃ πλέον, μὴ
οὐδ' ἀναλογισθῇ σου ἡ διάνοια.
Τὸν πρίγκηπα σπουδαῖοι ἀπεμάκρυναν,
ὡς πάντως οἶδας, λόγοι, ἡ ἀσφάλεια
τοῦ σκήπτρου μου, τοῦ θρόνου τὰ συμφέροντα.
Μενέτω ἤδη ὅπου μένει ἥσυχος,
ἀλλ' ἔμπροσθέν μου μὴ ποτέ τις τ' ὄνομα
αὐτοῦ προφέρῃ, εἰδεμή . . .

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Πλὴν σκέφθητι·
αὐτὸς ἐλπὶς ἐσχάτη ἔμεινεν ἡμῖν.
Οὐχὶ αὐτὸς τὸν θρόνον, καὶ τὸ σκῆπτρόν σου,
οἱ Πέρσαι ἀπειλοῦσι, καὶ κλονίζουσι.
Ὁ κίνδυνος ἐκεῖθεν ἀναντίῤῥητος,
χιμαιρικὸς ἐντεῦθεν, καὶ ἀνύπαρκτος.
Οὐδέποτε κακοῦργος εἰς τὸν πρίγκηπα
ἰδέα τις ἐπῆλθεν, ὡς διέδωκαν,
ἢ ἄτοπός τις πόθος, καὶ φιλόδοξος.
Μεθ' ὁλοκλήρου τῆς ψυχῆς αὐτοῦ δοθεὶς
εἰς τῶν ἀρχαίων τὴν ἐπίπονον σπουδήν,
περὶ γηΐνων μεγαλείων καὶ τιμῶν
βεβαίως οὐδ' ἐσκέφθη, οὐδὲ ἄξια
ἐπιθυμίας τὰ τοιαῦτα τίθησι.
Αὐτῷ ἂν δώσῃς ἤδη τὸ ἀξίωμα,
ὃ λέγω, τὸ καθῆκον ἀκριβέστατα
αὐτοῦ τελέσει πάντως τούτου ἕνεκα,
διότι ἔσται τὸ καθῆκον, ἄλλως πλήν,
τὸν θρόνον ἀναβαίνων, λυπηθήσεται.

Καὶ ἂν μὲν ἐπιτύχῃ, πᾶν τὸ ὄφελος,
ἡ δόξα πᾶσα ἔσται σή, ἂν ἡττηθῇ,
καὶ τὴν ἐσχάτην τῶν χορδῶν δονήσαντες,
τὰς συνειδήσεις ἕξομεν ἡσύχους κἄν.

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ, (Τῷ Κωνσταντίῳ).

Τὴν ἀσθενῆ φωνήν μου, τὴν ἱκέτιδα,
πρὸς τῆς αὐτοκρατείρας τὴν σεπτὴν φωνὴν
συνηγοροῦσαν, ἂν ἑνώσω σύγγνωθι.
Ἐστὶν ἀρίστη ἀληθῶς ἡ πρότασις,
καὶ κεῖται ἴσως ἐν αὐτῇ καλὴ ἐλπίς,
διεκφυγή τις ἐκ τῆς ὥρας τῆς δεινῆς.
Εὐθὺς ὁ πρίγκηψ, προσκληθεὶς ἐξ Ἀττικῆς,
Καισαρικὴν πορφύραν ἂν περιβληθῇ,
καὶ εἰς Γαλλίαν σπεύσῃ ἀρχιστράτηγος,
τὰ πάντα ἴσως ἔτι προληφθήσονται.
Τὸ κράτος σου, ὦ ἄναξ, εὐσπλαγχνίσθητι,
τὰς μυριάδας τῶν πασχόντων σου λαῶν,
καὶ πείσθητι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Εἰς μάτην. Γέννημα ἐστὶ
σπορᾶς ὁ πρίγκηψ φαύλης, καὶ οὐδέποτε
πῶς δάκνουσιν ὁ ὄφις λησμονεῖ· νωθρὸς
ἂν εἰς τὰ ψύχη τοῦ χειμῶνος φαίνηται,
καὶ ἄκακος, ὀλίγον εἰς τοὺς κόλπους σου
μεινάτω μόνον, θερμανθείς, καὶ πάραυτα
ἐπανευρίσκει πάντα τὸν ἰὸν αὐτοῦ,
καὶ σὲ κεντᾷ ἐν μέσῃ τῇ καρδίᾳ. Ναί,
ὁ οὐρανὸς ἁπάντων τῶν λοιπῶν βλαστῶν

τοῦ γένους τούτου ἔσωσέ με, καὶ ἂν εἷς
ὑπάρχῃ ἔτι, προσκαλέσω νῦν αὐτόν,
ἀφοῦ τροχίσω τοὺς ὀδόντας τοὺς ὀξεῖς,
καὶ καταστήσω ἔτι βλαβερώτερον;
Τί λέγετε οἱ ἄλλοι; Πάντες εἴπετε.
Τί λέγεις σύ, Μεγάλε Πριμικήριε;

ΜΕΓΑΣ ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ.

Καὶ μ' ἐρωτᾷς, ὦ ἄναξ; Ἵνα σώσωσι
τὸ Κράτος μόνα ὅτι φθάνουσι φρονῶ
τὸ κλέος σου, τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ φρόνησις,
καὶ διὰ τοῦτο ἄλλου οἵου δήποτε
οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην χρείαν ἔχομεν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Καὶ σύ, Παππία, λέγε, τί φρονεῖς;

Μ. ΠΑΠΠΙΑΣ

Κ' ἐγὼ
φρονῶ καθὼς ὁ Μέγας Πριμικήριος,
καὶ δύναμιν νομίζω ἐπικίνδυνον
εἰς χεῖρας θεῖναι νεανίου κραταιάν,
ὃν δοξοθήραν λέγουσι, καὶ βίαιον.
Τὸ σφάλμα μέγα ὄντως, ἀσυγχώρητον,
ἐν ᾧ τὸ Κράτος ἔχει εἰς τὸν οἴακα
αὐτοῦ μονάρχην τόσον μεγαλοφυᾶ,
πολύπειρον, γενναῖον, καὶ περίβλεπτον,
ὡς εἶς, ὦ ἄναξ, ἡ Μεγαλειότης σου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Καὶ σὺ τί λέγεις, ὦ Παρακοιμώμενε;

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΣΦΕΝΔΟΝΗΣ.

Στρεϐλόν, ὦ ἄναξ, ὡς οἱ ἄλλοι ἄρχοντες,
κ᾽ ἐγὼ τὸ μέτρον θεωρῶ, καὶ δείνωσιν
τῶν νῦν κακῶς ἐχόντων ὑπισχνούμενον
ἀναποφεύκτως, οὐχὶ ἴασιν τινά.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Καὶ σὺ Πρωτοσκηρήτα;

ΠΡΩΤΟΣΗΚΡΗΤΗΣ.

Βασιλεῦ, κ᾽ ἐγὼ
τὸ μέτρον κατακρίνω

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τί μοὶ λέγεις σὺ
Κουροπαλάτα; Τί φρονεῖτε ἅπαντες
οἱ ἄλλοι εἴπετέ μοι.

ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΗΣ.

Βασιλεῦ, κ᾽ ἐγὼ
τ᾽ αὐτά.

ΤΙΝΕΣ.

Ὁμοίως.

ΑΛΛΟΙ.

Καὶ ἡμεῖς.

ΑΛΛΟΙ.

Κ᾽ ἡμεῖς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Χα! Χα!
Ἐστὲ ὡς βλέπω, πάντες συμφωνότατοι.
Φρονεῖτε ὅτι ἐξαιρέτως δύναμαι,
ὑμῶν βεβαίως βοηθούντων, τάχιστα
τὸν πανταχόθεν ἀπειλοῦντα ὄλεθρον,
τῆς ἀκηδίας τῆς οἰκτρᾶς ὑμῶν καρπὸν,
εἰς τὸν αἰῶνα μετατρέψαι τὸν χρυσοῦν,
καὶ τοῦ παρόντος αἴσχους τὴν διάρκειαν
ποθεῖτε, μὴ τυχόν τι τὸν ἀνάλγητον
ὑμῶν ταράξῃ ὕπνον, ὦ μακάριοι;
Πλὴν ἀπατᾶσθε. Ταύτην τέλος τὴν φορὰν
εἰς τὰς ἀνάνδρους συμβουλὰς οὐ πείθομαι.
Ὑμᾶς ἐν πάσῃ βλέπω ἤδη τῇ οἰκτρᾷ
ὑμῶν, καὶ ἀπιστεύτῳ ἀθλιότητι.
Ὑμῖν μὴ φίλον, ἄριστον τὸ σχέδιον
ἐστὶ βεβαίως, ὡς ἀφεύκτως χείριστον,
ὑμῖν ἀρέσκον. Φαεινὸν, σοφώτατον
αὐτὸ εὑρίσκω ἤδη. Τὸν διάδοχον
ὑμεῖς ἀδιακόπως διαβάλλοντες,
τοῦ Βυζαντίου τέλος ἐδιώξατε.
Συκοφαντίαι ὅλαι ἀποτρόπαιοι
ἐκεῖναι πάντως ἦσαν, καὶ τὸν Πρίγκηπα,
εἰς πεῖσμα ὅλων, προσκαλέσω τάχιστα.
Ἐκεῖνος ἴσως κατορθώσῃ τὶ καλόν,
ὑμεῖς οὐχὶ βεβαίως.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ὦ! Κωνστάντιε,
ἰδοὺ τοῦ στόματός σου λόγοι ἄξιοι.

Ναί, πρᾶξον, πρᾶξον οὕτω, καὶ τὸ εὐγενὲς
ὁ οὐρανὸς ἀμείψει ἔργον, καὶ σοφόν·
ἀπείρως πρώτη, καὶ θερμῶς σ' εὐχαριστῶ,
ὡς αὔριον τὰ πλήθη τὰ σωζόμενα
δοξάζειν, κ' εὐλογεῖν σε πάντα μέλλουσι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Οὐδὲν ἀκόμη θετικῶς ὑπόσχομαι.
Ἀπόφασις ὁπόταν ὡριμάσῃ τίς,
ἐκ τούτων πάντων, ἐν ἐμοί, καλῶ ὑμᾶς
ἐκ νέου, ἤδη ἀναπαύσεως, καιροῦ,
ἀνάγκην ἔχω ἵνα κάλλιον σκεφθῶ.

(Νεύει πρὸς τοὺς παρευρισκομένους, οἵτινες κλίνουσιν ἐδαφιαίως, ὅπως ἀπέλθωσι).

ΕΥΣΕΒΙΑ

Πλήν, αὐτοκράτορ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ἄλλοτε, ἐς ἄλλοτε!
Ἀνάγκην ἔχω ἤδη ἀναπαύσεως.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Πλήν, ἄναξ, κατεπείγει...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ναί, πλὴν ἄλλοτε!
Ἀκολουθεῖτε.

(Πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ, μεθ' ὧν ἀναχωρεῖ δεξιόθεν).

ΕΥΣΕΒΙΑ, (κατὰ μόνας, θεωροῦσα αὐτὸν ἀπερχόμενον).

Οὐκ ἐκλέγεις πάντοτε
σοφῶς, Θεέ μου, δίδων διαδήματα.

('Εξέρχεται καὶ αὕτη ἀριστερόθεν, μετὰ τῆς συνοδείας αὐτῆς, καὶ μένει μόνος ὁ Μ. Δομέστικος).

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (μόνος).

Ὢ, Ὢ, δυσάρεστά πως τὰ συμβαίνοντα,
καὶ ἱκανῶς σπουδαῖα. Τὴν ἀξίαν σου
ἡμῖν νῦν δεῖξον πᾶσαν, περινούστατε
εὐνοῦχε, τῆς Σκυθίας φαῦλον ἔκτρωμα,
τῶν δώρων τῶν ὀλίγων ὠφελούμενος
τῆς φύσεως ἐντέχνως, ἄλλως δύναται
εὐκόλως, μὰ τὸν ᾅδην, κάρα φέρουσα
σχεδὸν τὸ στέμμα ἤδη, προσεχέστατα
τὰ πειναλέα κατευφράναι ὄρνεα,
καὶ τοὺς ἀλήτας κύνας. Πλὴν προσέξατε!
Ἡ κεφαλή μου προσφιλής μοι, φίλτατοι,
τὰς ἀχυρίνας μόνη κεφαλὰς ὑμῶν
ἀξίζει πάσας, καὶ δυσκόλως παραιτεῖ
τοὺς ὤμους, τοὺς πρὸ χρόνων φέροντας πιστῶς
αὐτὴν τοσούτων. Τέλος ἐξυπνήσατε,
Πανέκλαμπρε Μονάρχα, διελύθησαν
αἱ χίμαιραι, ὡς νέφη, αἱ χρυσόπτεροι
δι' ὧν ὑμᾶς ἐκοίμων, καὶ ἀνοίξαντες,

ὡς Ζεῦς τις ἄλλος τοὺς λιγκείους ὀφθαλμοὺς,
τὴν ἀληθῆ τοῦ κόσμου θέσιν εἴδετε,
καὶ ἤδη περισπᾶτε τὰς πυκνὰς ὀφρεῖς,
καὶ σμερδαλέοις τοὺς ἐξαπατήσαντας
βαλλόντες πάντας κεραυνοῖς, προτίθεσθε
εἰς κόνιν κατατρίψαι. Πλὴν, μὰ τὸν Θεὸν,
ἐπὶ τοῦ θρόνου μὴ τοσοῦτον ἐξ ὀργῆς
ταράττεσθε, μὴ τύχῃ, φεῦ, καὶ πέσητε.
Οὐκ ἐντρυφᾷ τὸ Κράτος, οὐ κρατύνεται,
ὑπὸ τὴν ὅλως πατρικὴν διοίκησιν
ὑμῶν, μεγίστη ὄντως ἡ αὐθάδεια,
ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ὅλως ἀδιόρθωτον.
Ἡ οἰκουμένη βαθμηδὸν μαραίνεται,
ὁδεύει πρὸς τελείαν ἀποσύνθεσιν,
τοιαύτη πάντως ἡ γυμνὴ ἀλήθεια,
πλὴν σωτηρίαν οὐκ ἐλπίζει παρ' ὑμῶν.
Ἐπὶ τοῦ θρόνου ἄρα ὅσον ἥδιστα
κοιμᾶσθε μᾶλλον, ἀφοῦ ἔτι ἐπ' αὐτοῦ
ὑμᾶς ὀλίγον βούλομαι καταλιπεῖν,
εὐγνωμονοῦντες καί πως εἰς τὸ σκύβαλον,
εἰς τῆς Σκυθίας τὸ ἐξάμβλωμα. Χά! Χά!
(Μετὰ σατανικῆς ἐκφράσεως).
Ἡ οἰκουμένη φθείρεται, μαραίνεται.
Ἐγὼ πλὴν τοῦτο θέλω, κ' ἐπεζήτησα.
Ῥανίδα πᾶσαν, πάντα τὸν χυμὸν αὐτῆς
μυζῆσαι θέλω, τ' ἄνθη τὰ ἡδύτατα,
ὅσα παράγει, θέλω σκορπισθέντα μοι,
ὅπου πατῶ καὶ ὅπου ἀναπαύωμαι,
εἰς τάπητας πλουσίους, τοὺς ἀδάμαντας,
καὶ μαργαρίτας, τὸν χλωμὸν ἀμέθυστον,

αὐτῆς ἀθρόους ἅπαντας τοὺς θησαυρούς,
τὴν παμφαῆ μου θέλω καταστίζοντας
πορφύραν μόνην, θέλω εἰς τὰ δεῖπνά μου
ἐξαντλουμένους κατ' ἀφθόνους ῥύακας
τῶν οἴνων τοὺς πρωτίστους, τὰ λεπτότερα
τῶν ἀρωμάτων πρός με ἀνερχόμενα,
καὶ κατὰ δέσμας, εἰς τὸ μέλαν στῆθος μου
τὰς λευκοτέρας πάσας τῶν κορῶν αὐτῆς
συνθλιβομένας, θέλω, θέλω ἅπαντα
τὰ ἐπ' αὐτῆς ὡραῖα, καὶ πολύτιμα
ἀφοῦ διόλου ἀφανίσω, ἔπειτα,
κυκλοφοροῦν ἂν τέλος παύσῃ ἐν ἐμοὶ
τὸ ἔλαιον ἐκεῖνο τὸ ἀλλόκοτον,
ὃ ἀνοήτως ὀνομάζομεν ζωὴν,
τὸν κόσμον κρημνισθῆναι εἰς τὸν τάρταρον,
εἰς ἕτερον τὸ γόνυ μὴ προσκλίνοντα,
ὁπόταν μὴ ὑπάρχῃ ὁ Εὐσέβιος.
Ὁ κόσμοις μοὶ ἀνήκει, κτῆμα μου ἐστί,
καὶ ἅπας ἐν τῷ τάφῳ συνοδεύσει με.
Ἀναμφισβήτητόν μου τὸ δικαίωμα.
Οἱ πονηροὶ κρατοῦσι πανταχοῦ τῆς γῆς,
τῶν θείων νόμων οὗτος ὁ σοφώτατος,
ἐγὼ πλὴν πάντων πονηρότερος εἰμὶ,
ἐγὼ λοιπὸν καὶ πάντων ὁ κυρίαρχος,
ἐγὼ τὸ φαῦλον τῆς Σκυθίας ἔκτρωμα,
ἐγὼ, καὶ δυστυχία εἰς τὸν τρέφοντα
ἰδέας ἀνταρσίας.

(Πάλιν εἰρωνικῶς.)

Θεῖε βέλτιστε,
τὸν Ἰουλιανόν σου ἐπεθύμησας,

κ' εἰς κόλπους θλίψαι θέλεις τρυφερούς αὐτόν.
Πολὺ λυποῦμαι, πλὴν ἀδύνατον ἐστί.
Τὸν Ἰουλιανόν σου; Ἅμα πτέρυγας
ἐπὶ τῶν ὤμων αἰσθανθῇ ὁ ἀετός,
πετᾷ, καὶ τότε πλέον τρέχων θήρευε.
Ὁ εὐφυὴς ἐκεῖνος, ὁ δαιμόνιος
τωόντι νεανίας—τρὶς κατάρατος,—
χαλαρωθείσας ἄν πως ἴδῃ, καὶ μικρόν,
αὐτοῦ τὰς πέδας, ἐξαιρέτως δύναται
τοῦ θρόνου ἐκριζῶσαι τὰ θεμέλια,
σαθρά πως ἤδη, ὥς τις ἕτερος Σαμψών,
ἡμᾶς, καὶ πᾶσαν τὴν ψευδῆ ἡμῶν ἰσχὺν,
ἐν μέσω θάπτων συντριμμάτων καὶ σποδοῦ.
Καὶ τότε τί συμβαίνει; Τὸν ἀγαπητὸν
διώξας θεῖον, τὴν ἀρχὴν ἁρπάσει, ναί,
βεβαίως τοῦτο, τὸ καὶ πάντων χείριστον.
Ἀφοῦ ἐκσπάσῃ τὴν ξηρὰν ἐκεῖνος δρῦν,
καὶ σεσηπυῖαν, τὰ παράσιτα ἡμᾶς,
περὶ τὰς ῥίζας ἑλισσόμενα φυτά,
ἓν τοῦ σκεπάρνου κατασθραύσει γύρισμα.
Ὡς φῶς ἡμέρας δῆλον! Ὥστε πρὶν αὐτὸς
τὸ σκέπαρνον ἁρπάσῃ, ἀπαραίτητος
τοῦ μέτρου ἡ βιαία παρεμπόδισις.
Καὶ οὕτως ἔσται! Ὁ Εὐσέβιος εἰμί,
καὶ ὅ,τι θέλω κατορθῶ ἀείποτε.

(Οἱ ἄρχοντες, εἰσερχόμενοι λαθραίως πολλαχόθεν,
περικυκλοῦσιν ἔμφοβοι τὸν Εὐσέβιον.)

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

ΜΕΓΑΣ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ. ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ. ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ. Μ. ΔΟΥΞ. Μ. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑΡΧΗΣ. Μ. ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ. ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΗΣ. ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΣΦΕΝΔΟΝΗΣ. Μ. ΠΑΠΠΙΑΣ. Μ. ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΗΣ. ΠΡΩΤΟΣΗΚΡΗΤΗΣ. ΜΥΣΤΙΚΟΣ. Μ. ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ. ΤΑΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ. Μ. ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ. ΚΟΙΑΙΣΤΩΡ. ΠΡΩΤΟΙΕΡΑΚΑΡΙΟΣ. ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΣΑΤΟΥ. ΠΡΩΤΑΛΛΑΓΑΤΩΡ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΕΩΝ.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ (πρὸς τοὺς ἄρχοντας.)

Ἔ, τίς ὁ κρότος; Τί μὲ περιβάλλοντες
ὠχρὰ τὰ φαῦλα δείκνυτέ μοι πρόσωπα;
Ταῖς ῥοδοχρόοις τί συνέβη παρειαῖς;
Ποῦ τὸ ἀρχαῖον, εὔηθες μειδίαμα;
Τοῦ Κωνσταντίου, φαίνεται, τὰ σχέδια
ὑμᾶς λυποῦσι. Φυσικώτατα εἰσί.
Ἐπὶ τοσοῦτον τοῦ φιλτάτου στερηθεὶς
ἀνεψιοῦ, καὶ αὖθις προσκαλεῖ αὐτόν,
καὶ μετ' αὐτοῦ μοιράζει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ,
εἰς ἀμοιβὴν τοῦ πρώτου ἀδικήματος·
ἐγκρίνω πάντως, σύμφημι, ἀγάλλομαι,
καὶ ἀληθῶς ἀγροῖκος, σκληροκάρδιος,
ὁ μὴ θαυμάζων τὸ ὡραῖον αἴσθημα.
Λοιπὸν εἰς ποίους ὁμιλῶ; Ἐμβρόντητοι
μὲ θεωρεῖτε, καὶ ἐννέα σπιθαμὰς
τὰς σιαγόνας διασπῶντες χάσκετε.
Τοὺς λόγους μου μὴ ἴσως οὐκ ἐγκρίνετε;
Λαλήσατέ τι τέλος; Ἐβωβάθητε;

ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΗΣ.

Πλὴν, ἄρχον, πάντες, πάντες ἀπολλύμεθα,

ἂν τὴν πορφύραν ὄντως τὴν Καισαρικὴν
ὁ Πρίγκηψ λάβῃ.

ΠΟΛΛΟΙ.

Πάντες ἀπολλύμεθα.

Μ. ΠΑΠΠΙΑΣ.

Λιτὸν ὁ Πρίγκηψ λίαν, Ἐκλαμπρότατε,
ὡς λέγουσι, ζῇ βίον, φιλοσοφικόν.

ΠΡΩΤΑΛΛΑΓΑΤΩΡ.

Περὶ καλοῦ γελοῖα ἔχει δόγματα,
περὶ τιμῆς, καὶ ἄλλων ἀνοησιῶν,
ἐφ' ὧν μωρολογοῦσιν οἱ διδάσκαλοι.

ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ.

Ἂν καταστῇ ἐξαίφνης παντοδύναμος,
ἀφεύκτως πάντες ναυαγοῦμεν.

Μ. ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ.

Ἐντελῶς.

Μ. ΔΟΥΞ.

Φροντὶς αὐτοῦ πρωτίστη ἡ ἐκδίκησις
διὰ τὰ παρελθόντα.

Μ. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑΡΧΗΣ.

Εἲς τὰ ἔγκατα
ἀποφωλίων φυλακῶν σηψόμεθα.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Τὰ εὐτραφῆ τῳόντι χρίμα σώματα.

Μ. ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ.

Γνωρίζει πόσον κατετρέξαμεν αὐτόν·
αὐτοῦ τὸ γένος ἅπαν ἀδιάλλακτον,
δικαίως ὄντως, τρέφει μῖσος καθ' ἡμῶν.

Ο ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΣΦΕΝΔΟΝΗΣ.

Ἂν ἀγαπῶμεν τὴν ζωήν, ὡς τάχιστα,
νῦν πάντας, φίλοι, τοὺς μοχλοὺς κινήσωμεν,
καὶ φανερῶς καὶ κρύφα, μὴ φειδόμενοι
οὐδ' ἔργου οὐδὲ λόγου, ἵνα πνίξωμεν
τὸν κίνδυνον εἰσέτι ἀρτιγέννητον.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (εἰρωνικῶς).

Νομίζετε; Φρονεῖτε; Τί μοὶ λέγετε;

Ο ΤΑΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ.

Σπουδὴ μεγίστη ἀπαραίτητος ἐστί.

ΠΡΩΤΟΣΗΚΡΗΤΗΣ.

Μεγίστη ὄντως. Καὶ ψυχῇ καὶ σώματι
ἀφιεροῦμαι, χάριν τῶν λοιπῶν, ἐγώ.
Ὡς ὁ τοῦ βασιλέως πρῶτος σύμβουλος,
καὶ μόνος πάντων κάτοχος τῶν μυστικῶν,
οὐκ ἔσομαι πιστεύω ὅλως ἄχρηστος.

Μ. ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ.

Ἂν πάντα τ' ἄλλα μέσα ναυαγήσωσιν,

εἰς ἀνταρσίαν τὸν στρατὸν δυνάμεθα
ὠθοῦντες ἴσως. . .

М. ΔΟΥΞ.

Τοῦτο δυσκολώτατον.
Τὸ στράτευμα ὀλίγον ἀγαπᾷ ἡμᾶς,
καὶ μᾶλλον μὴ ἐκεῖνον ἐνθουσιωδῶς
δεχθῇ φοβοῦμαι.

Μ. ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΗΣ.

Οἴμοι! Ἀλλὰ τότε τί,
τί μέσον ἀπομένει;

ΠΟΛΛΟΙ.

Κατεστράφημεν.

Μ. ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ.

Τὸν τοῦ λαοῦ εἰς στάσιν διερεθισμὸν,
ἂν ὁ στρατὸς ἀρνεῖται, ἀκατόρθωτον
νομίζετε καὶ τοῦτον;

ΚΟΙΑΙΣΤΩΡ.

Ἀκατόρθωτον.
Ἐστὶν ὁ ὄχλος, φεῦ, φανατικώτερος
καὶ τοῦ στρατοῦ.

Ο ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΣΑΤΟΥ.

Ναί, ἅπας καθ' ἡμῶν ἐστί.
Οὐδὲν παρὰ τοῦ ὄχλου περιμένετε.

ΜΥΣΤΙΚΟΣ.

Αὐτοῦ τὸ μῖσος καθ' ἡμῶν ἀκράτητον,
καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀγαπᾷ τὸν Πρίγκηπα.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΕΩΝ.

Εἰς δύο ὧδε φρούρια, οὐχὶ μακρὰν
τῆς πρωτευούσης, ἔχω τάγματα πιστά,
καὶ ἀφωσιωμένα εἰς ἐμὲ τινά.
Πλὴν μόνα τί καὶ ταῦτα δυνηθήσονται;

ΤΙΝΕΣ.

Οὐδὲν βεβαίως.

ΑΛΛΟΙ.

Ὅλως ἄχρηστα εἰσίν.

ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ.

Ἰδέαν ἔχω φαεινήν, περίφημον,
ἰδέαν ἐξαισίαν. Εὐκολώτατον
τοὺς ἱερεῖς ἐντέχνως σκανδαλίσαι πως,
ὁ πρίγκηψ ὅτι τῆς αἱρέσεως αὐτῶν
ἐχθρὸς ἐστὶ κρυφίως διαδίδοντες,
μὴ κατ' ἀξίαν ἐκτιμῶν τὸν Ἄρειον,
κ' ἐκ θεμελίων ὅτι τὰ διδάγματα
τῶν φιλοσόφων τὰ ψευδῆ ἐκλόνισαν
αὐτοῦ τὴν πίστιν. Ἄνευ ὑποστάσεως
τινὸς τὸ πρᾶγμα μάλιστα, ὡς λέγεται,
οὐδ' ἔστιν ἴσως, ὅπερ τόσον κάλλιον.
Ἂν τότε δ' ὄντος κρύφα ἐνεργήσωσιν
ἐπὶ τοῦ Κωνσταντίου, ὁ Οὐάλενς ἂν
κ' ἐκεῖνος ὁμιλήσῃ, καταστρέφεται

ἀναντιῤῥήτως τὸ γελοῖον σχέδιον.
Γνωρίζετε ὁποίαν ἔχουσιν ἰσχὺν
ἐπὶ τοῦ Κωνσταντίου τὰ ληρήματα
τῶν ἱερέων τούτων. Ἂν λαλήσωσιν,
οὐδέποτε τολμήσει, ἀμελῶν αὐτῶν
τὰς παραστάσεις.....

ΤΙΝΕΣ.

Ἄριστα.

ΑΛΛΟΙ.

Ἐξαίρετα!

ΠΡΩΤΟΙΕΡΑΚΑΡΙΟΣ.

Ἐστὶν ὡραῖον ἀληθῶς τὸ εὕρημα,
καὶ παρ' αὐτοῦ πολλὰ ἐλπίζω.

ΤΙΝΕΣ.

Ἅπαντα.

Μ. ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ.

Καλὸν τωόντι, κ' εὐφυὲς τὸ σχέδιον,
ἀλλὰ κερδίσαι πρῶτον δεῖ τοὺς μοναχούς,
καὶ οὐδαμῶς νομίζω τοῦτο εὔκολον.

Μ. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑΡΧΗΣ.

Ναί, πάντων οὗτοι τρέμουσι πλειότερον
τοὺς Πέρσας, μὴ ἐλθόντες τοὺς ναοὺς αὐτῶν
συλήσωσι, καὶ πάντας διαρπάσωσι
τοὺς πολυμόχθως ἀθροισθέντας θησαυρούς.

Μ. ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ.

Φεῦ, οὕτως ἔχει. Τὸν διορισμὸν πολὺ
φοβοῦμαι μᾶλλον ὅτι βοηθήσουσιν
ἐκεῖνοι, ἐν κινδύνοις ὑπεράσπισιν
ἐλπίζοντες ἐκ τούτου.

Μ. ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΗΣ.

Πιθανόν. Οὐδὲν
πλὴν μετὰ τόσης ἡδονῆς πιστεύουσι,
μεθ' ὅσας οἵας δήποτε διαβολὰς
τοῦ εἴδους τούτου, καὶ μισοῦσιν ὡς ἐχθρὸν
τὸν Πρίγκηπα κ' ἐκεῖνοι.

Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ.

Δοκιμάζομεν
τοὐλάχιστον, καὶ ὅταν ἀποτύχωμεν,
ζητοῦμεν τότε, ἄλλο μέσον κάλλιον.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ,
(ὅστις ἐθεώρει αὐτοὺς μετ' ἄκρας περιφρονήσεως, ἀγερώχως).

Θαυμάζω, μὰ τὸν ᾅδην, περινούστατοι
φωστῆρες, τῆς ψυχῆς μου ἀγλαΐσματα,
τὸ γόνιμον, τὸν πλοῦτον τοῦ νοὸς ὑμῶν
Τὰ σχέδια, τωόντι, ὅσα λέγετε
ὡραῖα, πλὴν φοβοῦμαι ὅλως περιττά,
καὶ πρὶν ἐντέχνως ἐκτελέσητε αὐτά,
μικρὸν κ' ἐμέ πως ἐνεργῆσαι ἄφετε.
Οὐ κατεδέχθη, φαίνεται, ὁ νοῦς ὑμῶν,
ἁπλοῦν ἐν τούτοις, τὸν ἑξῆς συλλογισμόν,
ἐκεῖνον ὅτι τὸν διορισμὸν ἐγὼ

προσβάλω, ὅστις πάντας κατετρόμαξε,
καὶ ὅτι ἑπομένως πιθανώτατα
καὶ ματαιοῦται. Πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα
βαδίζω ἤδη, καὶ πιστεύω ἐνωρὶς
ὑμῖν αὐτοπροσώπως ὅτι ἤλλαξεν
ἐξαγγελεῖ ἰδέαν, κάλλιον σκεφθείς.
Εὐδαιμονεῖτε!

Μ. ΔΟΥΞ.

Οἴμοι! Ἐκλαμπρότατε,
συγγνώμην πάντες σοὶ ζητοῦμεν ταπεινῶς.
Ἐνῷ τωόντι ἔχομεν ἀκόμη σὲ
κατὰ παντὸς κινδύνου ἀσφαλεῖς ἐσμέν.
Εἰς σὲ τὰ πάντα ἤδη ἀνατίθεμεν,
καὶ ἂν σοὶ χρειασθῇ πως καὶ βοήθεια,
εἰς τὰς διαταγάς σου πάντες ἕτοιμοι
καὶ εἰς τὸ νεῦμα τὸ ἐλάχιστον ἐσμέν.

ΤΙΝΕΣ.

Ναί, πάντες.

ΑΛΛΟΙ.

Πάντες ἕτοιμοι.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Εὐχαριστῶ.
Οὐδόλως μειδιᾷ μοι ἡ ἀντίληψις.
Ἐγὼ τὰ πάντα πράξω.

ΠΑΝΤΕΣ.

Ὁ Θεὸς ἡμῶν
κατευοδώσοι τὰ σεπτά σου βήματα.

(Ὁ Εὐσέβιος ἐξέρχεται. Πάντες κλίνουσιν ἐδαφιαίως, αὐτοῦ διαβαίνοντος. Πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ Η΄.

Ὁ κοιτὼν τοῦ Αὐτοκράτορος. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ μόνος, ἵσταται παρὰ τὴν τράπεζαν, ἐφ' ἧς στηρίζεται.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ λύσις καταφθάσασα!
Ἰδοὺ τὸ τέλος τὸ πικρὸν πρὸ τῶν θυρῶν!
Τὸ μέγα κράτος, ἡ λαμπρά, περίδοξος
τῆς Ῥώμης ἐξουσία, θριαμβεύσασα
αἰῶνας ὁλοκλήρους, καὶ ἀπρόσβλητος
εἰς τὸν ὀδόντα φαινομένη τοῦ καιροῦ,
εἰς κόνιν ἤδη καταῤῥέει, φθείρεται,
καὶ ἀπειλεῖ τελείαν ἀποσύνθεσιν.
Πλὴν μετὰ τοῦτο ἆρα τί συμβήσεται;
Ἡ Οἰκουμένη ἐπιζήσει, ἐπ' αὐτῆς
ὁ θρόνος ὅταν παύσῃ ὁ Ῥωμαϊκός,
ὁ συγκρατῶν τὰ πάντα, ἐπικείμενος,
ὡς ἀκρογωνιαῖος λίθος, ἢ φρικτὸν
ὑπάρξει αὖθις χάος; Εἰς τοὺς ὤμους μου,
αἰσθάνομαι, ὡς ἄτλας ἕτερος, τὴν γῆν
βαστάζων, ὅτι πίπτω, καὶ κλονίζομαι
ὑπὸ τὸ βάρος. Ἐν ἀγῶνι ἀπεχθεῖ
πονῶ ματαίως, ἡ ζωή μου σβέννυται,
τὸ στυγερὸν φορτίον μὲ κατανικᾷ,
κ' ὑπὸ σωροὺς μὲ θάπτει, καὶ συντρίμματα.

(Καταπίπτει ἐπὶ ἕδρας).

Προπάτορές μου, γίγαντες περίβλεπτοι,
οἱ ἀκραδάντως καὶ κλεινῶς βαστάξαντες
αὐτὸ αἰῶνας τόσους, ἤδη ἄποροι,

τὴν ἐπελθοῦσαν βλέπετε καταστροφήν.
Τὰ νῦν συμβαίνοντά μοι οὐ προείδετε,
καὶ μετὰ οἴκτου, καὶ περιφρονήσεως,
μὲ θεωρεῖτε τὸν πτωχὸν ἀπόγονον.
Ἐγὼ τοῦ γένους τοῦ λαμπροῦ ὁ ἔσχατος
λοιπὸν, τῆς περιπύστου ἔκπτωτος ὑμῶν
κληρονομίας ἐπιζήσας, καὶ οἰκτρός.
Καὶ ὅμως ἔτι πρὸ βραχέως ἅπασα
ἡ αὐτοκρατορία ἤνθει, κ' ἤκμαζε,
καὶ ὁ πατήρ μου μεταξὺ λογίζεται
τῶν πρώτων ὅσοι ἐκυβέρνησαν αὐτήν.
Ἐμοῦ τὸ σφάλμα ἄρα, τῆς καταστροφῆς
αἰτία, πάντων τῶν δεινῶν ἐγώ. Πλὴν πῶς;
Κακὸς εἰμὶ Μονάρχης; Τί ἐποίησα;
Προσπάθειαν μὴ πᾶσαν οὐ κατέβαλον,
καὶ ἤκουσα προθύμως πᾶσαν συμβουλήν;
Ναί, ἤκουσα, καὶ τοῦτο μὲ κατέστρεψεν,
αἰσχρῶν κολάκων ῥαδιοῦργοι συμβουλαί.
Εὐπρόσιτον μὴ τόσον εἴθε εὕρισκον
τὸ νέον οὖς μου. Μόλις εἰς τὸν θρόνον μου
ἀρτίως ἀναβάντα, ὅλως ἄπειρον,
μ' ἐνέπλησαν τῶν φόβων, καὶ παθῶν αὐτῶν,
ψευδεῖς παντοῦ κινδύνους μοὶ ἐδείκνυσαν,
τοὺς συγγενεῖς μου, τοὺς φιλτεροὺς συγγενεῖς
διέβαλλον ἐντέχνως, καὶ τυφλῶς ἐγὼ
εἰς αἷμα ἐβαπτίσθην ἀποφώλιον,
τὸ αἷμα πάσης τῆς οἰκογενείας μου.
Μετὰ τὸ πρῶτον τοῦτο μέλαν ἔγκλημα
ἡ ἡσυχία πᾶσά μου ἀπώλετο,
ἐξέλιπε τῶν ἔργων ἡ συναίσθησις,

καὶ παρεδόθην ὅλως πλέον εἰς αὐτούς.
Τὸν ὕπνον μου ὀργίλα φάσματα συχνῶς
ταράττουσιν εἰς ᾅδην μεταβάλλοντα.
Οἱ συγγενεῖς μου πρὸ ἐμοῦ σφαζόμενοι,
καὶ τὴν κατάραν ἐπ' ἐμὲ τῶν οὐρανῶν,
δικαίαν τιμωρόν μου ἐπισύροντες.
Πλὴν θέλω τέλος πρᾶξιν μίαν ἀγαθὴν
ποιήσας, καταθραῦσαι τὸν αἰσχρὸν ζυγόν.
Ἀνακαλέσας, ναὶ, τὸν Ἰουλιανόν,
τῆς ἐξουσίας λείψομαι συμμέτοχον,
καὶ πάντα δώσω δόξαν, δύναμιν αὐτῷ,
ἂν δ' ἐπὶ τέλους, μαλαχθεὶς ἐκεῖνός πως,
μὲ συγχωρήσῃ, ἴσως τότε ἵλεως
φανῇ ὁ Πλάστης, δῶρον ἀνεκτίμητον,
τὴν λήθην ἀποδούς μοι, τὴν λυσίδεινον.

ΣΚΗΝΗ Θ'.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ (εἰσερχόμενος).

Τὰ ταπεινά μου, Βασιλεῦ, σεβάσματα,
καὶ τὰς προσρήσεις εὐμενῶς προσδέχθητι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Δομέστικε, τί τοῦτο; Κατὰ πρόσωπον

μὲ ἀντικρύζῃς ἔτι, ὁ προδούς με σύ;
Ἡ γῆ λοιπὸν σχισθεῖσα οὐ κατέπιε
τὸ γέννημα τοῦ ᾅδου τὸ φαυλότερον,
τῶν ἀχαρίστων τὸν ἀναισχυντότερον;

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ὡς βλέπεις, Ἄναξ, κ' ἡ Μεγαλειότης σου
ἐλπίζω ὅτι ἤδη κατενόησεν
ὁποῖον εἶχεν ἄδικον ὑβρίζουσα
τὸν δοῦλον τὸν ἀρχαῖον, καὶ πιστὸν Αὐτῆς,
καὶ ὅτι τὰς ἀρίστας συμβουλὰς αὐτοῦ
ἀκολουθῆσαι τέλος ἀπεφάσισε,
περιφρονοῦσα τὴν γελοίαν πρότασιν
τοῦ χρονολήρου γέροντος ἐκείνου, ὃν
διδάξω πόσον ἡ σιγὴ πολύτιμος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τὸ σχέδιον ἐκεῖνο ἡ Βασίλισσα
ἐπρότεινεν, οὐδόλως ὁ Σαλούστιος.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ναί, πλὴν ἐκείνου ἔνοχος ὁ ὕθλος. Ὦ!
αὐτὸν γνωρίζω κάλλιστα. Παράδοξον
κατὰ τῶν συναρχόντων πάντων, κατ' ἐμοῦ
ἰδίως τρέφει μῖσος, καὶ βυσσοδομεῖ
εἰς σκοτεινὴν γωνίαν ἐσαεὶ τινὰ
ῥαδιουργίας. Πλὴν τὸν ἀλιτήριον
δι' ὅλα τιμωρήσω τὰ ἐγκλήματα
αὐτοῦ συγχρόνως ἤδη, καὶ ζητῶ τὴν Σὴν
ἐπικουρίαν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ἀκοῦσον, Εὐσέβιε.
Ἐξ ὁλοκλήρου ἀπατᾶσαι. Ἂν καὶ σὲ
μισῇ ἐκεῖνος, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας,
ὡραῖα πράττει. Φύσει ἀποστρέφεται
τὴν πονηρίαν ἡ ἀθώα ἀρετή.
Ἐστὶν ὁ μόνος τίμιος, καὶ ἀγαθὸς
τῶν δούλων μου ἐκεῖνος, καὶ ἀπάντων σὺ
ὁ χείριστος προδότης, καὶ ὁ αἴσχιστος.
Τὸν μισητὸν ζυγόν σου, καὶ τὸν ἀγενῆ
καὶ τόσον ἄπορόν μοι πῶς ὑπέμεινα,
πλὴν ἀποσείω τέλος πέραν μου αὐτόν,
καὶ μετὰ τόκων ἅπαντα πληρώσω σοι
τὰ βάσανα, εἰς ὅσα μὲ ὑπέβαλες.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (εἰρωνικῶς).

Τοὺς λόγους σου οὐδόλως, Ἄναξ, ἐννοῶ.
Εἰσί μοι πάντες ἀληθῶς αἰνίγματα,
πλὴν ἡ ὑπομονή μου ἔχει ὅρια,
καὶ τὰς καλάς μου διαθέσεις κάκιστα
δι' ἀπειλῶν ἀμοίβεις, καὶ δι' ὕβρεων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ἡ κεφαλή σου ἐπηρμένη ἀρκετά,
πλὴν ἔτι μᾶλλον ἐπηρμένη ἔσεται
ἐφ' ὑψηλῆς ἀγχόνης ὅταν κρεμασθῇς.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (ἀγερώχως).

Ὢ! Ὢ! Μονάρχα, σκέπτεσαι ἀπαίσια,
ὡς βλέπω, πλὴν τοσαύτη δὰ διὰ μιᾶς

πρὸς τί σκληρότης; Κρίμα, εὐκατόρθωτον
οὐχὶ τὸ πρᾶγμα τόσον, ὃ αἰνίττεσαι.
Τῆς μνήμης ὅλως, φαίνεται, σοὶ ἔφυγεν
ἐντὸς τοῦ Κράτους ὅτι, καὶ εἰς τὴν αὐλήν,
οὐδ' ἕνα ἔχεις ἴσως ἀληθῶς πιστὸν,
καὶ ἀφωσιωμένον εἰς σὲ ἄνθρωπον,
καὶ ὅτι πάντες πανταχοῦ εἰς θάνατον,
ἐγὼ ἂν διατάξω, ῥίπτονται κ' εἰς πῦρ.
Ἐμὲ φοβοῦνται ὅλοι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πλὴν, ἀνδράποδον,
ὁ αὐτοκράτωρ σὺ οὐχί, ἐγὼ εἰμί.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ἂν ὁ τὸ στέμμα φέρων, αὐτοκράτωρ σύ,
καὶ ὁ κρατῶν τὸ σκῆπτρον, εἴδωλον χρυσοῦν,
τῶν μαμμακούθων ἐκθαμβοῦν τὰ ὄμματα.
Ἐγὼ ἂν ὁ τὰ πάντα, κατὰ βούλησιν,
εὐθύνων καὶ προστάττων, ἡ διάνοια
ἡ σκεπτομένη, καὶ ἡ χεῖρ ἡ στιβαρά,
ἡ πάντα ἐκτελοῦσα, καὶ συνέχουσα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Παραφροσύνην, ἀληθῶς, αἰσθάνομαι.
Αὐθάδη, πᾶς σου λόγος καταστρέφει σε.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (μετὰ πικρᾶς εἰρωνείας).

Μετὰ πολλῆς μου ἀληθῶς τῆς θλίψεως
βιάζομαι εἰς πλήρη εἰλικρίνειαν,

πλὴν πᾶσαν τέλος τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν
νομίζω ὅτι ἀπαραίτητον ἐστὶ
τὸν προσφιλῆ μου ἄνακτα καὶ κύριον.
Τὸ κράτος, οἴμοι, ἐντελῶς ἀπέμαθε
τὸ σέβας τὸ ἀνῆκον εἰς τοὺς βασιλεῖς·
ἡ βία μόνη, βία ὄντως σιδηρᾶ,
κρατεῖ αὐτὸ πρὸ χρόνου ὑποχείριον,
καὶ ὁ τὴν βίαν ταύτην ἐξασκῶν ἐγώ,
ἐγὼ ἐπὶ τοῦ θρόνου σὲ διατηρῶ
τοῦ Βυζαντίου ἔτι, ἀλλ' ἀγνώμονα
τωόντι ὅτι ὑπηρέτησα πεισθείς,
—εἰμὶ θεράπων εὐπειθής, καὶ πρόθυμος,
πλὴν βίαιός πως, καὶ ὀργίλος κἄποτε —
πιστεύω ὅτι τέλος βαρυνθήσομαι,
καὶ τότε τί ποιοῦμεν, Βασιλεῦ σοφέ;
Εἰς κόρακας καὶ σκῆπτρον, καὶ βασίλειον.
Τί λέγεις ἔχω δίκαιον;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πλήν, ἄθλιε,
σὺ μ' ἔῤῥιψας εἰς ταύτην τὴν κατάστασιν,
σὺ τῆς ἀγάπης τοῦ λαοῦ μ' ἐγύμνωσας,
σὺ κ' αἱ κακοῦργοι συμβουλαί σου πᾶσαι, ἃς
τυφλῶς, ἀπερισκέπτως ἠκολούθησα.
'Αλλ' ἤδη πλέον ἔγνων τὴν ἀπάτην μου.
'Οδὸν δικαίαν ἤδη, καὶ φιλάνθρωπον
ἀκολουθήσω, καὶ πιστεύω ὁ λαός,
μετανοοῦντα, ὅτι συγχωρήσει με,
καὶ κατὰ σοῦ ἀσπίσει. Πρῶτον βῆμά μου
εἰς ταύτην ἔσται τὴν ὁδόν, ἐξ 'Αθηνῶν,
τοῦ νέου διαδόχου ἡ ἀνάκλησις.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (ἀγρίως).

Τοῦ διαδόχου; Καὶ σπουδάζεις, δείλαιε;
Καλέσεις ὄντως αὖθις παρὰ σὲ λοιπὸν
ἐκεῖνον, οὗ ἀσπλάγχνως ἐκρεούργησας
τὸν θεῖον, τὸν πατέρα, ἁπαξάπαντας
τοὺς συγγενεῖς; Φρικώδης, καὶ ἀφόρητος
αὐτοῦ ἡ θέα βάσανος οὐκ ἔσται σοι,
σιγῶν τῆς θείας δίκης ἀπεικόνισμα,
οὐ θέλει συνοδεύειν πανταχοῦ αὐτόν,
αἱμάτων λίμνη στυγερὰ κυκλοῦσά σε,
καὶ φιλικῶς ἐκτείνων τὴν ἀπάνθρωπον
αὐτῷ οὐ φρίξεις χεῖρα, τὴν θερίσασαν
πᾶν ὅτι εἶχε φίλτερον ἐπὶ τῆς γῆς,
τὴν χεῖρα, ἥτις. . . .

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, (ἐκτὸς ἑαυτοῦ).

Παῦσον! Παῦσον! Σίγησον.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ἐγὼ καὶ σὺ ἀκόμη, Βασιλεῦ, ἐσμὲν
οἱ δύο μόνοι κάτοχοι τοῦ μυστικοῦ.
Ἡμεῖς τὸ ἔργον τὸ καλὸν ἐπράξαμεν,
— καλὸν τῳόντι, καὶ σοφὸν πολιτικῶς, —
ἡμεῖς οἱ δύο, καὶ οὐδεὶς ὑπώπτευσεν
ὁ αὐτουργὸς ὁ μέγας τίς τῆς πράξεως,
ἀποδοθείσης εἰς τὴν ἄφρονα ὁρμὴν,
τῶν λεγεώνων, εἰς τὰ πάθη τοῦ στρατοῦ.
Ἀλλ' ἂν τῳόντι παρὰ σὲ τὸν Πρίγκηπα,
ὡς ἔλεγες, καλέσῃς, τότε πάραυτα
ὀμνύω ὅτι ἅπαν τὸ βασίλειον

γνωρίσει πληρεστάτην τὴν ἀλήθειαν.
Καὶ καταστρέψω ἴσως οὕτως ἐμαυτόν,
πλὴν κατὰ σοῦ ἐνσκήψει πᾶσα φοβερὰ
ἡ μελανὴ εὐθύνη τοῦ ἐγκλήματος.
Δεικνύντες πάντες τῷ δακτύλῳ τότε σέ,
—Ἰδοὺ ὁ δολοφόνος βασιλεύς, ἰδοὺ
ὁ τοὺς ἰδίους, ψιθυρίζειν θέλουσι,
κατασπαράξας συγγενεῖς.—

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Φρικτόν, φρικτόν.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Φρικτόν, ὡς λέγεις. Καί τοι τρυφερὸς πολὺ
οὐκ ἐγεννήθην, ὅταν εἰς τὴν μνήμην μου
τὸ θέαμα ἐκεῖνο ἐπανέρχηται,
αἱ τρίχες μου ὀρθοῦνται, καὶ εἰς αἵματα
νομίζω ὅτι πλέω. Ἴδε, ἴδ' ἐκεῖ,
ἐκεῖ μακράν· οὐ βλέπεις πλῆθος ἄγριον
αἱματοφύρτων δολοφόνων τρυφερὸν
σπαράττον νεανίαν; Τὴν περικαλλῆ,
καὶ μειδιῶσαν οὐκ ἐγνώρισας μορφήν;
Ἐστὶν ὁ νέος εὐφυὴς Δαλμάτιος,
ὁ, παῖς ἀκόμη, καταστὰς τὸ καύχημα
τοῦ Βυζαντίου, ὁ τοῖς πᾶσι προσφιλὴς
ἐξάδελφός σου, καὶ τοῦ θρόνου μέτοχος,
τῆς Ἀρμενίας, καὶ τοῦ Πόντου Βασιλεύς.
Ὁ παρ' ἐκεῖνον ἀποθνήσκων ἀδελφὸς
ἐστὶν ἐκείνου, Κύριος καὶ Βασιλεὺς
τῶν Μακεδόνων, καὶ τῆς Θράκης ἄλλοτε

ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ αὐτὸς χρισθείς.

(Ἐνῷ λέγει ταῦτα, καὶ τὰ κατωτέρω ὁ Μ. Δομέστικος, ὁ Κωνστάντιος, νομίζων ὅτι βλέπει πάντα τὰ ὑπ' ἐκείνου περιγραφόμενα, ταράττεται ὑπὸ φρικτῶν σπασμῶν ἀδημονίας, καὶ φρίκης).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ἀρκεῖ. Σὲ ἱκετεύω, σίγησον! Ἀρκεῖ!

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Τ' ἀνήλικα ἐκεῖνα πάντα πλάσματα,
ἃ βλέπεις ἀπαισίως κρεουργούμενα,
πρὸς σὲ τὰς χεῖρας τείνοντα τὰς ἁπαλάς,
κ' ἐκεῖνα πάντα συγγενεῖς. Ὁ πολιὸς
ἐκεῖνος γέρων, ὁ εἰς αἷμα τὴν λευκὴν
χυλίων κάραν, οὐκ ἐγνώρισας αὐτόν;
Ὁ θεῖός σου ἐκεῖνος ὁ Ἰούλιος,
πατήρ, ἀκούεις; Ναί, πατὴρ τοῦ Πρίγκηπος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὢ φρίκη! φρίκη! ἀποθνήσκω. Ἔλεος.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ὁ νέος ὁ ῥοδόχρους, οὗ κατέπεσε
τὸ πτῶμα, ἔτι θᾶλλον, εἰς τὰς ἀνοικτὰς
τοῦ γέροντος ἀγκάλας, ὁ πρωτότοκος
υἱὸς ἐκείνου, ἀδελφὸς τοῦ Πρίγκηπος.
Ἐκεῖ μακρὰν ἐκεῖνοι πάντες οἱ σκληρῶς
σφαζόμενοι, ἀνάνδρως τυραννούμενοι,
εἰσὶ τοῦ κράτους πάντες οἱ ἐπίσημοι
πολῖται. Ναί, ἐκεῖνοι, δι' οὓς ἅπασαι
αἱ πρώτισται εἰσέτι οἰκογένειαι

πενθηφοροῦσι, καὶ τὰς τρίχας τίλλουσι.
Κ' ἐκεῖνος τέλος ᾧδε, ὁ ἐγγὺς ἡμῶν
ἱστάμενος ἀγρίως, καὶ τὴν κεφαλὴν
προσφέρων σοι ὀργίλως τὴν ἀπότμητον,
ἐστὶν ὁ Γάλλος, καρατομηθεὶς προχθές,
τοῦ Πρίγκηπος καὶ οὗτος ἀδελφός. Χά! Χά!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, (ἐκτὸς ἑαυτοῦ, πίπτει κατὰ γῆς).

Ὢ παῦσον· μὲ φονεύεις. Παῦσον! Ἔλεος.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (ἀφοῦ ἐπί τινα ὥραν θεωρήσῃ μετ' ἀφάτου περιφρονήσεως, βαίνει καὶ ἀνεγείρει αὐτόν).

Καλῶς, πλὴν ὅτι ὅλως, ὑποσχέθητι,
ἐγκαταλείπεις τὸν σκοπὸν ἐκεῖνόν σου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, (ῥιπτόμενος ἐντὸς ἕδρας)·

Ὑπόσχομαι.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (εἰρωνικῶς).

Ὡραῖα. Μεταξὺ ἡμῶν
ἀείποτε τοιαύτη συνεννόησις
ἁρμόζει, κ' ἐκ καρδίας ὄντως θλίβομαι
ὁσάκις, ἔστω καὶ πρὸς ὥραν, κηλιδοῖ
τὸν μειδιῶντα οὐρανὸν τῆς ἀκραιφνοῦς
ἡμῶν φιλίας μελανὸν νεφύλλιον.

(Μετὰ μικρόν).

Ἐν τούτοις, Ἄναξ, ἓν ἀκόμη παρὰ σοῦ
βιάζομαι ζητεῖσαι, τοῦ μωροῦ αὐτοῦ,
τοῦ ῥᾳδιούργου Σαλουστίου αὐστηράν,
καὶ πλήρη τιμωρίαν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὦ Δομέστικε,
τὸν Ὕπαρχον; Τί λέγεις; Ἀθωότατος
ἐκεῖνος πλήν, ἀθῶος μόνος.

(δειλῶς).

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ,

Αὐθαδῶς
μὲ ὕβρισεν· ἀγχόνης ἔνοχος ἐστί.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πλήν...

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ἐπιμένω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πώποτε.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ὦ σκέφθητι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Εἰς μάτην. Φαῦλον, ἀποτρόπαιον ζητεῖς.
Γνωρίζεις τοῦτο· μὴ ἐπίμενε. Φανοῦ
γενναῖος ἅπαξ, ἀγαθός, καὶ δίκαιος.
Εἰς νέον φόνον μὴ βιάζῃς με.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Καλῶς.

Ἀφοῦ τοιαύτην αἴτησιν ἀσήμαντον
ἀρνῆσαί μοι, βεβαίως βλὰξ εἰμὶ ἐγώ,
πονῶν τοσοῦτον ὑπὲρ σοῦ νυχθημερὸν,
καὶ τῆς ζωῆς μου ἔτι μὴ φειδόμενος.
Σοὶ ὑποβάλλω, Ἄναξ, τὴν παραίτησιν,
καὶ τὰ σεβάσματά μου. Ἀπελεύσομαι
εἰς τὴν Ἀσίαν. Εἰς τὰς γαίας μου ἐκεῖ
ἰδιωτεύων ἐφεξῆς διαμενῶ.
Ἀνάγκην ὄντως ἔχω ἀναπαύσεως.
Τὸ ἔαρ μου παρῆλθε, καὶ τὰ ἔσχατα
βιώσω τέλος ἔτη ὅλως ἥσυχος,
μεθ' ὕπαρξιν τοσοῦτον πολυτάραχον,
κ' ἐν ἀφανείᾳ· ἀλλ' ἡμεῖς οἱ γέροντες
ἐπλάσθημέν πως λάλοι, καὶ μωρόλογοι,
καὶ θέλω διηγεῖσθαι, ὅταν κἄποτε
πιστοί μου φίλοι μ' ἐπισκέπτωνται τινές,
τὴν δείλην πέριξ τῆς φαιδρᾶς ἑστίας μου,
τῶν παρελθόντων χρόνων τὰ συμβάματα,
καὶ ὅσα εἶδον ἄλλοτε, καὶ ἤκουσα
εἰς τὴν αὐλὴν ὁπόταν ἤμην.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πλὴν πῶς, πῶς
προδώσω ἤδη τὸν πτωχὸν Σαλούστιον;
Ὑπὲρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἐθυσίασε
τὸ πᾶν ἐσχάτως. Ὢ ποτέ! Οὐδέποτε!

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Δραματικῶς μὴ τόσον τὴν ὑπόθεσιν
προσβλέπεις, Ἄναξ. Τὸ συμφέρον τὴν θανὴν

τοῦ Σαλουστίου ἀπαιτεῖ, τὸ μέγιστον
τοῦ κράτους σου συμφέρον, τὸ ἁπλούστερον.
Ἑνὸς δι' ὅλους ἡ θυσία καὶ ὀρθὸν
ἐστί, καὶ πρέπον, καὶ καθῆκον μάλιστα.
Ἰδοὺ ὁ χάρτης.

(Δίδωσιν αὐτὸν τῷ Κωνσταντίνῳ, ὅστις ποιεῖ σημεῖον ἐκπλήξεως).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τὸ διάταγμα
ἐστὶ πλὴν γεγραμμένον.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ναί, ἐφρόντισα
ἐκ προοιμίων περὶ πάντων. Παρ' αὐτὸ
ἰδοὺ καὶ ἡ πορφύρα, καὶ ὁ κάλαμος.
Ὑπόγραψον, ὦ Ἄναξ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὢ! Οὐδέποτε.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Διστάζεις; Χαῖρε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Σκέφθητι, Δομέστικε,
μοὶ ἐπιβάλλεις ἔγκλημα σατανικόν.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (ἀγρίως).

Ὦ Βασλιεῦ, μὴ τόσον δὴ καὶ δύσκολος.
Ἡ πρώτη σου οὐκ ἔστιν αὕτη δοκιμή.

Ὁ ἀδελφοὺς φονεύσας, καὶ ἀνεψιούς,
ὁ μυριάδας ὅλας καθημερινῶς
παραδιδοὺς εἰς φλόγας, καὶ εἰς σίδηρον,
τοῦ αἵματος τοσοῦτον τοῦ μηδαμινοῦ
ἀθλίου γεροντίου ἤδη κήδεται;
Ἀφύσικον. Τί λέγεις;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὦ ἀπάνθρωπε!
Τὸν κάλαμον ποῦ ἔχεις;

(Ὁ Εὐσέβιος λαμβάνει αὐτὸν, καὶ ἀφίησι καταπεσεῖν).

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Ἔπεσεν ἐκεῖ
ἐγγὺς, λαβέ, καὶ γράψον ὅτι τάχιστα.

(Θεωρεῖ ἀσκαρδαμυκτεὶ τὸν Κωνστάντιον, ὅστις, μετὰ φοβερὰν ψυχικὴν διαμάχην, ὡς ὑπὸ τὸ βλέμμα τοῦ Εὐσεβίου κλίνων, ἀναλαμβάνει τὸν κάλαμον, ὑπογράφει, καὶ εἶτα καταπίπτει λειπόθυμος σχεδὸν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου. Ὁ Μ. Δομέστικος λαμβάνει τὸ διάταγμα).

Εὐχαριστῶ σε λίαν. Τὸ συμβούλιον
Σὲ ἀναμένει συνηγμένον, δύνασαι
εἰς πάντας ἤδη ἐξαγγεῖλαι Σὺ αὐτὸς,
σκεφθεὶς ὡρίμως, ὅτι ἀπεφάσισας
τὸ σχέδιον ἐκεῖνο ἀνεκτέλεστον
καταλιπεῖν, τὸ φαῦλον. Ἤδη δέχθητι
τὴν ἀφοσίωσίν μου πᾶσαν, Βασιλεῦ,
καὶ τὰ σεβάσματά μου τὰ βαθύτατα.
Ὑπάγω, ὅσον οὔπω ἀναμένων σε.

(Ἐξέρχεται. Ὁ αὐτοκράτωρ μένει ἀκίνητος. Πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ Ι'.

Ἡ αἴθουσα τοῦ θρόνου. ΕΥΣΕΒΙΑ ἐπ' αὐτοῦ. Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, καὶ πᾶσα ἡ αὐλή. Ὁ αὐτοκράτωρ εἰσέρχεται, καὶ βαίνει κεκυφὼς πρὸς τὸν θρόνον, ἐφ' οὗ ἵσταται. Ὁ Μ. Δομέστικος ἔρχεται ἀπέναντι αὐτοῦ, καὶ θεωρεῖ αὐτὸν ἐπιτακτικῶς ἐνῷ ὁμιλεῖ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, (μετὰ τρεμούσης φωνῆς).

Ναί, ἄρχοντες, σκεφθείς πως ὡριμώτερον,
νομίζω, ἐν συνόλῳ, ἐπιζήμιον
τοῦ νέου διαδόχου τὴν ἀνάκλησιν,
καὶ καταλείπω ἑπομένως ἐντελῶς
τὸ σχέδιον ἐκεῖνο, οὗ τὸ ἄτοπον
κατεῖδον παραυτίκα. Ἄλλο κάλλιον
ἐπιμελῶς ζητήσω ἤδη φάρμακον
τῶν πανταχόθεν προσβαλλόντων με δεινῶν,
καὶ εἰς τὴν θείαν πεποιθὼς ἀντίληψιν,
ἐλπίδα πᾶσαν ἔτι οὐκ ἀπώλεσα.
Πρὸς τούτοις, καίτοι τοῦτο ὄντως μὲ λυπεῖ,
τὴν τιμωρίαν τοῦ ὑπάρχου τῆς αὐλῆς
ὑμῖν ἀγγέλλω, κατ' αὐτοῦ τοῦ μείζονος
τῶν ὑπαλλήλων πάντων τῆς οἰκίας μου
προσενεχθέντος προπετῶς, καὶ ἀπρεπῶς,
καὶ διατάξαι τὴν ποινὴν ἀφίημι
εἰς τὸν παθόντα, τὸν Δομέστικον αὐτόν.

(Ὁ Σαλούστιος νεύει σιωπηλῶς πρὸς τὰ κάτω τὴν κεφαλήν. Οἱ ἄρχοντες φαίνονται θριαμβεύοντες. Ἀγρία χαρὰ, καὶ ἀλαζονεία ἀστράπτει ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Εὐσεβίου).

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ὦ τίνες ἐριννύες σ' ἐπεσκέφθησαν;

Τί πράττεις, Ἄναξ. Τέλος κατανόησον
εἰς ποίαν πάντες θέσιν εὑρισκόμεθα,
καὶ μὴ τὴν εἱμαρμένην οὕτω προκαλεῖς,
μὴ ἐπὶ σὲ κατέλθῃ τιμωρὸς πικρά.

(Ὁ Κωνστάντιος μένει ἀκίνητος).

Σιγᾷς, καὶ τρέμεις! Ὦ μεταμελήθητι·
τοὺς ἀποφράδας λόγους ἀνακάλεσον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὃ εἶπον, εἶπον, καὶ οἱ λόγοι μάταιοι.

(Ἀκούονται ἔξωθεν κραυγαί, καὶ πολὺς θόρυβος).

Τί τρέχει ἔξω; Τί ὁ θόρυβος δηλοῖ;
Ἐτάσατε ταχέως.

(Πρός τινας τῶν ἀρχόντων, οἵτινες ἐξέρχονται.
Ὁ θόρυβος προσεγγίζων ὁλονὲν αὐξάνει. Στιγμαὶ ἀδημονίας, μεθ' ἃς εἰσορμᾷ
πλῆθος αὐλικῶν, στρατιωτῶν, καὶ πολιτῶν, ὁδηγοῦν δύο ἀγγέλους.
Γενικὴ ταραχὴ καὶ συγκίνησις).

ΠΟΛΛΟΙ.

Ἐπανάστασις.

ΑΛΛΟΙ.

Ὁ Συλβανὸς ἐγγίζει.

ΑΛΛΟΙ.

Ἐπανάστασις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πῶς; Τί;

ΤΙΝΕΣ.

Σημαίαν ὕψωσεν ὁ Συλβανός,
σημαίαν ἀνταρσίας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

'Απολώλαμεν!
Ὁ Συλβανὸς πλὴν πότε, πῶς, καὶ διατί;
Σιγήσατε οἱ ἄλλοι, καὶ εἰπέτωσαν
οἱ ἄγγελοι. Τί τρέχει; Λέγετε ὑμεῖς.
(τοῖς ἀγγέλοις).

ΑΓΓΕΛΟΣ Α'.

Ὁ Συλβανός, ὦ Ἄναξ, πάσας φοβηθεὶς
τὰς μυστικὰς πλεκτάνας, αἵτινες τανῦν
εἰς τὴν αὐλήν Σου κατ' αὐτοῦ τεκταίνονται,
ὡς λέγει κἂν ἐκεῖνος, ἀπεφάσισεν,
ὡς μόνον μέσον σωτηρίας, ἀληθῶς
ἐκεῖνο διαπρᾶξαι τὸ κακούργημα,
δι' ὃ κατηγορεῖται, καὶ ἀνύψωσε
σημαίαν ἀνταρσίας. Τὴν βασιλικὴν
ἀνέλαβε πορφύραν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Καὶ παρέσυρε
πολλοὺς ἀκόμη ἄλλους;

ΑΓΓΕΛΟΣ Β'.

'Αναρίθμητον
παραῤῥηνείων πλῆθος, ἅπασαν σχεδὸν
τὴν δύσιν, καὶ τὰ δέκα ἔτι τάγματα,
ἃ ἔλαβεν ἐντεῦθεν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Φεῦ, καὶ ποῦ λοιπὸν

εὑρίσκετο ὁπόταν ἀπεστάλητε;

ΑΓΓΕΛΟΣ Β'.

Παρὰ τὸν Ῥῆνον κατεσκήνου, μελετῶν
τὸ Κράτος διασχίσαι ὅτι τάχιστα,
κ' ἐλθὼν πορθῆσαι τὴν Κωνσταντινούπολιν.

ΑΓΓΕΛΟΣ Α'.

Βεβαίως μετ' ὀλίγον καταφθάνει.

(Μεγάλη ταραχή. Πολλοὶ ὀδύρονται, καὶ φωνάζουσιν. Αἱ γυναῖκες κλαίουσι).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Φεῦ,
ὁ ἔσχατος ἐδόθη κτύπος, ἔφθασεν
ἡ τελευταία ὥρα· ἀντιστάσεως
οὐδὲ ἰδέα πλέον ἐναπέμεινεν,
ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ λαμπροῦ μου τάχιστα,
ἐλθόντες, σφάξουσί με τὸν ταλαίπωρον,
καὶ τὴν πορφύραν, εἰς τὸ πτῶμά μου πατῶν,
ἐνδύεσαί τις ἄτιμος ἀντάρτης. Ὦ
τετέλεσται! Φεῦ, τάλας, ναὶ, τετέλεσται!

(Τύπτει τὸ μέτωπον αὐτοῦ, ὡς σκεφθείς τι.)

Τί λέγω; Μία ἔτι ἔμεινεν ἐλπὶς,
ὁ νέος Πρίγκηψ. Φοβερώτερον οὐδὲν
τῶν ἤδη συμβαινόντων δυνατὸν ἐστί.
Ὡραῖα, ναί. Ἡ φήμη ἔξαλλος αὐτὸν
ἀνακηρύττει· ἂν κατὰ τοῦ Συλβανοῦ
ἐκεῖνον πέμψω, ἴσως δυνατὴ ἐστὶν
ἡ σωτηρία ἔτι. Οὕτω πράξωμεν.
Ἀκούσατέ μου πάντες, ἄρχοντες, λαέ,
ὁ νέος Πρίγκηψ Ἰουλιανὸς, κληθεὶς,
ταχέως καταφθάνει εἰς Βυζάντιον·

αὐτὸν κηρύττω Καίσαρα, καὶ στρατηγὸν,
κ' ἵν' ἀποκρούσῃ πέμπω τοὺς εἰσβάλλοντας.

ΠΑΝΤΕΣ ἐφημοῦντες.

Ὁ Καῖσαρ ζήτω, ζήτω Ἰουλιανός!

(Οἱ στρατιῶται κρούουσι τὰ δόρατα ἐπὶ τῶν ἀσπίδων. Παρατεταμένοι ἀλαλαγμοί.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, (τῷ Σαλουστίῳ.)

Συγγνώμην ἐξαιτοῦμαι, ὦ Σαλούστιε·
ἐγὼ ὁ Ἄναξ σοὶ ζητῶ συγχώρησιν.
Σὺ φέρε εἰς Ἀθήνας, σὲ παρακαλῶ,
τὴν εἴδησιν, σὺ σπεῦσον πρὸς τὸν Πρίγκηπα.
Οὓς θέλεις ἄλλους συνοδοὺς παράλαβε.

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Εὐχαριστῶ σοι, Ἄναξ, καὶ συγχαίρω σοι.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ὁ Καῖσαρ ζήτω, ζήτω Ἰουλιανός!

ΑΛΛΟΙ

Ὁ Καῖσαρ ζήτω, ζήτωσαν οἱ Βασιλεῖς!

ΑΛΛΟΙ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ζήτω, ζήτω, ζήτωσαν!

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (κατ' ἰδίαν.)

Κατάρα. Τρὶς Κατάρα! Ἄρχων Βεελζεβοὺλ
ποῦ καταλείπεις τὸν πιστόν σου σύμμαχον;

(Καταπετάννυται ἡ αὐλαία ἐφημοῦντος τοῦ πλήθους.)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΣΚΗΝΗ Α'.

Ἀθῆναι. Θάλαμος ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἰουλιανοῦ. Εἰς τὸ βάθος θύρα, καὶ παράθυρα ἐπὶ στοᾶς. Τεθραυσμένοι κορμοὶ ἀγαλμάτων ἐπὶ βάθρων. Ἐπὶ τῶν τοίχων, καὶ ἀπὸ τῆς ὀροφῆς κρέμανται πτηνά, καὶ ἄλλα ζῶα τεταριχευμένα, σκελετοί, ἀστρονομικὰ ἐργαλεῖα κ.τ.λ. Εἰς τὰς γωνίας εἰσὶ σεσωρευμένα τεμάχια ἀρχαίων ἀγγείων, καὶ ἀναγλύφων. Ἐστὶ νύξ. Καίει λύχνος. ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ μόνος. Κάθηται παρὰ τράπεζαν, ἐφ' ἧς κεῖνται διάφορα ἔγγραφα, καὶ ἀρχαῖαι δέλτοι, καὶ φαίνεται βαθέως σκεπτόμενος. Τέλος ἀνακύπτων.

Εἰμὶ ἀφάτως δυστυχής! Ἀνηλεῶς,
ἀδιακόπως δυστυχής· ἀνθ' αἵματος
ἰὸς πληροῦσι, καὶ χολὴ τὰς φλέβας μου,
κ' ἐν τοῖς μυχίοις τῆς ψυχῆς, ἐν τῇ πηγῇ
τοῦ ὄντως μου, ἁπάσης τῆς οὐσίας μου
σκληρὸς οἰκήσας ἕρπης, καὶ ἀκάματος
σπαράσσει τὴν καρδίαν, καὶ τὰ σπλάγχνα μου.

(Μικρὰ παῦσις).

Παῖς ἤμην ἔτι ὅτε ἤρχισεν αὐτοῦ
τοὺς φαύλους διαδίδων ἐν ἐμοὶ χυμούς·
τὸ μέτωπόν μου, βρέφους ἔτι μέτωπον
ἐῤῥυτιδώθη κ' αἴφνης εἰς τὸ στόμα μου
τὰ παιδικά μου ᾄσματα ἐσίγησαν.
Ἀμέριμνον τὸ ἔαρ τῆς νεότητος,
ὡς δι' ἑτέρους, δι' ἐμὲ οὐκ ἤνθισε.

Εἰς τὰ πυκνὰ εἰσῆλθον, μόλις γεννηθεὶς,
τῆς δυσθυμίας σκότη, καὶ ὀδυνηρὰς
ἡ μνήμη ὥρας μόνας μοὶ ἀνακαλεῖ,
ὁπόταν στρέψω πρὸς τὰ ὄπισθεν τυχὸν,
τεθολωμένα, τὰ ὑγρά μου ὄμματα.
Ἀκτὶς εὐθύμη οὐδὲ ἅπαξ ἔλαμψεν
ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μου, οὐδὲ ἤχησεν
εἰς τὴν ψυχήν μου γέλως ἀληθὴς ποτέ.
Τ' αὐτοφυῆ, τὰ πρῶτα μειδιάματα
ἡμιθαλῆ ἀκόμη ἐμαράνθησαν
εἰς τὰ προώρως ὠχθρανθέντα χείλη μου,
καὶ ἄνω τῆς κοιτίδος ἐνεδρεύουσα,
ἡ δυστυχία λαίμαργος ἀφήρπασε
τὸ νέον θῦμα, ἔτι εἰς τὰ πρόθυρα
τὸ δείλαιον τοῦ βίου εὑρισκόμενον,
καὶ βασανίζει ἔκτοτε σατανικῶς,
εἰς πᾶν τρυφῶσα δάκρυ θαλερὸν αὐτοῦ.
Τὴν χαροπὴν, γλυκεῖαν οὐκ ἐγνώρισα
ἐρώτων ὥραν, ὅταν θάλῃ ἡ ἐλπίς,
καὶ πτερυγοῦσι χίμαιραι χρυσόπτεροι·
ὀλίγον μόλις ὡριμάζων ἤρχισεν
ὁ νοῦς μου, κ' ἐνεργοῦσα ἡ διάνοια,
ἀμέσως πέπλος μελανὸς, καὶ πένθιμος
τὰς νεαράς μου ἐπεκάλυψε στιγμὰς,
καὶ μαρτυρίων πᾶσα ἔκτοτε σειρὰ
ἡ ὕπαρξίς μου ἀδιάκοπος ἐστί.

(Μένει σύννους. Μετὰ μικρόν.)

Ὁ νοῦς, καὶ ἡ καρδία, τοῦτο δῆλόν μοι,
εἰσὶν αἱ ἕδραι τοῦ κακοῦ αἱ κύριαι,
καὶ δυνατή τις οὐχ ὑπάρχει ἴασις.

Ἐνόσῳ ἡ ζωή μου ῥέῃ, μελανὴ
ἀπελπισία σύντροφός μου ἔσεται·
οὐδὲν αὐτὴν ἐκσπάσαι πλέον δύναται
ἐκ τῆς ψυχῆς μου, τόσον ἤδη μετ' αὐτῆς
συνεζυμώθη, τόσον πλῆθος σιδηρῶν
ῥιζῶν κρυφίως ἐν ἐμοὶ διώθησε.

(Ἐγείρεται).

Πλὴν διατί; Τί ἄρα ὀλιγώτερον
ἐγὼ τῶν ὄντων ἔλαβον τῶν παμπληθῶν,
τῶν ἀδελφῶν τὸ εἶδος, ὅσα χαίρονται
ἐπὶ τοῦ κόσμου τὴν συνήθη ὕπαρξιν,
ἢ τί ἐκείνων ἔλαβον πλειότερον;
Ἡ νόσος αὕτη ἄρα τίς ἡ ἠθική,
ἡ τὴν ψυχήν μου πᾶσαν ἀφανίσασα;
Τίς ἡ αἰτία τῆς ἀγνώστου συμφορᾶς
τῆς πληρωσάσης τὴν ζωήν μου ἀπηνοῦς
πικρίας, καὶ στειρούσης τὰς πηγὰς αὐτῆς;
Τὸ πάθημα τί τοῦτο, ὅπερ οἱ πολλοὶ
καὶ ἀγνοοῦσιν ὅλως, καὶ προσβλέπουσι
μηδόλως ἐννοοῦντες, ἀδιάφοροι;
Τῶν ἄλλων μήπως ἀγενέστερον εἰμὶ,
κατώτερόν τι πλάσμα, εἰς αἰσθήματα
ὑπήκοον τοῖς ἄλλοις ἄγνωστα, ἢ μὴ
ἀνώτερόν πως πνεῦμα κρύπτητ' ἐν ἐμοί,
εὐρύτερον, καὶ βλέπον ἴσως κάλλιον
τῆς παμπληθοῦς ὁμάδος τῶν κοινῶν νοῶν
τὰς ἐπὶ γῆς ἀπείρους ἀθλιότητας,
καὶ τὰ μεγάλα, καὶ πικρὰ μυστήρια,
καὶ ἐκ τούτου μὴ πηγάζῃ ἡ ἀνία μου;

(Μικρὰ παῦσις).

Πιστεύω τοῦτο μᾶλλον. Ὅσον ταπεινοὶ
οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅσον ἀμαθέστεροι,
τοσοῦτον ἀφ' ἑτέρου χ' εὐτυχέστεροι!
Κοινοὶ καθ' ὅλα, σκώληκες οὐτιδανοί,
οὐδένα πόθον ἔχοντες ἀνώτερον,
συναίσθημά τι εὐγενέστερον οὐδὲν,
αὐτῶν οὐδ' ἐννοοῦσι τὴν κατάστασιν,
οὐδὲ ποθοῦσι μοῖραν ἧττον εὐτελῆ.
Τὰ κτήνη οὕτω, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος
τὸ πλεῖστον οὕτω μέρος. Κ' ἐξαιρέσεις πλὴν
ὑπάρχουσι, χ' ἐδόθη, φαίνεται, ψυχὴ
εὐγενεστέρα εἰς ὀλίγους τῶν λοιπῶν,
ψυχὴ μὴ ὅλως ἀγενὴς, καὶ τὴν πικρὰν
αὐτῆς κατανοοῦσα θέσιν ἀμυδρῶς,
καὶ οὗτοι τότε εἰς ὀδύνην ἄφατον,
καὶ εἰς βασάνους αἰωνίας, ἀπηνεῖς,
εἰσὶ προωρισμένοι, ἀγοράζοντες
ἀντὶ δακρύων τὸν καρπὸν τῆς γνώσεως,
τὸ ἀπευκταῖον δῶρον. Εἷς αὐτῶν εἰμὶ
χ' ἐγώ.

(Μετ' ἐξάψεως).

Εὐγνωμοσύνην ἄρα χρεωστῶ
τῇ εἱμαρμένῃ δῆθεν προικισάσῃ με
μικρὸν τῶν ἄλλων ἀφθονώτερον. Οὐαί!
Οὐχὶ εὐγνωμοσύνην, ἄσπονδον, δριμὺ
ὀφείλω μῖσος, καὶ κατάραν τίμημα
τῆς ἀπαισίας ταύτης προτιμήσεως.

(Μικρὰ παῦσις).

Οὐκ ἔστιν ὄντως ἀσπλαγχνία μυσαρὰ,
ἀφοῦ τὸ σκότος τὸ κυκλοῦν με ἄδυτον,

ἀφοῦ τὸ σύμπαν Σφὶγξ ἀκατανόητος,
διαπρυσίων πάντα πόθων μὲ πληροῦν,
καὶ εἰς ἀγῶνας φοβεροὺς ἐγείρειν με,
ἐνῷ τὴν νίκην ὥρισεν ἀδύνατον;
Τὸ ὕπατον οὐ φθάνει τῆς σκληρότητος
τὰ τείχη τοῦ ἀγνώστου τὰ σιδήρεα
καταχρημνίσαι ἀπηνῶς ὠθοῦσά με,
καὶ τοῦτο ἵνα καταφθείρω βαθμηδὸν
τὸ ἄθλιόν μου σῶμα, καὶ τὸ τολμηρὸν
βιάσω οὕτω πνεῦμα εἰς ἀπόγνωσιν;

(Ἡσυχώτερον. Μετὰ πικρίας).

Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος.
Ἰδοὺ ἡ συμφορά μου ποῦ συνίσταται,
καὶ διατὶ βαθεῖα, καὶ ἀνίατος
τοσοῦτον. Πᾶσα αἴτιον, τροφὸς αὐτῆς
ἡ οἰκουμένη. Τήκομαι διότι νοῦν
κοινοῦ ὀλίγον ἔλαβον ἀνώτερον,
εἰς ζωοφύτου μὴ ἀρκούμενον ζωὴν,
καὶ πάντα πόθον εὐγενῆ, πᾶν αἴσθημα
πρὸς τ' ἄνω τεῖνον, ἀποτίοντα σκληρῶς,
καὶ ὑπ' ἀσπλάγχνου, μυστικῆς, χαλκῆς χειρὸς,
ἂν ἀνακύψαι καὶ μικρόν τι πειραθῇ,
εἰς τὸ μηδὲν, τὴν νύκτα, καὶ τὸν βόρβορον
ἀπαρεγκλίτως αὖθις κρημνιζόμενον.

(Μετὰ μικρόν).

Διάνοιάν τις ἄρα ἐὰν ἔλαβεν
ἀρκεῖ, ὡς πάσχω ἵνα πάσχῃ, τοῦτο. Ναὶ,
ἀρκεῖ διάνοιάν τις ἐὰν ἔλαβε.
Τοσοῦτον ἀπαισία ἐπὶ γῆς ἐστὶν
ἡ τύχη τοῦ ἀνθρώπου, τόσον ἄδυτον

τὸ πέριξ σκότος, τόσον μάταιον αὐτοῦ
πᾶν ὄναρ, φρούδη τόσον πᾶσα ἡ ἐλπὶς,
τὴν θέσιν ὥστε ἐὰν ἴδῃ, ἀληθῶς
κατανοήσας ταύτην, τὸ σαθρὸν ἀρκεῖ
τῶν μύθων ἐὰν ἴδῃ, οὓς πιστεύουσιν
τυφλῶς οἱ πλεῖστοι, ἵνα τὰ δριμύτερα
αἰσθάνηταί τις, ὡς ἐγὼ, μαρτύρια,
καὶ ἀποθνήσκῃ ὁλονὲν, καὶ φθείρηται.

(Μικρὰ παῦσις).

Ναί, καὶ δικαίως. Ἀκατάληπτος ἐστὶ
τῆς τύχης ἡ σκληρότης, καὶ σατανικὸν,
ἀλλόκοτόν τι ὄντως ἡ ζωὴ ἡμῶν.
Καθόσον μᾶλλον σκέπτομαι, ὡς ὄνειρον,
καὶ ὡς ἀνύπαρκτόν τι μοὶ παρίσταται,
καὶ φαίνεταί μοι πάντως ὂν ἀνώτερον
τὰ κατ' αὐτὴν ὁρίσαν, ἵνα δυνηθῇ
τοιοῦτον κρᾶμα τυραννίας ἄσπλαγχνον,
τοιοῦτον μίγμα μαρτυρίων, καὶ δεινῶν
ἐπινοῆσαι. Ἔνδον κόσμου ἀτυχοῦς,
ἐν ᾧ τοσοῦτοι πειρασμοὶ καὶ δάκρυα,
γεννᾶτ' ἐξαίφνης ὁ θνητός. Ἂν δῆλον ἦν
τὸ τέρμα, καὶ ὁ δρόμος ἂν ὡρίζετο,
ἂν λογικὰ κἂν ἦσαν τ' ἀπαιτούμενα,
εἰς τὸν ἀγῶνα διατί ἐκτίθεται
ἂν ἤκουέ τις, ἂν ἐδίδετο αὐτῷ
αἰτία φυσική τις, ὂν ὁ ἄνθρωπος
ἐστὶν ἀρκούντως εὐγενὲς, καὶ ἤθελε
γενναίως τὸ καθῆκον ἐκτελῶν αὐτοῦ,
τὸν δρόμον διανύσαι τὸν πολύμοχθον.
Ἀλλ' οὔ! Τὰ πάντα, κ' αἴτιον ἐκρύβησαν

αὐτῷ καὶ τέρμα. Καὶ αὐτὸν ἀπαίσια
ἐνῷ κυκλοῦσι πανταχόθεν βάραθρα,
ἐνῷ ἡ τρίβος ἀποῤῥὼξ, καὶ ἄναντις,
ἁπλοῦται σκότος ἐπ' αὐτοῦ βαθύτατον,
εἰς θρήνους σκότος, κ' οἰμωγὰς ἀνάλγητον,
καὶ τὰς παγίδας ἐπικρύπτον, ὡς πεμφθὲν
ἐξ ᾅδου, ἵνα ἐν αὐταῖς ἀγεληδὸν
τὸ δείλαιον τὸ γένος τὸ ἀνθρώπινον
καταβοθρῶται, καὶ κρημνίζηται. Ναὶ, ναί.
Ἐστὶ βεβαίως αὕτη ἀνεξήγητος
σκληρότης, ἀλλ' ἁπλῆ τις, καὶ λεπτότερον
ἡ εἱμαρμένη, τεχνικόν τι θέλουσα,
αὐτὸ ἐξεῦρεν οἴμοι, καὶ ἠδύνατο
τοιοῦτον αὕτη μόνη ἀληθῶς εὑρεῖν.
Αὐτῆς τὸ τάλαν πλάσμα συναρμόζουσα,
θερμὴν καρδίαν δοῦσα, καὶ διάνοιαν,
τὴν πλάσιν αἴφνης πονηρῶς διέκοψε
λεπτὰ ὀλίγα πρὶν ἀποπερατωθῇ,
καὶ εἰς τὸ τερατῶδες δημιούργημα
ἠρνήθη οὕτω ἑαυτοῦ συναίσθησιν,
κ' ἐπὶ τῆς γῆς τοιοῦτον ἔῤῥιψεν αὐτὸ,
στρεβλὸν, φρικῶδες, ἄγνωστον εἰς ἑαυτό,
εὐθύμως θεωροῦσα τοὺς σπασμοὺς αὐτοῦ,
καὶ τὰς βασάνους ἐν τῷ σκότει τῷ πικρῷ.
Παιδίον μυῖαν οὕτω κολοβοῖ σκληρῶς,
τυφλοῖ, καὶ κόπτει τὰς εὐθραύστους πτέρυγας,
καὶ εἶτα παίζει βλέπον θνήσκουσαν αὐτὴν
εἰς τῆς ὀδύνης τοὺς ἀσπλάγχνους ὄνυχας.
Σατανικὸν οὐκ ἔστι τὸ ἐφεύρημα ;
Πᾶν τὸ ὑπάρχον, καὶ λαβὸν συναίσθησιν,

αὐτὸ εἰς γνῶσιν ἑαυτοῦ οὐκ ἔχει κἂν
ἀδήρητον, καὶ θεῖον τὸ δικαίωμα,
καὶ ἂν ὑπάρχῃ ὄντως πλαστουργὸς ἰσχὺς.
Θεότης τις ὑψίστη, ἀπηνῆ, σκληρὰν
οὐ κέκτηται καρδίαν, ἀποτρόπαιον;
Εἰς τ' οὐρανοῦ κρυβεῖσα τὰ βαθύτερα,
οὐκ ἔδει ἀποφεύγειν τὸ ἀπαίσιον
ἀρῶν, καὶ στόνων σύμφυρμα, καὶ οἰμωγῶν,
τὸ ἐκ τοῦ κόσμου ἀναβαῖνον πρὸς αὐτὴν
ἀκαταπαύστως, καὶ ἠδύνατο ποτὲ
εἰς τόσην φθάσαι ὄντως κατειρώνευσιν,
ἀγάπην ὥστε παρ' ἡμῶν καραδοκεῖν,
κ' εὐγνωμοσύνην δῆθεν; Ὢ ἀδύνατον.
Ἂν ἀληθῶς ὑπάρχῃ, κρύπτεται καλῶς,
καὶ τὴν παρηγορίαν ἀφαιρεῖ ἡμῖν
μικρὸν τὸ ἄλγος ἐλαφρῶσαι κἂν ἡμῶν,
ἀρὰς, καὶ βλασφημίας σφενδονίζοντες,
μετὰ δακρύων, κατὰ πρόσωπον αὐτῇ.

(Μετὰ παῦσιν).

Ὁ κόσμος πόθεν συνηρμώσθη ἄγνωστον,
καὶ τὶς ἐστὶν, καὶ πότε, αὖθις ἄγνωστον,
ἐκλείψει, τίνες, ὅλως ἄγνωστον, ἐσμὲν
ἡμεῖς αὐτοὶ, καὶ πόθεν προερχόμεθα,
καὶ ἄγνωστον τὸ τέρμα πρὸς ὅ βαίνομεν,
καὶ τὶ ἡμῶν τὸ τέλος ἔσται ἄγνωστον,
καὶ ἄγνωστον ὁποῖον τὸ καλὸν ἐστὶ,
καὶ τὸ κακὸν ὁποῖον. Ἄγνωστον τὸ πᾶν.
Τὸ πᾶν ἡμῖν ἐκρύβη, φαῦλα σκύβαλα
οἱ ἄνθρωποι τῆς μοίρας ὡς ἂν ἦμεν, φεῦ,
καὶ μόνη ἡ ὀδύνη ἀναμφίβολος,

καὶ τὰ συνθλῶντα τὴν καρδίαν βάσανα.
Ὁ θάνατος ἂν ὄντως λύτρωσις ἐστὶ,
αὐτοῦ ἂν ὄντως τὸ μηδὲν διάδοχος,
αὐτὸν οὐκ ἔδει προσκαλεῖν ὡς τάχιστα,
καὶ μόνον ἔχειν φίλον καταφύγιον;
(Μετὰ πάθους).
Βεβαίως! ἀλλ' ἡ μοῖρα, ὡραιότατα
καὶ αὕτη ἐννοοῦσα ὅτι ἔμελλον
τὰ πλεῖστα τῶν θυμάτων τοὺς αἱμοσταγεῖς
ἐκφεύγειν οὕτω φαύλους ὄνυχας αὐτῆς,
κατάλληλον ἐφεῦρεν ἀντιφάρμακον.
Καρδίαν δοῦσα, κατηνάγκασεν αὐτὰ
εἰς φίλτρον ἀμοιβαῖον, ἀναμένοντα
τὸ ἓν διὰ τὸ ἄλλο, ὑποφέροντα
τὰ πάντα, ἵνα μὴ χωρίσῃ τι αὐτά.
Τὸν ἔρωτα τὸν θεῖον ἐδωρήσατο.
Ἦν ἱκανὸς ἐκεῖνος ἵνα τὰ δεινὰ
αὐτῶν κολάσῃ, κ' εὐλογοῦντες οἱ θνητοὶ
ἐδέχθησαν ὡς μόνον λυτρωτὴν αὐτὸν,
καὶ ὡς παραμυθίαν μόνην· ἄλλο πλὴν
τῆς εἱμαρμένης, ἄλλο ἦν τὸ σχέδιον,
καὶ τὴν παρηγορίαν εἰς σατανικὴν
πληγὴν καὶ ταύτην τάχιστα μετέβαλε.
— «Τὰ πάντα, εἶπεν, ἐσαεὶ παρίτωσαν,
καὶ θάνατος ὁ βίος ἔστω διαρκής·
ὁ ἀγαπῶν τὸ πλάσμα, ὅπερ ἀγαπᾷ
ἀπαύστως καθοράτω ἀλλοιούμενον,
ἀδιακόπως παρ' αὐτὸν φθειρόμενον,
καὶ πρὸς τὸ χαῖνον μνῆμα εὐθυνόμενον.
Παρὰ τὰ ὄντα ἐπὶ γῆς τὰ φίλτερα

καθήμενός τις, καὶ ποθῶν καὶ τὰς στιγμὰς
αἰῶνας ὅλους χαροποὺς παραμενεῖν,
καὶ πίστιν αἰωνίαν ὀρκιζόμενος,
καὶ ἀπαιτῶν ἀγάπην ἀτελεύτητον,
ἐν τούτοις γνωριζέτω θετικώτατα,
ἡ λήθη, καὶ τὸ γῆρας, καὶ ὁ θάνατος
ἀκαταπαύστως ὅτι προσπελάζουσι,
καὶ ὅτι μετ' ὀλίγον ἀφαρπάσουσι
τὸ ὄν, ὃ θλίβει ἐν ἀγκάλαις τρυφεραῖς.
Εἷς ἀσπασμὸς καὶ οὗτος τῶν στιγμῶν ἡμῶν
τῶν εὐαρίθμων μίαν ἀφαιρείτω, φεῦ,
κ' ἐνῷ τῶν ὅρκων μάρτυρας αὐτοῦ καλεῖ
καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ τὴν φύσιν ὁ θνητὸς,
ἡ φύσις, πάντα διαρκῶς φθειρέσθωσαν,
καὶ μετ' ἐκείνων ἀκρατήτως καὶ αὐτὸς
συναισθανέσθω ὅτι φθίνει τάχιστα. » —
Ὁ ἔρως τότε βάσανος σατανικὴ,
κ' ἡ εὐτυχία οὕτω ἡ ἐκλείπουσα
ἀκαταπαύστως, καὶ δι' ἣν πενθηφορεῖ
καὶ πρὶν αὐτήν τις ἔτι αἰσθανθῇ καλῶς,
ἐσκέφθη ἔσται, παραμύθημα οὐχί.

(Μικρὰ παῦσις).

Ἂν δέ τις ταῦτα πάντα μὴ παρατηρῶν,
κ' ὑπὸ τοῦ πάθους ὅλως μεθυσθεὶς αὐτοῦ,
τὴν εὐτυχίαν κατορθώσῃ δέσμιον
μικρὸν κρατῆσαι παρ' αὐτὸν, ἀπρόοπτος
ὁ χάρων ἐπικείσθω, καὶ ὁ πρὸ μικροῦ
ἀκόμη θλίβων εἰς τὸ στῆθος τὸ θερμὸν
μητέρα τρισφιλτάτην, φίλους, ἀδελφήν,
ἢ ἐρωμένην θελκτικὴν, φθειρόμενον

ἐξαίφνης πτῶμα, συγκρατείτω, καὶ ψυχρὸν,
κ' ἐνῶ αὐτοῦ ὁ βίος πᾶς συνίστατο
εἰς τὴν ἀγάπην ταύτην, ὅμως ἐπὶ γῆς,
καὶ ἄνευ ταύτης, βιαζέσθω τήκεσθαι,
πτωχὸς καὶ μόνος, ἔρημος, καὶ ἄθλιος,
κ' ἐνῷ καὶ μίαν ἵνα σώσῃ τριχ' αὐτοῦ
ἐῤῥίπτετο προθύμως εἰς τὸν τάρταρον,
σκωλήκων ἀπαισίων βρῶμα τρομερὸν
τὸ προσφιλὲς βλεπέτω ὃν, καὶ τὴν μορφὴν,
ἣν χιλιάκις ἀσπασμῶν ἐκάλυψε,
βαρεῖα ἤδη μόνη συνθλιβέτω γῆ,
καὶ κατ' ὀλίγον λυμαινέσθω ἡ φθορά.

(Μικρὰ παῦσις).

Ναὶ, ἀπευκταῖον τοῦτο τὸ μαρτύριον,
καὶ ἂν ἡ εἱμαρμένη μοὶ ἐχάριζεν
εὐδαιμονίας ἀμυθήτου θησαυροὺς,
καὶ μόνον τοῦτο ἤρκει τὴν καρδίαν μου
ἐμπλῆσαι μίσους αἰωνίου πρὸς αὐτὴν,
καὶ ἀκαθέκτου. Ἂν ποτε ἀτάραχος
ἐμπρὸς φερέτρου νεκρικοῦ ἐστάθη τίς
πεφιλημένου ὄντος, καὶ οὐκ ἔῤῥιψε,
παράφορος, κατάρας πρὸς τὸν οὐρανὸν,
καρδίαν οὗτος εἰς τὸ στῆθος κέκτηται
λιθίνην. Εἴπετέ μοι ἅπαντες ὑμεῖς
οἱ θάψαντες πατέρας, φίλους, ἀδελφοὺς,
πῶς ἔτι ζῆτε; Φορητὸς λοιπὸν ἐστὶ
χωρὶς αὐτῶν ὁ βίος; Ἂν ἠδύναντο
ἰδεῖν ὑμᾶς ἡσύχους ἤδη, καὶ φαιδροὺς,
τὸ πτῶμ' αὐτῶν ἐκ λύπης μὴ οὐκ ἔτρεμεν
εἰς τοῦ μονήρους μνήματος τὰ ἔγκατα;

Οὐκ ἔστι φαύλη προδοσία πρὸς αὐτούς;

(Παραφόρως.)

Ἐγώ, ὦ πάντως τοῦτο συναισθάνομαι,
ἂν συγγενεῖς ἡ τύχη μοὶ ἐχάριζεν,
ἢ οἱονδήποτ' ἄλλο ἀγαπῶν με ὄν,
καὶ ἂν αὐτὸ ἁρπάσαι εἶτα ἤθελεν,
ἐκείνῳ οὐκ ἐπέζων, ἀλλ' οὐδέποτε
τὴν υἱϊκὴν ἀγάπην, φεῦ, ἐγνώρισα,
κ' ἐνῷ ἐκείμην βρέφος εἰς τὰ σπάργανα,
ὁ αἱμοβόρος τύραννος, ὁ θεῖός μου,
τὸν θρόνον ὅπως ἀναβῇ, ἐλούετο
εἰς ἀπευκταῖον αἵματος θερμοῦ λουτρὸν,
τοὺς δυστυχεῖς γονεῖς μου, καὶ τοὺς συγγενεῖς,
εἰς δολοφόνους παραδοὺς, καὶ εἰς σφαγεῖς·
τὸν ἀδελφὸν δὲ ὅταν πάλιν πέρυσιν,
ἀδίκου φθόνου πλήρης, ἐθανάτωσε,
τὴν Ἕλλην τότε ἤδη, φεῦ, ἐλάτρευον,
κ' ἐκείνης χάριν ἔμεινα εἰς τὴν ζωήν.

(Μένει σύννους ἐπὶ μικρόν. Εἶτα μετ' ὀδυνηρᾶς συγκινήσεως.)

Ἐξ ὅλης μου τὴν Ἕλλην ἀγαπῶ ψυχῆς,
καὶ ἠδυνάμην διαζῆσαι παρ' αὐτὴν
εὐδαίμων ἴσως, καὶ αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν
τῶν ἐπὶ γῆς ἑτέρων πάντων λησμονῶν,
ἀλλ' αἱ ἰδέαι αὗται εἰς μαρτύριον
τὴν εὐτυχίαν ταύτην μετατρέπουσι,
καὶ ὅλως ἴσως καὶ ἀπέφευγον αὐτὴν,
ἂν ἀκουσίως παρ' αὐτὴν ὁ ἔρως μου
μὴ ἔσυρέ με. Ἕλλη, κόρη προσφιλής.

(Κάθηται, καὶ βυθίζεται εἰς σκέψεις. Εἰσέρχεται ὁ Ὀρειβάσιος.)

———

ΣΚΗΝΗ Β'.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ. ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ, (μένει μικρὸν παρὰ τὴν θύραν. Εἶτα προχωρεῖ.)

Καὶ πάλιν, Πρίγκηψ, παρὰ τὴν ὑπόσχεσιν,
ἣν ἔδωκάς μοι, νύκτα ὅλην ἄϋπνος
διῆλθες. Ἔτι καῖον, εἰσερχόμενος
εἰς τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ λυχνίον σου,
κ' ἐπὶ τὰ χείλη πλῆθος ἐπιπλήξεων
ἀνέβην φέρων. Ὅλως τοίνυν μάταιοι
εἰσὶν αἱ συμβουλαί μου, κ' αἱ δεήσεις μου;
Ἐμὲ τὸν φίλον, κ' ἰατρὸν ἐπιθυμεῖς
τὴν νέαν σου ὑγείαν ἀνασκάπτοντα
ἐκ βάθρων παριδεῖν σε; Ἀπαραίτητος
τῷ σώματι ὁ ὕπνος ἀνακούφισις,
οὐδ' ἀθετεῖ τις ἀποινεὶ τῆς φύσεως
τοὺς νόμους τοὺς πρωτίστους. Τέλος πείσθητι,
εἰσάκουσόν μου. Τὴν ἀκμαίαν ῥώμην σου
μὴ ἀφανίζῃς οὕτω, καὶ τὸ ἔλαιον
τὸ τρέφον τὴν λυχνίαν τῆς ζωῆς ἡμῶν
μὴ σπαταλᾷς. Ἐστὶ, φεῦ, ἀνεκτίμητον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Δι' ἄλλους, φίλε, ἴσως, δι' ἐμὲ οὐχί.
Ἐγὼ καὶ χαίρων ἤθελον ἐγγίζουσαν
τῆς ἠρεμίας τὴν στιγμὴν ἰδεῖν.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Οὐαὶ,

ἀπελπισία μελανὴ λυμαίνεσθαι
τὴν νεαρὰν ψυχήν σου θέλει πάντοτε,
καὶ οὐχ ὑπάρχει δυνατή τις ἴασις;
Διὰ τῶν λαμπροτέρων οὗ σ' ἐπροίκισεν
ἡ φύσις δώρων, εἰς τοὺς πόδας θεῖσά σε
τοῦ περιφανεστέρου θρόνου ἐπὶ γῆς;
Ναί, τὰς βαθμίδας μετ' ὀλίγον ἀναβάς,
ἐπὶ τοῦ θρόνου ἴσως καθεσθῇς αὐτοῦ,
τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτωρ, καὶ Κυρίαρχος
τῆς γῆς ἁπάσης. Ἤδη κλίνει ταπεινῶς
ἡ οἰκουμένη ὅλη πρὸ τοῦ πνεύματος,
καὶ τῆς ἐξόχου μεγαλοφυΐας σου.
Τῶν ἐπὶ γῆς ἁπάντων εὐτυχέστερον
οὐκ ἔδει μᾶλλον εἶναί σε; Τί λείπει σοι;
Ἡ εἱμαρμένη τί σ' ἠρνήθη; Λέγε μοι.
Τίς τῆς βαρυθυμίας ταύτης τῆς πικρᾶς
ἡ μυστικὴ αἰτία; Ἐμπιστεύθητι
εἰς τὸν πιστόν σου φίλον, καὶ θεράποντα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Σὺ ὄντως εἷς ὁ πρῶτος, Ὀρειβάσιε,
τῶν φίλων μου, ὁ μόνος. Διὰ σὲ οὐδεὶς
τῶν μυχαιτάτων λογισμῶν μου μυστικός.
Γνωρίζων ὅτι μετ' ἐμοῦ κατάσκοπος,
προδότης πάσης πράξεως, καὶ λόγου μου,
συντρόφου δίκην, ἐκπεμφθῆναι προὔκειτο,
σὺ ὁ παιδαγωγός μου, σὺ ὁ τρυφερὸς
τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας ὁδηγός,
τὴν θέσιν ταύτην εὐφυῶς ἐζήτησας,
καὶ οὐ τῶν ἀπειλούντων μὲ ἀπήλλαξας

κινδύνων οὕτω μόνον, καὶ μ' ἐλύτρωσας
κατασκοπίας μυσαρᾶς, ἀλλὰ καὶ σὲ,
τὸν ἄριστόν μου φίλον, μοὶ ἐδώρησας
συνοδοιπόρον.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ναὶ, ἡ ἀφοσίωσις
εἰλικρινὴς, ὦ Πρίγκηψ, καὶ τὸ φίλτρον μου
τὸ διὰ σέ. Ὡς λέγεις, ἂν ἐκδούλευσιν,
ἀκολουθῶν σε, σοὶ ἐποίησα τινὰ,
ὀλίγον διὰ τοῦτο ἀξιέπαινος
εἰμὶ, οὐδ' ὅλως ἀμιγὴς ἐγωϊσμοῦ
ἡ πρᾶξις αὕτη. Ζήσας παρὰ σὲ ἀεὶ,
ἰδών σε γεννηθέντα, καὶ αὐξήσαντα,
εἰς τὴν ἰδέαν ἤδη μόνον χωρισμοῦ
ἐδάκρυον καὶ ἄκων.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (τείνων αὐτῷ τὴν χεῖρα)·

Φίλε.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ἐννοεῖς
εὐκόλως ἐπομένως πόσον θλίβομαι
τὴν ἀπαισίαν ταύτην δυσθυμίαν σου
πληροῦσαν βλέπων ἔτι τὴν καρδίαν σου,
καὶ ὁσημέραι μάλιστα καὶ αὔξουσαν.
Ὁ χαρακτήρ σου ἔκπαλαι ἦν τρυφερὸς,
κ' ἡ τάσις σου ῥεμβώδης, ὥστε ἥσυχος
τὰ πρῶτα εἶδον σκοτεινὰ νεφύλλια
τὸ παιδικόν σου μέτωπον σκιάζοντα,

καὶ μαρτυροῦντα ὅτι εὐφυοῦς νοὸς
αἱ ἐργασίαι ἤρξαντο. Ἡ ἀνδρικὴ
ἰδοὺ πλὴν ἡλικία ἤδη ἔφθασε.
Καιρὸς ἐκείνας τέλος τὰς χιμαίρας σου
διώξας, ἵνα σταθερὰν τινὰ ὁδὸν
ἐπὶ τῆς γῆς ἐκλέξῃς, κ' εἶτα ἐν αὐτῇ
γεναίως σπεύσῃς.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Οὐδεμίαν σταθερὰν
ὁδὸν βαδίσω ἐπὶ γῆς, οὐδὲ δεσμοὺς
συνάψω, φίλε, ἰσχυρούς. Ἀνέπνευσα
διότι οὕτω ἀποφρὰς ἠθέλησεν
ἡ τύχη, πλὴν ἀρνοῦμαι τὴν ἰσχὺν αὐτῆς,
κ' ἐσταυρωμέναις ταῖς χερσὶν ἀναμενῶ
τὴν ὥραν ὅτε μισητῆς ἐξάξει με
ζωῆς, ἐν ᾗ ἀσπλάγχνως μὲ εἰσήγαγε.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ὦ, Πρίγκηψ, θανασίμως μὲ λυπεῖς. Πλὴν πῶς
εἰς τὸν οὐδὸν τοῦ βίου εὑρισκόμενος,
ἡβάζων μόλις, κρίνεις οὕτω; Στάδιον
εὐρὺ, λαμπρὸν ὁ κόσμος ἀναμένει σε.
Τίς οἶδε πόσα κεκρυμμένα θέλγητρα
εὑρήσεις ἔτι, καὶ ἀγνώστους χαρμονάς.
Τὸ μέλλον οὐ γνωρίζεις.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὀρειβάσιε,
σ' εὐχαριστῶ, πλὴν οἶδας ὅτι ἔχουσιν

ἀλλέως ταῦτα. Ἐξ ὀνύχων ἀπαλῶν,
ἀκάθεκτος ὁ νοῦς μου μὲ παρέσυρε.
Ἐν ἡλικίᾳ ὅτε ἄλλοι τέρπονται
μετ' ἀθυρμάτων ἔτι παῖδες, ἢ δειλοὶ
ἐρωτολήπτου, κατὰ πρῶτον, ψίθυρον
ἀποτολμῶσι, σεσηπότες πάπυροι,
ὀγκώδεις πάντα δέλτοι ἀπησχόλουν με,
καὶ μέριμνά μου μόνη τὰ μυστήρια
τῆς φύσεως, οἱ νόμοι οἱ θαυμάσιοι.
Ξηρὰ μελέτη ἔκτοτε κατέφαγε
τὴν ἥβην μου, καὶ ὅλας ἄγρυπνον μακρὰς
ἐτήρησε πολλάκις νύκτας τ' ὄμμα μου.
Τοῖς μύσταις τῆς σοφίας, πανταχοῦ τῆς γῆς,
τοῖς περιπύστοις σχετισθεὶς, ἐπὶ μακρὸν
σπουδάζων παρ' ἐκείνους διετέλεσα.
Καὶ πρῶτον εἰς τὰς Σάρδεις ὁ Χρυσάνθιος,
ἐν Ἀπαμείᾳ ὁ καλὸς Ἰάμβλιχος,
ὁ Πρίσκος ἐν Ἠπείρῳ, ὁ Εὐσέβιος
εἰς τὴν Καρίαν πάντα μοὶ μετέδωκαν,
μακραὶ μελέται ὅσα, καὶ πολυετὴς
διδάσκει πεῖρα. Πάντα τὰ οὐράνια
ἐδίδαξάν με διακρίνειν σώματα,
καὶ ποίας ὕλας κρύπτει εἰς τὰ ἔγκατα
αὐτῆς ἡ σφαῖρα αὕτη. Πάσας τὰς κοινὰς,
καὶ τὰς κρυφίας ἐπιστήμας ἔμαθον,
καὶ ἤδη μόλις γενειῶν, ὡς ἔλεγες,
γνωρίζω ὅσα ἕτεροι ὀλίγιστοι
ἐκ τῆς πληθύος τῶν συγχρόνων γεννεῶν.
Γνωρίζω, οἴμοι! ἀμοιβὴ τῶν πόνων μου,
τῶν ἐρευνῶν μου ἀποφρὰς συνέπεια

ἐστὶν ἡ δυσθυμία, ἡ ὁλόκληρον
τὴν ὕπαρξίν μου ἔκτοτε μαράνασα.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ἐμάντευον, φεῦ, τοῦτο. Ἡ ἀνία σου
τῶν εὐγενῶν πνευμάτων ἡ κοινὴ ἐστὶν
ἀσθένεια, καὶ τόσον μείζων παρὰ σοί,
ὁ νοῦς σου ὅσον μείζων τῶν λοιπῶν νοῶν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἡ δυστυχία βασιλεύει ἐπὶ γῆς,
καὶ ὅσον τις ὑψοῦται, τόσον κατ' αὐτοῦ
ἐνσκήπτει σφοδροτέρα ἡ ὁρμὴ αὐτῆς.
Ἀβέβαια τὰ πάντα, καὶ κλονούμενα.
Παντοῦ σκοτία, κ' ἐν τῷ μέσῳ στυγερῶν
βαράθρων κ' ἐρειπίων, φάσμα δείλαιον,
ὁ ἄνθρωπος πλανᾶται καταρώμενος
τὴν ὥραν καθ' ἣν εἶδε τῆς ζωῆς τὸ φῶς.
Οὐδεὶς θεὸς τὴν χεῖρα τείνει ἀρωγὸν,
οὐδὲν ἀστράπτει ἄστρον που παρήγορον,
καὶ ἀληθὴς ὁ βίος κόλασις ἐστί.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Πλὴν καὶ ἀνάγκη, Πρίγκηψ, ἀναπόφευκτος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Φεῦ, ναί.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Εἰς μάτην τοίνυν ἀνθιστάμεθα,

μεμψιμοιροῦμεν μάτην, καὶ ὡς ἔνεστι
ἐξομαλοῦντες, φορητὸν αὐτὸν ποιεῖν
τὸ μόνον ἔστω τοῦτο μέλημα ἡμῶν.
Τινὰ ὡραῖα, ἄλλως τε, ὑπάρχουσιν
ἰνδάλματα ἐνταῦθα, παραδείσιοι
τινὲς ἀκτῖνες εἰς τὸν ζόφον τὸν πυκνὸν,
λευκὰ ἡμῶν πλανῶνται ἄνω φάσματα
ἐντὸς τοῦ χάους, εἰς τοὺς πόνους δάκρυα
ἡμῶν τὸ ὄμμα χέει εὔσπλαγχνον αὐτῶν,
καὶ ἡ γλυκεῖα μειδιᾷ ἡμῖν μορφὴ
παρήγορος. Ἐκεῖνα, Πρίγκηψ, λάβωμεν
θεότητας, καὶ μόνους ὁδηγοὺς ἡμῶν,
ἐν τῇ στυγνῇ σκοτίᾳ, καὶ τῶν ἰδεῶν
τῷ κυκεῶνι· αὗται κἂν μενέτωσαν,
καὶ ἀϊδίως αὗται φωτιζέτωσαν
τὸν δρόμον ἔνθα βαίνομεν, ὡς αἱ πυραὶ,
αἱ ἐπὶ βράχων ὑψηλῶν φλεγόμεναι,
κ' ἐν τῇ θυέλλῃ σώζουσαι τοὺς πλέοντας.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ναὶ, σ' ἐννοῶ. Τ' ὡραῖον, λέγεις, τ' ἀληθὲς,
τὸ δίκαιον, καὶ τούτων τὰ παρόμοια.
Ἂν ἦσαν ταῦτα θετικά πως, φορητὴ
τῳόντι τότε ἡ ζωὴ καθίστατο.
Πλὴν ἄγρυπνος ἡ Ἄτη· ὅλως ἀσαφῆ
μὴ οὐκ εἰσὶ καὶ ταῦτα, μὴ οὐ βλέπομεν
φθειρόμενον τὸ κάλλος, ὑποφέρουσαν
τὴν ἀρετὴν, ἀδίκως θριαμβεύουσαν
παντοῦ τὴν πονηρίαν, καὶ μικρόνοιαν;

(Μικρὰ παῦσις).

Φεῦ, ναί· πλὴν τί μοι τοῦτο; Ἔχεις δίκαιον.
Ἀνῆψας σέλας ἐν ἐμοὶ θεσπέσιον.
Λατρείαν, ναὶ, τῳόντι ἀκατάσχετον
κ' ἐγὼ ἐγκλείω ἐν ἐμοὶ, κ' αἰσθάνομαι
διὰ τὰ ὁμιχλώδη ταῦτα φάσματα,
τὴν ἀρετὴν, τὸ κάλλος. Ὅσον ἐπὶ γῆς
μοιραίως διαμείνω ἔτι δέσμιος
εἰς αἰωνίαν καλλιέργειαν αὐτῶν
κ' ἐγὼ ἀφιεροῦμαι, καὶ εἰς ἔνθερμον
αὐτῶν λατρείαν παραδίδομαι.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Καλῶς· νῦν αὖθις ὅλον ἀνευρίσκω σε.
Εἰς τὴν ψυχήν μου βάλσαμον ἐνέχυσας.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ναὶ, ἓν, τῳόντι, αἴσθημα μοὶ ἔμεινεν
ἐντὸς τῆς πλήρους ταύτης ἀπογνώσεως,
ἓν αἴσθημα, ὃ βρέφος ἐνεθήλασα
εἰς τῆς μητρός μου τὴν ἀγκάλην τὴν λευκὴν,
καὶ ὅπερ εἶτα μετ' ἐμοῦ συνηύξησε,
κ' ἐγένετο λατρεία, ἡ ἀγάπη μου
πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Τὴν Ἑλλάδα μου φιλῶ,
εἰμὶ ἐκείνης τέκνον, ἀπεστήθισα
τοὺς ποιητὰς, ἀνέγνων τοὺς σοφοὺς αὐτῆς,
κ' εἰς τοῦ Ὁμήρου τὸν ποικίλον Ὄλυμπον
συνήθισα.

(Τρυφερῶς).

Σὺ, μῆτερ, ἡ θηλάσασα
τὰς Μούσας, καὶ εἰς ὕψος, ὅπερ ἔκπληκτος

ὁ κόσμος εἶδε, φθᾶσα, ἤδη ὅτε, φεῦ,
τὴν δόξαν σου προώρως ἐλησμόνησε,
καὶ τὰ μαθήματά σου παντ' ἀπέμαθε,
παραμενεῖν με ἄφες εἰς τοὺς κόλπους σου,
τοῦ παρελθόντος λάτριν μεγαλείου σου,
καὶ τῶν αὐτοῦ λειψάνων, ὅσα σώζονται.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Οὐχὶ, οὐχί! ὦ Πρίγκηψ. Θαυμασμὸς ψυχρὸς
οὐδ' ἄξιός σου, οὐδὲ ἄλλως ἐπαρκής.
Ἐξεφαυλίσθη ἐπ' ἐσχάτων ἀληθῶς
ὁ κόσμος, τοῦ Ὀρφέως ἐσιώπησεν
ἡ οὐρανία λύρα, αἱ σεπταὶ θεαὶ
τὸν Ὄλυμπον ἀφῆκαν, αἱ ἐμπνεύσασαι
τὸν Πραξιτέλην, καὶ Φειδίαν. Αὐχμηρὰ
θρησκεία ἤδη ἄρχει πανταχοῦ τῆς γῆς,
βαρβάρων ἱερέων ἀλληλούϊα
τοὺς ὕμνους τοῦ Ὁμήρου ἐξεδίωξαν,
καὶ ὑπὸ μέλαν, σιδηροῦν στερέωμα
καὶ τέχναι, κ' ἐπιστῆμαι κατεφθάρησαν,
πλὴν τόσον λαμπροτέρα ἡ ἀνάστασις.
Ζῇ ἡ Ἑλλὰς εἰσέτι, ὄρθιος ἐστὶν
ὁ Ὄλυμπος, καὶ πλεῖσται νῦν κρυπτόμεναι
παντοῦ τοῦ κόσμου μυριάδες ἔμειναν
εἰς τὸ ἀρχαῖον ἔτι θρήσκευμα πισταὶ,
κ' ἐνθουσιῶσαι αὖθις ἤθελον αὐτὸ
δεχθῆναι, ἀναζῆσαν. Πρίγκηψ, ἐπὶ σὲ
τὰς μόνας αἱ πληθύες αὗται τῶν λαῶν
στηρίζουσιν ἐλπίδας, πᾶσαι ἐπὶ σὲ,
διάδοχον τοῦ θρόνου, ὡς αὐταὶ, θερμῶς

τὴν παρελθοῦσαν εὔκλειαν θαυμάζοντα,
καὶ τῶν Ἑλλήνων τοὺς θεούς.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἐπισφαλεῖς
φοβοῦμαι λίαν αἱ ἐλπίδες, φίλτατε,
ἐκεῖναι τότε. Ἔξοχον τὸ ὄνειρον,
ὃ πλάττεις πάντως· καὶ ἂν ἦν μοι δυνατὸν
τοιαύτης ὄντως ἀναστάσεως ποτὲ
τὸ ὄργανον ὑπάρξαι, ἴσως εὕρισκον
ἐνδιαφέρον ἔτι τὶ ἐπὶ τῆς γῆς.
Ἐλπὶς πλὴν, οἴμοι, ποῦ τοιαύτη; Λέγεις μοι
τοῦ θρόνου ὅτι ὁ διάδοχος εἰμί·
καὶ τί ἐκ τούτου; Μήπως ἆρά γε αὐτὸν
ποτὲ καθέξω; Πάντες μου οἱ συγγενεῖς,
προχθὲς ὁ ἀδελφός μου, οὐκ ἐσφάγησαν
διότι κατὰ τύχην ἐγεννήθησαν
ἐγγὺς τοῦ θρόνου καὶ αὐτοί; Οὐκ ἔζησα
ἐγὼ διότι μ' ἔκριναν ἀκίνδυνον,
καὶ μὴ, ἂν ὅσα ἤδη λέγομεν ποτὲ
κατέφθανόν πως εἰς τὰ ὦτα τῆς αὐλῆς,
ἡ κεφαλή μου οὐ κατέπιπτεν εὐθύς;

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ναὶ, Πρίγκηψ, ἀλλ' ἐν τούτοις, ὡς σοὶ ἔλεγον,
εἰς σὲ προσβλέπει μόνον πλῆθος ἄπειρον,
ὑπὲρ τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου ἕτοιμον
τὰ πάντα θυσιάσαι. Ἆρα δι' αὐτοῦ
τῆς τυραννίας, ἀκατόρθωτον ἐστὶν,
ἀνατραπείσης, ἥτις ἤδη δέσμιον

κρατεῖ τὸν κόσμον, διανοῖξαι τὴν ὁδὸν
εἰς τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὸ νέον φῶς;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τὴν βίαν ἤδη συμβουλεύεις. Πώποτε!
Τὰς πράξεις θέλεις τοίνυν, ἃς κατέκρινα
μιμούμενος, τοὺς ἀπαισίους διωγμούς,
τὰς αἱματοχυσίας δι' ἃς φρίττομεν,
αὐξῆσαί με; Μὴ ζήτει τοῦτο παρ' ἐμοῦ.
Ἀφήσωμεν τὴν μοῖραν μᾶλλον, φίλτατε,
ἐν πᾶσιν ἐλευθέραν. Ἀληθῶς ποτὲ
τὸν δρόμον ἂν ἀνοίξῃ, ὑπισχνοῦμαί σοι
γενναίως ὅτι σπεύσω ἐν αὐτῷ, ἂν μή,
καὶ τοῦτο φίλον, μήπως ἀπετύγχανον
φοβοῦμαι τόσον ἐν τῷ ἔργῳ τῷ κλεινῷ.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ὡς θέλεις, ἔστω. Πλὴν μοὶ λέγει τις φωνὴ
μεγάλα ὅτι διαπράξεις πράγματα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Σ' ἐξαπατᾷ τὸ πρός με φίλτρον.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ἴδωμεν.
Τοὺς «Καίσαρας» σοὶ φέρω ἀναγνούς· αὐτοὺς
ὁποίους εὗρον οὐδὲ λέγω σοι· καλῶς
γνωρίζεις ὅτι ἀριστούργημα εἰσί.
Ὀξύτης εἰς τὰς κρίσεις, καὶ ἀπίστευτος
παντοῦ σπατάλη ἅλατος, ἀττικισμοῦ.

Ἡ βίβλος αὕτη ἔσεται κειμήλιον
διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ῥωμαϊσμοῦ.
Ὁ προκατόχους κρίνων οὕτω, καὶ αὐτῶν
τὰς πράξεις στηλιτεύων, ποῖον πρότυπον
ἐκεῖνος ἔσται ἡγεμόνος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Εὔκολος
ἡ θεωρία, βέλτιστε, πλὴν δύσκολος
ἡ πρᾶξις, οἴμοι.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Τοῦτο ἀναμφίβολον,
πλὴν ὁ τὴν βίβλον γράψας περὶ πράξεων
τοῦ Βασιλέως, καὶ ὁ πάντας πρὸ αὐτοῦ
τοὺς Ἡγεμόνας κρίνας, ὡς σὺ ἔκρινας,
καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν ἔσται μέγας.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πρότυπον
ἐστὶ μεγάλου Ἡγεμόνος δι' ἐμὲ
τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου κρᾶμα εὐτυχὲς,
καὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἂν ἐγὼ
ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀληθῶς ἀνέβαινον,
ἐκείνους μόνους ἤθελον ὑπόδειγμα
λαβεῖν.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Εἰσὶν οἱ δύο οὗτοι μέγιστοι
θνητοὶ ἐπὶ τοῦ κόσμου βασιλεύσαντες,

καὶ ἂν τὰς διαφόρους ἀρετὰς αὐτῶν
κατώρθου συνενῶσαι σπάνιός τις νοῦς,
ὢ τότε. . . .

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἄφες, ἄφες! Φροῦδα ὄνειρα.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ὡς βλέπω, γράφεις πάλιν. Εἶς ἀκάματος.
Τὸ νέον ἔργον ποῖον;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὕμνον ἔγραφον
εἰς τὸν μεγάλον Βασιλέα Ἥλιον,
καὶ πόσον ἡ θρησκεία κατεδείκνυον
ἐστὶ τοῦ Ναζωραίου καταστρεπτική,
παράλογος.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Λατρείαν πρὸς πᾶν φωτεινὸν
ἀνέκαθεν ᾐσθάνθης, καὶ τὸν ἥλιον
ἰδίως. Ἐνθυμοῦμαι πῶς μοὶ ἔφευγες,
καὶ νύκτας ὅλας μένων εἰς τὴν ἐξοχὴν,
καὶ τ' ἄστρα βλέπων, ἔκεισο εἰς ἔκστασιν,
καὶ τὴν ἡμέραν πῶς ἐφ' ὥρας διαρκεῖς
τὸν Φοῖβον ἐθεώρεις ἀσκαρδαμυκτεὶ,
τοὺς ὀφθαλμούς σου βλάπτων, πρὸς ὑπάτην μου
ἀπελπισίαν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὄντως δι' ἐμὲ ἐστὶ

τῆς ἀληθείας, τοῦ φωτός, ὁ ἥλιος,
τοῦ αἰωνίου σύμβολον, ὁ μέγιστος
θεός.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Δικαίως, πλὴν, συγγράφων, πρόσεχε·
εἰς ποίαν ζῶμεν μὴ λησμόνει ἐποχήν.
Παντοῦ οἱ καταδόται περιφέρονται.

(Μικρὰ παῦσις).

Ἀλλ' ἤδη πταίω ἀληθῶς ὁ ἴδιος.
Ζητῶ συγγνώμην. Ἦλθον ἐπιπλήττων σε
διότι ἔτι ἄγρυπνος διέμενες,
καὶ φλυαρῶ τὴν νύκτα πᾶσαν παρὰ σοί.
Ἀπέρχομαι, πλὴν, Πρίγκηψ, ὑποσχέθητι. . .
Ἀμέσως ἡσυχάσεις;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ναὶ, σ' εὐχαριστῶ.
Κἂν προσπαθήσω· χαῖρε.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ὕπνον ἐλαφρόν.

(Ἐξέρχεται ὁ Ὀρειβάσιος, καὶ μένει ὁ Ἰουλιανὸς εἰς σκέψεις βεβυθισμένος).

ΣΚΗΝΗ Γ΄.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (μόνος).

Ἀπαίσιον οὐ βλέπω ἐφιάλτην; Ναὶ,
ἡ τύχη αὕτη τοῦ ἀνθρώπου, καὶ αὐτὴν
πᾶς ἐννοῶν τοιαύτην βλέπει. Εὐτυχῶς
τὸ ἄδωρον ὀλίγοι δῶρον κέκτηνται.
Τυφλώττοντες οἱ πλεῖστοι, καὶ ἀνάλγητοι
τὸν δρόμον τὸν μοιραῖον διατρέχουσι,
τὴν στερεὰν ὑγείαν, καὶ τὸ εὔσαρκον
εὐθύμως σῶμα περιάγοντες αὐτῶν,
καὶ εἰς τὸν τάφον φθάνουσιν, οὐδέποτε
τὴν κεφαλὴν πρὸς τ' ἄνω ἄραντες μικρὸν,
ἢ εἰς τὰ πέριξ στρέψαντες τοὺς ὀφθαλμούς.
Ἀναίσθητοι, χυδαῖοι, ἀδιάφοροι,
τῆς φύσεως τοὺς νόμους οὐκ ἐτάζουσιν
ἐκεῖνοι, πάντα ὡς εἰσὶ δεχόμενοι,
καὶ μετὰ μαμμακούθου μειδιάματος
τὸ μέτωπόν μου, ἐνωρὶς ῥυτιδωθὲν,
καὶ τῶν ὀμμάτων βλέπουσι τὰ δάκρυα.

(Μετὰ μικρόν).

Αὐτῶν φθονῶ τὴν μοῖραν. Κάλλιον πολὺ
οὐκ ἔστι τὸ τυφλώττειν ἀληθῶς τινὰ,
παρὰ τὰς ἀπαισίας μηχανὰς ὁρᾷν,
τὰς σπαρασσούσας τὴν καρδίαν ἀπηνῶς
αὐτοῦ, καὶ διασπώσας εἰς τεμάχια.
Ναὶ, μυριάκις! Ἀγοραῖος χωρικὸς,
φεῦ, διατί τις μᾶλλον οὐκ εἰμὶ κἀγὼ,
τὸ ἄροτρόν μου ἔχων μόνον μέλημα,

ἢ κοῦφος αὐλικός τις, τὴν ἀσέλγειαν,
καὶ τὴν τρυφὴν θηρεύων μόνον, εὐτυχὴς
εἰς τὰς ἀγκάλας μειδιώσης γυναικὸς,
εἰς δεῖπνα ὅπου πλημμυροῖ ὁ Σάμιος.
Ληκύθειός τις ἱερεὺς, φεῦ, διατί,
ἢ ἅγιός τις, οὐκ εἰμὶ, τὸν βίον μου
ἐν μετανοίαις σπαταλῶν, καὶ δι' αὐτῶν
κερδίζων θέσιν ἀσφαλῆ εἰς τὴν 'Εδέμ.
'Εκ τῶν ἀπείρων διατί τις οὐκ εἰμὶ
περὶ ἐμέ βιούντων, ὁ ἐλάχιστος;
Ὡς ἡ ἐκείνων ἄφροντις, καὶ ἥσυχος
ἡ ὕπαρξίς μου τότε.

('Εμπαθῶς).

'Αλλ' οὐχὶ, οὐχί.
Ὁ πόθος φαῦλος, κ' ἐμφωλεύει ἐν ἐμοὶ
τοιαύτη ἀκουσία περιφρόνησις
πρὸς τὴν πτωχὴν ἀγέλην τῶν κοινῶν νοῶν,
τῶν ζωοφύτων, ὥστε οὐκ ἐπιθυμῶ
ἀνήκειν εἰς ἐκείνην, καὶ ἂν ἔφευγον
τὴν δυστυχίαν οὕτω τὴν ἀμείλικτον.

(Μικρὰ παῦσις).

Παράδοξος, τῳόντι, καὶ ἀπίστευτος,
τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἡ μικρόνοια!
Οὐχὶ ἁπλοῦν τι, καὶ νηπίοις εὔληπτον
τί τὰ ποικίλα, παμπληθῆ θρησκεύματα,
τὰ κατὰ διαφόρους ἐπὶ γῆς καιροὺς,
πρὶν ὑφ' ἑτέρων διωχθῶσιν, ἄρξαντα,
καὶ τοῖς συγχρόνοις χρησιμεύσαντα λαοῖς;
'Επινοήσεις εὐφυῶν τινων ἀνδρῶν,
τὰ ἑαυτῶν ἰδίως περιέχοντα

συστήματα, πολλάκις ἐπιτήδεια,
πλὴν μετὰ ταῦτα ὅλως ἀλλοιούμενα
ὑπὸ τοῦ ὄχλου, ὅστις δέχεται αὐτὰ,
καὶ τῆς φιλοσοφίας πάντ' ἀπέχοντα,
καὶ τῆς γνωστῆς ὀλίγης ἀληθείας, ὡς
ἡ γῆ τοῦ Φοίβου. Τούτου οὕτως ἔχοντος,
ἐλεεινὸν οὐκ ἔστιν ὄντως θέαμα
ὁρᾷν τὰ ἔθνη ἐπὶ γῆς τὰ παμπληθῆ,
καὶ οὐχὶ μόνον τοὺς βαναύσους ἐν αὐτοῖς,
τοιοῦτον ἅμα σύστημα δεχθῶσί τι,
ὡς ὑπὸ φαύλου τυφλωθέντα δαίμονος,
ἀνεξαιρέτως πανταχοῦ, καὶ πάντοτε,
ὀρθὸν, καὶ μόνον ἀληθὲς κηρύττοντα
τὸ ἑαυτῶν, ὃ θεῖον καὶ διϊπετὲς
βαπτίζουσι, καὶ πάντα καθυβρίζοντα,
καὶ λοιδωροῦντα τὰ λοιπὰ, καὶ ἄριστα
τὰ σφάλματα ἐκείνων διακρίνοντας
τοὺς θεωροῦντας τὸ αὐτῶν ἀλάνθαστον,
καὶ πολεμοῦντας, καὶ ἀλλήλους σφάζοντας
διὰ τοιαῦτα εὐτελῆ, καὶ σφαλερὰ,
ὡς πάντα τὰ τοῦ κόσμου. Οἶκτον οὐ γεννᾷ
τὸ θέαμα τὸ ἤδη παριστάμενον
ἐμπρὸς ἡμῶν. Ὁ κόσμος ἐνδιαίτημα
θηρίων μᾶλλον, ἢ ἀνθρώπων λογικῶν
οὐχ ὁμοιάζει; Οἱ φρικώδεις διωγμοὶ,
αἱ αἱματοχυσίαι, καὶ αἱ Σύνοδοι,
αἱ καθημέραν ἤδη συγκαλούμεναι,
ἀλλήλας ὅπως ἀφορίσωσι, φρικτὸν
οὐκ ἔστιν ὄντως, ἀπευκταῖον δρᾶμα;

(Μικρὰ παῦσις).

Πλὴν ἴδωμεν, τὸν νοῦν μου τῶν πεδῶν αὐτοῦ
μικρὸν ἐλευθερώσας, καὶ τῆς πνιγηρᾶς
ἐξάρας ἀτμοσφαίρας, ἥτις μὲ κυκλοῖ,
ἀτάραχος ἀφήσω πρὸς στιγμὴν αὐτὸν
τὸ σκότος ἐρευνῆσαι τὸ βαθύτατον,
καὶ θετικόν τι ἐὰν δύναται εὑρεῖν
ἐν τῷ τῶν πάντων κυκεῶνι.

(Μένει σύννους).

'Αλλ' οὐαί.
Τὸν νοῦν μου, λέγω, πλὴν καὶ οὗτος τί ὁ νοῦς;
'Απάτη ἴσως μόνον, πρίσμα παριστῶν
τὰ πάντα ἐσφαλμένως. Τοῦτο ἔνεστι·
πλὴν τὴν ἰδέαν ταύτην, καί τοι δυνατὴν
νομίζων, καταλείπω. Εἰς πυρρωνισμὸν
μὲ φέρει αὕτη ἄκρατον, καὶ σείσασα
αὐτὴν τὴν οἰκουμένην ἐκ τοῦ ἄξωνος,
εἰς χάος μετατρέπει ἀτελεύτητον
ματαίων φαινομένων. Οἱοσδήποτε,
ὁ νοῦς τὸ μόνον ὅπλον ὅπερ κέκτημαι,
καὶ τοῦτον δέον μεταχειρισθῆναί πως,
ἐλπίζων ὅτι διακρῖναι δύναται
ὀρθῶς ἐντὸς τοῦ κύκλου τοῦ στενοῦ αὐτοῦ,
καὶ μυριάκις πλανηθεὶς, τοῦ ἀληθοῦς
ὀλίγα τέλος ἀπαυγάσματα ἰδεῖν,
ἢ κἂν τινὰ ὀλίγον πιθανώτερα
τῶν ἐν ἰσχύϊ μύθων καὶ φληναφιῶν,
ὧν φαίνεταί μοι τὸ οἰκτρῶς παράλογον
εὐνόητον κ' εἰς παῖδας. Ἴδωμεν λοιπόν.

(Βυθίζεται εἰς σκέψεις).

'Εν χρόνῳ, ὡς κ' ἐν χώρῳ, οὐ κατανοεῖ

τὸ ἄπειρον ὁ νοῦς μου, πλὴν προσδέχεται.
Πλανώμενος, ὡς ὄρνις τανυσίπτερος,
ὑπὲρ τὸ μέγα τῶν αἰώνων πέλαγος,
καὶ θεωρῶν ἀπαύστως παραρρέοντας
αὐτούς, ἢ ἐν τῷ μέσῳ τῶν χρυσῶν μακρὰν,
μακρὰν εἰσδύσας ἄστρων, τέρμα οὐδαμοῦ
εὑρίσκει· αἰωνίως κόσμοι ἕτεροι
ἐν τῷ αἰθέρι πρὸ αὐτοῦ ἀστράπτουσι,
καὶ ὁ καιρὸς ἐπίσης ἀτελεύτητος
ἔν τε τῷ παρελθόντι, κ' ἐν τῷ μέλλοντι.
Αἰώνιον τὸ ὅλον, καὶ ἀπέραντον
ὑπάρχει δι' ἀπαύστου ἀλλοιώσεως
τῶν ἑαυτοῦ μορίων, ὧν οὐδ' ἕν ποτε
ἀπόλλυται, καὶ Πλάστου ἄλλου οὐδαμῶς
ἀνάγκην ἔχει, οὐδ' ὑπάρχει τόπος τις
ἐκτὸς αὐτοῦ, ἀπείρου ὄντος, ἕτερος
δι' ὅν τι ἄλλο, ὑλικὸν, ἢ ἄϋλον.

(Μικρὰ παῦσις).

Ἐν γένει ταῦτα. Ἤδη δὲ ἀτομικῶς
ὁ κόσμος οὗτος, μόριον τοῦ σύμπαντος,
τῆς παγκοσμίου ὕλης κόκκος εὐτελὴς,
καὶ, πρὸ αἰώνων μυριάδων, ἤρχισε
καὶ τελευτήσει. Κατ' ἀρχὰς ἀποσπασθεὶς
φωτονεφέλης, ἥτις, πιθανώτατα,
τὸ ὅλον κατ' ὀλίγον ἀπετέλεσεν
ἡμῶν πτωχὸν ἀστέρων συστημάτιον,
καὶ εἰς τὸ κέντρον ἔτι μένει, τοῖς λοιποῖς
φῶς καὶ ζωὴν ἁπλοῦσα, ἤρχισεν αὐτοῦ
τὴν ὕπαρξιν ὡς κρίκος πρῶτον Κρόνιος,

κ' εἰς σφαῖραν εἶτα συμπαγεὶς, κατὰ μικρὸν
ἀπεψυχράνθη, ἕως ὅτου ἐπ' αὐτοῦ
τὰ ζῶα πάντα, καὶ φυτὰ προέκυψαν,
καὶ τέλος, οἴμοι, πάντων ἀθλιέστερος,
ὁ ἄνθρωπος. Ἂν οὗτος τὸ ἀνώτερον
τῶν ἐν αὐτῇ πλασμάτων ἔσται ἀγνοῶ,
ἀλλ' ἐπὶ τέλους αὖθις ψυχρανθήσεται,
θανοῦνται πάντα ἐπ' αὐτῆς, ὡς πιθανῶς
ἐπὶ τῆς Φοίβης τῆς χλωμῆς ἐγένετο
πρὸ χρόνου ἤδη, καὶ ὁ ὄγκος ὁ νεκρὸς
εἰς κόνιν πάλιν καταῤῥεύσει, τὸν πηλὸν
σφαιρῶν ἑτέρων, καὶ ἡλίων νεαρῶν.

(Μετὰ μικρόν).

Αἱ δυσκολίαι πᾶσαι οὕτω παύουσιν.
Εἰς τὸ μηδὲν ἀθρόοι ἐπιστρέφουσι
καὶ Σεραφείμ, καὶ ζῶα τερατόμορφα,
καὶ ἄγγελοι, καὶ Πλάσται ἀνθρωπόπλαστοι,
καὶ μόνον μένει πρὸ ἡμῶν τὸ ἄπειρον,
ὑπάρχον Σύμπαν. Πῶς; Οὐκ οἶδα, καὶ αὐτὴν
τὴν ἔννοιαν ὁ νοῦς μου μόνην « ἄπειρον »
ἐν τόπῳ, ἢ ἐν χρόνῳ « ἀτελεύτητον »
ἧς ὄπισθεν τίς οἶδε πόσα κρύπτονται,
οὐκ ἐννοεῖ· πλὴν τ' ἄλλα πάντα προσιτὰ
αὐτῷ, εἰ καὶ εἰς σκότος ἔτι κείμενα.
Ὁ κόσμος πόθεν; Οὐδαμόθεν, ἐσαεὶ
ὑπάρξας, καὶ ὑπάρξων. Πλάστης τίς αὐτοῦ;
Οὐδεὶς, ἀφοῦ ὑπάρχει προαιώνιος.
Ἰδοὺ αἱ ἐπιστῆμαι τί διδάσκουσι,
καὶ ἡ φιλοσοφία, πλὴν δυσνόητα

τῷ ὄχλῳ ταῦτα, καὶ ἁπλούστερα τινὰ
λατρείας εἴδη τούτῳ ἀπαραίτητα.

(Μικρὰ παῦσις).

Εὐεργεσία τὰ θρησκεύματα εἰσί.
Οἱ ἐφευρόντες, καὶ διδάξαντες αὐτὰ,
φιλάνθρωπον τωόντι ἔργον ἔπραξαν·
τὸ πλάσμα, ὃ ἀφῆκεν ἀπροστάτευτον
ἡ χεὶρ τῆς τύχης, προσπαθήσαντες αὐτοὶ,
ἀφοῦ ὑπάρχῃ ἤδη, διασῶσαί πως·
ἀλλ' εἰς τῶν ἠλιθίων, καὶ φανατικῶν
πληγὴ τὰς χεῖρας ἀπεχθὴς καθίστανται.
Οἱ εἰς τὰς μάχας τοῦ νοὸς ἀνίκανοι,
αὐτὰς δεχθέντες, δι' αὐτῶν ἐχέτωσαν
τὰς ὠφελείας, ἃς, τυχὸν, διδόασιν,
ἀλλ' ἀπολύτως τότε τὸ δικαίωμα
τοῦ ἐκστομίζειν, ἀφαιρείσθω παρ' αὐτῶν,
τὰ ἔμβρυα τὰ κοῦφα τοῦ νοὸς αὐτῶν.

(Μετὰ μικρὸν, ἐμπαθέστερον).

Τοῦ Γαλιλαίου πρόσφατος τὸ κήρυγμα
ἀπόδειξις, καὶ ἀπευκταία τούτου, ναὶ,
τὸ ἐν ὀλίγοις χρόνοις, ὥς τι μίασμα
ὀλέθριον, τὸν κόσμον φθεῖραν ἅπαντα,
φονεῦσαν, καὶ μαράναν, καὶ γενόμενον
αἰτία τῶν ἀφάτων συμφορῶν πασῶν,
ὧν οὐδεμία ἴσως ἴασις ἐστί.
Ἡ πρόθεσις ἐκείνου ἀξιέπαινος
τοῦ ταλαιπώρου νεανίου, εὐγενής,
καὶ σπάνιον τὸ πνεῦμα, τὸ ἀπαίδευτον.

Τὴν ἀρετὴν διδάσκων, καὶ ταπείνωσιν,
ἐλπίδα ἐνσταλάζων εἰς τὰ πνεύματα
τῶν κεκμηκότων, εὐτελῶν, καὶ δυστυχῶν,
ὑπέσχετο τοῖς πάντα θυσιάζουσι,
κ' ἐν προσευχαῖς τὸν χρόνον κατατρίβουσιν,
ἐν τῷ ἑτέρῳ βίῳ δεκαπλάσια.
Καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος, ἀναρμόδια
εἰς τὸν μεγάλον κόσμον, καὶ ἀδύνατα,
εἰς ὀκνηρίαν φέροντα, καὶ ἄγνοιαν,
ὧν χείρισται ἀφεύκτως αἱ συνέπειαι,
ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἀθῶα, καὶ ἀνώδυνα.
Ὁποῖα ἤδη, ὦ θεοὶ, ἐγένοντο
εἰς μικρονόων, καὶ τυφλῶν τὰς κεφαλάς;
Ἐκ τῶν ὀλίγων, καὶ μικρῶν ἐκείνων, τί
τεράστιον ἐκτίσθη οἰκοδόμημα!
Πῶς πάντα φίρδην μίγδην συνεῤῥίφθησαν,
καὶ ποία ἤδη ἡ οἰκτρὰ τραγέλαφος,
ἡ τοῦ Ὀλύμπου τοὺς θεοὺς διώξασα!
Ἀντὶ τῶν μύθων τῆς Ἑλλάδος, οἱ ψυχροὶ
τῆς Ἰουδαίας μῦθοι, καὶ παράλογοι,
ἀγνοίας πάντες παχυλῆς ἀπόῤῥοια.
Ἐν τούτοις τῆς Αἰγύπτου, καὶ τῆς Ἰνδικῆς,
καὶ Ἀσσυρίας ἔνια διδάγματα,
ἀτόπως, καὶ ἀκόμψως εἰσωθούμενα,
καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις στρεβλωθεῖσαι, δύσμοιροι,
Πλατωνικαὶ ἰδέαι, καὶ συστήματα
τινά. Ἰδοὺ ἡ θεία, καὶ ἀδήρητος
ἀλήθεια, τὸ μάννα ἤδη τῶν λαῶν.
Τῶν Ἰουδαίων ὁ θεὸς Ἰεχωβὰ,
τὸν κόσμον πλάσας, ὥς τις πλάττει κεραμεὺς

ἀγγεῖον, τούτου ἀλοκότως πως υἱὸς
ὁ Γαλιλαῖος νεανίας, καὶ αὐτῶν
συμπάρεδρον τὸ Πνεῦμα, συναποτελοῦν
Τριάδα, μίγμα ὄντως νοστιμώτατον
τῶν τῆς Ἀσίας θρησκευμάτων ἀφ' ἑνὸς,
καὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς Σωκρατικῆς.
Τῶν Ἰουδαίων ἄγγελοι, καὶ Χερουβεὶμ,
καὶ Σεραφεὶμ, πλὴν τούτων, ἐν τῷ οὐρανῷ,
κ' ἐν τῇ γεέννῃ τὸ στοιχεῖον τὸ κακὸν,
ὁ παρὰ Πέρσαις Ὀριμὰν, ὁ Σατανᾶς
μετὰ τῶν διαβόλων, πολυθεϊσμὸς,
ἐν ἄλλοις λόγοις, πλήρης, ἀλογώτατος,
παιδαριώδης. Ταῦτα ἐνθρονίσασα
ἐν οὐρανοῖς ἡ νέα διδαχὴ, ὀρθῶς
τὴν ἔρευναν, καὶ πᾶσαν ἀπηγόρευσε
μελέτην, ἥτις ἀνατρέψαι ἤθελεν
αὐτὰ, καὶ μόνοις ὑπεσχέθη τὴν Ἐδὲμ
τοῖς ἐν εὐχαῖς τὸν βίον κατατρίβουσι,
καὶ τοῖς ἑτέροις αἰωνίαν κόλασιν.
Τὰς ἐπιστήμας, καὶ τὰς τέχνας ἔπνιξεν,
εἰς μαμμακούθων μετεποίησε μονὴν
τὴν οἰκουμένην πᾶσαν, καὶ τὸν ὄλεθρον
ἀναποφεύκτως συντελέσει τοῦ παντὸς,
ἂν ἴασίς τις μὴ ἐπέλθῃ τάχιστα.

(Μετὰ παῦσιν).

Προτιμοτέρα πόσον τῆς Ἑλλάδος μου
ἡ εὐφυὴς λατρεία. Πανταχοῦ ἐκεῖ
ἐντὸς τοῦ μύθου κρύπτεται ἀλήθεια,
καὶ διαπνέει ποίησις αὐτοὺς θερμή.
Ὑπὸ τὴν φίλην ταύτης κυριότητα,

ἡ φαντασία ἐλευθέρα, ἰσχυρὰ,
πρὸς οὐρανοὺς ὑψοῦται, πάντα θάλλουσι,
κ' εὐημεροῦσι.

(Πλησιάζει, καὶ θεωρεῖ τοὺς σωροὺς τῶν ἀρχαίων συντριμμάτων).

Φεῦ, τ' ἀριστουργήματα,
ὅσα παρῆξε τέως ὁ Ἑλληνισμὸς,
κ' ἡ οἰκουμένη ἅπασα ἐθαύμασεν,
ἰδοὺ τοῦ Γαλιλαίου οἱ ἀκόλουθοι
πῶς ἐκτιμῶσι, καὶ μεταχειρίζονται!

(Μένει σύννους).

Τῳόντι ἔργον ἔνδοξον ἐποίει τις,
τὴν παλαιὰν θρησκείαν αὖθις ἀναστὰς,
καὶ τῆς πανώλους σώζων τῆς φθοροποιᾶς
τὸν κόσμον, ἥτις ἤδη ἄρχει ἐπ' αὐτοῦ.
Οὐχὶ κ' ἐκείνη φυσικῶς τελεία, πλὴν
εὐγενεστέρα, φαιδροτέρα τῶν λοιπῶν.
Τὰ πάντα κατ' ὀλίγον ἀναζήσουσιν,
ἐκείνης ὀρθωθείσης, καὶ ταχύτατα
εἰς τῆς προόδου τὴν ὁδὸν, καὶ τοῦ φωτὸς
τὴν οἰκουμένην αὖθις προσωθήσουσι
τῆς γῆς οἱ νόες οἱ μεγάλοι, καὶ σοφοί.
Τοὺς μύθους « Διαθήκην » τοὺς Γραμματικοὺς
τὰ πλήθη τότε τῶν Ἑλλήνων ἕξουσιν,
ἀντὶ Ἑβραίων ἀμαθῶν δοκίμια,
πᾶν ὅ,τι θείων ποιητῶν συνέλαβε·
τὸ μέγα πνεῦμα ὕψιστον, καὶ ἄριστον,
τὰ προϊόντα τὰ ἐξαισιώτερα
τῆς Ἑλληνίδος τέχνης, τῆς μοναδικῆς.
Ὁ Ὅμηρος τοὺς μύθους τοὺς σεπτοὺς αὐτοῦ,

καὶ τὴν « Θεογονίαν » ὁ Ἡσίοδος,
ἀναπληροῦντα φέρουσι τὴν « Γένεσιν ».
Ἡ Ἰλιὰς ὑψίστη ὄντως « Ἔξοδος »,
τοῦ « Δεκαλόγου » ἠθικὴν διδάσκουσα
ἀπείρως ἀνωτέραν, καὶ τὸν ἔρωτα
ποιοῦσα τοῦ δικαίου εὐδιάκριτον,
καὶ τοῦ ὡραίου, τὴν σπουδαίαν ἀρετὴν
μετὰ τῆς ἐλευθέρας ἐξαπλώσεως
πασῶν ἑνοῦσα τῶν δυνάμεων ἡμῶν
τῶν θειοτέρων. «Προφητείας» καὶ «Ψαλμούς»,
τοὺς Ὀρφικοὺς συγχρόνως ὕμνους ἕξουσι,
« Λευϊτικὸν » τὴν βίβλον τὴν διδάσκουσαν
τῆς Ἐλευσῖνος τὰ σεπτὰ μυστήρια,
ὡς « Δανιὴλ », « Τωβίαν », « Ἰουδὴθ » αὐτῶν
τὴν θείαν ῥαψῳδίαν τὴν Ὀδύσσειαν,
καὶ τοῦ Αἰσχύλου τέλος τὸν ἀθάνατον
« Δεσμώτην Προμηθέα » ὡς Ἰὼβ αὐτῶν.

(Μικρὰ παῦσις).

Τίς οἶδεν, ἴσως ὅλως ἀνυπόστατα
μὴ ἔλεγέ μοι πρὶν ὁ Ὀρειβάσιος.
Ἐγὼ τῳόντι ὁ διάδοχος εἰμὶ
τοῦ θρόνου τῶν Καισάρων, καὶ ἀνέλπιστος
ἐὰν τροπή τις ἐπ' αὐτοῦ ὑψώσῃ με,
τὸ ἔργον ἴσως τότε ἀκατόρθωτον
οὐχὶ τελείως τοῦτο, τὸ περίπυστον.
Ἀφοῦ οὐδὲν ἐνταῦθα μοὶ προσμειδιᾷ,
καὶ ἡ ἐσχάτη μὲ κατέλιπεν ἐλπίς,
εἰς τῶν παθῶν μου πάντων τὸ σφοδρότερον,
εἰς τὴν φιλοδοξίαν ἄρα διατί
τυφλῶς ἀνεξετάστως μὴ δοθῆναι; Ναί,

ἂν εἰς τὸ μέγα ἔργον ἐπετύγχανον,
ἂν ἠδυνάμην ἀληθῶς τὸν ἄνθρωπον
λυτρῶσαι τέλος τοῦ οἰκτροῦ αὐτοῦ ζυγοῦ,
τίς θειοτέρα μοῖρα τότε τῆς ἐμῆς;
Ναί, θάῤῥος, θάῤῥος! Ναί, μὲ ἀναμένουσιν
ἀγῶνες ἴσως ἔνδοξοι.

(Ἡσυχώτερον).

Φεῦ, χίμαιραι,
χίμαιραι φροῦδαι, ποῦ μὲ παραφέρετε;

(Δείκνυσι σκελετόν).

Ἰδοὺ ἐγώ! Ὁ πάσχων, ὁ σκεπτόμενος,
καὶ ὁ ἐλπίζων τίς εἰμὶ ἐγὼ, ἰδού.
Ἐπὶ θυρῶν ἡ ὥρα ὅτε ἔσομαι
ὀστῶν σωρὸς, καὶ οὔτε ἂν διῆλθον κἂν
ἐπὶ τοῦ κόσμου θέλει ἐνθυμεῖσθαί τις.

(Μένει ἐπὶ πολὺ σιγῶν. Εἶτα ἐνθουσιωδῶς).

Οὐχί! Οὐχί! Ἀκόμη θάλλει ἐν ἐμοὶ
ἐλπὶς θερμὴ, μυχία. Ἐγεννήθησαν,
καὶ πρὸ ἐμοῦ, γενναῖοι ἤδη μαχηταὶ,
καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων πολεμήσαντες,
κατώρθωσαν ὀλίγα, πλὴν κατώρθωσαν.
Ὦ θεῖε Πλάτων χαῖρε, Ἀριστότελες,
καὶ Πυθαγόρα, Ὅμηρε, καὶ Σώκρατες,
Αἰσχύλε, κ' Εὐριπίδη, χαίρετε ὑμεῖς,
οἱ ἀνενδότως τὴν ἀλήθειαν, τὸ φῶς,
θηρεύσαντες μεγάλοι νόες, χαίρετε!
Ὑμᾶς ἡ μοῖρα οὐδαμῶς ἀνέμενεν
εὑρεῖν ἐν μέσῳ τῶν οὐτιδανῶν αὐτῆς
πλασμάτων, καὶ ῥαθύμως ἐφυλάττετο.

Τοῦ θείου ἤδη ἀφηρπάσατε πυρὸς
ἀκτῖνας οὐκ ὀλίγας, ἐβαδίσατε
γενναῖα ἤδη βήματα, ἡμίθεοι,
καὶ πᾶσα ἴσως οὐκ ἀπώλετο ἐλπὶς
τὴν δᾷδα πλήρη ὅτι κατακτήσομεν.

(Ὁρμᾷ πρὸς τὸ παράθυρον, καὶ ἀνήγει αὐτό).

Ὑμεῖς, ὦ κόσμοι παμπληθεῖς, τὸ ἄπειρον
πληροῦντες, καὶ εἰς τ' ὄμμα τὸ ἀνίσχυρον,
δι' οὗ ἡ φύσις φειδωλῶς ἐξώπλισεν
ἡμᾶς, σπινθῆρες ἀμυδροὶ φαινόμενοι,
δειλαίων, εἴπετέ μοι, οἰκητήρια,
ὡς καὶ ἡ σφαῖρα αὕτη, ὄντων οὐκ ἐστέ;
Οὐχὶ συνήθη παρ' ὑμῖν τὰ δάκρυα;
Ἡ δυστυχία οὐ δεσπόζει καὶ ὑμῶν;
Ὡς καὶ ἡμεῖς, εἰς σκότος οὐ βαδίζετε,
εἰς νόμους αὐθαιρέτους ὑπακούοντες,
καὶ παραλόγους, Νομοθέτου ἀφανοῦς;
Ἡμέρα, εἴπετέ μοι, οὐκ ἐλεύσεται,
καθ' ἣν μεθ' ὅλων τέλος κοινωνήσομεν
τῶν ἀδελφῶν πλασμάτων ἐν τῷ σύμπαντι,
κ' ἡ κτίσις τότε πᾶσα, καὶ τὸ ἄπειρον
τῶν διαφόρων ὄντων πλῆθος, σύμφωνον,
συγκοπιῶν, οὐ τέλος δυνηθήσεται
αὐτοῦ τὰς πέδας θραῦσαι τὰς ἀνηλεεῖς,
οὗ τῆς ἐλευθερίας ἀναμέλψουσιν
οἱ κόσμοι τέλος ὁμοφώνως τ' ὡσανά;

(Ῥίπτεται γονυκλινὴς παρὰ τὸ παράθυρον, καὶ μένει ἐν ἐκστάσει.
Πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Θάλαμος ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Ἕλλης. ΕΛΛΗ μόνη. Κάθηται κεντῶσα πέπλον.

ΕΛΛΗ.

Ἀργεῖ, ἀργεῖ καὶ πάλιν. Ἀνυπόμονος
ἐσήμανε πρὸ χρόνου ἡ καρδία μου
τὴν ὥραν, ὅτε καθ' ἑσπέραν ἔρχεται,
καὶ ἀτενὲς τὸ οὖς μου μάτην ἔκτοτε
τὸ φίλον ἵν' ἀκούσῃ βῆμα καρτερεῖ,
καὶ ἀνὰ πᾶσαν φεύγουσαν γοργὴν στιγμὴν
ὑπὸ ψευσθέντων πόθων κατατήκεται,
καὶ μεταξὺ πλανᾶται ἀπογνώσεως,
κ' ἐλπίδων νέων ἡ δειλαία μου ψυχή.
Φεῦ, πόσον μετεβλήθην. Μόλις ἐμαυτὴν
γνωρίζω πλέον. Ἡ ἀπέριττος ἐγώ,
ἀθώα κόρη, πάθος ἤδη ἄπειρον
ἐγκλείω, θάλπω, καὶ ὁ βίος ἅπας μου
εἰς ἔρωτα ἐτράπη τρυφερώτατον.
Λιμνίδιόν τι διαυγὲς ὡμοίαζον,
εἰς ὑψηλὴν κοιλάδα κεκρυμμένον ποῦ,
καὶ τ' ἄστρα μόνα κατοπτρίζον τ' οὐρανοῦ
εἰς τὴν γλαυκὴν γελῶσαν ἐπιφάνειαν.
Πλήν, φεῦ, ἐνσκήψας ἀκατάσχετος βορρᾶς,
βαρρᾶς ἐγεῖραι τὸν ὠκεανὸν αὐτὸν
δυνάμενος ἐκ βάθρων, ἀνεστάτωσε
καὶ τὰ ἐμὰ ὑπνοῦντα τέως νάματα.

(Μικρὰ παῦσις).

Τὸν Πρίγκηπα λατρεύω. Ζῶ ἐγγὺς αὐτοῦ
στιγμὰς ὀλίγας, κ' ἔπειτ' ἄπελπις αὐτὸν

ἀκολουθεῖ ἀπόντα ἡ καρδία μου.
Οὐχὶ πλὴν ἔρως καθαρὸς ὁ ἔρως μου,
καὶ θαυμασμὸς, καὶ εἶδος φόδου ἐν αὐτῷ,
ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀναμίγνυνται.
Πρὸ τοῦ μεγάλου, εὐγενοῦς αὐτοῦ νοὸς
προσάγει τρέμον, καὶ γονυκλινὲς αὐτοῦ
τὴν ἄπειρον λατρείαν, καὶ ὑποταγὴν
τὸ ἀσθενές μου πνεῦμα. Ἧττον ἔνδοξος,
φεῦ, διατί οὐκ ἔστι; Αἱ ψυχαὶ ἡμῶν
συνηνωμέναι, αἱ καρδίαι σύμφωνοι,
κ' ἐγὼ ὀλβία τότε· ἤδη πρὸς αὐτὸν
αἰσθάνομαι ὡς μάτην τοὺς βραχίονας
ἐκτείνουσα ἐνθέρμως, τοὺς περιπαθεῖς,
καὶ μήποτ' εἰς τὸ ὕψος καταφθάνουσα,
ἀφ' οὗ ἡδέως πάνυ μοὶ προσμειδιᾷ.
Γνωρίζω, ναὶ, ἀπείρως ὅτι μὲ φιλεῖ,
πλὴν ὡς μειράκιόν τι μᾶλλον τρυφερὸν,
φοβοῦμαι, ἤ τι ἄλλο, κ' ἔχει δίκαιον·
αὐτοῦ τοσοῦτον ἐλαττοῦμαι, καὶ συχνῶς
οὐδ' ἐννοῆσαι πάντας δύναμαι καλῶς
αὐτοῦ τοὺς λόγους. Πόσον δυστυχής εἰμι.
Θεέ μου, τῆς ἀθλίας!

(Μικρὰ παῦσις).

Ἔχει σκοτεινὸν
ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ τι, καὶ μοὶ ἔρχεται
ἡ ἀπαισία συνεχῶς ὑπόνοια
μὴ καθαρὸς οὐκ ἔστι, φεῦ, χριστιανός.
Ἡ ὑποψία μὲ φονεύει. Πρὸς αὐτὸν
ὡμίλησα πολλάκις περὶ τούτου, πλὴν
φοβοῦμαι, τρέμω εἶτα, καὶ εἰς ἔκστασιν,

τα πάντα λησμονοῦσα, μένω παρ' αὐτόν.
Ὢ πῶς ἀργεῖ.

(Ἄδει).

Ὅταν βιαία μαίνηται ἐπὶ τὰ δάση καταιγίς,
ὅταν ἡ φύσις σύμπασα ἀγωνιᾷ, καὶ φρίσσῃ,
ὅταν νεφέλαι ζοφεραὶ συμπλέκωνται μακρὰν τῆς γῆς,
καὶ θύελλα τὰ ὦτά μου ὀδυρομένη πλήσσῃ,
εἰς τῆς ψυχῆς μου τοὺς μυχούς, ὡς ἀπὸ λύρας ὀρφικῆς,
ἀκούω αἴφνης σιγηλοὺς ἠχοῦντας τόνους, καὶ γλυκεῖς,
θροῦν ἀσπασμῶν.

Ὅταν ἡ πλάσις ἠρεμῇ, κ' ἐπὶ τὴν γῆν τὰς μαγικὰς
αὐτῆς ἀκτῖνας ἐφαπλοῖ γελόεσσα σελήνη,
ὅταν τὸ κῦμα θραύηται εἰς μελῳδίας θελκτικάς,
κ' ἐπὶ τῆς γῆς δεσπόζωσιν ὁ ὕπνος, κ' ἡ γαλήνη,
εἰς τῆς ψυχῆς μου τοὺς μυχούς, ὡς ἀπὸ λύρας ὀρφικῆς,
ἀκούω αἴφνης σιγηλοὺς ἠχοῦντας τόνους, καὶ γλυκεῖς,
θροῦν ἀσπασμῶν.

Ἐκεῖνον ἤκουσα προχθὲς
τὸ ᾆσμα τοῦτο ᾄδοντα, παράδοξον,
ἀλλὰ ὡραῖον ᾆσμα, κ' ἔκτοτε κ' ἐγὼ
αὐτὸ μηχανικῶς πως ᾄδω, δι' ἐμέ,
διὰ παρθένον κόρην ἀναρμόδιον.
Πῶς ἤλλαξα.

(Ἄδει).

Ὅταν πλανῶ τὰ ὄμματα εἰς παρελθούσας ἐποχάς,
ἀναπολῶν τὰς χαρμονὰς τὰς τέως μυζηθείσας,
πολλά μοὶ κρύπτει ὁ καιρὸς εἰς τὰς πυκνὰς αὐτοῦ πτυχάς,
κ' εἰς ἄμορφον τὸ πᾶν σωρὸν παρίστησι συγχύσας,
εἰς τῆς ψυχῆς μου τοὺς μυχούς, ὡς ἀπὸ λύρας ὀρφικῆς,
ἀκούω, ὅμως, συγηλοὺς ἠχοῦντας τόνους καὶ γλυκεῖς,
θροῦν ἀσπασμῶν.

Ὅταν τὸ βλέμμα προσηλῶ εἰς τὸν ὁρίζοντα δειλὸν,
τῆς μοίρας ὅπως τὰς πικρὰς βουλὰς ἐξερευνήσω,
ὅταν κυμαίνωμαι τρυφῶν ἐντὸς ὀνείρων ἁπαλῶν,
καὶ σκέπτωμαι ἰδίως τί ἐπὶ τῆς γῆς ποθήσω,
εἰς τῆς ψυχῆς μου τοὺς μυχοὺς, ὡς ἀπὸ λύρας ὀρφικῆς,
ἀκούω αἴφνης σιγηλοὺς ἠχοῦντας τόνους, καὶ γλυκεῖς,
θροῦν ἀσπασμῶν.

Τὸ οὖς μου μὲ ἠπάτησεν,
ἢ ἤκουσα τῳόντι προσεγγίζοντα
βημάτων κρότον. Ἔρχεται! Αὐτὸς ἐστί.
Ὢ ἦλθεν ἐπὶ τέλους!

(Ὁρμᾷ πρὸς τὴν θύραν. Εἰσέρχεται ὁ Ἰουλιανός).

ΣΚΗΝΗ Ε'.

ΕΛΛΗ. ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἡ Ἕλλη ῥίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἰουλιανοῦ, ὅστις θλίβει αὐτὴν σιωπηλῶς ἐπὶ τοῦ στήθους. Τέλος μεθ' ἱκανὴν ὥραν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (περιπαθῶς).

Ἕλλη, Ἕλλη μου!

ΕΛΛΗ.

Ψυχή μου!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τέλος αὖθις παρὰ σὲ εἰμὶ,
ὦ Ἕλλη. Σ' ἔχω, σὲ κρατῶ, αἰσθάνομαι
χρυσῆν εὐδίαν. Τῶν ὀμμάτων σου τὸ φῶς
τὰ νέφη διαλύει τοῦ μετώπου μου.

Εἰμὶ πρὸς ὥραν εὐτυχὴς, ἀμέριμνος,
καὶ μετὰ σοῦ τὰ πάντα λησμονῶν, φαιδρὰ
ἐρώτων πλάττω, καὶ γαλήνης ὄνειρα.
Ὦ Ἕλλη, οὐ μαντεύεις τί σοὶ χρεωστῶ,
ὀδύνης ποίων μὲ ἀπήλλαξας στιγμῶν
ἀφάτου οὐ μαντεύεις, ποῖον βάλσαμον
ἐγχέει ἡ φωνή σου, καὶ ἡ θέα σου
εἰς τῆς ψυχῆς μου τὰς πληγὰς, ἡ προσφιλής.
Γλυκεῖα κόρη, ἀγαθὴ θεότης μου,
τὸν ἀποφράδα βίον μου ὁ ἔρως σου
κατέστησέ μοι φορητὸν, καὶ παρὰ σὲ
εὐγνωμονῶ τῇ μοίρᾳ ὅτι μ' ἔπλασε.

ΕΛΛΗ, (ἀφελῶς).

Πῶς ἤργησας. Πρὸ χρόνου σὲ ἀνέμενον,
καὶ τὰς στιγμὰς ἐμέτρων.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἕλλη, μὲ φιλεῖς,
τῳόντι τοίνυν μὲ φιλεῖς ;Ὦ λέγε μοι.
Ἑκατοντάκις τοῦτο ἐπανάλαβε.
Οὐδ' ὑποθέτεις πόσον ἀναγκαῖαι μοι
αἱ λέξεις αὗται. Σὺ ἡ μόνη μου χαρὰ,
σὲ μόνην ἔχω. Ὡς τὰ φύλλα, πίπτοντα,
ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ βοῤῥᾶ, γυμνοὺς αὐτῶν
κ' ἐξηραμένους ἀφιᾶσι τοὺς κορμοὺς,
οἱ ὄνειροί μου οὕτω, καὶ οἱ πόθοι μου,
διαλυθέντες, ἔρημον, καὶ ἄπελπιν
ἀφῆκαν με πρὸ χρόνου, καὶ ὁ βίος μου,
ὁ ὑποφώσκων, πρὸς τὸν τάφον ἔκλινε.

Σὲ εἶδον τότε, καὶ χρυσῆ ἀκτὶς φωτὸς
τὸ σκότος μου διῆλθε, κ' εὗρον παρὰ σὲ
τὴν εὐτυχίαν, οἵα ἔτι δυνατὴ
ἐστὶν ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου δι' ἐμέ.

(Ἡ Ἕλλη κάθηται).

ΕΛΛΗ.

Μακράν μου ὅταν μένῃς, οὐ μὲ λησμονεῖς;
Ἐλθὲ πλησίον. Πόσον σ' ἐπεθύμησα.

(Ὁ Ἰουλιανὸς κάθηται ἐπὶ σκίμποδος παρὰ τοὺς πόδας τῆς Ἕλλης, ἥτις παίζει μετὰ τῆς κόμης αὐτοῦ).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Γλυκεῖα κόρη, ἡ ψυχή μου μετὰ σοῦ
ἐναπομένει. Ὁ πατήρ σου τί ποιεῖ;

ΕΛΛΗ.

Ἐξῆλθε, πλὴν ταχέως ἐπιστρέψει, σέ,
ὡς εἶπεν, ἵνα ἴδῃ. Οὐ μὲ λησμονεῖς
λοιπόν; Ὀμνύεις; Βεβαιότατον ἐστί;
Λοιπὸν ὀλίγον ἀληθῶς μὲ ἀγαπᾷς;
Εἰπέ μοι πόσον; Ἀτελείωτα, θερμῶς,
ἐξ ὅλης σου καρδίας; Τί αἰσθάνεσαι;
Μὴ ἀπατᾶσαι σὺ αὐτός; Ὦ μειδιᾷς.
Τὴν ὅλην θέλω καθαρὰν ἀλήθειαν.
Πλὴν σιωπᾷς; Φεῦ, βλέπω ἀδιαφορεῖς,
οὐ μὲ φιλεῖς ὡς πρώην, Παναγία μου,
ἐγγύς σου κάλεσόν με.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

"Ελλη μου χρυσῆ.

ΕΛΛΗ.

Οὐ μὲ φιλεῖς, κ' ἐκ πάσης τῆς καρδίας μου
σὲ ἀγαπῶ, ἐκ πάσης τῆς ψυχῆς ἐγώ.
Ὁμολογῶ, ὡς βλέπεις, οὐκ ἐρυθριῶ,
συνήθισα. Αἰτίαν ἐπιπλήξεων
οὐ δώσω σοι, ὡς πάλαι, καὶ μειράκιον
καλῶν με παύσεις.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Προσφιλὴς λατρεία μου,
ἀείποτε ποιήσω ὅ,τι θέλεις σύ.
Ἂν ἀληθῶς ὀλίγον μὲ φιλῇς, τὸ πᾶν
σὺ εἶς, καλῶς γνωρίζεις, δι' ἐμὲ, τὸ πᾶν,
τοῦ βίου μου τὸ μόνον παραμύθημα,
ἡ μόνη εὐφροσύνη, τὸ ἀγλάϊσμα.

ΕΛΛΗ.

Καλῶς, πλὴν πόσον θέλεις ἀγαπᾷν με. Τί;
Ἐνόσῳ ζῶμεν ἐπὶ γῆς, οὐδέποτε
ἀφήσεις με, καὶ ὅταν αὖθις ὁ θεὸς
ἡμᾶς καλέσῃ παρ' αὐτῷ πανεύσπλαγχνος,
καὶ εἰς τὸν ἄλλον ἔτι θέλεις μὲ φιλεῖν
ὡραῖον κόσμον, ὅπου ἀπερχόμεθα,
καταλιπόντες τοῦτον; Ἡ ἀγάπη σου
μενεῖ μοι πᾶσαν τὴν αἰωνιότητα;

(Ἐνῷ ὁμιλεῖ ἡ "Ελλη, ὁ Ἰουλιανὸς ταράττεται,
καὶ φαίνεται πάσχων, τέλος).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (διστάζων).

Μενεῖ σοι πᾶσαν τὴν αἰωνιότητα;
Βεβαίως. Ἀμφιβάλλεις; Ἄλλως δυνατὸν
ἐστί πως; Ἤδη ὅτι ζῶ οὐκ εἶπόν σοι
διὰ τοῦ ἔρωτός μου μόνον, διὰ σοῦ,
καὶ ὅτι ὅσον ἔχω τὴν καρδίαν μου,
λατρείας ἔσται αὕτη πλήρης διὰ σέ;

(Ἐξανίσταται, καὶ ἀπομακρύνεται βιαίως τῆς Ἕλλης· εἶτα ἐπιστρέφων, λαμβάνει τὰς χεῖρας αὐτῆς, καὶ θεωρεῖ αὐτὴν ἐπί τινας στιγμὰς ἀσκαρδαμυκτεί. Τέλος ἀφεὶς αὐτὴν, παραφόρως, καὶ μετ' ἀφάτου πικρίας).

Ναὶ, ναὶ, βεβαίως, παρελεύσετ' ἐφ' ἡμῶν
ταχύπτερος ὁ χρόνος, πλὴν ἀείποτε
μενοῦμεν ἡνωμένοι, ὡς καὶ σήμερον,
ἡμεῖς ἐρῶντες, νέοι, πανευδαίμονες.
Τὸ πρόσωπόν σου τὸ γλυκὺ διαμενεῖ,
διότι σὲ λατρεύω, ἀναλλοίωτον,
χρυσῆ ἡ κόμη, θελκτικοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ,
καὶ κάλυξ διαθάλλων τὸ στομάτιον.
Μετὰ βραχεῖαν ὥραν οὐκ ἐσόμεθα
ῥικνὰ, ῥιγῶντα, εἰδεχθῆ γερόντια,
εἰς τὰς χιμαίρας πάσας ἐπιζήσαντα
τῶν πάλαι χρόνων, καὶ τοὺς πρώην ἔρωτας
διατηροῦντα μόλις ἔτι ἀμυδρῶς
ἐν ψυχρανθήσῃ μνήμῃ, καὶ χλευάζοντα.
Ἀργότερον ὀλίγον οὐ κεισόμεθα
φρικτὸς, δυσώδης, ἄμορφος σωρὸς πηλοῦ,
ὁ εἷς παρὰ τὸν ἄλλον, σκώληκες τῆς γῆς,
ἐπὶ στιγμὰς ὀλίγας ἀναπνεύσας χοῦς,
κ' εἰς τὸ μηδὲν ἐπαναχάμψας. Πνεύματα,

ψυχαὶ, ἢ ὅ,τι ἄλλο, καταλείποντες
ὁμοῦ τὸν κόσμον τοῦτον, τὸν ταλαίπωρον,
ἡ ὥρα ὅταν φθάσῃ, εἰς ἠλύσια,
καὶ παραδείσους μυθικοὺς πτησόμεθα,
ἐν οἷς ὁ βίος ἀτελεύτητος χαρὰ,
καὶ οἱ ἐρῶντες οὔποτε χωρίζονται·
Τί λέγεις, σοὶ ἀρέσκει οὕτω; Σοὶ ἀρκεῖ
τοιαύτη σταθερότης;

(Καγχάζει ἀγρίως. Μετὰ μικρὸν, ὡς εἰ συνερχόμενος).

Ἕλη, Ἕλη μου!

ΕΛΛΗ, (ἐγειρομένη).

Τί ἔχεις; Ὦ Χριστέ μου, ἡ παράλογος
καὶ πάλιν σὲ κατέχει ἀθυμία σου.
Φονεύσει σε, ἀπαύστως τυραννοῦσά σε.
Τῆς ἀλλοκότου λύπης σου τὸ αἴτιον
εἰπὲ, ψυχή μου, εἰς ἐμὲ, ἀφ' ἧς οὐδὲν
ὡρκίσθεις ὅτι ἀποκρύψεις. Πλὴν σιγᾷς,
καὶ ἀπαντῆσαι ἀποφεύγεις. Οὐδαμῶς
μὲ ἀγαπᾷς βεβαίως, ἄλλως, κάκιστε,
παρακαλούσης οὕτω, ἤκουές μου...

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Φεῦ!

Τῆς λύπης μου τοὺς λόγους μὴ ἐρώτα με.
Οὐκ ἔστι μερικόν τι, καὶ δυνάμενον
εὐκόλως ἐκτεθῆναι, ἀλλ' ἀμύθητος,
καὶ γενικὴ πικρία. Ἄφες, ἄφες με!
Μὴ μ' ἐξετάζῃς. Ἕλλη, μόνη μου, χαρὰ
παρηγορία μόνη εἶς. Σκληρότερον

ὁπόταν μὲ πιέζῃ ἡ ἀνηλεὴς,
ἡ μελανὴ, ὡς λέγεις, ἀθυμία μου,
πρὸς σὲ βαδίζω, καὶ μεθύων παρὰ σὲ,
εὑρίσκω στιγμιαίαν ἀνακούφισιν.
Ἵνα διώξω δὸς βοήθειαν αὐτὴν,
καὶ τίς αὐτῆς αἰτία μὴ ἐρώτα με.

ΕΛΛΗ.

Οὐχί. Εἰπὲ, εἰπέ μοι τὴν ἀλήθειαν·
σὲ τήκει λύπη πάντοτε, σὲ τυραννεῖ
μυστηριώδης πόνος, καὶ οὐδέποτε
πόθεν πηγάζει ἔτι ὡμολόγησας.
Μοὶ κλείεις τὴν ψυχήν σου, καὶ σοὶ ἔδωκα
ἐγὼ καὶ πνεῦμα, καὶ καρδίαν, καὶ ψυχήν.
Συχνάκις κρύφα διὰ τοῦτο ἔκλαυσα.
Ναὶ ἔκλαυσα, πλὴν μάτην. Μὲ περιφρονεῖς!
Ὦ πονηρέ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἀλλ', Ἕλλη, ἔχεις ἄδικον.
Τὰ πάντα αὐθορμήτως σοὶ ἐξέθετον,
ἂν εἶχον ὡς νομίζεις. Συμμερίζεσαι,
τῳόντι, πᾶσαν καὶ χαρὰν, καὶ λύπην μου.
Τὰς σκέψεις μου γνωρίζεις ἴσως κάλλιον
παντὸς ἑτέρου, μὴ ζητῇς πλειότερον,
Ἀθῶα κόρη, τὸ παρθένον βλέμμα σου
μὴ διαφθείρῃς, εἰς πληγὰς στηρίζουσα·
καὶ μία πᾶσα ἡ καρδία μου πληγή.
Τῶν αἰσθημάτων μὴ ζητῇς τὴν σκοτεινὴν
γνωρίσαι δίνην, ἔνθα παραδέρομαι,

καὶ μεῖνον ὁ λιμήν μου, ὅπου ἔρχομαι
αὐτῆς μικρὸν τὴν βίαν λησμονήσων.

ΕΛΛΗ.

Εἷς
τοῦ θρόνου, Πρίγκηψ, ὁ διάδοχος· μακρὰν
τοῦ Βυζαντίου μένων μὴ ἀδημονῇς;
Ἡ ὀλεθρία τῶν κοινῶν κατάστασις
μὴ θλίβῃ σε, ἢ μή τι στάδιον τυχὸν,
τὴν ἀπραξίαν βαρυνθεὶς, ἐπόθησας
εὐρύτερον, τὴν δόξαν τῶν προγόνων σου;
Μαντεύω πως; Εἰπέ μοι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὁ διάδοχος
εἰμὶ, καὶ ὅμως ζῶ φυγὰς, καὶ ἄγνωστος,
μακρὰν τῶν συγγενῶν μου, τῆς αὐλῆς μακρὰν,
τὸν βίον μόλις οὕτω σώζων. Τὴν ἁπλῆν
τῶν φιλοσόφων τήβενον περιβληθεὶς,
τὸν θρόνον τῶν προγόνων, καὶ πατέρων μου
οὐδέποτε καθέξω πιθανώτατα.
Πλὴν οὐ λυπεῖ με τοῦτο. Εὐτυχέστερος
εἰμὶ ἑκατοντάκις, παρὰ σὲ βιῶν,
κ' ἐπόθουν ἴσως μόνον τὸ διάδημα,
τὴν κεφαλήν σου περιζώσας τὴν ξανθὴν,
ἂν ἠδυνάμην τότε κλίνουσαν ἰδεῖν
πρὸ σοῦ τὸ γόνυ πᾶσαν τὴν ὑφήλιον.
Θεάν μου ἔχων τότε σὲ προστάτιδα,
πολλὰ κατώρθουν ἴσως· πλὴν ἀδύνατα
ἐξ ὁλοκλήρου ταῦτα. Ἔλλη μου, οὐχὶ,

τῆς λύπης μου τοιαῦτα οὐ τὰ αἴτια,
ἀλλ' ἄλλα πάντως σκοτεινότερα πολὺ,
καὶ διὰ σὲ βεβαίως δυσκατάληπτα.

ΕΛΛΗ.

Πλὴν, φίλε, ἴσως ἐννοήσω πλείονα,
ἀφ' ὅ,τι σὺ νομίζεις, καὶ οἱ λόγοι μου
τοὺς πόνους σου μικρόν τι ἐλαφρύνωσι.
Μειράκιον, ὡς λέγεις, πλὴν προσεκτικὸν,
ὀξύνουν, ὅταν πρόκηται περὶ τῶν σῶν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Μὲ θλίβεις ἀπαιτοῦσα. Ἡ ἐξήγησις
δυσχερεστάτη, ἣν ζητεῖς μοι, καὶ μακρά.
Τῆς θλίψεώς μου πάντα τὰ προσβάλλοντα
τὰ βλέμματά μου ἀφορμὴ, τὰ μύρια
δεινὰ, ἀφ' ὧν ὁ κόσμος οὗτος σύγκειται,
τοῦ δυστυχοῦς ἀνθρώπου ἡ κατάστασις,
ἡ ἀπευκταία, ὀλεθρία μοῖρα.

ΕΛΛΗ.

Πλὴν
αὐτοῦ ἡ μοῖρα ὀλεθρία κατὰ τί,
καὶ διατὶ ὁ κόσμος μισητὸς ἐστί;
Οὐδόλως τοῦτο βλέπω.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τόσον κάλλιον.
Εὐδαιμονοῦσι μόνοι οἱ μὴ βλέποντες.
Ἐγὼ βεβαίως οὐ φωτίσω σε.

ΕΛΛΗ, (κρεμωμένη εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ).

'Ελθὲ,
σὲ ἱκετεύω.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Προσφιλὴς ἀγάπη μου
τί θησαυρὸς, τί πλοῦτος οὐ φαντάζεσαι
δι' ἄθλιον ἀπαύστως τυραννούμενον,
ἐν πάσῃ σκέψει ἀμειλίκτους, ἀπηνεῖς,
εὑρίσκοντα βασάνους, καὶ μαρτύρια,
ἐστὶ παρθένος καθαρὰ, καὶ ἄδολος,
ὡς σύ. 'Ολίγον ἡμεροῦται παρὰ σὲ
ἡ ἀσθενὴς ψυχή μου, καὶ τὸν καθαρὸν,
ἀθῶον νοῦν σου θέλεις εἰς τὸν τάρταρον
βυθίσαι ἤδη, ὅστις τήκει τὸν ἐμόν;

ΕΛΛΗ.

Ναὶ, θέλω τοῦτο· οὐδαμῶς βλαφθήσομαι·
ἀλλὰ, καὶ βλαπτομένη, θυσιάζομαι
προθύμως, ἂν ξηράνω ἓν σου δάκρυ. Ναὶ,
μὴ τυραννῇς με, τί τὸ αἴτιον
τῆς λύπης σου εἰπέ μοι, φῶς μου.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

῞Ελλη μου,
πολὺ τοσοῦτον σφάλλεις ἐπιμένουσα,
πλὴν ἔστω. Καίτοι τοῦτο οὐ καλῶς νοεῖς,
ἐστὶν ὁ κόσμος φαῦλος, ὡς σοὶ ἔλεγον.
Κευθμὼν ἐστὶ δακρύων, καὶ ταλαίπωρος
πᾶς ὁ καρδίαν ἔχων, καὶ διάνοιαν,

πᾶς ὁ ἰδεῖν πως καθαρῶς δυνάμενος,
καὶ τί συμβαίνει πέριξ ἐννοῆσαι. Ναὶ,
πρὶν ἐξυπνήσῃ αὕτη, καὶ πρὶν πάλλουσα
ἀρχίσῃ ἡ ἑτέρα ἤμην ἥσυχος.
Ἀμέριμνον παιδίον, ἔτρεχον κ' ἐγὼ
μετ' ἄλλων παίδων εἰς τὰ δάση τὰ φαιδρὰ
τοῦ Βυζαντίου, κ' ἔπαιζον εἰς τὰς ἀκτὰς
τοῦ κυανοῦ Βοσπόρου. Οὐχ ὑπέφερον
ἀκόμη τότε, καὶ ὁ γέλως μου φαιδρὸς
μετὰ γελώτων ἤχει ὁμηλίκων μου.

(Μικρὰ παῦσις).

Χρυσῆ ἐκείνη, τρισευδαίμων ἐποχὴ,
ὁ ῥύαξ ὅταν, ἔτι τῶν πηγῶν ἐγγὺς,
τῆς ἀμερίμνου, νεαρᾶς ἡμῶν ζωῆς,
τὸ ῥεῦμ' αὐτοῦ ἐπ' ἄνθη ἐφαπλοῖ φλοισβοῦν,
καὶ σιγηλῶς τὴν πλάσιν διερχόμενος,
ὁ κόσμος ὅτι ἔγκειται εἰς τὰς τερπνὰς
αὐτοῦ φρονεῖ πᾶς ὄχθας, ὅπου ψάλλουσιν
αἱ ἀηδόνες παραφόρους ἔρωτας.
Γλυκεῖα ὥρα μόνη, καὶ ἀνάλγητος
ταχέως τόσον διατὶ παρέρχεσαι;
Ταχέως τόσον διατὶ εὐρνύεται
εἰς ποταμὸν ὁ ῥύαξ λαῦρον ὁ φαιδρὸς,
κ' εἰς θυελλῶδες πέλαγος βραδύτερον,
ὑπ' ἀνημέρων ἀπηνῶς δερόμενον
ἀείποτε κλυδώνων, καὶ ναυάγια
εἰς τὰ λυσσῶντα παραδέρον κύματα.;

ΕΛΛΗ.

Ἀείποτε; Ὦ σφάλλεις. Ἤρεμον ἐστὶ

πολλάκις, καὶ γελόεν, καὶ περικαλλὲς,
ἡδέως ὅταν ὁ φωστὴρ τοῦ ἔρωτος
αὐτὸ χρυσοῖ, καὶ κατευνάζει.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

'Αληθῶς,
αὐτοῦ πλὴν ἔχει καὶ ὁ ἔρως τὰ δεινά·
ἀλλ' ὡς παιδίον ἤμην ὄντως εὐτυχὴς,
τῶν ἄλλων τότε παίδων οὐ διέφερον,
καὶ συνεχῶς τὴν νύκτα μόνον ἐξυπνῶν,
χωρὶς τινος αἰτίας ἔκλαιον πικρῶς,
κ' ἐν τῇ μικρᾷ μου κοίτῃ ὅλος ἔτρεμον,
ὡς εἴ τις δαίμων πονηρὸς μ' ἐτάραττε.
Τῆς ἤδη δυστυχίας προμηνύματα
τὰ τότε δάκρυά μου ἦσαν ἴσως, πλὴν
ὁ ὕπνος πάλιν ἀπεξήραινεν αὐτὰ,
ἐπὶ τοὺς παιδικούς μου ὀφθαλμοὺς ἁπλῶν..
τοὺς πέπλους τοὺς νηδύμους, καὶ παρήγορον
τὸ σέλας τῆς πρωΐας μοὶ ἀπέδιδε
τὴν πρώην εὐθυμίαν, κ' ἐξεδίωκε
τὰ φάσματα τοῦ σκότους τ' ἀγριόμορφα.
Ναὶ, τότε ἤμην εὐτυχὴς, ἀναίσθητος
ἐνόσῳ ἤμην, καὶ τὸν βίον τὸν τυφλὸν
ἐνόσῳ ἔζων, ὃν τὰ βρέφη ἄγουσι,
πλὴν ἐξυπνῶν ὁ νοῦς μου ἅμα ἤρχισε,
κ' ἡ παιδική μου θάλλουσα διάνοια,
καὶ ἡ ὀδύνη ἐξ αὐτῶν ἐβλάστησε.

(Μικρὰ παῦσις).

Τὸ βλέμμα περιστρέψας, εἶδον πέριξ μου
μυστηριώδη κόσμον, καὶ ἀλλόκοτον,

καὶ εἶδον μετὰ τρόμου ὅτι ἐντελῶς
ὁ κόσμος οὗτος ἦν μοι ξένος, ἄγνωστος,
κ' αἱ ἐξηγήσεις ὅτι αἱ ὀλίγισται,
ἃς ἔδωκάν μοι πρόθυμοι διδάσκαλοι,
σαθραὶ, καὶ ὅλως ἦσαν ἀνυπόστατοι.
Τὴν φύσιν εἶδον νόμους ὑπακούουσαν
ἀμεταβλήτους τόσον, ὅσον καὶ σκληρούς,
τὰ πάντα εἶδον θνήσκοντα, καὶ φθίνοντα,
τὴν καλλονὴν, τὸ πνεῦμα μαραινόμενα,
τὴν ἀρετὴν ἀδίκως ὑποφέρουσαν,
καὶ τὴν κακίαν θριαμβεύουσαν, σκληρὸν
τὸν θάνατον μονάρχην πανταχοῦ τῆς γῆς,
καὶ ἀσθενείας ἀηδεῖς, καὶ βάσανα
τὸν ἄνθρωπον ἀσκόπως κατατήκοντα.
Ἐπ' ἀχαρίστου, ἐπὶ δυσμαλάκτου γῆς,
διδούσης τ' ἀπολύτως ἀπαραίτητα,
ἀντὶ ἀγώνων, καὶ ἱδρώτων διαρκῶν,
ἀγωνιῶσαν εἶδον τὴν ταλαίπωρον,
ἀθώαν, παναθλίαν ἀνθρωπότητα,
καὶ μόλις διαζῶσαν. Εἰς πυκνὸν αὐτὴν,
καὶ φαῦλον εἶδον μαχομένην βόρβορον,
ἐν ᾧ δυσώδη ἑρπετὰ ἐκρύπτοντο,
αὐτῆς τὰ σπλάγχνα κρύφα κατατρώγοντα·
ἂν ἀνακύψαι τις ἐζήτει ἐξ αὐτοῦ,
βαθύτερον ἐκεῖνον βυθιζόμενον,
καὶ ὅλας εἶδον μυριάδας ἐν αὐτῷ
ἐξαφανιζομένας, μετ' ἀπίστευτα
μαρτύρια. Καὶ τότε ἀνεζήτησα
τῆς τυραννίας τὴν αἰτίαν, ἀλλ' οὐδὲν
ἀνακαλύψαι ἠδυνήθην, κ' ἔπειτα

ἐζήτησα ἐλπίς τις ἂν ὑπέφωσκε,
καὶ λύτρωσίς τις μέλλουσα, ἢ δυνατὴ,
ἀλλ' οὐδεμίαν εὗρον. Ποῖος ὁ σκοπὸς,
ἐσκέφθην τότε, ἄρα γε τῆς πλάσεως,
τὰ ὄντα ταῦτα διατὶ παρήγαγε,
καὶ οὕτω βασανίζει; Πάλιν πλὴν οὐδὲν
εὑρεῖν ὁ τάλας ἠδυνήθην, ὡς καὶ πρίν.
Δακρύον τότε τ' ὄμμα μου ἀπέστρεψα,
ἀπὸ τῆς γῆς πρὸς τ' ἄνω, κ' εἶδον ἔκθαμβος
τὸ πλῆθος τὸ τοσοῦτον ε:ς τὸν οὐρανὸν
τῶν φωτεινῶν σωμάτων, καὶ εἰς ἄγνοιαν
καὶ περὶ τούτων ὅτι ἤμην ἐντελῆ
ταχέως εὗρον. Ἤμην εἰς ἀπόγνωσιν·
κ' ἐντὸς ἐμοῦ τὸ βλέμμα τότε ηὔθυνα,
καὶ φρίττων εἶδον ὅτι οὔτε ἐμαυτὸν
ἐγνώριζον, καὶ ὅτι ἤμην αἴνιγμα
δι' ἐμαυτόν. Μὴ τότε παρεφρόνησα
τυχὸν ἐσκέφθην, καὶ θηρεύων ἤρχισα
σπασμωδικῶς τὸ σέλας, τὴν ἀλήθειαν.
Πλὴν μάτην, μάτην σταθερῶς ἠρεύνησα,
μυστηριῶδες, ἀνεξήγητον τὸ πᾶν
εἰς τὸν ἰλιγγιῶντα νοῦν μου ἔμεινε.
'Εφ' ὅσον εἰς τὴν φύσιν ἐνεβάθυνον,
αἰτίας μόνον νέων πόνων εὕρισκον,
κ' ἐντὸς οἰκοῦσαν πανταχοῦ, εἰς τοὺς μυχοὺς
αὐτῆς, ἀπελπισίαν, θάνατον, φθοράν.
'Ιδοὺ οἱ λόγοι τῆς μελαγχολίας μου.

ΕΛΛΗ.

Ὢ σίγα. Τὴν ψυχήν μου κατεσπάραξας!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καὶ ὅμως λίαν εὔμορφος ὁ κόσμος. Ναὶ,
ἐστὶν ὡραῖος τόσον, ὥστε φαίνεται
δι' ἄλλων ὄντων γένος κατασκευασθεὶς,
ἀΰλων, εὐδαιμόνων, ἀκτινογεννῶν,
καὶ ἀθανάτων ὄντων, ἀλλ' ἐξέσπασε
χειρίστη νόσος ἐν αὐτῷ ἀργότερον,
πωρώσασα τὰ πάντα, καὶ μαράνασα,
καὶ μετ' ἀπόρου ἔκτοτε τὰς οἰμωγὰς
τῶν νέων οἰκητόρων ἀκροάζεται
ὠτὸς ἡ φύσις, εἰς ἐρώτων ψίθυρον,
κ' εὐδαιμονίας ὕμνους μόνον ἄλλοτε
συνειθισμένη.

(Μικρὰ παῦσις).

Πλὴν οὐ βλάπτει. Γνήσιος
τῆς γῆς ἐγὼ παῖς ὄντως, τῆς πολυπαθοῦς,
θαυμάζω ἔτι τὴν μητέρα τὴν πτωχὴν,
ἐν δυστυχίαις ἔμεινα πιστὸς αὐτῇ,
κ' ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ἀγαπῶ αὐτήν.
Ὡς ἐρωμένης ἐραστὴς τὰ θέλγητρα,
τὸν βίον κατατρίψας, πάσας ἀκριβῶς
αὐτῆς γνωρίζω τὰς κρυφίας καλλονάς.
Γλαυκὰς γνωρίζω λίμνας, ὅπου λύονται
εἰς δάκρυα ἰτέαι μελαγχολικαί,
ὡραῖοι ὅπου κύκνοι, μόνοι κάτοικοι,
ἐπὶ κυμάτων κτίζουσι τὰς φωλεάς,
καὶ ὅπου κατὰ μέσας νύκτας, τὰς χρυσᾶς
αὐτῆς ἀκτῖνας, κρύφα καταῤῥίπτουσα,
μαγείαν οὐρανίαν ἐπὶ γῆς ἁπλοῖ

ἡ τρυφερὰ σελήνη. Χαροπὰς ἐγὼ
γνωρίζω πεδιάδας, ὅπου ποταμοὶ
τὰ μειδιῶντα ὕδατα ἐλίσσουσι,
χωρία ὅπου εἰς τὰς ὄχθας εὔθυμα,
ἐν μέσῳ μύρτων, καὶ πλατάνων φύονται,
καὶ νάματα ὁπόταν ἀργυροῦ φωτὸς
ὁ ἥλιος ἀφθόνως χέῃ ἐπ' αὐτά,
ὡς διὰ μέσου πόντου διαυγοῦς πυρὸς
παρίστανται εἰς τ' ὄμμα σκοτιδινιῶν.
Γνωρίζω βράχους ἀποτόμους, μέτωπον
ἀγέρωχον ὑψοῦντας πρὸς τὸν οὐρανόν,
κ' ὑπὸ χιόνας ἀεννάους κρύπτοντας
τὰς ἀποῤῥῶγας κεφαλάς. Ναί, μαγικὰς
γνωρίζω θέσεις, διαφόρους καλλονὰς
ἐχούσας, ἀλλ' ἐπίσης πάσας θελκτικάς,
γνωρίζω, καὶ ὁπόταν ἤμην ἐν αὐταῖς,
ἀσπαίρουσαν ᾐσθάνθην τὴν καρδίαν μου,
καὶ πληρουμένην ἔρωτος, κ' ἐνόμισα
εἰς τὰς ἀκτῖνας ὅτι βλέπω τὰς χρυσᾶς
ὡραῖα ὄντα, τοῦ ἀέρος ἐλαφρά,
ἀτμώδη τέκνα, ἄνω τῶν φαιδρῶν σκηνῶν
πλανώμενα ἐκείνων, καὶ χαιρόμενα
τὴν εὐτυχίαν πᾶσαν, ὅση ἐπ' αὐτῶν
ἠρέμως ἦρχε. 'Αληθῶς ἀπίστευτον
ἐνόμιζον δι' ὄντα, ὡς οἱ ἄνθρωποι,
ἐκεῖνα ὅτι τὰ φαιδρὰ ἐπλάσθησαν
γελόεντα τοπία, καὶ τὰ δάκρυα
εὐθὺς πᾶν ἄλλο αἴσθημα κατέπνιγον.
'Εκείνη ἡ ὡραία φύσις ἔμελλε,
πρὶν ὅλον ἔτος ἐπ' αὐτῆς παρήρχετο,

φθαρῆναι πᾶσα, καὶ θανεῖν, καὶ τότ' ἐνῷ
ἀκόμη νέα ἤνθει, καὶ ἀκμάζουσα,
ἐκ τοῦ πλησίον ἄν τις ἤταζεν αὐτὴν,
οὐδὲν εἰμὴ χυδαῖα ἤθελεν εὑρεῖν,
κοινὰ, καὶ ὅλως ὑλικὰ συστατικά.

(Θεωρῶν τρυφερῶς τὴν Ἕλλην).

Γνωρίζω κόρας εὐειδεῖς, ἐπαγωγοὺς,
ξανθὴν μορφὴν ἐχούσας, καὶ παράδεισον
εἰς τοὺς ῥεμβώδεις ἐγκλειούσας ὀφθαλμοὺς,
καὶ ὅτι τέλος εὐτυχῆσαι δύναμαι
ᾐσθάνθην παρ' ἐκείνας, πάντα λησμονῶν.
Ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν ἐσχάτην μου χαρὰν
ἀνηλεεῖς ἰδέαι μοὶ ἐπίκρανον.
Ὦ εἱμαρμένη ἄσπλαγχνε, σκληρόκαρδε,
ἐπὶ τῆς γῆς τὸ κάλλος ὄντως ἔῤῥιψας,
ἀπάτην ὅμως μόνον ὀπτικὴν, σκιὰν
δραπέτιν· ἅμα πλησιάσῃ τὶς αὐτὴν,
ὑπὸ τὴν μειδιῶσαν, θελκτικὴν μορφὴν,
τὴν ἀπαισίαν ὕλην αὖθις ἀπαντᾷ,
καὶ... καὶ... ὦ Ἕλλη, Ἕλλη, οἵα βάσανος.
(Καταπίπτει ἐφ' ἕδρας. Ἡ Ἕλλη πλησιάζει αὐτὸν ἠρέμα).

ΕΛΛΗ.

Δείλαιε φίλε, σ' ἐννοῶ, τὰ σκοτεινὰ
πλὴν βλέπεις μόνα τῆς εἰκόνος χρώματα.
Ἐπὶ τῆς γῆς βεβαίως τυραννούμεθα,
πλὴν δοκιμάζει τότε ὁ θεὸς ἡμᾶς,
καὶ εἶτ' ἀμείβει, παρ' αὐτὸν καλῶν ἡμᾶς.
Τῶν πονηθέντων τριπλασίας χαρμονὰς

ἐντὸς τοῦ παραδείσου ἀπολαύομεν,
οἱ ἀγαπῶντες ἐπὶ γῆς εὑρίσκουσιν
ἐκεῖ ἀλλήλους, κ' ἐπ' αἰῶνας εὐτυχεῖς
τρυφῶσιν ἐν ἀΰλῳ, θείῳ ἔρωτι,
καὶ ἡ Γραφή...

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (ταραττόμενος).

Σοὶ εἶπον ἤδη, Ἕλλη μου,
τοιαῦται ὅτι διὰ σὲ ἀνάρμοστοι
εἰσὶ συνδιαλέξεις. Πράττεις ἄριστα
εἰς τὴν Γραφὴν βεβαίως σὺ πιστεύουσα,
πλὴν οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τοὺς λόγους μου
ἐκείνη ἔχει.

ΕΛΛΗ.

Οἴμοι, ὡς ἐμάντευον!
Πρὸ χρόνου ἐπεθύμουν ὁμιλῆσαι σοι
ἡ τλήμων, πλὴν ἐσίγων, μὴ τολμήσασα.
Οὐκ ἠπατώμην τοίνυν; Εὐκατάληπτοι
οἱ λόγοι ἤδη πάντες, ἡ ἀνία σου.
Τὴν ὑποψίαν τὴν φρικτὴν συνέλαβον ..
εἰς τὸν ναὸν σπανίως ἀπαντῶσά σε.
Οὐκ εἶς, ὦ Πρίγκηψ, καθαρὸς χριστιανός!
Οὐκ εἶς. Ὢ φρίκη! φρίκη!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Παῦσον, Ἕλλη μου.

ΕΛΛΗ.

Οὐχὶ, οὐχί! Εἰπέ μοι τὴν ἀλήθειαν.

Μὴ ἀρνηθῇς μοι. Πάντοτε μετάνοια
σοὶ μένει ἔτι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἕκαστος, ὦ φίλη μου,
τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τρόπον ἔχει ἴδιον.
Εἰς ὅ,τι θέλῃς ἐλευθέρως πίστευε,
πλὴν παῦσον σ' ἱκετεύω· ἀπεχθάνομαι
τὴν ὁμιλίαν ταύτην.

ΕΛΛΗ.

Ὦ οὐδέποτε!
Ἡ κόλασις, φρικώδης, τάλαν, κόλασις
τοὺς ἀρνιθρήσκους ἀναμένει, ἄφθιτοι
ἐκεῖ βοῶσι φλόγες, καὶ οἱ ἄπιστοι
εἰς θεῖον, καὶ εἰς πίσσαν κατακαίονται,
τὸ πῦρ ἀπαύστως συνδαυλίζουσι πυκνὰ
δαιμόνων στίφη, τοὺς ἀσπλάγχνους ὄνυχας
βυθίζοντες εἰς σάρκας, καὶ εἰς αἵματα,
καὶ τῶν ὀδόντων ἀκατάπαυστοι βρυγμοί,
ἐκεῖ, καὶ λίμναι μελανῶν δακρύων. Φεῦ,
τί συμφορὰ ὑπάτη μὲ ἀνέμενε!

(Κλαίει).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ψυχή μου, κλαίεις; Προσφιλὴς ἀγάπη μου,
μοὶ σχίζεις τὴν καρδίαν. Τί ἠθέλησας
φιλονεικίας σοβαράς. Σὲ ἀγαπῶ
ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, τρυφερώτατα.
Φροντίς σου μόνη τοῦτο ἔστω.

ΕΛΛΗ, (ὑψοῦσα πρὸς οὐρανὸν τὰς χεῖρας).

Ὕψιστε,
ἐλέησόν με, ἔσο πολυεύσπλαγχνος·
λυπήθητι, καὶ σῶσον, φώτισον αὐτόν.
Ὦ Ἰουλιανέ μου, μετανόησον,
εἰσάκουσόν μου.

(Εἰσέρχεται ὁ Λυσικράτης).

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ. ΕΛΛΗ. ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

Πῶς; Τί τρέχει θύγατερ,
δακρύεις βλέπω; Τί συνέβη, τέκνον μου;
Νεφέλαι ἤδη τὸν φαιδρὸν ὁρίζοντα
τῶν νεαρῶν ἐρώτων ἐπεσκίασαν;
Μή τις ἐπῆλθε δυστυχία, κόρη μου,
προαίσθημά μου μή τι ἐπηλήθευσε;
Φιλτάτη κόρη, τί συνέβη;

ΕΛΛΗ, (ῥιπτομένη εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ).

Πάτερ μου,
ὦ πάτερ, πάτερ, λίαν δυστυχὴς εἰμί.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

Πλὴν τί συνέβη, Ἕλλη μου, λατρεία μου;
Τυφλῶς ἀφιεμένην ὅταν εἶδόν σε
εἰς τὴν ἀγάπην ταύτην, πῶς ἱκέτευσα,
θρηνῶν, πῶς πάντων ἐπειράθην οἶδας, φεῦ,
τὸ νέον ἵνα ἐκριζώσῃς αἴσθημα,
τὴν κινδυνώδη νόσον ἀποφεύγουσα;
Πῶς ἐζωγράφουν ἐνθυμῆσαι τοὺς κρημνούς,
τὰς πλάνας πάσας τῆς γλυκείας μέθης σου;
Πλὴν εἶδον ὅτι παρεφέρου ἄκουσα,
καὶ ὅτι οὐδεμία πλέον δύναμις
ἀναχαιτίσαι ἦν σε δυνατή. Σιγῶν
ἐδέχθην τότε τοῦ Θεοῦ τὴν θέλησιν.
Ὁ βίος σὺ, τὸ πᾶν μου, καὶ ὁ πόθος σου
κανὼν μοὶ ἦν, καὶ νόμος ἀμετάβλητος.
Πλὴν μήπως ἤδη ἀπειλοῦντες πάρεισιν
οἱ φόβοι μου ἐκεῖνοι;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καθησύχασον,
Λυσίκρατες, τῆς Ἕλλης τῆς φιλτάτης μου
τὰ δάκρυα σπουδαία οὐκ ἐγέννησεν
αἰτία τίς.

ΕΛΛΗ.

Σπουδαία οὐκ ἐγέννησεν
αἰτία; Ὦ τί λέγεις; Πάτερ, πάτερ μου,
ὁ Πρίγκηψ τὴν θρησκείαν ἐγκατέλιπε,
χριστιανὸς οὐκ ἔστι.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

Κόρη, φοβεροὺς
προφέρεις λόγους.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἡ ὑπόθεσις ἰδοὺ
ὁποία, πάτερ, πᾶσα. Μὲ ἱκέτευσεν
εἰπεῖν αὐτῇ ἡ Ἕλλη τῆς ἀνίας μου
τοὺς λόγους τοὺς μυχίους, καὶ, πεισθεὶς ἐγὼ,
ἐνεπιστεύθην σκέψεις μου αὐτῇ τινὰς,
ἐξ ὧν τὰς πλείστας ἀμυδρῶς ἐνόησε,
κ' ἐξ ὧν ἐξῆξεν, ὡς νομίζει, ὀπαδὸς
τοῦ νέου ὅτι οὐκ εἰμὶ θρησκεύματος.

ΕΛΛΗ.

Τὸ πρᾶγμα κρύπτεις ἤδη, ὡμολόγησας
ὁ ἴδιος πλὴν πρώην.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Εἶπον, Ἕλλη μου,
καὶ πρὸ ὀλίγου, καὶ σοὶ λέγω αὖθις νῦν,
καλὸν ὡς κρίνει πᾶς τις ὅτι σκέπτεται,
καὶ σχηματίζει πεποιθήσεις. Ἄλλος τις
οὐδ' ἐκτιμῆσαι δύναται καλῶς αὐτὰς,
οὐδὲ καταδικάσαι ἀπὸ τρίποδος·
ἐπλάσθη ἐλευθέρα ἡ συνείδησις
τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου.

ΕΛΛΗ.

Τί σοὶ ἔλεγον;

Φεῦ, βλέπεις, πάτερ, βλέπεις; Οὔτε κρύπτεται.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ, (σοβαρῶς τῷ Ἰουλιανῷ).

Ἐπίτρεψόν μοι, Πρίγκηψ, ἀφοῦ ἔτυχε
περίστασις, εἰπεῖν σοι ὅτι λέγονται
περὶ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἀμελείας σου
ποικίλα, κ' ἐν τῷ ὄχλῳ ψιθυρίζονται
τινὰ, ἃ ἤδη σιωπῶ. Πλὴν πρόσεξον,
ναὶ, πρόσεξον, ὦ τέκνον! Κάλλιον ἐμοῦ
γνωρίζεις ὅτι καὶ ἁπλῆ ὑπόνοια
τοιούτου εἴδους φθάνει, καὶ ἀβάσιμος
ἀκόμη οὖσα...

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Μὴ φοβοῦ. Θρασύδειλοι
εἰσὶ, πλὴν ἀφ' ἑτέρου ἀδιάφορον,
πολὺ τὸν βίον οὐ φιλῶ.

ΕΛΛΗ.

Ὦ διατὶ,
Χριστέ μου, ἐγεννήθην, ἡ ταλαίπωρος;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Συγγνώμην, ἐλησμόνουν. Ναὶ, ὁ ἔρως σου
καθίστησί μοι φίλην, Ἕλλη, τὴν ζωὴν,
δι' ὅλας τὰς πικρίας ἀνταμείβων με.
Ὑπόσχομαί σοι ὅτι ῥιψοκίνδυνον
οὐδὲν ποιήσω, τῶν ἐχθρῶν μου τὴν ὀργὴν
ἐξάπτον πως.

ΕΛΛΗ.

Πλὴν τοῦτο, οἴμοι, οὐκ ἀρκεῖ.
Τοῦ κόσμου τούτου τὰ συμβάματα μικρὰ,
καὶ ταπεινά· τοῦ ἄλλου καταστῆναί σε,
τοῦ αἰωνίου ἄξιον ἀνάγκη.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Μὴ,
σὲ ἱκετεύω. Ἄφες! Μὴ ἐπίμενε
εἰς ταῦτα πλέον.

ΕΛΛΗ.

Ὅσον ζῶ, καὶ παρὰ σὲ
μὲ ὑποφέρῃς ἔτι, ἱκετεύουσα
οὐδὲ στιγμὴν ὀκνήσω.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἱκετεύουσα;
Καὶ τί λοιπόν; Εἰπέ μοι τὴν ἰδέαν σου.
Τί πράττοντα ἰδεῖν με θέλεις; Σὸς εἰμί.

ΕΛΛΗ.

Ἰδεῖν σε θέλω αὖθις ἐπιστρέφοντα
εἰς τὴν ἀρχαίαν πίστιν τῶν πατέρων σου,
τὴν θείαν. . .

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὅτι ἐγκατέλιπον αὐτὴν
οὐκ εἶπον.

ΕΛΛΗ.

Ναὶ, οὐκ εἶπες, πλὴν κατέλιπες.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καὶ δίκαιον ἂν εἶχες, τί τὸ φάρμακον;
Τίς δύναται βιάσαι τὴν διάνοιαν;

ΕΛΛΗ.

Πλὴν ταπεινῶς αἰτῆσαι πᾶς τις δύναται
τὴν οὐρανόθεν χάριν, καὶ τὴν φώτισιν.
Ἐστὶν οἰκτείρμων ὁ Θεὸς, πανεύσπλαγχνος.
Τ' ἀπολωλότα πρόβατα μὴ ἀφιεὶς
εἰς τῶν θηρίων τοὺς ὀδόντας. Ἀνοικτὴ
τῇ μετανοίᾳ πάντοτε ἡ μάνδρ' αὐτοῦ,
κ' ἐπὶ τοῦ κόσμου ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐλθὼν,
τὴν σταύρωσιν ὑπέστη, καὶ τὸν θάνατον,
ὑπὲρ τῆς τυφλωττούσης ἀνθρωπότητος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καὶ σοὶ ἐξήρκει τοῦτο;

ΕΛΛΗ.

Ναὶ, ὢ ναί.
Ὁρκίσθητί μοι ὅτι ἤδη τακτικῶς
εἰς τὸν Ναὸν φοιτήσεις, καθημερινῶς
ἐπιζητῶν τὴν θείαν μεσολάβησιν,
κ' εὐχαριστοῦμαι. Θάῤῥει.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τύχῃ ἀγαθῇ.

Τὴν προσευχὴν καθ' ὅσον ἀφορᾷ, καὶ σοῦ
ηὐχήθην ἴσως, Ἕλλη μου, πλειότερον,
καὶ ὅταν σὺ κοιμᾶσαι εἰς τὴν κλίνην σου
τὴν παιδικὴν, πολλάκις ἄγρυπνος μακρὰς
χειμῶνος μένω νύκτας, μελετῶν ἐγὼ,
καὶ εἰς τὰ θεῖα ἐργαζόμενος. Ἀφοῦ
πλὴν θέλῃς τοῦτο, τακτικῶς εἰς τὸν Ναὸν
ὑπόσχομαί σοι ὅτι ἔσομ' ἐφεξῆς.

ΕΛΛΗ.

Εὐγνωμονῶ σοι ἐκ καρδίας. Ὑπὲρ σοῦ
κ' ἐγὼ ἡμέραν νύκτα θέλω εὔχεσθαι,
καὶ εἰς τὴν Παναγίαν τὰς Κυριακὰς
λαμπάδ' ἀνάπτειν.

(Μετὰ μικρὸν, ταπεινῇ τῇ φωνῇ).

Πᾶσαν οὕτως, ἄλλως τε,
πρωΐαν θέλω βλέπειν σε.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (γελῶν).

Καλῶς.
Ἡ μύησίς μου πλήρης, πλὴν ἀπόμαξον
τὰ δάκρυά σου ἤδη.

ΕΛΛΗ.

Ὢ στειρεύσουσιν
ἐκεῖνα μόνον ὅταν αἱ δεήσεις μου
εἰσακουσθῶσι, καὶ σωθῇς τῆς πλάνης σου.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καλή μου Ἕλλη, ὅταν μεσιτεύῃς σὺ,

τίς δύναταί σοι ἀρνηθῆναι ἅγιος;
Πλὴν ἤδη δός μοι χαροπὸν μειδίαμα·
ἀπέρχομαι, κ' ἐστί μοι ἀπαραίτητον
ἕως οὗ αὖθις σ' ἴδω.

ΕΛΛΗ.

Ἐνωρὶς πολὺ
μ' ἐγκαταλείπεις. Ὦ σὲ δυσηρέστησα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Οὐχὶ, ὦ φίλη, πλὴν ὑπάγω σήμερον
εἰς τὴν ἀκαδημίαν.

ΕΛΛΗ.

Τότε σιωπῶ.
Ὡς τάχιον πλὴν εἶτα ἐπανάκαμψον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καὶ ἀμφιβάλλεις, προσφιλὴς λατρεία μου;
Χαῖρε, λοιπόν. Ὦ πάτερ χαῖρε.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

Ὕπαγε,
ὦ τέκνον, ἐν εἰρήνῃ.

(Ἐξέρχεται ὁ Ἰουλιανός).

———

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

ΕΛΛΗ, ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

ΕΛΛΗ, (σπεύδουσα πρὸς τὸν Λυσικράτην).

Πάτερ, πάτερ μου.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

Δειλαία κόρη· πάντοτε λοιπὸν αὐτὸν
φιλεῖς.

ΕΛΛΗ.

Ὦ καθημέραν περισσότερον.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

Τὴν πολιάν μου λυπηθήτω κεφαλὴν
ὁ Πλάστης. Εἰς τὴν κόνιν ἤθελον αὐτὴν
κυλίσαι, ἂν δεινόν τι σοὶ συνέβαινε.
Τοὺς φόβους μοὺ γνωρίζεις. Τίς ἡ ἔκβασις
τῆς ἀτυχοῦς οὐ βλέπω ταύτης σχέσεως.

ΕΛΛΗ.

Ὁ Πρίγκηψ, πάτερ, ἀληθῶς μὲ ἀγαπᾷ,
καὶ στέψει με συμβίαν πανεπίφθονον.
Ἐκεῖνος ὅ,τι εἴπῃ βέβαιον ἐστί.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

Αὐτοῦ, ναὶ, πάντως αἱ προθέσεις ἀγαθαί·

ἐστὶ πλὴν, κόρη, αἵματος βασιλικοῦ,
καὶ διὰ βίας ἴσως δώσωσιν αὐτῷ
τινὰ ἑτέραν.

ΕΛΛΗ.

Ἀρνηθήσεται.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

Καλῶς,
πλὴν τί αὐτοῦ τὸ μέλλον; Μοίρας παίγνια
εἰσὶν οἱ παρὰ θρόνον βλέποντες τὸ φῶς.
Ἁπλῆν σε κόρην ἀπ' ἐκείνου Πρίγκηπος
τίς οἶδε πόσαι ἀφαρπάσαι δύνανται
τροπαὶ τῆς μοίρας;

ΕΛΛΗ,

Οὐδὲ ὥραν ζήσω, ἂν
τοῦ Πρίγκηπος, ὦ πάτερ, μὲ χωρίσῃ τι.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

Ὦ σίγα· μοὶ σπαράσσεις τὴν καρδίαν μου.
Εἰς πέρας ἴσως ἔτι πάντα φθάσωσιν
εὐάρεστον, καὶ μάτην τρέμω. Ἔπταισα.
Τοὺς παρακαίρους φόβους μου λησμόνησον.
Αἱ μέριμναί σου σοὶ ἀρκοῦσι, καὶ ἰδοὺ
αὐτὰς αὐξάνω, ἐνῷ ἔχεις ἀρωγῆς,
παραμυθίας μᾶλλον χρείαν, φεῦ. Δειλὴ,
πλὴν ἡ ψυχή μου ἀενάως τήκεται.
Σὺ εἶς ὁ μόνος θησαυρός μου, τῆς ζωῆς
τὸ φῶς· ἀφίημί σε· καθησύχασον,

ἀγαπητή. Τὴν δείλην συνδειπνήσομεν.

ΕΛΛΗ.

Ναὶ, πάτερ, χαῖρε.

('Εξέρχεται ὁ Λυσικράτης).

ΣΚΗΝΗ Η'.

ΕΛΛΗ, (μόνη).

Ἤδη ὁ καλὸς ἐστὶν
εἰς τὴν ἀκαδημίαν. Τί φρονεῖ ἐκεῖ
ἐκτίθησι θαῤῥούντως, κ' εὐφημεῖ αὐτὸν
ἐνθουσιῶν τὸ πλῆθος. Θρίαμβος αὐτοῦ
ἐπίσκεψις ἑκάστη. Ὦ τί ἔδιδον
ἐκεῖ πως ἵν' ἀκούσω νῦν αὐτόν. Πλὴν πῶς;

(Κάθηται).

Εἰς τὴν ἀκαδημίαν ὄντως ἔνιαι
εἰσέδυσαν γυναῖκες, πλὴν μαθήτριαι
ἐκεῖναι ἦσαν, καὶ ὁ κόσμος, φθονερὸς,
καὶ ταύτας ψέγει. Ἄγνωστος ἐγὼ, δειλὴ,
ἐκεῖ παρθένος πῶς εἰσδύσω; Μαίνομαι.
Οὐδ' εἰς τοὺς δρόμους μόνη ἄχρι νῦν ποτὲ
τῆς πόλεως ἐξῆλθον.

(Μικρὰ παῦσις).

Πλὴν πολὺ, πολὺ
ἐπόθουν τοῦτο, καὶ ἀνδρείαν ἐν ἐμοὶ

αἰσθάνομαι ἀρκοῦσαν. Ἂν ἐγίγνετο
ἐκεῖ που κρυπτομένη...

(Ἐγείρεται).

Ἀδιάφορον,
μὲ παραφέρει ἀκατάσχετος ὁρμὴ,
τὸ πᾶν θολοῦται πέριξ. Φεῦ, ἡ τάλαινα
ποῦ καταντήσω; Φῶς μου, Ἰουλιανέ!

(Ἐξορμᾷ τῆς σκηνῆς. Πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ Θ',

Ἡ Ἀκαδημία. Ἀναδενδράδες, ἀγάλματα. Εἰς τὸ βάθος δένδρον, παρ' ὃ ὕψωμα, ἐν εἴδει βήματος. Ἄνδρες κάθηνται ὑπὸ τὰ δένδρα, ἄλλοι περιφέρονται συνδιαλεγόμενοι. ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ ἐν αὐτοῖς. ΕΥΗΝΟΣ, καὶ οἱ ΤΡΕΙΣ ΜΑΘΗΤΑΙ ΚΡΙΤΩΝ, ΘΕΑΓΗΣ, ΕΥΘΥΔΑΜΑΣ. Ὁ Εὔηνος, καὶ οἱ τρεῖς μαθηταὶ φθάνουσιν ὁμιλοῦντες εἰς τὰ ἐμπρὸς τῆς σκηνῆς.

ΜΑΘΗΤΗΣ Α'.

Ὡραῖα πάντα, Εὔηνε, δοκοῦσι μοι
τὰ σήμερον λεχθέντα, καὶ πειστήρια,
ἑνὸς ἐξαιρουμένου. Οὐχ ἡσύχασεν
ὁ νοῦς μου περὶ τούτου ἔτι ἐντελῶς,
καὶ τῶν λοιπῶν ἁπάντων ὁ πυρὴν ἐστί.
Ἀθάνατος, καὶ θεία ἡ ψυχὴ ἡμῶν,
καὶ ὅλως διαφόρου τούτου φύσεως
τοῦ σώματος, ἁπάσης τοῦτο θέμεθλον
τῆς ἐξαιρέτου διδαχῆς σου ἔθηκας.
Τὸ σῶμα ὅταν τοῦτο διαφθείρηται,
ἐκείνη πάσης, εἶπας, ἀπαλλάττεται
γηΐνης συγγενείας, εἰς ἠλύσια

πεδία μακαρίαν ὅλως ὕπαρξιν
μετὰ τῶν ἡμιθέων ζῶσα, καὶ σοφῶν,
εἰ φιλοσόφως ἐπὶ γῆς ἐβίωσε,
καὶ φιλονόμως, ἀλλ' εἰ μὴ, ὁλοτελῶς
τὸ πνεῦμα τότε οὐ λυτροῦται τοῦ χοὸς,
καὶ βίος ἀναμένει ἀλλαχοῦ αὐτὸ
τῶν πεπραγμένων ἐπὶ γῆς ἀνάλογος.
Ἂν ταῦτα οὕτως εἶχον, ἦσαν βέβαια,
τί εὐτυχία! Τότε ἤθελε τῆς γῆς
μεταπλασθῆναι ἡ μορφή, καὶ τὸν χρυσοῦν
ποθοῦντες τοῦ δικαίου πάντες στέφανον,
εἰς τὸν ἀγῶνα ἤθελον τὸν ἱερὸν
ἀκαταβλήτως, καὶ προθύμως μάχεσθαι.
Πλὴν ἔχουσιν ὡς λέγεις, θετικὰ εἰσί;
'Απ' ἐναντίας ἰσχυρίζονται πολλοὶ
τῆς ὕλης ὅτι ἡ ψυχὴ οὐκ ἐπιζῇ,
ἀλλὰ καὶ αὕτη ὡς καπνὸς σκεδάννυται,
ἡ μετ' ἐκείνης ἅμα παύσῃ ἕνωσις.
Μὴ ἔχωσιν ἐκεῖνοι δίκαιον τυχόν;
Εἰπέ μοι ἔτι περὶ τούτου ἔνια.
Τὴν κλονουμένην πίστιν μου ἑδραίωσον.

ΕΥΗΝΟΣ.

Ὑμεῖς οἱ ἄλλοι τῆς αὐτῆς μετέχετε
ἀμφιβολίας, ἧς καὶ ὁ Καλλίνικος,
ἢ βλέπετε, ὃ λέγει, καθαρώτερον
ἐκείνου;

ΜΑΘΗΤΗΣ Β'.

Πάντα οὐδ' ἐγὼ καλῶς,

ὁμολογῶ, εἰσέτι κατενόησα.

ΕΥΗΝΟΣ.

Καὶ σὺ, ὦ Φίλων;

ΜΑΘΗΤΗΣ Γ'.

Τὴν αὐτὴν παράκλησιν
κἀγὼ σοὶ ὑποβάλλω.

ΕΥΗΝΟΣ.

Καὶ ποιεῖς καλῶς.
Τοῦ ὅλου ὄντως τὸ θεμέλιον ἐστὶν
ἡ διδαχή μου αὕτη, καὶ οὐδέποτε·
τὰ περὶ ταύτης ἐκτιθείς τις σφάλλεται.
Ἀλλ' ἤδη παραστῆσαι φαεινὴν αὐτὴν
πιστεύω ὅτι κατορθώσω εἰς τὸν νοῦν
ἡμῶν, ὡς μόνη ἡ ἀλήθεια ἐστί.

(Μικρὰ παῦσις).

Οὐκ ἔστι δόγμα νέον ὅτι γίγνονται
ἐκ τῶν νεκρῶν οἱ ζῶντες, ὥσπερ οἱ νεκροὶ
ἐκ τῶν βιούντων, ὅτι τρέφει κυκλικῶς
τὴν γῆν ὁ ᾅδης, ὡς ἡ γῆ τὸν τάρταρον.
Ἂν τοῦτο οὕτως ἔχῃ, ἂν ἐκ τῶν ψυχῶν
τῶν πρώην βιωσάντων διαπλάττωνται
τῶν νῦν βιούντων αἱ ψυχαὶ, κ' ἐκ τῶν νεκρῶν
λαμβάνωνται οἱ ζῶντες, φανερὸν ἐστὶν
ὅτι οὐ φθείρει τὰς ψυχὰς ὁ θάνατος,
ἀλλ' ἀναμένουσί που αὗται, εἰς τὴν γῆν
καὶ πάλιν ἵνα σὺν καιρῷ ἀπέλθωσι.
Τί λέγετε;

ΜΑΘΗΤΗΣ Γ′.

Βεβαίως τοῦτο ἕπεται.

ΕΥΗΝΟΣ.

Ἂν ἄρα τοῦτο ἀποδείξωμεν, καλῶς,
ἂν μὴ ἀλλοίαν δέον ἐξευρεῖν τινὰ
ἀπόδειξίν που. Πλὴν μικρὸν ἐτάσατε
τί πανταχοῦ συμβαίνει εἰς τὰ ἔμψυχα,
καὶ εἰς τ' ἀφῃρημένα, καὶ εἰς τ' ἄψυχα.
Ἐκ δύο ἀντιθέτων πανταχοῦ τὸ ἓν
γεννᾷ τὸ ἄλλο ἀμοιβαίως. Ναὶ ἢ οὔ;
Παράγεται τὸ μεῖζον ἐξ ἐλάσσονος,
τὸ ἔλασσον ὁμοίως ἐκ τοῦ μείζονος,
ἐκ κρείττονος τὸ χεῖρον, τὸ θερμότερον
ἐκ ψυχροτέρου, ἐκ τοῦ θέρους ὁ χειμὼν,
ἡ νὺξ ἐκ τῆς ἡμέρας, κ' ἡ ἐγρήγορσις
ἐξ ὕπνου. Ἤδη πλὴν σκεψόμεθα καλῶς
ἀντίθετον τοῦ βίου τί;

ΜΑΘΗΤΗΣ Β′.

Ὁ θάνατος.

ΕΥΗΝΟΣ.

Γεννᾶται ἄρα ἐκ ζωῆς θάνατος,
κ' ἐκ τοῦ θανάτου αὖθις ἡ ζωὴ, ἢ οὔ;

ΜΑΘΗΤΗΣ Γ′.

Βεβαίως οὕτως ἔχει.

ΕΥΗΝΟΣ.

Φανερὸς ἐστὶν

ὁ θάνατος, πλὴν ἄρα ποία ἡ ζωὴ,
ἡ γεννωμένη ἐξ αὐτοῦ;

ΜΑΘΗΤΗΣ Α΄.

Ἀνάζησις.

ΕΥΗΝΟΣ.

Ἐκ τοῦ θανάτου ἀναγέννησις λοιπὸν
ἐπὶ τοῦ κόσμου ἡ ἀνάζησις ἐστί.

ΜΑΘΗΤΗΣ Γ΄.

Βεβαίως.

ΕΥΗΝΟΣ.

Ζῶσιν ἄρα αἱ ψυχαὶ ἡμῶν
ἐν ᾅδῃ, ἵνα ὦσιν ἕτοιμοι ἀεὶ
ἐπὶ τοῦ κόσμου αὖθις ἀνελθεῖν ποτὲ,
ἢ ἄλλως ἔχει τοῦτο;

ΜΑΘΗΤΗΣ Β΄.

Ζῶσι.

ΕΥΗΝΟΣ.

Βλέπετε
τῇ ὕλῃ ὅτι οὐ συναποθνήσκουσιν
ἐκεῖναι ἄρα.

(Παρέρχονται, καὶ φθάνουσιν εἰς τὰ ἔμπρος τῆς σκηνῆς οἱ κατωτέρω).

ΚΡΙΤΩΝ.

Λέγε, ἄριστα εἰδὼς,

ὡς βεβαιοῖς με, τί τὸ ὅσιον ἐστὶ,
καὶ τί ἐξ ἄλλου τὸ ἀνόσιον. Σιγᾷς;

ΘΕΑΓΗΣ.

Τὰ φίλα πάντα τοῖς θεοῖς τὰ ὅσια,
καὶ πάντα τὰ μὴ φίλα τὰ ἀνόσια.

ΚΡΙΤΩΝ.

Ὡραῖα. Πλὴν, εἰπέ μοι, οἱ Θεοὶ συχνῶς
διαφωνοῦσι, πρὸς ἀλλήλους μάχονται,
καὶ διατί; Διότι; πάντως, ἔχουσι
περὶ δικαίου, καὶ ὀρθοῦ, καὶ ἀγαθοῦ
τὰς πεποιθήσεις διαφόρους καὶ αὐτοὶ,
καὶ τὰς ἰδέας. Ναὶ ἢ οὔ;

ΘΕΑΓΗΣ.

Βεβαίως ναί.

ΚΡΙΤΩΝ.

Συχνῶς λοιπόν τις, πράττων φίλα τῷ ἑνὶ,
τῷ ἄλλῳ ἀπαρέσκει, καὶ τ' ἀνάπαλιν.
Ἡ πρᾶξις ὥστε ἡ αὐτὴ καὶ ὅσιον
ἐστὶ συγχρόνως τότε, καὶ ἀνόσιον.
Τί λέγεις;

ΘΕΑΓΗΣ.

Ἔχεις δίκαιον. Πλὴν ὅσιαι
εἰσὶν αἱ πράξεις, πάντως, ὅσαι γενικῶς
εἰς ὅλους φίλαι.

ΚΡΙΤΩΝ.

Εὖγε! Τύχῃ ἀγαθῇ.

Εἰσὶ πλὴν αὗται τίνες ἄρα.

ΘΕΑΓΗΣ.

Ἅπασα
ἡ θεραπεία τῶν θεῶν.

ΚΡΙΤΩΝ.

Τὸ εὔχεσθαι,
καὶ θύειν τοίνυν. Αὕτη ὡς φρονῶ ἐστὶν
ἡ θεραπεία τῶν θεῶν!

ΘΕΑΓΗΣ.

Ὀρθότατα.

ΚΡΙΤΩΝ.

Ἐστὶ τὸ θύειν τοῖς θεοῖς χαρίζειν τὶ,
καὶ παρ' αὐτῶν αἰτεῖν τι τὸ προσεύχεσθαι,
ἢ οὔ;

ΘΕΑΓΗΣ.

Βεβαίως.

ΚΡΙΤΩΝ.

Ἔστιν οὖν τὸ ὅσιον
ἐμπόριόν τι τῶν θνητῶν πρὸς τοὺς θεούς;
Τί λέγεις;

ΘΕΑΓΗΣ.

Τοῦτο βλάσφημον.

ΚΡΙΤΩΝ.

'Αλλοῖόν τι
ἐστί πως τότε. Σκέψου ἐμβριθέστερον.

(Παρέρχονται. 'Ο Εὐθυδάμας ἀναβαίνει τὸ βῆμα. Τινὲς κυκλοῦσιν αὐτόν. Ἄλλοι ἐξακολουθοῦσι βαδίζοντες, ἢ καθήμενοι).

ΕΥΘΥΔΑΜΑΣ.

Μακρὸν, ἑταῖροι, χρόνον ἐμελέτησα
τὴν φύσιν, κ' ἐπλανήθην εἰς τὸ ἔρεβος,
εἰς ὃ τοὺς νόμους κρύπτει τοὺς σοφοὺς αὐτῆς.
Τῆς δεισιδαιμονίας θραύσας τὰ δεσμὰ,
καὶ πανταχοῦ ζητήσας τὴν ἀλήθειαν,
τοὺς χαραχθέντας δρόμους ἠκολούθησα
τῶν διδασκάλων κατὰ πρῶτον, κ' ἔπειτα
ἀβάτους ἄλλας ἀτραποὺς, κ' ηὐτύχησα,
νομίζω, ἐπὶ τέλους εὐτελῆ τινὰ
ἀνακαλύψαι, περὶ ὧν ζητῶ ἡμῶν
τὴν γνώμην ἤδη πάντων. 'Επιφάνεια
ἡ γῆ οὐκ ἔστι κατ' ἐμὲ περιφερὴς,
κρυστάλλινος οὐκ ἔστι θόλος ἐπ' αὐτὴν
ὁ οὐρανὸς, ὡς τέως ἐπιστεύετο,
ἀλλ' ἄπειρον τὸ σύμπαν, καὶ ἀπέραντος,
κυλινδουμένη εἰς τὸ κέντρον ἀκριβῶς,
ὁ κόσμος σφαῖρα, οὐδεμίαν ἔχουσα
ἀνάγκην στηριγμάτων, καὶ ἰσόῤῥοπος.
Τῆς ὅλης ταύτης σφαίρας μέρος ἥκιστον
ἡμεῖς οἰκοῦμεν ἤδη, μέγα κοῖλον τι,
τὰς στήλας ἔχον πρὸς δυσμὰς ὡς ὅριον
τοῦ 'Ηρακλέους, καὶ τὸν Φάσιν ἔωθεν,
ὡς εἰς τὰ ἕλη τῶν ἀγρῶν οἱ βάτραχοι.

Πλὴν καὶ ἀλλοῦ τοῦ κόσμου πάμπολλα εἰσὶ
τοιαῦτα κοῖλα, ἔνθα ἄλλαι εὕρηνται
φυλαὶ ἀνθρώπων. Πάντα ὁ ἀὴρ πληροῖ,
καὶ ἡ ὁμίχλη ταῦτα, ὡς τὰ ὕδατα
τὸν μέγαν πόντον, κ' αἰωροῦνται ὑψηλαὶ,
ἐκ τοῦ ἀέρος ἔξω κορυφαὶ τινὲς,
ἐν τῷ γλαυκῷ αἰθέρι, ὅπου κρέμανται
χρυσᾶ τὰ ἄστρα. Πάντα ὡραιότερα
ἐκεῖ, καὶ γένη εὐγενέστερα πολὺ
θνητῶν τρυφῶσι· ὧδε μένοντες δ' ἡμεῖς,
εἰς τοῦ ἀέρος τὸν πυθμένα, ἄγνοιαν
τῶν μαγικῶν ἐκείνων πάσχομεν χωρῶν,
ὡς εἴ τις, εἰς τοῦ πόντου μένων τὸν βυθὸν,
τῶν κυανῶν ὑδάτων ἰσχυρίζετο
ἐπάνω ὅτι οὐχ ὑπάρχει ἄλλο τὶ,
ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου.

ΤΙΝΕΣ.

Εὖγε.

ΑΛΛΟΙ.

Ἄριστα.

ΕΥΘΥΔΑΜΑΣ.

Ἂν τοῦ ἀέρος κατορθώσωμεν ποτὲ
κ' ἡμεῖς πως τέλος ἀνακύψαι πρὸς μικρὸν,
ἐκεῖνον τὸν ὡραῖον κόσμον ἔκπληκτοι
ὀψόμεθα ἐξαίφνης. Νέα, καθαρὰ
ἐκεῖ τὰ πάντα, καὶ ὡραῖοι σμάραγδοι
εἰσὶ τὰ ὄρη, καὶ ἀδάμαντες, ἐξ ὧν

καὶ παρ' ἡμῖν ὀλίγα ἔπεσαν μικρὰ
τεμάχια. Τὰ δένδρα εὐγενέστερα,
βελτίονα, τὰ ζῶα πάντα μείζονα,
κ' εὐδαίμονα, διότι λείπουσιν ἐκεῖ
καὶ δάκρυα, καὶ θλίψεις, καὶ ἀσθένειαι.
Τὰ πάντα ὧδε ὁ ἀὴρ διέφθειρεν,
ἐπώρωσε τοὺς λίθους, καὶ κατέκαυσε
πᾶν ὅ,τι ἐντελές πως, καὶ ἀνώτερον,
καὶ νόσοι ὧδε, καὶ δεινὰ, καὶ παμπληθῆ
μαρτύρια, καὶ πάντα βαναυσότερα.
Πλὴν ἔτι καὶ τῶν ὧδε ὀλιγώτερα
ἡ ἅλμη ζῶντα εἰς τοῦ πόντου τὸν βυθὸν
ἀφίησι, καὶ πάντα χείρονα εἰσὶ
ἐκεῖ τοσοῦτον τῶν ἐνταῦθα ἐπὶ γῆς,
καὶ ταῦτα ὅσον πάλιν ἀθλιέστερα
τῶν ἐν ταῖς αἰθερίαις χώραις, περὶ ὧν
ἐλέγομεν.

(Τινὲς εὐφημοῦσι).

Πλὴν τούτων καί τι βάραθρον
εἰς τοὺς μυχοὺς τοῦ κόσμου χαῖνον κρύπτεται,
ὁ τάρταρος. Βοῶντες πάντες ἐν αὐτῷ
καταβοθροῦνται οἱ μεγάλοι ποταμοὶ,
πηγάσαντες ἐκεῖθεν, ὅλοι τέσσαρες.
Ὁ μείζων πάντων, ὁ περικυκλῶν τὴν γῆν,
καὶ περιῤῥέων, ὁ Ὠκεανός ἐστι·
ὁ ἄγριος Ἀχέρων εἶτα ἔρχεται,
ὁ δι' ἐρήμων ῥέων, καὶ, ὑπὸ τὴν γῆν,
εἰς τὴν ἀχερουσίαν λίμνην εἰσορμῶν,
ἐν ᾧ κρατοῦνται τῶν θανόντων αἱ ψυχαὶ,
καὶ ὅθεν αὖθις ἐπὶ γῆς ἐκπέμπονται,

διὰ γεννήσεις νέας. Τρίτος ὁ πικρὸς
Πυριφλεγέθων, μέλας, ὠρυόμενος,
τὴν γῆν πολλάκις περιβάλλων, καὶ αὐτῆς
ἐνιαχοῦ προκύπτων εἰς ἡφαίστεια.
Καὶ τέλος, πάντων ἔσχατος, ὁ Κωκυτὸς,
ὁ καὶ τὴν Στύγα σχηματίζων ποταμός.
Καὶ ταῦτα μὲν ἀρκοῦσι διὰ σήμερον.
Ἂν δὲ στιγμὰς ὀλίγας ἔτι προσεχῶς
χαρίσητέ μοι, αὖθις ἕτερα τινὰ
προσθέσω τότε, φίλοι, ἐκτενέστερον.

(Πολλοὶ εὐφημοῦσι. Ὁ Εὐθυδάμας καταβαίνει τοῦ βήματος. Ἔρχονται πάλιν εἰς τὰ ἐμπρὸς τῆς σκηνῆς ὁ Εὔηνος, καὶ οἱ μαθηταί.)

ΜΑΘΗΤΗΣ Α'.

Πλὴν τὴν ἀθανασίαν, ὦ διδάσκαλε,
καὶ ἕτερόν τι τῆς ψυχῆς ἐπικυροῖ,
ὡς ἤκουσά που πρὸ καιροῦ. Ἀνάμνησις
ἡ μάθησις ἂν ᾖ τις, ἐνθυμούμεθα,
ἀλλοῦ μαθόντες, ὅσα νῦν μανθάνομεν
ἐκ νέου. Ἄρα ἔζη ἡ ψυχὴ ἡμῶν,
καὶ πρὶν ἐν ταύτῃ ζήσῃ τῇ ζωῇ.

ΕΥΗΝΟΣ.

Καλῶς.
Ἐστὶν ἀρίστη αὕτη ἡ ἀπόδειξις.

ΜΑΘΗΤΗΣ Β'.

Ναὶ, πλὴν πῶς ἔχει κατὰ μῆκος; Ἀκριβῶς
οὐκ ἐνθυμοῦμαι πλέον.

ΜΑΘΗΤΗΣ Γ'.

'Αγνοῶ αὐτὴν
ἐγὼ ἐξ ὁλοκλήρου.

ΕΥΗΝΟΣ.

'Ερωτώμενοι
καλῶς, τὰ πάντα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι.
Καὶ διατί; Διότι πάντες ἔχουσιν
ἐντὸς αὐτῶν ἰδέας γενικὰς τινὰς,
αἷς χρῶνται εἶτα, κρίνοντες καὶ τὰς λοιπάς.
Τὸ ἴσον οὕτω, τὸ ὀρθὸν, καὶ τὸ καλὸν,
τὸ μέγα, τὸ ὡραῖον, καὶ τὸ πονηρὸν
γνωρίζει πᾶς τις. 'Αλλὰ τοῦτο πῶς, εἰ μὴ
εἰς ἄλλην πρώην ὕπαρξιν τινὰ μαθών;

(Ὁ 'Ιουλιανὸς ἀναβαίνει τὸ βῆμα. Πάντες περικυκλοῦσιν αὐτὸ δρομαῖοι. 'Ακούονται κραυγαὶ τινὲς «ὁ Πρίγκηψ» «ὁ 'Ιουλιανός». Πρὸ μικροῦ εἰσελθοῦσα ἡ Ἕλλη φαίνεται ὄπισθεν στήλης κεκρυμμένη.)

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (ἠρέμα).

'Εν μέσῳ τῆς ἐσχάτης ἀπογνώσεως,
ἐν μέσῳ τῆς σκοτίας, ἥτις ἥπλωσε
τὰς ἀπευκταίας πτέρυγας ἐπὶ τῆς γῆς,
ἡ σεβασμία αὕτη ἔμεινεν ἡμῖν
γωνία, φίλοι, μόνον καταφύγιον.
'Ενταῦθα ἔνθα ἤχει τέως ἡ φωνὴ
τῶν θείων διδασκάλων, ἔνθα ἔκαιε
τὸ πῦρ τῆς διανοίας, ἁπαξάπασαν
τὴν γῆν φωτίζον πέριξ, ἔτι ἀμυδρὰ
ἐκ τῆς σεπτῆς αἰθάλης ὑποφώσκει φλὸξ,
καὶ πέριξ τοῦ σπινθῆρος συναθροίζεσθε

ὑμεῖς, οἱ τῆς σοφίας μύσται ἅπαντες,
αὐτὸν διατηροῦντες ἔτι, θνήσκοντα.
Ἑταῖροι, θάῤῥος, θάῤῥος καὶ ὑπομονή!
Ἀφοῦ καὶ μία ἔτι σώζηται ἀκτὶς,
τὸ πᾶν οὐκ ἀπωλέσθη, καὶ εἰς ἥλιον
εὐκόλως πάλιν ἡ ἀκτὶς λαμπρύνεται.

ΠΟΛΛΟΙ

Εὖγε! Εὖγε!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὑπὸ τὸ Κράτος ἀτυχοῦς θρησκεύματος,
αἰῶνας ὁλοκλήρους ἐπανέπεσεν
ἡ οἰκουμένη αὖθις εἰς τὰ ὄπισθεν·
ἐφθάρησαν τὰ πάντα, καὶ κατέῤῥευσαν,
σκοτία πυκνοτάτη ἐπεκράτησεν,
ἐξέσπασαν τὰ πάθη ἀχαλίνωτα,
καὶ, θηριώδης ἄναξ, ἡ μικρόνοια
τοῦ κόσμου ἄρχει ἀκωλύτως πανταχοῦ,
ἡ δεισιδαιμονία, ἡ ἀμάθεια
τὴν ἀποφράδα κεφαλὴν ἀνύψωσαν,
εἰς κόνιν συντριβέντα, διεσπάρησαν
ἐντὸς τῶν ἐρειπίων τὰ θαυμάσια
τῶν θείων ἑρμογλύφων τεχνουργήματα,
καὶ ῥακενδύτης ἡ Ἑλλὰς, αἱμοσταγὴς,
τὴν παρελθοῦσαν εὔκλειαν ἀναπολεῖ.
Πλὴν θάῤῥος, θάῤῥος ὅλως οὐκ ἀπέθανε,
καὶ δυνατὴ ἀκόμη ἡ ἀνάῤῥωσις.

(Ζωηραὶ εὐφημίαι).

Ὁ κόσμος ἅπας μέγα ὄντως αἴνιγμα,

καὶ ἀπαισία τοῦ θνητοῦ ἡ ὕπαρξις,
ἐν τῷ στυγίῳ σκότει, ἐν ᾧ φέρεται,
κ' ὑπὸ τῆς δυστυχίας τὴν ἀμείλικτον
κυριαρχείαν. Ἀπαισία, καὶ φρικτὴ
αὐτὴν ἐνόσῳ ἀγογγύστως δέχεται,
καὶ τὸ μοιραῖον σκότος ὄντως ἄδυτον,
ἐνόσῳ ἄλλος τὸν δαυλὸν τῆς γνώσεως
οὐκ ἀφαρπάζει Προμηθεὺς τρισένδοξος.
Τὸ ἆθλον τοῦτο τὸ λαμπρὸν, τὸ βέλτιστον,
δι' ὃ πονοῦμεν. Ναὶ, τῆς ἀνθρωπότητος
τὸ τέρμα τοῦτο. Ἄρατε τὰς κεφαλὰς
ὑπερηφάνως, γνῶτε τὸ ἀξίωμα
ὑμῶν, τὸν φαῦλον τοῦτον ἀποσείσατε
ζυγὸν, δι' οὗ ὑπούλως ἐδεσμεύθητε.
Τῆς μοίρας δοῦλοι οὐκ ἐστὲ, ἀλλ' ἄνθρωποι!
Ἐλευθερία, γνῶσις, ταῦτα κτήματα
ὑμῶν ἀποκλαπέντα, καὶ ἀδήρητα,
καὶ περὶ τούτων καρτερῶς μαχώμενοι,
τὸν βίον πάντα θυσιάσωμεν ἡμῶν.

(Εὐφημίαι).

Τῆς διανοίας τὴν λαμπάδα φέρουσα
εἰς χεῖρας, εἰς τὸν δρόμον τὸν περίπυστον
γενναῖα ἤδη ἡ Ἑλλάς μου βήματα
ἐβάδισεν, ἐξήνθει ὁ πολιτισμὸς,
ἐμάχοντο μεγάλοι μαχηταὶ παντοῦ,
καὶ ἱλαρὸν λυκόφως, ἔνδοξος ἠὼς
λαπρᾶς ἡμέρας, καθαρῶς ὑπέφωσκε.
Πανώλης ἀδηφάγος, καταστρεπτικὴ,
τοῦ Γαλιλαίου ἀπλωθὲν τὸ θρήσκευμα
ἐπὶ τῆς οἰκουμένης, ἐσταμάτησε

τὴν πρόοδον, καὶ αὖθις ἀπεμάρανε
τοὺς νέους ἔτι κλῶνας τοῦ πολιτισμοῦ.
Πλὴν οὐ μὴ κατισχύσει τὴν ἀπώλειαν
τοῦ σύμπαντος τελέσαι, καὶ δυνάμεθα
ὁλοτελῶς ἀπαλλαγῆναι τάχιστα
τοῦ ὀλεθρίου, ξενικοῦ, μιάσματος.
Ἐλευθερία, αὕτη ἡ τρισένδοξος
ἡμῶν θεότης, καὶ τῆς νίκης ὁ καρπός!
Ἡ ἀνθρωπότης πᾶσα τέλος ἔνοπλος
ὑπὲρ αὐτῆς σπευσάτω εἰς τὸ στάδιον,
καὶ κατισχύσει, ἀναμφίβολον ἐστί.
Τὸ βλέμμα πέριξ στρέψατε, καὶ ἴδετε
τῆς οἰκουμένης τοὺς πολυπληθεῖς λαοὺς,
τὴν κεφαλὴν ὑψοῦντες, ἀτενίσατε
τοὺς ἀργυροῦς ἀστέρας εἰς τὸ ἄπειρον·
τίς οἶδεν ὅτι οὐκ εἰσὶν οἰκήματα
κ' ἐκεῖνοι ὄντων ταλαιπώρων ὡς ἡμεῖς;
Παντοῦ, παντοῦ τὸ σκότος, καὶ ἡ ἄγνοια
κυριαρχοῦσι, πανταχοῦ ἀμείλικτος
ἡ δυστυχία ἐντρυφᾷ εἰς οἰμωγὰς,
καὶ τὰς καρδίας τήκει τὰς βαρυπενθεῖς,
ἀλλά που εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἀτέρμονος
ἀπείρου τούτου, ὅπου περιστρέφονται
τῶν κόσμων αἱ σωρεῖαι πᾶσαι, κρύπτεται
τοῦ σύμπαντος ὁ νόμος, καὶ τὸ αἴτιον,
τὸ θεῖον φῶς, ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος.
Ποτὲ ἡμέρα οὐχ ὑπάρξει ἆρά γε
τῶν κόσμων ὅτε ὅλων τὰ ὁμοπαθῆ,
δεδουλωμένα ὄντα συνελεύσονται
εἰς ἕνα μέγαν, καὶ τρισένδοξον στρατὸν,

κ' ἐντὸς τῆς κρύπτης ἐκπορθήσουσιν αὐτοῦ
τὸ ἄγνωστον, ἢ φίλον, ἢ ἀπαίσιον;
Ἐλεύσεται βεβαίως. Μὴ ὀκνήσωμεν!
Ἀπαύστως, ἀνενδότως ἐργαζώμεθα,
ἀπαύστως πρὸς τὰ πρόσω βαίνωμεν, τὸ φῶς
ἀπαύστως, ἀνενδότως ἐξαιτώμεθα,
τὴν δεισιδαιμονίαν, καὶ τὴν ἄγνοιαν
ἀπαύστως πολεμῶμεν, καὶ δοθήσεται
τὸ τέρμα τότε τῶν ἀγώνων τῶν μακρῶν,
κ' ἡ ἀνθρωπότης τέλος, ἀποσείσασα
τὰς χαλκηλάτους πέδας τῆς δουλώσεως,
τὸν θρόνον τὸν πατρῷον ἀναβήσεται,
ὡς πρέπει, ἐλευθέρα, ὑπερήφανος.

(Ζωηραὶ, καὶ παρατεταμέναι ἐπευφημίαι. Τινὲς πλησιάζουσι τὸν Ἰουλιανὸν, καὶ ὁμιλοῦσιν αὐτῷ. Εἶτα διασκορπίζονται πάντες κατὰ μικρὸν, καὶ κάθηται μόνος, καὶ σύννους ὁ Ἰουλιανὸς παρὰ τὸ βῆμα. Ἡ Ἕλλη πλησιάζει αὐτὸν τότε βραδέως, καὶ περιβάλλει τὸν τράχηλον αὐτοῦ διὰ τῶν βραχιόνων. Ἐνῷ δ' ἐκεῖνος, ἔκπληκτος, ἐγείρει τὴν κεφαλὴν, ἀσπάζεται αὐτὸν εἰς τὸ μέτωπον, καὶ μένει κρεμαμένη περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ).

ΣΚΗΝΗ Ι'.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, ΕΛΛΗ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Σὺ Ἕλλη; Σὺ ἐνταῦθα! Παρεφρόνησα;
Σὺ ἀληθῶς, καὶ κρύφα εἰς τὸ μέτωπον
ἠσπάσθης με; Εἰπέ μοι ὄνειρον ἐστί;
Εἰπέ μοι, ἂν μὴ ἔστι· ἄλλως σίγησον.
Εἰς τὴν ἀπάτην τὴν γλυκεῖαν ἄφες με.

ΕΛΛΗ.

Εἰμὶ ἡ Ἕλλη, φίλε, ἀληθῶς ἐγώ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πλὴν κατὰ ποῖον θαῦμα; Πῶς ἡ κόρη σὺ
εὑρέθης ὧδε μόνη; Πῶς τοῦ οἴκου σου
ἐξῆλθες; Πάντα ταῦτα δυσεξήγητα.
Εἰπέ μοι, σπεῦσον, ὅλος ἄπορος εἰμί.

ΕΛΛΗ.

Φοβοῦμαι, Πρίγκηψ, μήπως δυσαρεστηθῇς,
μὴ μ' ἐπιπλήξῃς διὰ τὴν ἀσύγγνωστον,
καὶ ἄτοπόν μου ὄντως ἐλαφρότητα,
πλὴν δύναμις μὲ ὤθει ἀκατάσχετος.
Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν θριαμβεύοντα
σὲ ζωγραφοῦσι πρὸ ἐμοῦ συχνότατα
οἱ φίλοι· μυριάκις πῶς λαλεῖς αὐτῶν
διηγουμένων ἤκουσα, κ' ἐνθουσιῶν
τὸ πλῆθος ἀκροᾶται. Κρύφα ἔκτοτε
ἐπιθυμία μὲ κατέτρωγε θερμὴ
ἐν μέσῳ σε θαυμάσαι τῶν θριάμβων σου,
ἐσχάτως δὲ κ' αἰτία τοῦτον ἄλλη τις
ἐνέτεινε τὸν πόθον. Πάντα φανερῶς
ἐκθέτεις ὧδε τὰ φρονήματά σου σὺ,
καὶ ἤλπιζον, κρυφίως ἄν σε ἤκουον,
ἁπάσας οὕτω τὰς ἰδέας σου μαθεῖν,
καὶ τὴν ἀμφιβολίαν, ἥτις πρὸ πολλοῦ
μὲ τήκει, διαλῦσαι. Ὅτε πρὸ μικροῦ
μοὶ εἶπας εἰς τὸν οἶκον ὅτι σήμερον
εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἀπελεύσῃ, πᾶν

ἀνάπτον ἔνδον ἤρχισε τὸ αἷμα μου,
καὶ ἀκαθέκτως δάκνων με, καὶ τυραννῶν
ὁ πόθος μου ἐκεῖνος. Ὢ ἐπάλαισα!
Τὸ κίνημά μου πρὸ ἐμοῦ παρίστατο
ἀνήκουστόν τι, καὶ φρικτόν. Ἡ μήποτε
τοῦ οἴκου μόνη ἐξελθοῦσα, ἡ δειλὴ,
ἀπέριττος παρθένος, περιτρέχουσα
τὴν ἐξοχὴν, κ' εἰς μέρος ὧδε ἄγνωστον
ἀφρόνως δημοσίᾳ διεισδύουσα,
ἐφαίνετό μοι ἔγκλημα, καὶ θάνατος,
ἂν ἐγινώσκετό πως, μόνη λύτρωσις.
Καὶ ὅμως λάβρος ὤθει με ὁ πόθος μου,
ὁ ἔρως μου ὁ ἄφρων κατεμέθυε,
καὶ ὅταν, μὴ οἰδυῖα κἂν τί ἔπραττον,
ἐξῆλθον τῆς οἰκίας, ἡ καρδία μου
ἐνταῦθα ἤνεγκέ με.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἕλλη, Ἕλλη μου,
πλὴν ἀφροσύνη ποία! Ἂν τις σ' ἔβλεπε;
Πεφιλημένη κόρη! Καὶ μὲ ἤκουσας;

ΕΛΛΗ.

Σὲ ἤκουσα· τῆς στήλης ἤμην ὄπισθεν
ἐκείνης ὅλη τρέμουσα, καὶ οὔτε εἷς
τῶν λόγων σου ἐκείνων μοὶ διέφυγε.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Κ' ἐνόησας τί εἶπον;

ΕΛΛΗ.

"Απαντα οὐχὶ,
καὶ ἄκων ὡμολόγει ὅτι ἔμενε
μακρὰν ὁ νοῦς μου, ὁ ἁπλοῦς, κατώτερον
τοῦ ὕψους, ὅπου ἐπτερύγιζεν ὁ σὸς,
καὶ εἶδον ὅτι μετὰ σοῦ συζήτησιν
οὐδόλως ἠδυνάμην ὑποστῆναι, φεῦ.
Οἱ λόγοι ἦσαν εὐγενεῖς, οὓς ἔλεγες,
ἑώρων τοῦτο, καί τοι νέοι δι' ἐμέ,
καὶ ὅμως τὰ ὀλίγα, ἃ ἐνόησα,
ἐδείκνυόν μοι πόσον ἦσαν δίκαιοι
οἱ φόβοι μου ἐκεῖνοι. Ἔτρεχον πυκνὰ
τὰ δάκρυά μου, ἤμην εἰς ἀπόγνωσιν,
κ' αἰσθανομένη ἔτι διαλάμπουσαν
ἀκράδαντον τὴν θείαν πίστιν ἐν ἐμοὶ,
δεκαπλασίως διὰ τοῦτο ἔπασχον.
Πλὴν τέλος, κατ' ὀλίγον σαγηνεύσασα,
μὲ ἥρπασεν ἡ πλάνος εὐγλωττία σου,
καὶ, ὡς ἐπόθει, ἔφερεν, ἐξέλιπον
τὰ ἄλλα πάντα ἐν ἐμοὶ αἰσθήματα,
εὐχαριστούμην μόνον εἰς τῶν λόγων σου
τὴν μουσικὴν, κ' ἐνθουσιῶσα ἤθελον
προστρέξαι, καὶ τὰ πλήθη διασχίζουσα,
ἐξ ἡδονῆς, ῥιφθῆναι εἰς τὸ στῆθός σου,
κ' ἐξ ὑπερηφανείας ὅλη τρέμουσα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ κόρη ἄφρων!

(Δίδων αὐτῇ τὰς χεῖρας).

Προσφιλὴς λατρεία μου.

ΕΛΛΗ.

Ναὶ, μόλις ἐκρατήθην τότε, πλὴν καθὼς
σὲ εἶδον μόνον, πάντα λησμονήσασα,
ἐνταῦθα ἦλθον, καὶ...

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καὶ, φίλη ποθητὴ,
δραπέτην ἕνα ἔδωκάς μοι ἀσπασμὸν,
τὸν πρῶτον.

ΕΛΛΗ.

Ἀπατᾶσαι. Εἶδες ὄνειρον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ;

ΕΛΛΗ.

Σίγα, κάκιστε.
Ναὶ, φίλε μου, τὸν πρῶτον, πλὴν εἰς σὲ οὐχὶ,
εἰς τὴν διάνοιάν σου.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τὸ αὐτὸ ἐστί.

ΕΛΛΗ.

Ὦ Πρίγκηψ, ἡ δειλαία πόσον ἤλλαξα.
Εἰμὶ ἐγὼ ἡ Ἕλλη; Ἔκπληκτος συχνῶς
ἐμὲ αὐτὴν θαυμάζω. Τίς ἡ ἔκβασις
ἁπάντων τούτων; Ὡς πρὸ χάους σκοτεινοῦ,
συχνάκις μένω τρέμουσα, καὶ ἄπορος

πρὸ τῆς ἀθλίας μου καρδίας. Σὲ φιλῶ,
καὶ μὲ φιλεῖς, πλὴν εἶτα τί συμβήσεται;
Φεῦ, διατὶ σὲ εἶδον!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (σοβαρῶς).

῞Ελλη μου!

ΕΛΛΗ.

῏Ω, ναὶ
συγγνώμην, ἐβλασφήμουν. Σὺ μ' ἐδίδαξας
εὐδαιμονία τί ἐστί, διήνοιξας
ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ παραδείσου δι' ἐμὲ
τὰς θύρας, πρὶν οὐκ ἔζων, ἐφυόμην. Φεῦ,
ὁ βίος ἄνευ αἰσθημάτων, μελανὴ,
καὶ αὐχμηρὰ τῷ ὄντι ἔρημος ἐστὶ,
καὶ ἡ καρδία, καίτοι πλήρης ὀδυνῶν,
αὐτὸν καὶ πάλιν μόνη φορητὸν ποιεῖ.
'Αφ' ὅτου πρῶτον ἤρχισα φιλοῦσά σε
τὴν ὕπαρξίν μου, τὴν ζωὴν αἰσθάνομαι,
καὶ ἀγαπῶ τὸν κόσμον, ὅπου μετὰ σοῦ
τοσαύτας θείας ὥρας διεβίωσα.
'Αλλὰ τὸ μέλλον ποῖον;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

῎Αφες, φίλη μου,
τὸ μέλλον ἤδη, καὶ τὸ θεῖον χάρητι
παρόν. Τὸ μέλλον πᾶν ἡμέτερον ἐστί.
Οὐκ ἀγαπᾷς με σὺ, καὶ οὐ λατρεύω σε;
Τί ἕτερον φοβῆσαι μετὰ τοῦτο;

ΕΛΛΗ.

Φεῦ,
τίς οἶδε;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἕλλη, ἔτι ἄγνωστον ἐστὶ
τὸ μέλλον μου τῳόντι, πλὴν σοὶ ὤμωσα
ἀεὶ σὸς ὅτι ἔσομαι, οὐ σοὶ ἀρκεῖ
ὁ ὅρκος οὗτος; Τί ποθεῖς πλειότερον;
Τὰ πάντα οὐκ ἐγκλείει; Ἔσο ἥσυχος,
ὅπου ἂν ᾧ, καὶ ὅ,τι τύχῃ, σὸς εἰμὶ
ἐνόσῳ ζῶ.

ΕΛΛΗ.

Οἱ λόγοι οὗτοι βάλσαμον
πολύτιμον εἰσί μοι, ἡ καρδία μου
συνθλᾶται πᾶσα ἐν ἐμοὶ ἐνίοτε,
καὶ παραδόξως δυστυχῆ αἰσθάνομαι
ἐμὲ αὐτὴν, ὡς μέλαν ἂν μ' ἐπίεζε
προαίσθημά τι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἀληθῶς, μειράκιον;
Παρθένου φόβοι, καὶ μικρολογήματα.
Τὸν ἔρωτά μου ὁ πατήρ σου συγχωρεῖ,
καὶ εἰς τοὺς κόλπους πάντα τοὺς χρυσοῦς αὐτῆς
ἡ εὐτυχία χυμανεῖ ἡ ἀληθὴς
ἡμῶν τὸν βίον.

ΕΛΛΗ.

Ναὶ, ὦ Ἰουλιανὲ,

τὸν ἔρωτά σου ὁ πατήρ μου συγχωρεῖ
διότι σὲ λατρεύω, καὶ ὑπέρμετρον
αὐτοῦ τὸ φίλτρον δι' ἐμὲ τὸ πατρικόν.
Πλὴν ἔσονται ὁμοίως εὐκατάπειστοι
οἱ συγγενεῖς σου, ἐπιτρέψουσι ποτὲ
ἁπλῆς παρθένου μέχρι καταβῆναι σε
τὸν βασιλέα;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ ἐκεῖνοι, Ἕλλη μου,
εἰς τὰς Ἀθήνας ἤδη μ' ἐλησμόνησαν,
καὶ διὰ τοῦτο ἀληθῶς εὐγνωμονῶ.
Πλησίον σοῦ, κ' ἐν μέσῳ τῶν βιβλίων μου,
ἡ ὕπαρξίς μου ῥεύσει πιθανώτατα.
Πλὴν καὶ ἂν ἄλλως ἕξῃ, ἂν μὲ κράξωσιν,
ὑπάρξει χωρισμός τις ἴσως πρόσκαιρος,
πλὴν αὖθις σπεύσω, ἅμα δυνηθῶ, πρὸς σὲ,
ἢ παρ' ἐμὲ ἀμέσως προσκαλέσω σε.

ΕΛΛΗ.

Καὶ ἀκουσίως τρέμω.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καθησύχασον.
Οὐδὲν, ἐνόσῳ ζῇς καὶ ζῶ, δυνήσεται
ἡμᾶς χωρίσαι, ἀσφαλέστατοι ἐσμὲν,
ἐνόσῳ ἀμφοτέρους τρέφει ἐπ' αὐτῆς
ἡ οἰκουμένη αὕτη.

ΕΛΛΗ.

Ὁ πανεύσπλαγχνος

Χριστὸς ἐλέησόν με. Ἀλλὰ σπεύσωμεν.
Ὁ Ἡμυττὸς ῥοδόχρους ἤδη φαίνεται,
καὶ καταφθάνει τὸ λυκόφως. Πῶς, ὢ πῶς
ἐπανακάμψω ἤδη; Φεῦ, τί ἔπραξα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἐμὲ οὐκ ἔχεις;

ΕΛΛΗ.

Σέ; Ναὶ, πλὴν ἂν ἴδωσιν
ἡμᾶς ὁμοῦ, τί τότε;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τοῦ Κεραμεικοῦ
σὲ συνοδεύω μέχρι, κ' εἶτα δύνασαι
εἰς τὴν οἰκίαν μόνη σπεῦσαι κάλλιστα.
Μακρὰν οὐκ ἔστι.

ΕΛΛΗ.

Ἄγωμεν ὡς τάχιστα.
Ἐλεύσῃ εἶτα πρὸς ἡμᾶς;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Οὐ δύναμαι,
μειράκιον, ἀπόψε.

ΕΛΛΗ.

Πῶς, οὐ δύνασαι;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Μὲ περιμένει σήμερον ὁ Μάξιμος,

καὶ τὴν ἑσπέραν παρ' αὐτῷ κρατήσει με.

ΕΛΛΗ.

Ὁ Μάξιμος; Τίς οὗτος;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

'Ελησμόνησα
τὸ πρᾶγμα ὅτι μυστικὸν ἐστὶ, πλὴν σὺ
γνωρίζω ὅτι οὐδενὶ προδίδως με.
Εἰς σπήλαιον γνωστόν μοι ὧδε κρύπτεται
ὁ Μάξιμος, ὁ μέγας, καὶ περίπυστος
φιλόσοφος, καὶ Μάγος, καὶ δεχθῆναι με
ἀπόψε κατὰ μόνας συγκατένευσε.

ΕΛΛΗ.

'Αεὶ μετὰ τοιούτων ἀναμίγνυσαι.
'Εστὶν εἰδωλολάτρης οὗτος, πέπεισμαι,
ὁ Μάξιμός σου.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὁ σοφώτερος ἐστὶν
ἀνὴρ τῆς οἰκουμένης, ὡς μοὶ λέγουσιν.
Εἰς τὰς μαγείας ἀσθενὴς ἡ πίστις μοι
αὐτοῦ, καὶ τὰ τοιαῦτα, πλὴν περίεργος
εἰμὶ καὶ ταῦτα ἐξετάσαι, ἄλλως τε
πολλὰς ἐλπίζω ὅτι τέλος λύσει μοι
ἀμφιβολίας, καὶ πολλὰ μυστήρια.
Τὰ πάντα ἐρευνῶντες πρέπει, Ἕλλη μου,
εἰς μόνα εἶτα πείθεσθαι τ' ἀδήρητα.

ΕΛΛΗ.

Πλὴν σχέσεις ὅτι ἔχεις ἂν ἀκούσωσιν
ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ ἐχθροί σου πως
μετὰ τοιούτων, Πρίγκηψ, ἀσφαλὴς καὶ σὺ
οὐκ ἔσῃ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πρῶτον μυστικὸν διαμενεῖ,
πλὴν καὶ ἂν ἀκουσθῇ τι, ἀσθενὴς ἐστὶν
ἐνταῦθα εἰς Ἀθήνας ἡ κατάθλιψις.
Τοὺς Ὀλυμπίους ἔτι οὐκ ἐδίωξαν
ἐκ τῆς αὐτῶν καθέδρας ἐντελῶς θεούς,
οἱ πάντα ἐκριζοῦντες, καὶ μαραίνοντες,
πλανᾶται ἔτι ἡ σκιὰ τῆς Ἀθηνᾶς,
θεᾶς τῆς διανοίας, καὶ φρονήσεως
ἐπὶ τ' ἀρχαῖα ἱερὰ, καὶ τολμηρῶς
τὰς πτέρυγας ἐκτείνει ἡ ἀθάνατος
ἐλευθερία, τῆς Ἑλλάδος γέννημα.

(Ἀπέρχονται ὁμιλοῦντες. Πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ ΙΑ'.

Τὸ ἄντρον τῶν Ἐριννύων, παρὰ τὰς Ἀθήνας. Εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ βωμὸς, ἐφ' οὗ καίει πῦρ. Τρίποδες, λέβητες, καὶ ἄλλα μαγικὰ ἐργαλεῖα κρέμανται ἀπὸ τῶν βράχων. ΜΑΞΙΜΟΣ. Εἶτα ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Ὁ Πρίγκηψ πρός με σήμερον ἐλεύσεται.
Ἐφ' ὅσον μᾶλλον προσεγγίζει ἡ στιγμή,
ἡ περιέργειά μου ἐπιτείνεται
αὐτὸν ἰδεῖν ἐγγύθεν. Ἔφθασεν αὐτοῦ

πολύγλωσσος ἡ φήμη εἰς τὰ πέρατα
τῆς οἰκουμένης. Ὁ διάδοχος αὐτὸς
τοῦ θρόνου ὅτι φίλος, λέγουσιν, ἐστὶ
ἡμῶν, καὶ τῶν ἀρχαίων ὀπαδὸς θεῶν,
καὶ ὅτι πνεῦμα κεκτημένος σπάνιον,
ὑπέρ τις ἄλλος συντελέσαι δύναται
εἰς τοῦ μεγάλου ἔργου τὴν εὐόδωσιν.
Οἱ πανταχοῦ τοῦ κόσμου μάγοι, καὶ σοφοὶ
ἐνθουσιῶντες πάντες μοὶ ὡμίλησαν
περὶ αὐτοῦ, καὶ τέλος ἐκ τῶν Σάρδεων
αὐτοπροσώπως ᾧδε ἦλθον πρὸς αὐτόν.
Τίς οἶδε τί τὸ μέλλον κρύπτει. Μετ' αὐτοῦ,
ἂν συναινέσῃ, ἐπεθύμουν ἀληθῶς
ἐτάσαι τὰς κρυφίας δέλτους.

(Ἀκούεται ἔξωθεν τρὶς κραυγὴ γλαυκός).

Πλὴν ἰδοὺ
τὸ σύνθημα,

(Ὁ Μάξιμος ἀποσύρει θάμνους τινὰς κρύπτοντας τὴν ὀπὴν, καὶ εἰσελθόντος τοῦ Ἰουλιανοῦ, προσκλίνει ἐδαφιαίως).

Θεράπων, Πρίγκηψ, ταπεινὸς
τῆς Ὑψηλότητός σου.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Φίλε Μάξιμε,
ἐπὶ τοῦ κόσμου πανταχοῦ ἡ δόξα σου
ἐξαπλωθεῖσα ὅλον μ' ἐνθουσίασε,
καὶ πρὸ πολλοῦ θαυμάζων ἠκολούθησα
τὰ ἔργα σου μακρόθεν, κρύφα διελθὼν
ἐκ τῶν γραφῶν σου ὅσας ἐσεβάσθησαν
αἱ φλόγες τοῦ δημίου. Ὅταν ἔμαθον

τὴν εἰς Ἀθήνας ἄφιξίν σου, ἔσπευσα
εὐθὺς τὸν θαυμασμόν μου φέρων σύστασιν.
Τὴν χεῖρα δός μοι, καὶ τοὺς τίτλους ἄφες.

(Τείνει τὴν χεῖρα τῷ Μαξίμῳ, ὅστις ἀσπάζεται αὐτήν).

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Ναὶ,
καὶ σοῦ ἡ φήμη, Πρίγκηψ, χιλιόστομος,
εἰς Σάρδεις μ' εὗρεν, ὅπου τέως ἔμενον,
καὶ ἂν ἐνταῦθα ἦλθον, συσχετίζεται
ἡ ἄφιξίς μου πρὸς τὸν μέγαν πόθον μου
αὐτοπροσώπου μετὰ σοῦ ἐντεύξεως,
καὶ ὁμιλίας.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἀφανίζομαι πρὸ σοῦ.
Τὴν φύσιν τέλος σὺ γυμνῶσαι σύμπασαν
κατώρθωσας, γνωρίζων, ὡς μοὶ λέγουσιν,
αὐτῆς τὰ κάλλη τὰ σεπτὰ, καὶ κρύφια,
τοὺς θαυμασίους νόμους, τοὺς πολυπληθεῖς.
Τὰ πνεύματα ἐξ ᾅδου εἰς τὸ νεῦμα σου,
προστρέχοντα, προθύμως ὑπακούουσι.
Γνωστὸν εἰς σὲ τῶν ἄστρων τὸ ἀλφάβητον,
αἱ δέλτοι, ὅταν θέλῃς, σοὶ ἀνοίγονται
τοῦ μέλλοντος, καὶ πράττεις ὑπεράνθρωπα,
ἂν μὴ καὶ παρὰ φύσιν.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Ναὶ, κατώρθωσα
τινὰ, πλὴν ἔτι ἄγνωστα διέμειναν

καὶ δι' ἐμὲ τὰ πλεῖστα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Εὐτυχέστατος
ὁ τόσα κἂν γνωρίζων. Ἐκοπίασα
κ' ἐγὼ, ἐφ' ὅλας νύκτας ἀνεδίφησα
τὰς δέλτους τῶν ἀρχαίων, ἐμελέτησα
τοῦ σύμπαντος τοὺς νόμους, περιέτρεξα
τὴν γηραιὰν Ἀσίαν, τὴν ἀλήθειαν
ζητῶν, καὶ ἀντιγράφων ἱερόγλυφα,
κ' ἐγὼ τὴν ἥδην πᾶσάν μου κατέφθειρα
τῆς ἐπιστήμης ἐραστὴς ἀκάματος,
καὶ τὰ πυκνὰ ἐρέδη ἐρευνῶν αὐτῆς,
ἀλλ' ἔμεινεν ἐμπρός μου ἀκατάληπτον
τὸ ἄγνωστον, καὶ μέλαν· τὸ σαθρὸν ἰδὼν
τῶν ἰδεῶν τῶν ἄλλων, εἶτα τὰς ὀρθὰς
ἀνακαλύψαι μάτην ἐκοπίασα,
καὶ ἤδη πάσχων, κεκμηκὼς, καὶ ἄπελπις,
μετ' ἀπεχθείας βλέπω ἀνατέλλοντα
τὸν Φοῖβον ἀνὰ πᾶσαν νεαρὰν ἠῶ,
κ' ἡμέρας ἄλλας προστιθέντα περιττὰς
εἰς τὸν ματαίως παρελθόντα βίον μου.
Σὺ μόνος, φίλε, δύνασαι, ἂν ἤθελες,
ἐν τῇ σκοτίᾳ ὁδηγός μου καταστὰς,
τῆς ἀληθείας τὴν ὁδὸν διδάξαι με.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Τὴν μύησιν ζητεῖς μοι· ἔστω. Δέχομαι.
Τῇ ἀληθείᾳ μύστην, Πρίγκηψ, οἷος σὺ,
παρέχων, πράξω ἔργον προσφιλέστατον,

πλὴν εἰς δοκιμασίας πρῶτον αὐστηρὰς
ὑποβαλῶ σε· τοῦτο ἀπαραίτητον.
Ἡμέρας δύο ἐδεσμάτων, καὶ ποτοῦ
στερόμενος, τὰς νύκτας προσευχόμενος,
καὶ ὅσον μᾶλλον δυνατὸν τοῦ σώματος
ἀποχωρίσας τὴν ψυχὴν τὴν ἄϋλον,
ἐλπίζω ὅτι ἕτοιμος εἰς τὸν σηκὸν
εἰσδῦσαι ἔσῃ, ὅπου ἀναφλέγεται
τῆς ἀληθείας ἡ λαμπὰς, ἡ ἱερά.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Εἰμὶ δι' ὅ,τι διατάξῃς πρόθυμος,
κ' εὐγνώμων σοι. Ἀμέσως προκατάρξασθαι
οὐκ ἔξεστι.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Ἀμέσως οὔ, πλὴν σήμερον
καὶ ἀμυήτου πάντα ὅσα δύνανται
τὰ ὄμματ' ἀτενίσαι, ταῦτα δείξω σοι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Εὐεργετεῖς με.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Τί σοι προτιμότερον,
ῥιφθεὶς εἰς λίμνην πύρινον, ἀλώβητος
αὐτὴν διαπερᾶσαι, ἢ δαιμόνιον
ἐξ ᾅδου τι καλέσαι, ἢ τὸν οὐρανὸν,
ὡς ἔχει ὄντως, κατιδεῖν τὸν ἄπειρον
ἐκ τοῦ πλησίον μᾶλλον;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Δυνατὸν ἐστὶ
τὸ μέλλον, ὅπερ διορᾷ τὸ βλέμμά σου,
καὶ τῷ ἐμῷ ποιῆσαι προσιτώτερον;
Τὴν μέλλουσάν μου τύχην δυνατὸν ἐστὶ
ἐξερευνῆσαι πρὸ ἐμοῦ;

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Τὸ μέγιστον
ζητεῖς, πλὴν πράξω τοῦτο, Πρίγκηψ, χάριν σου.

(Ὁ Μάξιμος τίθησι λέβητα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, καὶ ἀναφλέγει ἐν αὐτῷ καυσίμους ὕλας. Χαράσσει εἶτα περὶ τὸν βωμὸν κύκλον, ὅστις ἀμέσως ἐρχίζει καπνίζων, καὶ ταράττων τὰ ἐν τῷ λέβητι, λέγει).

Ἐπικαλοῦμαι σε, θεία ἀλήθεια, πανεπιστῆμον, αἰώνιε, μῆτερ τοῦ παντὸς, γεννέτειρα τοῦ ἡλίου, Βασιλὶς τῆς πλάσεως.

Ἐὰν καλῆται Ὄσιρις ὁ Θεὸς, σὺ εἶς ἡ Ἶσις, ἐὰν καλῆται Μίθρας, σὺ εἶς ἡ Μίθρα, ἐὰν Βῆλος, σὺ εἶς ἡ Μήλιττα, ἐὰν Ἄδωνις, σὺ εἶς ἡ Ἀστάρτη.

Ἐὰν ἐκεῖνος ᾖ χρυσὸς, σὺ εἶς ἄργυρος, ἐὰν ἐκεῖνος οὐρανὸς, σὺ εἶς ἡ γῆ, ἐὰν ἐκεῖνος πῦρ, σὺ εἶς φλὸξ, ἐὰν ἐκεῖνος κλύδων, σὺ εἶς βροχὴ, ἐὰν ἐκεῖνος φῶς, σὺ εἶς ὁ ἀνταναχλῶν αὐτὸ καθρέπτης.

Ὦ πότνια, πότνια! Βλασφημῶ λέγων ὅτι προτιμῶ τὸν ἄργυρον τοῦ χρυσοῦ, ὅτι ἐστὶ καθαρώτερος ἐκείνου; Ὅτι προτιμῶ τὴν γῆν τοῦ οὐρανοῦ, τὴν φωτίζουσαν φλόγα τοῦ καίοντος πυρὸς, τοῦ καταστρεπτικοῦ κλύδωνος, τὴν ζωοδότειραν βροχήν;

Ἀλλ' ἅλις τῶν μεταφορῶν. Ἀνωτέρω! ἀνωτέρω! Ὑψώ-

θητι, ψυχή μου, καθαρὰ, καὶ ἀδέσμευτε, ὅπου σὺ μόνη ὑψοῦσαι, ἴδε ὅ,τι μόνοι οἱ ὀφθαλμοί σου ὁρῶσι, σοῦ τῆς μητρὸς τοῦ λόγου, τῆς ἀδελφῆς τῆς διανοίας.

Ἐπικαλοῦμαί σε, ὦ μόνη Μοῦσα, ὦ μόνη ἄσπιλε, καὶ ἀναλλοίωτε. Ἐπικαλοῦμαι σε, τὴν μεταβάλλουσαν εἰς θεὸν τὸν ἄνθρωπον δι' ἑνὸς ἀσπασμοῦ, καὶ φέρουσαν αὐτὸν μετέωρον ἐπὶ τῶν χειλέων σου ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἐπικαλοῦμαί σε, τὴν φύουσαν τὸν καρπὸν τῆς γνώσεως, τὴν κλειδοκράτορα τοῦ παρελθόντος, καὶ τοῦ μέλλοντος.

Ἐπικαλοῦμαί σε, ὦ ἀλήθεια. Ἄνοιξον πρὸ ἐμοῦ τὰς δέλτους σου, καὶ ἄφες ἰδεῖν! ἄφες ἰδεῖν! ἄφες ἰδεῖν!

(Ὁ κύκλος ἀναφλέγεται, καὶ ὁ Μάξιμος ἐξέρχεται τότε αὐτοῦ. Πρὸς τὸν Ἰουλιανόν).

Τὰς φλόγας διασχίσαι ἤδη ἄτρομος
ἐὰν τολμήσῃς ταύτας, ἀνοιγήσονται
τοῦ μέλλοντος αἱ θύραι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (διστάζων),

Ταύτας;

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Θάῤῥει, ναί.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τὰς φλόγας οὐ φοβοῦμαι, πλὴν τὸ μέλλον μου
πρὶν πρὸ ἐμοῦ ἀφεύκτως φανερούμενον
κατίδω, τρέμω, καὶ λυποῦμαι τοῦτό σοι
ζητήσας. Πλὴν τί λέγω; Ἀπαραίτητος

τῆς τύχης μου ἡ γνῶσις ἡ ἀδήρητος.
Τὰ σχέδια τῆς μοίρας μὴ ἀνέτοιμον,
φοβοῦμαι, εὕρωσί με, καὶ τὸν δρόμον μου
γνωρίσας ἅπαξ, εἶτα σπεύσω ἐν αὐτῷ.
Ἐμπρὸς δειλὴ καρδία!

(Πηδᾷ ἐντὸς τοῦ κύκλου.
Τὸ βάθος τῆς σκηνῆς φωτίζεται τότε κατὰ μικρὸν, καὶ φαίνεται τὸ φάσμα τοῦ Ἰουλιανοῦ ἐπὶ τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου, πορφύραν φέρον, καὶ διάδημα.
Ὁ Ἰουλιανὸς πίπτει γονυκλινής, τὰς χεῖρας τείνων πρὸς τὴν ὀπτασίαν).

Οἷον ὅραμα!
Ἐγὼ ἐπὶ τοῦ θρόνου; Ἀληθῶς ἐγώ;
Πλὴν τί ποιήσω αὐτοκρατορῶν;
Ὁ κόσμος ἀναπνεύσει; Κατορθώσω τὶ
ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης; Ποία ἔσεται
ἡ μοῖρα τῆς ἀρχῆς μου; Αἱ ἰδέαι μου
νικήσουσι τῳόντι; Τὰ θεμέλια
τῶν ἐποχῶν ἱδρύσω τοῦ πολιτισμοῦ,
ἃς ὠνειρεύθην; Κατισχύσω ἆρά γε,
ἢ μὴ μενῇ τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖρας μου
ἐντὸς τῆς μάχης τεθραυσμένον; Ἴνδαλμα
σὺ τῆς ψυχῆς μου σ' ἐρωτῶ. Εἰπέ μοι σὺ,
εἰπέ μοι τίνες μέχρι τέλους αἱ βουλαὶ
τῆς εἱμαρμένης. Ἔφθασεν ἡ ἐποχὴ
τῆς ἀνθρωπίνης ἀπελευθερώσεως,
ὁ ἥλιος ἐκλάμψει ὁ πασιφαὴς
τῆς ἀληθείας, ἔληξεν ἡ συμφορὰ,
παρῆλθον τῆς δουλείας οἱ ἐπάρατοι,
καὶ καταισχύνης χρόνοι, ὄντως ἔσομαι
ὁ ὁδηγήσων τοὺς ὁμοίους μου ἐγὼ,
μετὰ τὴν πρῴην ἐν ἐρήμοις πλάνησιν,

εἰς γῆν ἐπαγγελίας; Φάσμα λάλησον!
Τὸ ἔργον συντελέσω, ὃ ἀνέλαβον;

(Τὸ φάσμα προφέρει τρὶς τὴν λέξιν « Οἴμοι », καὶ εἶτα βαθμηδὸν ἐξαφανίζεται).

Ἀποφωλία λέξις. Πλὴν, ὦ Μάξιμε,
τὸ ἴνδαλμα ἐκλείπει. Κράτησον αὐτό.
Τὰ πάντα ἔτι ἀκριδῶς οὐκ ἔμαθον.
Ἡ μοῖρα ποία τῆς ἀρχῆς μου ἔσεται;
Τοῦ Βυζαντίου τί τὸ μέλλον; Πλὴν, ἰδοὺ,
ἐκλείπει ὅλως. Σπεῦσον κράτησον αὐτό.

(Τὸ φάσμα ἐξαφανίζεται).

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Τὸ θεῖον ἐκδιάζειν ἐπικίνδυνον.
Σοὶ ἔδειξεν ὁπόσα ἠδουλήθησαν,
ἀρκεῖ σοι τοῦτο

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Οἴμοι.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Ἰουλιανὲ,
ἐγέρθητι. Ἀρκοῦντα, Ὑψηλότατε,
εἰσὶ καὶ ὅσα εἶδες, ὅπως βαίνῃς νῦν
μετ' ἐπηρμένης κεφαλῆς· τοῦ σύμπαντος
ὁ θρόνος σὲ προσμένει. Ἑτοιμάσθητι,
πρὶν ἐπ' αὐτοῦ καθίσῃς, ἵνα κάλλιον
τὰ εὐγενῆ σου πάντα τότε σχέδια
τελέσῃς.

(Ὁ Ἰουλιανὸς, ἐγερθεὶς, ἐξέρχεται τῶν φλογῶν, αἵτινες σδέννυνται.)

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Οἴμοι! Οἵα λέξις ἀποφράς!

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Διαμενεῖ ἐκείνη ἄγνωστος· αὐτὴν
λησμόνησον. Ἡ Ἄτη ἀμετάκλητος.
Πορεύθητι τὸν δρόμον, ὃν χαράξει σοι,
καὶ εἰς ἐκείνην ἄφες τὰ ἐπίλοιπα·
ἐμὲ προσφέρω συνεργάτην πρόθυμον,
καὶ τοῦ μεγάλου ἔργου ἀντιλήπτορα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ναὶ, τεῖνον μοι τὴν χεῖρα, φίλε, ἀρωγόν,
καὶ τὸ κλονούμενόν μου βῆμα στήριξον,
ἐστὶν ὁ δρόμος σκοτεινὸς, καὶ ἄναντις,
καὶ χρήζω βοηθείας. Βοηθεῖτέ με
ὑμεῖς οἱ μύσται τῆς σοφίας ἅπαντες,
οἱ τοῦ νοὸς ἐργάται, οἱ φυλάξαντες
ἐντὸς ἐρήμων, ὑπογείων, καὶ κρυπτῶν
τὸ θεῖον σέλας, τὸν σπινθῆρα τὸν σεπτόν.
Διδάξατέ με, πάρεστέ μοι σύμβουλοι!

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης, Ὑψηλότατε,
ἀχώριστός σου ἔσομαι ἀκόλουθος.
Πιστὸν, τυφλόν σου ὄργανον θεώρει με.
Τὴν τύχην μου συνδέω πρὸς τὴν τύχην σου·
ἐλπὶς ἁγία ἐν ἐμοὶ ἐβλάστησε.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Σ' εὐχαριστῶ μεγάλως. Ἀναμείνωμεν
τὴν ἔκϐασιν τῆς μοίρας.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Ἀναμείνωμεν.
Τελοῦνται τὰ μεγάλα Ἐλευσίνια
ἐντὸς ὀλίγου, ἔφθασεν ἡ ἐποχὴ,
καὶ ὡς ἀκούω ἀψηφοῦντες τὰς σφαγὰς,
πιστοὶ ἀκόμη ἄπειροι συνέρχονται
εἰς τὸ ἀρχαῖον ἱερὸν τῆς Δήμητρος.
Οὐκ ἔσῃ μετ' ἐκείνων.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Βεϐαιότατα.
Ὁ νῦν ἱεροφάντης φίλος μου ἐστὶν,
ἐκ τῶν ἀρίστων. Ἀγαπῶν περιπαθῶς
καὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τῶν ἄλλοτε καιρῶν
τὴν εὐφυᾶ λατρείαν, παρευρίσκομαι
εἰς πάσας τὰς μεγάλας τοῦ Ἑλληνισμοῦ,
καὶ τῶν θεῶν τῶν ὀλυμπίων, τελετάς.
Μετ' εὐφροσύνης ἀψηφῶ τὸν κίνδυνον.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Ὁμοῦ λοιπὸν ἐφέτος ἐκτελέσομεν
τὰς ἱερὰς θυσίας. Πλὴν ἐσήμανε
τοῦ χωρισμοῦ ἡ ὥρα. Τὸ μειδίαμα
τὸ πρῶτον ἤδη τῆς αὐγῆς ἐχρύσωσε
τὰς ἀκρωρείας.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἔχεις δίκαιον. Ὢ πῶς
ἡ νὺξ παρῆλθε πᾶσα ὡς ὑπόπτερος.
Ἀπέρχομαι, πλὴν αὖθις, ἂν σοι ἀρεστὸν,
ἐλεύσομαι ἀπόψε, ἵνα μετὰ σοῦ
καὶ πάλιν ἀγρυπνήσω.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Ἔστω.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Χάριτας.
διὰ τὸ μέλλον, καὶ διὰ τὸ παρελθόν.

(Ἐξερχομένου τοῦ Ἰουλιανοῦ πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ ΙΒ′.

Τὸ ἔνδον τῆς ἀκροπόλεως. Ἀριστερῶς ἡ Πρόμαχος, καὶ τὸ Ἐρεχθεῖον. Εἰς τὸ βάθος ὁ Παρθενών. Ἄλλα ἀγάλματα, καὶ μνημεῖα. ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ μόνος. Εἶτα ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ, Πρέσβεις, καὶ ΛΑΟΣ. Καὶ τέλος ΕΛΛΗ, καὶ ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (καθήμενος παρὰ τὸ ἄγαλμα τῆς Προμάχου.)

Τὸ ἴνδαλμα ἐκεῖνο ἐπισκέπτεται
ἀδιακόπως ἔκτοτε τὴν μνημην μου.
Σημαίνει ἆρα ὄντως τι, ἢ δέλεαρ
ἡ μοῖρα ἔτεινέ μοι, περιπαίζουσα
τὴν ἄλογόν πως ἴσως εὐπιστείαν μου;
Ἐπὶ τοῦ θρόνου τοίνυν ἀναβήσομαι;
Ἐνῷ τὸν βίον ἤλπιζον ἀμέριμνον

ἐνταῦθα ὅτι διανύσω ἄγνωστος,
καὶ ἥσυχος, ἡ τύχη ἡ παλίμβουλος
μὲ παρασύρει εἰς δυσβάτους κορυφὰς,
ἃς μελαναὶ νεφέλαι περιβάλλουσι,
καὶ ὧν τὰ στέρνα δέρουσιν οἱ κεραυνοί.
Δοθήσεταί μοι οὕτως ἡ περίστασις
ὠφέλιμος τῳόντι καταστῆναί πως,
κ' ὑπηρετήσω ἴσως τοὺς ὁμοίους μου,
ἀλλὰ τὶς οἶδε πόσαι αἱ θυσίαι μου
ὑπὲρ τοῦ σκοπουμένου, τίς ὁ βίος μου;
Τὴν Ἕλλην ποῦ ἀφήσω; Ἀναβήσεται
ἐπὶ τοῦ θρόνου μετ' ἐμοῦ καὶ αὕτη. Ναὶ,
βεβαίως, ἄλλως τὰς ἀγκάλας τὰς λευκὰς
ἐκείνης θρόνου προτιμῆσαι ἤθελον
παντὸς ἐγὼ ἑτέρου· πλὴν οὐδόλως, φεῦ,
χωροῦσι προτιμήσεις ὧδε· ἄσπλαγχνος
ἐστὶν ἡ εἱμαρμένη, κ' ἐκτελεῖ αὐτῆς
καὶ ἄκων τὰς βουλάς τις. Ἔστω! Ἕτοιμος
ἐγὼ εἰς τὸν ἀγῶνα, ἂν οἱ κόποι μου
μὴ ἀποβῶσι μάταιοι· ἂν ἀληθῶς
εἰς τὰς πληγὰς τῆς φίλης ἀνθρωπότητος
μικρόν τι τέλος ἐπιχύσω βάλσαμον,
καὶ εἰς τὸ σῶμα νέαν ἐμφυσῶν αὐτῆς
ζωὴν, ἐγείρω ἐκ τοῦ τάφου θνήσκουσαν,
ἰδοὺ ἐγὼ, προθύμως θυσιάζομαι!

(Πορεύεται, καὶ γονατίζει ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ Παρθενῶνος).

Σὺ, ὦ Παλλὰς, θεότης τῆς φρονήσεως,
σὺ πολιοῦχε δέξαι με τῶν Ἀθηνῶν
τὸ γόνυ κλίνοντά σοι, ἀντιλήπτορα,
καὶ ἀρωγὸν, τὴν θείαν χεῖρα τεῖνόν μοι.

Ἡ Πυθαγόρας, καὶ Θαλεῖς ἐμπνεύσασα,
ἡ διὰ τοῦ Σωκράτους σὺ λαλήσασα,
βοήθησόν με ἤδη σῶσαι θέλοντα
αὐτῶν τὰ ἔπη, σὺ ἡ καταστήσασα
τὴν πόλιν σου « Ἀθήνας », καὶ εἰς ὕπατον
εὐκλείας τὴν Ἑλλάδα ἐξυψώσασα,
αὐτὴν βοήθησόν με αὖθις θέλοντα
ἐξαναστῆσαι πεπτωκυῖαν, καὶ αὐτῇ
τὴν οἰκουμένην ἤδη ἁπαξάπασαν
καθυποτάξαι. Σύμμαχός μοι τάχυνον.
Σεπτὴ παρθένε, τοῦ Κρονίδου θύγατερ,
παλινορθῶσαι τέλος τὸ περίπυστον
τοῦ Ἡσιόδου, καὶ Ὁμήρου θρήσκευμα
σκοποῦντι, καὶ καλέσαι εἰς τὸν Ὄλυμπον
ἐκ τῆς ἀδίκου ἐξορίας, καὶ πικρᾶς
τοὺς φίλους, καὶ νομίμους μόνους οἰκητάς.
Εἰσάκουσόν μου, Ἀθηνᾶ, εἰσάκουσον;

(Ἀνεγείρεται, καὶ περιπατεῖ σιγῶν. Μετὰ μικρόν).

Πλὴν ὄντως ὅλως παιδικὴ ἡ πίστις μου.
Ἡ ὀπτασία τίς ἐκείνη χίμαιρα
ματαία βεβαιοῖ με ὅτι οὐ μενεῖ;
Οὐκ ἔστιν ἔτι δυνατὸν, καὶ πιθανὸν
πολίτης ὧδε ὅτι ζήσω ἄσημος;
Ναὶ, ναὶ, βεβαίως. Διελύθη ὁ καπνὸς
τῆς γοητείας, βαθμηδὸν συνέρχομαι,
κ' ἐφ' ὅσον ἀτενίζω τὴν ἀλήθειαν,
ἀπώτερον τὸν πλάνον βλέπω πειρασμὸν
χωροῦντα, καὶ ματαίως προσκαλοῦντά με.
Οὐδὲν πιστεύσω πλέον, ἦσαν ὀπτικὴ

16

ἀπάτη πάντα.

('Ακούονται ἔξωθεν τῆς ἀκροπόλεως ἀλαλαγμοὶ, καὶ ἀνευφημίαι.
'Ο θόρυβος ἀντηχεῖ ὁλονὲν πλησιέστερον).

Πλὴν ὁ θόρυβος αὐτὸς
τίς ἔστι; Τί σημαίνει;

('Αναβαίνει ἐπὶ βάθρου ἀγάλματος, καὶ θεωρεῖ).

'Αναβαίνουσι
πολλοὶ τὸν βράχον ἄνθρωποι κραυγάζοντες.

(Καταβαίνει τοῦ βάθρου.
Εἰσέρχεται ὁ Σαλούστιος, μετὰ τῶν λοιπῶν Πρέσβεων, καὶ λαός).

ΛΑΟΣ.

'Ο Καῖσαρ ζήτω, ζήτω 'Ιουλιανός!
'Ο Πρίγκηψ ζήτω, ζήτω 'Ιουλιανός!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τί λέγουσι; Τί τρέχει; Πρός με βαίνουσι.

ΛΑΟΣ, (πλησιέστερον).

'Ο Καῖσαρ ζήτω, ζήτω 'Ιουλιανός!
'Ο Πρίγκηψ ζήτω, ζήτω 'Ιουλιανός.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (βαίνων πρὸς τοὺς προσερχομένους).

Τί τρέχει, φίλοι; Τί συνέβη; Λέγετε!

ΛΑΟΣ.

'Ο Καῖσαρ ζήτω, ζήτω 'Ιουλιανός!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πλὴν τί δηλοῦσιν οὗτοι οἱ ἀλαλαγμοί;

Τίς ἡ χαρὰ ἡ τόση;

ΛΑΟΣ.

Ζήτω, ζήτωσαν
οἱ βασιλεῖς τοῦ κόσμου, ζήτω, ζήτωσαν!
(Παρατεταμέναι ἀνευφημίαι, καὶ ἀλαλαγμοί).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πλὴν τέλος εἴπετέ μοι...
(Ὁ Σαλούστιος προβαίνει μετὰ τῶν λοιπῶν Πρέσβεων τοῦ πλήθους, καὶ κλίνει ἐδαφιαίως πρὸ τοῦ Ἰουλιανοῦ).

Ὦ Σαλούστιε
ὡς εὖ παρέστης. Ἡ αἰτία τοίνυν σὺ
τῆς ταραχῆς τῆς τόσης;

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Ὑψηλότατε,
ὁ Αὐτοκράτωρ παρ' αὐτὸν Κωνστάντιος
σὲ προσκαλεῖ ἀμέσως. Ἀπεφάσισεν,
ἐνδύσας σε πορφύραν τὴν Καισαρικὴν,
εἰς Γαλατίαν πέμψαι ἀρχιστράτηγον,
καὶ Βασιλέα ὕπατον τῆς δύσεως.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πῶς, Καίσαρα; Τί λέγεις; Παρ' αὐτῷ ἐμὲ
καλεῖ ὁ Αὐτοκράτωρ;

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Τὴν χαρμόσυνον
κομίζων ταύτην καταφθάνω εἴδησιν.

Λαϐὼν τὴν ἀγγελίαν, ὅσον τάχιον,
καὶ κατ' εὐθεῖαν καταπλεῦσαι σοὶ ζητεῖ
ὁ Αὐτοκράτωρ, Καῖσαρ, εἰς Βυζάντιον.
Ἀλληλουχία συμϐαμάτων θλιϐερῶν
τὴν ἄφιξίν σου ἀπαραίτητον ποιεῖ,
καὶ ὡς Μεσσίαν πάντες καρτεροῦσί σε.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἐῤῥίφθω κῦϐος! Ἡ ἐκπλήρωσις ἰδοὺ
τοίνυν ἀρχίζει τοῦ δράματος. Ἰδοὺ
ἡ ὥρα ἣν ἐπόθουν, κ' ἔτρεμον. Ἀφεὶς
καὶ αὖθις τὸν λιμένα, ὅπου πρὸς καιρὸν
γαλήνην εὗρον, δέον ἤδη τὸ μικρὸν
ἐκθεῖναι κέλυφός μου εἰς τὰ κύματα
τὰ ἐξηγριωμένα τοῦ ὠκεανοῦ.
Ἀθῆναι, πόλις χαῖρε τῆς καρδίας μου!
Πᾶν ὅ,τι ἔχω προσφιλὲς ἐπὶ τῆς γῆς
ἐνταῦθα μένει, καὶ ὁ μέλλων βίος μου
πορεία ἔσται σκοτεινή, καὶ ἄχαρις.
Σὺ τὴν βραχείαν χαρμονήν μου εἶδες, σὺ
γνωρίζεις πάντα λογισμόν μου μύχιον,
καὶ φροῦδον πόθον, πᾶσαν τὴν καρδίαν μου
ἐνταῦθα καταλείπω, τὸν πολύτιμον
ἀδάμαντα, τὴν κόρην, ἣν μ' ἐδώρησας
ἀφίημί σοι, πόλις, διαφύλαξον
αὐτὴν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. Ἡ ἀληθὴς
πατρίς μου σύ, ἡ πόλις τῶν ἐρώτων μου.
Τὸ προσφιλές μου μέλημα ἀείποτε
σὺ ἔσῃ. Χαῖρε! Ὑπὲρ σοῦ οἱ κόποι μου.

(Ἡ Ἕλλη προστρέχει παράφορος μετὰ τοῦ πατρός, καὶ περιϐάλλει τὸν Ἰουλιανὸν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς, ὡς φοϐουμένη μὴ φύγῃ).

ΕΛΛΗ.

Ὦ Πρίγκηψ! Πρίγκηψ! Παναγία Δέσποινα,
διότι ἦλθον ἐν καιρῷ σ' εὐχαριστῶ.
Αἰσθάνομαι τὸν νοῦν μου σαλευόμενον.
Τῆς τρισταλαίνης! Ἤδη παρεφρόνησα
φοβοῦμαι. Οἴμοι, οἴμοι, τῆς ἐλεεινῆς!
Πλὴν ἤδη πλέον οὐκ ἀφήσω σε. Οὐχί,
οὐχί! Εἰς μάτην. Μεῖνον, μεῖνον μετ' ἐμοῦ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἀγαπητή μου Ἕλλη.

ΕΛΛΗ.

Ὦ οὐδέποτε!
Τί θέλεις μόνον συλλογίσθητι μικρόν;
Ἀφῆσαί με μακράν σου θέλεις, πλήν πως, πῶς;
Οὐκ εἶς σὺ πᾶσα καὶ ζωή μου, καὶ ψυχὴ,
τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου, τῆς καρδίας μου
αὐτὸ τὸ αἷμα, καὶ τὸ μόνον χάρμα μου;
Σὺ μυριάκις πάντοτε, καὶ πανταχοῦ
μοὶ εἶπας ὅτι παρὰ σὲ κρατήσεις με;
Ποῦ ἤδη ἡ ἀγάπη, καὶ οἱ ὅρκοι σου;
Ὦ μεῖνον, μεῖνον, ἢ, μή μένων, φόνευσον,
λυπήθητί με, ἄγγελε, λατρεία μου!
Λυπήθητί με, ἄνευ σοῦ ἀδύνατος
ἡ ὕπαρξίς μου· ὅλως, ναί, ἀδύνατος!
Μὴ φύγῃς, μή, μὴ φύγῃς!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Φεῦ, πραΰνθητι,

ἀγάπη μου· ἡ μοῖρα σιδηρόσπλαγχνος!
Συνθλᾶται ὄντως ἡ πτωχὴ καρδία μου,
πλὴν, καίτοι ἄκων, χρεωστῶ ὑπακοήν.
Διὰ τῆς βίας ἤθελον βιάσαι με,
ἂν ἀνθιστάμην. Πλὴν βραχεῖα ἔσεται
ἡ ἀπουσία αὕτη· ὅσον τάχιον
πρὸς σὲ ἐπανακάμψω. Ἡ καρδία μου
ἐνταῦθα μένει μετὰ σοῦ.

ΕΛΛΗ.

Ἀδύνατον!
Μὴ φύγῃς, Πρίγκηψ! Πρίγκηψ, φεῦ, τὰς χαροπὰς
ἡμέρας τῶν ἐρώτων ἐνθυμήθητι
τῶν παρελθόντων, πρὸ ἐμοῦ γονυκλινὴς
ὁπόταν στένων, καὶ δακρύων ὤμνυες
ἀγάπην αἰωνίαν, καὶ μοὶ ἔλεγες
ὁ βίος ὅτι, νῆμα χρυσοῦφαντον,
ὡς αἱ στιγμαὶ ἐκεῖναι, παρελεύσεται,
καὶ ὅτι οὐδὲ μίαν τῶν βλεμμάτων μου
μακρὰν βιώσεις ὥραν. Ἐνθυμήθητι
τὰς νύκτας τὰς ὡραίας, τὰς ἐαρινὰς,
ὁπόταν κρύφα παρ' ἐμὲ κατέκεισο
ὑπὸ τῶν ἄστρων τὸ γλυκὺ μειδίαμα,
τῶν ὅρκων σου ἐκεῖνα λέγων μάρτυρας·
τοὺς θελκτικοὺς ὀνείρους ἀνακάλεσον
ἀγάπης αἰωνίας, μέλλοντος χρυσοῦ,
οὓς ἤδη ἄρδην καταστρέφεις, ἄσπλαγχνε,
καὶ μεῖνον, μεῖνον, ἱκετεύω. Τάλαινα,
ὢ τάλαινα!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ψυχή μου, καθησύχασον.
Ὁ χωρισμὸς τῳόντι φοβερὸς ἐστί,
πλὴν τόσον ἡδυτέρα ἡ ἐπάνοδος.
Κ' ἐμὲ κατασπαράσσει ἡ ὀδύνη σου,
πλὴν ἀνωτέρα βία παρασύρει με,
καθ' ἧς οὐδὲν ἰσχύει, πλὴν ταχύτατα
ἐγγύς σου αὖθις ἔσομαι, κ' εἷς λόγος σου
τοὺς παρελθόντας τότε πάντας πόνους μου
ἰάσει, φίλη.

ΕΛΛΗ.

Συμφορά! Τίς οἶδε τὶς
σὲ περιμένει τύχη; Κατὰ τῶν ἐχθρῶν
σὲ πέμπουσιν, εἰς μάχας, καὶ εἰς θάνατον.
Ῥιγῶ εἰς μόνην ὅλη τὴν ἀνάμνησιν.
Σοὶ τείνουσι παγίδα, σὲ προδίδουσιν,
εἰμὶ βεβαία, δόλιοι φονεῖς εἰσί.
Ὦ μεῖνον, μεῖνον!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (Τῷ Λυσικράτει).

Πάτερ, σὺ ὁμίλησον,
βοήθησόν με.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ, (τῇ Ἕλλῃ).

Κόρη μου ἀγαπητή,
Φανοῦ γενναία. Τὸ κακὸν ἀνίατον,
οἱ φόβοι σου πλὴν ὅλως μάταιοι εἰσί.
Ναὶ, ναὶ, καὶ αὖθις μεθ' ἡμῶν ταχύτατα
ὁ Πρίγκηψ ἔσται. Νικητὴς περίδοξος

ἐπανακάμψει, καὶ τὸν βίον ἅπαντα
ἡσύχως τότε κατατρίψει παρὰ σέ.

ΕΛΛΗ, (τῷ Λυσικράτει).

Αὐτὸν, ὦ πάτερ, κράτει. Πάτερ σῶσόν με.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

Δειλαία κόρη!

(Καλύπτει τὸ πρόσωπον διὰ τοῦ ἄκρου τοῦ φάρου αὐτοῦ, καὶ κλαίει).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἕλλη μου, τὴν ἀσθενῆ
καρδίαν μου σπαράσσεις. Ἔσο φρόνιμος.
Ἀγάπα με σὺ μόνον, καὶ ὁ ἔρως μου
πρὸς σὲ ταχέως πάλιν ὁδηγήσει με.

ΕΛΛΗ, (λαμβάνουσα αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐνδυμάτων).

Μή, μή, μὴ φύγῃς.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Φεῦ, οὐ δύναμαι! Πτωχή,
πτωχή μου φίλη!

(Λαμβάνει αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ κρύπτει τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ στῆθος αὐτῆς, ὀλοφυρόμενος. Μετά τινα ὥραν σιγῆς).

Μετ' ἐμοῦ κατάβηθι.
Τινὰς ἀκόμη ὥρας ἔχω, ταύτας κἂν
χαρῶμεν ἔτι. Ἐπ' ἐμοῦ ἐρείσθητι.

(Ἀπέρχονται. Πάντες ἀκολουθοῦσιν αὐτούς. Καταπετάννυται ἡ αὐλαία).

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ Α.

Κωνσταντινούπολις. Αἴθουσα τοῦ θρόνου ἐν τοῖς ἀνακτόροις. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, καὶ ΕΥΣΕΒΙΑ ἵστανται ἐπὶ τοῦ θρόνου. ΕΥΣΕΒΙΟΣ, καὶ πᾶσα ἡ αὐλή. ΟΥΑΛΕΝΣ, καὶ κλῆρος. Παιδόπουλα. Κράκται. Στρατιῶται. Πάντες κρατοῦσιν ἀνημμένα κηρία, πλὴν τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ τῆς Αὐτοκρατείρας, τοῦ Εὐσεβίου, καὶ τοῦ Οὐάλεντος. Πρὸ τοῦ θρόνου καίουσι δύο μεγάλοι λαμπτῆρες. Εἶτα ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ, καὶ συνοδεία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὦ μεγιστᾶνες, καὶ ὦ σύμπαντες ὑμεῖς
τοῦ τρισενδόξου Κράτους μου ὑπήκοοι,
συμβὰν ὑμᾶς ἐνταῦθα μέγα ἤθροισε,
κ' ἡ σήμερον ἡμέρα λογισθήσεται
μετὰ τῶν φαιδροτέρων ἐν τῷ βίῳ μου.
Ἀπέραντόν μου τόσον τὸ Βασίλειον,
τὸ ἐφορῶν μου βλέμμα ὥστε πανταχοῦ
συγχρόνως οὐ προφθάνει, καὶ προὐξένησε
μεγάλα τοῦτο ἤδη ἀτοπήματα.
Εἰδότες με ἀλλοῦ που, ἐπειράθησαν
ἐπιδρομὰς πολλάκις οἱ πολέμιοι,
τὰ σύνορα περῶντες, καὶ τὸ χείριστον,
ἀνδράποδα ληφθέντα ἐκ τῆς κόνεως,
διὰ τῶν δωρεῶν μου ζῶντες σκώληκες,

ἐτόλμησαν, — ἐξ ἄλλου ἄλλος γίγνομαι —
διάδημα οἱ δοῦλοι ὀρεγόμενοι,
τὸ βλέμμα αἴρειν τὸ κακοῦργον αὐθαδῶς,
ὃ πρὸς τὰ κάτω νεῦον, καὶ κατάπληκτον
ἡ φωτοβόλος αἴγλη τῆς πορφύρας μου
ἐκράτει, καὶ τὴν λόγχην τὴν ἀντάρτιδα
κατὰ τοῦ θρόνου τούτου ἀνυψῶσαι, ναί.
Ἐσχάτως τοῦτο ἔπραξεν ὁ Συλβανὸς,
λαομισὴς προδότης, καὶ τὰ τάγματα
τῆς Γαλατίας πάντα συμπαρέσυρεν
εἰς ἄτιμον, αἰσχίστην ἐπανάστασιν.
Καὶ εὗρε μὲν ἐκεῖνος τὰ ἐπίχειρα
τῆς πονηρίας παρευθὺς, οἰκτρῶς σφαγεὶς
ὑπὸ τῶν συνενόχων ὀπαδῶν αὐτοῦ,
ἁδραῖς δαπάναις πωληθέντων εἰς ἡμᾶς,
καὶ οὕτω τοῦ κινδύνου ἐλυτρώθημεν
ἐκείνου, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἐφόβισε
κ' ἐμὲ ὀλίγον, καὶ τὸ Κράτος ἅπαν, πλὴν
ἀπίθανον οὐκ ἔστιν ὅτι ὅμοιος
ἐλεύσεταί τις ἄλλος, ἐνεργητικὰ
ἂν μὴ ληφθῶσι μέτρα ὅσον τάχιον.
Οἱ βάρβαροι Γαλάται ἀφ' ἑτέρου, φεῦ,
τοῦ Συλβανοῦ θανόντος, αὖθις φονικὰς
καταστροφὰς ἐκείνων τῶν ἐπαρχιῶν,
καὶ γενικὰς δῃώσεις ἐπεχείρισαν,
ἐνῷ, τοῦ στρατηγοῦντος στερηθεὶς, αὐτοὺς
ἀνενοχλήτους ὁ στρατὸς ἀφίησι.
Ὁρμητικοὶ οἱ Πέρσαι εἰς τὰ σύνορα
ἐφάνησαν καὶ πάλιν, καὶ εἰς Αἴγυπτον
λεηλασίαι συνεχεῖς συνέβησαν,

εἰς τρόπον ὥστε τὰς ἀνάγκας τῶν καιρῶν
ἁπάσας ἀντικρύσαι δύσκολόν μοί πως.
Τῆς ὠφελείας χάριν τοίνυν τῆς κοινῆς,
καὶ ὡς βεβαίαν ἴασιν τῶν συμφορῶν,
ἀφ' ὧν τὸ Κράτος ἤδη κατατήκεται,
τὸν φίλον συγγενῆ μου Ἰουλιανόν,
οὗ ἔθλιβέ με ἡ πρὸ χρόνων στέρησις,
συμβοηθόν μου, καὶ τοῦ θρόνου μέτοχον
ἀνακαλέσαι ἤδη ἀπεφάσισα,
κ' ἐνδύσας πρῶτον τὴν Καισαριακὴν αὐτὸν
πορφύραν, εἰς Γαλλίαν πέμψαι στρατηγὸν,
τοὺς Πέρσας ἵνα ἔπειτα ὁ ἴδιος
διώξω τῶν ὁρίων, ἐμπεσὼν αὐτοῖς
ὡς φοβερός τις κλύδων, καὶ ἀπρόοπτος.
Ἀνακοινώσας ταύτην τὴν σοφὴν ὑμῖν
ἀπόφασίν μου, πάντες εὐελπίζομαι
τὰς ὠφελείας ὅτι βλέπετε αὐτῆς,
καὶ ὅτι πάσῃ τῇ ψυχῇ ἐγκρίνετε.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ὁ Καῖσαρ ζήτω!

ΑΛΛΟΙ.

Ζήτωσαν οἱ Βασιλεῖς.

ΑΛΛΟΙ.

Ὁ νέος Καῖσαρ ζήτω! Ζήτω! Ζήτωσαν
τῆς χώρας οἱ προστάται! Ζήτω! Ζήτωσαν!

ΑΛΛΟΙ.

Ὁ νέος Καῖσαρ ζήτω Ἰουλιανός!

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Αἱ ἀποφάσεις, Αὐτοκράτορ, πᾶσαι σου
εἰσὶ σοφαί, γενναῖαι, περισπούδαστοι.
Τοῦ Συλβανοῦ τῳόντι ἐλυτρώθημεν,
ἀλλ' ἀπειλοῦσι κίνδυνοι πολλοὶ ἡμᾶς,
καὶ πλὴν ἐκείνου. Εἰς τὸν νέον Πρίγκηπα
δοθήτω ἡ πορφύρα, κ' ἐκ ψυχῆς αὐτῷ
ἐπευχηθῶμεν τύχην.

(Ὁ Μ. Δομέστικος νεύει πρὸς τὸν Πρωτοβεστιάριον, ὅστις βαίνει πρὸς τὴν θύραν, καὶ λέγει «Εἰσέλθετε». Εἰσέρχεται δὲ τότε ὁ Ἰουλιανὸς, προπορευομένων ἱερέων, κ' ἑπομένων τοῦ Σαλουστίου, καὶ ἄλλης συνοδείας. Πάντες κρατοῦσι δᾴδας, πλὴν τοῦ Ἰουλιανοῦ, ὅστις ἵσταται ἀπέναντι τοῦ θρόνου, καὶ κλίνει βαθέως. Οἱ λοιποὶ ἀποσύρονται πρὸς τὰ πλάγια. Ἐνῷ δὲ ταῦτα συμβαίνουσιν ὁ Μ. Δομέστικος λέγει, κατὰ μόνας, τὰ ἑξῆς).

Ἄοπλος εἰμὶ
ἐπὶ καιρὸν ὀλίγον, Ἰουλιανέ.
Ὁ φόβος, ἡ δειλία μοὶ ἀφήρπασε
τοὺς πιστοτέρους ὀπαδούς μου πρὸς στιγμὴν,
κ' ὑπερισχύεις ἤδη, ἀλλ' ἐπὶ πολὺ
τὴν νέαν οὐ τρυφήσεις στρατηγείαν σου.
Παγίδας σκάπτω, φίλε Καῖσαρ, πέριξ σου,
καὶ μέτρα ἤδη ἔλαβον τινά. Ἔ, Ἔ.
Ὀλίγον κοπασάσης ταύτης τῆς ὁρμῆς,
τίς ὄψῃ τότε ὁ Εὐσέβιος ἐστί·
ὁ ἀδελφός σου ἔδωκέ σοι ἄριστον
παράδειγμα, ὃ δέον μιμηθῆναί σε·
ἀφοῦ τὰ ὕψη θέλγουσί σε, ὑψηλὴ
καὶ τῆς ἀγχόνης ἡ κεραία, βέλτιστε.

(Ὁ Κλῆρος περιστοιχίζει τότε τὸν Ἰουλιανὸν, προπορευομένου τοῦ Οὐάλεντος. Φέρονται ὑπερμεγέθεις κηροὶ τοῖς Βασιλεῦσι, καὶ τῷ Εὐσεβίῳ.)

ΔΙΑΚΟΝΟΣ.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, (στρεφόμενος πρὸς ἀνατολάς).

Κύριε ἐλέησον.

ΠΑΝΤΕΣ.

Σὺ, Κύριε.

ΟΥΑΛΕΝΣ, (ἀναγινώσκει τὴν εὐχήν).

Δέσποτα Κύριε κτλ.

ΠΑΝΤΕΣ.

Ἀμήν.

(Ὁ Οὐάλενς λαμβάνει τὴν χλαμύδα, καὶ δίδωσιν αὐτὴν εἰς τοὺς βαστήτορας, οἵτινες ἁπλοῦσι, καὶ κρατοῦσιν αὐτὴν ἑτοίμην. Ὁ Κωνστάντιος ἀσπάζεται τότε τὸν Ἰουλιανὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου, καὶ οὗτος ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τῆς Εὐσεβίας, ἥτις ὠχριᾷ, καὶ ταράττεται).

ΠΑΝΤΕΣ.

Εὐτυχῶς! Εὐτυχῶς!

ΟΥΑΛΕΝΣ, (ποιῶν τρεῖς τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ).

Εἰρήνη πᾶσι.

ΠΑΝΤΕΣ.

Καὶ τῷ πνεύματί σου.

ΔΙΑΚΟΝΟΣ.

Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

ΠΑΝΤΕΣ.

Σοὶ, Κύριε.

(Ὁ Οὐάλενς λαμβάνει τὸν Καισαρικὸν στέφανον, καὶ ἀσπαζόμενος, δίδωσιν αὐτὸν τῷ Κωνσταντίῳ, ὅστις, ἀσπαζόμενος, τίθησιν αὐτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰουλιανοῦ, καὶ λέγει.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρός, καὶ τοῦ υἱοῦ κτλ.

ΠΑΝΤΕΣ.

Φηλικήσιμε! Φηλικήσιμε! Φηλικήσιμε!

ΠΟΛΛΟΙ.

Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν Βασιλέων.

ΑΛΛΟΙ.

Κωνσταντίου, καὶ Εὐσεβίας, μεγάλων Βασιλέων, πολλὰ τὰ ἔτη.

ΑΛΛΟΙ.

Θεοπροβλήτοις Βασιλεῦσιν, εἰρήνη καὶ δόξα εἰς αἰῶνας αἰώνων.

(Οἱ στρατιῶται κρούουσιν τὰς ἀσπίδας ἐπὶ τὸ γόνυ, κ' εὐφημοῦσι. Ἀναπετάννυται παράθυρον, καὶ ὁ Μ. Δομέστικος, πλησιάζων αὐτὸ, λέγει πρὸς τὸ ἐκτὸς πλῆθος).

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Καῖσαρ ἐχρίσθη Ῥωμαίων Ἰουλιανός. Ἀγάλλου γῆ, κ' εὐφράνθητι οὐρανέ.

(Ἀκούονται τότε ἔξωθεν παρατεταμέναι ἀνευφημίαι, καὶ συγκρούσεις ἀσπίδων. Ἐν τούτοις εἰσέρχονται οἱ διδόντες τὴν ἀγάπην. καὶ προσκυνήσαντες τὸν Βασιλέα, διδοῦσιν αὐτήν. Οἱ ἄρχοντες προσκλίνουσι τότε κατὰ τάξεις, κ' ἐνῷ ἀπέρχονται, παιανιζούσης ἔξωθεν τῆς μουσικῆς, πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ Β′.

Θάλαμος Εὐσεβίας. ΕΥΣΕΒΙΑ. ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Ναὶ, Ἄνασσα, τὰ πάντα ἕτοιμα εἰσί.
Διὰ τὴν Δύσιν τὴν Κωνσταντινούπολιν
ὁ Καῖσαρ καταλείπει σήμερον. Ἐμπρὸς
τῶν ἀνακτόρων τεταγμένοι ἵστανται
οἱ στρατιῶται, εἰς πορείαν ἕτοιμοι,
καὶ προσδοκῶντες τὸν ὡραῖον ἀρχηγόν.
Ἐνθουσιώδης ὁ λαὸς συναθροισθεὶς
λαμπρὰς ἐλπίζει νίκας, κ' ἐπευχόμενοι
τὸν Καίσαρα, τὸ φίλον εἴδωλον αὐτοῦ,
ἀκολουθῆσαι μέχρις ἔξω τῶν πυλῶν
σκοπεῖ τῆς πρωτευούσης. Ἤδη πρὸ καιροῦ
ἐστὶν ἐκεῖνος εἰς τοῦ Αὐτοκράτορος,
αὐτοῦ τὰ σέβη φέρων, καὶ δεχόμενος
τὰς τελευταίας προσταγάς, μεθ' ὃ εὐθὺς
ἐνταῦθα σπεύσει χαίρων. Ἤγγειλα αὐτῷ,
ὡς διετάγην ὑπὸ τῆς Ἀνάσσης μου,
πλὴν τοῦ συνήθους ὅτι ἀποχωρισμοῦ
ἰδιαιτέρως ὧδε πρὸς στιγμὴν αὐτὸν
ἰδεῖν ἐπόθει, κ' εὐφροσύνης ἔμπλεως
ἐκεῖνος ὑπεσχέθη.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Κασσιόπη μου,
εἰς τὴν ἰδέαν τρέμω τῆς ἐντεύξεως
τῆς τελευταίας ταύτης, ἀλλ' ἦν ἄφευκτος.

Πρὶν ἀποχαιρετίσω τυπικῶς αὐτὸν
καὶ δημοσίως, καί πως τρυφερώτερον
ὡς. . . . φίλη εἰς τὸ καῖον στῆθος θλίβουσα,
ὑπομενῶ τὴν ὥραν ἴσως τὴν φρικτήν,
καὶ τὴν παραφροσύνην, ἣν αἰσθάνομαι
καταλαμβάνουσάν με, κατευνάσω πως.
Διὰ πορείαν κινδυνώδη, καὶ μακρὰν
ἀναχωρεῖ, καὶ ἴσως, φεῦ, οὐδέποτε
καὶ πάλιν ἀτενίσω τὴν μορφὴν αὐτοῦ
τὴν τρισπεφιλημένην. Ὢ μετανοῶ
ναί, μυριάκις ἤδη μετενόησα
εἰς τὴν ματαίαν ταύτην τὸν Κωνστάντιον
ὠθήσασα στρατείαν, καὶ ζητήσασα
τὴν πρόσκλησιν ἐκείνου! Οἴμοι, ἓν ἀρκεῖ,
ἓν βέλος ἵνα καταστρέψῃ τὴν ζωήν,
καὶ τῶν βαρβάρων πίπτουσιν ὡς χάλαζα
πυκνὰ τὰ βέλη. Φρίττω ὅλη ἡ σκληρὰ
ἰδέα ὅταν αὕτη μοὶ ἐπέρχηται.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Μὴ τήκεσαι ματαίως, Αὐτοκράτειρα!
Ἡ εἱμαρμένη φείδεται τῶν ἀγαθῶν.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Τί οὐκ ἀφῆκα μᾶλλον ἥσυχον αὐτὸν
εἰς τὰς Ἀθήνας, πλὴν σκληρῶς μ' ἐσπάρασσεν
ἡ ἀπηνὴς ζηλεία. Ἄλλος ὁ σκοπός,
τὰ σχέδιά μου ἄλλα. Πρὸ αὐτοῦ εὐρὺ
τὸ στάδιον ἐνδόξως ἐξετείνετο,
τὸ ἔργον μέγα ὄντως, ὑπεράνθρωπον,

πλὴν δὲ ἐκεῖνον τί τὸ ἀκατόρθωτον;
Κατησχυμένους, τρεπομένους εἰς φυγὴν
ἢ πλάνος μοὶ παρίστα φαντασία μου
τοὺς πολεμίους πανταχοῦ, μετ' οὐ πολὺ
σωθὲν τὸ κράτος, τροπαιοῦχον νικητὴν
ἐκεῖνον περιδόξως ἐπιστρέφοντα,
καὶ ἱερὸν τοῖς πᾶσι. Ταῦτα ἤλπισα
καὶ ὠνειρεύθην, οἴμοι, λησμονήσασα
ὁποία ἡ ἐσχάτη ἐξουθένωσις,
καὶ ἡ ἀναισθησία πᾶσα τῆς αὐλῆς!
Ἐνῷ ἐστὶν ὁ Καῖσαρ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν,
ἐνῷ, σὺν πάσαις ταῖς σαθραῖς δυνάμεσι
τοῦ σεσηπότος Κράτους, ἀσθενέστατος
καὶ τότε εἶναι ἤθελεν, ἀνδράρια
αὐτῷ γελοῖα δόντες τριακόσια,
κατὰ βαρβάρων οὕτω πέμπουσιν αὐτὸν
ἀναριθμήτων, κραταιῶν, καὶ τολμηρῶν.
Ὢ εἰρωνεία, βάναυσος περίγελως.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Ἡ Παναγία ἔσται ἀρωγὸς αὐτοῦ.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Τὸ προσωπεῖον ἀποῤῥίψαντες, αὐτὸν
ἀναφανδὸν εἰς τὸ σφαγεῖον πέμπουσι.
Ὁ τρόμος ἅμα ἔλειψε τοῦ Συλβανοῦ,
διὰ τὰ πεπραγμένα μετενόησαν,
καὶ τὰ πτερὰ δολίως τέμνουσιν αὐτοῦ,
φοβούμενοι μὴ ὄντως δοξασθῇ, κἀγώ,
ἐγὼ ἡ παραδοῦσα τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ,

ἐγὼ αὐτὸν ἡ εἰς τὸ ἄντρον σύρασα
ἀφρόνως τῶν δημίων, ἀπροστάτευτον,
κ' αἱμοσταγὲς περιβαλοῦσα σάβανον
ἀντὶ πορφύρας. Οἴμοι, τρισταλαίπωρος,
ἐγὼ ἡ δεχομένη πρόθυμος ἀεὶ
παντοειδεῖς θανάτους, καὶ μαρτύρια,
αὐτοῦ καὶ μίαν ἵνα σώσω τρίχα. Πῶς
ἰλιγγιᾷ ὁ νοῦς μου, καὶ ἀπόλλυται.
(Μικρὰ παῦσις).
Πλὴν ἔτι ἅπαξ κἂν αὐτὸν ἰδεῖν ποθῶ,
κ' εἰποῦσα ὅτι ἔνοχος ἐγὼ εἰμὶ
τῶν συμβαινόντων πάντων, εἶτα ἔλεος
αὐτῷ ζητῆσαι, ἔλεος, συγχώρησιν.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Ἐντὸς ὀλίγου καταφθάνει, Ἄνασσα.
Πρὸ τούτου σπεῦσον, πρὸς Θεοῦ, πραΰνθητι.
Κατανοῆσαι ὅτι δύναται τὸ πᾶν
ὁ Καῖσαρ ἐνθυμήσου.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Φίλη μὴ φοβοῦ.
Καρδίαν ἔχω, τῆς πορφύρας ταύτης πλὴν
αὐτὴν εὐκόλως αἱ διπλόαι κρύπτουσιν,
ὁσάκις ἀναγκαῖον. Ἀσθενῆ πρὸ σοῦ
γυναῖκα βλέπεις, πλὴν σὺ μόνη, Ἄνασσαν
οἱ ἄλλοι πάντες! Οὔτε ὑποθέσει κἂν
ὁ Πρίγκηψ ὅτι δάκρυα πικρότατα
οἱ ὀφθαλμοί μου, πρὶν εἰσέλθῃ, ἔχεον.
(Ὑπερηφάνως).

Ἡ Εὐσεβία, ἡ βασίλισσα εἰμί.

(Δακρύουσα).

Ἀλλὰ τοὺς θρήνους, ὅσον μόναι μένομεν,
ἐπίτρεψον· καὶ κλαῦσον, κλαῦσον μετ' ἐμοῦ!
Εἰσὶ προδόται, μυσαροὶ κατάσκοποι
οἱ μετ' αὐτοῦ πεμφθέντες πάντες, μόνος εἷς,
ὁ ἀγαθὸς πρεσβύτης Ὀρειβάσιος,
αὐτῷ ἀφέθη τέλος, κατ' ἐπίμονον
παράκλησίν μου, καὶ ὁ φίλος Θέογνις
αὐτῷ κἀκεῖνος ἕπεται, τῶν αὐλικῶν
τὴν σχέσιν ἀγνούντων ἐντελῶς αὐτῶν.
Φοβοῦμαι, τρέμω ὅλη, μὴ φονεύσωσι
τοῦ Βυζαντίου ἔξωθεν εὐθὺς αὐτὸν,
ματαίως περαιτέρω μὴ βαδίζοντες.
Ὦ τῆς δειλαίας! Τῆς δειλαίας!

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Ἄνασσα,
λατρεύει ἅπας ὁ στρατὸς τὸν Καίσαρα,
καὶ μετ' ἐκείνου ἔσται ἀσφαλέστατος.
Μεγάλα ἴσως οὐ ποιήσει πράγματα,
λαβὼν τοσούτους μόνον, πλὴν τίς οἶδε, ναί,
καθ' ὅλα τῶν ἐνταῦθα διαφέρουσιν
οἱ τὴν Γαλλίαν κατοικοῦντες, καὶ μακρὰν
τῆς πρωτευούσης ζῶντες, τίμιοι, καλοὶ
ἀπέμειναν. Ὁ Καῖσαρ ἴσως πλείονα
ἐπιχειρῆσαι δι' ἐκείνων δύναται,
ἀφ' ὅ,τι ἤδη φανταζόμεθα ἡμεῖς.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Φεῦ, μάταιαι ἐλπίδες, χίμαιραι κεναί.

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Πλὴν διατί; Ὁ Καῖσαρ ἥσυχος ἐστί, τὸ εὐγενὲς, ὡραῖον πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὑπὸ θείου φέγγους περιβάλλεται, καὶ ὁ θεὸς πρὸς μέγα ὡς εἰ ἔφερεν αὐτόν τι ἔργον. Ὅσον εὔελπις ἐστὶν αὐτὸς, Κυρία, καὶ ἡμεῖς ἐλπίζομεν.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ὦ Κασσιόπη, διατί εἰς τοὺς θνητοὺς καρδία ἐχαρίσθη; Ποίων συμφορῶν αὐτοῖς ἐκείνη πρόξενος ἐστί. Ψυχροὶ, ἀναίσθηται βιοῦντες, εἶναι ἤθελον εὐδαίμονες οἱ ἤδη τρισταλαίπωροι.

(Ἀκούονται ἔξωθεν βήματα, καὶ ἡ θύρα ἀναπετάννυται θορυβωδῶς. Εἰσέρχονται, καὶ παρατάσσονται ἑκατέρωθεν εὐνοῦχοι, καὶ δορυφόροι).

ΚΑΣΣΙΟΠΗ.

Ἰδοὺ ὁ Καῖσαρ, Ἄνασσα, πραΰνθητι.

ΕΥΣΕΒΙΑ, (στηριζομένη ἐπὶ ἀνακλίντρου).

Ὢ ἀποθνήσκω. Μετὰ τὰς εὐδαίμονας ἡμέρας, ὅτε παρ' ἐμὲ ηὐξάνετο παιδίον, κατὰ μόνας πρῶτον σήμερον αὐτὸν καὶ πάλιν ὄψομαι. Εἰσέρχεται.

———

ΣΚΗΝΗ Γ.'

ΕΥΣΕΒΙΑ. ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, περὶ τὰ τέλη ΚΑΣΣΙΟΠΗ. Ὁ Ἰουλιανὸς εἰσέρχεται δρομαῖος, κομψὴν φέρων στρατιωτικὴν στολὴν, καὶ, πλησιάσας, ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τῆς Αὐτοκρατείρας. Οἱ εὐνοῦχοι, καὶ δορυφόροι ἀποσύρονται. Ἡ Κασσιόπη ἀκολουθεῖ αὐτούς.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἀφότου ἐγεννήθην, ἡ καρδία μου,
ὑπὸ χαρίτων διδαχθεῖσα παμπληθῶν,
εὐγνωμοσύνην τρέφει ἀνεξάντλητον
πρὸς σὲ, ὦ Εὐσεβία, σὲ τὴν προσφιλῆ
τῶν νεαρῶν μου χρόνων εὐεργέτιδα.
Ἡ τελευταία αὕτη πλὴν ἐφάμιλλος
ἐστὶ πασῶν τῶν ἄλλων, χορηγοῦσά μοι
τὴν εὐκαιρίαν ἅπαξ ὁμιλῆσαι σοι
ἀνενοχλήτως, καὶ πρὸς ὥραν παρὰ σὲ
ἀναπαυθῆναι, ὡς εἰς ὄασιν φαιδρὰν,
πρὶν πλανηθῶ καὶ αὖθις εἰς τὴν ἔρημον.
Φεῦ, εἰς τὸ λαῦρον πέλαγος, ὦ Ἄνασσα,
εἰσέρχομαι τοῦ βίου ἤδη ἄπειρος.
Ἡ ἠρεμός μου, καὶ ἀθῶα ὕπαρξις,
ἡ σύμφωνος πρὸς πάσας τὰς ὀρέξεις μου,
εἰς διαρκῆ ἀγῶνα μεταβάλλεται.
Ἀντλῆσαι θάῤῥος παρὰ σὲ, καὶ δύναμιν,
πρὸ τούτου, ἦν μοι ὄντως ἀπαραίτητον,
ἐφόδιόν μου τὴν φιλτάτην θέαν σου
λαμβάνων, κ' ἐν κινδύνοις φυλακτήριον.

ΕΥΣΕΒΙΑ, (διστάζουσα).

Κἀγὼ, ὦ Καῖσαρ, ἐπεθύμουν παρ' ἐμὲ

θερμῶς ἰδεῖν σε, πρὸ τῆς ἐκστρατείας σου.
Ἐν μέσῳ ἐπισήμων συνεντεύξεων,
ἐν τῷ θορύβῳ, καὶ τῇ τύρβῃ τῆς αὐλῆς,
δυσκολωτάτη πᾶσα συνδιάλεξις,
καὶ τόσα ἔχω ἐρωτῆσαι πράγματα,
κἀγὼ εἰπεῖν σοι τόσα. Θέλω, ἀκριβῶς
ἀφοῦ τὸν βίον μοὶ ἐκθέσῃς πάντα σου
τὸν ἐν Ἀθήναις, εἶτα παρὰ σοῦ μαθεῖν
τὸν τρίβωνα ἂν χαίρων τὸν μαθητικὸν
πρὸς τὴν χλαμύδα τῶν Καισάρων ἤλλαξας,
ἢ προτιμᾷς ἐκεῖνον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἤμην εὐτυχὴς,
καθόσον δυνατή μοι ἐπὶ γῆς φρονῶ
ἡ εὐτυχία, ἐν Ἀθήναις, Ἀνασσα·
ὁ βίος μου ἡσύχως, καὶ ἀκύμαντος,
ἐν μέσῳ τῶν βιβλίων, καὶ τῶν φίλων μου,
ὡς δι' ἀνθέων, ἔῤῥεε, ῥυάκιον.
Μετὰ καρδίας θλιβερᾶς κατέλιπον,
καὶ μετ' ἀφθόνως δακρυόντων ὀφθαλμῶν,
τὴν πόλιν ὅπου ἀληθῶς εὐδαίμονας
ἐν τῇ πικρᾷ ζωῇ μου ἔζησα στιγμάς·
ἀλλ' εἰς τὸν κόσμον πρῶτος ὁδηγὸς ἡμῶν
τὸ ἱερὸν καθῆκον. Τὸ καθῆκον μου
ἐκάλεσέ με ᾧδε, καί πως χρήσιμος
ἂν εἰς τὸ κράτος καταστῶ, σοὶ χάριτας
ὀφείλω, τῇ τὰ μέσα παρασχούσῃ μοι.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ἡ εὐγενὴς ψυχή σου, Ἰουλιανέ,

τοὺς λόγους τούτους σοὶ ἐμπνέει, ἀλλ᾽ ἐγὼ
εἰμὶ τεταραγμένη, καὶ περίλυπος,
ἐγὼ ἡ ἀναιτίως, φεῦ, ἐκθεῖσά σε
εἰς οὐ μικροὺς κινδύνους, καὶ προδοῦσά σε
εἰς τῶν ἐχθρῶν σου τοὺς ἀσπλάγχνους ὄνυχας.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Οὐδόλως ταῦτα μὲ φοβοῦσιν, Ἄνασσα.
Ὑπὲρ πατρίδος πολεμῶν ἂν φονευθῶ,
οὐδὲν τοιούτου τέλους προσφιλέστερον,
οὐδ᾽ ἀγαπῶ τὸν βίον· πλὴν, ἐνόσῳ ζῶ,
τὸ χρέος μου ποιήσω ὅσον κάλλιον.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ὦ περὶ τούτου οὐδαμῶς ἀμφέβαλλον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ναὶ, οὐδ᾽ ἐλπίδων ὅλως ἄμοιρος εἰμί.
Φωνὴν ἀκούω ἐσωτερικήν τινα,
ἀναψυχοῦσαν, καὶ παρηγοροῦσαν με,
καὶ τὰς ἰδέας, πρὸς καιρὸν, τὰς μελανὰς
σχεδὸν τοῦ πνεύματός μου ἐκδιώκουσαν.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ὦ ἔστω αὕτη ἡ φωνὴ προαίσθημα.
Ἐγὼ πᾶν ὅ,τι ἠδυνάμην ἔπραξα,
τὸ δυσχερές σου ἔργον εὐκολύνουσα,
κ᾽ ἐμοῦ παραλαβεῖν σε θέλουσα μικρὸν
ἐνθύμημα, σὺν ἄλλοις κρύφα πράγμασι
βιβλιοθήκην ἔπεμψα, ἐγὼ αὐτὴ

ἐκλέξασα τοὺς τόμους, καὶ ἀθροίσασα·
εὑρήσεις πάντα ἐν αὐτῇ τὰ φίλα σου
τῶν πάλαι χρόνων ἔργα, καὶ συγγράμματα,
κἀκεῖνα ὧν ἀνάγκην ἔχεις σήμερον,
τὰ τοῦ πολέμου πάντα, τὰ στρατηγικά.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ Εὐσεβία, τὴν εὐγνωμοσύνην μου
πῶς σοι ἐκφράσω; Πάντα τὰ βιβλία μου;
Οὐδέν μοι δῶρον τούτου προσφιλέστερον.
Ἐν μέσῃ τῇ Γαλλίᾳ ἀποδίδως μοι
τὴν Ἀττικήν μου, τὰς Ἀθήνας, Ἄνασσα.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Τὴν ἐπ' αὐτῶν φροντίδα, καὶ τὴν μέριμναν
ἐνεπιστεύθην εἰς τὸν Ὀρειβάσιον,
ὅν, ὡς γνωρίζεις, ἀφιᾶσι παρὰ σὲ,
καταπεισθέντες.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἀμυθήτους χάριτας
ὀφείλω σοι.

ΕΥΣΕΒΙΑ, (μετὰ μικρὸν, διστάζουσα).

Καὶ ἤδη, πρὶν ἐπὶ καιρὸν
μακρὸν καὶ αὖθις χωρισθῶμεν, σκέφθητι·
οὐδὲν εἰπεῖν μου ἔχεις ἄρα ἕτερον;
Ὑπῆρχε χρόνος ὅτε πᾶν σου αἴσθημα,
ἰδέαν πᾶσαν παρευθὺς ἐγνώριζον.
Μητέρα τότε μ' ἀπεκάλεις.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἔτι νῦν
ἡ λέξις ἡ γλυκεῖα εἰς τὰ χείλη μου
πλανᾶται, πλὴν τί ἄλλο παρ' ἐμοῦ μαθεῖν
ποθεῖς; Οὐκ οἶδα....

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ναὶ, ἀφότου ἔφυγες,
ζῶν παρ' ἐμὲ ἀφότου ἔπαυσας, τυχὸν
μὴ μετεβλήθης, μή τι ἡ καρδία σου
μυστήριον ἐγκλείει ὅπερ ἀγνοῶ;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πλήν, Ἄνασσα;

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ὢ βλέπεις!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πλὴν, Βασίλισσα;

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Βασίλισσαν μὴ λέγε· φίλη σου πιστὴ
ὡς πρῴην οὖσα, θέλω πᾶν λεπτομερῶς,
πᾶν ἀφορῶν σε νῦν γνωρίσαι

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ναί, κ' ἐγώ,
οὐδὲν ποθῶ σοι ἀποκρύψαι, Ἄνασσα.
Ὡς λέγεις, ἤλλαξέ τι ὄντως ἔκτοτε,
καὶ νέον ἐγεννήθη πάθος ἐν ἐμοί.

Ναί, ἀγαπῶ.

ΕΥΣΕΒΙΑ, (ὠχριῶσα).

Τί εἶπες; Ἀγαπᾷς; Πολύ;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἐξ ὅλης μου καρδίας, τρυφερώτατα.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Κ᾽ ἐστὶ τοσούτου ἡ γυνή, ἣν ἀγαπᾷς
ἀξία φίλτρου;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ ἀνάξιος εἰμὶ
ἐγὼ ἐκείνης, Εὐσεβία. Ἄϋλος
ἐστὶν, ἀθώα κόρη, καθαρὰ, λευκὴ,
ὡς ἡ χιὼν ἡ πρώτη. Σκεπτικοί, ἠδεῖς
οἱ ὀφθαλμοὶ, καθρέπται τῆς ψυχῆς αὐτῆς,
καὶ ἡ ψυχὴ ἐκείνη πλήρης ἔρωτος.
Ὡς εἰ τοῦ κόσμου ἄποικός τις μόνον ἦν,
αὐτοῦ τὴν πονηρίαν πᾶσαν ἀγνοεῖ·
ὁ νοῦς παιδός, κ᾽ εἰς πάντας ἀναφαίνεται
αὐτῆς τοὺς λόγους ἡ καρδία ἡ χρυσῆ.

ΕΥΣΕΒΙΑ, (κλονιζομένη).

Ὦ φρίκη!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πῶς; Τί λέγεις;

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Τίποτε. Λοιπόν;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Παραμυθίαν παρ' αὐτῇ ἐζήτησα
τὸ πρῶτον, ἡ γλυκεῖα ἀπεκοίμιζεν
αὐτῆς φωνὴ τοὺς πόνους, τὴν ἀνίαν μου,
πλὴν κατ' ὀλίγον εἶδον ἀλλοιούμενον
ἐμὲ αὐτόν, πληγή τις μοὶ ἐφαίνετο
βαθεῖα ὅτι ἐν ἐμοὶ ὀρύσσεται,
ἀλλὰ συγχρόνως ὅτι ὅλος ἀναζῶ,
περὶ ἐμὲ ἡ πλάσις ὅτι μειδιᾷ,
αἰσθήματα, καὶ πόθοι, οὓς ἐνόμιζον
πρὸ χρόνου τεθνηκότας, αὖθις ἤρξαντο
ἀναβιοῦντες, ἤμην εὐτυχέστερος,
χαρὰ κρυφία ἐξηπλοῦτο ἐν ἐμοί,
καὶ ἄγνωστός τις πόνος, ἀλλ' ἡδονικός·
ἑκατοντάκις τῆς ἡμέρας πρὸς αὐτὴν
ἐπορευόμην, λογισμὸν μακρὰν αὐτῆς
ἐκείνην εἶχον μόνον, προσφιλέστατον,
καὶ ὅλος ἐτηκόμην.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ναί, καὶ δυστυχὴς
αὐτῆς μακρὰν εἶς ἤδη.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Δυστυχέστατος.
Παραμυθία ἦν ἐκείνη μόνη μου,
ἐκείνην ἀπολέσας, πάντ' ἀπώλεσα,

καὶ πρὸ βραχέως μόλις στερηθεὶς αὐτῆς,
τῆς ἐπανόδου τὴν χρυσῆν ἀνακυκῶ
ἐν νῷ ἡμέραν, καὶ πυρώδη ἀσπασμὸν
τοῦ χωρισμοῦ τὴν μνήμην ἐξαλείφοντα.

(Ἡ Εὐσεβία πιέζει τὴν καρδίαν αὐτῆς διὰ τῶν χειρῶν, ἐνῷ ὁ Ἰουλιανὸς ὁμιλεῖ, καὶ τέλος πίπτει ἀναίσθητος ἐντὸς ἀνακλίντρου).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (ῥιπτόμενος γονυκλινὴς παρ' αὐτῇ).

Θεοί! Τί τρέχει; Πάσχεις, Αὐτοκράτειρα;
Τί ἔχεις; Τί συνέβη; Τί αἰσθάνεσαι;
Ποῦ αἱ γυναῖκες; Κασσιόπη! Σπεύσατε.
Ἡ Εὐσεβία πάσχει. Βοηθήσατε.
Ἐπάγησαν αἱ χεῖρες. Φίλη προσφιλής!
Ἐπικουρίαν δότε.

(Ἀνεγείρεται, καὶ σπεύδει πρὸς τὴν θύραν).

ΕΥΣΕΒΙΑ, (ἀνοίγουσα τοὺς ὀφθαλμούς).

Ἰουλιανέ,
τὸ πᾶν παρῆλθε, μεῖνον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τύχῃ ἀγαθῇ!
Ἐπάγη μοι τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας.

(Γονυπετεῖ αὖθις παρὰ τῇ Αὐτοκρατείρᾳ).

ΕΥΣΕΒΙΑ, (περιβάλλουσα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐρωτικῶς διὰ τῶν βραχιόνων).

Ὦ
εὐκόλως πῶς τρομάζεις. Ἦν ἀσήμαντος
ἀσθένειά τις, ἥτις συνεχῶς μικρὸν
μὲ καταβάλλει, κ' εἶτα καταλείπει με,

οὐδ' ἴχνος ἀφιεῖσα. Κάλλιστα εἰμί,
μικρᾶς ἀνάγκην ἔχω ἀναπαύσεως,
καὶ τοῦτο μόνον. Φαίνεται ἡ λύπη μου
διὰ τὴν στέρησίν σου, καίτοι ἄξιος
οὐκ εἶς σὺ πλέον τῆς ἀγάπης μου. Ναί, ναί.

(Παίζουσα, ἀλλὰ μετὰ λύπης).

Οὐδέν συ ἤδη πλέον ἔχεις μέλημα
πλὴν τῆς ξανθῆς σου κόρης, πάντας τοὺς λοιποὺς
πρὸ χρόνων ὅλως φίλους ἐλησμόνησας,
ἂν σὲ φιλῶσιν ἔτι ἀδιάφορον
ἐστί σοι πάντως, ψυχρανθέντι δι' αὐτούς·
ὁ νέος ἔρως πᾶν σου ἄλλο αἴσθημα
ἐφόνευσε.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τί λέγεις;

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Τὴν ἀλήθειαν.
Σὺ μόνος εἶπες τοῦτο. Σὲ ἀναψυχεῖ,
σὲ συντηρεῖ ἐκείνης ἡ ἀνάμνησις
εἰς τοὺς κινδύνους, ποθητὸν τὸν θρίαμβον
καθίστησιν ἐκείνης ἡ χαρά, καὶ εἰς
ἂν σὲ ἀμείψῃ ἀσπασμός, τοὺς πόνους σου,
τὰ πάντα τότε λησμονήσεις παρευθύς.
Ἀχάριστε, κ' ἑτέρα οὐχ ὑπάρχει τίς,
προσευχομένη ὑπὲρ σοῦ νυχθημερόν,
καὶ ἥτις τρισευδαίμων, ὑπερήφανος,
ἂν ἐπιτύχῃς, ἔσται, καὶ δυστύχημα

ἂν σοὶ συμβῇ τι σοβαρόν, μὴ γένοιτο,
οὐδ' ἐπιζήσει.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ,

Φίλη Αὐτοκράτειρα,
εἰς τὴν ψυχήν μου βάλσαμον οἱ λόγοι σου
ἐγχέουσι. Τὴν Ἕλλην ἀγαπῶ πολύ,
ἐκ τῆς ψυχῆς μου πάσης, τοῦτο ἀληθές,
τὴν διὰ σὲ ἀγάπην πλὴν ὁ ἔρως μου
οὐδόλως μεταβάλλει. Τὴν καρδίαν μου
ὑμεῖς αἱ δύο ἔχετε. Ἀμφότεραι
εἰς τοὺς κινδύνους αἱ προστάτιδες θεαί,
ὁ θησαυρός μου ἔσεσθε ὁ πλούσιος,
παραμυθία τῶν δεινῶν μου, ἄπειρος
τῶν ταλαιπωριῶν μου ἀμοιβή. Ναί, ναί,
ὑμῶν τὴν μνήμην φέρων μόνον θώρακα,
οὐδὲν φοβοῦμαι, πᾶσαν ἤδη προκαλῶ
τὴν Γαλατίαν, εὔελπις ἀπέρχομαι.
Ἡ τελευταία αὕτη ὥρα παρὰ σοὶ
ὡς θεῖον ἦν μοι βάπτισμά τι, Ἄνασσα,
εἰς τὴν παλαίστραν ἤδη καταβαίνοντι.

(Ἀκούονται ἔξωθεν σαλπισμοί, καὶ θόρυβος).

Πλὴν ἄκουσον! Ὁδεύει ὁ στρατός, κἀγὼ
εἰσέτι μένω. Χαῖρε, Αὐτοκράτειρα.

ΕΥΣΕΒΙΑ, (θλίβουσα αὐτὸν ἐπὶ τοῦ στήθους).

Ὢ μὴ ἀπέλθῃς ἔτι. Μέλαν, φοβερὸν
προαίσθημα τὸν νοῦν μου ἐπεσκότισε.
Ἐσχάτη αὕτη ἡ συνέντευξις ἡμῶν,
φωνή μοι λέγει μυστική. Ἡ τάλαινα

οὐκ ὄψομαί σε πλέον, χωριζόμεθα
διὰ παντός. Ὦ Πρίγκηψ, ἡ ταλαίπωρος
οὐκ ὄψομαί σε πλέον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Θάῤῥει, Ἄνασσα,
ταχέως αὖθις ἐπιστρέψω παρὰ σοί,
κ' ἐλπίζω ὅτι ἔσομαι τοῦ φίλτρου σου
ὀλίγον τότε ἴσως ἀξιώτερος.

(Σάλπιγγες).

Αἱ σάλπιγγες ἠχοῦσι. Αὐτοκράτειρα,
ἀνάγκη πᾶσα, χαῖρε!

(Ζητεῖ ἀνεγερθῆναι).

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ἰουλιανέ.

(Ἐναγκαλίζεται ἔντρομος, καὶ ἀσπάζεται αὐτὸν περιπαθῶς. Μετά τινα ὥραν συνέρχεται εἰς ἑαυτήν, ἀναπηδᾷ, φρίττουσα δι' ὅ,τι ἔπραξε, καὶ ἀποχωρεῖ τινα βήματα. Τέλος, ἀφοῦ κατανικήσῃ ἑαυτήν, ἡσυχώτερον, ἀλλὰ μετὰ τρεμούσης φωνῆς).

Συγχώρησον, ὦ Καῖσαρ, τὴν ἀνοίκειον,
παιδαριώδη ταύτην ἴσως ἔκχυσιν
τῆς παλαιᾶς στοργῆς μου. Εὐεξήγητος
ἐστὶ, καὶ ὅλως φυσική. Ναὶ, ὕπαγε
ἡ δόξα ὅπου, τὸ καθῆκον σὲ καλεῖ,
πλὴν μὴ λησμόνει ὅτι ἡ Βασίλισσα
θερμῶς, ἀδιακόπως θέλει εὔχεσθαι
τὴν νικηφόρον ἔκβασιν τῶν ὅπλων σου,
καὶ ὅτι ἀπομένει εἰς Βυζάντιον
τίς ὅστις θέλει ἀνενδότως μεριμνᾷν,
καὶ πᾶν τὸ ἀνθρωπίνως δυνατὸν ποιεῖν,

κινδύνων ἵνα σὲ φυλάττῃ, ἢ μικρόν,
ἂν δύναταί πως, βελτιοῖ τὴν θέσιν σου.

(Δίδωσιν αὐτῷ τὴν χεῖρα. Ὁ Ἰουλιανὸς ἀσπάζεται αὐτήν, κλίνων τὸ γόνυ, καὶ εἶτα φεύγει δρομαῖος, τελευταῖον ποιῶν νεῦμα ἀποχαιρετισμοῦ. Ἅμα ἐξέλθῃ, ὁρμᾷ ἡ Εὐσεβία πρὸς τὴν θύραν, ὡς ἵνα κρατήσῃ αὐτόν, καὶ εἶτα πρὸς τὸ παράθυρον, ὃ ἀνοίγει. Ἀκούονται ἔξωθεν σαλπισμοί, ἐνθουσιώδεις ἀλαλαγμοί, καὶ μουσικὴ τοῦ στρατοῦ ἀποχωροῦντος).

ΚΑΣΣΙΟΠΗ, (εἰσερχομένη).

Κυρία, θάῤῥει!

(Ὁ κρότος βαθμηδὸν μακρύνεται. Ἡ Εὐσεβία μένει μετὰ τεταμένων ὀφθαλμῶν παρὰ τὸ παράθυρον, καὶ τέλος)

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Οἴμοι, ἀνεχώρησε!

(φωνοῦσα, πίπτει ἀναισθήτως παρ' αὐτό.
Ἡ Κασσιόπη σπεύδει πρὸς αὐτήν, ἐνῷ πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Αἴθουσα ἐν τοῖς μεγάλοις ἀνακτόροις. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, ΟΥΑΛΕΝΣ, καὶ οἱ ΛΟΙΠΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ, πλὴν τοῦ Σαλουστίου, κάθηνται περὶ τράπεζαν ἐν συμβουλίῳ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὁποίας τοίνυν ἔχομεν τοῦ Καίσαρος
εἰδήσεις; Ἤδη μὴν ὁλόκληρος ἐστὶν
ἀφοῦ ἀπῆλθε.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Φεῦ, Μεγαλειότατε,

κακὰς εἰδήσεις, ὀλεθρίας ἔχομεν,
καὶ ἀληθῶς ἀμέσως αἱ προῤῥήσεις μου
μὴ ἤρξαντο, φοβοῦμαι, ἀληθεύουσαι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τί λέγεις; Πῶς ἀμέσως ἀληθεύουσαι;

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Τῆς Ἀγριππίνης ἀποικίας ἔμαθεν
ὁ Καῖσαρ ἐν Ταυρίνῳ τὴν ἐκπόρθησιν.
Μετὰ τὴν ἧτταν ταύτην παραλογισμὸς
καὶ ἡ ἐλπὶς ἀκόμη ὅτι σώσει τὶ
τὴν Γαλατίαν. Ἦν ὁ ἔσχατος φραγμὸς
ἐκείνη, ὁ κωλύσας ἄχρι σήμερον
τῶν πολεμίων τὸν ῥαγδαῖον χείμαῤῥον
τὰς πρὸς δυσμὰς ἐκείνας πάσας χώρας σου,
ὦ Ἄναξ, κατακλύσαι. Ἡ ἐπιστροφὴ
τὸ μόνον ἄρα ἔτι, ὅπερ ἔμενε
τῷ Καίσαρι, καὶ πάντων τὸ καλλίτερον.
Πλὴν ἀντὶ τούτου εἰς Βιέννην ἔσπευσεν
ἐκεῖνος. Τί σκοπεύων, τί ζητῶν, ἰδοὺ
τὸ ζήτημα, καὶ τρέμω ὅτι μυστικὰ,
ὀλέθρια ἐγκρύπτει ὄντως σχέδια.
Τὸ πρᾶγμα ἄλλως ὅλως ἀνεξήγητον.

Μ. ΔΟΥΞ.

Τῷ Δομεστίκῳ κατὰ πάντα σύμφημι·
κἀγὼ πιστεύω ὅτι πιθανώτατα
ἀπαίσια ὁ Καῖσαρ μηχανᾶται.

O ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΕΩΝ.

Ναί,
ὀλίγης ἅμα στρατηγῆσαι δυνηθεὶς
δυνάμεως, ἀμέσως ἐλησμόνησε
τοῦ αὐταδέλφου τὸ πικρὸν παράδειγμα,
καὶ ἤρξατο ἐκείνῳ πράττων ὅμοια.

O Μ. ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ.

Ἀνέφελον τὸ μέλλον οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ,
ὡς οὐδ' ἐκείνου ἡ ψυχὴ ἀνέφελος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Καὶ πῶς ἐδέχθη ἄρα ὁ λαὸς αὐτὸν
ὁ τῆς Βιέννης;

O ΤΑΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ.

Ὡς ἡμίθεον τινὰ,
καὶ ὡς σωτῆρα, πᾶσαν ἀνακτήσαντα
τὴν Γαλατίαν ἤδη. Χαῖρον ἔσπευσε
τὸ πλῆθος ὅλον πρὸς ὑπάντησιν αὐτοῦ,
ἐν πόλει τῆς Γαλλίας εἰσερχόμενον
ἐπίσημον τὸ πρῶτον, καὶ αὐτόχρημα
θριάμβου δίκην μετ' αὐτοῦ εἰσήλασε.

O ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ.

Ἀνθῶν τοὺς δρόμους κατεστόλιζε πληθύς,
κ' ἐχόρευον παρθένοι πρὸ τοῦ ἅρματος.

O ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ.

Αὐτῶν ἐλπίδα τελευταίαν, καὶ θεὸν,

καὶ λυτρωτὴν ἐκάλουν, καὶ ὁμοίωμα
τοῦ Πάππου Κωνσταντίου Χλώρου ἀκριβές.

Ο Μ. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑΡΧΗΣ.

Ἡ ἀγαθότης, ἔκραζον, ἐλάμπρυνεν
αὐτοῦ τὴν ὄψιν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ αὐτό,
καὶ διὰ δάφνας, ὡς ἐκείνου, τὸ εὐρὺ
αὐτοῦ ἐπλάσθη μέτωπον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τί λέγετε;

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ἁπλῶς καὶ μόνον ὅ,τι ἀπετόλμησαν
τὰ σκύβαλα ἐκεῖνα συναρθρῶσαι. Ναί,
πλὴν τοῦτο πᾶν οὐκ ἔστι, καὶ παράπονα,
παράπονα, ἃ χαίρων βεβαιότατα
ὁ φίλτατός σου ἤκουσεν ἐξάδελφος,
οἱ μυσαροὶ ἐκεῖνοι ἐξεστόμισαν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τωόντι; Ἐξηγήσου καθαρώτερον.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ἵν' ἀνατρέψῃς τότε τὸν Μαγνέντιον,
λαβόντα τὴν πορφύραν, συνεμάχησας
μετὰ βαρβάρων, ἔλεγον, ἀφεὶς αὐτοῖς
τὴν χώραν πᾶσαν ἕρμαιον ἐλεεινόν·
εἰς ἀπεχθῆ δουλείαν, καὶ ὁλοσχερῆ
καταστροφήν, ἁπάσας κατεδίκασας

τοῦ Κράτους τὰς πρὸς Νότον ἐπαρχίας σου,
καὶ τέλος, ὅταν κατεβλήθη ὁ ἐχθρὸς,
ἀντὶ παντοιοτρόπως τοὺς τὰ πάνδεινα
παθόντας βοηθῆσαι ὑπηκόους σου,
καὶ θεραπεῦσαι τὰς πληγὰς, ἃς ἤνοιξας,
ἀπέστειλας ἁρπάγων φορολόγων σου
ἀγέλην, τοὺς ἀθλίους ἐκβιάσουσα
πολίτας πάντας ἀποτῖσαι παρευθὺς
τοὺς ὑπερόγκους φόρους, οὓς σοί ὤφειλον,
καὶ πάντας ὅσους ὑπεξήρεσεν αὐτοῖς
ὁ ἐπαναστήσας πρὶν Μαγνέντιος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τοὺς φαύλους!

Ο Μ. ΠΡΙΜΜΙΚΗΡΙΟΣ.

Ναί, Μονάρχα Ὑπερένδοξε,
τοιαῦτα, κ' ἔτι πλείονα οἱ ἄθλιοι
ἐκεῖνοι φλυαροῦσι.

Ο ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΗΣ.

Καὶ τὸ χείριστον,
ἐκεῖνον, μόνον ἀσθενὲς ἀπαύγασμα
τῆς λάμψεώς σου, εὐφημοῦντες δέχονται,
λατρεύουσι, κ' εἰς θρόνον περιάγουσι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τοὺς ἀπευκταίους! Ποία ἡ ποινὴ αὐτῶν;
Τὴν πόλιν καταστρέψω.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Βασιλεῦ, τὸ πᾶν,
τὸ πᾶν ἀκόμη οὐ γνωρίζεις. Βαρυνθεὶς
τὴν ἐγνωσμένην χαμερπῆ προσποίησιν
αὐτοῦ, τὴν φαύλην, τὴν φρικτὴν ἀλήθειαν
σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ὡμολόγησε.
Ἐχθρὸς ἐστὶν ὁ Καῖσαρ, Ἄναξ, τοῦ Θεοῦ
τοῦ ἀληθοῦς καὶ μόνου.

(Πάντες ποιοῦσι τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ).

Μυσαρὸς ἐστὶν
εἰδωλολάτρης. Μόνη ἡ ἐπίγειος
οὐ κινδυνεύει βασιλεία, οὗτος ἂν
ποτὲ ἰσχύσῃ ὁ υἱὸς τοῦ Σατανᾶ,
ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀπόλλυται!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Χριστέ μου, σῶσον.

ΤΙΝΕΣ.

Κύριε, ἐλέησον.

(Οἱ ἄρχοντες, τεθορυβημένοι, ψιθυρίζουσι πρὸς ἀλλήλους).

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Πᾶν ὅ,τι λέγω βεβαιότατον ἐστί,
κ' ἐσχάτως ἔτι ἀπεδείχθη καθαρῶς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πῶς; Πῶς; Εἰπέ μοι.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Κατὰ τρόπον θετικόν.
Ἐνῷ ἐκεῖνος εἰς Βιέννην ἔφιππος
εἰσήρχετο, ἐξαίφνης ἔκραξε γυνὴ
τυφλὴ ἐκ τοῦ ὁμίλου. — Τί νομίζετε;
— « Ἀγάλλεσθε, Γαλάται, ἔφθασεν, ἰδού,
ὁ ἀναστήσων τοῦ Ὀλύμπου τοὺς Θεούς. » —

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Φρικῶδες!

ΤΙΝΕΣ.

Ἀπευκταῖον!

ΑΛΛΟΙ.

Τρισαπαίσιον!

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Εἰς τοῦ ἀλιτηρίου ἤστραψε χαρὰ
τὸ πρόσωπον ἀμέσως· ὁ ἀνόητος
ἐνόμισε βεβαίως ὅτι ἔσπευσεν
ἐκ τοῦ Ὀλύμπου εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ,
μορφὴν λαβοῦσα γραίας, ἡ σοφὴ Παλλάς,
ἢ ἄλλη τὶς θεότης τρισκατάρατος,
καὶ εἰς τοὺς λόγους ἔκτοτε θρασύτερος
κατέστη, εἰς τὰς πράξεις τολμηρότερος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὦ τὸν προδότην.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ὅλως ἀναμφίβολον.

Ἐστὶν εἰδωλολάτρης.

Ο ΠΑΡΑΚΟΙΜΟΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΣΦΕΝΔΟΝΗΣ

Τί ἀπαίσια
ὁ νοῦς αὐτοῦ ἐγκλείει εὐκατάληπτον
ἐκ τούτου μόνου.

Ο Μ. ΠΑΠΠΙΑΣ.

Μυστικῶς εἰς τοὺς βωμοὺς
βεβαίως θύει τῶν θεῶν τῶν ἄλλοτε,
καὶ τ' ἀπευκταῖα ἐκτελεῖ μυστήρια.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Καὶ τί ποιήσω ἤδη; Τί νομίζετε;

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Τὸ πρᾶγμα ὄντως δυσχερές. Οὐδὲν ἐγὼ
προτείνω...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πλήν...

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Τὸ μόνον, ὃ ἀπέμεινεν
ἡμῖν, ὦ Ἄναξ, νῦν, ἑκόντος ἄκοντος,
τοῦ Καίσαρος ἀμέσως ἡ ἀνάκλησις
ἐστί, καὶ τῶν ταγμάτων ἡ ἀφαίρεσις,
ἐφ' ὧν τανῦν ἱδρύει τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ.
Τὸν δόλον πλὴν εἰς ταύτην τὴν περίστασιν,
οὐχὶ τὴν βίαν συμβουλεύω· δύναται

σπουδαίαν ἴσως ὑποστήριξιν εὕρεῖν
ὁ Καῖσαρ εἰς τὰ μέρη ὅπου νῦν ἐστί.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, (περίφοβος).

Δυσάρεστα προβλέπω; Βοηθήσατε
τὸν Βασιλέα. Μή με καταλίπητε!

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Καλῶς γνωρίζει ἡ Μεγαλειότης σου
τὰ πάντα ὅτι ὅλοι θυσιάζομεν
ὑπὲρ Αὐτῆς προθύμως. Ὅ,τι τάχιστα
ἐνεργηθήτω τοῦ στρατοῦ ἡ πρόσκλησις
ὑπὸ προφάσεις διαφόρους, εὐφυεῖς,
μηδὲν ἐκείνου ἐννοοῦντος κατ' ἀρχάς.
Πλήν, καὶ τυχόν τι μυρισθείς, οὐδέποτε
εὐθὺς τολμήσει φανερὰν παρακοήν,
καὶ μετὰ ταῦτα, καὶ τολμήσας, ἀσθενής,
καὶ ὅλος ἔσται ὑποχείριος ἡμῶν...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ναί, εὖγε, εὖγε! Ἡ ἰδέα φαεινή.
Τὴν ὑψηλήν μου ἔχει ἔγκρισιν. Ὑμεῖς
οὐ συμφωνεῖτε, ἄρχοντες;

ΤΙΝΕΣ.

Πληρέστατα.

ΑΛΛΟΙ.

Ὁλοτελῶς.

ΑΛΛΟΙ.

Καθ' ὅλα συμφωνότατοι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τὴν ἀναγκαίαν σὺ, Δομέστικε, λαβὲ
φροντίδα, ἵνα τάχιστα, καὶ ἀκριβῶς,
τὸ σχέδιόν μου τὸ σοφὸν ἐκτελεσθῇ.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Φροντίσω περὶ πάντων. Ἱερὰ ἐστὶ
τοῦ Βασιλέως δι' ἐμὲ ἡ θέλησις.

('Ανοίγει μετὰ κρότου ἡ θύρα,
καὶ εἰσέρχεται ἡ Εὐσεβία ἀσθενὴς, καὶ στηριζομένη ἐπὶ τῆς Κασσιόπης.
Πάντες ἐγείρονται, πλὴν τοῦ Κωνσταντίου).

ΣΚΗΝΗ Ε'.

Οἱ τῆς προλαβούσης σκηνῆς, καὶ ΕΥΣΕΒΙΑ, μετὰ τῆς Κασσιόπης, καὶ ἀκολουθίας. Μετ' ὀλίγον ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Αἰτῶ συγγνώμην, Ἄναξ, διακόπτουσα
τὰς ἐπισήμους διασκέψεις, ἔφθασεν
ἐκ Γαλατίας πλὴν ὁ Ὀρειβάσιος,
ὃν προσκαλέσεις, ὡς πιστεύω, παρευθὺς,
κ' ἐπιθυμῶ ἀκοῦσαι τ' ἀγγελλόμενα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὢ τί μοὶ λέγεις! Ἔρχεται θεόπεμπτος.

Σπευσάτω ᾧδε. Πλὴν, Κυρία, διὰ σὲ
οὐκ ἔσται τοῦτο λίαν κοπιαστικόν;
Οὐ κάθησαι; Πῶς ἔχεις σήμερον;

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Πολὺ
καλλίτερον· μυρίας χάριτας.

(Κάθηται παρὰ τὸν Κωνστάντιον, καὶ νεύει τῇ ἀκολουθίᾳ αὐτῆς, ἥτις ἀποσύρεται μετὰ τῆς Κοσσιόπης. Οἱ ἄρχοντες ἀναλαμβάνουσι τὰς θέσεις αὐτῶν. Εἰσέρχεται ὁ Ὀρειβάσιος, καὶ προσκλίνει).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, (πρὸς τὸν Ὀρειβάσιον).

Πολὺ
καὶ πάλιν ὅτι ὑγιᾶ σὲ βλέπομεν
χαιρόμεθα, ὦ ἄρχον. Εἰς Βυζάντιον
ὁ κομιστὴς ὁποίων εἰς εἰδήσεων;

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Περιπαθῶς ὁ Καῖσαρ Ἰουλιανὸς
τὸν μέγαν τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκράτορα,
κ' ἐξάδελφον, προσλέγει, καὶ ἀσπάζεται.
Ἐμὲ δὲ πέμπει πάντα, ὅσα ἔπραξε
κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον, ἵν' ἀφηγηθῶ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Καλῶς.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ναί, πάντα λέγε.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Σὲ ἀκούομεν.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ὡς πάντως οἶδεν ἡ Μεγαλειότης σου,
ὁ Καῖσαρ εἰς Βιέννην κατεσκήνωσε,
τῆς Γαλατίας πόλιν ἀξιόλογον,
κ' εἰσέτι ἐλευθέραν. Μένων δ' ἐν αὐτῇ,
ἐνησχολήθη ἄπειρον στρατολογῶν
τῶν ἐντοπίων πλῆθος, οὓς εἰς τάγματα
εὐθὺς, καὶ λεγεῶνας ἐσχημάτισε,
καὶ τάχιστα τελείως ἐξεγύμνασε.

(Οἱ ἄρχοντες ποιοῦσι σημεῖα δυσαρεσκείας).

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (κατ' ἰδίαν).

Κατάρα! Τοῦτο ἐφοβούμην μάλιστα.
Ὁ νέος οὗτος πράγματα παρέξει μοι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τῳόντι; Εὖγε! Πῶς πλὴν τοῦτο ἔπραξε;

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ἐκεῖ λατρεύει ὁ λαὸς τὸν Καίσαρα,
καὶ ὑπ' αὐτὸν προθύμως κατατάσσεται,
αὐτὸν σωτῆρα, λυτρωτὴν ἀποκαλῶν,
καὶ σὺν αὐτῷ τὴν νίκην ἄφευκτον φρονῶν.
Καὶ ὄντως, καίτοι πρὸ βραχέως θώρακα
ἐφόρεσεν ὁ Καῖσαρ στρατιωτικόν,
εἰς τοὺς ἀρίστους ἤδη δοῦναι δύναται
μαθήματα εὐκόλως στρατηγοὺς ἡμῶν.

Ο Μ. ΔΟΥΞ.

Οὐ σοὶ ζητοῦμεν γνώμας. Πάντα καθαρῶς
εἰπὲ τὰ πεπραγμένα, κ' εἶτα σίγησον.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Τὴν γνώμην μου οὐ λέγω μόνην, ἄρχον Δοὺξ,
τῆς οἰκουμένης πάσης ἀσθενὴς εἰμὶ
ἠχώ. Ἡ οἰκουμένη ἤδη ἅπασα
τῷ Καίσαρι παιᾶνας, κ' ἐπινίκια
ἐτόνισε.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (λησμονούμενος).

Ἀχρεῖε!

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ἄρχον!

ΕΥΣΕΒΙΑ,

(θεωροῦσα ἀσκαρδαμυκτεὶ τὸν Μ. Δομέστικον, πρὸς τὸν Ὀρειβάσιον).

Σοὶ ζητεῖ
συγγνώμην. Ἠστεΐσθη. Λέγε, φίλε μου.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Τὴν Ἀγριππίνην ἀποικίαν οἱ ἐχθροὶ
κατέλαβον ἐσχάτως ἔτι, τὰς λοιπὰς
μέχρι Λουγδούνου πόλεις ὅλας πρὸ πολλοῦ
σφετερισθέντες, καὶ τὴν χώραν ἅπασαν
ἐλεεινῶς δῃοῦντες· πλὴν τὸν Καίσαρα
αὐτῶν οὐδόλως ἡ ἰσχὺς ἐφόβισε,
καὶ τὴν Βιέννην, ἅμα παρασκευασθείς,

ἀφῆκεν, ἵνα τῶν ἐχθρῶν τὰ φρούρια,
ἀπομονώσας, ἐκπορθήσῃ ἓν πρὸς ἕν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τί ἓν πρὸς ἕν; Συγχρόνως πάντα ἔπρεπε.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ἀπὸ βοῤῥᾶ πρὸς νότον ὅθεν ἔσπευσεν,
ὑπ' ἐχθρικῶν μακρόθεν διωκόμενος
στιφῶν, καὶ ἅμα εἰς τὸν Βαρβατίονα,
τὸν Κόμητα, σκηνοῦντα εἰς τὸ Ῥαύραχον,
ἐμήνυσε κρυφίως δι' ἐμοῦ αὐτοῦ,
εἰκοσιπέντε χιλιάδας ἐκλεκτῶν
λαβὼν παραῤῥηνείων, ὅ,τι τάχιστα
ἐξ ἀντιθέτου σπεῦσαι διευθύνσεως,
ἐν μέσῳ δύο πάντας οὕτω στρατιῶν
ἐγκλείων τοὺς βαρβάρους. Νίκη ἀσφαλής,
ἐκείνου παραυτίκα ὑπακούοντος,
τὸ σχέδιον ἀφεύκτως τοῦτο ἔστεφεν,
οὐχὶ πλὴν μόνον αὐθαδῶς ἠψήφισε
τοῦ Καίσαρος ἐκεῖνος τὰ μυνήματα,
ἀλλὰ καὶ πέμψαι εὐτελεῖς τινὰς αὐτῷ
ἠρνήθη ὅλως λέμβους, ὧν ἀπόλυτον
ὁ Καῖσαρ εἶχε χρείαν, ἵνα δι' αὐτῶν
τῶν ἐν τῷ Ῥήνῳ νησιδίων τοὺς ἐχθροὺς
διώξῃ, καὶ ὑπούλως ἔκαυσεν αὐτάς.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ὦ τὸν προδότην.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (*κατ' ἰδίαν*).

Ὡραιότατα.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Φρικτὴ
ἡ τιμωρία πλὴν ταχέως κατ' αὐτοῦ
θεόθεν ἀπεστάλη. Αἴφνης οἱ ἐχθροὶ,
ἐπιπεσόντες, κατετρόπωσαν αὐτόν,
τοὺς λεγεῶνας πάντας διεσπόρπισαν,
κ' εἰς Ῥαύραχον ἐκ νέου κατηνάγκασαν
αὐτὸν ἀνάνδρως ἄσυλον ζητῆσαι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὦ
Τὸν ἄθλιον!

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Τοιοῦτοι, ὦ Δομέστικε,
εἰσὶν οἱ ἄνθρωποί σου; Αἶσχος!

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Βασιλεῦ,
καλὸς ὁ Βαρβατίων στρατηγὸς ἐστίν,
ὑπηρεσίας οὐκ ὀλίγας παρασχὼν,
τὸν Γάλλον τότε, ἀδελφὸν τοῦ Καίσαρος,
ἐκεῖνος ὅταν συνωμότει κατὰ σοῦ,
προδοὺς ἐντέχνως, συλλαβὼν, καὶ παραδοὺς
εἰς χεῖρας τῶν δημίων. Νῦν, ἂν ἔπαθεν,
οὐχὶ αὐτός, ἡ τύχη πταίει.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Τοὺς ἐχθροὺς
ἡ νίκη αὕτη αὖθις ἐνεθάῤῥυνε,
καὶ πέμψαντες Πρεσβείαν πρὸς τὸν Καίσαρα
εἰς « Τρεῖς Ταβέρνας », ὅπου φρούρια τινὰ
ἐπεδιώρθου, προσεκάλεσαν αὐτὸν
καταλιπεῖν τὴν χώραν, ἣν ἐχάρισεν
αὐτοῖς ὁ Αὐτοκράτωρ, εἰς ἀνταμοιβὴν
λαμπρᾶς ὑπηρεσίας, ἣν προσήνεγκον
καταβαλόντες τότε τὸν Μαγνέντιον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, (ἀδημονῶν),

Παραλαλοῦσι. Πότε; Ὀνειρεύονται.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Τοὺς Πρέσβεις αἰχμαλώτους κατεκράτησεν
ὁ Καῖσαρ, καὶ ἀντ' ἄλλης ἀπαντήσεως,
κατεσπευσμένως ὥδευσε πρὸς τοὺς ἐχθρούς,
σκηνοῦντας τότε εἰς τὸ Ἀργεντόρατον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Καλῶς. Τῳόντι, διὰ τοῦτο χαίρομαι.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Φρικτὴ συνήφθη μάχη ἐπὶ τῶν ὀχθῶν
τοῦ Ῥήνου, μάχη ὥρας διαρκέσασα
ὀκτώ. Ὡς τίγρεις πᾶσαι ἐπολέμησαν
αἱ γαυριῶσαι φάλαγγες τοῦ Καίσαρος,
ἀλλὰ τὸ πλῆθος ἐδεκάτιζεν αὐτάς.
— Ἦν ὁ στρατὸς τῶν Γάλλων ἀναρίθμητος. —

Καὶ ὅμως ἔτι ἔμενεν ἀμφιῤῥεπὴς
ἡ νίκη. Ὥσπερ ὄν τι ὑπεράνθρωπον,
παντοῦ παρὼν ὁ Καῖσαρ ἐπεφαίνετο,
τοὺς στρατιώτας ἐμψυχῶν, καὶ εἰς φυγὴν
τοὺς ἐναντίους τρέπων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Εὖγε! ἄριστα.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (κατ' ἰδίαν).

Κακή, ψυχρή σου μοῖρα.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Οἱ κατάφρακτοι
πλὴν τέλος, συντριβέντες, ἔφευγον, τὸ πᾶν
ἀπολωλὸς ἐδόκει, ὅταν φοβερὸς
τεθεὶς ὁ Καῖσαρ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν,
διὰ τῆς μάγου πάντας ἥνωσεν αὐτοῦ
καὶ αὖθις θέας, καὶ ὡς λαῖλαψ προσβαλὼν
τῶν πολεμίων τὴν ἐντεῦθεν πτέρυγα,
ἐξ ὁλοκλήρου διεσκόρπισεν αὐτήν.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (εἰρωνικῶς).

Τί πνεῦμα! Τί Σκιπίων! Ἀριστούργημα.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Σκεπτόμενοι ἓν μόνον τότε ἤρχισαν,
τὴν σωτηρίαν, κ' εἰς φυγὴν οἱ βάρβαροι
τραπέντες, πρὸς τὸν Ῥῆνον πάντες ὥρμησαν,
οὐδ' ὁ βαθύῤῥους ποταμὸς ἐμπόδισεν

αὐτοὺς ἐμφόβους, ἀλλ' ἐζήτουν νήχοντες
τὴν ἀντιπέραν φθάσαι ὄχθην. Φοβερὸν
ἦν ἀληθῶς, καὶ σπάνιον τὸ θέαμα
τοῦ πελιδνοῦ ἐκείνου πλήθους φεύγοντος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ναί, κρίμα ὄντως ὅτι μοὶ ἐξέφυγε.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Τυφλοὶ ἐν τούτοις ἐκ τῆς νίκης, ἤθελον
κατόπιν τῶν φευγόντων σπεῦσαι ἅπαντες
οἱ στρατιῶται, πλὴν ἐκράτησεν αὐτοὺς
ὁ Καῖσαρ τότε, μὴ ἐπνίγοντο πολλοί,
ὑπὸ τὰς πανοπλίας, φοβηθεὶς αὐτῶν,
καὶ τοὺς δραπέτας μᾶλλον ἀπὸ τῶν ὀχθῶν
τοῦ ποταμοῦ τοξεύειν ἐπεκέλευσε.
Τῶν Γάλλων πλεῖστοι οὕτως ἐφονεύθησαν,
καὶ ὁ κοχλάζων ποταμὸς παρέσυρε
καὶ οὗτος πλῆθος. Δωδεκάκις μύριοι
ἀπώλοντο, κ' εἰσέτι συνελήφθη ζῶν
ὁ Βασιλεὺς τῶν Γάλλων Χνοδομάριος,
ὃν δι' ἐμοῦ σοὶ πέμπει, ὦ Κωνστάντιε,
ὁ Καῖσαρ εὐσεβάστως.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ξυλισθήτω!

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Πῶς,
Κωνστάντιε, τί λέγεις; Ἱερὸς ἐστίν,

αἰχμάλωτός σου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ξυλισθήτω !

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Βασιλεῦ,
ἐγὼ φροντίζω.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Οἴμοι.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ἔκτοτε μικρὰ
οἱ βάρβαροι τολμῶσι, οὐδὲ σφάλλει τίς
πιστεύων ὅτι ὅλως κατεβλήθησαν.
Πλὴν ῥαθυμῶν ὁ Καῖσαρ οὐκ ἀπέμεινε
μετὰ τὴν νίκην, πόλεις πρώτης τάξεως
τὰς Τρεῖς Ταβέρνας, καὶ τὸ Ἀργεντόρατον,
τὸ Σάβερνον, τὴν Κίνσην, καὶ τὸ Βρούμαθον,
πολιορκήσας ἔτι, ἐξεδίωξεν
αὐτῶν τοὺς πολεμίους εὐκολώτατα,
καὶ ἰσχυρὰν Ῥωμαίων ἔθηκε φρουράν.
Ἰδοὺ ὁ Καῖσαρ, Βασιλεῦ, τί ἔπραξεν
ἐν τῷ ὀλίγῳ τούτῳ διαστήματι.
Ἡ Γαλατία ἀνεκτήθη ἅπασα
σχεδόν, καὶ ὅλη ἀληθῶς σωθήσεται,
ἐξ Ἀγριππίνης ὅταν οἱ πολέμιοι
ἐκδιωχθῶσιν, ἣν σκοπεύει προσεχῶς
ὁ Καῖσαρ ἐκπορθῆσαι.

ΕΥΣΕΒΙΑ.

Ὁ Θεὸς ἡμῶν
εὐλογητός! Τὸ Κράτος αὖθις ἔσωσεν,
ὦ Ἄναξ, καὶ ὁ Καῖσαρ ὄργανον αὐτοῦ.
Ζητοῦσα ἠπατήθην τὴν ἀποστολὴν
αὐτοῦ; Τίς ἤδη τοῦτο ἰσχυρίζεται;

(Κατ' ἰδίαν).

Αὐτὸν ἰδεῖν, Χριστέ μου, ἐπιστρέφοντα
ἐνδόξως δός, καὶ εἶτα πρός σε κάλεσον,
εἰρήνην δός μοι παρὰ σοὶ αἰώνιον,
εὐδαίμων τότε καταλείπω τὴν ζωήν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ἠκούσατε τὰ νέα ὅλοι; Θρίαμβοι
πανταχοῦ τοῦ Κράτους τελεσθήτωσαν λαμπροί,
καὶ πανηγήρεις. Μεθ' ἁπάσης τῆς αὐλῆς
τὰς ἐπαρχίας διασχίσω ἔπειτα·
ἰδοῦσαι θέλω τὸν Γαλάτην ἀρχηγόν,
τὸ πλῆθος τῶν λαφύρων, ἃ κατέκτησα,
τοὺς ἀνοσίους διδαχθῆναι ἅπαντας
ἐγὼ πῶς ἐκδικοῦμαι, τοὺς τολμήσαντας
τὰ ὅπλα δράξαι τὰ κακοῦργα κατ' ἐμοῦ,
τοῦ φοβεροῦ τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτορος,
τῆς ὑφηλίου ἀηττήτου Ἄνακτος.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (εἰρωνικῶς).

Ἐμβρόντητοι τῳόντι, καὶ θαυμάζοντες
πρὸ τῶν σεπτῶν ποδῶν σου δάφνας στρώσουσι
τῆς οἰκουμένης οἱ λαοί, οἷς δέδοται

κατὰ τοὺς χρόνους ἐντρυφᾷν τοὺς εὐκλεεῖς
τοῦ νέου **Μάρκου**, καὶ δευτέρου **Καίσαρος**.

(Ἐνῷ προσκλίνουσι πάντες, ἵν' ἀπέλθωσι, πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ ΣΤʹ.

Παρίσιοι. Αἴθουσα ἐν τοῖς «Θερμοῖς». ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, μόνος παρὰ τράπεζαν, γράφων.

Τῆς Γαλατίας τοίνυν κύριος ἐγὼ
ἰδοὺ ἁπάσης. Ὅταν τὸ Βυζάντιον
ἀφῆκα, ὅ,τι μόνον φροῦδον ὄναρ ἦν,
ἐστὶ τετελεσμένον, ἀναντίῤῥητον.
Ἡ τύχη μου μεγάλη, καὶ τὰ κατ' αὐτὴν
ἀκούσουσι βεβαίως ὅλως ἄποροι
οἱ μετ' αἰῶνας ἐπὶ γῆς βιώσοντες.
Μὴ ἡ θρησκεία, ἣν τοσοῦτον ἀγαπῶ
ὑπάρχῃ ὄντως, καί πως μ' ἐπροστάτευσε,
μὴ ἵσταταί που ἀληθῶς ὁ Ὄλυμπος;
Οὐχὶ βεβαίως, καὶ τῇ μοίρᾳ χάριτας
ὀφείλω μόνῃ. Ἔστω τοίνυν χάριτας
αὐτῇ εὐγνώμων φέρω. Ἤδη θέλγει με,
καὶ φορητὸν τὸν βίον οὗτος ὁ ἀγὼν
καθίστησί μοι. Ἰσχυρώτερος εἰμὶ
τοῦ Κωνσταντίου πάντως νῦν, πλὴν στήριγμα
οὐδέποτε, καὶ φίλος παύσω ὢν αὐτοῦ.
Ὑψίστη ἡ ἰδέα δι' ἣν μάχομαι,
τῆς προσφιλοῦς Ἑλλάδος ἡ ἀνάστασις,
τῆς οἰκουμένης πάσης ἡ ἀνάπλασις,
καὶ θυσιάσω πάντα προθυμότατα

ὑπὲρ αὐτῆς, πλὴν μόνου τοῦ καθήκοντος.
Τὸ ἀγαθὸν θηρεύειν μόνον ἔξεστι
δι' αὐτοῦ τούτου τοῦ ὀρθοῦ, καὶ ἀγαθοῦ.
Οὐδέν μοι πλέον δυνατὸν διάβημα,
ἡ μοῖρα ἤδη δουλευσάτω ἑαυτήν.
Τοῦ κόσμου ἴσως λυπηθῇ τὸ ἥμισυ
τὸ πρός με ἀναβλέπον. Διὰ ταύτην μου
τὴν ἠρεμίαν, τὴν ἀδράνειαν πολλοὶ
μεμψιμοιροῦσι πάντως, καὶ ὀργίζονται.
Ἐπόθουν ἴσως, οἴμοι, τὴν ἐκτέλεσιν
τοῦ ἔργου ταχυτέραν, καὶ ἀνατροπὴν
παντὸς τοῦ προστυχόντος. Ἀλλ' οὐ δύναμαι·
ὁ δρόμος ἤδη ἔμπροσθέν μου κλείεται,
καὶ τὸ καθῆκον δεδεμένας μοὶ κρατεῖ
τὰς χεῖρας. Δεῦτε τοίνυν ἀναμείνωμεν.

(Μένει σύννους. Μετὰ μικρόν).

Τὸ ἔργον μου ἀφῆκα, περισπούδαστον,
καὶ φίλον ἔργον, τὴν ἱστόρησιν πασῶν
τῶν ἐξαισίων ἀρετῶν τῆς γυναικός,
τῆς ἀμαυρούσης τὰς λοιπάς, ὡς ἀμαυροῖ
τοὺς ἀργυροῦς ἀστέρας ἡ πανσέληνος,
τῆς πρώτης εἰς τὸν κόσμον τὸ ἀξίωμα,
τῆς πρώτης τὴν καρδίαν, τὴν διάνοιαν.
Ὦ Εὐσεβία, ἀληθῶς εὐγνώμονα
ἐκέρδισας καρδίαν, πλήρη ἔρωτος,
παιδὸς ἀκόμη τὴν ἐμὴν κερδίσασα.
Καὶ λόγος ἄλλος ἂν οὐδεὶς ὑφίστατο,
ἡ τρυφερὰ φιλία, ἣν σοὶ ὤμωσα
κωλύσει με τὸ σέβας λησμονοῦντά πως
τὸ πρὸς τὸν Βασιλέα ὀφειλόμενον.

Εἰς τὴν ἰδέαν προδοσίας μυσαρᾶς,
τοιαύτης φρίσσω ὅλος, καὶ ταράσσομαι.
(Μετὰ μικρόν, λαμβάνων τὸν κάλαμον).
Ἀθῶα φύλλα, ἐφ' ὧν χύνεται δριμὺ
ἐνίοτε τὸ ἄλγος τῆς καρδίας μου,
ὑμεῖς εἰδότα μόνα τὰς κρυφίας μου
δοκιμασίας, τὴν ἀκάματον σπουδὴν,
ὡς λύσιν ὅπως εὕρω τοῦ προβλήματος
ἀπελπισίαν, καὶ ἀπογοήτευσιν,
ὁπόταν ἐπιστρέψω εἰς τὸ πᾶν ἐγώ,
ἐξ οὗ ἐλήφθην, ὅταν ἡ συναίσθησις
μὲ καταλίπῃ, καὶ μεταβληθῶ εἰς χοῦν,
εἰς βράχον, ἢ εἰς ἄνθος, ἐπιζήσαντα,
τοῖς ἐπελευσομένοις διηγήσεσθαι
ὑμεῖς τὰ ἔργα, τὴν ζωήν, τοὺς πόθους μου;
Καρδίαι μετ' αἰῶνας εὑρεθήσονται
εἰς τὰ δεινά μου, καὶ τὰς σκέψεις συμπαθεῖς;
Πλὴν καὶ ἂν εὑρεθῶσι, τί τὸ ὄφελος;
Παράδοξος, ἀλλ' ὅλως, οἴμοι, φυσικὴ
ἡ ματαιότης αὕτη τοῦ ἀτόμου, ζῶν,
καὶ πάσχον ἤδη, ἐντελοῦς καταστροφῆς
δεχθῆναι τὴν ἰδέαν τὴν ἀμείλικτον
οὐ δύναται. Καὶ ὄντως πόσον ἀπηνὴς
ἡ λέξις αὕτη, πόσον εὐτυχέστεροι
οἱ παραδείσους, καὶ ψυχὴν πιστεύοντες!
(Μικρὰ παῦσις).
Ἀλλ' ἀπατῶνται οὗτοι. Ἀπατῶνται, ναί,
καὶ οὗτοι, καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπατώμεθα
ὁμοίως πάντες, πᾶσιν ἡ ἀλήθεια
ἀπρόσιτος ὁμοίως, καὶ εἰς ἔρεβος

πλανώμενοι, ἐπίσης ἀφιστάμεθα
τῆς ἀπροσίτου, ἀλαζῶνος κορυφῆς,
ἐφ' ἧς ματαίως χέει φῶς ἀόρατον.
(Μικρὰ παῦσις).
Πλὴν διατὶ καὶ πάλιν, οἴμοι, σκέπτομαι;
Ἐστὶν ἡ σκέψις δι' ἐμὲ μαρτύριον,
καὶ θανατῶσαι ἀπεφάσισα τὸν νοῦν,
ἀφοῦ ὁ βίος ἐπιβάλλεται ἡμῖν
ὁ φυσικός, πλὴν τοῦτο, φεῦ, ἀδύνατον.
Ἡ ἠρεμία καὶ αὐτῆς τῆς σκέψεως
ἀκόμη σκληροτέρα, ζῶντος θάνατος,
ἠλιθιότης ἔμφρονος. Αὐθόρμητον
ἐργάζεται τὸ πνεῦμα, καὶ φοβούμενον
τὴν τρομερὰν ἐσχάτην ἀποσύνθεσιν,
τὴν τυραννίαν προτιμᾷ, ἀπόδειξιν
κἂν ἔχον οὕτω τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ.
Ματαία τυραννία, πόνοι μάταιοι,
χωρὶς ἐλπίδος, καὶ σκοποῦ, καὶ τέρματος.
(Εἰσέρχεται ὁ Θεόγνις).

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, ΘΕΟΓΝΙΣ. Εἶτα ΥΠΗΡΕΤΗΣ.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Αἰτῶ συγγνώμην Καῖσαρ, ἂν ταράττω σε.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἐλθὲ, ὦ Κόμη, ἀρεστή μοι πάντοτε
ἡ θέα σου. Γνωρίζεις τὴν ἀγάπην μου.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Καὶ ὅμως, Καῖσαρ, πλήρης ἔρχομαι πρὸς σὲ
πικρίας, καὶ ἀρθρώσει ἀνοιγόμενον,
ἂν ἐπιτρέψῃς, δίκαια παράπονα
τὸ στόμα μου.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὁμίλει, φίλε. Πάντοτε
προθύμως σὲ ἀκούω.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Μὲ κατέπληξεν
ἡ μεγαλοφυΐα, καὶ τὸ πνεῦμά σου,
εἰς τὰς Ἀθήνας ἔτι διαμένοντα,
ὦ Πρίγκηψ, ὅτε κατὰ πρῶτον εἶδόν σε,
καὶ ὅλος ἔνθους ἕπομαί σοι ἔκτοτε.
Τὴν ὕπαρξίν μου μέγα, θεῖον ὄνειρον
ἐπλήρου, τῆς Ἑλλάδος ἡ ἀνάστασις,
πρὶν σὲ γνωρίσω, πᾶσαν. Εἰς τὰ μύχια
ψυχῆς ὀργώσης φίλην χίμαιραν αὐτὸ
ἐτήρουν τότε, καὶ κρυφίως ἔστενον
αὐτὴν συχνάκις ἐν ἐμοὶ ἀνακυκῶν.
Πλὴν ὡς σὲ εἶδον, φαεινὴ ἐξήστραψεν
ἀκτὶς ἐλπίδος πρὸ ἐμοῦ, καὶ μυθικοὶ
φαινόμενοί μοι ἔπαυσαν οἱ πόθοι μου.
Αὐτοὺς οὐκ ἠναγκάσθην ἐξηγῆσαί σοι·
τὴν εὐγενῆ ψυχήν σου, καὶ πρὸ τῆς ἐμῆς
ἐπλήρουν ἤδη, κ' εὗρεν ἐν αὐτῇ ἠχὼ
ἡ λέξις μου ἡ πρώτη. Ἡ συγγένεια
τῶν λογισμῶν, τῶν φίλτρων, πρός με προσηνῆ

ποιήσασά σε τότε, βάσεις ἔθηκε
φιλίας, ἣν ὁ χρόνος, καὶ ἡ πρὸς ἐμὲ
εὐμένειά σου ὁλονὲν κρατύνουσι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καὶ ἥτις ἤδη ἀδιάῤῥηκτος ἐστί.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Καὶ ἥτις μοὶ παρέχει τὸ δικαίωμα
τὰς σκέψεις μου εὐτόλμως νῦν ἐκθεῖναί σοι.
Ἡ εἰς Γαλλίαν ἐκστρατεία σου χαρᾶς
ἐνέπλησέ με, οὖσα ἐκτελέσεως
ἀφετηρία τοῦ ἀγῶνος τοῦ λαμπροῦ,
κ' ἐνθουσιῶν, ἐλπίζων σὲ συνώδευσα.
Οὐδὲ μ' ἠπάτα ἡ ἐν σοὶ πεποίθησις.
Ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ κατωρθώθησαν
ἀπίστευτα τῳόντι. Ἑξακόσια
ἐν Βρετανίᾳ πλοῖα ἐξωπλίσθησαν,
καὶ εἰς τὰ Κράτος ἀπεδόθη δι' αὐτῶν
ὁ Ῥῆνος, πάντες ἔφυγον οἱ Χαμαβοὶ
ἐκεῖθεν τῶν ὁρίων, καὶ οἱ Σάλιοι,
τὰ τέκνα, τὰς γυναῖκας, καὶ τὰς παμπληθεῖς
αὐτῶν ἀγέλας, λείαν καταλείποντες,
μορφὴν ὁ κόσμος ἐντελῶς μετέβαλεν,
αἱ πόλεις πᾶσαι ἀνῳκοδομήθησαν,
ἡ γεωργία ἤρξατο ἀνθίζουσα,
τὰς ἐργασίας ὁ λαὸς ἀνέλαβεν
αὐτοῦ καὶ πάλιν, ἐξανέστη ἐντελῶς
ἐκ τοῦ ὀλέθρου τὸ Βασίλειον, τοῦ πρίν,
τὰ ἔθνη, ὅσα πρὸ μικροῦ ἀνηλεῶς

ἐδῄουν τὴν Γαλλίαν, καὶ κατέστρεφον,
αὐτὴν ἠπείλουν τὴν Κωνσταντινούπολιν,
ἐξ ὁλοκλήρου ἤδη ὑπετάγησαν,
καὶ τόν στρατόν σου διατρέφουσιν αὐτά,
τὸν Ῥῆνον τρὶς διαπεράσας, ἔσωσας
Ῥωμαίων αἰχμαλώτων ὅλας εἴκοσιν
ἀθλίας χιλιάδας, κ' ᾐχμαλώτευσας
βαρβάρων τόσον πλῆθος, ὥστε παρὰ σοὶ
πολλοὺς κρατήσας, ἐκλεκτοὺς ἀπέστειλας
τῷ Κωνσταντίῳ λεγεῶνας ἐξ αὐτῶν,
καὶ δύο λόχους, φρούρια δυσπόρθητα
ἀνέκτησας, καὶ πόλεις τεσσαράκοντα,
καὶ σὺ τῆς χώρας ἤδη πάσης Κύριος,
καὶ Βασιλεύς, σὺ μόνος εἷς ἀδήρητος.
Μυθώδης ὄντως ἡ ἐπιτυχία σου!
Ὁ τὰς ἐλπίδας ἀναθεὶς εἰς σὲ αὑτοῦ,
καὶ τῆς θρησκείας τὴν ἀνάστασιν λαὸς
ὁ Ἄρης ὅτι ὁδηγεῖ ἐνόμισε
τὰ ὅπλα σου εἰς νίκας, κ' ἡ φρικτὴ Γοργὼ
πρό σου τοὺς πολεμίους τρέπει, κ' ἔκτοτε
ὡς κεχρισμένον σὲ λατρεύει τῶν Θεῶν·
οὐδ' ἔχει κατὰ πάντα ἴσως ἄδικον.
Καὶ ἤδη, ἤδη εὔκολον, καὶ ἄμεσον
ἐξάγων τούτων πάντων τὴν συνέπειαν,
ἀντὶ τοῦ συμπληρῶσαι τὸ θεόπνευστον
καὶ μέγα ἔργον, ὅπερ ὄντως δυνατὸν
κατέστησας, τὰς χεῖρας τὰς ἡρωϊκὰς
σταυρώσας, ἐκοιμήθης εἰς τὰς δάφνας σου,
καὶ λησμονεῖς τὰ πάντα, ὅταν τὴν ζωήν,
τὴν σωτηρίαν ἀναμένῃ παρὰ σοῦ

ὁ πάσχων κόσμος, ἡ φιλτάτη σου Ἑλλάς!
Συγγνώμην, Καῖσαρ, ἂν δριμεῖς οἱ λόγοι μου,
ἀλλ' ἡ ψυχή μου ἐν ἐμοὶ σπαράσσεται
ὑπὸ τῆς λύπης, πρὸ πολλοῦ, καὶ ἄκοντα
λαλῆσαι μὲ βιάζει.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Χάριτας πολλὰς
ἀπ' ἐναντίας σοὶ ὀφείλω, Θεόγνι,
δι' ὅσα εἶπες. Ναί, ἀνέμενον αὐτὰ
ἐκ τῆς ἐνθέρμου, νεαρᾶς καρδίας σου.
Κἀγὼ μεγάλως, φίλε, δυσανασχετῶ
τοῦ προχωρῆσαι ἤδη κωλυόμενος
εἰς τὴν ὁδὸν τῆς δόξης, καὶ τῶν πόθων μου,
οὐδ' ἐκοιμήθην εἰς τὰς δάφνας μου· πλὴν τί
ποιῆσαι δυνατόν μοι; Χαίρων ἔσπευσα,
καὶ ὑπερέβην πᾶν ἐμπίπτον πρόσκομμα,
ἐνόσῳ ἦν μοι ἀνοικτὸν τὸ στάδιον·
ἀλλ' ἔμπροσθέν μου χάλκινος ἐγείρεται
φραγμός, ἑδραῖος ἤδη, καὶ τὰς χεῖράς μου
σταυρώσας ὄντως, πρὸ ἐκείνου ἵσταμαι.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Φραγμός, ὦ Καῖσαρ; Καὶ τίς δύναται φραγμὸς
τὸν ἥρωα τοῦ Ῥήνου, τὸν συντρίψαντα
τὰ πλήθη τῶν βαρβάρων, καὶ τοῦ ἅρματος
αὐτοῦ ὀπίσω Βασιλεῖς προσδέσαντα,
τανῦν κωλῦσαι;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Φίλε, τὸ καθῆκόν μου,

ὁ ἱερός μου ὅρκος πρὸς τὸν Ἄνακτα,
ὁ καταπίπτων θρόνος ὁ Ῥωμαϊκός,
ὃν κατ' αὐτοῦ καὶ μέρος σύρων ἥκιστον
τῆς δύσεως, εὐκόλως κατεκρήμνιζον,
ἀλλὰ καθ' οὗ βεβήλως τὸν βραχίονα
οὐδέποτε ὑψώσω.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Καῖσαρ, ἀληθῶς
τὴν ἀρετὴν θαυμάζω τὴν ἐμπνέουσαν
αἰσθήματα τοιαῦτα, πλήν, συγχώρησον
τὴν φιλικήν μου παῤῥησίαν, ἄτοπος
ἐστὶν ἐνταῦθα, καὶ παράκαιρος. Τί οὖν,
ὁ κόσμος ἅπας ἄρδην καταστρέφεται,
καὶ σὺ λυτρῶσαι δύνασαι αὐτόν, παντοῦ
ἐγκλήματα φρικώδη διαπράττονται,
ἃ μόνος σὺ κωλῦσαι δύνασαι, πυκνὸν
ἐνῷ τὸν κόσμον κρύπτει σκότος, δύνασαι,
τὸ σκότος τοῦτο λύσας, ἀποδοῦναι φῶς,
κ' ἐν τούτοις μένεις ἀδρανής, καὶ διατί;
Διότι σ' ἐμποδίζει τοῦ καθήκοντος
ἡ ὁμιχλώδης θεωρία, θαυμαστὴ
εἰς τὴν ἀκαδημίαν, ἀκατάλληλος
πλὴν ὅλως εἰς τοῦ κόσμου τὴν διοίκησιν.
Ἡ θεωρία ἄλλη, Ὑψηλότατε,
κ' ἡ πρᾶξις ἄλλη. Κατ' ἐμὲ τὸ ζήτημα
οὐδὲ ἀμφιβολίαν ἐπιδέχεται.
Τῇ εἱμαρμένῃ, ἥτις σ' ἐξελέξατο,
καὶ τοῖς Θεοῖς, ὧν ἐκηρχύθης ὄργανον,
καὶ οἵτινες τοιοῦτον σ' ἐβοήθησαν,

ὀφείλεις πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν
εἰς τὴν ἐσχάτην, εἰς τὴν κρίσιμον στιγμήν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἐνόσῳ ἠδυνάμην ὑπηρέτησα
τὴν εἱμαρμένην, καὶ τὸ Δωδεκάθεον,
ἀλλ' ἕνα μόνον ἀληθῆ ἐγὼ Θεὸν
ἀναγνωρίζω, τὰ καθῆκον, καὶ αὐτοῦ
οὐκ ἀθετήσω, φίλε, τὰ βουλεύματα,
καὶ ἂν τὴν οἰκουμένην οὕτως ἔσωζον.
Τὸ τέλος φαῦλα μέσα καταστρέφουσι.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Καὶ πάλιν θεωρίαι, Καῖσαρ. Ἄρισται
εἰσὶ βεβαίως, πλὴν πολυτιμότερα
τοῦ κόσμου ὅλου τὰ κοινὰ συμφέροντα.
Τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον, θεῖόν σου, ἰδέ.
Οὐκ ἔτυπτεν ἐκεῖνον ἡ συνείδησις
εὐκόλως τόσον· μυστικῶς ἐφόνευσε
καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὸν ἴδιον υἱὸν,
οὐδεὶς κακοῦργος ἴσως χείρων ἔζησεν
αὐτοῦ, καὶ ὅμως τῶν ἁγίων πρώτιστον
αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι ἀνεκήρυξαν,
καὶ τὴν ἀρίστην θέσιν ἔδωκαν αὐτῷ
τοῦ παραδείσου, ἄλλους σωρηδόν, πολὺ
αὐτοῦ ἀθωοτέρους, σφενδονίζοντες
σκληρῶς εἰς τῆς γεέννης τ' ἄφθιτα πυρά.
Καὶ διατί; Διότι ἀνεβίβασεν
ἐπὶ τοῦ θρόνου τὰς σαθρὰς αὐτῶν ἀρχάς.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καὶ τί μοι τοῦτο; Ξένα παραδείγματα
οὐδὲν δηλοῦσι. Θέλεις δι' ἐγκλήματος
ἐγκαινιάσαι τῆς ἀκράτου ἀρετῆς,
τῆς ἀληθείας, τοῦ φωτὸς τὸ κράτος. Ὦ
αὐτῶν πλὴν τότε πάντως χείρων ἤθελον
τῶν Γαλιλαίων εἶναι. Φίλτατε, οὐχί!
Ἐπὶ τοῦ θρόνου ἂν τῳόντι καθεσθῶ
ποτὲ, καθ' ὅλα ἔσομαι ἀμόλυντος,
ἀλλέως ὅλως θεωρῶν ἀνάξιον
ἐμὲ αὐτὸν τοῦ ἔργου, ὃ ἀνέλαβον.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Παράδειγμα τὸν θεῖον σοὶ ἐπρότεινα
οὐχὶ βεβαίως ὅπως εἰς ἐγκλήματα,
ὡς τὰ ἐκείνου, Ἄναξ, παροτρύνω σε·
συγχωρητὰ ἐνόουν μόνον κἄποτε
τὰ μέσα ὅτι ὁ σκοπὸς καθίστησι.
Τὸ ἔγκλημα τὸ τόσον ἀποτρόπαιον
ἐτάσωμεν ἐν τούτοις πλησιέστερον,
τὸ δέσαν σοι τὰς χεῖρας, ὡς μὴ ὤφειλε.
Τὸν ἀδελφόν σου ὁ Κωνστάντιος προχθὲς
ἐφόνευσεν ἀκόμη. Μόλις ἀναβὰς
ἐπὶ τοῦ θρόνου, παρευθὺς κατέσφαξε
τοὺς συγγενεῖς σου, πάντας τοὺς οἰκείους σου,
αὐτόν σου τὸν πατέρα, πᾶν σοι προσφιλές,
πᾶν ὅτι εἶχες ἐπὶ γῆς πολύτιμον.
Ἐπεβουλεύθη σοῦ αὐτοῦ τὴν ὕπαρξιν,
καὶ πανταχοῦ τοῦ Κράτους καθημερινῶς
ἀθώων ὅλας μυριάδας κρεουργεῖ.
Τὸ ἔγκλημα δεσπόζει, καὶ ἡ τύφλωσις,

ἀφ' ὅτου βασιλεύει, κ' ὑφ' ἑνὸς αὐτοῦ
ἡ οἰκουμένη πᾶσα καταστρέφεται.
Εἰπὲ καθῆκον, ἱερὸν καθῆκον, ναί,
αὐτὴν οὐκ ἔστιν διασῶσαι, τοῦ παντὸς
τὸν ὄλεθρον κωλύων τὸν ἀνόητον
ἐκεῖνον συντελέσαι ὅ,τι τάχιστα;
Καὶ τί τὸ μέγα ᾧδε βλέπεις ἔγκλημα;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἡ εὐγλωττία αὕτη, φίλε, πειστική,
πλὴν ἄκουσον. Ἡ πρᾶξις, ἣν ἐπιθυμεῖς,
καὶ ἀπολύτως μυσαρὰ, καὶ ἄνομος,
καὶ δι' αἰτίαν ἔτι ἄλλην ἐντελῶς
ἀδύνατος ἐστί μοι. Κάθηται γυνὴ
ἐπὶ τοῦ θρόνου, σύζυγος τοῦ Ἄνακτος,
ἣν ἀγαπῶ ἐνθέρμως, καὶ εἰς ἣν τὸ πᾶν,
αὐτὸν τὸν βίον χρεωστῶ, καὶ τὰς τιμάς,
τὴν δόξαν, ἣν μοὶ λέγεις ὅτι κέκτημαι.
Τὸν ἡγεμόνα βλάπτων, ἤθελον αὐτὴν
λυπῆσαι, καὶ τὴν χεῖρα ταύτην εἰς τὸ πῦρ,
ὡς ἄλλος Κόκλης, κατακαῦσαι προτιμῶ,
πρὶν ἀγνωμόνως ἀνυψώσω πρὸς αὐτήν.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Πλὴν, Καῖσαρ, τοῦτο...

ΥΠΗΡΕΤΗΣ, (εἰσερχόμενος).

Ἄναξ, ἐξ Ἀνατολῆς
ὁ Πρέσβυς σου ἀφίχθη Ὀρειβάσιος.
Προςμένει ἔξω, ἵνα ἴδῃ παρευθὺς

τὴν σὴν, ἂν ἐπιτρέπῃς, Ὑψηλότητα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ, τί μοὶ λέγεις; Τέλος τοίνυν ἔφθασε;
Ἐλθέτω! Σπεῦσον.

(Ὁ ὑπηρέτης ἐξέρχεται. Τῷ Θεόγνιδι).

Ἀκριβῶς πρὶν ἀναβῇς,
πῶς τόσον ἤργει εἰς Κωνσταντινούπολιν
μετ' ἀπορίας ἐσκεπτόμην. Πρὸ πολλοῦ
αὐτὸν ἀνυπομόνως περιέμενον,
χ' ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ἐπεθύμησα.

(Εἰσέρχεται ὁ Ὀρειβάσιος.
Ὁ Ἰουλιανὸς, ὁρμήσας, ἐναγκαλίζεται αὐτόν. Ὁ Ὀρειβάσιος τείνει εἶτα τὴν χεῖρα τῷ Θεόγνιδι).

ΣΚΗΝΗ Η'.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ. ΘΕΟΓΝΙΣ. ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ φίλε, τέλος ἐπιστρέφεις. Ἐντελῶς
ἡμᾶς ἐνταῦθα τοίνυν ἐλησμόνησας,
ἢ μὴ τῆς πρωτευούσης κατεκράτουν σε
αἱ χαροπαὶ σηρεῖνες, καὶ τὰ θέλγητρα;
Ἀνέμενον, ἀφότου ἀνεχώρησας,
τῆς ἐπανόδου τὴν στιγμὴν ἀνήσυχος,
καὶ ὅταν εἶδον παρερχόμενον καιρὸν,
καὶ φόβους εἶχον μή τις νόσος σοβαρὰ
παραμενεῖν τοσοῦτον σὲ ἠνάγκασε.

ΟΡΕΙΒΣΑΙΟΣ.

Οὐδὲν συνέβη τούτων πάντων, Βασιλεῦ.
Τοῦ χωρισμοῦ ὁ χρόνος ἀπεχθέστατος
καὶ δι' ἐμὲ ὑπῆρξεν, ἀνυπέρβλητος
μ' ἐκράτει πλὴν αἰτία εἰς τ' ἀνάκτορα,
καὶ λυπηρά.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τί λέγεις; Λυπηρά;

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Φεῦ, ναί.
Καὶ πρῶτον, Καῖσαρ, τὸ συμφέρον σου αὐτό.
Ἐν μέσῳ εὗρον, φθάς, ὡς περιέμενον,
τοῦ Εὐσεβίου, καὶ τῶν ἄλλων αὐλικῶν,
τὸν Εὔπιστον Μονάρχην, ἀκροώμενον
τῶν ἐπιβούλων ῥᾳδιουργιῶν αὐτῶν.
Φρυάττει, χ' ἔξω ὁ Δεμέστικος φρενῶν
ἐστὶ διὰ τὰς νίκας, καὶ τὴν δόξαν σου.
Ἀδιακόπως ἵνα καταστρέψῃ σε
ἐργάζεται, καὶ χαῖρον βοηθεῖ αὐτὸν
τῶν αὐλικῶν τὸ φαῦλον σκυλολόγιον.
Ὁ Αὐτοκράτωρ, εὐχαρίστως πάντοτε
διαβολὰς ἀκούων, προθυμότατα,
ὡς ὑποθέτεις, δέχεται τὰς κατὰ σοῦ,
καὶ ἀληθῶς νομίζω ὅτι ἤγγιζε
δυστύχημά τι, ἂν μὴ προελάμβανεν
αὐτὸ ἡ ἄφιξίς μου. Ἀπεστόμωσε
πρὸς ὥραν πάντας τῆς λαμπρᾶς στρατείας σου,
καὶ τῶν νικῶν σου ἡ ἀφήγησις. Εὐθὺς

τὴν τέλεσιν θριάμβων μεγαλοπρεπῶν
ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ πομπῶν διέταξεν,
ὡς εἰ ἐκεῖνος ἦν ὁ νικητής, παντοῦ
τοῦ Κράτους, κ' εἶτα πάσας περιέτρεξε
τὰς ἐπαρχίας σύρων ὄπισθεν αὐτοῦ
τοὺς αἰχμαλώτους Γάλλους, καὶ τὸν ἄθλιον
ἐκεῖνον Βασιλέα Χονδομάριον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τὸν δείλαιον! Λυποῦμαι ὅτι ἔπεμψα
αὐτόν.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ἐν τούτοις ἐπραΰνθη βαθμηδὸν
ἡ πρώτη αὕτη μέθη, καὶ ὑπέρ ποτε
ῥᾳδιουργοῦντες ἤρχισαν οἱ αὐλικοί,
δι' ὃ καὶ δέον ἔτι ἐθεώρησα
τὴν λύσσαν ταύτην πολεμῶν, παραμενεῖν.
Μ' ἐπεβοήθη δ' εὐτυχῶς ἡ εἴδησις
καὶ νέας πάλιν νίκης σου συχνὰ πυκνά,
καὶ οὕτως ἔτι οὐδενὸς ἐτόλμησαν
αὐτῶν σχεδίου φαύλου τὴν ἐκτέλεσιν.
Ἀφοῦ δὲ τέλος πᾶσαν ἐκυρίευσας
τὴν Γαλατίαν, εἰς τοὺς ὄνυχας αὐτῶν
ἀπρόσιτον καθ' ὅλα θεωρήσας σε,
πρὸς δρόμον ἡτοιμάσθην, ἀλλ' ἑτέρα τίς
αἰτία τότε λυπηρὰ μ' ἐκράτησε.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τίς, φίλε; Μὲ τρομάζεις. Λάλει.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Βασιλεῦ,
τῆς Εὐσεβίας ἡ ἀσθένεια.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Θεοί,
ἡ Ἄνασα ἠσθένει;

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ναί, βαρέως, φεῦ.
Ἀδυναμίαν, μαρασμὸν παράδοξον,
ἀφοῦ ἀφῆκας τὴν Κωνσταντινούπολιν,
ἠσθάνθη αἴφνης. Τὸ κακὸν δριμύτερον
καθίστατο ἀπαύστως, καὶ οὐδεὶς αὐτοῦ
ἀνακαλύψαι τὴν πηγὴν ἠδύνατο,
ἢ τὴν ἡκίστην μείωσιν ἐπιτυχεῖν
τῶν συμπτωμάτων· Πάντες προσεκλήθησαν
τῆς οἰκουμένης οἱ μεγάλοι ἰατροί,
καὶ πάντα οὗτοι κατηνάλωσαν αὐτῶν
τὰ φάρμακα εἰς μάτην. Ὅταν ἔφθασα
ἐπικινδύνως λίαν ἤδη ἔπασχε.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καὶ πῶς ἐγὼ ἠγνόουν τοῦτο; Σὺ αὐτὸς
πρὸς τί ἐσίγας;

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Αὐστηρῶς ἡ Ἄνασσα
ἐπέταξέ μοι τοῦτο, Ὑψηλότατε.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καὶ εἶτα τί συνέβη; Λέγε, τάχυνον.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Μετὰ τὴν ἄφιξίν μου εὐτυχὴς ῥοπὴ
ἐπῆλθεν αἴφνης ἀνελπίστως ἐν αὐτῇ
τοιαύτη, ὥστε κατ' ἀρχὰς ἐνόμισαν
αὐτὴν σωθεῖσαν πάντες. Παρ' αὐτὴν συχνῶς
μ' ἐκράτει ὥρας ὅλας, διηγούμενον
λεπτομερῶς τὰς νίκας, τὰς στρατείας σου,
καὶ μετ' ἀπλήστου προσοχῆς μὲ ἤκουε,
κ' εὐδαιμονίας. Πλὴν ταχέως τὸ κακὸν
ἐκ νέου πάλιν ἰσχυρῶς προσέβαλεν
αὐτήν. Ἀδιακόπως τότε παρ' αὐτὴν
μ' ἐζήτει, καὶ καθ' ὅλα ἤδη ἕτοιμον,
μὲ κατεκράτει ἐπιμόνως, λέγουσα
ἀνάγκην ὅτι ἔχει τῶν φροντίδων μου,
καὶ τὴν μακρὰν ὁ Καῖσαρ ὅτι ἤθελεν
βεβαίως συγχωρῆσαι ἀπουσίαν μου,
μαθὼν τὸν λόγον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Προσφιλής μοι Ἄνασσα!
Πλὴν τότε πῶς ἀπῆλθες νῦν; Ἀφῆκέ σε;

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ἀπῆλθον ἐπὶ τέλους, Ὑψηλότατε,
διότι τῶν φροντίδων, καὶ τῆς τέχνης μου
οὐκ εἶχε πλέον χρείαν ἡ Βασίλισσα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ ἀναπνέω! Ὑγιαίνει ἄρα νῦν;

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ἡ Εὐσεβία, Ἄναξ, οὐκ ἀνέλαβε,
τῶν Ἠλυσίων ἤδη κάτοικος ἐστί.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἀπέθανε!

(Ἐγείρεται, ὡς ὑπὸ βέλους βληθείς, καὶ τὰς χεῖρας στηρίζων ἐπὶ τῆς τραπέζης, βλέπει ἐφ' ἱκανὴν ὥραν ἀγρίως, καὶ ἀτενῶς πρὸ αὐτοῦ. Τέλος καταπίπτει ἐπὶ τῆς ἕδρας αὐτοῦ, ὡς συντριβείς, τὴν κεφαλὴν κρύπτων εἰς τὰς χεῖρας).

ΘΕΟΓΝΙΣ, (σιγὰ τῷ Ὀρειβασίῳ).

Τί φρίκη, τί δυστύχημα!

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ, (ὁμοίως τῷ Θεόγνιδι).

Βοήθησόν με ἵνα κατευνάσωμεν
τὸν Ἡγεμόνα.

(Πλησιάζουσι τὸν Ἰουλιανόν).

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Ἄναξ, Ἄναξ, πρὸς Θεοῦ!
Ὁ κτύπος, ὅστις σὲ προσβάλλει ἄσπλαγχνος
ἐστί, φρικώδης, πλὴν πραΰνθητι, οὐδὲν
οἱ θρῆνοι κατορθοῦσι. Τὰς βουλὰς αὐτῆς
ἡ εἱμαρμένη, αἴμοι, οὐκ ἀνακαλεῖ.

(Ὁ Ἰουλιανὸς μένει ἀκίνητος).

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Τῶν φίλων, Καῖσαρ, πρὸς Θεοῦ εἰσάκουσον
τὰς ἱκεσίας. Ξήρανον τὰ δάκρυα.
Ἀνὴρ φανοῦ γενναῖος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (Ἐγειρόμενος παραφόρως).

Φύγετε! Μακράν!
Ἀπέλθετε ταχέως. Ἔτι μένετε;

(Ὁ Θεόγνις, καὶ Ὀρειβάσιος μένουσιν ἀμφίβολοι, καὶ ὀπισθοχωροῦσι τινὰ βήματα. Ὁ Ἰουλιανὸς τείνει αὐτοῖς τότε τὰς χεῖρας).

Συγγνώμην, φίλοι. Ἔχετε, φεῦ, δίκαιον.
Ἀνωφελεῖς οἱ θρῆνοι, καὶ τὰ δάκρυα.
Ἡμῶν πολλάκις ὑπὸ κτύπων ἡ ψυχὴ
σκληρῶν πληγοῦται, καὶ οὐδὲν δυνάμεθα
ἡμεῖς, οὐδὲν, παρ' ἴσως τελευτήσαντες,
ζητῆσαι λήθην οὕτως. Πλὴν κακούργημα
καὶ ἡ αὐτοχειρία· καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν
προσδεδεμένοι εἰς τὸν βίον, ὅπως ἦν
ἐπὶ τοῦ βράχου ἄλλοτε ὁ Προμηθεύς,
ἐνῷ μιστύλλει, καὶ σπαράσσει ἀπηνῶς,
ὁ γὺψ τῆς δυστυχίας ὁ ἀπαίσιος
ἡμῶν τὰ σπλάγχνα. Κατὰ πρῶτον, οἴμοι, νῦν
τῶν οὐρανῶν ἡ μῆνις οὐ πατάσσει με,
καὶ πρὸ πολλοῦ οἱ γόοι πόσον μάταιοι
γνωρίζω. Πάντως τὸ καλλίτερον ἐστί,
μακρὰν κρατῶν τις τῆς ἰδέας τῆς φρικτῆς
τὴν μνήμην, οὕτω πᾶσαν σκέψιν θανατοῦν.
Εἰς τὴν σκληραγωγίαν ἐγυμνάσθην, πλὴν
εἰμὶ ἐξ ὅλου ἀσθενής, οὐ δύναμαι.
Πᾶς κτύπος θραύει ἐν ἐμοὶ τὸν ἁπαλὸν

ἀκόμη βράχον, καὶ τὰ δάκρυα πυκνὰ
ἐκ τῆς καρδίας αὖθις ἀναβρύουσι,
καὶ ὑποφέρω πάλιν.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Φεῦ, εὐαίσθητον
καρδίαν ὅστις ἔλαβεν ἐπὶ τῆς γῆς
ἐστὶ τοῦ πόνου θῦμα, πλὴν καὶ « ἄνθρωπος »
καλεῖσθαι τότε μόνον ὄντως ἄξιος·
τὸν τίτλον τοῦτον ἐπὶ γῆς ὀλίγιστοι
οἱ ἐν δικαίῳ κεκτημένοι. Ἀληθῶς
ἐξευγενίζει ἡ ὀδύνη, Βασιλεῦ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἐξευγενίζει, πλὴν βαρὺ τὸ τίμημα,
καὶ ἀληθῶς ἐκεῖνοι μόνον εὐτυχεῖς,
οἱ μήποτε ἰδόντες ἐπὶ γῆς τὸ φῶς.

(Μετὰ μικρόν).

καὶ ὅμως ἔχει κ' ἡ εὐαίσθητος ψυχὴ
ἀφάτους εὐφροσύνας, καὶ ὑπάρχουσι
στιγμαὶ τοιαύτης εὐτυχίας δι' αὐτήν,
τὸν κόσμον ὥστε καθιστῶσι προσφιλῆ
διότι ταύτας συνῃσθάνθη ἐν αὐτῇ.
Ἀνοίγει τότε ἡ καρδία, κ' ἐξ αὐτῆς
ἐκρέει ἔρως ἀκραιφνής, ἀκάθεκτος,
καὶ τοὺς παρισταμένους πάντας πλημμυρεῖ.
Αὐτοὺς φιλοῦμεν εἶτα τρυφερώτατα
διότι κατὰ τύχην ἦσαν παρ' ἡμῖν
ἐν ὥρᾳ, ὡς ἐκείνην, κ' εἰς τὸν οὐρανόν,
ἂν ἀληθῶς τις οὐρανὸς ὑπῆρχέ που,

αὐτοὺς εὑρόντες, ῥίπτεσθαι ἠθέλομεν
μετὰ δακρύων εἰς τὸν τράχηλον αὐτῶν,
ἀναπολοῦντες τὸν καιρὸν τὸν ἐπὶ γῆς,
καὶ λησμονοῦντες πάντα τὰ ἐπίλοιπα.

(Μικρὰ σιγή).

Ναί, εἰς τὸν νοῦν μου ἔνιαι ὑπνώττουσι
τοιαῦται ἀναμνήσεις, καὶ ὁ φίλτερος
ὁ μόνος οὗτος πλοῦτός μου· αὐτὰς συχνῶς
ἀνακυκῶν ἐφ' ὅλας ὥρας, ἡδονὰς
αἰσθάνομαι ἀφάτους, καὶ τὰ δάκρυα
τῶν ὀφθαλμῶν μου ῥέουσι ποταμηδόν,
ἀκατασχέτως πάλλει ἡ καρδία μου,
καὶ ὅμως ὅλος ἐντρυφῶ. Παράδοξος,
καὶ μετὰ λύπης μεμιγμένη ἡδονή,
σκιὰ τοῦ παρελθόντος εἶς τὸ μέγιστον
ἐκ τῶν πικρῶν τῆς μοίρας δώρων. Ἀτελὴς
ἐστὶν ἡ μείζων εὐτυχία ἐπὶ γῆς,
καὶ μόνον ὅταν ἀποδράσῃ, καθαρῶς
αὐτὴν, ποθοῦμεν, ἐννοοῦντες, πλὴν ἀργά.
Ἐν μέσῃ τῇ καρδίᾳ τότε θάπτομεν
τὰς ἀναμνήσεις, λείψανα πολύτιμα,
καὶ θαλερῶν δακρύων σπένδοντες χοάς,
πενθίμην εὐφροσύνην αἰσθανόμεθα,
τὴν μόνην ἴσως ἐν τῷ κόσμῳ ἀληθῆ.

(Μικρὰ παῦσις).

Ἑσπέραν ἐνθυμοῦμαι ὅταν φθισικὴν
κατόπτριζε σελήνην ὁ Ἑλλήσποντος,
καὶ φιλαρέσκως ἐκοιμᾶτο πρὸ ἐμοῦ
τοῦ Βύζαντος ἡ πόλις ἡ κατάχρυσος·
τῆς γηραιᾶς Ἀσίας ἐξετείνετο

μακρὰν ἡ ὄχθη, κ' ἐπ' αὐτῆς διέλαμπον,
ὡς μαργαρῖται ἐν σμαράγδοις, αἱ λευκαί,
γελόεσσαι ἐπαύλεις, καὶ τὰ φρούρια.
Ἦν ἐξαισία ἡ εἰκών, καὶ πλανηθεὶς
ἐπὶ τῶν λόφων, ἔμεινα εἰς ἔκστασιν
τὴν νύκτα πᾶσαν, κ' ἐπιστρέψας τὸ πρωῒ
βαρέως ἐπεπλήχθην. Ἐνθυμοῦμαι, φεῦ,
τὸν τελευταῖον τῆς μητρός μου ἀσπασμόν,
καὶ αὔτη μὲ σπαράσσει ἡ ἀνάμνησις,
ὀδύνης κρᾶμα, καὶ ἀφάτου ἡδονῆς.
Συνδιαλέξεις ἐνθυμοῦμαι φιλικὰς
παρὰ τὸν Παρθενῶνα, ἐνῷ ἔδυεν
εἰς τὸ Αἰγαῖον ἡ Σελήνη, καὶ αὐτοῦ
αἱ νῆσοι αἱ ὡραῖαι, ὡς διαφανεῖς,
ἀφίεσαν τὸ βλέμμα, διελθὸν αὐτάς,
πλανᾶσθαι εἶτα ἐπ' ἐκτάσεις ἀχανεῖς,
καὶ μέχρι τῆς Ἀσίας. Ἐνθυμοῦμαι, ναί,
ἐγγὺς φιλτάτου ὄντος χαρμονῆς στιγμὰς
ἀφάτους, πᾶσαν τῶν κινήσεων αὐτῆς,
καὶ πάντα λόγον, ψαύουσαν τὴν κόμην μου
ἀλαβαστρίνην χεῖρα, χείλη ῥόδινα
τὸ καῖον μέτωπόν μου προσεγγίζοντα,
καὶ « Σὲ λατρεύω » ψιθυρίζοντα.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Εἰσὶ
τοιαῦται ἀναμνήσεις ἀνεκτίμητοι,
ἡμῶν ὁ μόνος πλοῦτος ἀληθῶς.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Κευθμῶν

ἐστὶν ἡ γῆ δακρύων, πλὴν φιλῶ αὐτήν.
Ἐπαγωγοί, γλυκεῖαι πόσαι θάλλουσιν
ἐνταῦθα κόραι, πόσα ὄντως μαγικὰ
τοπία μειδιῶσι, πόσαι πρόθυμοι
καρδίαι εἰς ἀγάπην διανοίγουσι
τὰ πέταλλα ἠρέμα! Ἕτερον ἐγὼ
οὐκ ἐπεθύμουν κόσμον, ἢ παράδεισον,
ὁ θάνατος ἐκ τούτου ἂν ἐξέλειπε,
καὶ ἡ ἐκείνου ἀποφρὰς ἀσθενειῶν
αὐλή, καὶ πόνων. Τῶν ἀγγέλων προτιμῶ
ἑκατοντάκις τὰς γυναῖκας, τὴν φαιδράν,
ὡραίαν φύσιν, ἥτις θάλλει πέριξ μου
ἀγνώστου πάσης ἄλλης. Γνήσιον εἰμὶ
τοῦ κόσμου τέκνον· τί μοὶ πταίει οὗτος, φεῦ;
Τῷ δυστυχίαν ἐν αὐτῷ φυτεύσαντι,
ἐκείνῳ μόνῳ τρὶς κατάρα, καὶ τῇ γῇ,
τῇ γῇ μου τῇ ὡραίᾳ πλῆρες κύπελλον.

(Λαμβάνει κύπελλον πλῆρες οἴνου).

Εἰς σὲ δειλαία μῆτερ τῶν δακρύων μου,
εἰς σὲ ἐφ' ἧς ἠράσθην, καὶ ἀπήλαυσα
στιγμὰς βραχείας, πλὴν ἀφάτου ἡδονῆς,
εἰς σέ, ἐφ' ἧς παιδίον τόσα ἔπλασα
εὐδαιμονίας ὄνειρα χρυσόπτερα,
εἰς σὲ ἐφ' ἧς τόσαύτας εἶτα ἔχυσα
σπονδὰς δακρύων, τόσον ἐκοπίασα,
εἰς σὲ τὴν προσλαβοῦσαν εἰς τοὺς κόλπους σου
πᾶν ὅ,τι εἶχον φίλον, καὶ πολύτιμον,
πᾶν ὅτι ἔχω φίλον ἔτι τρέφουσαν,
εἰς σὲ τὴν μισουμένην, τὴν ταλαίπωρον,

καὶ τὴν ἀδικηθεῖσαν, χάριν ἧς ἐγὼ
τὸν βίον μου προθύμως ἐθυσίασα
τὸ πλῆρες τοῦτο ἀνθοσμίου κύπελλον.

(Μετὰ μικρόν, τῷ Ὀρειβασίῳ).

Πλὴν λησμονῶ· συγγνώμην ἐξαιτοῦμαί σοι.
Βεβαίως ἔχεις, φίλε, ἀναπαύσεως
ἀνάγκην, ὕπνου. Ὕπαγε! Ἀργότερον
σὲ βλέπω πάλιν. Τῶν σοφῶν μου πέμψατε
τινὰς τὸν Σιμωνίδην, τὸν Χρυσάνθιον,
συνομιλῶν ἐκείνοις τὴν ἀνάμνησιν
ἀποδιώξω τὴν πικράν, εἰ δυνατόν,
τὴν τήκουσαν ἀσπλάγχνως τὴν καρδίαν μου.

(Ὁ Θέογνις, καὶ Ὀρειβάσιος προσκλίνουσι, καὶ ἀπέρχονται. Ὁ Ἰουλιανὸς ῥίπτεται ἐντὸς ἀνακλίντρου. Πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ Θ′.

Τὸ στρατόπεδον παρὰ τὰ Θερμά. Σκηναὶ στρατιωτῶν εἰς τὸ βάθος. Τράπεζαι, καὶ περὶ αὐτὰς εὐωχοῦντες ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ. ΓΥΝΑΙΚΕΣ μεταξὺ αὐτῶν. Περὶ τὰ τέλη ΘΕΟΓΝΙΣ, καὶ ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Α′. Μὰ τὴν κέρκον τοῦ διαβόλου, καλλίτερα ἐσμὲν εἰς τὴν μικρὰν ταύτην Λευκετίαν, παρὰ εἰς τὴν παραῤῥήνειον. Ἐκεῖ εἴχομεν μεγάλας καὶ λαμπρὰς πόλεις, καὶ ὧδε ἄθλιον μόνον χωρίον, τοῦτο ἀληθές. ἐκεῖ ἦσαν ὅλα πράσινα, ὡς παράδεισος, καὶ ὧδε ξηρότοπος, ἐκεῖ ἦν ὁ οἶνος ξανθὸς ὡς τὰ κοράσια, καὶ τὰ κο-

ράσια ἡδέα ὡς ὁ οἶνος, καὶ τοῦτο ἀκόμη ἀληθέστερον.

(Ἄδει).

Πεφιλημένα! Τί ἕν, τί ἕν, Α!
Τά βοστρυχίδια τί χρυσᾶ!
Μόλις μὲ εἶδον, ἐρωτευμένα
Εὐθὺς ἀπέμειναν τὰ μισά.

ΠΑΝΤΕΣ.

Σά, σά.

(Οἱ στρατιῶται κρούουσι τὰς φιάλας ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, καὶ θορυβοῦσι).

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Α΄. Οὐδ' ἦσαν ψεύδη ὅσα ἔλεγον. Ἐκεῖ τὰ αἰσθήματα εἰσὶν ἀληθῆ, κ' ἐπλημμύρισεν ὁ Ῥῆνος δακρύων ὅταν ἐφύγαμεν. (Ἄδει).

Κἄτι μὲ ψέγει. Θερμὸς μοὶ λέγει
ὀπίσω πόθος μὲ προσκαλεῖ.
Τὸ τελευταῖον ἀκόμη φλέγει
τὰ δύο χείλη μου... Τί; φιλί.

ΠΑΝΤΕΣ.

Αἰ, λί.

(Θόρυβος, καὶ ἀλαλαγμοί).

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Α΄. Ναὶ, ὅλα ταῦτα ἦσαν ὡραῖα, καὶ ἡ ζωὴ ἐκεῖ ἀληλούϊα, πλὴν αἴφνης ἔρχονται οἱ ἀγριάνθρωποι ἐκεῖνοι, οἱ τραγοπώγωνες οἱ Γερμανοὶ, καὶ σοὶ χαλῶσι τὴν διασκέδασιν. Ὅταν ἐπρωτοφύγαμεν, μοὶ ἦλθέ πως ἄνοστον, ἀλλ' ἤδη συνήθισα. «Στρατιώτης», καὶ «σταθερότης» μόνον εἰς τὴν ποίησιν συμβιβάζονται. (Ἄδει.)

Πλὴν τί με μέλλει; Ναί, τί μὲ μέλλει;
Εὐκόλως σβέννυνται τὰ πυρά.
Ὁ Ἔρως;... Δότε μοι ἓν ἀμπέλι,
δότε μοι ἥμισυ, καὶ περᾷ.

ΠΑΝΤΕΣ.

Ῥά, ῥά.

(Θόρυβος ὡς ἄνω).

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Β'. Ἐνταῦθα Γερμανὸς οὐδ' εἷς ὑπάρχει. Ὁ οἶνος ἐστὶ μέλας, ἀλλὰ κατολισθαίνει ὡραιότατα· καὶ ἰδοὺ ἡ ἀπόδειξις. (Πίνει). Τὰ κοράσια εἰσὶ μελάγχροα ὡς ὁ οἶνος, ἀλλὰ καὶ θερμὰ ὡς αὐτός· καὶ πάλιν ἰδοὺ ἡ ἀπόδειξις. (Ἀσπάζεται παρακαθημένην κόρην, ἥτις ῥαπίζει αὐτόν). Ἰδοὺ ἡ ἀπόδειξις, ὡς ἔλεγον, ἀλλ' οὐχὶ ὡς ἐνόουν. (Γέλωτες, καὶ εὐφημίαι. Θόρυβος τῶν φιαλῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης).

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Α'. Ἔχεις δίκαιον, ἀδελφὲ, καὶ, μὰ τὴν κέρκον τοῦ διαβόλου, οὐδόλως βλέπω τί τὸ ταράξον ἤδη τὴν ἡσυχίαν ἡμῶν. Οἱ βάρβαροι οὐδὲ φαίνονται πλέον, οὐδὲ ἀκούονται. Ὁ τόπος ἐκαθαρίσθη ὅλος, καὶ ὁ Καῖσαρ λέγει ὅτι ἀγαπᾷ τὸ χωρίον τοῦτο, καὶ διαμενεῖ ὧδε καιρόν. Τὰ ξίφη ἡμῶν ὑπνώσουσιν τέλος ἥσυχα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς θήκης αὐτῶν. (Κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ κλίνει πρὸς παρακαθημένην γυναῖκα, ἥτις ἀπωθεῖ αὐτόν.) Καὶ δικαίως μὰ τὸν ἀρχάγγελον Κακαροὺλ, διότι τὸ ἐκέρδισαν.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Γ'. Τίς οἶδεν, ἀνδρεῖέ μου, τίς οἶδε. Ἡ βεβαιότης ἐστὶν ἴδιον τῶν ἀσόφων.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Α'. Σὺ πάντοτε ἀντιλέγεις. Ἂν σοὶ ἔλεγέ τις ὅτι ἡ μικροῦλα αὕτη ἡ χαμογελῶσα, καὶ ῥοδοκοκκινίζουσα ἐστὶν ἄγγελος, σὺ ἔλεγες βεβαίως τὸ ἐναντίον, οὕτω μόνον ἐκ κακῆς συνηθείας, κ' ἐγὼ τότε σοὶ ἔθραυον ἀκόμη βεβαιότερον τὸ κρανίον. Καὶ τί ἄρα συμβήσεται;

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Γ'. Πολλὰ πράγματα εἰσὶ δυνατά. Ἴσως οἱ Γαλάται εἰσβάλωσι πάλιν εἰς τὴν χώραν. Ἴσως, μὴ ἐκτελέσαντες τὰ συμφωνηθέντα, ἀναγκάσωσιν ἡμᾶς εἰς νέαν στρατίαν. Ἴσως τέλος ὁ καλός σου ὁ Αὐτοκράτωρ πέμψῃ μίαν ἡμέραν διαταγὴν εἰς τὸν Καίσαρα, καὶ εἴπῃ.— «Ψυχή μου Καῖσαρ, στεῖλόν μοι τινὰς ἀπὸ τοὺς ξυλοσχίστας ἐκείνους, οὓς ἔχεις ἐκεῖ καὶ οὐδὲν πράττουσι, διότι αἱ

Πέρσαι εἰσέβαλον πάλιν εἰς τὴν Συρίαν, καὶ οἱ τρώγοντες καὶ πίνοντες ἐκεῖ ἔσονται πολὺ ὠφελιμώτεροι κατακοπτόμενοι ἐνταῦθα.» — Καὶ ὁ Καῖσαρ τί ποιεῖ; Πέμπει.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Δ'. Ἀδύνατον τοῦτο δι' ἡμᾶς τοὺς ἐντοπίους· ὁ Καῖσαρ, στρατολογῶν ἡμᾶς, ὤμωσεν ὅρκον ἱερὸν ὅτι οὐδέποτε διαπεράσωμεν τὰς Ἄλπεις, καὶ ὅ,τι ὀμνύει ὁ Καῖσαρ ἐστὶ θετικόν.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Γ'. Ἔ, Ἔ! Οὐδὲ τοῦτο βέβαιον. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐστὶν ἀνώτερος τοῦ Καίσαρος, καὶ, ὅταν θέλῃ, βιάζει αὐτόν.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Δ'. Ναὶ, πλὴν τότε καὶ ἡμεῖς καταλείπομεν ὧδε τὸ ξίφος, καὶ τὴν περικεφαλαίαν, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὰ ὄρη ἡμῶν, ἐπανευρίσκομεν τ' ἄροτρα ἡμῶν, τὰ πρὸ τοσούτου χρόνου ἀργοῦντα, καὶ τὰς γυναῖκας τὰς ποιούσας ὅ,τι καὶ τ' ἄροτρα.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Α'. Εὐφήμει, ὦ βέλτιστε.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Δ'. Λέγω τὴν ἀλήθειαν. Μετὰ πολλῆς λύπης καταλείπω τὸν Καίσαρα, καὶ τοὺς καλοὺς συναδέλφους, ἀλλ' ὁ ἔχων εἰς Γαλλίαν οἰκίαν, καὶ τέκνα δυσκόλως τρέχει εἰς Ἀσίαν ἵνα φονευθῇ ὑπό τινος Πέρσου.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Β'. (Πρὸς Στρατιώτην Δ'.) Ἄφες αὐτόν. Παραλαλεῖ. Οὐ μόνον ὑμεῖς οὐδέποτε ἀφήσετε τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' οὐδ' ἡμᾶς οὐδὲν πλέον χωρίσει τοῦ Καίσαρος. Τί ἐσμὲν ἤδη, καὶ πρώην τί ἦμεν; Ζῶα τετράποδα ἦμεν, συμπαθῆτέ με. Ὁ Καῖσαρ ἐμόρφωσεν ἡμᾶς, ὁ Καῖσαρ ἐγύμνασεν, ὁ Καῖσαρ ἐποίησεν ἀνθρώπους, ὁ Καῖσαρ ὡδήγησεν ἡμᾶς εἰς νίκας, καὶ εἰς θριάμβους. Ἐσμὲν στρατιῶται τοῦ Καίσαρος, οὐχὶ τοῦ Αὐτοκράτορος. Διὰ τὸν Καίσαρα δίδομεν καὶ τὸ αἷμα, καὶ τὴν ζωὴν ἡμῶν, ἀλλ' οὐχὶ δι' ἄλλον τινὰ, καὶ πρὶν ἀφήσω τὸν Καίσαρα, καὶ ὑπη-

ρετήσω ἄλλου, προτιμῶ ἐγὼ ἓν βέλος εἰς τὸ στῆθος ἐν τῇ πρώτῃ ἐκείνου μάχῃ.

ΠΟΛΛΟΙ. Εὔγε τοῦ ἥρωος! Εἰς ὑγείαν σου! (Πίνουσι.)

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Β'. Γελᾶτε, ἀλλ' ὅσα λέγω εἰσὶν ἀληθῆ, κ' αἰσθάνεσθε τοῦτο ὡς ἐγώ. Πάντες λατρεύετε τὸν Καίσαρα, ὡς ἐγὼ λατρεύω αὐτόν. Ἐστὶ θεὸς ἀδελφοί, οὐχὶ ἄνθρωπος. Εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης θαυματουργεῖ, κατορθοῖ ἀπίστευτα· ἐν καιρῷ εἰρήνης ἐστὶν ὁ πατὴρ τῶν λαῶν αὐτου, καὶ τῶν στρατιωτῶν ὁ ἀδελφός. Μίαν ἡμέραν ἔμεινε ἡμίσειαν ὥραν ἐκτεθειμένος εἰς τὰ βέλη τοῦ ἐχθροῦ, ὅπως βοηθήσῃ πτωχὸν στρατιώτην, πληγωθέντα ἐκεῖ πλησίον. Ἐστὶν ἡ ἀνδρεία, ἡ ἀγαθότης, καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐν ἑνὶ σώματι, καὶ ὁ μὴ λατρεύων αὐτὸν οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Α'. Ὦ ὅσον διὰ τοῦτο ἔχεις δίκαιον. Τὸν Καίσαρα λατρεύομεν πάντες, καὶ εἰς πᾶσαν θυσίαν ἐσμὲν δι' αὐτὸν ἕτοιμοι. Ἀδελφοί, εἰς ὑγείαν τοῦ Καίσαρος. (Πίνουσι. Παρατεταμέναι ἀνευφημίαι).

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ. Β'. Τί θέλετε, ἀνδρεῖοι μου; Ἠδίκησαν ἡμᾶς οἱ θεοί. Ἀντὶ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὃν ἔδωκαν ἡμῖν, τοῦ ἀνημέρου ἐκείνου θηρίου, τοῦ μαμμακούθου κληρικοῦ — ἐσμὲν ὅλοι φίλοι, καὶ ὁμιλοῦμεν ἐλευθέρως — ἂν ἠγάπα ἡμᾶς, ἔδιδεν ἡμῖν τὸν Καίσαρα. Αὐτὸς ἐστὶ τοῦ θρόνου ὁ διάδοχος, καὶ τὰ πράγματα βελτιωθήσονται μόνον ὅταν ὁ Κωνστάντιος ἀφήσῃ τὰ κῶλα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ τὸ στέμμα εἰς τὸν κατάλληλον δι' αὐτό.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Δ'. Γνωρίζετε καί τι ἄλλο; (Οἱ καταδόται ἔμειναν εἰς Κωνσταντινούπολιν.) Ὁ Καῖσαρ τὸν Χριστὸν ὀλίγον νοστιμεύεται. Ἀφ' ὅτου ἔφθασεν ἐνταῦθα οὐδ' ἅπαξ ἐπάτησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τοὺς στρα-

πιώτας οὐδεμίαν ποιεῖ παρατήρησιν, κ' ἔχει φίλους ὧδε, καὶ εἰς Ἀθήνας λατρεύοντας ἀκόμη τοὺς ἀρχαίους θεούς. Προχθὲς συνέλαβεν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἀξιωματικοὺς θύοντας εἰς τὸ ναΐδιον τῆς Ἀρτέμιδος, κ' ἐμακρύνθη σιγῶν. Πολλοὶ φρονοῦσιν ὅτι ἐστὶ κατὰ βάθος τῆς θρησκείας ἡμῶν, καὶ προσποιεῖται μόνον, ὡς ἡμεῖς, τὸν Χριστιανόν, διότι ἀναγκάζεται. Ὦ ἂν τοῦτο ἠλήθευεν, ἄν, βασιλεύσας, ἔστελε μίαν ἡμέραν ὅλον ἐκεῖνο τὸ σκυλολόγιον τῶν ἱερέων, καὶ ἀγυρτῶν εἰς τὸν διάβολον, ὃν τόσον φοβοῦνται, τί πανήγυρις δι' ἡμᾶς!

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Γ'. Ἴσως φθάσῃ εἰς τὸν Ὄλυμπον ἡ κνίσσα τῶν ἐριφίων, καὶ προβάτων, ὅσα θύομεν εἰς τοὺς θεοὺς μυστικῶς πᾶσαν νύκτα.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Α'. Ἓν πρᾶγμα ἐγὼ οὐδόλως ἐννοῶ. Ὁ Καῖσαρ ἐστὶν ἤδη πολὺ ἰσχυρώτερος τοῦ Αὐτοκράτορος. Ὁ ἥμισυς κόσμος ἀνήκει αὐτῷ, καὶ ὁ ἄλλος ἥμισυς ἐσάπη. Διατὶ οὐ λαμβάνει δύο τρεῖς λεγεῶνας, ἡμᾶς ὅλους, καὶ βαδίσας εἰς Κωνσταντινούπολιν, διατὶ οὐ λέγει ὀρθὰ κοπτὰ εἰς τὸν Κωνστάντιον, — « Ἐγέρθητι σὺ, ἵνα καθήσω ἐγώ; » — Ἐγείρετο τότε, ἢ οὐκ ἐγείρετο;

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Δ'. Ὦ τότε ὡς καὶ ἡμεῖς συνωδεύομεν αὐτὸν, οἱ ὑπεράλπειοι;

ΠΟΛΛΟΙ. Ναί, ναί, τότε πάντες ἐπορευόμεθα μετ' αὐτοῦ! (Ὁ Θεάγνις, καὶ ὁ Ὀρειβάσιος, εἰσελθόντες πρὸ ὀλίγου, χωροῦσιν ἀπαρατήρητοι εἰς τὰ ἔμπρὸς τῆς σκηνῆς).

ΘΕΟΓΝΙΣ, (πρὸς τὸν Ὀρειβάσιον). Βλέπεις, φίλε, βλέπεις τί σκέπτεται ὁ στρατός; Ἂν ὁ Καῖσαρ ἐβούλετο, ἀλλ' ἐστὶν ἀμετάπειστος. Σήμερον ἀκόμη ὡμίλουν μετ' αὐτοῦ περὶ τούτου, κ' εὗρον αὐτὸν ἀκράδαντον.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ. Κατὰ βάθος ἔχει δίκαιον, ἀλλ' ἐστὶ τῳόντι λυπηρόν.

ΘΕΟΓΝΙΣ. Ἐὰν ἐπαληθεύσῃ ὅτι πρὸ μικροῦ μοὶ ἔλεγες, ἐὰν ἐπιχειρήσῃ τῳόντι ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν ἀνάκλησιν τῶν λεγεώνων, νομίζω ὅτι ἡ ἀνοησία αὕτη ἔσται σωτήριος μᾶλλον, ἢ βλαπτική. Ὁ στρατὸς ἀρνηθήσεται. Εἶδες πόσον ἀποστρέφεται τὴν ἰδέαν. Ἴσως τότε κατορθωθῇ τι, ἔχω τὰς ἐλπίδας μου.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ. Ὅ,τι ὁ αὐτοκράτωρ προσπαθήσει ἐστὶν ἀναμφίβολον. Ἐγὼ, καὶ ἡ Αὐτοκράτειρα ἐμποδίζομεν αὐτὸν μέχρι τοῦδε. Ἀλλ' ἤδη, ὅτε ἔμεινε μόνος εἰς τὰς χεῖρας τῶν πονηρῶν αὐτοῦ συμβούλων, ἔσται νευρόσπαστον αὐτῶν, ὡς πάντοτε, καὶ πράξει τέλος ὅ,τι πρὸ πολλοῦ ζητοῦσιν αὐτῷ.

ΘΕΟΓΝΙΣ. Εἴθε, εἴθε. Ἀνάψει μόνος τὴν πυρὰν τὴν κατακαύσουσαν αὐτόν. (Χωροῦσι πρὸς τὸ ἕτερον τῆς σκηνῆς μέρος).

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Α'. Ἔ! Ἀδελφοί, φλυαροῦντες, ἐλησμονήσαμεν τ' ἄνθη ταῦτα, (Περιβάλλει διὰ τοῦ βραχίονος τὴν μέσην τῆς παρ' αὐτὸν κόρης), τὰ ἐλθόντα ὅπως στολίσωσι τὸ δεῖπνον ἡμῶν, καὶ πίωσι τοῦ οἴνου τὸ ἥμισυ. Ἴδετε πῶς χασμῶνται. Αἰσχύνη ἡμῖν. Εἰς ὑγιείαν τοῦ ὡραίου φύλου! (Πάντες πίνουσι θορυβωδῶς. Πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ Ι΄.

Κωνσταντινούπολις. Αἴθουσα τοῦ Συμβουλίου. Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, ΟΥΑΛΕΝΣ, καὶ λοιποὶ ἄρχοντες, πλὴν τοῦ Σαλουστίου.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ναὶ, ἄφευκτος, ναὶ, ὅλως ἀπαραίτητος
τοῦ ἐπαράτου Καίσαρος ὁ ὄλεθρος,
ἢ μᾶλλον καταστρέψαι πρὸ καιροῦ αὐτοῦ
τὴν αὐξομένην δύναμιν ὠφείλομεν,
ἐντὸς τῶν φαύλων θραύοντες αὐτοῦ χειρῶν
τὸ ξίφος τὸ ῥαγδαῖον.. Ἤδη δύσκολον
τὸ πρᾶγμα λίαν, φίλοι, πλὴν προσπάθειαν
καὶ οὕτω, δεῦτε, πᾶσαν καταβάλωμεν
καὶ πάντα λίθον εὐθαρσῶς κινήσωμεν,
νομίμως, ἢ ἀνόμως, εἰδεμὴ κακὰς·
ὀψόμεθα ἡμέρας, μὰ τὰ κάρδαμα.

Ο ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΕΩΝ.

Ἐκπίπτων βασιλόπαις μέχρι τοῦ συζῇν
μετ' ἀκαθάρτων φιλοσόφων, καὶ μυστῶν,
ἐνῷ οὐδ' ἕνα ἄνθρωπον περιωπῆς,
οὐδ' ἕνα ἔχει εὐγενῆ ἐγγὺς αὐτοῦ,
ἐστί τις νόθος Ἀθηναίου σοφιστοῦ,
οὐχὶ Ἀνάκτων περιβλέπτων ἔγκονος.

Ο ΠΡΩΤΑΛΛΑΓΑΤΩΡ.

Πιστεύσατέ με, ἄσπονδος ἐστὶν ἡμῶν
ἐχθρὸς, καὶ ἂν ἰσχύσῃ ἀπολώλαμεν.

Ο ΚΟΙΑΙΣΤΩΡ.

Ἡμῶν τὸ σφάλμα· φρικωδῶς ἐπταίσαμεν
εἰς τὸ ᾠὸν τὸν ὄφιν μὴ φονεύσαντες.

Ο Μ. ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ.

Ἡμῶν ἐκεῖνος ἤδη ἰσχυρώτερος,
καὶ μόνος ἔτι δυνατὸς ὁ δόλος.

Ο ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΣΑΤΟΥ.

Ναί;
γνωρίζετε ἰδέας περὶ ἀρετῆς,
καὶ καθηκόντων ὅτι ἔχει αὐστηράς·
ἐκεῖ τὸ μέρος ἴσως ἀσθενές ἐστί,
κ' ἐκ ταύτης τῆς βλακίας ἂν εὐστόχως πως
ὠφεληθῶμεν, ἴσως ἐπιτύχωμεν,
εἰς τὴν παγίδα τέλος συλλαμβάνοντες
αὐτόν.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ἡ Παναγία ἀρωγὸς ἡμῶν!
Περὶ τῶν ὅλων, τέκνα, ὅταν πρόκειται,
ἐστὶ πᾶν μέσον θεμιτὸν, καὶ ἅγιον.
Ἡ ἐκκλησία κινδυνεύει, ἀδελφοὶ,
ἡ θεία πίστις, σωζομένου τοῦ οἰκτροῦ
ἀγύρτου τούτου. Ἄνθρωπον φαντάσθητε
ἀποτολμῶντα ὑποθάλπειν φανερῶς
τὸ ἐλευθέρως σκέπτεσθαι. Ἀλήμων Ω!
Ἂν δόγματα τοιαῦτα κατισχύσωσιν,
αὐτὸς ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ κλονίζεται,
καὶ ἡ θρησκεία μένει μύθων σύμπλεγμα.

Τὰς χάρας κλίνειν εὐσεβῶς ὀφείλουσιν
οἱ ἄνθρωποι, τὴν κόνιν ἀσπαζόμενοι
πρὸ τοῦ σταυροῦ. Τῷ Πλάστῃ οὕτως ἔδοξε,
κ' ὑπὸ τοὺς θείους πόδας μόλις ἕρπουσα
σπορὰ σκωλήκων, μυσαρά, οὐτιδανή,
τῆς αὐθαδείας φθάνει τ' ἄκρον ἄωτον
προσποιουμένη δῆθεν ὅτι σκέπτεται,
καὶ βλασφημεῖ κακούργως, ἀναιδέστατα,
ἀνερευνᾷν τολμῶσα εἰς τὸ ἔρεβος,
καὶ τὰς αἰτίας τῶν πανσόφων πράξεων
ἡ φαύλη λήμη ἐννοῆσαι θέλουσα
τοῦ αἰωνίου, καὶ ὑψίστου ἄρχοντος.
Ναί, ναί, οἱ νόμοι ἀσθενεῖς ἡμῶν εἰσί.
Τοὺς ἀπειθοῦντας πάντας καταθραύεσθαι
διὰ τῆς βίας ἔδει εἰς εὐσέβειαν,
καὶ ἄν τις ἐπιμένῃ σκληροτράχηλος,
ἐντὸς καμίνου τιμωροῦ ῥιπτόμενος,
εἰς τῆς γεέννης τὰ πυρὰ τ' ἀκοίμητα
ἐκεῖνον συνεθίζειν. Τὰ μυστήρια
τῆς ἐκκλησίας, οὔτε δυνατὸν ποτὲ,
ἀλλ' οὔτε πρέπον τοὺς θνητοὺς καταμαθεῖν.
Κηρύττει ἐλευθέρως ὁ κατάρατος
ἐκεῖνος πάντας ὅ,τι καὶ ἂν βούλωνται
καὶ λέγειν, καὶ δοξάζειν. Εὖγε! Οὔτε εἷς
χριστιανὸς πλὴν τότε πλέον ἔμενε,
καὶ παρὰ τῶν ἀπίστων πάντα ἤθελον
τῆς ἐκκλησίας ἁρπαγῆναι τ' ἀγαθά,
ἃ μετὰ κόπων, καὶ ἀγώνων ἤθροισεν
ὁ κλῆρος τόσων. Σταυρωθήτω.

Ο ΤΑΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ.

Σύμφωνοι
εἰς τοῦτο πάντες, Πάτερ. Ἀλλὰ πῶς; Ἰδοὺ
τὸ ζήτημα.

Ο Μ. ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ.

Οὐκ ἔστιν ἄρα δυνατὸν,
ἐπιτηδείως ἐρεθίζοντες αὐτὸν
εἰς ἀνταρσίαν, καὶ νικῶντες ἔπειτα,
ἀπαλλαγῆναι οὕτω.

Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ.

Γέρον φίλε μου,
τὴν κεφαλήν σου ἤρχισεν ἐξασθενῶν
ὁ πρὸς τὰς κορασίδας τόσος ἔρως σου.
Τὸ σχέδιόν σου ἴσως ὡραιότατον,
τὸ ἄριστον, ἂν μόνον τάγματα τινὰ
ὁ Καῖσαρ εἶχεν, ὡς ὁπόταν ἔφυγεν,
ἀλλ' ἔκτοτε, ὡς οἶδας, ἐδυνάμωσε,
κ' ἐκεῖνος ἤδη ἐξαιρέτως δύναται,
ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων συλλαβὼν ἡμᾶς,
κ' εἰς ὀβελοὺς περάσας πάντας εὔμορφα,
εἰς τὰς ἐπάλξεις ἔξω στῆσαι, φόβητρα
διὰ τοὺς γύπας, καὶ δι' ἄλλα ὄρνεα.

ΠΡΩΤΟΣΗΚΡΗΤΗΣ.

Τῆς οἰκουμένης τὸ ἀκμαῖον ἥμισυ
ἐστὶν ἐκείνου ἤδη, καὶ τὸ ἕτερον,
ἐπιφυσήσας, ἀνατρέψει.

Ο Μ. ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἀληθῶς.
Ἀντὶ τοῦ παρωθῆσαι εἰς ἐξέγερσιν
αὐτόν, ἡμέραν νύκτα μᾶλλον καίωμεν
κηροὺς εἰς τοὺς ἁγίους, μὴ τυχὸν αὐτὸς
τολμήσῃ τοῦτο, κ' εἶτα κλαύσωμεν πικρῶς
ἡμῶν τὴν μοῖραν τὴν αἰσχίστην, καὶ οἰκτράν.

Μ. ΠΑΠΠΙΑΣ.

Τὰς παρ' αὐτῷ γυναῖκας ἂν κερδίσωμεν,
ἢ κ' ἐπὶ τούτῳ ἂν ἐκπέμψωμεν τινάς,
εἰς μέθην ὅπως, καὶ τρυφήν, καὶ ὄργια
αὐτὸν ἐντέχνως σύρωσι. Τί λέγετε;
Οὐδὲν καὶ τότε κατορθοῦτε; Πάμπολλοι
ἐχθροὶ τοῦ Κράτους οὕτω κατεστράφησαν.

Ο ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΣΦΕΝΔΟΝΗΣ.

Ναί, φίλτατέ μοι, πλὴν ὁ Ἰουλιανὸς
οὐδ' ἄνθρωπος συνήθης, οὐδ' ἐχθρὸς ἐστίν,
ὡς ἄλλοι τόσοι. Ἀμφιβάλλω παρ' αὐτῷ
ἂν κόρην ἔχῃ μίαν, καὶ οὐδέποτε
αὐτοῦ τὸ χρέος λησμονήσει δι' αὐτάς.

Ο ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΗΣ.

Χαλκοῦς ἐπλάσθη, καὶ τὰ πάθη ἅπαντα
αὐτοῦ δαμάζει, ὡς δαμάζει τοὺς ἐχθρούς.

Ο Μ. ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Πρὸς τούτοις δ' ἔτι ἐνθυμεῖται τὴν μικρὰν
ἐκείνην Ἀθηναίαν, ὡς μοὶ λέγουσι,—

τὴν Ἕλλην, ἣν ἠγάπα τόσον ἄλλοτε.
Γυναῖκες ἄλλαι οὐδεμίαν ἕξουσιν,
οὐδ' ἐλαχίστην ἐπ' αὐτοῦ ἐπιῤῥοήν.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ὦ εὗρον! Εὗρον! Ἀκριβῶς ἐτάσωμεν
ἂν τὴν μικρὰν ἐκείνην ὄντως ἀγαπᾷ,
καὶ πέμψαντες ἀνθρώπους ἵνα κλέψωσιν
αὐτήν, ἐκεῖνον τότε ἀπειλήσωμεν
σκληρῶς, ἀσπλάγχνως, ὅτι σφάξομεν αὐτήν,
ἂν πάντα μὴ ποιήσῃ ὡς βουλόμεθα.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ἒ! Ἒ! Οὐδόλως ἀσφαλὲς τὸ εὕρημα.
Ἂν τελευτήσῃ παρ' ἡμῖν ἡ κορασὶς,
ἢ ψυχρανθῇ ὁ ἔρως ὁ μαμμάκουθος
ἐκείνου, τί ποιοῦμεν; Τότε χείρονα
πολὺ τὰ πάντα· πλὴν καὶ ἄλλως ἂν συμβῇ,
τὸ μῖσος ἔτι ἐπαυξήσομεν αὐτοῦ,
καὶ τοῦτο μόνον.

Μ. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑΡΧΗΣ.

Τὸ καλλίτερον ἐγὼ
ἐστὶ νομίζω σχέδιον, ὦ ἄρχοντες,
ὡς εἴπομεν καὶ πάλαι, τὰ στρατεύματα
ὑπεξαιρέσαι τεχνηέντως πως αὐτῷ,
καὶ ὅταν τέλος ἐντελῶς γυμνώσωμεν,
εὐκόλως τότε καταστρέψομεν αὐτόν.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Κ' ἐγὼ νομίζω ὅτι τὸ καλλίτερον

ἐστὶν ἐκεῖνο, καὶ τὸ μόνον σχέδιον.

Μ. ΔΟΥΞ.

Ἂν ἐφικτὸν εἰσέτι ᾖ. Ἦν εὔκολον
τὸ πρῶτον ὅτε συνελάβομεν αὐτό.
Ὁ Καῖσαρ εἶχε τότε μόνον ἔνια
τρισάθλια, λεχθήτω ἡ ἀλήθεια,
τὰ παρ' ἡμῶν ληφθέντα ταῦτα τάγματα,
ἀλλ' ἤδη ἔχει ὅλον παμπληθῆ στρατὸν,
ὃν μόνος, ἐκγυμνάσας, ἐσχημάτισε.
Οἱ στρατιῶται συναινέσουσι ποτὲ,
κ' ἐκεῖνον, ὃν φιλοῦσι νῦν, καταλιπεῖν,
καὶ τὴν πατρίδα, πᾶν αὐτῶν πολύτιμον;
Εἰσὶν οἱ πλεῖστοι τῆς Γαλλίας κάτοικοι.

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ.

Αἱ δυσκολίαι ὄντως μέγισται εἰσὶν,
ἀλλ' ἄλλο τὶ οὐ βλέπω προτιμότερον.

Ο Μ. ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ.

Φεῦ, οὐδ' ἐγώ.

ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ.

Ὁμοίως.

Ο ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΣΑΤΟΥ.

Οὐδ' ἐγώ.

ΑΛΛΟΙ.

Οὐδέν!

Ο ΤΑΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ.

Ἀνάγκη ἄρα θυσιάσαι ἅπαντα,
καὶ τάχιστα, πρὸς τούτου τὴν εὐόδωσιν.

Ο ΠΡΩΤΑΛΛΑΓΑΤΩΡ.

Ναί, οὕτως ἔχει.

Ο Μ. ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ.

Οὕτω σκέπτομαι κ' ἐγώ·
πλὴν συμφωνήσει ἄρα ὁ Κωνστάντιος.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Γνωρίζετε νομίζω ἤδη, φίλοι μου,
ὁ Αὐτοκράτωρ ὅτι σύμφωνος ἐστὶν
ἐγὼ πρὸς ὅ,τι ἀπαιτήσω πάντοτε.

ΤΙΝΕΣ.

Ὦ ναί.

ΑΛΛΟΙ.

Βεβαίως.

Ο ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ.

Τοῦτο ἀναμφίβολον.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ἐγὼ ἀναλαμβάνω.

Ο ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΣΑΤΟΥ.

Τότε ἄριστα

(Ἡ θύρα ἀνοίγεται μετὰ πατάγου.
Κράκται κράζουσι «Ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων! Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε!» καὶ εἰσέρχεται ὁ Κωνστάντιος. Πάντες κλίνουσιν ἐδαφιαίως.
Ὁ Αὐτοκράτωρ κάθηται ἐπὶ θρόνου παρὰ τὴν τράπεζαν).

ΣΚΗΝΗ ΙΑ΄.

Οἱ τῆς προλαβούσης σκηνῆς, καὶ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Καὶ δὴ τί νέα; Τί εἰδήσεις ἔχομεν
ἐκ Γαλατίας;

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (εἰρωνικῶς).

Ὑπετάγη ἐντελῶς
ἡ δύσις, Ἄναξ, καὶ κηρύττει λυτρωτὴν
τὸν Καίσαρα, ὃν ἤδη ἀπαξάπασα,
ὡς μόνον κυριάρχην, καὶ θεὸν αὐτῆς
σχεδὸν λατρεύει ἅμα. Ἐδιώχθησαν
ἐκ Γαλατίας πανταχοῦ οἱ βάρβαροι,
οἱ κρότοι τοῦ πολέμου κατεσίγησαν,
καὶ εἰς τὴν φίλην ἀπελθὼν κωμόπολιν
τῶν Παρισίων Λευκετίαν, ἥσυχος
ἐπὶ δαφνῶν ὁ ἥρως ἀναπαύεται.
Γενναῖος ἤδη στρατηγὸς ἀναδειχθείς,
τὰς διοικητικὰς νῦν ἀρετὰς αὐτοῦ,
τὰς φυομένας εἰς τὴν παχυλὴν σκιὰν
τοῦ δένδρου τῆς εἰρήνης, καταγίνεται
καταδεικνύς. Τῳόντι ἔκτακτος ἐστὶν
ἀνὴρ ὁ Πρίγκηψ, Ἄναξ, στρατιωτικὸς
ἐκ τῶν ἀρίστων, ἄριστος πολιτικός,
ἐκ τῶν ἀρχαίων ὥς τις εἶπε ποιητῶν.
Τὴν χώραν ἀνακτήσας πᾶσαν, τὰς πληγὰς
αὐτῆς ἰᾶσαι ἤδη τὰς πολυετεῖς

ζητεῖ, κ' εἰς τοῦτο βοηθοῦσιν, ἄοκνοι,
οἱ ῥυπαροὶ ἀγύρται, καὶ σοφοὶ αὐτοῦ,
οὓς ἐξ Ἑλλάδος μετ' αὐτοῦ ἐκόμισε,
καὶ ἄλλοθεν τοῦ κόσμου, ὅπου φύονται
τοιούτου εἴδους τρίβολοι, καὶ ἄκανθαι.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Τὸ θέαμα, τῳόντι, κατανυκτικόν.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Εἰσὶν οἱ μόνοι οὗτοι αὐλικοὶ αὐτοῦ,
καὶ μεθ' ἡμέρας κόπων, καὶ βασιλικῶν
φροντίδων, τὰς νυκτίας ὥρας δαπανᾷ,
περὶ καρδάμων μετ' αὐτῶν συνομιλῶν,
τοῦ δίσκου τῆς σελήνης, καὶ τοῦ μέλλοντος,
καὶ παρελθόντος βίου. Εἰς ὑπόληψιν
ἰδιαιτέραν ἔχει Μάξιμόν τινα,
εἰδωλολάτρην τοῦτον πρώτης τάξεως,
καὶ τὸν ἱεροφάντην, τὸν μισόχριστον,
τῆς Ἐλευσῖνος ἀγαπᾷ, καὶ σέβεται!
Μετ' εὐγενοῦς Γαλάτου ἔδεσε τινὸς
φιλίαν νεανίου, ὅλως ἔκτακτον,
ἀρχαϊκὴν φιλίαν, ὡς τοῦ Δάμωνος,
καὶ τοῦ Φιντίου, ἵνα παροτρύνωσιν
ὁ εἷς τὸν ἄλλον εἰς τὴν ἀρετήν. Συχνῶς
ἀνοησίας γράφει, καί, τὸ χείριστον,
ἐκπίπτει τόσον, ὥστε δικαστήρια
αὐτοπροσώπως προεδρεύει, ποταποὺς
τινὰς κακούργους ὅπως σώσῃ τῆς πυρᾶς,
καὶ οὕτως εὕρῃ πρόσφορον περίστασιν.

αὐτοῦ τὸν ὕθλον καταδεῖξαι, τὴν σοφὴν,
καὶ θαυμασίαν φληναφίαν...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, (διακόπτων αὐτόν).

Ἅπασαν
τὴν Γαλατίαν τοίνυν ἐκυρίευσα;
Ἐστὶ τῳόντι θαῦμα μέγα, εὐκλεές!
Ἀλαζονείαν ἄπειρον αἰσθάνομαι,
καὶ χαίνοντες βεβαίως καταγράψουσι
τῆς δόξης μου τῆς τόσης οἱ μετέπειτα
τὴν ἱστορίαν.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (μετ' ἀδημονίας, αὐθαδῶς).

Θαῦμα μέγα, σύμφημι·
πλὴν κρίμα ὅτι ἄλλοι σφετερίζονται
τὴν δόξαν πᾶσαν, καὶ τὸ κλέος, ἐνῷ σὺ
ὁ μόνος ὄντως τῶν θριάμβων αἴτιος,
σὺ, ὁ ἁπάντων κύριος, ὁ τὸν στρατὸν
ἐκπέμψας, ὅστις τόσας δάφνας ἔδρεψε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πῶς ἄλλοι; Ποῖοι τάχα σφετερίζονται;
Τίς ὁ τολμήσας;

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Τίς; Ὁ Ἰουλιανὸς,
ὁ λίαν ἐπ' ἐσχάτων μεγαλοφρονῶν,
ὁ λησμονήσας ὅλως τὴν ὑποταγὴν,
ἣν σοὶ ὀφείλει, καὶ κηρύττων αὐθαδῶς
ἡ νίκη ὅτι εἰς αὐτὸν ὀφείλεται,

καὶ ὅτι μόνος ἅπαντα διέπραξε,
διότι κατὰ τύχην ἦν ὁ διοικῶν
τὰ νικηφόρα τάγματα. Πλὴν τὸ δεινὸν,
καὶ παραδόξως ὄντως ἀναιδὲς ἐστὶν,
ἡ οἰκουμένη ὅτι, δίκαιον αὐτῷ
διδοῦσα, μόνον ἐπαινεῖ, καὶ σέβεται
διὰ τὰ Σὰ, ὦ Ἄναξ, κατορθώματα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Πῶς ἀληθῶς ὁ Καῖσαρ ἀπετόλμησεν
αὐθάδειαν τοιαύτην;

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ἀληθέστατα!
Αὐτοῦ τὰ ἔργα μόνος ἐξυμνεῖ παντοῦ,
καὶ, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ὁ τυφλὸς λαὸς
αὐτὸν πιστεύει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (ἐκτὸς ἑαυτοῦ).

Πλὴν ἀσύγγνωστος ἐστὶν
ἡ προδοσία, ἔγκλημα τρισμέγιστον.

Ο ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ.

Καὶ ὅμως τοῦτο, Βασιλεῦ, τὸ χείριστον
οὐχὶ τῶν ἐγκλημάτων, ὅσα ἔπραξε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τί, τί ἀκόμη; Λέγετε!

Ο ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ.

Σοὶ εἴπομεν

καὶ ἄλλοτε τοὺς φόβους, οὓς ἐτρέφομεν
οἱ ταπεινοί σου, καὶ πιστοὶ θεράποντες.
Ἐπικυροῦνται πάντες καθημερινῶς,
οἱ φόβοι οὗτοι, οἴμοι, καὶ βασίζονται.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τί λέγετε; Τωόντι!

Μ. ΔΟΥΞ.

Καίτοι φανερῶς
οὐδὲν εἰσέτι ἔπραξεν, ἀδήρητον
ἐστὶ κρυφίως ὅτι ἑτοιμάζεται.

Μ. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑΡΧΗΣ.

Ἐστὶ τοῦ Κράτους ἤδη τοῦ ἡμίσεως
αὐτὸς ὁ μόνος Κύριος, καὶ ἀληθὴς,
τωόντι, Αὐτοκράτωρ.

Μ. ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ.

Ἅπασαν αὐτὸς
τοῦ θρόνου σου τὴν λάμψιν σφετερίζεται,
καὶ τὸν λαὸν διδάσκει τῶν ἐπαρχιῶν
τὴν προδοσίαν; καὶ τὴν ἐπανάστασιν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὢ τὸν ἀχρεῖον!

Ο ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΗΣ.

Ἤδη καὶ καλλίτερον
ἡμῶν ἐκεῖνος, ἔχει, καὶ πλειότερον

στρατὸν, ὃν ἀκαμάτως αὔξει, αὐλισθεὶς
εἰς Λευκετίαν, καὶ γυμνάζει.

Ο ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΣΦΕΝΔΟΝΗΣ.

Διατί;
Οὐδὲ ἀμφιβολία πλέον ἔμεινεν
ἀπαίσιόν τι ὅτι κρύπτει σχέδιον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ὦ τὸν κακοῦργον!

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Πάντα μοὶ ἐμήνυσαν
ἐκεῖθεν κρύφα οἱ πιστοί μου ἄνθρωποι,
προσθέντες ὅτι, ὡς θρυλλεῖται γενικῶς
ἐκεῖ, ὁ Πρίγκηψ λάθρα, καὶ ταχύτατα
εἰς στάσιν ἐξοπλεῖται.

Ο Μ. ΠΑΠΠΙΑΣ.

Οἴμοι, ἄρχοντες,
τὴν ἀπευκταίαν μᾶλλον· ὅτι ὕψωσε
τῆς στάσεως σημαίαν ἤδη εἴπετε·
εἰς τὴν φορολογίαν τῶν ἐπαρχιῶν
ἀναμιχθῆναι ὁ θρασὺς ἐτόλμησε,
τοὺς ὑπαλλήλους ἐμποδίσας τῆς αὐλῆς,
τὸ χρέος ἐκτελοῦντας τὸ ῥητὸν αὐτῶν.
Ἐνῷ δυσκόλως λίαν, καὶ τὴν μάστιγα
ἀδιακόπως ἀνὰ χεῖρας ἔχοντες,
τὸν ὡρισμένον τόκον ἀφαρπάζουσι
παρὰ τῶν πειναλέων, καὶ ῥακενδυτῶν

κατοίκων τῆς Γαλλίας, τὰ πεντήκοντα
τοῖς ἑκατόν, ὁ Καῖσαρ εἰς ὀκτὼ αὐτὸν
ἠλάττωσεν ἐξαίφνης, δοὺς βοήθειαν
αὐτὴν καὶ μόνην εἰς τοὺς ἄνδρας τῆς αὐλῆς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τὸν ἄθλιον! Ναί, τοῦτο ἀληθῶς ἐστὶ
χειρίστη προδοσία.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ἀποτρόπαιος,
τῳόντι, ἀνταρσία, καὶ κακὴ ἀρχὴ
σειρᾶς ἀνομημάτων. Πρὸ πολλοῦ ἡμεῖς,
ὡς οἶδας, Ἄναξ, κάλλιστα, οἱ δοῦλοί σου
τὸν κίνδυνον εὐκόλως ἐμαντεύσαμεν,
καὶ πάντα κόπον τότε κατεβάλομεν,
ἐνθέρμως, ἐπιμόνως ἱκετεύσαμεν,
σὺ μόνος ἵνα μὴ ὁπλίσῃς τὸν ἐχθρόν.
Πλὴν οὐκ ἐπείσθης δυστυχῶς, καὶ νῦν ἰδοὺ
ἡ πρόῤῥησις καθ' ὅλα ἐπηλήθευσε.
Ἡ καταιγὶς μυκᾶται.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ἔχεις δίκαιον,
Δομέστικε, καὶ πάλιν ἔχεις δίκαιον.
Ταῖς συμβουλαῖς σου θέλω ἕπεσθαι ἀεί,
πλὴν ἤδη, εἴπετέ μοι, τί ποιήσωμεν;

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ἐστίν, ὦ Ἄναξ, πᾶσα αὕτη ἡ σπορὰ

προδότις, ὀλεθρία, ἐπικίνδυνος.
Ἀπὸ τὸν Γάλλον μόλις διεσώσαμεν
τὸ Κράτος, ἤδη τὸν κακοῦργον ἀδελφὸν
ὁ ἀδελφὸς μιμεῖται. Πταίουσι πολὺ
οἱ τὰ παιδία ταῦτα διασώσαντες,
δικαία ὅταν μοῖρα εὗρε τὰ λοιπὰ
τῆς ἀποφράδος μέλη γενεᾶς αὐτῶν.
Ἰδοὺ τί πάσχει φυσικῶς ὁ ἀφιεὶς
ἡμιτελεῖς τὰς πράξεις τὰς καλάς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Φεῦ, ναί,
ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας τότε τὰ μικρὰ
διέσωσεν ἐκεῖνα κρύφα· πλὴν πρὸς τί
τοῦ παρελθόντος ἤδη ἡ ἀνάμνησις;
Ἐμπρὸς ἡμῶν φρικῶδες κεῖται τὸ παρόν.
Καλὴν ἰδέαν, σχέδιόν τι ἔχετε;

(Μετὰ σιγήν).

Ὑμεῖς, πιστοί μου, μή με καταλίπητε.
Τὸν Αὐτοκράτορά πως σώσατε. Βωβοί;
Σιγᾶτε πάντες; Σώσατέ με, σώσατε!

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ἂν ὅλως, Ἄναξ, ἡ Μεγαλειότης σου
τῶν πράξεών μου μὲ ἀφήσῃς κύριον,
ἐγὼ καὶ πάλιν, ὡς καὶ πάλαι, σώσω σε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Ναί, πρᾶξον ὅ,τι θέλεις, ὦ Δομέστικε,
ὡς σὺ ἐγκρίνεις πρᾶξον.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Ὁ σκοπός μου τὸν...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Μή, σίγα! Πάντων μόνος σὺ κυρίαρχος.
Ὡς θέλεις πρᾶξον. Ἔχεις πλήρη δύναμιν,
καὶ σῶσον, σῶσον, τοῦτο μόνον σοὶ ζητῶ.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, (εἰρωνικῶς).

Ὑπὲρ τὸ δέον ἄσημος εἰμὶ ἐγώ,
καὶ ταπεινός σου δοῦλος ἵνα πράξω τι,
χωρὶς τῆς ἀνωτάτης ἀρεσκείας σου.
Ὡς καὶ πρὸ χρόνου ἐσοφίσθημεν ποτέ,
τὸ σχέδιόν μου ἀποσύρων, ἓν πρὸς ἕν,
τὰ κλοπιμαῖα τάγματα τοῦ Καίσαρος,
αὐτὸν ἐξασθενῆσαι οὕτω, κ' ἔπειτα
αὐτῷ κηρῦξαι φανερῶς τὸν πόλεμον,
διότι ἤδη ἀκατάβλητος ἐστί.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Τὸ σχέδιον, τῳόντι, ὡραιότατον.
Ἐγκρίνω αὖθις, ὡς καὶ ἄλλοτε, αὐτό.
Τί ἐσοφίσθην, ἄρχοντες, ἀκούσατε.
Ὑπούλως ἐκγυμνῶσαι τὸν ἐχθρὸν ἡμῶν,
τοὺς λεγεῶνας πάντας ἀφαρπάζοντες
κατὰ μικρὸν, ἐκείνου τὸν σκοπὸν ἡμῶν
μὴ ἐννοοῦντος, κ' οἱασδήποτε τινὰς
προτείνοντες αἰτίας, τὴν στρατείαν μου
τὴν ἐναντίον τῶν Περσῶν, εἰς Αἴγυπτον
τὴν εἰσβολὴν καὶ πάλιν τῶν Σαρακηνῶν,

τὰ εἰς τὴν Παιονίαν δυστυχήματα,
ἢ ὅ,τι ἄλλο τούτοις παραπλήσιον.
Ἐν τῇ παγίδι οὕτως εὐφυῶς αὐτὸν
ληψόμεθα βεβαίως. Ἔ;

Ο·ΤΑΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ.

Σοφώτατα
εἰσί, ὦ Ἄναξ, πάντα, καὶ θεόπνευστα
τὰ σχέδιά σου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

Λέγεις τὴν ἀλήθειαν.
Γενέσθω οὕτω τοίνυν. Σύ, Δομέστικε,
τὰ πάντα πρᾶξον, ὡς σὲ διετάξαμεν.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ.

Πιστῶς τελέσω, Ἄναξ, τὰς θελήσεις σου.
(Πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ ΙΒ.'

Αἴθουσα ἐν τοῖς Θερμοῖς. ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ, ΘΕΟΓΝΙΣ, καὶ ἄλλοι ἀξιωματικοί.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὢ ναί, πᾶν τοῦτο ὑπερβαίνει ὅριον.
Ἐζήτησαν ἓν τάγμα, καὶ ἀπέστειλα,
ἐζήτησαν καὶ ἄλλο, καὶ ὑπήκουσα,
ἐζήτησαν τὰς ἴλας τὰς ἀρίστας μου

ἀλληλοδιαδόχως, καὶ ὑπέκυψα,
αὐτοῖς πᾶν ὅ,τι εἶχον πέμψας βέλτιστον.
Καὶ τοὺς συμμάχους τέλος μοὶ ἐζήτησαν,
ὑπήκουσα καὶ πάλιν, καὶ ἀπέστειλα
τοὺς Ἐρουλούς, τοὺς Κέλτας, καὶ τοὺς Βαταβούς,
καὶ ὅσους εἶχον ἄλλους, τοὺς φιλτέρους μου.
Θερμῶς οἱ στρατιῶται, ἵνα παρ' ἐμοὶ
αὐτοὺς κρατήσω, πάντες μὲ ἱκέτευον,
σφοδρῶς ὑμεῖς οἱ φίλοι ἐπεμένετε,
πλὴν τὴν ἐπιθυμίαν σεβασθεὶς ἐγὼ
τοῦ Ἄνακτος, ἐφάνην ἀμετάπειστος.
Καὶ ὅμως ἔτι οὐκ ηὐχαριστήθησαν,
καὶ τοὺς Παραῤῥηνείους ἀπαιτοῦσι νῦν.
Τὴν Δύσιν μόνος μὴ τυχὸν πιστεύωσιν
ὅτι φυλάξω, καὶ τοῦ Κράτους τοὺς ἐχθροὺς
μακρὰν κρατήσω; Ἀληθῶς παράδοξον.
Ἢ μὴ φρονῶσιν ὅτι ἐδαμάσθησαν
ὁλοτελῶς οἱ Γάλλοι, καὶ ἀδύνατον
ἂν ἴδωσί με αὖθις, ὅτι πνέοντες
ἐκδίκησιν ἀθρόοι οὐ προστρέξουσι.
Τοὺς κόπους μου ἀσόφως μηδενίζουσι,
καὶ ματαιοῦσι πάσας τὰς ἐλπίδας μου.
Πλὴν ἤδη οὐδ' ἐγώ τι πλέον δύναμαι.
Τὸν ἱερόν μου ὅρκον, φίλοι, ἔδωκα
εἰς τοὺς Παραῤῥηνείους ὅτι κἂν αὐτοὶ
οὐδέποτε τὰς Ἄλπεις ὑπερβήσονται.
Τὸν ὅρκον τοῦτον ἀθετήσω; Εὐχερῶς
ὁ λόγος Ἡγεμόνος ὅτι θραύεται
ὁ Αὐτοκράτωρ μὴ νομίζῃ; Ἀγνοεῖ
τοὺς πολυτίμους ὅτι τούτους ἂν ἐγὼ

βιάσω στρατιώτας ἤδη, τοὺς λαμπρὰς
ὑπηρεσίας παρασχόντας, ἐφεξῆς
εἰς τὰς μαχίμους ταύτας χώρας ἔσεται
στρατολογία ὅλως ἀκατόρθωτος;
Εἰς βῆμα ὄντως μὲ ὠθοῦσιν αἴσχιστον.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Εἰς βῆμα, Καῖσαρ, σὲ ὠθοῦσιν αἴσχιστον,
πλὴν καὶ παράφρον· σύγγνωθι τὴν ἔκφρασιν.
Μὴ μάτην ἐπιμένῃς. Τέλος πείσθητι.
Τὸ νῦν συμβαῖνον πρὸ πολλοῦ προείδομεν,
ἑκατοντάκις σοὶ προείπομεν ἡμεῖς,
καὶ σὺ ἠρνήθῃς πάντοτε ἀκρόασιν.
Τοῦ Κωνσταντίου πλὴν τὰ σχέδια εἰσὶ
καὶ τοῦ ἡλίου ἤδη φαεινότερα.
Ἀκόμη ἀμφιβάλλεις; Δυνατὸν ἐστί;
Γυμνώσας σε, ὦ Ἄναξ, ὁ Κωνστάντιος,
καὶ τὸν στρατόν σου ἀφαιρέσας, ἔπειτα
σκοπεῖ εὐκόλως συλλαβεῖν σε, καὶ... ῥιγῶ
εἰς τὴν ἰδέαν μόνην ταύτην σύσσωμος.
Ἂν μὴ φροντίζῃς διὰ σὲ, πλὴν μετὰ σοῦ
τὰ πάντα σκέψου ὅτι συναπόλλυνται,
τὸ Κράτος ὅτι ἄρδην καταστρέφεται,
ὃ μόλις τῶν βαρβάρων ἐκαθάρισας.
Τῶν φίλων, Καῖσαρ, τὴν φωνὴν εἰσάκουσον.
Μὴ καταπέσῃς μετ' ὀμμάτων ἀνοικτῶν
εἰς τὴν αἰσχρὰν παγίδα, ἣν σοὶ τείνουσι.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ναὶ πείσθητι, ὦ Ἄναξ.

ΑΛΛΟΙ.

Ἄναξ, πείσθητι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὡς πρὸς τοῦ Κωνσταντίου τὰ τεχνάσματα
νομίζω ὅτι ἔχετε, φεῦ, δίκαιον.
Τῇ προδοσίᾳ οὐκ ἐπείσθην δυνατὸν
ἐνόσῳ ἦν, καὶ ἤδη ἀναγκάζομαι
εἰς τοῦτο μετὰ λύπης, ὅμως σφάλλετε
ὡς πρὸς τὰς συνεπείας, ἃς ἐξάγετε.
Ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ζητεῖ τὸ στράτευμα,
ὃ ἔδωκέ μοι, αὖθις. Κύριος ἐστί,
κ' ἐμοῦ καθῆκον ὑπακοῦσαι, ἀψηφῶν
ἂν, πράττων οὕτω, θυσιάζομαι. Εἰσὶ
τοῦ Βασιλέως αἱ θελήσεις ἱεραί.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Πλὴν σός, ὦ Ἄναξ, ὁ στρατός. Σὺ ἤθροισας
αὐτόν, καὶ περιδόξως σὺ ὡδήγησας
εἰς τόσας νίκας, μόνον σὲ αὐτὸς φιλεῖ,
γνωρίζει μόνον, μόνον παραδέχεται.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πλήν, φίλε, τοῦτο ὅλως ἀδιάφορον·
ἐγὼ πᾶν ὅ,τι ἔπραξα, ἐποίησα
εἰς ὄνομα ἐκείνου.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ναί, πλήν, Βασιλεῦ,
σπουδαία πόσον σκέφθητι ἡ θέσις σου.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Σοὶ τείνουσι παγίδα. Σὲ τὸν Ἄνακτα
τῆς οἰκουμένης παραδοῦναι δέσμιον
ζητοῦσι τῷ δημίῳ. Καῖσαρ, πείσθητι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ φίλοι, ὦμεν ἐντελῶς εἰλικρινεῖς.
Ἂν παρακούσω σήμερον, καὶ ἀρνηθῶ
τοὺς λεγεῶνας, οὓς ζητοῦσι, καθαρὰν
κηρύττω ἀνταρσίαν, ἐπαναστατῶ.
Ἰδοὺ τί μοὶ ζητεῖτε, τί προτείνετε!
Καὶ ὅτι τοῦτο πράξω ἐπιστεύσατε,
καὶ πρὸς στιγμήν; Πλὴν εἶτα τοίνυν εἴπετε
τοὺς ἐπαναστατοῦντας κατ' ἐμοῦ, ἐγὼ
πῶς τιμωρῆσαι δυνηθήσομαι ποτέ,
ἐγὼ ὁ πάντων χείριστος σφετεριστής,
κ' ἐπαναστάτης πάντων ἐνοχώτερος·
ὑπὲρ λαμπροῦ ὀνείρου ἀναπλάσεως
τῆς οἰκουμένης εἰς ζωὴν βελτίονα
ἐπιθυμεῖτε προδοσίαν, ἔγκλημα;
Ἡμεῖς, σκεφθέντες, μᾶλλον μεταπείσθητε,
καὶ παύσασθε τοιαῦτα συμβουλεύοντες.
Διάδοχος τοῦ θρόνου νόμιμος εἰμί,
καὶ ἀναμένω μεθ' ὑπομονῆς αὐτοῦ
τὴν κένωσιν.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ἂν, Ἄναξ, σὲ ἀφήσωσι,
πλὴν τὴν ζωήν σου ἤδη ἀπειλοῦσι, φεῦ,
καὶ τοῦ στρατοῦ σου γυμνωθέντα, παίγνιον,

νευρόσπαστόν σε οἱ ἀχρεῖοι ἔξουσι.
Τοὺς δισταγμούς σου οὐδαμῶς κατανοῶ,
τοιαῦτα ὅταν πρόκεινται συμφέροντα.
Τὸ Κράτος ἤδη ἅπαν Αὐτοκράτορα
ποθοῦν σε, ὁμοφώνως ἀνεκήρυξε.
Τὸ ἀληθὲς σὺ ἔχεις εἰς τὰς χεῖρας σου
θεόθεν σκῆπτρον τῆς ἀγάπης τοῦ λαοῦ,
σὺ τὴν ἀξίαν μόνον, καὶ τὴν δύναμιν,
καὶ τὰς περιφρονήσεις ὅμως δέχεσαι
τοῦ θείου σου τὰς ὕβρεις, τὰς καταδρομάς,
τοῦ μισητοῦ τοῖς πᾶσι, τοῦ μικρόνοος,
τοῦ δούλου τῶν εὐνούχων, τοῦ πωλήσαντος
εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὸ Κράτος, τοῦ φονεύσαντος
τοὺς συγγενεῖς σου πάντας, τὸν πατέρα σου,
τὸν ἀδελφόν σου, τοῦ οἰκτρῶς κομπάσαντος
διὰ τὰς νίκας, ὅσας σὺ ἐκέρδισας,
πρὸς σκανδαλώδη, καὶ κοινὸν περίγελων,
τοῦ ἐστεμμένου καλογήρου, ἀληθῶς
ἀνθρωπαρίου τρισαθλίου. Διατί;
Διότι ζῇ ἀκόμη, κατὰ σύμπτωσιν,
καὶ κάθηται κομπάζων εἰς τὸν θρόνον σου.
Ὁ θρόνος σὸς, ὦ Ἄναξ. Τὸ καθῆκόν σου
ἐκεῖ καλεῖ σέ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Εἶς, ὦ Ὀρειβάσιε,
τῶν φίλων μου ὁ πρῶτος, σὺ ὡδήγησας
τὴν βρεφικήν μου ἡλικίαν, καὶ φιλῶ
ἐν σοὶ σχεδὸν πατέρα, ὅμως αὐστηρῶς
ἀπαγορεύω πρὸ ἐμοῦ εἰς τὸ ἑξῆς

τοιούτους λόγους. Ὁ Κωνστάντιος ἐμοῦ,
καὶ σοῦ, ἁπάντων ὁ κυρίαρχος ἐστί,
καὶ τῶν Καισάρων νόμιμος διάδοχος.
Ἀνεξετάστως σεβασμὸν ὀφείλομεν
αὐτῷ πιστόν.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Διότι καθωδήγησα
τὴν παιδικήν σου ἡλικίαν, Βασιλεῦ,
διότι εἶδον αὔξοντά σε παρ' ἐμοί,
διότι σὲ γνωρίζω κάλλιον παντὸς
ἑτέρου, καὶ ὡς τέκνον σὲ φιλῶ ἐμόν,

(Δακρύει).

ἐκ τῶν χειρῶν σε ἤδη τῶν φονέων σου
ἁρπάσαι θέλω, τῶν κακούργων, οἵτινες,
ὡς ἔσφαξαν τὸν Γάλλον, σφάξουσι καὶ σέ.
Ἡμῶν ἁπάντων, Βασιλεῦ, εἰσάκουσον!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἀκούσατε, ὦ φίλοι. Ἅπαντες ὑμεῖς,
τῶν ἐν Ὀλύμπῳ θεοτήτων ὀπαδοί,
πιστεύετε βεβαίως εἰς τὸν πόλεμον
ἐκεῖνοι ὅτι μὲ ὡδήγουν, κ' ἔτρεπον
τοὺς πολεμίους περιφόβους πρὸ ἐμοῦ.
Ἂν ταῦτα οὕτως, οὔ με καταλείψουσιν,
εἰς τὸν λιμένα φθάντα, οἱ προστάται μου,
καὶ ὄντως τοῦτο ὑπεσχέθησαν ῥητῶς.
Ἰδοὺ προχθὲς τί εἶδον θεῖον ὄνειρον.
Γλαυκὸν τὸ μέγα ἐπ' ἐμὲ στερέωμα

ἁπλούμενον, ἀστέρων ἐπ' αὐτοῦ χρυσῶν
ἀμέτρητον σωρείαν, καὶ λαμπρότατον
ἐντὸς αὐτῶν τὸ πλῆθος τῶν ἀστερισμῶν.
Ἐνῶ δὲ ταῦτα ἐθεώρουν, φαεινὸν
ἐνεφανίσθη φάσμα, λάμπων ἥλιος,
τῆς Αὐτοκρατορίας τὸ δαιμόνιον,
καὶ τῆς Παρθένου δεῖξάν μοι τὸ σύμπλεγμα,
ἠρέμα εἶπε:

« Ζεὺς ὅταν εἰς πλατὺ τέρμα πέλῃ κλυτοῦ ὑδροχόοιο
παρθενικῆς δὲ Κρόνος μοίρῃ βαίνῃ ἐπὶ πέντε
εἰκοστῇ, Βασιλεὺς Κωνστάντιος ἄπιδος αἴης
τέρμα φίλου βιότου στυγερόν, καὶ ἐπώδυνον ἕξει ».

Οἱ θεοὶ ἀφοῦ αὐτοὶ,
τὸν δρόμον τοίνυν μέλλωσιν ἀνοῖξαί μοι,
ἡ ὥρα ὅταν φθάσῃ, χρέος ἱερὸν
ἀναμενεῖν τὴν θείαν ταύτην πρόσκλησιν.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Πλὴν, Καῖσαρ, πρὶν ἡ ὥρα φθάσῃ, τοὺς σκοποὺς
αὐτοῦ τοὺς φαύλους πάντας ὁ Κωνστάντιος
εὐκόλως ἐκτελέσει. Ὦ εἰσάκουσον!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Οὐχὶ ὦ φίλοι· ὑπελόγισα καλῶς
τὴν ἐποχὴν, ἣν εἶπε τὸ δαιμόνιον,
κ' ἐπείσθην ὅτι λίαν προσεχὴς ἐστί.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Καὶ ἡ ἡκίστη ὀλεθρία, κατ' ἐμὲ,
ἀργοπορία.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Λίαν ἐπικίνδυνος.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ἡ μόνη, Ἄναξ, ἀληθὴς αἰτία σου,
τὸ μόνον μέγα, σοβαρὸν ἐμπόδιον,
ἡ Εὐσεβία, ὡς συνάρσει τῶν θεῶν,
ἐξέλιπε, καὶ ἤδη ἀνοικτὸς πρὸ σοῦ
ἐστὶν ὁ δρόμος. Πίστευσον τὸν οἰωνόν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Σοὶ εἶπον ὅτι εἰς τὸν Αὐτοκράτορα
πιστὸς μενῶ ἐν πᾶσιν, Ὀρειβάσιε.
Ἡ θέλησίς μου αὕτη ἀδιάσειστος,
μὴ ματαιοπονεῖτε.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Πλὴν, ὦ Βασιλεῦ,
τὰ τάγματα κἂν ταῦτα τότε κράτησον,
τὰ τελευταῖα ταῦτα τάγματα. Αὐτὰ
ἀσφάλειά σου μόνη, φεῦ, ἀνεπαρκής,
καὶ ἀφροσύνη ἀληθῶς παράλογος
ἡ στέρησις καὶ τούτων.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ναὶ, οὐ δύναμαι
διὰ τῆς βίας ἤδη πέμψαι τοὺς πτωχοὺς
Γαλάτας τούτους· ἐπισήμως ὤμωσα
τὸ ἐναντίον, πλὴν, ἀφοῦ διέταξεν
ὁ Αὐτοκράτωρ, κατὰ χρέος ἱερὸν

ποιήσω ὅτι τῇ πειθοῖ κἂν δυνατόν.
Διαταγαὶ ἀμέσως ἐκπεμφθήτωσαν
τοὺς λεγεῶνας προσκαλοῦσαι σύμπαντας
ἐκ τῶν στρατώνων ὧδε· πάντας αὔριον
τοὺς ἀνωτέρους, καὶ τοὺς ἀριστεύσαντας
ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἀθροίσω εἰς συμπόσιον
ἐν τῇ πλατείᾳ τῇ πρὸ τῶν Θερμῶν. Ἐκεῖ
αὐτοῖς λαλήσω τότε. Ἅπαξ κἂν ἰδεῖν
ἐπιθυμῶ καὶ πάλιν ὅλους τοὺς πιστοὺς
συντρόφους τῶν κινδύνων, καὶ τῆς τύχης μου,
πρὶν καταλίπωσί με διὰ πάντοτε.
Ὀνομαστὶ γνωρίζω ἅπαντας σχεδόν.
Εἰσερχομένου εἰς τὴν πόλιν τοῦ στρατοῦ,
αὐτὸν προαπαντήσω· ἕτοιμοι ἐστὲ
διὰ τὴν δείλην. Ἤδη, φίλοι, ἄγετε.

(Πάντες κλίνουσιν ἐδαφιαίως. Ἐνῷ ἐξέρχονται πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ ΙΓ'.

Πλατεία πρὸ τῶν Θερμῶν. Εἰς τὸ βάθος τ' ἀνάκτορα. Ἡ μεγάλη πύλη αὐτῶν εἰς τὸ μέσον τῆς σκηνῆς. Ἐν τῇ πλατείᾳ τράπεζαι, καὶ περὶ αὐτὰς ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ θορυβωδῶς δειπνοῦντες. Εἶτα ΘΕΟΓΝΙΣ, καὶ ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Α'. Λοιπόν, ἀνδρεῖοι μου, λοιπόν; Ἐμελαγχολήσατε; Οἱ ἀσκοὶ εἰσὶν ἀκόμη πλήρεις! Ἐμπρός, πληρώσατε τὰς φιάλας, καὶ πίωμεν εἰς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ θριάμβους ἡμῶν.

ΠΑΝΤΕΣ. Εἰς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ θριάμβους ἡμῶν (ἀλαλάζουσι).

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Γ'. Τί ἔλεγον ἐγώ; Ποῦ ἤδη ἡ τόση ἡμῶν

βεβαιότης, καὶ ἀσφαλὴς ἡσυχία; Ὁ στρατιώτης σήμερον ζῇ ἐνταῦθα, καὶ αὔριον εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κόσμου. Ἔ, ἄρχοντες ὑπεράλπειοι, ἡ Ἀσία πῶς ἀρέσκει ὑμῖν. Κάπως ἄνοστος· τί λέγετε;

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Β'. Καὶ τὶ ποιητέον, ἀφοῦ ὁ Καῖσαρ ἠθέτησε τὸν λόγον αὐτοῦ. Τίς ἐπίστευε τοῦτο;

ΣΤΡΑΤΙΩΡ. Δ'. Μὴ λέγῃς ἠθέτησε. Εἶπεν, ἀπ' ἐναντίας, ὅτι ὁ ὅρκος αὐτοῦ ἐμποδίζει πᾶσαν βίαν, ἀλλ' ὅτι ἐπιθυμεῖ τοῦτο πολύ.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Β'. Ἐστὶ τὸ αὐτό. Σήμερον, ὅτε ἦλθεν εἰς προϋπάντησιν ἡμῶν, ἔπραξεν ὅ,τι ἠδυνήθη ἵνα πείσῃ ἡμᾶς. Ἐνταῦθα, εἶπεν, εἰσὶν ἤδη ὅλα ἥσυχα, καὶ ἡ ζωὴ, ἣν διάγομεν, ἀναξία στρατιωτῶν, ἐκεῖ ἀνοίγεται στάδιον εὐρὺ δόξης, καὶ ἀναμένουσιν ἡμᾶς αὖθις ἀμοιβαί, καὶ πλούσια λάφυρα. Ταῦτα καλά, ἀλλὰ τίς ἀλλάσσει προθύμως τὴν καλύβην, ὅπου ἐγεννήθη διὰ τάφον εἰς τὰς ἐρήμους τὰς Ἀσίας. Σκληρὸν ἐστίν, ἀλλ' ἀφοῦ τοιαύτη ἡ θέλησις τοῦ Καίσαρος, ὑπομονὴ πλέον. Δι' ἐκεῖνον καὶ εἰς τὸν ᾅδην ἀπέρχομαι.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Α'. Καὶ μὴ νομίζεις ὅτι ὁ Καῖσαρ ἀληθῶς ἐπιθυμεῖ τοῦτο; Ὁ Καῖσαρ φιλεῖ ἡμᾶς, καὶ λυπεῖται ἐγκαρδίως στερούμενος τῶν πιστοτέρων αὐτοῦ ταγμάτων.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Δ'. Πλὴν τότε διατί πέμπει ἡμᾶς;

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Α'. Διότι οὕτω διέταξεν ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ ὀφείλει ὑπακοήν.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Δ'. Εἰς τὸν διάβολον ὁ Αὐτοκράτωρ! Ἡμεῖς μόνον τὸν Καίσαρα γνωρίζομεν.

ΠΟΛΛΟΙ. Ναί, ναί, μόνον τὸν Καίσαρα!

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Α'. Πλὴν ὁ Καῖσαρ θέλει ὅ,τι καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ, ὁ ἀνώτερος αὐτοῦ.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Γ'. Οὐδεὶς ἀνώτερος τοῦ Καίσαρος, τοῦ κατακτητοῦ τῆς Γαλλίας, καὶ Γερμανίας.

ΠΟΛΛΟΙ. Οὐδεὶς ἀνώτερος, οὐδεὶς ἀνώτερος τοῦ Καίσαρος.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Β'. Ἀφήρεσαν αὐτῷ τ' ἄλλα τάγματα πάντα. Ἀφήρεσαν τοὺς Ῥωμαίους, καὶ τοὺς συμμάχους, καὶ ἤδη ζητοῦσιν ἡμᾶς. Ἐνταῦθα κρύπτεταί τι. Κακοὺς σκοποὺς ἔχουσι. Ἀδελφοί, ὑπερασπισθῶμεν τὸν Καίσαρα μέχρις ἐσχάτης πνοῆς.

ΠΑΝΤΕΣ. Ναί, μέχρις ἐσχάτης πνοῆς. Πάντες ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος. Ζήτω ὁ Καῖσαρ! (ἀλαλάζουσι).

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Γ'. Πλὴν τίς ἄρα ὁ σκοπὸς αὐτῶν, καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν. Πῶς ἀνακαλύψομεν τ' ἀπαίσια τῆς αὐλῆς σχέδια. Τίς φωτίσει ἡμᾶς; (Ὁ Θεόγνις, πρὸ μικροῦ εἰσελθών, προχωρεῖ μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν).

ΘΕΟΓΝΙΣ. Ἐγώ, ἀνδρεῖοι μου, ἐγὼ φωτίσω ὑμᾶς. Ναί, ὁ Καῖσαρ κινδυνεύει, ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀφοσιώσεως ὑμῶν. Ἀκούσατέ μου προσεκτικῶς.

ΠΟΛΛΟΙ. Σιωπή, σιωπή! Ὁ Κόμης Θεόγνις. (Πάντες ἐγείρονται, καὶ πολλοὶ κυκλοῦσιν αὐτόν).

ΘΕΟΓΝΙΣ. Ὁ Αὐτοκράτωρ, στρατιῶται, φθονεῖ τὸν Καίσαρα διὰ τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ νίκας, καὶ ζητεῖ τὴν καταστροφὴν ἐκείνου, ὅστις ἔσωσεν αὐτὸν τοῦ ἐσχάτου ὀλέθρου· ἀντὶ πάσης ἀμοιβῆς, ἐπιβουλεύεται αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ζωήν. Βαθμηδὸν ἀπέσυρε πάντα τ' ἄριστα αὐτοῦ τάγματα, διότι μετ' ἐκείνων οὐδὲν ἐφοβεῖτο, καὶ ἦν ἀπρόσιτος εἰς τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ τοὺς ὄνυχας. Ἤδη ἀπομακρύνουσι καὶ ὑμᾶς, τὴν ἐσχάτην ἐλπίδα, τὴν ἐσχάτην ἀσφάλειαν τοῦ Καίσαρος, καὶ εἶτα, εἶτα... ἀλλ' οὐδ' ἐκστομίσω λέξεις τοιαύτας. Στρατιῶται, σώσατε τὸν πεφιλημένον ὑμῶν.

ΠΑΝΤΕΣ (θορυβωδῶς). Ὁ Καῖσαρ κινδυνεύει. Βοήθειαν, βοήθειαν εἰς τὸν Καίσαρα. (Πολλὴ ταραχὴ, καὶ σύγχυσις'.

ΘΕΟΓΝΙΣ. Ἀκούσατε, ἀκούσατέ μου ἀκόμη. (Σιγή). Ἐνόσῳ ὑμεῖς περιστοιχίζετε αὐτόν, ὁ Καῖσαρ ἐστὶν ἀσφαλής, ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ, ὅταν ἴδῃ αὐτὸν παρακούοντα, ἐπιχειρήσει διὰ τῆς βίας ὅ,τι δολίως ἀπέτυχε, φρικτὸς ἐμφύλιος πόλεμος ἀφανίσει τὸ Κράτος, καὶ τὶς οἶδε ποῖον αὐτοῦ τὸ τέλος, διότι ἐστὲ ὀλίγα μόνον ὑμεῖς τάγματα, καθ'ὅλου τοῦ στρατοῦ. Ἴσως ἡ ἧττα, καὶ τότε καὶ ὑμῶν, καὶ τοῦ Καίσαρος, καὶ πάντων ἡ καταστροφή. Διατὶ δὲ ταῦτα; Διότι ἔτυχεν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος, οὐχὶ ὁ Καῖσαρ, ὁ νόμιμος διάδοχος, ὃν πάντες λατρεύουσιν; ἀλλ' ἡ ἀδικία, καὶ πονηρία ἔνσαρκος, ὁ Κωνστάντιος, ὁ τοῖς πᾶσι μισητὸς, ὁ ὑπηρέτης τῶν εὐνούχων, καὶ ἱερέων. Ἀρκούντως ὑπέστημεν, στρατιῶται, τὴν ἀπεχθῆ αὐτοῦ τυραννίαν, καὶ ἀφήκαμεν αὐτὸν καταστρέφοντα τὴν οἰκουμένην· ἀρκούντως ἐβασίλευσεν ἡ διαφθορὰ, καὶ μικρόνοια. Κινηθῶμεν τέλος, σώσωμεν ἑαυτούς, ἀποσείσωμεν ζυγὸν, ὅστις πρὸ τοσούτου ἀτιμάζει ἡμᾶς, καὶ ἀναβιβάσωμεν εἰς τὸν θρόνον τὸν μόνον ἄξιον, τὸν μόνον σώσοντα ἔτι τὸ Κράτος, καὶ ἰάσοντα τὰς χαινούσας τῆς κοινωνίας πληγάς. Ὁ τοσάκις ὁδηγήσας ὑμᾶς εἰς τὴν νίκην, ὁ ἐν εἰρήνῃ πατὴρ τῶν λαῶν, ὁ λυτρώσας ἡμᾶς τῶν βαρβάρων, ἔστω καὶ Βασιλεὺς ἡμῶν. Εἰς τὸν ἔχοντα τὴν ἀξίαν δοθήτω καὶ τὸ ἀξίωμα. Ζήτω ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουλιανός!

ΠΑΝΤΕΣ (ἐνθουσιωδῶς). Ναί, ζήτω, ζήτω ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουλιανός! Ἐλθέτω! Ἐλθέτω. (Μεγίστη συγκίνησις. Ἀλαλαγμοί. Σύγκρουσις ἀσπίδων κτλ.)

ΘΕΟΓΝΙΣ. Σπεύδω, φίλοι, καὶ διηγηθεὶς τὰ συμβάντα,

δηλώσω αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν ὑμῶν. Ἐλπίζω ὅτι καταπείσω αὐτόν.

ΠΟΛΛΟΙ. Ζήτω ὁ Κόμης Θεόγνις! Ζήτω ὁ Αὐτοκράτωρ!

(Πολὺς θόρυβος. Οἱ στρατιῶται ἐναγκαλίζονται ἀλλήλους ἐκ χαρᾶς, πίνουσι, καὶ ἀλαλάζουσι. Ὁ Θεόγνις εἰσέρχεται εἰς τ' ἀνάκτορα).

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Α'. Λοιπόν, ἀνδρεῖοί μου, λοιπὸν ἀγαπῶσιν ἡμᾶς οἱ θεοί. Ἡ ἡμέρα αὕτη ἐστὶ τῆς ζωῆς μου ἡ καλλιτέρα.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Β'. Ναί, τέλος ἐκαρποφόρησαν αἱ τόσαι εἰς τὸν Ἄρην θυσίαι, καὶ ἡ κρυφία τῶν μυστηρίων τέλεσις.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Γ'. Πόσον ἀνόητοι ἦμεν, μὴ πράξαντες πρότερον ὅ,τι σήμερον πράττομεν.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ Δ'. Τῳόντι, καὶ ἰδίως πρὶν ἀπέλθωσιν οἱ συστρατιῶται ἡμῶν. Πλὴν κάλλιον ἀργὰ παρ' οὐδέποτε. Εἰς ὑγιείαν τοῦ Καίσαρος! (Πίνουσι. Ὁ Ὀρειβάσιος ἐπιφαίνεται εἰς τὸν οὐδὸν τῆς μεγάλης πύλης. Πάντες σπεύδουσι πρὸς αὐτόν).

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ. Στρατιῶται, ὁ Καῖσαρ μὲ πέμπει πρὸς ὑμᾶς ἵνα εἴπω ὑμῖν ὅτι ὁ Κόμης Θέογνις διηγήθη αὐτῷ τὰ συμβάντα, κ' ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν ὑμῶν. Στρατιῶται, ὁ Καῖσαρ εὐχαριστεῖ ὑμᾶς διὰ τὴν ἀγάπην, ἥτις, πέποιθεν, ὑπῆρξε τὸ αἴτιον τῆς πλάνης ὑμῶν, καὶ διὰ τὴν τιμήν, ἣν ποιεῖτε αὐτῷ, λυπεῖται ὅμως βλέπων πόσον εὐκόλως λησμονεῖτε τὸ καθῆκον ἡμῶν, ὑμεῖς, οἵτινες παρ' αὐτοῦ ἐμάθετε τί ἡ λέξις αὕτη σημαίνει. Ὅ,τι ζητεῖτε παρὰ τοῦ Καίσαρος ἐστί, στρατιῶται, ἀδύνατον· διότι, τοῦτο πράττων, ἐπαναστατεῖ, καὶ προδίδωσι τὸν ὅρκον αὐτοῦ, ὅθεν ζητεῖ παρ' ἡμῶν, καὶ διατάττει τὴν πίστιν εἰς τὸν νόμιμον Ἡγεμόνα, καὶ ἐπὶ τῷ ὅρῳ μόνον τούτῳ συγχωρεῖ ὑμᾶς διὰ τὴν παρεκτροπὴν ταύτην.

ΠΟΛΛΟΙ. Οὐχί! Οὐχί! Ζήτω ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουλια-

νός. Θέλομεν τὸν Ἰουλιανὸν Αὐτοκράτορα. (Πολὺς θόρυβος).

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Α'. (Προχωρῶν πρὸς τὸν Ὀρειβάσιον). Μίαν στιγμήν, ἀδελφοί. (Πρὸς τοὺς λοιπούς, οἵτινες σιγῶσι). Ἄρχων Ὀρειβάσιε, εἰπὲ εἰς τὸν Καίσαρα ὅτι γνωρίζομεν ἤδη τοὺς σκοποὺς τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅτι οἱ σκοποὶ οὗτοι εἰσὶν ὀλέθριοι δι' αὐτόν, καὶ ὅτι σώσομεν αὐτὸν καὶ ἄκοντα. Εἰπὲ ὅτι ἐβαρύνθημεν τέλος τὴν τυραννίαν, ἣν τόσον καιρὸν ὑπεμείναμεν ἀγογγύστως, καὶ ὅτι ἄλλον Αὐτοκράτορα, πλὴν αὐτοῦ, οὐδένα γνωρίζομεν. Εἰπὲ ὅτι ἐσμὲν ἀμετάπειστοι, καὶ ὅτι ἱκετεύομεν αὐτὸν γονυκλινεῖς.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ. Πλήν, τέκνα.

ΠΟΛΛΟΙ. Ναί, ναί!

ΑΛΛΟΙ. Ὕπαγε! Ὕπαγε!

ΑΛΛΟΙ. Ἐλθέτω ὁ Αὐτοκράτωρ.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ. Πλὴν ἀκούσατέ μου.

ΠΟΛΛΟΙ. Οὐχί, οὐχί! Ἐλθέτω ὁ Αὐτοκράτωρ!

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ. Καλῶς, ὑπάγω εἰπεῖν αὐτῷ ὅτι ἀπειθεῖτε εἰς τὰς θελήσεις αὐτοῦ. (Ἀπέρχεται. Πολλὴ σύγχυσις).

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Α'. Ἴσως πταίομεν ἐπιμένοντες, ἀφοῦ ὁ Καῖσαρ διατάττῃ.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Δ'. Οὐχί, οὐχί, ὁ Καῖσαρ κινδυνεύει, καὶ ἑκόντα ἄκοντα σώσομεν αὐτόν.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Β'. Ναί, θάῤῥος, ἀδελφοί, ἐνθυμήθητε τοὺς λόγους τοῦ Κόμητος.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Γ'. Ὁ Θέογνις ἔχει δίκαιον. Ἐκεῖνον ἀκούσατε· ὁ Καῖσαρ ἀρνεῖται ἁπλῶς ἐκ καθήκοντος, ἀλλὰ τὸ καθῆκον ἡμῶν ἐστὶ πασιφανές. Κάτω ὁ Κωνστάντιος! Ζήτω ὁ Ἰουλιανός! (Ἐμφανίζεται αὖθις ὁ Ὀρειβάσιος. Σιγή).

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ. Στρατιῶται, ὁ Καῖσαρ ἤκουσε μετὰ μεγίστης λύπης ὅτι κατὰ πρῶτον ἤδη ἀπειθεῖτε εἰς τὰς

διαταγὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει ὅτι προτιμᾷ τὸν θάνατον στέμματος, μὴ ἀνήκοντος εἰς αὐτὸν, και οὕτως ἐπιβαλλομένου. Συμβουλεύει δ' ὑμῖν καὶ πάλιν τὴν σύννεσιν, καὶ πίστιν εἰς τὰ χρέη ὑμῶν, ἄλλως, ἐπειδὴ εἰκάζει ὅτι ἡ ἰδέα τῆς ἀποδημίας ὑμῶν ἐστὶν ἡ ἀγαγοῦσα ὑμᾶς εἰς τοιαύτην ἀπόνοιαν, ἐπιτρέπει ὑμῖν τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὰ ἴδια, διαλύει ὑμᾶς, καὶ ἀναλαμβάνει αὐτὸς ἀπέναντι τοῦ Αὐτοκράτορος τὴν ἐξήγησιν τοῦ μέτρου τούτου.

ΠΑΝΤΕΣ. Οὐχί! Οὐχί! Μετὰ τοῦ Καίσαρος μέχρι θανάτου. Ἐλθέτω. Ἐλθέτω.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ. Προσέχετε! Στασιάζετε, ἐπαναστατεῖτε κατ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος, καὶ ἀναγκάσετε αὐτὸν εἰς σπουδαιότερα μέτρα.

ΤΙΝΕΣ. Ὁ Καῖσαρ κινδυνεύει, καὶ σώσομεν αὐτόν.

ΑΛΛΟΙ. Ζήτω ὁ Καῖσαρ Αὐτοκράτωρ.

ΑΛΛΟΙ. Ἐλθέτω! Ἐλθέτω!

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ. Ὑπάγω καὶ πάλιν πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ τρέμετε τὴν δικαίαν αὐτοῦ ὀργήν. (Ἀπέρχεται. Ἡ σύγχυσις κορυφοῦται).

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Β'. Ὁ Καῖσαρ ἔχει ἄδικον ἐπιμένων τοσοῦτον. Ἡμεῖς τὸ καλὸν αὐτοῦ θέλομεν μόνον.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Α'. Ἀδιάφορον· μέχρι τέλους, καὶ ἄκων, ὑποκύψει. Σύμπνοια χρειάζεται μόνον, κ' ἐπιμονή.

ΠΟΛΛΟΙ. Ναί, ἐπιμονή, ἐπιμονή! Ὅλοι ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Γ'. Ποῦ μένει ὁ Κόμης Θεόγνις; Ἐκεῖνος λείπει ἡμῖν.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Δ. Βεβαίως παρὰ τῷ Καίσαρι, πείθων αὐτόν.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Α'. Πλὴν ὁ Ὀρειβάσιος ἀργεῖ. Φοβοῦμαι μὴ προέβημεν πέραν τοῦ δέοντος.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Β'. Ἐγὼ οὐδὲν φοβοῦμαι. Ἀδελφοί, ἀφοῦ ὁ

Καῖσαρ ἐπιμένῃ μὴ ἐρχόμενος πρὸς ἡμᾶς, ἄγωμεν ἡμεῖς πρὸς ἐκεῖνον, ἀφοῦ ἀρνῆται τὸ σκῆπτρον, ὃ προσφέρομεν αὐτῷ, θέσωμεν αὐτὸν διὰ τῆς βίας ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ἀκολουθεῖτε με!

ΠΑΝΤΕΣ. Ναί, ναί, εὖγε, εὖγε! (Οἱ στρατιῶται ὁρμῶσι κατὰ τῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων ὅπως διαῤῥήξωσιν αὐτήν. Αἴφνης ἀναπετάννυται αὕτη, καὶ φαίνεται ὁ Ἰουλιανός, τὴν Καισαρικὴν φέρων πορφύραν, καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀρειβασίου, τοῦ Θεόγνιδος, καὶ ἄλλων ἀξιωματικῶν ἐν μεγάλῃ στολῇ, ἀκολουθούμενος. Οἱ στρατιῶται ὀπισθοχωροῦσιν ἐμβρόντητοι, καὶ πίπτουσιν πάντες γονυκλινεῖς).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ. (Ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς Πύλης ἱστάμενος). Τέκνα ἀπονενοημένα, τίς δαίμων παρώτρυνεν ὑμᾶς εἰς τὰς ἀταξίας ταύτας. Διατί κηλιδοῦτε εἰς μίαν ἡμέραν τὴν δόξαν τοσούτων νικῶν, καὶ τοσούτων ἀγώνων; Θέλετε τοίνυν ἐμφύλιον πόλεμον, καὶ διανοίξετε αὖθις τὰς μόλις ἐπουλωθείσας τοῦ Κράτους πληγάς; Συνέλθετε εἰς ἑαυτούς, καὶ μετανοήσατε. Γνωρίζω ὅτι τὰ κινοῦντα ὑμᾶς ἐλατήρια εἰσὶν εὐγενῆ, ὅτι πταίει ἡ κρίσις, καὶ οὐχὶ ἡ καρδία, καὶ διὰ τοῦτο συγχωρῶ ὑμᾶς. Ἀλλὰ τὸ καθῆκον τοῦ στρατιώτου ἐστὶν ἱερόν, καὶ προδότης ὁ κ' ἓν βῆμα βαδίζων ἐκτὸς τῆς εὐθείας. Λυποῦμαι ἐκ βάθους ψυχῆς διὰ πάντα ταῦτα, ἀλλ' ἂν μὴ ὑποκύψητε ἀμέσως εἰς τὰς θελήσεις μου, καὶ δι' ὑπακοῆς, κ' εὐταξίας διορθώσητε τὸ παρελθόν, ἡ τιμωρία ὑμῶν ἔσται αὐστηρά. Ἐγέρθητε, καὶ εἴπετέ μοι ὅτι μετανοεῖτε. (Οἱ στρατιῶται ἐγείρονται).

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Γ'. (Χωρῶν πρὸ τῶν ἄλλων). Βασιλεῦ, ὑπεμείναμεν τὴν τυραννίαν, καὶ ἀδικίαν, ἥτις ἐλυμαίνετο τὸ Κράτος, ἐνόσῳ, μακρὰν αὐτῆς ὄντες, καὶ ὑπὸ τὴν πατρικήν σου διοίκησιν, μόλις ᾐσθανόμεθα τοὺς θανατηφόρους αὐτῆς κτύπους· ἀλλ' ἤδη τιμωρούμεθα διὰ τὸν ἐγωϊσμόν, καὶ τὴν ἀφροντισίαν ἡμῶν, ἤδη εὐθύνει αὕτη

τὰ βέλη αὐτῆς κατὰ σοῦ, τὴν μόνην ἡμῶν ἁπάντων, τὴν μόνην τῆς Ῥώμης ἐλπίδα. Γνωρίζομεν ὅτι τὸ καθῆκον σοὶ ἐπιβάλλει ὑπακοὴν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, καὶ ὅτι εἰς τὸ καθῆκον θυσιάζεις τὰ πάντα, ἀλλ' ἡμῶν χρέος ἐστὶν ἡ διάσωσις καὶ σοῦ, τοῦ νομίμου Ἄνακτος, καὶ τοῦ Κράτους, ἐνόσῳ ἀκόμη δυνάμεθα. Ἡ οἰκουμένη δι' ἡμῶν σοὶ προσφέρει τὸ στέμμα, καὶ οἱ θεοὶ σοὶ ἐπιτάττουσι τὴν παραδοχὴν αὐτοῦ.

ΠΑΝΤΕΣ. Ναί, ναί. Ζήτω ὁ Αὐτοκράτωρ! Ζήτω ὁ Ἰουλιανός!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ. Τὸ καθῆκον καὶ ὑμῶν, κ' ἐμοῦ ἐστὶν ἡ πίστις εἰς τὸν Κωνστάντιον. Ἀφοῦ ἐπιμένητε, ἀποκηρύττω ὑμᾶς. Οὐδ' ἐμοῦ ἐστὲ πλέον στρατιῶται, οὐδὲ στρατιῶται τοῦ Κράτους. Διατάττω τὴν διάλυσιν ὑμῶν.

ΠΑΝΤΕΣ. Ζήτω ὁ Αὐτοκράτωρ ὁ Ἰουλιανός.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Γ'. Βασιλεῦ, καὶ δι' ἐσχάτην φορὰν σὲ ἱκετεύομεν, δέξαι τὸ σκῆπτρον, καὶ σῶσον σεαυτόν, καὶ ἡμᾶς πάντας, ἄλλως ποιήσομεν κατ' ἀνάγκην, ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ, δια τῆς βίας ὅ,τι ἄλλως ὑπῆρξεν ἀδύνατον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ. Εἰμὶ καθ' ὑμῶν ἀνίσχυρος, διότι εἰμὶ μόνος μετὰ τῶν ὀλίγων τούτων πιστῶν μου ἀξιωματικῶν, ἀλλὰ προτιμῶ ἑκατοντάκις τῆς προδοσίας τὸν θάνατον.

ΣΤΡΑΤΙΩΤ. Β'. Ζήτω ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανός! Ἀδελφοὶ μετ' ἐμοῦ. (Περικυκλοῦσι πάντες μετὰ πολλοῦ θορύβου, καὶ ἀλαλαγμῶν τὸν Ἰουλιανόν. Ὁ Στρατιώτης Γ'. λαμβάνει τὸ περιδέραιον αὐτοῦ, καὶ περιβάλλει δι' αὐτοῦ, ὡς διὰ στέμματος, τοῦ Καίσαρος τὴν κεφαλήν, οἱ λοιποὶ ἀναβιβάζουσιν αὐτὸν ἐπὶ ἀσπίδος, καὶ φέρουσιν αὐτόν, θριαμβευτικῶς εὐφημοῦντες «Χαῖρε ὁ Αὔγουστος» «Χαῖρε τῶν Ῥωμαίων ὁ Αὐτοκράτωρ» περὶ τὴν σκηνήν. Παιανίζει ἡ μουσική. Καταπετάννυται ἡ αὐλαία).

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Πλατεία τοῦ Κωνσταντίνου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑορτασίμως ηὐτρεπισμένη. Εἰς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς μεγαλοπρεπὴς βωμός, πρὸς ὃν φέρουσι βαθμίδες. ΛΑΟΣ ἐν τῇ πλατείᾳ. Εἶτα ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, ΙΕΡΕΙΣ, ΙΕΡΕΙΑΙ, καὶ ἡ λοιπὴ αὐτοῦ συνοδεία.

—

ΠΟΛΙΤΗΣ Α΄. Ἀπέχουσι ἆρά γε ἀκόμη πολύ;

ΠΟΛΙΤΗΣ Β΄. Οὐχί, διόλου. Οἱ φύλακες ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν τειχῶν βλέπουσιν ἤδη στιλβούσας εἰς τὸν ὁρίζοντα τὰς σιδηρᾶς πανοπλίας. Μετὰ μίαν ὥραν εἰσέρχονται εἰς τὴν πόλιν, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ νέου Αὐτοκράτορος.

ΠΟΛΙΤΗΣ Γ΄. Μεγάλοι οἱ θεοί, ἀδελφοί. Πρὸ μικροῦ ἔτι ἦμεν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ βαράθρου, τὸ Κράτος ἔπνεε τὰ λοίσθια, καὶ ἡ ἀγωνία ἦν τοῦ θανάτου φρικτοτέρα. Καὶ ἤδη, ὡς διὰ μαγείας, τὰ πάντα ἤλλαξαν μορφήν, κατωρθώθησαν τ' ἀδύνατα. Ἀντὶ τοῦ τυράννου, κάθηται ἤδη ἐπὶ τοῦ θρόνου Ἡγεμὼν λαοφιλής, καὶ μεγαλοφυής, πάντα τὰ οὐτιδανὰ ὄντα, τὰ λυμαινόμενα τέως τὴν οἰκουμένην ἐκρύβησαν εἰς τὰς τρώγλας αὐτῶν, ὡς τὰ ζωΰφια μετὰ τὴν καταιγίδα, ἡ ἀγυρτεία, ἡ ἀδικία, καὶ τὸ ἔγκλημα ἔπαυσαν βασιλεύοντα, οἱ ἐχθροὶ κατενικήθησαν, καὶ πάντα διανθοῦσιν αὖθις, καὶ ἀναθάλλουσι.

ΠΟΛΙΤΗΣ Δ΄. Λησμονεῖς τὸ σπουδαιότερον. Ἔλειψεν ἐκ τοῦ μέσου τοῦ χριστιανισμοῦ τὸ σκάνδαλον. Ἡ ἀτυχὴς τῆς Γαλιλαίας θρησκεία, ἀναβιβασθεῖσα πρὸς καιρὸν

ἐπὶ τοῦ θρόνου, κατέπεσεν ἤδη αὖθις εἰς τὸ μηδὲν, ὅθεν ἐλήφθη Τῶν ἱερέων, καὶ καλογήρων αἱ φαῦλοι ἀγέλαι ἠφανίσθησαν, νέα ἠώς, νέα ἡμέρα ἀνέτειλεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ οἱ βωμοὶ τῶν πατρῴων τῆς Ἑλλάδος θεῶν ἀναπέμπουσιν αὖθις θυμίαμα εἰς τὸν Ὄλυμπον.

ΠΟΛΙΤΗΣ Α΄. Ναί, φίλε, καὶ ταῦτα πάντα χάρις εἰς ἕνα ἄνθρωπον, εἰς ἕνα μεγαλοφυᾶ νοῦν, εἰς ἕνα θεὸν μᾶλλον, κατὰ τοὺς Γαλιλαίους, διότι, Νὴ Δία, εὐκολωτέρα ἡ πλάσις τοῦ κόσμου, παρ' ἡ ἀνάπλασις.

ΠΟΛΙΤΗΣ Γ΄. Θαυμάσιον τῳόντι. Καὶ αὐταὶ αἱ περιστάσεις ἐφαίνοντο ὑπηρετοῦσαι αὐτόν, ἢ μᾶλλον εἶχεν ὄντως ὑπὲρ αὐτοῦ τοὺς Θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου, δι' οὓς ἐμάχετο. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπέθανεν ἡ Αὐτοκράτειρα, ἡ μόνη ἔτι ἐξαγιάζουσα τὸν θρόνον, ἐφ' οὗ παρεκάθητο τῷ τυράννῳ· ἡ ὁδὸς ἠνοίγετο οὕτω. Διὰ τῆς μωρίας αὐτοῦ ἐπέσπευσεν εἶτα ὁ Κωνστάντιος τὴν φορὰν τῶν πραγμάτων, κ' ἐβίασε τοὺς στρατιώτας εἰς ἐπανάστασιν. Ἀλλὰ καὶ τότε οὐδὲν κατωρθώθη, διότι ὁ Καῖσαρ ἐδέχθη ἄκων τὸ στέμμα, καὶ ἀποστρέφεται καὶ αὐτὴν τῆς ἀδικίας τὴν σκιάν. Ἐπέκειτο τοῦ Κράτους διχοτομία, ἡ θέσις ἦν δυσχερεστάτη, καὶ οἱ θεοὶ ἐφαίνοντο πρὸς στιγμὴν ἐγκαταλιπόντες τὸν Ἰουλιανόν. Ἀλλ' ἰδοὺ τότ' αἴφνης, καὶ ἀκριβῶς ὅτε ἔπρεπεν, ἀποθνήσκει ὁ Κωνστάντιος, καὶ ὁ θρόνος, ὡς διὰ θείας βουλήσεως, κενοῦται, καὶ τείνει τὰς ἀγκάλας τῷ κλητῷ τοῦ Ὀλύμπου. Ὁ Ἰουλιανὸς ἔμεινε μονοκράτωρ, καὶ ὁ κόσμος ἅπας, εὐφημῶν, ὑπετάγη αὐτῷ. Ὁ νέος Αὐτοκράτωρ ἐκίνησε τότε πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μέγα μέρος συμπαρασύρων τῆς Δύσεως, καί, ὡς ἐν θριάμβῳ, διῆλθε τὴν οἰκουμένην. Αἱ πόλεις αὔτανδροι ἔδραμον εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ, δάφνας, καὶ μύρτα πρὸ

τῶν ποδῶν αὐτοῦ στρωννῦσαι, τῆς γῆς αἱ κάλλισται κόραι ὑπεδέχοντο αὐτὸν ᾄδουσαι, καὶ ἀνθοστεφεῖς, ὅπου ἐφαίνετο, καὶ ὁλόκληροι λαοί, ἀλαλάζοντες, καὶ μεθύοντες ἐκ χαρᾶς, συνώδευσαν αὐτὸν ἀπὸ Γαλατίας εἰς Βυζάντιον. Ὁ κοινὸς ἐνθουσιασμὸς ἐστὶν ἀπερίγραπτος, ὅσον καὶ δίκαιος, καὶ οὐδέποτε προφήτης, ἢ καταχτητὴς τοιαύτης ἔτυχε δεξιώσεως.

ΠΟΛΙΤΗΣ Β'. Λέγεται ὅτι οἱ θεοὶ προεῖπον τῷ Ἰουλιανῷ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίου, καὶ ὅτι ἀνέμενεν αὐτόν. Ἠκούσατε τοῦτο;

ΠΟΛΙΤΗΣ Δ'. Ναί, οὐδόλως παράδοξον.

ΠΟΛΙΤΗΣ Α'. Ἂν ὁ Ἰουλιανὸς ζήσῃ, κ' εὐδοκιμήσῃ, ἐπανελεύσονται οἱ καιροὶ τῶν Τίτων, τῶν Τραϊανῶν, καὶ τῶν Ἀντωνίνων.

ΠΟΛΙΤΗΣ Β'. Ναί, καὶ ἴσως κ' ἐκείνων ἐνδοξότεροι. Ἤδη ἤρχισαν ἀνεγειρόμενοι αὖθις παντοῦ Ναοί, καὶ ἀγάλματα, καὶ ἡ γῆ ἀναστηθεῖσα, κοσμεῖται φιλαρέσκως, ὡς δι' ἑορτήν. Ὁ Αὐτοκράτωρ τελεῖ θυσίαν εἰς πᾶσαν μεγάλην πόλιν, εἰς ἣν εἰσέρχεται, καὶ τὸ παρελθὸν σχεδὸν ἐλησμονήθη. (Ἀκούονται μεμακρυσμένοι ἀλαλαγμοί, καὶ σαλπίσματα).

ΠΟΛΛΟΙ. Ἰδοὺ ἔρχονται! Ἔφθασαν! Ὁ Αὐτοκράτωρ. Ὁ Αὐτοκράτωρ! (Μεγίστη τοῦ πλήθους συγκίνησις. Ὁ θόρυβος τοῦ ἐπερχομένου στρατοῦ ἀκούεται ὁλονὲν πλησιέστερον, καὶ τέλος εἰσέρχεται ἔφιππος ὁ Ἰουλιανός, μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ. Καὶ προηγοῦνται μὲν τοῦ Αὐτοκράτορος μουσουργοῦντες κιθαρισταί, αὐλισταί, καὶ κυμβαλισταί, μεθ' οὓς ἐστεφανωμένοι ἱερεῖς, θυμιατήρια κρατοῦντες, ἐφ' ὧν καίουσι λιβανωτόν, καὶ σμύρνα, εἶτα ἱέρειαι λευχείμονες, θύρσους ἀνὰ χεῖρας ἔχουσαι, μεθ' ἃς κόραι, κάνιστρα φέρουσαι πλήρη ἀνθέων, καὶ τέλος ἔφηβοι, ὑδρίας πλήρεις οἴνου κρατοῦντες. Ἕπεται δ' αὐτῷ ὁ Θεόγνις, ὁ Ὀρειβάσιος, καὶ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ ἔφιπποι, μεθ' οὓς ὁ στρατός. Ἀπερίγραπτος ἐνθουσιασμὸς τοῦ πλήθους. Παρατεταμέναι εὐφημίαι. Τινὲς ῥίπτουσιν ἄνθη πρὸ τῶν ἵππων, ἄλλοι κλίνουσι τὸ γόνυ, καὶ ἀσπάζονται τὰ κράσπεδα τῆς πορφύρας τοῦ Αὐτοκράτορος).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἀντήμειψαν, ἑταῖροι, πλουσιώτατα
τοὺς παρελθόντας πόνους οἱ Ὀλύμπιοι.
Τὸ Κράτος, πάντων τέλος λυτρωθὲν αὐτοῦ
τῶν πολεμίων, φανερῶν, καὶ μυστικῶν,
ταχέως ἀνακύπτει, κ' ἐπιῤῥώννυται.
Ὁ κόσμος μοὶ ἀνήκει ἅπας, κ' ἐφεξῆς
θρησκεία μία, ὑγιὲς πολίτευμα,
καὶ μία γλῶσσα ἐπ' αὐτοῦ δεσπόσουσιν,
ἡ γλῶσσα τοῦ Ὁμήρου, καὶ τοῦ Πλάτωνος.
Τὰ ἔθνη, ἴσα ἅπαντα, καὶ ἀδελφά,
ἐξευγενίσει, καὶ φωτίσει γενικὴ
τῆς ἐπιστήμης ἐν αὐτοῖς διάδοσις,
ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου ἀφ' ἑνός,
τοῦ συνειδότος ἀφ' ἑτέρου ἔσονται
κοινὰ τοῖς πᾶσι κτήματα, καὶ ἱερά.
Ὁ Ὄλυμπος ἀνέστη, ὀνομάζεται
Ἑλλὰς ἡ οἰκουμένη, καὶ εἰμὶ ἐγὼ
ὁ πρῶτος Ἕλλην Αὐτοκράτωρ. Εὐσεβῶς
τοῖς οὐρανίοις, δεῦτε, ἀναπέμψωμεν
εὐχαριστίας, ἀντὶ τόσων ἀγαθῶν.

(Ἀφιππεύει, καὶ ἀναβὰς τὰς βαθμίδας, ἵσταται ὄπισθεν τοῦ βωμοῦ. Πάντες οἱ προηγηθέντες αὐτοῦ, ἐξελθόντες ἀριστερόθεν τῆς σκηνῆς, εἰσέρχονται τότε πάλιν δεξιόθεν, κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν. Οἱ μουσικοὶ παρατάττονται ἑκατέρωθεν. Οἱ ἱερεῖς, καὶ αἱ ἱέρειαι ἀναβαίνουσι, καὶ ἵστανται οἱ μὲν δεξιῶς, οἱ δὲ ἀριστερῶς τοῦ βωμοῦ. Αἱ κόραι, καὶ οἱ ἔφηβοι, μένουσιν ἀπέναντι αὐτοῦ).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἦλθε καιρὸς συμφορᾶς! Οἱ μεγάλοι θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου
τ' ἄλση ἀφῆκαν αὐτῶν, τὰ περίπυστα πάλαι τεμένη,

ὅλως ἐσίγησαν, φεῦ, αἱ προσήγοροι δρῦς τῆς Δωδώνης,
καὶ τοῦ Πυθῶνος καπνοὺς οὐκ ἀνέπεμπε πλέον τὸ χάσμα.
Πᾶσαι αὐτῶν τὰ χλωρὰ αἱ δρυάδες κατέλιπον ἄντρα,
τρίτωνες πλέον φαιδροί, καὶ λιγύφθογγα σμήνη σηρείνων,
τοῦ Ἐνοσίχθονος τ' ὄχημα παίζοντα οὐκ ἠκολούθουν,
καὶ τῶν Μουσῶν ἡ σοφή, ἡ φαιδρὰ τῶν Χαρίτων χορεία,
κλαίουσαι εἶδον αὐτῶν συλουμένας βαρβάρως τὰς κρύπτας,
καὶ τῆς πατρίδος μακρὰν τὸν ὡραῖον ἐπλάνησαν πόδα.

ΗΜΙΧΟΡΟΣ ΙΕΡΕΩΝ Α'.

Πικρῶν, φίλοι, δακρύων θρηνεῖτε κρουνούς,
τῆς Ἑλλάδος παρῆλθεν ἡ δόξα.
Πανταχοῦ ἐρειπίων πενθίμων σωροί·
τῆς Κορίνθου, καὶ Σπάρτης τὴν μοῖραν
μεθ' ὑγρῶν ἡ Κλειὼ ἐξυμνεῖ ὀφθαλμῶν,
κ' ἐπιζῶσιν οἰκτραὶ αἱ Ἀθῆναι.

ΗΜΙΧΟΡΟΣ ΙΕΡΕΙΩΝ Β'.

Ὡς διάττων ἀστήρ, πρὸς στιγμὴν φωσφορῶν,
καὶ τὴν γῆν πλημμυρῶν δι' ἀκτίνων,
πικροτέραν καθίστησι, σβέσας, πολὺ
τῆς προτέρας σκοτίας τὴν νύκτα,
τῆς Ἑλλάδος ὁ ἥλιος οὕτω παντοῦ
ζωοφόρον διέχυσε σέλας,
κ' εἶτα, δύσας, κατέλιπε πένθος βαθὺ
ἐπὶ γῆς, καὶ πυκνούμενον ζόφον.

ΕΠΩΔΟΣ Α'.

Ἱερεῖς, καὶ ἱέρειαι ὁμοῦ.

Θρηνήσατε! Θρηνήσατε

πικρῶν δακρύων χοάς!
Ἐμαράνθη τῆς Ἑλλάδος τὸ κῦδος,
αἱ περίπυστοι κατεστράφησαν πόλεις,
ἱερείων ἐδίψασαν κνίσσαν
οἱ βωμοὶ τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου,
καὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν ἐκπορθοῦσι
σκοροδοφάγοι Ἑβραῖοι συβῶται,
ἁλιεῖς, καὶ τοιαῦτα καθάρματα.

(Τοῦ χοροῦ τοὺς λόγους συνοδεύει ἠρέμα ἡ μουσική).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Οὐ λησμονεῖ τοῦ Διὸς ἡ θυγάτηρ τὴν φίλην Ἑλλάδα.
Ἂν πρὸς στιγμὴν ἐπ' αὐτῆς καταιγίδος νεφέλη διῆλθεν,
ἂν αἱ λαμπραὶ πρὸς μικρὸν ἐσκοτίσθησαν φλόγες τοῦ Φοίβου,
πλὴν τὴν νεφέλην φαιδρὰ ἐξεδίωξε πτέρυξ ζεφύρου,
καὶ ἡ Ἑλλὰς οἷα πρὶν ἀναζῇ, μαρανθεῖσα, καὶ θάλλει.
Εἰς τοὺς ἀρχαίους σηκοὺς οἱ θεοὶ ἐπανέρχονται αὖθις,
πλούσιαι τρέφουσι νῦν τοὺς βωμοὺς πανταχοῦ ἑκατόμβαι,
κ' ἔσεται ἴσον αὐτῆς τοῦ λαμπροῦ παρελθόντος τὸ μέλλον.

ΗΜΙΧΟΡΟΣ ΙΕΡΕΩΝ Β'.

Ὕμνους, ᾄσατε πάντες χαρᾶς!
Ἡ Ἑλλὰς ἐκ νεκρῶν ἀνεστήθη,
ὕπνον ὕπνωσε μόνον βαθύν,
καί ἀνέλαμψε πάλιν ὡς πρώην.
Μοίρας ὄργανον περικλεὲς
τοὺς ἐχθροὺς ἐξωλόθρευσε πάντας,
κ' ὕπατον σκῆπτρον ἤδη κρατοῦν,
τὸν χρυσοῦν ἐπιφέρει αἰῶνα.

ΗΜΙΧΟΡΟΣ ΙΕΡΕΙΩΝ Β΄.

Μάκαρες ὅσοι εἶδον τὸ φῶς
τῆς μεγάλης, ἐνδόξου ἡμέρας!
Ἕλλην Ἄναξ, σωτὴρ τῶν Θεῶν,
τὸ ἀρχαῖον τοῦ Κέκροπος στέμμα
φέρει, κ' εἰς θεῖον τέλος τὴν γῆν
βαπτίζων λουτρὸν διανοίας,
πάσας κλείει αὐτῆς τὰς πληγάς,
κ' Ἑλλάδα αὐτὴν ὀνομάζει.

ΕΠΩΔΟΣ Β΄.

Ἱερεῖς, καὶ ἱέρειαι ὁμοῦ.

Εὐφράνθητε! Εὐφράνθητε!
Τοῦ Ὀλύμπου καὶ αὖθις ἐκβάλλονται
οἱ λαθραίως αὐτὸν ἐκπορθήσαντες.
Εἰς τὸ ἴδιον πῦρ κατακαίονται
τῆς γεέννης οἱ δύσμορφοι δαίμονες,
τῶν ἁγίων τοὺς πώγωνας τιλλοντες,
καὶ παντοῦ, ἀνὰ σμήνη ἐμβρόντητα,
τὰ χρυσᾶ Σεραφείμ, καὶ οἱ ἄγγελοι
ὡσανὰ πτερυγίζουσι ψάλλοντες.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τῶν Ἀθηνῶν πολιοῦχε, πότνια τῆς διανοίας Θεὰ
σοὶ τὸ κῦδος τῆς νίκης ἀνήκει.
Σὺ περίτρομα ἔτρεψας τῶν βαρβάρων τὰ πλήθη,
καὶ τοὺς φαύλως τὸ πνεῦμα δεσμεύοντας
τῷ πυρί σου τῷ θείῳ κατέκαυσας.
Ἡ γῆ σοὶ προσφέρει τ' ἄνθη αὐτῆς,
θεία Παρθένε,

σοὶ προσφέρει εὐώδεις ναρκίσσους,
καὶ ἴα, καὶ πᾶν ὅ,τι κάλλιστον
εἰς εὐφόρους τρέφει ἀγκάλας,
αἰωνίου λατρείας ἐνδόσιμον.

(Ἐνῷ λέγει ταῦτα ὁ Ἰουλιανός, αἱ κανηφόροι ἀναβαίνουσι, καὶ ῥίψασαι τὰ ἐν τοῖς κανίστροις αὐτῶν ἄνθη ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ἀποσύρονται εἶτα ἑκατέρωθεν τῆς σκηνῆς. Ἀναβαίνουσι δὲ τότε οἱ ἔφηβοι, οἱ τοὺς ἀμφορεῖς φέροντες, καὶ χέουσιν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὸν οἶνον, τοῦ Ἰουλιανοῦ λέγοντος τὰ ἑξῆς:)

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὁ κόσμος, Θεά, ἐξαγνίσεως
τελείας δεῖται.
Ἐβεβήλωσεν αἷμα
αὐτὸν ἀποφώλιον,
καὶ ἀνόσια πλεῖστα ἐπράχθησαν.
Δέχθητι σπονδὰς ἀνθοσμίου,
καὶ Σαμίου, Παλλάς,
δι᾽ αὐτῶν τὴν οἰκουμένην καθάρισον,
κ᾽ εἰς αἰῶνας αἰώνων εὐδαίμονα,
εἰς τὸ μέλλον αὐτὴν διατήρησον!

(Τὸ πλῆθος ἅπαν κράζει «Γένοιτο,» «Γένοιτο». Παρατεταμέναι ἀνευφημίαι, καὶ συγκρούσεις ἀσπίδων. Ἐνῷ ὁ Ἰουλιανὸς καταβαίνει τοῦ βωμοῦ, πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ Β΄.

Ἡ αἴθουσα τοῦ θρόνου ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον ηὐτρεπισμένη δι' ἀνθέων, καὶ ἀγαλμάτων. Ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, τιάραν ἐπὶ κεφαλῆς, καὶ μεταξίνην, μαργαρίταις πεποικιλμένην αἰσθῆτα φέρων. Ἵστανται πέριξ ὁ ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ, ὁ ΘΕΟΓΝΙΣ, ὁ ΜΑΞΙΜΟΣ, καὶ ἡ ΓΥΝΗ ΑΥΤΟΥ, ὁ ΛΙΒΑΝΙΟΣ, ὁ ΑΙΔΕΣΙΟΣ, ὁ ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ, ὁ ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ, καὶ ἄλλοι ἱερεῖς, ἱέρειαι, ἀξιωματικοί, πολῖται, κτλ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἰδού, ἑταῖροι, ἐτελέσθη εὐτυχῶς
ἡ πρώτη πρᾶξις τοῦ μεγάλου δράματος.
Τὴν τυραννίαν τέλος, καὶ τὴν τύφλωσιν
διὰ παντὸς τὸ πνεῦμα κατενίκησε
τῆς ἀληθοῦς προόδου. Χάρις εἰς ὑμᾶς,
τοῦ Βυζαντίου, τῆς γῆς πάσης Ἡγεμὼν
εἰμί, καὶ ἀπὸ τοῦδε νέος ἄρχεται
αἰὼν ἐλευθερίας, ἐξανίσταται
ὁ κόσμος ἐκ τοῦ τάφου, ὃν ἀνέσκαψαν
αὐτῷ αἱ ἁμαρτίαι τῶν προγόνων μου.
Πλὴν ἤδη, ὦ ἑταῖροι, μὴ ὀκνήσωμεν,
ἀλλ' ἐργασθῶμεν μᾶλλον συντονώτερον
καὶ πάντες ἐκ συμφώνου. Ὑπολείπεται
ἡμῖν τὸ πλεῖστον ἔτι, κ' ἐβαδίσαμεν
τὸ πρῶτον βῆμα μόνον, τὸ βραχύτερον.

ΓΥΝΗ ΜΑΞΙΜΟΥ.

Ἐστὶ τοῦ ὅλου ἡ ἀρχὴ τὸ ἥμισυ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Κατ' ἀγρυπνίας νύκτας, ἄλλοτε, μακρὰς

παιδίον ἔτι, βλέπων ὑποφέρουσαν
ἀδίκως τὴν δειλαίαν ἀνθρωπότητα,
καὶ ταλαιπωρουμένην, μέγα ὄνειρον,
— ἐδόκει ὄναρ τότε, — τὴν ἑνότητα
αὐτῆς ἁπάσης συλλαβὼν, ἐπώασα
κρυφίως ἐπὶ χρόνους εἰς τὸ πνεῦμα μου.

ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ.

Εὐλογητὰ τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ σύλληψις.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Οἱ ἄνθρωποι, εἰς βίον οἱ τριστάλαινες
καταδεδικασμένοι ἀποφώλιον,
ἀντὶ τοῦ ἐκπορθῆσαι, συμμαχήσαντες,
τὸ θεῖον σέλας, ἂν ὑπάρχῃ ὄντως που,
τὸν εἱμαρμένον ἀφαιροῦντες μόδιον,
ἐρίζουσιν ἀλλήλοις, καταστρέφονται,
καὶ δαπανῶσι τὴν μικρὰν αὐτῶν ζωὴν
εἰς ἐμφυλίους, καὶ ἀγόνους ἔριδας.
Τὸν νοῦν, τὴν ῥώμην συγκεντρῶν αὐτῶν ἐγώ,
στρατολογῆσαι σύμπασαν εἰς φάλαγγα
τὴν οἰκουμένην εὐγενῆ, ἀκράδαντον
ἐσκέφθην.

ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ.

Ὄντως φάλαγγα τοῦ ἀρχηγοῦ
αὐτῆς ἀξίαν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τοὺς βαρβάρους πολεμῶν,

τοὺς ἀπειθεῖς κερδίζων, ἁπαξάπαντας
διδάσκων, δίδων εἰς τοὺς ἐνδεεῖς, κοινούς,
καὶ ἀναλόγους νόμους πᾶσι καθιστῶν,
κοινὴν τὴν γλῶσσαν, τὸν αἰῶνα τὸν χρυσοῦν
ὠνειρευόμην οὕτως ἀνατέλλοντα
ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πάλιν.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Θεία χίμαιρα!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τῆς κοινωνίας ἡ ψυχὴ τὸ θρήσκευμα,
καὶ τότε κινδυνῶδες ἐλυμαίνετο
τὴν οἰκουμένην θρήσκευμα, ὀλέθριον,
καὶ ἦν ἡ βάσις πάντων τῶν δεινῶν αὐτῆς.
Ἐκείνου μέριμνά μου ἡ ἐξάλειψις,
καὶ πρώτιστον καθῆκον ἄρα, κ' ἐπειδὴ
θρησκείας ἔχει ἐπισήμου ὁ κοινὸς
λαὸς ἀνάγκην, τῆς Ἑλλάδος τοὺς θεούς,
τὴν εὐφυᾶ λατρείαν, καὶ περίπυστον,
τὸ αἴτιον τῆς μοίρας τῆς λαμπρᾶς αὐτῆς,
τὴν Πραξιτέλεις, καὶ Ὁμήρους θρέψασαν,
ἐξαναστῆσαι πάλιν ἀπεφάσισα,
κ' ἐγκαταστῆσαι εἰς τὸν Ὄλυμπον.

ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ.

Πασῶν
ἐκείνη ὄντως ἡ ἀρίστη.

ΑΙΔΕΣΙΟΣ.

Ναί, πασῶν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τὴν φαιδρὰν αὐτῆς,
εἰς τοὺς θνητοὺς πᾶν ὅ,τι ἐπιστάμεθα
διδάσκων, εἶτα ἤθελον ἐᾶν αὐτοὺς
καθ' ὅλα ἐλευθέρους ὅπως βούλωνται
τῇ ἀληθείᾳ προσεγγίζειν βαθμηδόν,
ἀπαύστως μελετῶντες, καὶ σκεπτόμενοι.

ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ.

Ἡ μόνη αὕτη πρὸς τὴν πρόοδον ὁδός.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἱεροφάντης πρώτιστος ἐγὼ αὐτὸς
τῆς ἀληθείας τότε, ἧς τὸ σύμβολον
ὁ ἥλιος, τὸ σέλας τὸ αἰώνιον,
καὶ ἱερεῖς μου οἱ γενναίως πανταχοῦ
ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ἐργαζόμενοι.
Ναοί μου μόνοι τὰ σχολεῖα τῶν σοφῶν,
καὶ ἡ θρησκεία αὕτη ἀληθῶς κοινὴ
τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ. Ἡ διαίρεσις,
ἡ μάστιξ τοῦ πολέμου, τότε ἤθελον
ἀπὸ τῆς γῆς ἐκλεῖψαι, ἡ ὁμόνοια
παντοῦ δεσπόσαι, καί, χορεία εὐγενής,
ἡ ἀνθρωπότης πρὸς τὴν τελειότητα
γιγαντιαίοις προοδεῦσαι βήμασι.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Οὐδ' ἦν τὸ τέρμα ὄντως ἀπροσπέλαστον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἡ μάγος ὀπτασία μὲ παρέφερε,

καὶ τὴν ζωήν μου βαρυνθεὶς τὴν ἄχαριν,
ὡς ῥίπτεταί τις εἰς εὐρὺν ὠκεανόν,
κ' ἐνῷ τὸ μέλαν μνῆμα χαίνει πανταχοῦ,
ἐν τῇ ὁρμῇ τοὺς πόνους λησμονεῖ αὐτοῦ,
καὶ ἡδονὴν εὑρίσκει, οὕτω πως κ' ἐγὼ
ἀφέθην εἰς ἐκείνην, ὑπὲρ εὐγενοῦς
ποθῶν τὸν βίον θυσιάσαι κἂν σκοποῦ.

ΓΥΝΗ ΜΑΞΙΜΟΥ.

Τῆς εἱμαρμένης, ἥτις ὄργανον αὐτῆς
ἐξέλεξέ σε, ἄλλο ἦν τὸ σχέδιον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ναί, παραδόξως θαυμαστὴ ἀντήμειψεν
ἐπιτυχία τοὺς ἀτρήτους πόνους μου,
οὐδ' εὐγενής τις μόνον πλέον χίμαιρα
τῶν πόθων μου τὸ τέρμα, καὶ ἡ πλήρωσις.
Ἡ ἀρωγὴ πλὴν πάντων ἀναγκαία μοι.

ΤΙΝΕΣ.

Ἐσμέν, ὦ Ἄναξ, πάντες ἕτοιμοι.

ΑΛΛΟΙ.

Μικραὶ
ἡμῶν πλήν πάντων αἱ δυνάμεις. Ταπεινῶς
πρὸ τῆς κλεινῆς σου κύπτομεν θελήσεως.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τῆς οἰκουμένης ἑορταὶ πανταχοῦ λαμπραί,
ἀριπρεπεῖς ἀγῶνες τελεσθήτωσαν·

τοῖς Ὀλυμπίοις ἑκατόμβας χρεωστῶ.
Πρὸ χρόνου ἤδη οἱ βωμοὶ ἐδίψασαν
τὴν κνίσσαν τῶν σφαγείων, ἄφθονον τανῦν
τὸ ἱερὸν ῥευσάτω αἷμα ἐπ' αὐτῶν.
Ἡ ἀνθρωπότης εὐφρανθήτω σύμπασα,
κ' εὐχαριστίας ἀναπέμπουσα θερμὰς
τῇ μοίρᾳ, τιμησάτω θυμιάμασι
τὸν ἥλιον τὸν νέον ἀνατέλλοντα
Ἑλληνικῆς, γνησίας ὄντως ἐποχῆς.

ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ.

Ἐγὼ φροντίζω περὶ τούτων, Βασιλεῦ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὁ κόσμος ἅπας καθαρθήτω ἔπειτα
τῶν συντριμμάτων παρελθόντος θλιβεροῦ,
κ' ἐπὶ τῆς νέας, ἁγνισθείσης τότε, γῆς
οἱ μέλλοντες αἰῶνες φυτευθήτωσαν.
Οἱ ἀνδριάντες αὖθις ἐγερθήτωσαν
οἱ πεπτωκότες τῶν θεῶν, καὶ οἱ Ναοί.
Σχολαὶ παντοῦ τὰς θύρας ἀνοιξάτωσαν
εἰς μυριάδας πολυφύλους μαθητῶν,
κ' αἱ διδαχαὶ καὶ πάλιν ἀκουσθήτωσαν
πνευματεμφόρων διδασκάλων, καὶ σοφῶν.
Αἱ Μοῦσαι, κόραι τρυφεραί, λεπτοφυεῖς,
ἐν τῇ βαρείᾳ μόλις διεσώθησαν
τοῦ Γαλιλαίου ἀτμοσφαίρᾳ, καὶ ὠχρά,
βεβαρυμένα κλίνουσι τὰ μέτωπα,
πρὶν ὅλως μαρανθῶσιν, ἄμεσος αὐταῖς,
καὶ προσφυὴς δοθήτω ἀνακούφισις.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Ἐστὶν ὁ κόσμος ἅπας, Βασιλεῦ, χαρά,
εὐδαιμονία. Ἡ μακρὰ ἐκ Σάρδεων
πορεία μου ὑπῆρξεν ὄντως θρίαμβος.
Εἰς προϋπάντησίν μου, ἀλαλάζουσαι,
προσέτρεχον αἱ πόλεις ὅλαι πανταχοῦ,
καὶ τὰ τεμένη ὥριζόν μοι οἴκημα,
πολυαρίθμων γυναικῶν, κ' ἱερειῶν,
αὐλὴν ἡ σύζυγός μου εἶχε πάντοτε,
καὶ ὡς Μεσσίαν οἱ λαοὶ μ' ἐδέχοντο,
καὶ ἀντιπρόσωπόν σου, ὃν λατρεύουσιν
ὡς ὄν τι θεῖον.

ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ.

Πάντα τὸν πολιτισμὸν
δεχθήσονται τὰ ἔθνη ἀγαλλόμενα,
τῇ ἐξαιρέσει μόνον τῶν χριστιανῶν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Μετὰ τοῦ Χρυσανθίου, σέ, ὦ Μάξιμε,
καὶ τοῦ Ἱεροφάντου, ὅσον τάχιστα
εἰς τὴν Ἑλλάδα πέμψω, δῶρα τοῖς ναοῖς
κομίζοντας, καὶ πλήρη ἅμα δίδωμι
τὴν ἐξουσίαν ἵνα ἐνεργήσητε
ἐκεῖ τ' ἀναγκαιοῦντα· πάντα πράξατε
ἐκθύμως, ὅπως ἡ φιλτάτη μου Ἑλλὰς
περίδοξος ἀνθήσῃ, καὶ λαμπρὰ ὡς πρίν.

ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ.

Ποιήσωμεν, ὦ Ἄναξ, πᾶν τὸ ἐφ' ἡμῖν.

ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ.

Τὸ ἔργον ἔσται προσφιλές, καὶ ἅγιον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Εἰς τοὺς Δελφοὺς σὺ σπεῦσον, Ὀρειβάσιε,
καὶ τὸ Μαντεῖον τὸ κλεινὸν ἀνόρθωσον.

ΛΙΒΑΝΙΟΣ.

Μοὶ ἀναθέτεις ἐντολὴν περίπυστον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἀργότερον καὶ ἄλλους ἐξ ὑμῶν· παντοῦ
τῆς οἰκουμένης πέμψω, τοὺς σεπτοὺς σηκούς,
καὶ τὰ τεμένη ἀνορθοῦντας τῶν θεῶν,
πλὴν πρὸς καιρὸν καὶ ᾧδε, εἰς Βυζάντιον,
χρεῶν ὑμᾶς σπουδαίων ἡ ἐκπλήρωσις
ἀπασχολήσει.

ΑΙΔΕΣΙΟΣ.

Πάντες ἕτοιμοι ἐσμέν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τοῦ Κωνσταντίου ἡ κηδεία αὔριον
μεθ' ὅλης τῆς δεούσης τελεσθήσεται
πομπῆς. Ἐκ Κιλικίας ἤδη ἔφθασε
τὸ σῶμα. Ὄντως τὴν ἀρχὴν ὁ τεθνεὼς
τὴν ὑπερτάτην οὐκ ἐτίμησε πολύ,
ἀλλ' ἦν τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτωρ νόμιμος,
ἀπόγονος τοῦ Μάρκου, καὶ τοῦ Καίσαρος,
κ' αἱ εἰθισμέναι κἄν ὀφείλονται αὐτῷ

τιμαί· τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐγγύς,
εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, κεἴσεται.
Ἐστέ, ὦ φίλοι, πάντες ἄρα ἕτοιμοι.

(Πάντες κλίνουσιν ἐδαφιαίως).

Καὶ ἤδη, πρὶν ἀπέλθω, καί τι ἕτερον,
καὶ μέγα, ἔχω ἐξαγγεῖλαι εἰς ὑμᾶς,
καὶ εἰς τὸ Κράτος ἅπαν. Αὐτοκράτειραν
ἐντὸς βραχέως νέαν ἀποκτήσεσθε.
Ἀπέστειλα ἐσχάτως συνοδοὺς πιστούς,
ἐξ Ἀθηνῶν ἐνταῦθα ὁδηγήσοντας
αὐτήν. Ἡ Ἕλλη, τοῦ ἀρχαίου μου ἐστὶ
φιλτάτου φίλου Λυσικράτους κόρη. Ναί,
τὴν οἰκουμένην πιθανῶς διαπερᾷ,
ἐνῷ λαλῶ, χωροῦσα εἰς Βυζάντιον.
Θεότητα τὸ Κράτος εὐεργετικήν,
τὰ ὀρφανὰ μητέρα, καὶ προστάτιδα,
οἱ δυστυχοῦντες σώτειραν κερδίσουσι.
Πλουσίαν ἔδωκάν μοι ἀμοιβὴν αὐτὴν
τῶν συμφορῶν μου οἱ Θεοί. Ἡ εἴσοδος
τῆς νέας Βασιλίδος εἰς Βυζάντιον
ἐξαίσιόν τι ἔστω, καὶ πρωτοφανές,
κ' ἡ οἰκουμένη, ὡς οὐδέποτε πρότοῦ,
ἑορτασάτω ἤδη πᾶσα ἐπ' αὐτῇ.

ΤΙΝΕΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ζήτω!

ΠΑΝΤΕΣ.

Ζήτω!

ΑΛΛΟΙ.

Ζήτωσαν
οἱ Βασιλεῖς!

ΑΛΛΟΙ.

Εἰρήνη τοῖς δεσπόζουσι.

ΑΛΛΟΙ.

Ἡ Ἕλλη ζήτω, τῶν Ῥωμαίων Ἄνασσα.

ΑΛΛΟΙ.

Τιμή, καὶ δόξα τοῖς προστάταις τῶν λαῶν.

ΑΛΛΟΙ.

Ἑορτασίμους ὑμεναίους ᾄσατε!

ΑΛΛΟΙ.

Ἐπίνευσον ἠρέμα, ὦ Κυθέρεια.

(Ἐνθουσιώδεις εὐφημίαι.
Ὁ ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ νεύει, καὶ ἀπέρχονται πάντες, πλὴν τοῦ ΜΑΞΙΜΟΥ, καὶ τῆς ΓΥΝΑΙΚΟΣ αὐτοῦ, τοῦ ΛΙΒΑΝΙΟΥ, τοῦ ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΥ, καὶ τοῦ ΙΕΡΟΦΑΝΤΟΥ ΤΩΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ. Οἱ μείναντες κατακλίνονται ἐπὶ ἀνακλίντρων).

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Οἱ τῆς προλαβούσης σκηνῆς, πλὴν τῶν ἀπελθόντων.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καὶ ἤδη, φίλοι, μόνοι τέλος μείναντες,
πρὸς ἐντελῆ τοῦ ἔργου κατευόδωσιν
σκεφθῶμεν τοῦ μεγάλου τί ἀπέμεινε.
Καὶ πρῶτον μὲν ταχέως καθαρθήτω πᾶν
τοῦ παρελθόντος ῥύπου τὸ Βασίλειον.
Ἐγὼ τ' ἀνάκτορά μου πῶς ἐκένωσα
γνωρίζετε· οἱ λόχοι τῶν ἐλεεινῶν
εὐνούχων, τῶν ἀρχόντων τὰ συντάγματα,
καὶ τῶν κουρέων οἱ στρατοὶ ἐξέλιπον.
Πιστοί μου φίλοι ἀνεπλήρωσαν αὐτοὺς
ὀλίγοι. Οὕτω, πάντων μιμηθέντων με
τῶν μεγιστάνων, ἐκλειψάτω τάχιστα
ἡ πρώην μαλθακία, καὶ διαφθορά.
Τοῦ δημοσίου ἔστωσαν τὰ χρήματα
τοῖς πᾶσι τέλος ἱερὰ, τῶν θέσεων
ἡ πώλησις παυσάτω, καὶ οἱ ἄριστοι
τῶν ὑπαλλήλων πανταχοῦ πεμφθήτωσαν,
οὐχὶ τῶν ῥαδιούργων οἱ αἰσχρότεροι,
τὰς θέσεις διὰ δώρων ἀγοράζοντες,
κ' ἐκ τῶν ἱδρώτων τοῦ λαοῦ τριπλάσια
πλουτοῦντες εἶτα.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Ἄναξ, ἀπαραίτητον
ἐγὼ νομίζω, ἄκρου ἱδρυθέντος που

δικαστηρίου, εἰς αὐτὸ τὴν μέριμναν,
τὸ ἆθλον ἀναθέσαι τὸ Ἡράκλειον.
Αὐτό, ἐτάσαν πάντα τὰ καθάρματα
τοῦ παρελθόντος, δικασάτω, κ' ἔπειτα
τιμωρησάτω κατ' ἀξίαν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Συμφωνῶ.
Τὸ πρᾶγμα ὄντως σπουδαιότατον ἐστί,
κ' ἐπεῖγον. Ἱδρυθήτω ὅ,τι τάχιστα
ἐν Χαλκιδόνι τοίνυν δικαστήριον,
καὶ Πρόεδρος πεμφθήτω ὁ Σαλούστιος,
ὁ Ἀρβατίων, καὶ Ἀγέλων Πάρεδροι,
κ' οἱ κορυφαῖοι ἐκ τῶν Ἰοβιανῶν.

ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ.

Τοῦ πρώην Ἡγεμόνος ὁ Δομέστικος
τιμωρηθήτω πρῶτος, ὁ Εὐσέβιος,
τὸ φαῦλον τοῦτο τέρας, τὸ κατάρατον.

ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ.

Ὁ Ἅλυσις συγχρόνως, ὄντως ἄξιον
ἐκείνου ἐργαλεῖον. Ἐλαφρὰ ποινὴ
ὁ θάνατος τῳόντι ἔσται δι' αὐτούς.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἀπαγορεύω αὐστηρῶς τὸν θάνατον.
Ἐνόσῳ ἀγνοοῦμεν τὸ μυστήριον
τοῦ βίου, αὐθαιρέτως τέμνοντες αὐτοῦ
τὸ νῆμα, παρὰ πάντα νόμον σφάλλομεν.

Ἑτέρου εἴδους εὑρεθήτωσαν ποιναί,
τῶν δυστυχῶν σκοποῦσαι τὴν βελτίωσιν.

ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ.

Μὲ καταισχύνεις. Ἔχεις δικαιότατον.

ΛΙΒΑΝΙΟΣ.

Καὶ τοῦ στρατοῦ ἐπείγει, Ἄναξ, ῥιζικὴ
ἀνάπλασις· πλὴν ἴσως τῶν ταγμάτων σου,
ἐστὶν ὁ πλεῖστος εἰς οἰκτρὰν κατάστασιν·
οἱ στρατιῶται πάντες χαῦνοι, μαλθακοί,
αὐτὸν τὸν τίτλον ὄντως ἀτιμάζουσι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Αὐτοὺς γνωρίζω ἄριστα, πλὴν ἔμεινεν
ἡ ζύμη ἔτι ἀγαθή, καὶ δυνατὴ
ἐλπίζω ἔσται ἡ ἐκγύμνασις αὐτῶν.

ΑΙΔΕΣΙΟΣ.

Αἱ ἐπαρχίαι πᾶσαι κατεφθάρησαν,
ἐκπνέουσι. Ἀνάγκην ὅ,τι τάχιστα
ἐπικουρίας, καὶ φροντίδος ἔχουσιν,
ὦ Βασιλεῦ, συντόνου.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τὴν ἐλάττωσιν
τῶν φόρων προκηρύξω, καὶ τὸ δέκατον
ἀθροίσω μόνον πρὸς καιρόν. Πλὴν τούτου δέ,
τὰς ἐπιχορηγήσεις πρὸς συντήρησιν
τῶν ἀνακτόρων, τῶν ἐξόδων τῆς αὐλῆς,

αὐταῖς δωρήσω ὅλας· ἄχρηστοι εἰσί.
Διοικητὰς ἐκπέμψω ἱκανοὺς, πιστοὺς,
τιμίους, καὶ πατέρας τῶν λαῶν αὐτῶν,
κ' ἐλπίζω ταχυτάτην τὴν βελτίωσιν.

ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ.

Ἡ ὑπατεία φρικωδῶς ἐξώκειλε.
Καὶ ταύτην εἶχον εἰς τὴν ἀγορὰν αὐτῶν
οἱ αὐλικοὶ, κ' ἐπώλουν εἰς τὸν φέροντα
τὰ πλεῖστα. Ἡ ἀγάπη φαύλης γυναικὸς,
ἡ θέλησις εὐνούχου ἤρκει εὐτελοῦς,
καὶ τὴν πορφύραν αἴφνης ἐνεδύετο
ἀνδράριόν τι, πρώην παραμάγειρος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τὴν δέουσαν φροντίδα ἤδη ἔλαβον.
Τὸν Μαμερτῖνον, καὶ Νεβίττον ὥρισα
ὡς μέλλοντας Ὑπάτους.

ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ.

Ἄριστοι εἰσί.

ΓΥΝΗ ΜΑΞΙΜΟΥ.

Κ' ἐμοῦ τὴν γνώμην εὐμενῶς εἰσάκουσον,
ὑπὲρ ἐμοῦ λαλούσης, Βασιλεῦ, αὐτῆς,
κ' ὑπὲρ τῶν ὁμοφύλων. Ἀσθενέστεραι
ἂν αἱ γυναῖκες τῶν ἀνδρῶν τῷ σώματι,
ἀλλ' ἴσαι πάντως πρὸς αὐτοὺς τῷ πνεύματι,
καὶ ἀδικοῦνται καταπιεζόμεναι,
εἰς τοὺς γυναικωνίτας ἐγκλειόμεναι.

Ζητῶ ἐλευθερίαν· ἄνθρωποι εἰσὶ
καὶ αἱ γυναῖκες, θείους νόας ἔχουσι,
καὶ ἂν ἀναπτυχθῶσιν, ἔργα κάλλιστα,
παντοειδῆ βεβαίως ἐξεργάσονται.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὡς λέγεις ἔσται. Τὸ λεπτότερον εἰσὶ
τῶν φύλων αἱ γυναῖκες, καὶ τὸ βέλτιστον,
τῆς φύσεως τὸ πλάσμα τὸ ἀνώτερον,
καὶ τῷ ἀνδρὶ τὸ δῶρον τὸ ἡδύτερον,
σταγόνας δρόσου, ἔρωτος, καὶ καλλονῆς,
εἰς τὸ πικρὸν κιρνῶσαι κύπελλον αὐτοῦ.
Ἐλευθερία σώφρων ἐφεξῆς αὐτῶν
περ ιουσία ἔστω ἀναφαίρετος,
καλλιεργῶσαι τὸν ποικίλον νοῦν αὐτῶν,
κ' ἐπιμελῶς, ἀπαύστως βελτιούμεναι,
γενήσονται καὶ αὗται ἀξιώτεραι
τοῦ ἐξαισίου τέλους, καὶ σκοποῦ αὐτῶν,
τοῦ θεοδότου, αἰωνίου ἔρωτος.

ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ.

Τοῦ Γαλιλαίου, Βασιλεῦ, τὸ θρήσκευμα
ἡμῖν μεγάλα ἐμποιήσει πράγματα.
Τὴν πεισμονὴν γνωρίζεις τῶν Χριστιανῶν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ναὶ, πλὴν καθ' ὅλα τότε ἀφεθήτωσαν
ἐλεύθεροι· οὐδένα ἐκβιάζομεν.
Ἐπίστασθε ὁποῖον τὸ ἀνθρώπινον
πνευμάτιον, ἰδίως τὸ ἀνατραφὲν

ἐντὸς Σχολῆς τοιαύτης. Λίαν δυσχερῶς,
τῆς παχυλῆς ἀχλύος ἤδη λυτρωθέν,
εἰς εὐρυτέρας σφαίρας ὑψωθήσεται.
Ὑπομονῆς ἀνάγκη, καὶ καιροῦ τινος.
Δεκτοὶ ἀμέσως ἔστωσαν οἱ θέλοντες
εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, τοὺς λοιποὺς
οὐδεὶς ἐνοχλησάτω· πλὴν κατὰ μικρὸν
πολλοὶ πιστεύω ὅτι φωτισθήσονται
διὰ τῆς προσηνείας, καὶ γλυκύτητος.
Ναί, οἴκτου μᾶλλον παρὰ μίσους ἄξιοι
εἰσί, καὶ βίαν πᾶσαν αὐστηρότατα
ἀπαγορεύω. Μόνον ἓν ὡς πρὸς αὐτοὺς
ὁρίσω μέτρον. Τῶν προγόνων τὰ λαμπρὰ
συγγράμματα εἰς χεῖρας φέρειν ἐφεξῆς
οὐκ ἐπιτρέψω. Τὸ ἐξαίσιον αὐτῶν
μὴ ἐννοοῦντες κάλλος, καθυβρίζουσιν
αὐτά, καί, βεβηλοῦντες, καταστρέφουσι,
καὶ διαβόλου ἔργα ὀνομάζουσι
τὰ ἔργα τοῦ Ὁμήρου, καὶ τοῦ Πλάτωνος.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Σοφή, δικαιοτάτη ἡ ἀπόφασις.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πλὴν τούτων κατὰ πάντα αὐτεξούσιοι·
οἱ διωχθέντες πάντες καλεσθήτωσαν
διὰ δογμάτων ἔριδας, καὶ εἰς αὐτοὺς
τ' ἀφαρπασθέντα κτήματα δοθήτωσαν·
οὐδὲν ἡ βία κατορθοῖ, καὶ μάχεται
κατὰ τοῦ σκότους μόνη ἡ ἀλήθεια.

ΦΥΛΑΞ ΤΙΣ (εἰσερχόμενος).

Ἡ Γερουσία, Βασιλεῦ, πυνθάνεται
τὰ σέβη πότε καταθέσαι δύναται
πρὸ τῶν ποδῶν σου τῶν σεπτῶν, καὶ τὴν τυφλὴν
ὑπακοήν;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ! Οἷος ἐξευτελισμός!
Ἡ Γερουσία τὸ ἀνώτατον ἐστὶ
τοῦ ἔθνους σωματεῖον, ἀντιπρόσωπος
αὐτοῦ, καὶ ἀγελάζει εἰς τὰ πρόθυρα
τῶν ἀνακτόρων, χαμερπῶς ὑπήκουσα
εἰς πᾶν τοῦ Ἡγεμόνος νεῦμα. Ἔφθασεν
ὁ χρόνος ἵνα μάθῃ τὸ ἀξίωμα
αὐτῆς. Ἐκείνη, ἐπιστρέψας, ἄγγειλον,
ἐμὲ ἀναμεινάτω. Παρευθὺς ἐγὼ,
ὁ Ἄναξ, πρὸς ἐκείνην ἀπελεύσομαι.
Ἀκολουθεῖτε, ὦ Ἑταῖροι· ἄγωμεν.

(Ὁ φύλαξ ἐξέρχεται. Ὁ Ἰουλιανὸς προπορεύεται, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτὸν πάντες. Πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ Δ′.

Αἴθουσα ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Στουδίου. Ἐστὶ νύξ. Κρέμαται λυχνία ἀπὸ δοκοῦ τῆς ὀροφῆς. Μακρὰ τράπεζα εἰς τὸ μέσον, περὶ ἣν κάθηνται ὁ ΟΥΑΛΕΝΣ, ὁ ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ, ὁ ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ, ὁ Μ. ΔΟΥΞ, ὁ Μ. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑΡΧΗΣ, ὁ Μ. ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ, ὁ ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΗΣ, ὁ ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ τῆς ΣΦΕΝΔΟΝΗΣ, ὁ ΜΕΓΑΣ ΠΑΠΠΙΑΣ, καὶ ὁ Μ. ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΗΣ. Ὁ ΜΑΪΟΥΜΑΣ ἵσταται δεξιῶς τῆς σκηνῆς παρὰ μικρὰν θύραν.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Πῶς ἤργησαν οἱ ἄλλοι!

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ.

Προφυλάξεων,
τοὺς κατασκόπους ὅπως διαφύγωσι,
πολλῶν ἀνάγκη.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ἀλλ' εἰδοποιήθησαν
οἱ πλεῖστοι, ἂν μὴ σφάλλω, ἅπαντες σχεδόν.

ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ.

Πλὴν τῶν ὀλίγων, ὅσοι ἐδραπέτευσαν
εἰς ξένας χώρας, πάντας προσεκάλεσα
τοὺς εἰς τὰ πέριξ ἔτι διαμένοντας,
καὶ εἰς τὴν πόλιν κρυπτομένους.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ἄριστα.

ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ.

Ἐνταῦθα εἶπον ὅτι τὰ μεσάνυκτα,
εἰς τοῦ Στουδίου τὴν Μονὴν, συνέρχεται
τῶν ὁμοφρόνων κρύφα σύνοδος.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Καλῶς.

(Τρεῖς κτύποι εἰς τὴν μικρὰν θύραν).

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Τίς εἶ;

ΦΩΝΗ, (ἔξωθεν).

Τοῦ παρελθόντος φίλοι.

(Ὁ Μαϊούμας ἀνοίγει τὴν θύραν, καὶ εἰσέρχεται ὁ ΠΡΩΤΟΣΗΚΡΗΤΗΣ, ὁ ΜΥΣΤΙΚΟΣ, ὁ ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ, καὶ ὁ ΤΑΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ).

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ἐῤῥωσθε!

ΟΙ ΕΙΣΕΛΘΟΝΤΕΣ.

Εὐημερῆτε!

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ἀνεμένομεν ὑμᾶς.

ΠΡΩΤΟΣΗΚΡΗΤΗΣ.

Προσήλθομεν βραδέως, καὶ κρυπτόμενοι.
Τοῦ Κωνσταντίνου ἡ Πλατεῖα ἔβριθεν
ἀνθρώπων ἔτι.

Μ. ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ.

Ἐποιήσατε καλῶς.

(Οἱ νεήλυδες τοποθετοῦνται περὶ τὴν τράπεζαν. Τρεῖς κτύποι εἰς τὴν θύραν).

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Τίς εἶ;

ΦΩΝΗ, (ἔξωθεν).

Τοῦ παρελθόντος φίλοι.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ, ἀνοίγων.

Ἔλθετε.

(Εἰσέρχονται ὁ Μ. ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ, ὁ ΚΟΙΑΙΣΤΩΡ, ὁ ΠΡΩΤΟΙΕΡΑΚΑΡΙΟΣ, καὶ ὁ ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΣΑΤΟΥ).

ΟΙ ΕΙΣΕΛΘΟΝΤΕΣ.

Ἡ Παναγία ἔστω, φίλοι, μεθ' ὑμῶν.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ὁ Ἰησοῦς προστάτης, καὶ σωτὴρ ὑμῶν.

(Οἱ νέηλυδες κάθηνται. Τρεῖς κτύποι εἰς τὴν θύραν).

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Τίς εἶ;

ΦΩΝΗ, (ἔξωθεν).

Τοῦ παρελθόντος φίλοι.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ, (ἀνοίγων).

Σπεύσατε.

(Εἰσέρχονται ὁ ΠΡΩΤΑΛΑΑΓΑΤΩΡ, καὶ ὁ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΕΩΝ).

ΠΡΩΤΑΛΑΑΓΑΤΩΡ.

Τῆς πρωτευούσης ἔξω δραπετεύσαντες,
λαθραίως αὖθις πρὸ μικροῦ εἰσέδυμεν
ἐντὸς αὐτῆς, καὶ τοῦτο τῆς βραδύτητος
ἡμῶν αἰτία.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ὄντως λίαν δύσκολον,

καὶ χαίρω ὅτι κατωρθώθη ἀσφαλῶς.
(Οἱ νεήλυδες τοποθετοῦνται).
Καὶ ἤδη πάντες, ὦ ἑταῖροι, πάρεσμεν.
Τὸ αἴτιον ὁποῖον τῆς προσκλήσεως
τῆς μυστικῆς μου ταύτης πάντες οἴδατε.
Οἱ πρώην εὐμοιροῦντες, καὶ πανίσχυροι,
καὶ σήμερον ἀλῆται, καὶ τρισάθλιοι,
οἱ εἰς δρυμοὺς, καὶ λώχμας διαιτώμενοι,
καὶ ὡς θηρία καταδιωκόμενοι,
ληστῶν πρὶν δίκην εἰς τὰ δικαστήρια
συρθῶμεν, ὡς ἐσύρθη ὁ Εὐσέβιος,
τίς, δεῦτε συσκεφθῶμεν, ἂν ἀπέμεινεν
ἡμῖν ἐλπίς, ἂν μέσον οἷον δήποτε
τοῦ βρόγχου ἵνα τοὺς τραχήλους σώσωμεν.

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ.

Ὦ, πρὸς Θεοῦ! Ἡ λέξις πόσον δύσηχος.

ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ.

Τὸ αἷμά μου ἐπάγη εἰς τὰς φλέβας μου.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Οἱ θαῤῥαλέως ἔτι διαμένοντες
ἐν τῇ Μονῇ πατέρες ταύτῃ, φίλοι μου,
ὑποτελεῖς μου ἦσαν πάντες παλαιοί,
καὶ διὰ τοῦτο προσεκάλεσα ὑμᾶς
ἐνταῦθα, ὅπου ἀσφαλέστεροι ἐσμέν.

Ο Μ. ΔΟΥΞ.

Καὶ τοῦτο θεῖον δῶρον. Ὄντως εὐτυχεῖς

οἱ ναυαγοί, οἱ βράχον οἱονδήποτε
εὑρίσκοντες, ὁπόταν ἀπηνὴς αὐτοὺς
καταδιώκῃ τῆς θυέλλης ἡ ὁρμή.
Διασωθέντες ἐπ' αὐτοῦ, πρὸς ὥραν κἄν,
ἀθροίζουσι καὶ αὖθις τὴν ἰσχὺν αὐτῶν,
καὶ εἰς τὴν νέαν πάλην ἑτοιμάζονται.

Μ. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑΡΧΗΣ.

Ναί, ἀληθῶς σπουδαῖον εὕρημα ἐστὶν
ἡ κρύπτη αὕτη, καὶ εἰς σὲ ὀφείλομεν
καὶ τοῦτο, Πάτερ, πλὴν οἱ τρισταλαίπωροι
τί ἔτι διαπρᾶξαι, φεῦ, δυνάμεθα,
ὑπ' ἀμειλίκτου καταδιωκόμενοι,
παντοδυνάμου, θριαμβεύοντος ἐχθροῦ;

Μ. ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ.

Κ' ἐγὼ ἀπελπισίαν συναισθάνομαι,
ἀπόγνωσιν τελείαν, καὶ ἀπαίσια
τὰ πάντα βλέπω πρὸ ἐμοῦ, καὶ σκοτεινά.

Ο ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΗΣ.

Ναί, ἤδη, οἴμοι, ἀπωλέσαμεν τὸ πᾶν,
κ' ἡμῶν αἱ χεῖρες νεκρωθεῖσαι κρέμανται.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΣΦΕΝΔΟΝΗΣ.

Πρὸ τῆς θυέλλης, ὅλως ἐπιστεύομεν
αὐτὴν μυθώδη, καὶ νωθρῶς ὑπνώττομεν,
ἐνῷ φρικώδης αὕτη προσεπέλαζε.

Ο Μ. ΠΑΠΠΙΑΣ.

Μὴ προλαβόντες τότε τὸ δυστύχημα,

τί πλέον ἤδη οἱ μωροὶ ἐλπίζομεν;

Μ. ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΗΣ.

Καὶ τότε πλεῖστα ὅσα ἐπειράθημεν,
πλὴν τὰς βουλὰς τῆς μοίρας ἡ ἀντίστασις
οὐδόλως μεταβάλλει.

Ο ΠΡΩΤΟΣΗΚΡΗΤΗΣ.

Μὴ ταράττετε
τὰ παρελθόντα· ἡ ἀνάμνησις πικρά,
καὶ τοῦ παρόντος ἐπαυξάνει τὰ δεινά.
Τὸ μέλλον ἤδη μᾶλλον θεωρήσατε.

Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ.

Τί μέλλον, ἀλλ' ἀκόμη μελανώτερον
τοῦ παρελθόντος τοῦτο, φεῦ.

Ο Μ. ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ.

Μὴ ἐντελῶς
μικροψυχῆτε. Ἔτι ἔχομεν τινὰς
πιστοὺς βεβαίως ὀπαδούς, καὶ δι' αὐτῶν
ἀκόμη ἴσως....

Ο ΤΑΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ.

Ὀπαδούς; Περιγελᾷς
ἡμᾶς, ἑταῖρε. Τρέμοντες προσέπιπτον,
καὶ κατεφίλουν οἱ λαοὶ τὰ κράσπεδα
πορφύρας καταχρύσου ἴσως ἄλλοτε,
διότι τότε ἦμεν παντοδύναμοι,
διότι νεῦμα τότε ἤρκει ἐν ἡμῶν

εἰς τὴν ἀγχόνην ἵνα καθημερινῶς
αὐτῶν δεκάδα πέμψῃ, ἀλλ' ἐντὸς αὐτῶν
ἀπέχθειαν, καὶ μῖσος πάντες ἔτρεφον,
ναί, μῖσος μόνον πρὸς ἡμᾶς, κ' ἐχθροὶ ἡμῶν,
τοῦ πρώην ἅμα φόβου ἐλυτρώθησαν,
ἀμείλικτοι ἀμέσως ἐκηρύχθησαν.

Ο Μ. ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ.

Οὐδ' ἕνα φίλον εἰς τὸν κόσμον ἔχομεν,
καὶ γενικὴ ὑπῆρξεν ἀγαλλίασις
ἡμῶν ἡ πτῶσις διὰ πάντας.

Ο ΚΟΙΑΙΣΤΩΡ.

Πλὴν πρὸς τὶ
πονοῦμεν ἔτι τότε; Ἡ προσπάθεια
ματαία ὅλως.

Ο ΠΡΩΤΟΙΕΡΑΚΑΡΙΟΣ.

Διὰ τῆς δυνάμεως
οὐδὲν βεβαίως κατορθώσομεν ποτὲ,
ἀλλ' ἡ ῥᾳδιουργία, ἡ προσποίησις,
ὁ δόλος, ἡ ἀπάτη, κ' ἡ διαφθορὰ
ἡμῶν εἰσὶ τὰ ὅπλα. Ταῦτα ἄλλοτε
ἡμᾶς ὑπηρετοῦντα, ταῦτα ἔμειναν
πιστὰ ἡμῖν ἀκόμη.

Ο ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΣΑΤΟΥ.

Τί τὸ ὄφελος;

Ο ΠΡΩΤΟΙΕΡΑΚΑΡΙΟΣ.

Τί ὄφελος; Πλὴν ἴσως οὕτω δυνατόν,

τῶν ὀπαδῶν ἐντέχνως προσελκύοντες
τινὰς τοῦ Ἡγεμόνος, ὅ,τι πλείονας
ῥᾳδιουργίας ἐν τοῖς ὄχλοις σπείροντες,
καὶ πάντας πέριξ συναθροίζοντες ἡμῶν
τοὺς δυσηρεστημένους....

Ο ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΕΩΝ.

Δυσκολώτατον.
Μακροῦ ἀνάγκη χρόνου, καὶ ὑπομονῆς
διὰ τοιαύτας ἐνεργείας, ἄφευκτος
σχεδὸν ἀποτυχία ἡ συνέπεια,
καὶ τῷ δημίῳ πιθανὸν τὰς κεφαλὰς
πολὺ πρὸ τούτου ὅτι παραδώσομεν.

Ο ΠΡΩΤΑΛΛΑΓΑΤΩΡ.

Ἐγὼ νομίζω μόνη μέριμνα ἡμῶν
περὶ τῆς σωτηρίας ὅτι ἔμεινεν.
Τὸ παρελθὸν παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτεὶ,
καὶ οὐκ ἐπανακάμψει.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ὦ ἀνάξιοι
οἱ λόγοι οὗτοι, Ἄρχον, τῶν χειλέων σου.
Ἐνόσῳ ζῇ τις ἐν τῷ κόσμῳ μάχεται,
καὶ τὴν θανὴν εὑρίσκει ὅταν ῥίψασπις
τὴν ῥάχιν στρέψῃ. Οὐκ ἀπώλεσα ἐγὼ
εἰσέτι τὰς ἐλπίδας, καὶ τὸ θάῤῥος μου.
Γνησίους φίλους ἀληθῶς οὐκ ἔχομεν
πολλοὺς, ἀλλ' ἡ ταὐτότης τοῦ συμφέροντος
ἡμῖν συμμάχων μυριάδας δίδωσι·

τὸν κλῆρον πρῶτον, ὅστις ἤδη κρύπτεται,
καὶ τρέμει ἴσως, ἀλλὰ συσσωματωθεὶς,
ἐστὶ σπουδαῖος ἀρωγὸς, καὶ πονηρὸς,
τοὺς ὑπηρέτας εἶτα πάντας τῆς αὐλῆς,
καὶ παρασίτους, οἵτινες γυμνοὶ τανῦν,
ἐλεεινοὶ ἐπαῖται περιφέρονται,
οἱ ἀλαζῶνες πρὶν, καὶ χρυσοπάρυφοι,
καὶ ὅλους ἐπὶ τέλους τοὺς χριστιανούς·
οὐδὲ εἰσὶν ὀλίγοι, ὡς γνωρίζετε.

Ο ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΑΤΟΥ.

Τωόντι.

Ο ΚΟΙΑΙΣΤΩΡ.

Ἔχεις δίκαιον.

Ο Μ. ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ.

Οἱ λόγοι σου
ἰσχὺν, καὶ θάῤῥος νέον μοὶ ἐμπνέουσι.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Μικρὸς οὐκ ἔστιν ἄρα ὁ στρατὸς ἡμῶν,
καὶ μετ' ἀνδρείας, καὶ φρονήσεως πολλὰ
κατορθωτὰ εἰσέτι.

Ο ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΑΤΟΥ.

Ἀναπνέομεν.

Ο ΤΑΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ.

Ἀφοῦ νομίζεις, Πάτερ, οὕτως ἔχει.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ναὶ,
ἂν ἐκ τοῦ μέσου, τέκνα, ἀφῃρῆτο πως
ὁ Παραβάτης, λίαν εὔελπις εἰμὶ
τὰ πάντα ὅτι ἔτι διεσώζοντο.
Ἀλλ' ἀναγκαία τούτου πρῶτον ἡ φθορά·
ἐν τούτῳ κεῖται ὁ δεσμὸς ὁ Γόρδιος.
Ἐνόσῳ ζῇ ἐκεῖνος, κοῦφον ὄνειρον
ἐπιτυχία πᾶσα.

(Συγκίνησίς τις μεταξὺ τῶν Ἀρχόντων).

Τόσον δύσκολον
οὐκ ἔστι, μὰ τὰς φλόγας τῆς κολάσεως!
Γενναία χείρ τις, ἔντεχνόν τι κτύπημα
καλῆς μαχαίρας, ἢ ὀλίγον κώνειον,
καὶ ὁ προδοὺς τὰ θεῖα σφενδονίζεται
εἰς τῆς γεέννης τὰ πυρὰ, τὰ ἄφθιτα.

Ο ΜΕΓΑΣ ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ.

Δολοφονίαν συμβουλεύεις, Ἅγιε
Ἐπίσκοπε. Τὸ πρᾶγμα ἐπικίνδυνον.
Τίς ὁ εἰσδύσων κρύφα εἰς τ' ἀνάκτορα;
Εἷς ἐξ ἡμῶν; Πλὴν πάντες διωκόμεθα,
καὶ ἀναγνωρισθέντες, ἀπολλύμεθα.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Οὐδεὶς ἡμῶν βεβαίως, ἀλλ' ἀμείβοντες
βασιλικῶς τοῦ ἔργου τὸν ἐκτελεστὴν,
εὑρίσκομεν τοιοῦτον.

Ο ΤΑΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ.

Ναί, πλὴν σκέφθητι.

Ἐκεῖνος τότε ἂν προδώσῃ ἅπαντας
ἡμᾶς τῷ Παραβάτῃ; Λίαν δυσχερὴς
ἡ ἐκλογὴ πιστοῦ τοιούτου.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ἀληθῶς,
πλὴν εἰς τὴν θείαν ἀρωγὴν ἐλπίσωμεν.
Ὡς μέχρι τοῦδε κεκρυμμένοι μένωμεν
μικρὸν εἰσέτι, πάσης ὠφελούμενοι
τροπῆς τῆς μοίρας, καὶ συγχρόνως πανταχοῦ
ἐπιμελῶς ζητοῦντες τὸ κατάλληλον
τοῦ τολμηροῦ σχεδίου τούτου ὄργανον.

(Πάντες κατανεύουσι).

Μεθ' ἕνα μῆνα, ὅταν, ὡς καὶ σήμερον,
ἀστράπτῃ μειδιῶσα ἡ πανσέληνος,
ὑμᾶς προσμένω πάλιν ᾧδε ἅπαντας
εἰς σύσκεψιν, κ' ἐλπίζω τότε πλείονας
ἐλπίδας ὅτι ἕξομεν, τοῦ τέρματος
ἐγγύτερον ὀλίγον εὑρισκόμενοι.
Νῦν χαίρετε. Ταχέως ἀφανίσθητε,
ὡς δυνηθῆτε, πρὶν σκεδάσῃ ἡ ἠὼς
ἡ πρώτη τὴν σκοτίαν. Εὔχομαι ὑμῖν
καλὴν ἐπιτυχίαν, καὶ ἀσφάλειαν.

(Ἐγείρονται πάντες ἵν' ἀπέλθωσι. Πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ Ε'.

Αἴθουσα τοῦ θρόνου ἐν τοῖς Ἀνακτόροις. ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ ἐπ' αὐτοῦ. ΜΑΞΙΜΟΣ, καὶ ἡ ΓΥΝΗ αὐτοῦ, ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ, ΘΕΟΓΝΙΣ, ΛΙΒΑΝΙΟΣ, ΑΡΣΑΚΙΟΣ, ΑΙΔΕΣΙΟΣ, ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ, ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ, καὶ πᾶσα ἡ λοιπὴ αὐλὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ. Εἶτα ΦΥΛΑΞ, καὶ ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ, καὶ τέλος ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ, καὶ ΕΛΛΗ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καιρὸς παρῆλθεν ἤδη ἀφοῦ κάθημαι
ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου, φίλοι, καί, ἰδού,
τῇ βοηθείᾳ τῶν Θεῶν, προώδευσε
τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου ἡ ἐκτέλεσις,
κ' ἐλπὶς βεβαία ἤδη ἐπιφαίνεται
ἐπιτυχίας πλήρους. Βήματι γοργῷ
ἡ ἀνθρωπότης πᾶσα βαίνει τὴν ὁδὸν
τῆς ἀληθοῦς προόδου, καὶ γραφήσονται
αὐτῆς αἱ τύχαι εἰς λαμπρὰν, αἱ μέλλουσαι,
τῆς ἱστορίας δέλτον. Ἁπαξάπασα
ἡ οἰκουμένη θάλλει, καὶ παντοῦ χρυσῆ
χαρὰ ἀστράπτει εἰς γελῶντα πρόσωπα.
Ὑπέρ ποτὲ ὡραία ἡ Ἑλλάς, σχεδὸν
ἐκ τῶν προτέρων συμφορῶν ἀνέλαβε.
Ἡ Ἐλευσὶς ἐξῆλθε, καὶ ἡ Κόρινθος
τῶν ἐρειπίων, τὰ μαντεῖα πανταχοῦ
χρησμοὺς διδοῦσιν εὐτυχίας, καὶ χαρᾶς,
τὰ Ἴσθμια τελοῦνται, καὶ τὰ Νέμεα,
καὶ οἱ ἀγῶνες πάντες οἱ περίπυστοι.
Ἀγωνιστῶν πληροῦνται τὰ γυμνάσια.
Παντοῦ σχολεῖα ἠνεώχθησαν, παντοῦ

πεισματωδῶς ζητεῖται ἡ ἀλήθεια,
ἐλησμονήθη ἐντελῶς ἡ ἐποχὴ
ἡ ἀποφράς, κ' οἱ χρόνοι ἐπανέκαμψαν
τοῦ Περικλέους τέλος, καὶ τοῦ Κίμωνος.
Τὰ ἔθνη πάλιν ἤρχισαν φιλούμενα,
καὶ ἀμοιβαίως βοηθούμενα. Παντοῦ
δικαιοσύνη ἄρχουσι, καὶ ἀρετή,
καὶ θιασώτας ἔχει τὸ καλὸν αὐτοῦ
τοὺς κοινοτέρους.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Ναί, ὦ Ἄναξ, ναί,
καὶ πάντα ταῦτα ἔργα σὰ εἰσί.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Μικρὰ
τῳόντι ἡ ἀξία. Τόσον εὔκολον
ἐστὶ τὸ πράττειν τ' ἀγαθά, καὶ φανεραὶ
καὶ τοῖς τυφλοῖς ἀκόμη αἱ ὠφέλειαι,
ἐπὶ τοῦ κόσμου ὥστε ἀπορῶ συχνῶς
πῶς πονηροὶ βιοῦσι. Πλὴν ἡ θέλησις
οὐδόλως ἤρκει ἡ ἐμή· μοὶ ἔδωκεν
ἡ εἱμαρμένη θαυμασίαν ἀρωγήν.
κ' εὐγνωμονῶ διότι μοὶ ἐπέτρεψεν
ἰδεῖν τοσοῦτον οὕτω ἐκτελούμενον
θαυμάσιον, καὶ μέγα ὄντως πρόβλημα.
Ἡ οἰκουμένη ἤδη ἅπασα σχεδόν,
νοήσασα, ἐδέχθη τὴν ἀλήθειαν,
καὶ μυριάδες μόλις ἔμειναν τινὲς
εἰσέτι Γαλιλαίων.

ΦΥΛΑΞ, (εἰσερχόμενος).

'Εκ τῶν 'Αθηνῶν
ὁ 'Αρχων ἐπανῆλθεν 'Ορειβάσιος,
αὐτὸς τῶν ἄλλων Πρέσβεων προπορευθείς,
καὶ παραυτίκα σοὶ ζητεῖ ἀκρόασιν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ τῆς χαρᾶς! 'Αμέσως ὁδηγήσατε
αὐτὸν ἐνταῦθα.
(Ὁ φύλαξ ἐξέρχεται).
'Αγαλλίασιν κοινὴν
κομίζει, φίλοι. Τῆς φιλτάτης Ἕλλης μου
βεβαίως προηγεῖται. 'Ανυπόμονος
ἐξ 'Αττικῆς εἰδήσεις περιέμενον.
(Εἰσέρχεται ὁ 'Ορειβάσιος, καὶ προσπίπτει. Ὁ 'Ιουλιανὸς νεύει, κ' ἐγείρεται).
Καλῶς μοὶ ἦλθες τέλος, 'Ορειβάσιε.
'Ανυπομόνως λίαν σὲ ἀνέμενον.
Τί φέρεις; Λέγε; Πλὴν σιγᾷς, καὶ σκυθρωπὸν
ὁρῶ σε. Οἴμοι, κομιστὴς εἰδήσεων
μὴ δυσαρέστων εἶς. Ὦ! σπεῦσον, λάλησον!

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ναὶ, Ἄναξ, δυσαρέστων ὄντως ἄγγελος
χειρίστων, οἴμοι, ἔρχομαι εἰδήσεων.
Εἰς τὰς 'Αθήνας καταφθάντες, παρευθὺς
τὸν Λυσικράτην ἐζητήσαμεν παντοῦ,
καὶ τὴν ὡραίαν Ἕλλην, ἵνα θέσωμεν
αὐτῇ τῆς Ῥώμης τὴν πορφύραν πρὸ ποδῶν,
ἀλλά...

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

'Αλλά;

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Πρό χρόνου ἐγκατέλιπον
πολλοῦ τὸν οἶκον καὶ θυγάτηρ, καὶ πατὴρ,
καὶ ἄγνωστον ποῦ ἤδη διαμένουσι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ τί ἀκούω! Πλὴν ἀνηρευνήσατε;
Οὐδεὶς ἐγνώριζέ τι;

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

'Ηρευνήσαμεν
ἐπιμελῶς, ἀλλ' ὅλως ἀνεπιτυχῶς

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ φρίκη! φρίκη! Μέχρι τῶν περάτων, ναὶ,
ἀπ' ἄκρου ἕως ἄκρου ἡ ὑφήλιος
ἐξετασθήτω. Οὐρανὲ, τί ἔπραξα
καὶ τιμωροῦμαι οὕτω;

ΤΙΝΕΣ.

Φοβερόν.

ΑΛΛΟΙ.

Οὐαί!

ΦΥΛΑΞ, (εἰσερχόμενος).

Πτωχὸς πρεσβύτης, καὶ ὡραία κορασὶς

εισι πρὸ χρόνου εἰς τὰς πύλας, εἴσοδον
ζητοῦντες ἐπιμόνως. Οἱ φρουροὶ αὐτοὺς
ἐδίωξαν πολλάκις, ἀλλ' ἐμμένουσιν
ἐκεῖνοι. Τοῦτον τὸν χρυσοῦν δακτύλιον
πρός σε κομίσαι, Ἄναξ, μὲ ἱκέτευσαν,
καὶ οὐκ ἠρνήθην, λυπηθεὶς αὐτούς.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καλῶς
ἐποίησας. Φέρ' ἴδω, δός μοι.

(Ὁ Φύλαξ προσφέρει τῷ Ἰουλιανῷ τὸν δακτύλιον ἐν πολυτίμῳ σκεύει. Οὗτος λαμβάνει, καὶ θεωρεῖ αὐτόν).

Ὦ Θεοί,
πλὴν ὁ δακτύλιός μου οὗτος, ὃν ἐγὼ
ἐδώρησα τῇ Ἕλλῃ. Ὁδηγήσατε
αὐτοὺς ἀμέσως ὧδε. Ἅπαν ἐν ἐμοὶ
τὸ αἷμά μου κοχλάζει, καὶ παράδοξον
μὲ κατατήκει εἶδος προαισθήματος.
Πλὴν ἔρχονται, νομίζω.

(Εἰσοδηγοῦνται ῥακένδυτοι ὁ Λυσικράτης, καὶ ἡ Ἕλλη. Ὁ Ἰουλιανός, ἀφεὶς κραυγήν, ὁρμᾷ, καὶ κλίνει τὸ γόνυ πρὸ τῆς νέας κόρης. Πάντες κλίνουσιν ἐδαφιαίως).

Ἕλλη, Ἕλλη μου!
Πλὴν τί σημαίνει τοῦτο. Ἄφετε ἡμᾶς!

(Πρὸς τοὺς παρισταμένους πάντας, οἵτινες ἀποσύρονται ὑποκλινόμενοι).

ΣΚΗΝΗ ΣΤʹ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ. ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. ΕΛΛΗ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καὶ ἤδη, Ἕλλη, λέγε τί τὸ αἴνιγμα
τὸ σκοτεινὸν σημαίνει τοῦτο· ὧδε σὺ,
ῥακένδυτος, καὶ μόνη σὺ, ἐνῷ ἐγὼ
ἀκολουθίαν σοὶ ἀπέστειλα λαμπρὰν,
τὴν οἰκουμένην ἵνα, ὡς ἡ Ἄνασσα
αὐτῆς διέλθῃς. Λάλησον! Ὦ λάλησον,
καὶ τὸ φρικῶδες λῦσόν μοι μυστήριον.
Τὸν θρόνον μόλις ἀναβὰς, σοὶ ἔπεμψα
πρὸ διμηνίας τῶν πιστῶν, καὶ φίλων μου
τινὰς, καὶ τὸν καλόν μου Ὀρειβάσιον,
ἐνταῦθα ὅπως παρευθεὶς σὲ φέρωσι.
Ἐσχάτως μόλις φθὰς ὁ Ὀρειβάσιος,
μοὶ διηγήθη ὅτι ἐγκατέλειψας
πρὸ χρόνου τὰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ πατρὸς,
καὶ ὅτι ἀκαμάτως ἔκτοτε παντοῦ
τὰ ἴχνη σου, πλὴν μάτην, ἀνεζήτησε.
Ἐνῷ δ' εἰς λύπην, καὶ ἀπόγνωσιν ἐγὼ
παρεδιδόμην ὅλος, καὶ διέτασσον
ἐπιμελεῖς ἐρεύνας πανταχοῦ τῆς γῆς,
σὺ αἴφνης εἰς τὰς θύρας μόνη ἵστασαι
τῶν Ἀνακτόρων, εἰς κατάστασιν οἰκτράν.

(Τῷ Λυσικράτει).

Καὶ σὺ, ὦ πάτερ, σὺ εἰπὲ τί ἔτρεξε.
Τὰ ῥάκη ταῦτα πάντα τί σημαίνουσι;
Ποῦ ἦσθε, πόθεν ἔρχεσθε, καὶ διατί;

ΕΛΛΗ.

Ἐγέρθητι, ὦ Ἄναξ, κ' εὐπειθῶς πρὸ σοῦ
τοὺς ταπεινούς σου ὑπηκόους κάμπτοντας
ἰδὲ τὸ γόνυ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἕλλη μου ἀγαπητή,
τί λόγους ἐκστομίζεις; Ἐλησμόνησας
τοὺς χρόνους ὅτε ἔζησα πανόλβιος
ἡμέρας οὕτω ὅλας εἰς τοὺς πόδας σου;

ΕΛΛΗ.

Παρῆλθεν αὕτη, Βασιλεῦ, ἡ ἐποχή.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Παρῆλθε, λέγεις; Μὴ βλασφήμει! Ἐν ἐμοὶ
ἀκμαία θάλλει ἡ ἀνάμνησις αὐτῆς,
καὶ τῆς ζωῆς μου τ' ὄνειρον τὸ προσφιλὲς
ἐστὶ, τὸ μόνον, ὅτι μετατρέψω νῦν
τὸ παρελθὸν ἐκεῖνο εἰς χρυσοῦν παρόν.

ΕΛΛΗ.

Ἐγέρθητι, ὦ Ἄναξ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἕλλη, λάλησον!
Ἐφ' ὅσον οὐ μοὶ λέγεις τί σημαίνουσιν
οἱ τρόποι οὗτοι, αὕτη ἡ μεταβολὴ
ἐν σοὶ ἡ ἀπαισία, εἰς τὰ γόνατα
μενῶ πρὸ σοῦ ἐνταῦθα. Πλὴν σιγᾷς, σιγᾷς!

Σὺ κἂν ὦ πάτερ, φίλε, σὺ λυπήσου με.
Εἰπέ μοι τὰς Ἀθήνας πῶς ἀφήκατε,
καὶ διατί; Τί τρέχει; Λάλησον.

(Ὁ Ἰουλιανὸς ἀνίσταται).

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

Μικρὸν
ἀφοῦ ἀφῆκας τὴν Ἑλλάδα, Βασιλεῦ,
τοῦ Κωνσταντίου τὰ κακοῦργα ὄργανα,
τὰ πλούτη μου φθονοῦντα κρύφα πρὸ πολλοῦ,
καὶ τῶν συμπολιτῶν μου τὴν ὑπόληψιν,
διαβολὴν ἐντέχνως ἔπλεξαν τινά,
καὶ τοῦ Ἀρείου, λέγοντές με ὑβριστήν,
καὶ σοῦ πεπιστευμένον, καὶ ἀκόλουθον,
πᾶν ὅτι εἶχον ἥρπασαν, καὶ πάμπτωχον
ἁπάντων μὲ ἀφῆκαν τὸν βαθύπλουτον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὢ τί ἀκούω. Τοὺς ἀθλίους.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

Οἴμοι, ναὶ
τὰ χρήματά μου, πάντα τὰ πολύτιμα
εἰς τὸ ταμεῖον τῆς αὐλῆς μετέβησαν,
αἱ γαῖαί μου βαρβάρως ἠρημώθησαν,
οἱ ἄνθρωποί μου κατεσφάγησαν, κ' ἐγὼ
εἰς τοῦ δημίου παρ' ὀλίγον ἔπιπτον
τὰς αἱμοβόρους χεῖρας, ἂν μὴ μ' ἔσωζον
τὰ δάκρυα τῆς Ἕλλης, συγκινήσαντα
καὶ τῶν θηρίων τὴν ἀμείλικτον ψυχὴν

ἐκείνων. Ἔξω τῶν τειχῶν, οὐχὶ μακρὰν
τῆς φίλης Καλλιῤῥόης, ἣν ἐλάτρευες,
μικρὰν καλύβην τότε ἀγοράσαντες,
κἀκεῖ κρυβέντες, ἀφανεῖς ἐντὸς αὐτῆς
ἐζῶμεν. Ἦν ἀκόμη τότε εὔθυμος
ἡ Ἕλλη, ἐν ταῖς ὥραις ταῖς δειναῖς αὐτῆς
μὲ παρηγόρει τὸ φαιδρὸν κελάδημα,
καὶ ἤρκει πάσης νίκης σου ἡ εἴδησις
ἐφ' ὅλας ἵνα τὸ καλύβιον χαρᾶς
πληρώσῃ ἑβδομάδας, ἀλλ' ἀργότερον
ποικίλαι φῆμαι αἴφνης διεσπάρησαν,
πρὸς τὴν ἀποστασίαν ὅτι ἔῤῥεπες,
τὴν εἰδωλολατρείαν κρύφα προσδεχθείς,
καὶ τὰ τοιαῦτα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἤρχισα κατανοῶν.
Ἐξακολούθει.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

Φῆμαι δι' ἡμᾶς γνωσταί,
πλὴν ἤδη μᾶλλον θετικῶς λεγόμεναι.
Ὁ γέλως τότ' ἐξέλιπε, καὶ δάκρυα
συχνῶς τῆς Ἕλλης ἤρχισαν τὰ ὄμματα
θολοῦντα· ἡ δειλαία κατετήκετο,
καὶ διπλασίως, ἵνα τὴν ἀπόγνωσιν
αὐτῆς μοὶ κρύψῃ, ἔπασχε. Καιρὸς βραχὺς
παρῆλθεν οὕτω, ὅτ' ἐξαίφνης σύγχρονος
ἡ ἀγγελία εἰς Ἀθήνας ἡ φρικτὴ
ἀναντιῤῥήτως ἤδη διαδίδοται,

τὸν θρόνον ὅτι διεδέχθης, κ' ἔθραυσας
τὸν ὅρκον, καὶ τὴν χάριν τοῦ βαπτίσματος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Μὲ βασανίζεις. Λέγε συντομώτερον.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

Ἡ Ἕλλη παρ' ὀλίγον παρεφρόνησε,
τὴν ἀπευκταίαν εἴδησιν ἀκούσασα,
ἀλλ' ἀπηνής τις νόσος, συσκοτίσασα
τὸν νοῦν αὐτῆς πρὸς χρόνον, καὶ κρατήσασα
αὐτὴν κλινήρη μῆνα ὅλον, ἔσωσεν
αὐτήν. Προὐχώρει τέλος ἡ ἀνάῤῥωσις,
ὁπόταν πάλιν ἔκπληκτοι μανθάνομεν
τὴν εἰς Ἀθήνας Πρεσβευτῶν ἀποστολήν,
καὶ τί οἱ Πρέσβεις ἤρχοντο κομίζοντες.
Ἡ Ἕλλη ἵνα φύγῃ τοὺς ἀνθρώπους σου,
τοὺς λόγους ἀψηφοῦσα, καὶ τοὺς θρήνους μου,
τῆς κλίνης ἐγερθεῖσα μόλις, ἀσθενὴς
εἰσέτι ἡ δειλαία, μὲ παρέσυρε,
κ' ἐρείδουσα τὸ σῶμα ἐπ' ἐμοῦ αὐτῆς
τὸ τρυφερὸν, βραδέως τῆς πατρίδος γῆς
μακρὰν τοὺς πόδας τοὺς λευκοὺς ἐπλάνησε.
Καὶ πρῶτον ἐπὶ χρόνον οὕτω ἱκανὸν
τῇδε κἀκεῖσε ἐπλανήθημεν ὁμοῦ,
ἐπὶ τῆς βακτηρίας ἐρειδόμενος
ἐγώ, κ' ἐκείνη ἐπ' ἐμοῦ. Πλὴν βαθμηδὸν
ἐντὸς αὐτῆς βιαία ἀνεβλάστησεν
ἐπιθυμία τοῦ ἰδεῖν σε. « Πάτερ μου,
ὑπάγωμεν, μοὶ εἶπεν, εἰς Βυζάντιον ».

Αὐτῇ τοῦ πόθου ἔδειξα τὸ ἄτοπον,
τῆς πείνης λέγων ὅτ' ἠθέλομεν θανεῖν,
καὶ τοῦ καμάτου πρὶν ἢ φθάσωμεν πολύ,
ἀλλ' ἔκλαιεν ἐκείνη, καὶ ὠδύρετο,
καὶ παρεκάλει, θλίβουσα τὰ χεῖράς μου.
Τὸ βῆμα τότε πρὸς τὴν Θράκην ηὔθυνα,
ἐκείνην ἵνα κατευνάσω, καὶ καλῶς
γνωρίζων ὅτι ἐπεχείρει μάταια.
Πλὴν πάντοτε δυνάμεις νέας εὕρισκεν
ἡ Ἕλλη, νέα ἀνεβλάστανε ζωὴ
ἐντὸς αὐτῆς, καὶ ὄντως ὑπεράνθρωπα
κατώρθου. Οὕτω τοίνυν προχωρήσαντες
ἀδιακόπως, ἐπιμόνως, ἅπασαν
τὴν οἰκουμένην διηνύσαμεν σχεδόν,
κ' ἐνταῦθα τέλος, ὡς ὁρᾷς, ἐφθάσαμεν.
Τοῦ πόθου οὕτω πληρωθέντος, τὸν σκοπὸν
αὐτῆς, ἐξηγησάτω μόνη. Ἀγνοῶ
αὐτὸν ἐγώ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ Ἕλλη, σ' ἐννοῶ καλῶς.
Ἀπέῤῥιψας τὸ σκῆπτρον, ὃ σοὶ ἔπεμπον,
τὸν θρόνον μὴ ποθοῦσα, πρὶν λαλήσῃς μοι,
καὶ πολεμήσῃς τὴν ἀποστασίαν μου.
Ἐμάντευσα; Ὦ κόρη, κόρη ἄσπλαγχνε!

ΕΛΛΗ.

Ναί, Αὐτοκράτορ, ἀληθῶς ἐμάντευσας,
οὐδ' ἠδυνάμην ὀνομάσαι σύζυγον
τὸν ἄσπονδον διώκτην τῆς θρησκείας μου,

τὸν μέγαν Παραβάτην, τὸν ἐξώσαντα
τῶν οὐρανῶν τὸν μόνον ἀληθῆ Θεόν,
τὴν πίστιν τὴν ἁγίαν τῶν πατέρων μου,
καὶ διὰ τοῦτο ἐσπευσμένως ἔφυγον
τοὺς Πρεσβευτάς, οὓς πρός με ἐξαπέστειλας.
Ἀλλὰ σ' ἐφίλουν ἔτι, Ἰουλιανέ,
δι' ὅλων μου σ' ἐφίλουν τῶν δυνάμεων,
καὶ ἂν ᾖ πλέον ἔγκλημα ὁ ἔρως μου,

(δακρύει).

ἀγάπη ὅμως πάντοτε ἀδελφικὴ
συγχωρητή μοι. Ἤλλαξεν ἀπόχρωσιν
τὸ αἴσθημά μου, ἀλλ' οὐχὶ καὶ δύναμιν,
καὶ πόθος μ' ἐτυράννει ἀδυσώπητος,
ἐλθοῦσα, καὶ ῥιφθεῖσα εἰς τοὺς πόδας σου,
καὶ τὰς χρυσᾶς ἡμέρας ἐνθυμίζουσα
τὰς παρελθούσας, καὶ θρηνοῦσα δάκρυα
ἐγκάρδια, ἐνθέρμως ἱκετεῦσαί σε
τὴν πλάνην παραιτῆσαι. Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν
παντελεήμων, καὶ πανεύσπλαγχνος ἐστί,
καὶ ἴσως, Ἄναξ, ἔτι συγχωρήσῃ σοι,
μετανοοῦντι ἐκ καρδίας. Ναί, ἰδοὺ
πρὸς τί ἐνταῦθα ἦλθον, καὶ διέτρεξα
τῆς οἰκουμένης μέγα μέρος, καὶ πρὸς τί
τοσοῦτον ἵνα εἰσχωρήσω παρὰ σὲ
ἐπέμεινα. Καὶ ἤδη φθᾶσα, σὺν Θεῷ,
πρὸ σοῦ, ὦ Ἄναξ, ῥίπτομαι γονυκλινής,
καὶ σ' ἱκετεύω, σ' ἱκετεύω ἄκουσον
τῆς ταπεινῆς φωνῆς μου. Μετανόησον,
καὶ σῶσον, Ἄναξ, σῶσον, σῶσον σεαυτόν.

(Ῥίπτεται γονυκλινὴς πρὸ τοῦ Ἰουλιανοῦ).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἐγέρθητι, φιλτάτη κόρη.

ΕΛΛΗ.

Πώποτε!
Ἐστὶ σειρά μου ἤδη, καὶ γονυκλινὴς
πρὸ σοῦ μενῶ ἐνταῦθα, κ' ἱκετεύουσα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Μὴ ἐπιμένῃς, φίλη. Ἂν μετέβαλον
τὸ θρήσκευμά μου, καὶ ἂν ἄλλου νῦν εἰμὶ
ὁ ἀρχηγέτης, ταῦτα ἔπραξα πολὺ
καὶ μελετήσας, καὶ σκεφθείς. Τὴν παιδικήν,
καὶ τρυφεράν σου κεφαλὴν μὴ τυραννῇς,
τοιαῦτα σκεπτομένη· κόρης ἀσθενοῦς
οὐκ ἔστιν ἔργον, φίλη, τὰ προβλήματα
ἐτάζειν τῆς ὑπάτης διοικήσεως,
οὐδὲ τὰ σκότη τὰ πυκνὰ τῆς φύσεως
ἀναδιφᾷν. Τὸ ἔργον δυσχερέστατον.
Εἰς ἄλλους ἄφες ταῦτα, σὺ πιστεύουσα
εἰς ὅ,τι σοὶ ἀρέσκει, καὶ Χριστιανὴν
σὲ δέχομαι προθύμως εἰς τὸν θρόνον μου.

ΕΛΛΗ.

Ποτέ, ὦ Ἄναξ, πώποτε, οὐδέποτε.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ Ἕλλη, Ἕλλη, ἔσο λογική, ἐλθέ,
τὴν φίλην χεῖρα δός μοι, καὶ περιχαρὴς
ἐξαγγελῶ τοῖς πᾶσιν ὅτι ἔφθασεν

ἡ Βασιλὶς τοῦ κόσμου.

ΕΛΛΗ.

Πώποτε! Οὐχί!
Ἂν μὴ μετανοήσῃς, οὐκ ἐγείρομαι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πλὴν σκέφθητι, ὦ φίλη, κάλλιον. Τὸ πᾶν
γνωρίζεις ὅτι χαίρων θυσιάζω σοι,
πλὴν τούτου μόνου. Τοῦτο μάτην μοὶ ζητεῖς.
Τὸ μέλλον τῆς ταλαίνης ἀνθρωπότητος
εἰς τὸν βωμὸν ζητεῖς μοι ὁλοκαύτωμα
τῆς τρυφερᾶς μου διὰ σὲ λατρείας· ναί,
τῶν ἰδεῶν μου, καὶ τῶν πεποιθήσεων,
τῆς ὅλης διανοίας τὴν ἀπάρνησιν,
τῶν πόνων μου τῶν τόσων τὴν ματαίωσιν,
καὶ τῆς ζωῆς μου πάσης τὴν καταστροφήν.
Ἐλθέ, σὲ ἱκετεύω, ἐξεγέρθητι.

(Ἀνεγείρει αὐτήν).

ΕΛΛΗ.

Ἡ ἀνθρωπότης; Σὺ κατέστρεψας αὐτήν!
Εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἐσχάτης κρίσεως
δικαιοσύνην κατὰ σοῦ αἰτήσουσιν
ἀθλίων μυριάδες, ἃς ἐκ τῆς ὁδοῦ
τῆς ἀληθοῦς, καὶ μόνης ἀπεπλάνησας.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὡς σὺ νομίζεις. Μὲ λυπεῖς κατάκαρδα.
Τὰς χεῖρας δός μοι τὰς μικράς σου.

ΕΛΛΗ.

Πείσθητι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Σὲ ἱκετεύω, παῦσον.

ΕΛΛΗ.

'Απορρίπτεις με
ἀσπλάγχνως, τοίνυν, Ἄναξ; Οὐχ ὑφίσταται
οὐδ' ἐλαχίστη τίς ἐλπίς;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

'Αδύνατον.

ΕΛΛΗ.

Ἐνόσῳ ἦσθα μόνος ἐν τῇ πλάνῃ σου,
τὸ ἔγκλημά σου ἦν πως συγγνωστότερον,
καὶ ὁ οἰκτίρμων, πρόβατον ἀπολωλὸς,
εἰς τῶν πιστῶν σε πάλιν ἴσως ἔστεργε
Θεὸς τὴν ποίμνην, πλὴν, φεῦ, ἤδη μετὰ σοῦ
συμπαρασύρεις μυριάδας δυστυχῶν,
τὴν οἰκουμένην πᾶσαν, καὶ τὴν ἐνοχὴν
τῆς ὅλης φέρεις μόνος ἀνθρωπότητος
ἐπὶ τῶν ὤμων. 'Αποφώλιον ἐστὶ
τὸ ἔγκλημά σου, καὶ ζητεῖ μετάνοιαν,
ταπείνωσιν τελείαν, ἵνα τὶς ἐλπὶς
ὑπάρξῃ σωτηρίας. Ἄναξ, πείσθητι.
Γονυκλινὴς συγγνώμην παρὰ τοῦ Χριστοῦ,
κ' αἰθάλην εἰς τὴν κόμην ῥίψας, ζήτησον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Σὺ κρίνεις πάντα κατὰ τὰς ἰδέας σου,
πλὴν ἄλλαι ὅλως αἱ ἐμαί.

ΕΛΛΗ.

Ὦ τάλαινα!
Σὲ καρτεροῦσι τῆς γεέννης τὰ πυρά!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἡσύχασον! Οὐδόλως συνταράσσει με
ὁ φόβος οὗτος.

ΕΛΛΗ

Μὴ βλασφήμει. Σύσσωμος
εἰς τὴν ἰδέαν τρέμω.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἕλλη μου καλή,
ἐλθὲ πλησίον ὧδε, καὶ λησμόνησον
τὴν πλάσιν ὅλην. Ἔσο φρόνιμος. Ἐλθέ.
(Τείνων αὐτῇ τὰς ἀγκάλας).

ΕΛΛΗ.

Εἰς τὰς ἀγκάλας Παραβάτου πώποτε!
Ἀφοῦ οὐδὲν σὲ πείθῃ ἄλλο, ἄκουσον.
Ὅτι μ' ἐφίλεις ἔλεγες, ὅτι καὶ νῦν
φιλεῖς με λέγεις. Μὰ τοὺς ἔρωτας λοιπὸν
τοὺς παρέλθόντας, μὰ τὸν ἤδη ἔρωτα,
μὰ τὰς χρυσᾶς ἡμέρας, ἃς ἐζήσαμεν,
μὰ τοὺς θερμούς σου ὅρκους, μὰ τοὺς ὅρκους μου,

μὰ τὰς χιμαίρας, ἃς ὁμοῦ ἐπλάττομεν,
καὶ μὰ τὸν πρῶτον ἀσπασμὸν ἐκεῖνον μου
εἰς τὴν ἀκαδημίαν, μὰ τὰ δάκρυα,
ἃ ἔχυσα ἀφότου σὲ ἠγάπησα,
μὰ τοὺς παλμούς, τοὺς πόνους τῆς καρδίας μου,
εἰσάκουσόν μου τέλος, κ' ἐπανάκαμψον
ἐκ τῆς ἐσχάτης πλάνης.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἕλλη μου χρυσῆ,
ματαίως ἐπιμένεις.

ΕΛΛΗ.

Πλὴν ἀνάλγητον,
σκληρὸν ἐγκλείεις βράχον; Εἶς ἀκράδαντος,
οὐδένα ἔχεις οἶκτον; Ὦ τὴν τάλαιναν!
Λυπήθητί με, Ἄναξ, φεῦ, λυπήθητι!
(Πίπτει αὖθις γονυκλινὴς πρὸ αὐτοῦ).
Καὶ πάλιν ῥιπτομένην εἰς τοὺς πόδας σου
ἰδέ με κ' ἔσο, ἔσο τέλος ἵλεως!
Τὸν τελευταῖον χωρισμὸν προφέρουσι
τὰ χείλη σου, ἀσπλάγχνως ἐπιμένοντα,
καὶ σὲ λατρεύω ἡ πτωχή, ἡ τάλαινα,
ναί, σὲ λατρεύω ἐμπαθῶς, ἐξ ὅλης μου
ψυχῆς, καὶ ὅλαις, ὅλαις ταῖς δυνάμεσι.
Μὴ μὲ διώξῃς, Ἰουλιανέ, οὐαὶ
μὴ μὲ διώξῃς. Σὲ λατρεύω. Ἀγαθὸς
φανοῦ. Τὰ παρελθόντα ἐνθυμήθητι,
καὶ τὸ παρὸν ἐκείνοις ἐξομοίωσον!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πλήν, Ἕλλη μου, καὶ ἤδη σοὶ ἐξήγησα
οἱ λόγοι ὅτι ὅλως μάταιοι εἰσί.
Ἀνάβηθι τὸν θρόνον, εἰς τὰς ἀνοικτὰς
ἀγκάλας, ἃς σοὶ τείνω, τὰ ἐπίλοιπα
λησμόνησον, καὶ ἄφες, εἶτα ὁ Θεὸς.
δικάσει μόνος. Ὕπαρξις περίδοξος,
καὶ τρισευδαίμων ἔμπροσθέν σου μειδιᾷ,
Ἡμῶν τὰ ἔθνη κάτωθεν προσβλέποντα
τοὺς ἔρωτας, συγχέειν θέλουσιν αὐτοὺς
μετ' ἠλυσίων χαρμονάς. Ἐγέρθητι.

ΕΛΛΗ.

Ὦ τῆς ἀθλίας! τῆς ἀθλίας! Ἐντελῶς
μὲ ἀποβάλλεις τοίνυν;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Μὴ ἐπίμενε.

ΕΛΛΗ, (Ἐγειρομένη, καὶ ῥιπτομένη εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ).

Ὦ τότε ἄφες, ἄφες με. Πιέσω σε
ἐπὶ τοῦ στήθους κατὰ πρῶτον, ἀσπασμὸν
ἀκόμη ἕνα δώσω, καὶ ὠμώσω σοι
θερμῶς λατρεύουσά σε ὅτι ἔζησα,
καὶ ὅτι μόνην, τελευταίαν μου εὐχὴν
τῷ Πλάστῃ ἀναπέμψω διασῶσαί σε
τῆς πλάνης τέλος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἕλλη μου, τί ἐννοεῖς;

Γλυκεῖα κόρη, ἄρα μ' ἐσυγχώρησας.
Ὦ τῆς εὐδαιμονίας!

(Μένουσιν ἐπὶ πολὺ συνεσφιγμένοι. Τέλος ἡ Ἕλλη, σπαραξικάρδιον φωνὴν ῥιγνῦσα, δραπετεύει).

Ἕλλη, Ἕλλη μου,
ποῦ τρέχεις; Πάτερ σῶσον, κράτησον αὐτήν.

(Σπεύδουσιν κατόπιν αὐτῆς πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

Τὸ Πέραν. Σελήνη εἰς νεφελώδη οὐρανόν. Ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου φαίνεται ὁ Κεράτειος κόλπος, καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ ἡ Κωνσταντινούπολις. Δεξιῶς τῆς σκηνῆς ὑψοῦται τὸ ἔδαφος. Βράχοι. ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, καὶ ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ βαίνουσιν ἐπὶ τῆς παραλίας, ἐφ' ἧς θραύονται τὰ κύματα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τί πράττω μόλις, καὶ τί λέγω ἐννοῶ.
Τὸ μέτωπόν μου ψαύει ἡ κατάψυχρος
τοῦ Κερατείου αὖρα, καὶ τὸν πυρετὸν
τῆς σφαδαζούσης ἐν ἐμοὶ καρδίας μου
μικρόν τι κατευνάζει. Ἠρευνήσαμεν
παντοῦ, παντοῦ, πλὴν μάτην. Οὔτε ἴχνος κἂν
ἀνεύρομεν.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ὦ Ἄναξ, ἀπεκρύβη που.
Μὴ ἀπελπίζου, ἀνακαλυφθήσεται·
αἱ ἔρευναι εἰσέτι οὐκ ἐκόπασαν,
καὶ ἀγγελία πᾶσαν φθάσαι δύναται
στιγμὴν εὐάρεστός τις.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πῶς ἐξέφυγεν.
Ὁ Λυσικράτης, δραπετεύουσαν, κ' ἐγὼ
αὐτὴν ἠκολουθοῦμεν, ὅταν, ὡς σκιά,
τῶν ὀφθαλμῶν μου ἔμπροσθεν ἀπώλετο.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Περίεργον, τῳόντι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ναί, περίεργον.
Ῥιγῶ καὶ ἄκων, καὶ φρικτὸν προαίσθημα
μὲ κατατήκει.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Θάῤῥος, θάῤῥος, Βασιλεῦ!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ·

(Ἵσταται, καὶ θεωρεῖ ἐπί τινα ὥραν σιγῶν τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἶτα),

Ἐνῷ πλανῶμαι μόνος, καὶ τηκόμενος,
σὺ κἂν εὐδαίμων ὕπνωττε, καὶ ἥσυχος
Πρωτεύουσα τοῦ νέου Βασιλείου μου.
Ἐθυσιάσθην διὰ σέ, σοὶ ἔδωκα
πᾶν ὅ,τι εἶχον φίλτερον ἐπὶ τῆς γῆς.
Τὰς σκέψεις τῶν νυκτῶν μου πάσας ἔδωκα,
τῶν ἡμερῶν μου τοὺς ἀγῶνας τοὺς μακρούς,
τὸ αἷμα τῶν φλεβῶν μου, καὶ τὰ δάκρυα
τῶν ὀφθαλμῶν μου, τῆς πτωχῆς καρδίας μου
τὸν ἔρωτα τὸν μόνον, καὶ αἰώνιον.
Σὺ ἦσθα μέλημά μου ἀδιάκοπον,

καὶ χάριν σοῦ τὰ πάντα ἐλησμόνησα.
Κοιμήθητι ἀφόβως, καὶ ἀμέριμνος,
γνωρίζουσά με ἀγρυπνοῦντα ἐπὶ σέ.
Ἂν μὴ τὸν βίον ὑπισχνούμην ἅπαντα
παῖς ἔτι σοί, ἂν πρώτη ἐρωμένη μου
καὶ μόνη σὺ μὴ ἦσθα, ἴσως ὄλβιος,
καὶ ἥσυχος ἐβίων ἤδη εἰς μικρὰν
τῆς γῆς γωνίαν, ἀγαπώμενος, φιλῶν.
Πλὴν σοί, καὶ ὁ βραχίων, καὶ τὸ πνεῦμα μου.
Εἰμί, ναί, ἅπας σός, Κωνσταντινούπολις.
Εὐδαίμων ἔσο, καὶ γενοῦ μητρόπολις
σὺ νέων κόσμων, νέων ἐποχῶν. Γενοῦ
σὺ τῆς Ἑλλάδος ἡ λαμπρὰ Πρωτεύουσα,
τῆς προσφιλοῦς Ἑλλάδος, ἣν ἀνέστησα.
Ἐν σοί, ὦ πόλις, πάσης ἄθροισον αὐτῆς
τὸ σέλας, καὶ τὰς γνώσεις, κ' ἔχχυνον αὐτὰς
ὡς ἄλλος φάρος διὰ τῶν αἰώνων σὺ
ἐπὶ τοῦ κόσμου εἶτα. Αἱ ἀκτῖνες σου
ἁγνοῦ ἀκτῖνες ἔστωσαν πολιτισμοῦ,
τὴν οἰκουμένην ἅπασαν φωτίζουσαι,
καὶ τὴν εὐθεῖαν ἐν τῷ μέλλοντι ὁδὸν
δεικνῦσαι τῇ ταλαίνῃ ἀνθρωπότητι,
καὶ τότε μετὰ χρόνους οἱ ἐπίγονοι,
Ἑλληνικοῦ, μεγάλου Κράτους, καὶ λαμπροῦ,
καὶ κοινωνίας ἀληθῶς εὐδαίμονος,
καὶ πεπολιτισμένης τέκνα, τ' ὄνομα
ἂν εὐλογῶσι τοῦ τὸ θέμεθλον αὐτῆς
τὸ πρῶτον θέντος, ἅπας θέλει φρικιᾷν
ἐξ ἡδονῆς ὁ χοῦς μου ἐν τῷ τάφῳ μου.

Οὐκ ἀπατῶμαι; Ὄντως, ὄντως ἀληθές;
Ἢ βλέπω ἐφιάλτην ἀποτρόπαιον;
Ἀφῆκέ με πρὸ ὥρας μόλις, οἱ ἡδεῖς,
καὶ τεθλιμμένοι μ' ἐθεώρουν ὀφθαλμοί,
τὰ χείλη τὰ ὡραῖα διανοίγουσα,
ἡ ἐγνωσμένη κατεμάγευε φωνὴ
τὸ οὖς μου, ἔλεγέ μοι ὅτι μὲ φιλεῖ,
μ' ἐκάλει χάρμα, Ἰουλιανὸν αὐτῆς,
ἡ χεὶρ ἠρέμα ἡ ἁγνὴ μ' ἐθώπευε,
τῆς νεαρᾶς καρδίας τοὺς θερμοὺς παλμοὺς
ἐμέτρων, τοὺς βοστρύχους τοὺς χρυσοῦς αὐτῆς
τὸ μέτωπόν μου ᾐσθανόμην ψαύοντας,
ζωῆς ἦν πλήρης ἔτι, καὶ νεότητος,
μακρὰ πορεία πρὸ αὐτῆς, καὶ ἀνθηρὰ
ἠνοίγετο, ἡ φύσις ὑπερήφανος
αὐτῆς τὸ ἔργον ἐν αὐτῇ ἐθαύμαζε
τὸ κάλλιστον, καὶ ἤδη κεῖται πρὸ ἐμοῦ
νεκρά, τὰ μέλη ταῦτα τ' ἀλαβάστρινα
βορὰ φρικώδους ἤδη ἔσονται φθορᾶς,
ἐκλείψει ὅλως, κ' ἐντελῶς ἐγὼ αὐτὴν
τῳόντι ἀπολέσω, καὶ οὐδέποτε
λαλήσει μοι ὡς πρώην. Ὢ ἀπέθανεν,
ἀπέθανε, καὶ ὅμως κεῖται πρὸ ἐμοῦ
ἁγνή, γλυκεῖα ἔτι, χαριτόβρυτος,
ἀλλ' ἐν αὐτῇ ἐσβέσθη ἡ σεπτὴ λαμπάς,
ἡ ἁρμονία ἔπαυσεν ἡ μυστική,
καὶ μόνος ἄρχει ἀντ' αὐτῆς ὁ ὄλεθρος.
Αὐτὴν λατρεύω, καί, ἂν θέλω, δύναμαι
ἐνταῦθα μένων, τὴν ἐσχάτην κατιδεῖν
ταχέως τελουμένην ἀποσύνθεσιν.

Ὁ πᾶσαν ἀγαπήσας τρίχα, δύναμαι
ἰδεῖν τὰ μέλη τὰ λευκὰ λυόμενα
εἰς ἄμορφον φρικῶδες ὅλον, καὶ οἰκτρῶς
τὰς ῥοδοχρόους σάρκας κατατρώγοντα
σκωλήκων πλήθη. Ὄντως τρισαπαίσιον!
Τὸ ἀγαπῆσαν τοῦτο πλάσμα, τὸ παθόν,
τὸ αἰσθανθὲν, τὸ κλαῦσαν αἴφνης ἔπεσε,
παρῆλθε, τὴν ὡραίαν κεφαλὴν ὑγρὰ
σωρὸς σκεπάσει, καὶ ἡ μνήμη ἐνωρὶς
αὐτῆς ἀκόμη τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ
τοῦ κόσμου τούτου ὅλως παρελεύσεται.

(Μένει ἐπί τι σιγῶν).

Εἰπέ μοι, φύσις, σὺ ἡ τόσον πλάσασα
αὐτὴν ὡραίαν, ἀγαθὴν, ἐπαγωγόν,
πρὸς τί αὐτὴν καὶ πάλιν νῦν κατέστρεψας.
Ἰδὲ τὴν Ἕλλην τὴν γλυκεῖάν μου, ἰδέ,
λευκὴν, ἀθώαν, εὔθραυστον, καὶ τρυφερὰν,
ὡς ἄνθος τοῦ Μαΐου, πλάσμα σου ἐστί·
οὐδόλως ἐλυπήθης σὺ τὴν χεῖρά σου
τὴν ἀποφράδα ἐπ' αὐτῆς πιέζουσα,
οὐδὲ ᾐσθάνθης τύψιν συνειδήσεως;
Σοὶ ἔπταισε; Ὁ φόνος σὲ ὠφέλησεν
αὐτῆς, κακοῦργε, βάρβαρε, καὶ ἄσπλαγχνε;
Ἐγὼ αὐτὴν ἠγάπων. Ἦν ὁ μόνος μου
ἐκείνη πλοῦτος, ἡ ζωή μου, ἡ χαρά.
Πλὴν τί σοὶ μέλλει; Σὺ φονεύεις παίζουσα,
καὶ εἶτα φίλτρον δῆθεν παρ' ἡμῶν ζητεῖς,
εὐγνωμοσύνην. Ὦ ἐκ βάθους τῆς ψυχῆς
ὀφείλομέν σοι μῖσος μᾶλλον, καὶ ἀράν.

Λατρεία μου, ζωή μου, σὲ συνέτριψαν.
Πλὴν σὲ μαστίζει ἡ βροχή, ὁ ἄνεμος
σὲ παραδέρει. Εἰς τὸ στῆθός μου ἐλθέ,
γλυκεῖα φίλη. Οἴμοι, παρεφρόνησα!

(Καθ' ἅπαντα τοῦτον τὸν μονόλογον ἡ θύελλα ἐκορυφοῦτο. Ἐπανειλημμέναι ἀστραπαί, καὶ τέλος βροχή. Ὁ Ἰουλιανὸς λαμβάνει τὴν Ἕλλην εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ φεύγει πρὸς τοὺς βράχους. Μετ' ὀλίγον ἵσταται, καὶ τὸν γρόνθον ὑψῶν πρὸς τὸν οὐρανόν, φωνεῖ· «Κατάρα. Τρὶς Κατάρα». Βροντή, καὶ ἀστραπὴ ἀπαντῶσιν αὐτῷ. Φεύγει τότε ὁλονὲν ὑψηλότερον, καὶ δὶς ἔτι φωνεῖ «Κατάρα» ὡς ἄνω, ἀπαντᾷ δ' αὐτῷ πάντοτε βροντή, καὶ ἀστραπὴ φοβερωτέρα τῆς προηγουμένης. Καταπετάννυται ἡ αὐλαία).

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ Α'.

Ἡ αἴθουσα τοῦ θρόνου, πενθίμως ηὐτρεπισμένη. ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ ἐπ' αὐτοῦ, πενθηφορῶν. ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ, ΘΕΟΓΝΙΣ, ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ, ΜΑΞΙΜΟΣ, καὶ ἡ ΓΥΝΗ ΑΥΤΟΥ, ΛΙΒΑΝΙΟΣ, ΑΙΔΕΣΙΟΣ, ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ, καὶ ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ.

—

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἀκράδαντός μου, φίλοι, ἡ ἀπόφασις,
οὐδ' ἠδυνάμην νῦν μεταβαλεῖν αὐτήν,
καὶ θέλων. Ἐκστρατεύσω κατὰ τῶν Περσῶν,
καὶ παραυτίκα. Ἐξ ὀνύχων ἁπαλῶν
ὑπὲρ τῆς ταλαιπώρου ἀνθρωπότητος
εἰργάσθην, ὅσον ἠδυνήθην κάλλιον,
κ' ὑπὲρ αὐτῆς τὰ πάντα ἐθυσίασα,
ἀλλ' ἔθραυσεν ὁ κτύπος τὴν καρδίαν μου,
καὶ πᾶσαν οὗτος τὴν ἰσχὺν παρέλυσε.
Τὸ στάδιόν μου ἤδη κλείει πρὸ ἐμοῦ
εἷς τάφος, φίλος τάφος, καὶ δακρυῤῥοῶν
βιῶσαι παρ' ἐκεῖνον, μόνη δυνατὴ
ζωή μου εἰς τὸ μέλλον, ἄνανδρος ζωή,
καὶ ἀναξία, ἧς ἀπείρως προτιμῶ
τὴν ἠρεμίαν. Χιλιάκις ἔκτοτε
τὴν χεῖρα πρὸς τὸ ξίφος τὸ λυσίδεινον
κρυφίως φέρω, πλὴν κρατοῦμαι πάντοτε,
καὶ τὴν θανήν μου χρήσιμον ἐπιθυμῶ

εἰς ὅ,τι καὶ ὁ βίος ἐχρησίμευσε.
Τὸ προσφιλές μου ὄναρ, καὶ θεσπέσιον
τὸ ἔσχατόν μου αὖθις ἔστω μέλημα,
καὶ τότε βέλος ἐχθρικὸν τῆς τλήμονος
καρδίας μου τὸν δρόμον ἐὰν εὕρῃ πως,
κἂν τελευτήσω ὡς Μονάρχης, πολεμῶν
ὑπὲρ πατρίδος, κ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐχθρῶν.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ὦ Βασιλεῦ, τί λόγοι ἀποτρόπαιοι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τῆς ἑσπερίας ἀσφαλῆ τὰ σύνορα,
ὁλοσχερῶς οἱ Γάλλοι κατεβλήθησαν,
ἀλλὰ πρὸς ἕω πάντα ἔτι μένουσιν
εἰς ἣν καὶ πρώην θλιβερὰν κατάστασιν.
Ὁ μόνος κυριάρχης τῆς Ἀνατολῆς
ἐστὶν εἰσέτι ὁ Σαπώρ, ὑπείκουσιν
ἡ Μεσοποταμία, κ' αἱ πολύτιμοι
ἐκεῖναι πᾶσαι χῶραι ἔτι εἰς αὐτόν,
καὶ ξίφος Δαμοκλέους ἐπικρέμαται
ἡμῖν, ἐνόσῳ μένει ἀνενόχλητος
ἐκεῖνος. Οἶδα ὅτι παντοδύναμοι
εἰσὶν οἱ Πέρσαι, ὅτι ὁ Κωνστάντιος
Βασίλειον ἱδρῦσαι ἀνεξάρτητον
κ' ἐκεῖ ἐσκόπει, δῆθεν συνενούμενον
διὰ τῶν Νόμων, καὶ τῶν παραδόσεων
μετὰ τοῦ ἡμετέρου, ὡς ἐγένετο
ἐν Ἀρμενίᾳ τοῦτο, κ' ἐφαντάζετο
τοῦ ἀπειλοῦντος ὅτι λυτρωθήσεται

κινδύνου οὕτω, ἀλλ' ἐγὼ οὐδὲ στιγμὴν
εὑρεῖν εἰρήνης ἐν τῷ τάφῳ ἤθελον
τὸ ἥμισυ τοῦ κόσμου εἰς τὸν βάρβαρον
προδούς. Καὶ τὴν ἰδέαν ἀπεχθάνομαι.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Εἰς τοῦτο, Ἄναξ, πάντες συμφωνότατοι.
ἐνόσῳ μένει αἵματος ἡμῖν ῥανὶς
τοιαύτη πρᾶξις μυσαρά, καὶ ἄνανδρος.

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Βεβαίως.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Οὕτω πάντες αἰσθανόμεθα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τὸ μόνον ἄξιόν μου ἄρα σχέδιον
ὁ παντελὴς τοῦ Πέρσου ὄλεθρος ἐστί,
καὶ τοῦτο κατορθοῦται, ἐὰν τολμηρῶς
εἰσδύσω εις τὸ ἄντρον τὸ φρικτὸν αὐτοῦ,
κρησφύγετον ὑαίνης. Τοῦτο ἔπραξεν
Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας· τὴν ἡμιτελῆ
ἐκείνου συντελέσω ἐπιχείρησιν,
πανστρατιᾶ χωρήσω μέχρι τῶν μυχῶν
τῆς ἐχθρικῆς ἠπείρου, εἰς τὰς φάραγκας
αὐτῶν πορθήσω τοὺς βαρβάρους, ἓν πρὸς ἓν
τὰ φρούρια ἐκείνων, καὶ τὰς πόλεις νῦν
ἐγὼ ἁρπάσω, ἀνακτήσας τὰς ἐμάς,
καὶ τότε τὴν σημαίαν τὴν Ἑλληνικὴν

ἀφοῦ πρὸς δύσιν ἔστησα, ἂν νικητὴς
ἁπλώσω καὶ πρὸς ἕω, καταβήσομαι
εὐδαίμων εἰς τὸν τάφον, τὸ καθῆκόν μου
καλῶς γνωρίζων ὅτι ἐξετέλεσα,
τὸ Κράτος τότε, μέγα, ἕν, καὶ ἀσφαλὲς
εὐκόλως ἐπιζήσει, βελτιούμενον
ἀδιακόπως.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Οἴμοι, μάτην κρύπτεσαι,
ὦ Αὐτοκράτορ, ἐν Ἀσίᾳ ἐχθρικὸν
ἀναζητήσεις δόρυ μᾶλλον, ἢ ἐχθρούς,
καὶ νίκας νέας. Ἔσο εὔσπλαγχνος. Ἡμᾶς
λυπήθητι, τὸ Κράτος, ἂν οὐχὶ σαυτόν.
Ἡμᾶς μὴ καταλείπῃς, ἀπολλύμεθα·
ἐξ ὁλοκλήρου, ἄρδην καταστρέφεται
πᾶν ὅ,τι κατωρθώθη. Ἄπειρον ἐστὶ
τὸ πένθος σου βεβαίως, πλὴν φανοῦ ἀνήρ.
Ἡ ἐκστρατεία, ἣν, ὡς λέγεις, μελετᾷς,
ἐστὶ παράφρων ὅλως, καὶ ἀδύνατος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Οὐ συμφωνῶ σοι, φίλτατε, οὐδ' ἄμοιρος
εἰμὶ ἐλπίδων. Σοὶ ὁρκίζομαι, καλῶς
ἐσπούδασα τὴν ὅλην ἐπιχείρησιν,
καὶ πᾶν ποιήσω πρὸς εὐόδωσιν αὐτῆς
τὸ ἀνθρωπίνως δυνατόν· τὸν θάνατον
ἂν ἀπαντήσω καθ' ὁδόν, ἡ μοῖρα μου
τοιαύτη ἔσται, οὐ ζητήσω πλὴν αὐτόν.

ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ.

Τοῦ βλέμματός σου ἡ πενθίμη ἔκφρασις
ἀσύμφωνος πρὸς ὅσα λέγεις, Βασιλεῦ.

ΛΙΒΑΝΙΟΣ.

Λυπήθητι τὸ Κράτος, καὶ τοὺς φίλους σου.

ΑΙΔΕΣΙΟΣ.

Ὑπόμεινον, ὡς ἤδη ἐγκαρτέρησας.

ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ.

Ὁ χρόνος πάσας θεραπεύει τὰς πληγάς.
Δριμὺ τὸ ἄλγος ἤδη, πλὴν ταχύτατα
ἀμβλύνεται.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ σίγα! Τὴν καρδίαν μου
σπαράσσεις. Ναί, συμβαίνει ἴσως ἐπὶ γῆς
ὡς λέγεις, ἀγαπῶμεν, ὁρκιζόμεθα
λατρείαν αἰωνίαν, τὰ φιλούμενα
ἐνόσῳ ὄντα μένουσιν ἐγγὺς ἡμῶν,
πλὴν μεταστάντα μόλις — ἄνθρωποι ἐσμὲν —
ταχέως λησμονοῦμεν, εὐφραινόμεθα,
καὶ ζῶμεν ὅπως ὅτε ἦσαν παρ' ἡμῖν,
ὁπόταν δ' εἶτα κατ' ὀνείρους στεναγμοὺς
ἀκούωμεν, καὶ θρήνους, καὶ παράπονα,
καὶ βρέχοντα ὁπόταν αἰσθανώμεθα
ἡμῶν τὰς χεῖρας δάκρυα ἀνύπαρκτα,
διὰ τὴν ἀπιστίαν ὀδυρόμενα,
κ' ἐπὶ τῇ λήθῃ κλαίοντα πικρῶς ἡμῶν.

τὰ φίλα ὄντα τότε οὐ μαντεύομεν,
τὰ προδοθέντα. Ὄντως μισητὸν ἐστί,
πλὴν οὐχ ὑπείκω εἰς τὸν νόμον τὸν κοινὸν
ἐγώ, εἰς τὸν φρικώδη νόμον. Ἕλλη μου,
πιστὸς μενῶ σοι, ὡς ἐβίωσα πιστός,
κ' ἐντὸς τοῦ τάφου· μὴ φοβοῦ, τὸν ἔρωτα
ὁμοίως ἐννοοῦμεν.

ΓΥΝΗ ΜΑΞΙΜΟΥ.

Ἂν που ἀλλαχοῦ
τὰ φίλα ὄντα αὖθις ἀνευρίσκομεν,
τοῦ κόσμου τούτου ἐξελθόντες, φυσικόν,
ὦ Ἄναξ, πάντως τὸ ἐκείνοις ἕπεσθαι,
ἀλλὰ τὰ πάντα σκοτεινά, καὶ ἄτοπος
τοῦ βίου τούτου ἡ θυσία δι' οὐδέν,
διὰ τὸ χάος ἴσως.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἄτοπον οὐχί.
Ἡ εἱμαρμένη ὄντα ἔπλασεν ἡμᾶς
ἐφήμερα, καὶ παῦρα, καὶ οὐτιδανά,
πρὸς πλειοτέραν τυραννίαν, εὐγενεῖς
ἰδέας δοῦσα, συναισθήματα τινά,
ἃ εἶτα κατ' ἀνάγκην ἐκφαυλίζομεν
ἡμεῖς συνήθως, ἐξευτελιζόμενοι·
ἀλλ' ἠπατήθη, κ' ἕνα κόκκον ἔδωκε
καρδίας τῷ ἀνθρώπῳ περισσότερον
ἀφ' ὅ,τι ἔδει, καὶ τὰ θεῖα διϊδὼν
ἐκεῖνα ἅπαξ, τρυφερὰ ἰνδάλματα,
αὐτοῖς θυσίαν πᾶσαν τὴν ζωὴν αὐτοῦ

προθύμως φέρει, εἰς τὴν πλάσασαν ἰσχὺν
ὑψίστην ἀντιτάττων περιφρόνησιν.

ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ.

Πλὴν πάντες, Ἄναξ, οὕτως οὐ προδίδουσι
τὴν μνήμην τῶν θανόντων.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Πάντες, φίλε μου·
τινὲς ταχέως, ἄλλοι ἴσως βράδιον·
καὶ διὰ τοῦτο ὅσον θάλλει ἐν ἡμῖν
τὸ πένθος, ἴσως περιττὸς ὁ θάνατος,
ἀλλὰ ἡ λήθη προδοσία μισητή,
καὶ ταύτης ἐν τῷ τάφῳ κἂν σωζόμεθα.

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Ἂν ἄγνωστα πλὴν ὦσι τὰ μετέπειτα,
τῳόντι ἴσως ἀλλαχοῦ εἰς κρείττονα
κατάστασιν, θανόντες, μεταβαίνομεν,
κἀκεῖ τοὺς μεταστάντας ἀνευρίσκομεν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὡραῖον ὄναρ καρδιῶν τὴν ἔννοιαν
τὴν ἀπαισίαν αἰωνίου χωρισμοῦ
μὴ φερουσῶν, πλὴν ὄναρ μόνον, Ὕπαρχε,
τῶν παραφόρων πόθων ἀποκύημα.
Οὐχί, ἓν μόνον ἔτι ἀληθῶς ποθῶ
τὴν ἠρεμίαν τῆς αἰωνιότητος.
Κολοσσιαῖον ἔργον ἀναγκαῖόν μοι,
μεγάλη ἐκστρατεία, ἵνα, καὶ μικρόν,

τὸν βίον ἔτι ὑπομείνω.

ΛΙΒΑΝΙΟΣ.

Μένουσι
καὶ ᾧδε πλὴν τοσαῦτα ἔτι ἀτελῆ·
εὑρήσεις ᾧδε ἀσχολίας παμπληθεῖς,
ὁ πόλεμος πρὸς τοῦτο περιττὸς ἐστί.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καρδίαν οὐκ ἐγκλείεις εἰς τὸ στῆθός σου,
Λιβάνιε, καὶ οὕτω μὲ παρανοεῖς;
Ὀδύνην οὐκ' ᾐσθάνθης, εἰς μαρτύριον
τὴν ὕπαρξίν σου πᾶσαν μεταβάλλουσαν,
οὐδ' ἦλθέ σοι παράφρων, καὶ παράφορος,
διαφυγεῖν εἰς ὄρη, κ' εἰς τεμάχια
θραυσθῆναι, κατὰ βράχων κρημνιζόμενος;
Ἡ μετριότης ἦν σοι τότε δυνατή,
τοῦ λογικοῦ σου ἤκουες τὰς συμβουλάς;
Εἰπέ.

ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ.

Ὦ Ἄναξ, πρὸς Θεοῦ, πραΰνθητι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἐνταῦθα οὐδ' ἡμέραν μάτην μένομεν.
Ἐν μέσῳ τῶν κινδύνων μόνον τῶν μαχῶν,
καὶ τῶν ἀγώνων τοῦ πολέμου, ἥσυχος
ἀναμενῶ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου μου.
Ἡ θέλησίς μου ἀδιάσειστος ἐστί.

ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ.

Κρονίδη σῶτερ, τοὺς λαοὺς λυπήθητι.

ΑΙΔΕΣΙΟΣ.

Τῇ φοβερᾷ αἰγίδι ἄσπισον αὐτόν,
Σεπτὴ Παρθένε, τῆς φρονήσεως Θεά.

ΛΙΒΑΝΙΟΣ.

Τὸν Ἄρην πέμψον σύμμαχον, καὶ ἀρωγόν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τὰς ἀναγκαίας ἔδωκα διαταγάς,
ἡ οἰκουμένη πᾶσα ἐξοπλίζεται,
κ' ἑτοιμασίαι γίγνονται ἀνήκουστοι,
γιγαντιαῖαι. Φέρω ἐν Ἀνατολῇ
δεκάκις τόσον πλῆθος, ὅσον ἔφερεν
Ἀλέξανδρος ὁ μέγας. Πάντα ἕτοιμα
ἐντὸς μηνὸς πιστεύω τέλος ἔσονται,
καὶ τότε, φίλοι, ἐκστρατεύω παρευθύς.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Ἓν μόνον τότε σοὶ ζητοῦμεν, Βασιλεῦ,
ἡμᾶς συνοδοιπόρους λάβε.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Φυσικῶς.
Ἐνόσῳ ζῶ ἐγγύς μου πάντες ἔσεσθε.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Τὰς ταπεινὰς εὐχαριστίας δέχθητι

διὰ τὴν χάριν ταύτην πάντων.

ΠΟΛΛΟΙ.

Μετὰ σοῦ
καὶ εἰς τοῦ κόσμου βαίνομεν τὰ πέρατα.

(Πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ Β'.

Ἐξοχικόν τι μέρος παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Δεξιῶς τῆς σκηνῆς τρώγλη. Εἰσέρχεται ὁ ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ, (μόνος).

Ἀφῆκε τέλος τὴν Κωνσταντινούπολιν
λοιπόν; Οἱ λεγεῶνες ἤδη πρὸ καιροῦ
ἀπήρχοντο· τί πλῆθος, πλῆθος ἄπειρον!
Τῆς οἰκουμένης ὥπλισε τὸ ἥμισυ,
καὶ μετ' αὐτοῦ λαμβάνει. Τέλος σήμερον
μετὰ σαλπίγγων, καὶ κυμβάλων καὶ αὐτὸς
τῆς πόλεως ἐξῆλθε! Ἠκολούθησε
τὸ πλῆθος ἅπαν, κλαῖον, κ' ἐπευχόμενον
αὐτῷ ἐπιτυχίαν, κατευόδιον.
Καὶ ταῦτα μὲν ὡραῖα, κ' ἔτι κάλλιον
ἂν Περσικόν τι βέλος τὴν θεοστυγῆ
αὐτοῦ καρδίαν διατρήσῃ εὔμορφα.
Πλὴν διαβόλου ἄνθρωπος αὐτὸς ἐστὶ,
καὶ, μὰ τὸν Βάκχον, ἐντελῶς ἀνάγωγος.
Ἐὰν, οὐχὶ τὰ βέλη μόνον τοῦ Σαπὼρ
ἐκφύγῃ ὅλα, ἀλλὰ καὶ κατατροπῶν

τὸν λέοντα, καὶ πάντας τοὺς λεοντιδεῖς,
δαμάσῃ τὴν Ἀσίαν, ὡς ἐδάμασε
τὴν Γαλατίαν, καὶ τὸν Ῥῆνον ἄλλοτε,
ἂν ἐπιστρέψῃ τότε πάλιν ἔνδοξος,
καὶ τροπαιοῦχος, καὶ πολύς, τί πράττομεν;
Τὸ ζήτημα οὐδόλως εὐδιάλυτον.
Μέχρι τῆς ὥρας τί ἐξεύρομεν; Οὐδέν.
Ἐνόσῳ λείπει ἀσφαλέστεροι ἐσμέν,
καὶ ἂν μὴ νῦν σωθῶμεν, ἀλληλούϊα!

(Μεγαλαυχῶν).

Κὺρ Μαΐούμα, δεῖξον τὴν ἀξίαν σου!
Συνέλαβον ὡραῖον ὄντως σχέδιον.
Ἐνταῦθα, ὡς μανθάνω, ἐντὸς τρώγλης που
ὁ Λυσικράτης κρύπτεται, ὁ ἄθλιος
πατὴρ τῆς Ἕλλης. ὅστις παρεφρόνησε·
μισεῖ, τὸν Παραβάτην ὡς τὸν Σατανᾶν,
νομίζων, ἐν τῇ θέρμῃ τοῦ νοὸς αὐτοῦ,
ἐκεῖνος ὅτι τὴν μικρὰν ἐφόνευσε,
καὶ μόνος πόθος, μόνος λογισμὸς αὐτοῦ
τῆς κόρης τὸν φονέα εἰς τεμάχια
σπαράξαι, οὕτως ἐκδικούμενος αὐτόν.
Ἡ πρόθεσις ἀρίστη, ἀξιέπαινος,
κ' ἡμεῖς τὰ μέσα ἄν πως εὐκολύνωμεν,
τὸ ἔργον ἴσως πράξῃ ἀληθῶς αὐτός,
καὶ ὅλως τότε μένομεν ἀνεύθυνοι.
Πολλὰ παράφρων πράττει ἀτιμωρητεὶ
δι' ἄλλους κινδυνώδη. Πλὴν καὶ ἄδικον
οὐδόλως ἔχει ὄντως ὁ ἡμέτερος.
Διὰ τὸν Παραβάτην κατακέφαλα
ἐῤῥίφθη ἡ ξανθοῦλα εἰς τὸν Βόσπορον·

ὡραῖον εὖγε, τρισθαυμάσιον ἐστὶ
τὸ σχέδιόν μου, εὐφυὲς, περίφημον!

(Ὁ Λυσικράτης ἐξέρχεται τῆς τρώγλης ῥακενδύτης, καὶ ἀγριόμορφος, καὶ βαίνει πρὸς δένδρον τί, παρ' ὃ κάθηται).

Ἀλλὰ τί βλέπω; Τί τὸ ἀνθρωπόμορφον
ἐκεῖνο τέρας, τὸ προκύπτον μυστικῶς
ἐκ τῆς ὀπῆς ἐκείνης. Ὦ τί ἄγριον
οὐδόλως μοὶ ἀρέσκει.

('Οπισθοχωρεῖ ἔντρομος).

Ὦ τί ὀφθαλμοί!
Πῶς λάμπουσι! Ἰδόν με, μ' ἐῤῥοχάνισε.

(Ὁ Λυσικράτης ἀποσείει τὴν κόμην τοῦ προσώπου αὐτοῦ).

Ἐστὶν ἐκεῖνος, ὁ παράφρων μου ἐστί.
Εἰμὶ τῳόντι ζῶον, πλὴν κρυδῶμέν που,
καὶ ἴδωμεν τί πράττει· ὦ τί ὄνυχες!

(Κρύπτεται ὄπισθεν δένδρου).

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ, (μόνος.)

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. Παράδοξον, ἀληθῶς παράδοξον! Ἔξυπνος ὀνειρεύομαι. Βλέπω τὰ περιεργότερα πράγματα, καὶ ἡ κεφαλή μου ἀλγεῖ, ἀλγεῖ ὡς ἀποκοπεῖσα. Ἡμέραν καὶ νύκτα τὸ αὐτό. Οὐδέποτε κοιμῶμαι, οὐδέποτε, ὀνειρεύομαι μόνον. Μέχρι τέλους παραφρονήσω, παραφρονήσω, παραφρονήσω. Ὦ πότε ἐξυπνήσω πάλιν ἐντελῶς. Ἡ Ἕλλη μὲ περιμένει, μὲ καλεῖ, ἀλλ' ὅταν κοιμῶμαι τὰ πάντα εἰσὶ σκοτεινὰ, τὰ πάντα· οὐδὲν βλέπω, ἀδύνατον,

ἀδύνατον. (Περιέρχεται τὴν σκηνὴν τὰς χεῖρας προτείνων, ὡς εἰ ἔβαινεν ἐν τῷ σκότει, καὶ εἶτα κάθηται πάλιν ἀπελπισθεὶς ὑπὸ τὸ δένδρον.) Ἀδύνατον! Ὦ τί ποιήσω; Τί ποιήσω; Ἡ Ἕλλη μοὶ νεύει, καὶ ἀπορεῖ διατὶ ἀργῶ. (Μετὰ μικρὸν, καγχάζων.) Ἡ Ἕλλη; Χά! Χά! Τί ἀνόητος εἰμί· ἄλλοτε, ὅταν ἔζων πλούσιος εἰς Ἀθήνας, καὶ ὑγιής, μὲ ἤθελεν ἡ Ἕλλη, μὲ ἠγάπα, ἀλλ' ἤδη εἰμὶ πτωχὸς, καὶ ἀσθενὴς, καὶ ταλαίπωρος, τυφλὸς, καὶ κωφός. Ἤδη ἡ Ἕλλη μὲ περιφρονεῖ, μὲ ἀφῆκε, μὲ ἀφῆκε τὸν δείλαιον. Ἕλλη μου, Ἕλλη μου, εἰμὶ γέρων, ναὶ, εἰμὶ ῥακενδύτης, πλὴν ὁ ἄθλιός σου πατὴρ, ὅστις σ' ἐλάτρευον ὡς τῶν ὀφθαλμῶν μου τὸ φῶς, πλειότερον τῆς ζωῆς, καὶ τῆς εὐδαιμονίας. Ναί, τὰ τελευταῖά μου αὐτὰ ῥάκη σοὶ ἔδιδον, σὲ ὑπηρέτουν ὡς δοῦλος, ἂν ἤθελες. Διατὶ, διατὶ μ' ἐγκατέλιπες. Ὦ δυστυχὴς, δυστυχής! (Ὀλοφύρεται. Μετὰ μικρόν.) Πλὴν τί λέγω; Ὀνειρεύομαι πάλιν· ὢ, θεέ μου, πάντοτε ὀνειρεύομαι. Ἐμὲ ἀφῆκεν ἡ Ἕλλη; Τί ἀνοησίαι; Ῥάκη ἐγὼ, ὁ Λυσικράτης, ὁ βαθύπλουτος, εὐγενὴς Λυσικράτης, ὃν πάντες σέβονται εἰς Ἀθήνας; Ἡ Ἕλλη μου μὲ λατρεύει, κ' ἐστὶν ἡ χαρὰ, τὸ ἀγλάϊσμά μου. Πάντες θεωροῦσιν αὐτὴν ἔκθαμβοι, ὅταν περᾷ εἰς τοὺς δρόμους, καὶ τῳόντι τόση χάρις, τόση καλλονὴ, τόση γλυκύτης, ἐστὶ σπανία εἰς ἄνθρωπον. Ὁ Ἰουλιανὸς ἀγαπᾷ αὐτὴν, ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Πρίγκηψ, καὶ νυμφευθήσεται αὐτὴν, νυμφευθήσεται. (Τρίβει τὰς χεῖρας ἐκ χαρᾶς.) Ποιήσει αὐτὴν Αὐτοκράτειραν. Ἡ Ἕλλη μου Αὐτοκράτειρα τῆς Ῥώμης, ἡ Ἕλλη μου φέρουσα διάδημα, καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν πρὸ ποδῶν αὐτῆς ἔχουσα! Ὦ τί εὐδαιμονία! Ναὶ πλὴν ὁ θρόνος ἐστιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ μεταξὺ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῶν Ἀθηνῶν μυκᾶται ἡ θάλασσα.

(Φρίσσων σύσσωμος.) Ἡ θάλασσα; Μὴ, μὴ, Ἕλλη, σὲ ἱκετεύω, μὴ πλησιάζῃς τὴν θάλασσαν. Ἐκεῖ κάτω εἰς τὸν βυθὸν αὐτῆς, εἰς τὰ σκοτεινὰ αὐτῆς ἄδυτα, ζῶσι κακοὶ Τρίτωνες, καὶ Σηρεῖνες. Τὴν νύκτα, ὅταν ἐβαίνομεν ἐπὶ τῆς παραλίας, προέβαινον αὐτοὶ κρύφα τῶν κυμάτων, καὶ σ'ἔβλεπον ὠχρὰν, καὶ ξανθὴν ὡς τῆς σελήνης ἀκτῖνα, καὶ ἤδη ζητοῦσι σε, ἵνα σὲ ποιήσωσι Βασίλισσαν αὐτῶν, καὶ σὲ κρατήσωσι διὰ πάντοτε. Ἐκεῖ κάτω ἔχουσι λαμπρὰ κοράλινα Ἀνάκτορα, καὶ θρόνον μαργαριτάρινον. Ἐνδύσουσί σε πράσινα φύκη, καὶ καθίσουσί σ'ἐπ'αὐτοῦ. Πλὴν μὴ, μὴ, σὲ ἱκετεύω, λυπήσου με, μὴ πλησιάζῃς εἰς τὴν θάλασσαν. Τί βλέπω; Ὁ Ἰουλιανὸς ἐπιμένει. Σὲ παρασύρει· μὴ κακοῦργε, μὴ ἐγγίζῃς τὴν Ἕλλην. Σοὶ ἔδιδον αὐτὴν προθύμως, ἀλλὰ φοβοῦμαι τὰς Νηρηΐδας. Ἄφες αὐτὴν, σοὶ λέγω, ἄφες αὐτήν. Ἰουλιανὲ, σὲ ἱκετεύω. (Ῥήγνυσι κραγὴν σπαραξικάρδιον.) Ὦ τί ἔπραξες; Ἰδὲ πῶς παραφέρουσιν αὐτὴν τὰ κύματα, ἰδὲ πῶς κοιμᾶται ἥσυχος ἐπὶ τοῦ ἀφροῦ τῆς θαλάσσης. Ἐστὶν ὠχρὰ ὡς νεκρὰ, καὶ ὁ ἀφρὸς ὁμοιάζει πενθίμην σινδόνην. Αἱ Σηρεῖνες περικυκλοῦσιν αὐτὴν, ἴδε, σύρουσι, βυθίζουσιν αὐτήν... (Ἀφίησιν αὖθις κραυγὴν γοεράν.) Σπεῦσον, σπεῦσον, ἄνανδρε. Ἁρπάζουσιν αὐτήν· σταμάτησον τὰς Σηρεῖνας! Πλὴν βλέπω τρέμεις τὴν θάλασσαν, δειλὲ, ἀπάνθρωπε, τρέμεις τὴν θάλασσαν. Τότε ῥίπτομαι ἐγὼ εἰς αὐτὴν, ἐγὼ σώσω τὴν Ἕλλην, σοῦ ὁ ἔρως φονεύει. (Ῥίπτεται δῆθεν εἰς τὴν θάλασσαν, πίπτει κατὰ γῆς, καὶ μένει ἄφωνος. Διεγείρεται ἔπειτα.) Ποῦ ἐστί. Φεῦ, οὐχ εὗρον, οὐχ εὗρον αὐτήν! Μ' ἐκάλυψεν ὕδωρ, ὕδωρ πολὺ, ἀλλ' ἐγὼ διέσχισα αὐτό. Ἦν σκότος, καὶ οὐδὲν ἔβλεπον, καὶ ᾐσθανόμην μόνον ἀγωνίαν, ἀγωνίαν θανάσιμον. Τὸ ὕδωρ μ' ἐπίεζε, κ' ἔρρεε πάντοτε ἀφθονώτερον

ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου, πάντοτε ἀφθονώτερον. Ἀλλὰ ἠκολούθησα αὐτοὺς, καὶ εἶδον ὅτι ἔφερον φέρετρον διὰ πορφύρας κεκαλυμμένον. Κόραι λευχείμονες προϋπορεύοντο, καὶ μυριάδες ἔπειτα ἱερέων· ὅλος ὁ πληθυσμὸς τοῦ Βυζαντίου ἠκολούθη μελανοφορῶν, καὶ ὀλοφυρόμενος. Ἡ συνοδεία ἦν λαμπρὰ, βασιλική· ἀλλὰ τέλος ἔφθασεν ἡ κηδεία εἰς τὸ νεκροταφεῖον, καὶ εἰσῆλθεν εἰς αὐτό. Ἄνθρωπός τις ἔσκαπτεν ἐκεῖ τάφον, ὁ Ἰουλιανός. Ἅμα τὸ φέρετρον ἐπλησίασεν, ἀνήγειρεν αὐτὸς τὴν πορφύραν, καὶ τότε εἶδον ἐν αὐτῷ. Ἡ Ἕλλη, ἡ Ἕλλη ἐκοιμᾶτο ἐκεῖ, λευκὴ ὡς κηρὸς, τοὺς γλαυκοὺς ὀφθαλμοὺς ἀτενεῖς, καὶ ὠχρὰ τὰ πικρόγελω χείλη· ἔκραξα, ἀλλ' ἐκείνη τὸν Ἰουλιανὸν μόνον ἐθεώρει. Τὸ βλέμμα αὐτῆς ἦν ἡδὺ, ἀλλὰ πλῆρες δακρύων. Δειλαία κόρη, φιλεῖ αὐτὸν πάντοτε. Ἀλλὰ ποῦ οἱ παρελθόντες ὅρκοι, καὶ τὰ ὄνειρα; Ποῦ τὸ χρυσοῦν, καὶ μειδιῶν μέλλον; Πῶς χωρήσουσι ταῦτα πάντα εἰς τὴν στενὴν, καὶ ὑγρὰν ἐκείνην ὀπὴν, εἰς ἣν καταβιβάζουσιν αὐτήν. Καταβιβάζουσι; Ὦ! Συμφορά! Συμφορά! Πλὴν ἀπέθανε τοίνυν τότε! Ἀπέθανε! Ἐφώρμησα, ἀλλὰ μ' ἐμπόδισαν. Ὁ Ἰουλιανὸς ἔλαβεν αὐτὴν, ὡραίαν, σιωπηλὴν, εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, κ' ἔθηκεν αὐτὴν ἐν τῷ τάφῳ. Ἔκλαυσα, παρεκάλεσα, ἀλλὰ μ' ἐκράτουν πάντοτε. Ὁ Ἰουλιανὸς ἤρχισε τότε ῥίπτων χῶμα εἰς τὸ γλυκὺ αὐτῆς πρόσωπον, εἰς τοὺς ὡραίους ὀφθαλμοὺς, εἰς τοὺς λεπτοφυεῖς χαρακτῆρας χῶμα καὶ λίθους. Ὦ βεβήλωσις! Στῆθι! Ἄθλιε, στῆθι! Ἀλλ' οὐδεὶς ἤκουε. Ἐξέφυγα τότε, κ' ἐῤῥίφθην ἐν τῷ τάφῳ, τὸ χῶμα ἐξηκολούθησε σωρευόμενον, σωρευόμενον, καὶ τέλος ἐκάλυψεν ἡμᾶς ἀμφοτέρους. Ἰδού, τοίνυν, διατί μὲ περιβάλλει πάντοτε σκότος, διατὶ οὐδὲ βλέπω, οὐδ' αἰσθά-

νομαι. Ἤδη ἐννοῶ. Ἀπέθανα, εἰμὶ νεκρός, τεθαμμένος, εἰμὶ πτῶμα. Πλὴν μὴ μὲ τρώγουσιν οἱ σκώληκες; (Περᾷ τὰς χεῖρας παντοῦ τοῦ σώματος φρίσσων.) Τὸ σῶμα οὐχὶ, ἀλλ' εἰσέδυσαν εἰς τὸν μυελὸν, καὶ κατέφαγον ἐκεῖνον. Ναὶ, καὶ διὰ τοῦτο ἀλγεῖ οὕτω ἡ κεφαλή μου. Ὦ δυστυχὴς, πῶς ὑποφέρει τίς ἐν τῷ τάφῳ. Ἀλλ' ἡ Ἕλλη; Καὶ ἡ Ἕλλη ἀπέθανε, καὶ ἡ Ἕλλη ὑποφέρει ὡς ἐγώ. Δειλαία, δειλαία κόρη, διατὶ ἠγάπησας τὸν Πρίγκηπα; Τὸν Πρίγκηπα; Ναὶ, ἐκεῖνος ἐφόνευσεν αὐτὴν, ἐκεῖνος, καὶ φονεύσω αὐτὸν κ' ἐγὼ, σπαράξω αὐτὸν εἰς μυριάδας τεμάχια, καὶ ῥοφήσω τὸ κοχλάζον αἷμα τῆς καρδίας αὐτοῦ, ῥοφήσω μέχρις οὗ κορεσθῶ. Ποῦ ὁ φονεύσας τὴν Ἕλλην; Ποῦ φεύγει; Ποῦ κρύπτεται; (Περιτρέχει ἀγρίως τὴν σκηνὴν, καὶ εἶτα καταπίπτει πάλιν εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ. Ὁ Μαϊούμας ἐξέρχεται τότε δειλῶς τῆς κρύπτης).

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ. Θεέ μου τί φλυαρία! Τὸν διαβολάνθρωπον. Ἀγνοῶ διατί, πλὴν τρέμω σύσσωμος. Τρέχει ἐπάνω κάτω, καὶ ὠρύεται ὡς δαιμονισμένος, οὐδ' ἔχει ἄδικον. Θάῤῥος. Πλησιάσωμεν αὐτὸν, ἄλλως πρὸς τί ἦλθον; Ὅσα μοὶ εἶπον περὶ τοῦ μίσους αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰουλιανὸν εἰσὶν ἀληθῆ. Θάῤῥος, Μαϊούμα, θάῤῥος, ἀνδρεῖε μου! (Πρὸς τὸν Λυσικράτην, χαιρετῶν αὐτόν.) Καλὴν ἡμέραν Κύριε δαιμονισμένε, καλὴν ἡμέραν. (Ὁ Λυσικράτης μένει ἀκίνητος). Ἢ κωφεύει, ἢ ἀκατάδεκτος. (Τῷ Λυσικράτει). Εὐγενέστατε

Κύριε δαιμονισμένε, καλὴν ἡμέραν. (Ὁ Λυσικράτης μένει ἀπαθής). Ἰδὲ τὸν διάβολον πεῖσμα. Ἐννοεῖ ὅτι ἔχω τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ, καὶ προσποιεῖται τὸν ἀδιάφορον. Ἄχ! τί θέλεις, σὲ χρειάζομαι, ἀλλέως ἐγὼ σὲ διώρθουν ἀγριάνθρωπε! (Ὁ Λυσικράτης στρέφει τὴν κεφαλὴν, ὁ Μαϊούμας ὀπισθοχωρεῖ ἔντρομος). Ὢ συμπάθειαν, Ἐκλαμπρότατε. Οὐδὲν ἔλεγον, εἰμὶ βωβός. Ἐκεῖ δύο πτηνὰ ἐποίουν τὶ εἰς τὰ φύλλα. Τὰ ἀνόητα. Εἰμὶ ὁ Μαϊούμας, δοῦλος σου, καί...

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. (Ὁρμῶν, καὶ ἁρπάζων αὐτὸν τοῦ τραχήλου). Α! σὺ εἶς ὁ φονεύσας τὴν Ἕλλην, σὺ εἶς τέλος πάντων... ἄθλιε, διατί ἐφόνευσας αὐτήν; (Ῥίπτει αὐτὸν κατὰ γῆς).

ΜΑΙΟΥΜΑΣ. Ἔλεος! Ἔλεος! Αὐτὸ ἔλειπε. Οὐδὲν ἐφόνευσα ἐγώ, ἄνθρωπε. Ἐγὼ ἐλάτρευον τὴν κόρην σου. Τί θησαυρός! Τί ἄγγελος! Τί Χερουβείμ! Ἐγὼ ἐκείνης φονεύς; Ὁ Θεὸς φυλάξῃ! Ὁ Ἰουλιανὸς ἐφόνευσεν αὐτήν.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. (Προστρέχων). Ὁ Ἰουλιανός, ναί, ἔχεις δίκαιον. Ὁ Ἰουλιανὸς ἐφόνευσεν αὐτήν. (Ὁ Μαϊούμας ἐγείρεται δειλῶς).

ΜΑΙΟΥΜΑΣ. Ναί, κ' ἐγὼ ἦλθον ἵνα σοὶ εἴπω πῶς φονεύσεις καὶ σὺ τὸν Ἰουλιανόν, τὸν φονέα τῆς κόρης σου.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. Ἀληθῶς, ὤ σὺ εἶς φίλος μου. Δός μοι τὴν χεῖρά σου. Διατί ἐφόνευσεν αὐτήν; Ἠγνόει πόσον αὐτὴν ἠγάπων, οὐκ ἐλυπήθη με;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ. Τὰ πάντα ἐγνώριζε, κ' ἐκακούργησεν ἐπίτηδες ἵνα σὲ τυραννήσῃ, ἀλλὰ καὶ σὺ ἐκδικήσεις ἤδη τὴν κόρην σου.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. Ποῦ, ποῦ κρύπτεται ὁ Ἰουλιανός.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ. Ἐγὼ ὁδηγήσω σε, ἀλλὰτότε σὺ φονεύσεις αὐτόν;

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. (Ἀγρίως). Ὢ, ναί, φονεύσω, φονεύσω!

ΜΑΙΟΥΜΑΣ. Πλὴν, ἰδὼν, γνωρίσεις αὐτόν.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. Γνωρίσω, αἰσθάνομαι ὅτι γνωρίσω. Τὰ πάντα ἤδη δι' ἐμὲ σκοτεινά, ἀλλὰ τὸν Ἰουλιανὸν αἰσθάνομαι ὅτι γνωρίσω.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ. Καλῶς τότε. Μεῖνον ἤδη ἐνταῦθα, καὶ τὸ ἑσπέρας ἐπιστρέψω ἵνα σὲ ὁδηγήσω πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα. Ὑγίαινε, δαιμονισμένε, καλὴν διασκέδασιν. (Ζητεῖ ἀπελθεῖν. Ὁ Λυσικράτης ἀκολουθεῖ αὐτὸν περὶ τὴν σκηνήν). Μεῖνον, εἶπον, ὧδε, μεῖνον καὶ τὸ ἑσπέρας ἐπιστρέφω πάλιν. Μάτην, ὡς ἂν μὴ ὡμίλουν. Εἰς τοῦ τρελλοῦ τὴν θύραν ὅσον θέλεις βρόντα. Ἀλλὰ μόνος μετ' αὐτοῦ ὅλον αὐτὸν τὸν δρόμον οὐδόλως μοὶ ἀρέσκει. Τί ποιητέον. (Κρύπτεται αἴφνης ὄπισθεν δένδρου. Ὁ Λυσικράτης ζητεῖ αὐτὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν). Α! Α! εἰμὶ σοῦ πονηρότερος. Ἐς ἀπόψε, ἀγάπη μου, ἐς ἀπόψε.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. Ἕλλη μου, Ἕλλη μου! (Ἐπιστρέφει, καὶ κάθηται εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ. Ὁ Μαϊούμας φεύγει λαθραίως. Πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Ἡ γνωστὴ αἴθουσα ἐν τῇ μονῇ τοῦ Στουδίου. Ἐστὶ νύξ. Κάθηνται περὶ τὴν τράπεζαν ὁ ΟΥΑΛΕΝΣ, ὁ ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ, ὁ ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ, ὁ Μ. ΔΟΥΞ, ὁ Μ. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑΡΧΗΣ, ὁ Μ. ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ, ὁ ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΣΦΕΝΔΟΝΗΣ, ὁ Μ. ΠΑΠΠΙΑΣ, ὁ Μ. ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΗΣ, ὁ ΠΡΩΤΟΣΗΚΡΗΤΗΣ, ὁ ΜΥΣΤΙΚΟΣ, ὁ Μ. ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ, ὁ ΤΑΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ, ὁ Μ. ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ, ὁ ΚΟΙΑΙΣΤΩΡ, ὁ ΠΡΩΤΟΙΕΡΑΚΑΡΙΟΣ, ὁ ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΣΑΤΟΥ, καὶ ὁ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΕΩΝ. Ὁ ΜΑΪΟΥΜΑΣ ἵσταται παρὰ τὴν θύραν. Εἶτα ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ἰδού, καὶ αὖθις τοίνυν, τέκνα, πάρεσμεν

ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ. Εἷς παρῆλθε μὴν
μετὰ τὴν πρώτην συνδιάσκεψιν ἡμῶν,
καὶ βλέπω εὐχαρίστως ὅτι ἅπαντες,
κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὅλον, ἀσφαλεῖς
ἐζήσατε, καὶ σῶοι.

Ο ΤΑΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ.

Οἴμοι, ἅπαντες
οὐχί, Οὐάλενς. Ἤδη συνελήφθησαν
καὶ ὁ Κουροπαλάτης, καὶ ὁ ἄθλιος
Πρωταλλαγάτωρ. Εἰς τὸ δικαστήριον
τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο ἐδικάσθησαν,
κ' ἐν μέσῃ τῇ πλατείᾳ ἐκρεμάσθησαν
βεβαίως.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Τί μοὶ λέγεις; Ἔχεις δίκαιον.
Ἡ ἀπουσία μοὶ ἐξέφυγεν αὐτῶν.
Φρικῶδες τοῦτο μήνυμα καὶ δι' ἡμᾶς
τὸ πάθημα ἐκείνων, ὅπως σπεύσωμεν
ὀτρύνον. Εἴπετέ μοι τί ἐπράξατε
κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, τί ἐξεύρετε
ἀμύνης μέσον. Πῶς, σιγᾶτε ἅπαντες.

Ο Μ. ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ.

Καὶ τί ἀκοῦσαι παρ' ἡμῶν ἀνέμενες,
ὦ Πάτερ; Ὅλον ἐν σπηλαίοις, καὶ δρυμοῖς
τὸν μῆνα τοῦτον πάντες διηνύσαμεν,
μὴ ἀνακαλυφθῶμεν τρέμοντες κ' ἐκεῖ
ἀκόμη.

 Ο ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΕΩΝ.

Εἰς τὴν πόλιν εἰσερχόμενοι,
τὰς κεφαλὰς βεβαίως εἰς τὸν δήμιον
ἐφέρομεν, καὶ τοῦτο μόνον.

Ο ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΣΦΕΝΔΟΝΗΣ.

Ναί, αὐτοῦ
τοὺς ὄνυχας, τῳόντι, πῶς ἐφύγομεν
καὶ μέχρι ταύτης τῆς στιγμῆς, θαυμάσιον.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Πλήν, δείλαιοι, πρὸς ὥραν ἂν ἐφύγομεν
τὸν κίνδυνον, ἀπαύστως ἐπιτείνεται,
καὶ χθὲς μὴ φθάσας, αὔριον ἐλεύσεται.
Ῥιφθήτω κῦβος τέλος. Ἀπολλύμεθα,
μικροψυχοῦντες ὡς μειράκια. Ἰδού,
ὁ Παραβάτης σπεύδει εἰς παράφρονα,
καὶ κινδυνώδη ἐκστρατείαν. Βοηθεῖ
ἡμᾶς ἡ μοῖρα, ὥραν πρὸς ἀναψυχὴν
διδοῦσα ταύτην, ὅπως δυνηθῶμέν τι
σωτήριον, καὶ ἤδη ἀμελήσαντες,
ἐσμὲν κατεστραμμένοι.

Ο Μ. ΔΟΥΞ.

Ἴσως ὁ Θεὸς
ἡμᾶς συνδράμῃ μέχρι τέλους. Ἐξ αὐτῆς
τῆς ἐκστρατείας ἴσως ὁ πολύτιμος
ἡμῶν μὴ ἐπιστρέψῃ Βασιλεὺς ποτέ.
Πολλὰ θρυλλοῦνται, ὅτι μνῆμα κυνηγῶν
ἀπῆλθεν, ὅτι τὴν ζωὴν ἐμίσησε

μετὰ τῆς Ἀθηναίας τὴν ἀπόπνιξιν.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Γυναίων φῆμαι, καὶ μωρὰ ληρήματα.
Εἰ μή τι ἄλλο, οὐδ' αἰδῶ κἂν ἔχετε;
Ἡ ἀτμοσφαῖρα τὴν ἀδράνειαν ἡμῶν
τοῦ τάφου οὐ κεντᾷ πως, οὐ ταράσσουσιν
ὑμῶν τὸν ὕπνον τὸν κτηνώδη ὄνειρα
θανάτου, καὶ ἀγχόνης, τὴν μαμμάκουθον
οὐδὲ ἡ θέα τοῦ δημίου ἀλλοιοῖ
ἡμῶν, καὶ φαύλην ὀκνηρίαν; Θέλετε
μετὰ χειρῶν ἐσταυρωμένων τὴν φρικτὴν
ἀναμενεῖν ἡμέραν. Αἶσχος! Ὁ καιρὸς
ἐπείγει ἵνα πράξωμέν τι τολμηρόν,
ἀκούετέ μου, καὶ οὐχὶ τὴν ἀρωγὴν
τῆς μοίρας καρτεροῦντες, ἵνα χαίνωμεν.
Σὺν Ἡρακλεῖ καὶ χεῖρα κίνει. Κρείττονας
ἡ μοῖρα ἔχει ἀσχολίας.

Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ.

Ἄριστα!
Πλὴν μᾶλλον, Πάτερ, τὸ πρακτέον τί εἰπέ.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Καὶ ἄλλοτε, νομίζω, εἶπον εἰς ὑμᾶς
τὸ φρόνημά μου. Ναί, ὁ Ἰουλιανὸς
ἐκ μέσου ἐὰν λείψῃ, ἐλυτρώθημεν,
καὶ δυστυχῶς τὰ βέλη μὴ εὐθύνοντες
τῶν πολεμίων, ἄλλως κατορθῶσαί πως
τὸ πρᾶγμα δέον. Ἤδη εὐκολώτερον

πολύ. Ἐν μέσῃ τῇ Ἀσίᾳ ἂν τυχὸν
ὁ Αὐτοκράτωρ φονευθῇ, δυστήχημα
βεβαίως ἔσται, πλὴν καθ' ὅλα φυσικὸν,
τοιαῦτα τοῦ πολέμου τὰ δυσάρεστα,
καὶ οὐδαμῶς εἰς τοῦτο ἐνεχόμεθα
ἡμεῖς. Ἁρμόζον ὅμως πρόσωπον ἐστὶ
πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖον. Τὴν ἀνεύρεσιν
αὐτοῦ καὶ ἤδη πρὸ μηνὸς συνέστησα
στενῶς εἰς πάντας, ὡς καλῶς γνωρίζετε.
Παρῆλθε τόσος χρόνος. Τί ἐπράξατε;

Ο ΠΡΩΤΟΣΗΚΡΗΤΗΣ.

Τὸ πρᾶγμα λίαν δύσκολον, ὦ Πάτερ.

Ο ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ.

Φεῦ,
τοιοῦτον ἔργον τίς ἐδέχετο;

Ο Μ. ΠΑΠΠΙΑΣ.

Οὐδεὶς
αὐτοῦ τὴν κάραν καὶ ὀλίγιστον φιλῶν,
ἢ κόκκον ἔχων ἐγκεφάλου ἐν αὐτῇ.

Ο Μ. ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ.

Πρὸς ἄνθρωπόν μου ἀσφαλῆ ἐγώ τινα
προσήνεγκον τὰ τρία τέταρτα σχεδὸν
τῆς καταστάσεώς μου πάσης. Ἄριστος
ἐκεῖνος, καὶ ἀνδρεῖος, κ' ἐπιτήδειος,
πλὴν οὐκ ἐδέχθη.

ΟΠΡΩΤΟΙΕΡΑΚΑΡΙΟΣ.

Ἕνα τῶν ὑπηρετῶν
τοῦ Παραβάτου, καὶ ἀρχαῖον φίλον μου,
ἐγὼ κερδίσαι, Πάτερ, προσεπάθησα,
ὑποσχεθεὶς τα πάντα, ἂν ἐπότιζεν
αὐτὸν ὀλίγον, κατὰ λάθος, κώνειον,
πλὴν ἐπὶ τέλους, φοβηθεὶς, ἠρνήθη μοι.

Ο Μ. ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ.

Γνωστὸν κακοῦργον, καταδιωκόμενον,
εὑρὼν ἐγὼ, δυσκόλως λίαν ἔπεισα
καὶ ἅπαξ ἔτι τὴν ἐπισφαλῆ αὐτοῦ
ζωὴν διακυβεῦσαι, δι' ἁδρὸν μισθόν·
τὰ πάντα ἑτοιμάσας, ἤλπιζον αὐτὸν
ἐνταῦθα ὅτι ὁδηγήσω μετ' ἐμοῦ,
πλὴν συνελήφθη αἴφνης, καὶ δικάζεται.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Δυστύχημα. Ὡς βλέπω ἀπωλέσατε
ματαίως πάντες τὸν πολύτιμον καιρόν,
καὶ ὄντως ἤδη ἄριστα ποιήσουσι
τοῦ Παραβάτου τὰ κακοῦργα ὄργανα
τὸν ὕπνον τοῦτον μεταβάλλοντα ὑμῶν,
τὸν ῥάθυμον, εἰς ὕπνον τὸν αἰώνιον.

Ο Μ. ΔΟΥΞ.

Τί θέλεις, Πάτερ; Μὴ ἡμέτερον ἐστὶ
τὸ πταῖσμα; Πάντα κόπον κατεβάλομεν.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Κατάρα, τρὶς κατάρα!

ΜΑΙΟΥΜΑΣ, (χωρῶν πρὸς τὴν τράπεζαν).

Ἔ τί νόστιμον,
ἐγώ πως ἂν κατώρθουν ὁ ἐλάχιστος,
ὁ δοῦλος πάντων, ὅ,τι ἀπετύχετε
ὑμεῖς οἱ τόσοι, ἂν ἐγὼ τὸν ἄνθρωπον,
ὃν μάτην ἐζητεῖτε πάντες εὕρισκον,
καὶ μάλιστα τὸν πάντων προσφορώτατον.

Ο ΠΡΩΤΟΣΗΚΡΗΤΗΣ.

Ὢ τὸν γελοῖον!

Ο ΚΟΙΑΙΣΤΩΡ.

Μαίνεται.

Ο Μ. ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ.

Τί λέγεις;

Ο ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΣΑΤΟΥ.

Πῶς
τὸν ἄνθρωπον σὺ εὗρες;

Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ.

Ἄφες φλυαρεῖ.

Ο ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΕΩΝ.

Ὢ τῆς ἰδέας!

Ο ΤΑΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ.

Πόσον οἶνον ἔπιες;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Οὐδὲ σταγόνα μίαν, λοιδωροῦντές με,
καλῶς ἐν τούτοις πράττετε. Πῶς ἐξευρεῖν
ἐγὼ ἐκεῖνο ἠδυνάμην, ὃ ὑμεῖς
ζητεῖτε μάτην οἱ μεγάλοι, καὶ σοφοί.
Ναὶ, φλυαρῶ, καὶ πάντως προτιμότερον
ἀφ' ὑψηλῆς ἀγχόνης κρέμασθαι τινός,
ὀρνέων βρῶμα, παρ' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ
ἀκούειν τὰς μωρίας. Χά! Χά!

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Προσοχὴ,
αὐθαδιάζεις, Μαϊούμα, φίλε μου,
καὶ πρὶν εἰς τὴν ἀγχόνὴν φέρωμεν ἡμεῖς
τὰς χάρας ταύτας, ἴσως δοκιμάσωμεν,
εἰς βρόγχον ἔχων τὸν τηλώδη τράχηλον,
πῶς σὺ μορφάζεις χαριέντως. Ἄδικον,
αὐτὸν περιφρονοῦντες οὕτως, ἔχετε
ἡμεῖς ἐν τούτοις, Ἄρχοντες, τὸν δύσμοιρον.
Τίς οἶδεν, ἴσως εὗρεν ἀληθῶς τινά.
Εἰπέ μοι, Μαϊούμα, ἐκτενέστερον
τί ἐννοεῖς.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ὦ ἄφες, ἐφλυάρησα.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Μὴ μ' ἐρεθίζῃς.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ἠστείσθην, πίστευσον,

καὶ ἀναμένω εὐσεβάστως παρ' ὑμῶν
τὴν σωτηρίαν.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Μαϊούμα, φίλε μου.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Εἰμὶ καλός, κ' ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς μισῶν
καὶ Παραβάτην, καὶ ἀγύρτας, καὶ σοφούς,
τὰ προῤῥηθέντα διὰ τοῦτο συγχωρῶ.
'Ακούσατέ μου. Ἅπαντες γνωρίζετε
τῆς Ἕλλης τὸν πατέρα.

Ο Μ. ΔΟΥΞ.

Ναί, καὶ εἶτα τί;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ἡ Ἕλλη ὅταν ἀπεπνίγη, ὁ πτωχὸς
ἐκεῖνος τότε γέρων παρεφρόνησε,
καὶ εἰς τὰ πέριξ δάση μένει ἔκτοτε.

Ο Μ. ΔΟΥΞ.

'Εγνώριζον καὶ τοῦτο.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

'Αλλ' ἐγνώριζες
εἰς τῆς μανίας ὅτι τὴν παραφορὰν
τὸν Παραβάτην τῆς μικρᾶς αὐτοῦ φρονεῖ
φονέα οὗτος, κ' εἰς τεμάχια ζητεῖ
αὐτὸν κατασπαράξαι, ἂν ἠδύνατο.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Τῳόντι, φίλε;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Τῳοντότατα, κ' ἰδοὺ
τί ἐσοφίσθην. Ἂν αὐτῷ παρείχομεν
τὰ μέσα τῆς εἰσόδου εἰς τὸ στράτευμα,
τὸν Ἡγεμόνα ἅμα ἴδῃ ὁ καλός,
εὐθὺς ὁρμήσει κατ' αὐτοῦ. Ἡμεῖς ἐσμὲν
ἀθῶοι ὅλως τότε, καὶ ἀμόλυντοι,
κ' ἡ πρᾶξις εἰς τὸ μῖσος ἀποδίδοται
πατρὸς ἀδικηθέντος, καὶ λογίζεται
μανίας ἔργον.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Μαϊούμα, Εὖγε σου!
Ὑπέρευγε! Ὡραῖον, ὡραιότατον
τὸ σχέδιόν σου.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Εὐφυέστατον κ' ἐγὼ
αὐτὸ εὑρίσκω, πλὴν σιγῶ, ἐρυθριῶν
ἐκ μετριοφροσύνης.

Ο ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΕΩΝ.

Πλὴν δυνήσεται
αὐτὸς παράφρων πρᾶξαι τοῦτο ἀληθῶς,
καὶ ἄλλ' ἀντ' ἄλλων οὐ ποιήσει ἆρά γε;

Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ.

Τὸν Βασιλέα, προσελθών, γνωρίσει;

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ναί,
Ἐστὶ τῳόντι δύσκολον.

Ο Μ. ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ.

Τί λέγεις σύ,
ὦ Μαϊούμα;

Ο ΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΣΣΑΤΟΥ.

Τί νομίζεις;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Σήμερον
ἀπῆλθον πρὸς τὸ μέρος, ὅπου κρύπτεται
ὁ Λυσικράτης.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ναί, καὶ εἶδες;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Μάλιστα,
καὶ ὅλην ὥραν μετ' αὐτοῦ ὡμίλησα
σχεδόν.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Καὶ πῶς;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Παράφρων ὅσον γίγνεται
ἀλλ' ἓν καὶ μόνον ἀντικείμενον καλῶς

ἀκόμη ἐνθυμεῖται, ὅτι αἴτιος
ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς θανῆς τῆς θυγατρὸς
αὐτοῦ, καὶ ὅτι πρὸς ἐκδίκησιν αὐτὸν
κ' ἐκεῖνος σφάξαι θέλει.

Ο Μ. ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΗΣ.

Τότε, ἄριστα.

Ο ΚΟΙΑΙΣΤΩΡ.

Εἰς τὴν Ἀσίαν ὅμως πῶς δυνήσηται
νῦν ἀπελθεῖν ἐκεῖνος, ἄν τις ἐξ ἡμῶν
μὴ συνοδεύσῃ, καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον
αὐτὸν εἰσοδηγήσῃ;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Τοῦτο βέβαιον.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Σύ, Μαϊούμα, πάντων εἷς ὁ ἄριστος
πρὸς τοῦτο, σὺ καλέ μου.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Διατί ἐγώ;

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Σέ, ὡς τοὺς ἄλλους, οὐ καταδιώκουσι,
μικρὸς σὺ ἦσθα ὑπηρέτης τῆς Αὐλῆς,
οὐδ' ἔγκλημά τι μέγα ἔπραξας γνωστόν.
Ἂν ἀποτύχῃς, ἴσως εἰς τὴν φυλακὴν
σὲ ῥίψωσι πρὸς χρόνον, ἢ ἐλεύθερον

ἀφήσουσί σε, ὡς καὶ ἄλλους, τὰ πρὸς ζῆν
ἀλλοῦ που ἵνα πορισθῇς, ἐν ᾧ ἡμῶν
τινὰ λαβόντες, ἀδηρήτως σφάξουσι.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ὡραῖα ταῦτα, ἀλλ' εἰς τὸ στρατόπεδον
ἐπ' αὐτοφόρῳ ἄν πως μὲ συλλάβωσι,
ἢ τοὺς σκοπούς μου μυρισθῶσι, τότε τί;
Πιστεύεις τότε φθονητὴν τὴν μοῖράν μου;

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Τῇ πανουργίᾳ πάντα διαπράττεις σύ.
Εἰς τὴν Ἀσίαν φέρε τὸν παράφρονα,
καλῶς τὸ ἔργον ἵνα πράξῃ φρόντισον,
κ' ἐν μέσῳ εἶτα τῆς κοινῆς συγχύσεως
δραπέτευσον.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Οὐδόλως εὔκολον ἐστί.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ὦ Μαϊούμα, ἄκουσον. Ὅτι φιλεῖς
τὴν εὐζωΐαν ἐνθυμοῦμαι. Ἂν δεχθῇς,
τὰ πλούτη πάντα ταύτης ὧδε τῆς Μονῆς
ἡ ἀμοιβή σου; Τῆς ἐπιχειρήσεως
τυχὸν ἀποτυχούσης, ἀποσύρθητι
εἰς Τραπεζοῦντα, καὶ ὀλβίως βίωσον,
ἀλλ' ἐὰν ἐπιτύχῃ, σοὶ ὑπόσχομαι
εἰς τὴν Αὐλὴν τὴν νέαν ἓν ἀξίωμα
ἐκ τῶν ἀρίστων. Σὲ τὸν δοῦλον ἄλλοτε

ἡμῶν ποιήσω ἴσον; Ἤδη δέχεσαι;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ναὶ, πλὴν ἓν μέρος τῶν χρημάτων μετ' ἐμοῦ
πρὸς πλειοτέραν θέλω βεϐαιότητα.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Τὸ τέταρτον τοῦ ὅλου λάϐε.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Μοὶ ἀρκεῖ.
Ψυχὴν, καὶ σῶμα ἤδη εἰς τὴν πλήρωσιν
ἀφιερώσω τοῦ σχεδίου.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ἄριστα.
Καὶ ποῦ εὑρήσεις τοίνυν τὸν παράφρονα;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ἐστὶν ἐνταῦθα. Μετ' ἐμοῦ ὡδήγησα
αὐτόν, εἰς τὴν φροντίδα ἔξω παραδοὺς
τῶν μοναχῶν. Εἰ βούλει, παρευθὺς αὐτὸν
εἰσάγω ἤδη.

Ο Μ. ΔΟΥΞ.

Μαϊούμα, φίλε μου,
διὰ μεγάλα προωρίσθης πράγματα.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ἐλθέτω, σπεῦσον!

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Τρέχω, κ' ἐπανέρχομαι ('Εξέρχεται).

Ο ΤΑΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ.

Πολλὰ ἐλπίζω ἤδη.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ναί, τὸ σχέδιον
ἐστὶν ὡραῖον, κ' εὐδοκοῦντος τοῦ Θεοῦ,
(Ποιεῖ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ ἀτενίζει πρὸς τὸν οὐρανόν).
ἐπιτυχὲς ὑπάρξει.

Ο Μ. ΕΤΑΙΡΙΑΡΧΗΣ.

Μήπως καὶ ἡμεῖς
ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς πίστεως
αὐτοῦ οὐ κοπιῶμεν;

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Βεβαιότατα.
('Επανέρχεται ὁ Μαϊούμας μετὰ τοῦ Λυσικράτους).

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

'Ιδοὺ αὐτός.

Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ.

Θηρίον ἀποτρόπαιον!

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. Τί μὲ θέλουσιν; Τίνες οἱ ἄνθρωποι οὗτοι οἱ πελιδνοί, καὶ κατὰ τίνος συνωμοτοῦσιν ἐν τῷ σκότει; Τί περιστρέφουσι τοὺς βλοσυροὺς ὀφθαλμούς; Μὴ ἔχωσι περὶ τὸν τράχηλον τῆς ἀγχόνης τὸν βρόγχον; Ὢ ἤδη

ἐννοῶ. Εἰσὶ δολοφόνοι; Τὰ ἐρυθρὰ πάντα ταῦτα αἵματα, αἵματα παντοῦ, εἰς τὰς χεῖρας, καὶ εἰς τὰ βλέμματα. (Οἱ ἄρχοντες ταράττονται, καὶ ψιθυρίζουσι πρὸς ἀλλήλους). Πῶς μὲ θεωροῦσι, καὶ ψιθυρίζουσι. Μὴ βυσσοδομοῦσι κ' ἐμοῦ τὴν σφαγήν; Τρέμετε, κακοῦργοι! Ἔχω ἀκόμη ὄνυχας, ἔχω ἀκόμη ὄνυχας. Δι' αὐτῶν ὑπερησπίσθην τὴν Ἕλλην μου κατὰ τῶν φονέων αὐτῆς, ἀλλὰ μάτην, μάτην, μὲ κατεδάμασαν. Πλὴν διατί μὲ θεωρεῖτε περίφοβοι, διατί τρέμετε; Μὴ ἐφονεύσατε αὐτὴν ὑμεῖς; Ναί, βεβαίως. Ὦ εὑρίσκω ὑμᾶς τέλος, δολοφόνοι, δολοφόνοι! (Ἐφορμᾷ κατὰ τῶν Ἀρχόντων, οἵτινες ἀναπηδῶσι περίτρομοι. Τινὲς δραπετεύουσιν εἰς τὰς γωνίας).

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Αὐτὸν κρατεῖτε, πρὸς Θεοῦ. Ποῦ τρέχετε;

(Ὁ Μαϊούμας, καὶ ἄλλοι Ἄρχοντες συλλαμβάνουσι, καὶ κρατοῦσι τὸν Λυσικράτην).

ΜΑΙΟΥΜΑΣ, (πρὸς αὐτόν).

Εἰς μάτην ἄρα πᾶσαί μου αἱ διδαχαί;
Τὴν Ἕλλην, κόκκυψ, οὐκ ἐπνίξαμεν ἡμεῖς.
Ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν μικρὰν ἐφόνευσε.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. Ὁ Αὐτοκράτωρ, ναί, ναὶ τῳόντι, ὁ Αὐτοκράτωρ, ὁ Ἰουλιανός. Ποῦ κρύπτεται; Φέρετέ με πρὸς αὐτόν, φέρετέ με πρὸς αὐτόν!

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ἀκούετε τί λέγει; Εἶχον δίκαιον;

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Καθ' ὅλα, Μαϊούμα, εἷς ἡμῶν σωτήρ.

Δοθήσονταί σοι παρευθὺς τὰ χρήματα,
καὶ πρὶν τὸ σκότος τῆς νυκτὸς διαλυθῇ,
καλὸν ἂν ἀνεχώρεις. Τί φρονεῖς;

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Καλὸν,
ἂν θέλω, ναί.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Πλὴν τότε, Μαΐουμα μου,
μὴ ποίει δυσκολίας.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ.

Ἕτοιμος εἰμί.

ΟΥΑΛΕΝΣ.

Ὁ Κύριος ἰθύνῃ τὴν πορείαν σου.
Καὶ ἤδη, ὦ ἑταῖροι, αὖθις ἄγωμεν.
Αἱ λῶχμαι, καὶ τὰ δάση ἐνδιαίτημα
ἡμῶν εἰσέτι, πλὴν οὐχὶ ἐπὶ πολύ.
(Ἐγείρονται πάντες ἵν' ἀπέλθωσι. Πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰουλιανοῦ παρὰ τὰ Μάραγκα, ἐν Ἀσσυρίᾳ. Φαίνεται αὐτὸ ἅπαν ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου. Περὶ τὴν σκηνὴν τοῦ θεάτρου στρατιωτικαὶ σκηναί, καὶ δεξιῶς ἡ τοῦ Αὐτοκράτορος· ἀριστερῶς βράχοι. ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ, καθήμενοι, καὶ βαδίζοντες κατὰ συμπλέγματα, συνομιλοῦσι.

ΣΤΡΑΤ. Α'. Ἒ πῶς βλέπετε τὰ πράγματα; Ὀλίγον μοὶ μυρίζουσι.

ΣΤΡΑΤ. Β'. Κ' ἐμοὶ οὐχὶ ὀλιγώτερον.

ΣΤΡΑΤ. Γ'. Αἱ ζωοτροφίαι σχεδὸν ἐξέλιπον, καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ, ὅστις διαιτᾶται ὡς ἁπλοῦς στρατιώτης, διένειμεν εἰς ἡμᾶς τὰς μερίδας τῶν Κομήτων, πρὸς μεγάλην αὐτῶν δυσαρέσκειαν, αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου τούτου τῆς Ἀσσυρίας πίπτουσιν ἐφ' ἡμῶν ὡς μόλυβδος ἀναλελυμένος, καὶ ἡ Γορδυηνὴ ἐστὶν ἀκόμη μακράν.

ΣΤΡΑΤ. Δ'. Καὶ τὸ χείριστον ὁ ἐχθρὸς πρὸ μιᾶς ἤδη ἑβδομάδος οὐδὲ φαίνεται.

ΣΤΡΑΤ. Β'. Ἡ ἀπραξία αὕτη καταστρέφει ἡμᾶς.

ΣΤΡΑΤ. Α'. Ἅμα ἠρχίσαμεν ὀπισθοχωροῦντες, οἱ Πέρσαι, οἵτινες ἐδραπέτευον πρὸ ἡμῶν, προσέβαλον ἡμᾶς ἐκ τῶν νώτων. Τοῦτο ἤλπιζε καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ, γνωρίζων ὅτι οὐδὲν ἀναζωπυρεῖ τὸν στρατιώτην, ὡς αἱ μάχαι, καὶ νίκαι. Καί, τῳόντι, ἐνικήσαμεν τὴν 17ην τῶν Καλανδῶν τοῦ Ἰουλίου, ἐνικήσαμεν εἶτα νίκην λαμπρὰν ᾧδε εἰς τὰ Μάραγκα. Δύο ἔτι τοιαῦται μάχαι, καὶ ὁ ἐχθρὸς κατεστρέφετο. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς φαίνεται ἐνόησε τοῦτο, κ' ἔκτοτε ἀποφεύγει ἡμᾶς πάλιν, ὡς ἀναμένων ἵν' ἀποθάνωμεν πάντες τῆς πείνης.

ΣΤΡΑΤ. Δ'. Ὁπωσδήποτε ἐταπεινώσαμεν τοῦ βαρβάρου τὴν αὐθάδη ὀφρύν.

ΣΤΡΑΤ. Β'. Ὁ φοβερὸς Σαπώρ, ὅστις πρὸ μικροῦ ἠπείλει αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἤδη τρέμει ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀρχῆς.

ΣΤΡΑΤ. Γ'. Ἀφότου εἰσεβάλομεν εἰς τὴν Ἀσίαν τρώγει κατὰ γῆς, καὶ ῥίπτει αἰθάλην ἐπὶ τῆς κόμης αὐτοῦ.

ΣΤΡΑΤ. Α'. Οὐδὲ τρέμει μόνος αὐτός. Ὁ φόβος, ὃν ἐνέπνευσε παντοῦ ὁ Ἰουλιανός, ἐστὶν ἀπερίγραπτος, καὶ οἱ Πέρσαι, παριστῶντες τὸν ῥαγδαῖον κατακτητὴν τῆς ἀπε-

ράντου αὐτῶν χώρας, ζωγραφίζουσι κεραυνόν, ἢ λέοντα πυρίπνουν.

ΣΤΡΑΤ. Β'. Ἴσως εἶχεν ἄδικον ὁ Αὐτοκράτωρ ὑποχωρῶν. Ὡς κατέκτησε, σχεδὸν ἀναιμωτεί, τὴν Μεσοποταμίαν πᾶσαν, ἐπιμένων, ἠδύνατο καταχτῆσαι καὶ τὴν λοιπὴν Ἀσίαν.

ΣΤΡΑΤ Δ'. Ναί, εἰς τοὺς Πέρσας οὐδὲν ἔμενε τότε, πλὴν τῆς ἀπαύστου φυγῆς πρὸ ἡμῶν, ὡς ἄχρι τοῦδε, ἢ τῆς καταστροφῆς, ἂν ἀνθίσταντο.

ΣΤΡΑΤ. Α'. Καλῶς λέγετε, πλήν, ὡς γνωρίζετε, ὁ Σαπὼρ κατέφυγε τέλος εἰς τὸ ἔσχατον τῶν βαρβάρων μέσον, τὴν ἐρήμωσιν, καὶ τὴν δήωσιν.

ΣΤΡΑΤ. Γ'. Ναί, ἐνόσῳ ἠκολούθει ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου ὁ λαμπρὸς ἡμῶν στόλος, πλήρης ζωοτροφιῶν, ἐνόσῳ ὁ στρατὸς ἡμῶν προὐχώρει διὰ καταφύτων πεδιάδων, καὶ ἀγρῶν, ἀναμενόντων τοὺς θεριστάς, ὅλα ἔβαινον ἄριστα, καὶ τὰ ζῶα, καὶ οἱ ἄνδρες ἦσαν πλήρεις προθυμίας· ἀλλ' ὅταν ὁ Σαπώρ, εἶδεν ὅτι, ἐὰν ἐκάμπτομεν τὰ ὄρη, καὶ εἰσεβάλομεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Γάνδου, ἦν κατεστραμμένος, ἤρχισε πάντα πρὸ ἡμῶν πυρπολῶν, καὶ καταστρέφων. Τί ἠδύνατο τότε ὁ Αὐτοκράτωρ;

ΣΤΡΑΤ. Α'. Εἶδεν ὅτι αἱ ζωοτροφίαι ἡμῶν μόλις ἐξήρκουν διὰ τὰ Σοῦσα, κ' ἐπανέκαμψεν ὅσον τάχιον εἰς Γορδυηνήν.

ΣΤΡΑΤ. Γ'. Κ' ἐποίησεν ἄριστα. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀήττητοι στρατοὶ ἐνίοτε καταβάλλονται, ὅταν ἴδωσι πανταχόθεν αὐτοὺς περιβάλλοντα πύρινα τείχη, καὶ εἰσὶ καταδεδικασμένοι εἰς τὸ λιμώττειν ἐντὸς αὐτῶν. Λησμονεῖτε τί ὑπέστημεν;

ΣΤΡΑΤ. Β'. Ἔχεις δίκαιον. Ἦν ἀπαραίτητον, πλὴν τί ἁμαρτία!

ΣΤΡΑΤ. Δ'. Πόσον λαμπρὰ ἦν ἡ ἐκστρατεία ἡμῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

ΣΤΡΑΤ. Β'. Ἀληθὴς στρατιωτικὸς περίπατος, ὃν ἐποίκιλλον ἀψιμαχίαι τινές, καὶ μικραὶ πολιορκίαι.

ΣΤΡΑΤ. Δ'. Καὶ ὅμως ἀνεκτήθη ἡ Μεσοποταμία ὅλη.

ΣΤΡΑΤ. Β'. Οὐδὲ μία ἔμεινε πόλις ἀνάλωτος, οὐδὲ μία φρουρὰ ἀκατάβλητος.

ΣΤΡΑΤ. Α'. Τῆς Μασγουμαλινῆς μόνης ἡ πολιορκία ἦν σπουδαία.

ΣΤΡΑΤ. Β'. Ναί, καὶ λαμπρὰ ἡ ἐκπόρθησις.

ΣΤΡΑΤ. Γ'. Καὶ ἡ διάβασις τοῦ Τίγριδος, παρὰ τὴν Κτησιφῶντα, ἐστὶ περίδοξον κατόρθωμα. Ἐγὼ ἔτυχον ἐκεῖ. Ἡ ἀπέραντος μητρόπολις ἔβριθε στρατευμάτων, καὶ μυριάδες Περσῶν παρεφύλαττον εἰς ἀμφοτέρας τὰς ὄχθας, ἀλλ' οὐδὲν ἐπτόησε τὸν Αὐτοκράτορα. Ἔσκαψε διώρυγα ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου μέχρι τοῦ Τίγριδος, καθεῖλξε τὰ πλοῖα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ποταμοῦ εἰς τὸν ἕτερον, κ' ἐν μιᾷ νυκτὶ διεβίβασε τὸν στρατὸν εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην ὑπ' αὐτὰ τὰ τείχη τῆς πόλεως. Ἀλλ' ὁποία νύξ! Τὴν ἄλλην αὐγὴν μόνα τὰ λείψανα τῶν Περσικῶν λεγεώνων ἀπέμειναν, ἵνα καταφύγωσι πάλιν εἰς τὴν Κτησιφῶντα, ἢ δραπετεύσωσι πρὸς τὴν Σουσιανήν.

ΣΤΡΑΤ. Δ'. Ὁ Προκόπιος, ὁ λαομισὴς προδότης τὰ πάντα κατέστρεψε.

ΣΤΡΑΤ. Α'. Τῳόντι. Ἄν, συνενωθεὶς μετὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀρμενίας, ὡς διέταξεν αὐτὸν ὁ Αὐτοκράτωρ, κατέφθανεν εἰς βοήθειαν ἡμῶν, πρὶν εἰσδύσωμεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας, τίς οἶδε ποῦ ἤθελον κυματίζειν ἤδη αἱ τροπαιοῦχοι ἡμῶν σημαῖαι!

ΣΤΡΑΤ. Β'. Ναί, ἴσως εἰς τὰς Ἰνδίας. Ἀλλ' ἐκεῖνος

ἔμενε πάντοτε εἰς τὴν Νίσιβιν, ἐνῷ ἡμεῖς ἐσπαταλῶμεν καὶ καιρόν, καὶ κόπους, ὁδεύοντες εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, καὶ τὰ πλοῖα ἐπὶ τοῦ Τίγριδος καθέλκοντες. Ἦσαν σκληραὶ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι.

ΣΤΡΑΤ. Γ'. Τόσον σκληραί, ὥστε πάντες ἐχάρημεν ὅταν ὁ Αὐτοκράτωρ, βαρυνθεὶς τέλος, ἔκαυσε τὸν στόλον, κ' ἐβυθίσθη μόνος εἰς τὴν Σουσιανήν, πρὸς καταδίωξιν τοῦ Σαπώρ. Τίς ἐμάντευε τότε τὰ ἤδη συμβαίνοντα;

ΣΤΡΑΤ. Δ'. Μὴ ἀπελπίζεσθε! Ἐνόσῳ ἔχομεν ἐπὶ κεφαλῆς ἡμῶν τὸν Αὐτοκράτορα, οὐδὲν φοβούμεθα.

ΣΤΡΑΤ. Α'. Καλῶς λέγεις, καὶ ἀπίστευτα εἰσὶ τῳόντι καὶ ὅσα μέχρι τοῦδε διεπράξαμεν.

ΣΤΡΑΤ. Β'. Τ' ἀνατολικὰ σύνορα ἐξησφαλίσθησαν.

ΣΤΡΑΤ. Γ. Οἱ χείριστοι τοῦ Κράτους ἐχθροὶ ἐδαμάσθησαν.

ΣΤΡΑΤ. Δ'. Ἡ Ῥώμη ἀνέκτησεν ὅ,τι κατεῖχεν εἰς τὰς λαμπροτέρας αὐτῆς ἡμέρας.

ΣΤΡΑΤ. Α'. Ναί, πλὴν ὁ Αὐτοκράτωρ οὐδόλως ἀρκεῖται εἰς ταῦτα. Ἦλθεν ἵν' ἀποδώσῃ τῷ Σαπὼρ τὰ ἴσα, εἰσχωρῶν εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν τοῦ Κράτους αὐτοῦ, ἵνα καταλάβῃ αὖθις ὅσα ἐκέκτηντο ποτὲ οἱ Σελευκίδαι, καὶ τείνῃ τὴν Βασιλικὴν αὐτοῦ χεῖρα ἀρωγὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας Πρίγκηπας τοῦ Ἰνδοῦ.

ΣΤΡΑΤ. Β'. Εἰς τὸν Αὐτοκράτορα οὐδὲν ἀδύνατον.

ΣΤΡΑΤ. Γ'. Κ' ἐγὼ τοῦτο νομίζω. Εὔχομαι μόνον τὸ πέρας τῆς ἀπραξίας ταύτης, διότι ἐστὶ καταστρεπτικὸν δι' ἡμᾶς.

ΣΤΡΑΤ. Δ'. Μὴ φοβοῦ. Ὁ Αὐτοκράτωρ εὑρήσει τρόπον ἵνα σώσῃ ἡμᾶς. Περιποιεῖται τοὺς στρατιώτας ὡς ἴσους, καὶ ἡ τέχνη, μεθ' ἧς φροντίζει περὶ τῶν ἀναγκῶν ἀπειραρίθμου στρατοῦ, ἐστὶν ἀληθῶς θαυμασία. (Ἠχοῦσι σάλπιγγες).

Πλὴν ἰδοὺ ἡ ἀνάκλησις. Σπεύσωμεν. (Ἀπέρχονται οἱ στρατιῶται. Μένει μικρὸν κενὴ ἡ σκηνή, καὶ εἶτα εἰσέρχεται ὁ Μαϊούμας, μετὰ τοῦ Λυσικράτους).

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ. ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

ΜΑΙΟΥΜΑΣ. Ἰδοὺ ἐφθάσαμεν τέλος, καὶ εἰσέδυμεν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἄχρι τοῦδε καλῶς, ἀλλά, μὰ τὴν κέρκον τοῦ διαβόλου, οὐχὶ ἄνευ κόπου. Τὴν διάσχισιν τῆς Ἀσίας ὅλης, τὸ θέρος, καὶ μετὰ τοιούτου συντρόφου, οὐδ' εἰς τὸν χείριστον ἐχθρόν μου εὔχομαι. Τὰς πρώτας ἡμέρας, ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν, μοὶ ἐπετίθετο, καὶ μέχρις οὗ μὲ συνεθίσῃ, εἶδον, καὶ ἔπαθον. Τότε τοὐλάχιστον ἦν σελήνη, κολοκύνθιον πρώτης τάξεως, ἀλλ' ἔφεγγε, κ' ἐπεριπατοῦμεν τὴν νύκτα. Μετ' ὀλίγον ὅμως, ἀφοῦ παρῆλθε, σκότος ἐξώτατον, καὶ τὴν ἡμέραν φλόγες κολάσεως. Ὁ ἥλιος ᾧδε οὐδεμίαν ἔχει διάκρισιν. Ἀλλ' ὑπομονὴ τέλος, ἀφοῦ ἐφθάσαμεν. (Τῷ Λυσικράτῃ). Ἔ, φίλε μου, μ' ἐννοεῖς σύ; Ἐφθάσαμεν. Μάλιστα· πέραν βρέχει. Ὡραίας συνομιλίας εἴχομεν ὁμοῦ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὁδοιπορίας. Παρ' ὀλίγον παρεφρόνουν κ' ἐγώ. Ἦ βωβὸς ὡς ἰχθύς, ἢ τοῦ διαβόλου ἀνεμόμυλος. Ὅ,τι θέλεις ἔλεγε. Ἐνθυμῆσαι, ἀγάπη μου; Οὐχί; Σὲ πιστεύω. Ἓν μόνον σὺ ἐννοεῖς. Ἅμ' ἀκούσῃς «Ἰουλιανὸς» (Ὁ Λυσικράτης στρέφεται βιαίως) εὐθὺς συνέρχεσαι. Τί ἔλεγον; Ἔ, ψυχή μου, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ μέρος, ὅπου κρύπτεται ὁ Ἰουλιανός. Βλέπεις ἐκείνην ἐκεῖ τὴν σκηνήν. Ἐστὶν ἡ Αὐτοκρατορικὴ σκηνή. Ἐκεῖ μένει ὁ Πρίγκηψ, ὁ φονεύσας τὴν Ἕλλην σου.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. Ἐκεῖ, ἐκεῖ; (Ἐφορμᾷ. Ὁ Μαϊούμας κρατεῖ αὐτόν).

ΜΑΙΟΥΜΑΣ. Διόλου, εὐγενέστατε, διόλου. Ἴδε ἀνυπομονησίαν. Οὐδὲ κόκκος σοὶ ἔμεινε γνώσεως, ἢ ἐπεθύμησας τὸν ἀνασκολοπισμόν. Ἴσως εἰς τοὺς παράφρονας ἀρέσκει αὕτη ἡ διασκέδασις, ἀλλ' εἰς ἐμὲ οὐδαμῶς. Ἀκούεις; Πλὴν ποῦ ἐννοεῖς σὺ ταῦτα πάντα. Ἄκουσον, Λυσίκρατες, φίλε μου. Κρύψου ἐκεῖ ὄπισθεν τῶν βράχων ἐκείνων, καὶ μεῖνον ἀκίνητος. Ἄλλως τε κ' ἐγὼ ἔσομαι πλησίον. Ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐξερχόμενος τῆς σκηνῆς αὐτοῦ, ἐκεῖθεν παρελεύσεται. Ἔχεις τὸ ἀκόντιόν σου, καὶ πράττεις τότε ὅ,τι ὁ θεὸς σὲ φωτίσει. Ἐγὼ οὐδὲν σὲ συμβουλεύω. Ἐννοεῖς. Ἀπ' ἐναντίας, ἐγὼ φρονῶ ὅτι ὁ φόνος ἐστὶ κακούργημα, κακούργημα ἀποτρόπαιον. Μάλιστα, Κύριε Λυσίκρατες, αὕτη ἡ γνώμη μου, μὴ παρεξηγώμεθα. Πλὴν βλέπω ἐρχομένους πρὸς ἡμᾶς στρατιώτας. Σπεῦσον, κρυβῶμεν! (Κρύπτονται ὄπισθεν τῶν βράχων).

ΣΚΗΝΗ Η'.

ΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ Α'. Β'. Γ'. καὶ ἕτεροι. Ἀργότερον ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ Δ'. ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, ΘΕΟΓΝΙΣ, ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ, κτλ.

ΣΤΡΑΤ. Α'. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἦν σήμερον πλέον τοῦ συνήθους καταβεβλημένος.

ΣΤΡΑΤ. Β'. Ἀφότου συνέβη τὸ δυστύχημα ἐκεῖνο εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐντελῶς μετεβλήθη.

ΣΤΡΑΤ. Γ'. Ἡ ἄλλοτε φυσικὴ αὐτοῦ δραστηριότης ἐστὶν ἤδη πυρετώδης, καὶ ἀνώμαλος.

ΣΤΡΑΤ. Β'. Σήμερον ἤκουσα αὐτὸν παραπονούμενον πικρῶς εἰς τὸν Κόμητα Θέογνιν διὰ τὴν τακτικὴν τῶν

ἐχθρῶν. Ἤλπιζεν, ἔλεγε, μεγάλας μάχας, καὶ τὴν μέθην, ἣν φέρουσιν, ἐνῷ ἤδη καταδικάζεται εἰς μακρὰς στρατοπεδεύσεις, καὶ εἰς τὴν ἀνίαν αἰωνίου προσδοκίας.

ΣΤΡΑΤ. Α΄. Ἡ ἡμερησία διάταξις καὶ σήμερον οὐδόλως διαφέρει τῶν προηγουμένων.

ΣΤΡΑΤ. Β΄. Οὐδόλως. Ὁ Αὐτοκράτωρ θεωρεῖ ἐπικίνδυνον τὴν διάβασιν τῶν ὀρέων, πρὶν κατανικηθῶσιν οἱ βάρβαροι.

ΣΤΡΑΤ. Γ΄. Καὶ ποιεῖ καλῶς. Εἰς τὰ στενὰ ἐκεῖνα, ὡς εἰς παγίδα, οἱ δειλοὶ Πέρσαι ἀναμένουσι βεβαίως τὸ θῦμα.

ΣΤΡΑΤ. Α΄. Ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ ὑπομονὴ αὐτῶν ἔχει ὅρια. (Εἰσέρχονται δρομαῖοι Στρατιώτης Δ΄. καὶ ἄλλοι).

ΣΤΡΑΤ. Δ΄. Εἰς τὰ ὅπλα! Εἰς τὰ ὅπλα! Οἱ ἐχθροὶ προσέβαλον τὰ χαρακώματα! Οἱ ἐχθροὶ περιεκύκλωσαν ἡμᾶς, εἰς τὰ ὅπλα! (Οἱ στρατιῶται ὁπλίζονται ἐσπευσμένως. Σαλπισμοί, σύγχυσις. Ὁ Ἰουλιανὸς ἄοπλος, ὁ Θέογνις, καὶ ἄλλοι ἀξιωματικοί, ἐξέρχονται τῆς Αὐτοκρατορικῆς σκηνῆς, καὶ προστρέχουσι).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ. Τί τρέχει; Τί συνέβη;

ΣΤΡΑΤ. Δ΄. Οἱ ἐχθροὶ προσέβαλον τὰ χαρακώματα. Ἡ ἔφοδος ἐστὶ γενική.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ. Τέλος πάντων! Ἀκολουθεῖτέ με! (Ἁρπάζει τὸ ξίφος, καὶ τὴν ἀσπίδα στρατιώτου, κ' ἐξορμᾷ. Οἱ στρατιῶται βαθμηδὸν ἀκολουθοῦσιν αὐτόν. Ἀκούεται ὁ θόρυβος τῆς μάχης. Μεμακρυσμένοι σαλπισμοί. Στίφοι στρατιωτῶν διέρχονται κατὰ καιροὺς τὴν σκηνήν, εἰσκομίζονται τραυματίαι, εἰσέρχονται κατ' ἐναντίας διευθύνσεις οἱ Στρατ. Α΄. καὶ Β΄. καὶ συναντῶνται).

ΣΤΡΑΤ. Α΄. Τί νέα ἐκ τοῦ μέρους ὑμῶν;

ΣΤΡΑΤ. Β΄. Οὐχὶ τόσον εὐάρεστα. Ἡ πρώτη τάξις ἐνέδωκεν ὑπὸ τὴν ὁρμὴν τῶν πολεμίων.

ΣΤΡΑΤ. Α΄. Ἐνέδωκε;

ΣΤΡΑΤ. Β'. Ναί, ὁ φοβερὸς τῶν ἐφορμώντων χείμαῤῥος διέσπασεν αὐτήν, καὶ ὀπισθοχώρησεν, ἀλλ' ἤδη συνεσπειρώθη πάλιν, καὶ μάχεται γενναίως. Τί πράττουσιν εἰς τὰ δεξιά;

ΣΤΡΑΤ. Β'. Μάχονται πεισματωδῶς, ἀλλ' ἔχουσιν ἀνάγκην ἐπικουρίας. Σπεύδω ἵνα εἰδοποιήσω. (Ἐξέρχονται, καὶ μετ' ὀλίγον εἰσέρχονται ἑκατέρωθεν Στρατιῶται, ἐν οἷς καὶ οἱ Γ'. καὶ Δ'.).

ΣΤΡΑΤ. Γ'. Τί ἀκούω; Ἡ δεξιὰ πτέρυξ ἐτράπη εἰς φυγήν;

ΣΤΡΑΤ. Δ'. Ναί, πρὸς στιγμήν, ἀλλὰ τότε κατέφθασεν ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ ἡ θέα αὐτοῦ ἐνεψύχωσε τοὺς στρατιώτας. Ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν τεθείς, ἐπέπεσεν αὖθις κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἔτρεψε τότε αὐτὸς ἐκείνους.

ΣΤΡΑΤ. Γ'. Ἀγαθῇ τύχῃ!

ΣΤΡΑΤ. Δ'. Ὁ Αὐτοκράτωρ μάχεται ὡς λέων, ἀλλὰ μάχεται ἀσκεπής.

ΣΤΡΑΤ. Γ'. Ἀσκεπής; Τί ἀπερισκεψία!

ΣΤΡΑΤ. Δ'. Οὐδὲ θώρακα φέρει, οὐδὲ περικεφαλαίαν. Μάτην πάντες συνιστῶσιν αὐτῷ προσοχήν, ἀδιαφορεῖ.

ΣΤΡΑΤ. Γ'. Ἡ Ἀθηνᾶ μετ' αὐτοῦ. (Ἐξέρχονται, καὶ εἰσέρχονται αὖθις οἱ Στρατιῶται Α'. καὶ Β'.)

ΣΤΡΑΤ. Α'. Ποῦ τρέχεις; Τίς ὁ θόρυβος ἐκεῖ κάτω;

ΣΤΡΑΤ. Β'. Οἱ Πέρσαι προσέβαλον τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα ὅπου εὑρισκόμην, καὶ ἥτις ἐπὶ μικρὸν ἐκλονίσθη. Αἱ κραυγαί, καὶ ἡ ὀσμὴ τῶν ἐλεφάντων ἐφόβισαν τοὺς ἵππους, καὶ οἱ Πέρσαι ὠφελήθησαν τῆς μικρᾶς ταύτης ὑπεροχῆς, ἵνα ῥίψωσι καθ' ἡμῶν ἀληθὲς νέφος βελῶν, καὶ ἀκοντίων. Ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ ἔφθασε τότε μετὰ τῶν ἱπποτοξοτῶν, καὶ ῥιφθεὶς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ὄπισθεν, ἤρχισε κατακερματίζων τοὺς ἄνδρας, καὶ κόπτων τῶν ἐλεφάντων τοὺς

τένοντας. Ἐφορμήσαμεν δὲ πάλιν καὶ ἡμεῖς ἐκ τῶν ἔμπροσθεν, καὶ οἱ κατάφρακτοι ἐτράπησαν τότε εἰς οἰκτρὰν φυγήν. Ἄνδρες, καὶ ζῶα, πάντες ὑπὸ πανικοῦ κατελήφθησαν φόβου, καὶ οἱ ἐλέφαντες, δραπετεύοντες, προὐξένησαν φοβερὰν ζημίαν. (Εἰσορμῶσι Στρατ. Γ'. καὶ Δ'. καὶ πολλοὶ ἕτεροι).

ΣΤΡΑΤ. Γ'. Νίκη! Νίκη! Οἱ ἐχθροὶ πανταχοῦ κατετροπώθησαν, πανταχοῦ φεύγουσι. Ἡ ἐπιτυχία ἐστὶ βεβαία.

ΣΤΡΑΤ. Δ'. Χάρις τῷ Αὐτοκράτορι. Ἦν πανταχοῦ παρών. Ὅπου ἔβλεπε κίνδυνον, αὐτὸς ἔσπευδε πρῶτος, καὶ διὰ τοῦ λόγου, καὶ παραδείγματος ἀνεψύχου τοὺς ἄνδρας. Ὅπου ἡ μάχη σφοδροτέρα, ἦν αὐτὸς εἰς τὸ μέσον, καὶ ταῦτα πάντα ἄνευ θώρακος. Ὁποία ἀφροσύνη. Ἐκτίθεται παντὸς ἄλλου πλειότερον, καὶ ὁρμᾶ γυμνὸς εἰς τὴν μάχην. Ἰδοὺ αὐτός. (Εἰσέρχεται δρομαῖος ὁ Ἰουλιανός, μετὰ τοῦ Θεόγνιδος, καὶ ἄλλων ἀξιωματικῶν. Οἱ στρατιῶται κρούουσι τὰ ξίφη ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, καὶ ἀλαλάζουσι).

ΤΙΝΕΣ. Ζήτω ὁ Αὐτοκράτωρ!

ΕΤΕΡΟΙ. Ζήτω ὁ Καταχτητὴς τῆς Ἀσίας!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ. Τί μένετε; Τί μένετε; Ἐμπρός! Οἱ ἐχθροὶ εἰσὶν ἀκόμη πλησίον. Καταδιώξωμεν αὐτούς· συλλάβωμεν μυριάδας αἰχμαλώτων. Ὦ Ἀλέξανδρε, ἔχω κ' ἐγὼ ἤδη τὰ Γαυγάμηλά μου.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ, (εἰσερχόμενος). Βασιλεῦ, ὁποία ἀφροσύνη! Σὲ ἠκολούθουν καθ' ὅλην τὴν μάχην. Λάβε τὴν περικεφαλαίαν, καὶ τὸν θώρακά σου. Μὴ προκαλῇς τὴν μοῖραν. Σκέφθητι ὅτι φέρεις εἰς τοὺς ὤμους τὴν τύχην τῆς ὑφηλίου, καὶ ὅτι, σοῦ πίπτοντος, τὸ πᾶν καταστρέφεται.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ. Μὴ φοβοῦ, Ὀρειβάσιε. Οἱ οἰωνοὶ μοὶ ὥρισαν τὴν Φρυγίαν ὡς τέρμα, καὶ ἡ Φρυγία ἐστὶν ἀκόμη μα-

χράν. Οὐδένα διατρέχω κίνδυνον. Ἐμπρός, ἐμπρός! Ἀκολουθεῖτε με! Ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς. (Ἀκόντιον βυθίζεται αἴφνης εἰς τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ πλευράν). Τί τοῦτο; Ἐχθροὶ ἐνταῦθα οὐχ ὑπάρχουσι. (Ζητεῖ ἀποσῦραι τὸ ἀκόντιον, κλονίζεται, καὶ λαμβάνων ἐκ τῆς πληγῆς αἷμα, ῥίπτει αὐτὸ πρὸς τὸν οὐρανόν, φωνῶν). Νενίκηκας, ὦ Ναζωραῖε! (Πίπτει. Ὁ Ὀρειβάσιος, καὶ ὁ Θέογνις σπεύδουσι, καὶ ὑποστηρίζουσιν αὐτόν).

ΘΕΟΓΝΙΣ. Ὦ! Θεοί!

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ. Υἱέ μου, υἱέ μου, ἐπληγώθης;

ΠΟΛΛΟΙ. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπληγώθη. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐφονεύθη! (Προστρέχουσι πανταχόθεν στρατιῶται. Πολὺς θόρυβος, καὶ σύγχυσις).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ. Φέρετέ με εἰς τὴν σκηνήν μου. (Θέτουσιν αὐτὸν ἐπὶ ἀσπίδος, καὶ φέρουσιν ἀσκεπεῖς εἰς τὴν σκηνήν. Τὸ πλῆθος γονυκλιτεῖ. Πίπτει τὸ διασκήνιον).

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Αὐτοκρατορικῆς σκηνῆς. Ὁ ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, τετραυματισμένος, κατάκειται ἐπὶ δέρματος πάνθηρος. ΜΑΞΙΜΟΣ, ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ, ΘΕΟΓΝΙΣ, ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ, οἱ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ, καὶ ἄλλοι ἵστανται, ἢ κάθηνται πέριξ, καὶ κλαίουσι. ΓΥΝΗ ΜΑΞΙΜΟΥ παρὰ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Εἶτα ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ, καὶ ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τί ἔχετε; Οἱ θρῆνοι τί σημαίνουσι;
Δακρύοντες ὡς κόραι οὐκ αἰσχύνεσθε,
διότι ἐπληγώθην ἐλαφρῶς; Μικρὸν
τὸ πρᾶγμα, ἐν πολέμῳ φυσικώτατον.
Θαῤῥεῖτε, φίλοι. Δότε μοι τὰ ὅπλα μου,

καὶ φέρετε τὸν ἵππον. Τὸ ἀκόντιον
ἐξήχθη ἤδη, κ' ἐπεδέθη ἡ πληγή,
ἣν ὡς σπουδαίαν πρὸς στιγμὴν ἐξέλαβον.
Εἰς τὸ πεδίον σπεύσω αὖθις· ὁ ἀγὼν
ὑφίσταται ἀκόμη. Ἔφιππος ὁρμῶν
καθοδηγήσω τοὺς διώκοντας. Πλὴν πῶς,
τί τρέχει φίλοι, οὐ μὲ ὑπακούετε;
Τὰ ὅπλα δότε!

(Διδοῦσιν αὐτῷ τὰ ὅπλα,
ἀλλ' ἐνῷ περιβάλλεται αὐτά, κλονίζεται, καὶ καταπίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας
τῶν περὶ αὐτόν).

Τί σημαίνει τοῦτο; Πῶς;
Μὴ ἤγγικεν ἡ λύσις; Καὶ ὁ Μάξιμος
δακρύει βλέπω. Εἶπον πλὴν οἱ οἰωνοὶ
εἰς πόλιν τῆς Φρυγίας ὅτι πέπρωται
τοῦ βίου μου τὸ τέλος. Ἠπατήθησαν,
ὡς πράττοντες φιλοῦσι τόσον; Τ' ὄνομα
τοῦ μέρους τούτου ποῖον.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Βασιλεῦ, αὐτὸ
καλοῦσι, φεῦ, Φρυγίαν οἱ ἐγχώριοι.

(Θεία χαρά, καὶ γαλήνη διαφωτίζει εἰς τὰς λέξεις ταύτας
τὸ πρόσωπον τοῦ Αὐτοκράτορος).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ὦ ἀληθῶς; Ἡ ὥρα τοίνυν ἔφθασε
ἡ ποθητή, ἡ ὥρα τῆς λυτρώσεως;
Εὐλογημένοι ὦσιν οἱ θεοί, κ' ὑμεῖς
συγχαίροντες τὰς χεῖρας πάντες δότε μοι.

Τῆς γῆς ἐκφεύγω τῶν δακρύων, καὶ δεινῶν.
Ἐλευθεροῦται τοῦ χοός, καὶ εἰς μηδὲν
τὸ πνεῦμά μου, καὶ αὖθις, διαλύεται.
Ἐνταῦθα τις ἐφόσον ἀγωνίζηται,
ἐφόσον τὸ καθῆκον ἀπαιτῇ αὐτόν,
Ἂν καταλίπῃ τὴν ζωήν, λειποτακτεῖ,
καὶ τὴν εἰρήνην τῆς αἰωνιότητος
ποθήσῃ, ἀλλ' ὁπόταν οἱ Θεοὶ αὐτοῦ
συντρίψωσι τὰς πέδας, ἀνταμείβουσιν
αὐτόν, λυτροῦσι, κ' ἐλευθέρως δύναται
τὸ δῶρον προσδεχθῆναι τὸ πολύτιμον.
Ὦ, μὴ θρηνεῖτε, μὴ θρηνεῖτε! Οἱ σοφοί,
οἱ ἐννοοῦντες, ἀγαπῶντες με ὑμεῖς.
Φθονήσατέ με μᾶλλον, ἀπερχόμενον
τῆς ἐπιγείου ταύτης ἀθλιότητος,
ὦ φίλοι.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Οὐ θρηνοῦμεν, Ἄναξ, μόνον σέ,
ἡμᾶς θρηνοῦμεν τοὺς ὀπίσω μένοντας,
τοὺς σοῦ χωριζομένους. Πᾶσαν κλαίομεν
τὴν οἰκουμένην.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Οἴμοι, Ὀρειβάσιε,
ὁ χωρισμὸς τωόντι ἀποτρόπαιος,
καὶ τοῦτο τοῦ θανάτου τὸ ἀπαίσιον.
Ἀλλ' ὅσον πλησιάζω πρὸς τὸ ἄγνωστον,
φωτοβολεῖ ἠρέμα, και λαμπρύνεται.
Τίς οἶδε τί καλύπτει κάτω τῶν πυκνῶν

αὐτοῦ πτυχῶν, τίς οἶδεν, ὡς πιστεύουσι
τοσοῦτοι, κόσμος ἂν ἀνώτερος οὐδεὶς
ὑφίσταταί που.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Τούτου ἀληθεύοντος,
εὐεργεσία ποθητὴ ὁ θάνατος,
καὶ φιλαργύρως ταύτας ἐδαψίλευσεν
ἡ εἱμαρμένη.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τὴν ἐλπίδα ἔδωκε,
πολλῆς αὐτῆς κακίας ἀντιφάρμακον.

(Εἰσέρχεται ὁ ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ, τετραυματισμένος, καὶ βασταζόμενος, καὶ γονατίζει πρὸ τῆς κοίτης τοῦ Ἰουλιανοῦ).

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Ὦ Αὐτοκράτορ, τί φρικτὸν δυστύχημα!
Ἐπὶ στιγμὴν τὸν κόσμον εὐνοήσαντες,
ὠργίσθησαν καὶ πάλιν οἱ Ὀλύμπιοι.
Σοῦ ἄνευ, οἴμοι, τί ἀποβησόμεθα;
Ἡμᾶς ἀφίῃς εἰς τὴν κρίσιμον στιγμήν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τῇ μοίρᾳ οὕτως ἔδοξε, Σαλούστιε.

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Ἐν τῇ σκηνῇ μου κατεκείμην, πληγωθείς,
ὁπόταν αἴφνης εἰς τὸ οὖς μου ἤχησεν
ἡ ἀπευκταία εἴδησις, κ᾽ ἐπέμεινα

πρὸς σὲ ἀμέσως ἵνα μὲ κομίσωσι.
Τὸ ὕστατόν σοι ὅπως εἴπω « χαῖρε », φεῦ,
ὁ δοῦλος ἦλθον, Βασιλεῦ, ὁ ταπεινός,
ὁ φίλος ὁ ἀρχαῖος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἔπραξας καλῶς.
Σ' εὐχαριστῶ. Τοὺς φίλους ὄντως ἤθελον
ἰδεῖν, πρὶν ἢ ἀπέλθω, πάντας τῶν καλῶν,
νεανικῶν μου χρόνων. Ἐτελείωσε
τὸ ἐπὶ γῆς καθῆκον, ὦ Σαλούστιε,
καὶ ἤδη σπεύδω εἰς ἀπόλαυσιν, καμών,
τῆς αἰωνίας ἠρεμίας.

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Βασιλεῦ,
τὸ ἐπὶ γῆς καθῆκον, φεῦ, οὐκ ἔληξε·
ἡμιτελὲς τὸ ἔργον ἐγκατέλιπες,
καί, σοῦ ἀπόντος, αὖθις ἀπολέσομεν
πᾶν ὅ,τι ἐκερδίσθη.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τὰς ἐσχάτας μου
μὴ ὥρας μοὶ πικραίνῃς. Ἀναλλοίωτοι
τῆς μοίρας αἱ θελήσεις, καὶ οὐ δύναμαι,
ἀφοῦ μὲ προσκαλοῦσιν οἱ Θεοί, αὐτοῖς
νῦν ἀπειθῆσαι. Ὅ,τι ἦν μοι δυνατόν,
ἐνόσῳ ἔζων ἐπὶ γῆς, ἐποίησα.
Τὸ ἔργον ἤδη ἄλλος τὸ ἡμιτελὲς
συντελεσάτω.

(Ἀκούεται μακρόθεν ἡ βοὴ τῆς μάχης, σαλπισμοὶ κτλ.)

Πλὴν ἠχεῖ ὁ θούριος.
Ἡ μάχη ἔτι διαρκεῖ. Τὴν νίκην κἂν,
πρὶν τελευτήσω, εὐτυχὴς, ἂν ἐντελῆ
ἀκούσω, κ' ἐπιθέσω, ὡς σφραγῖδά μου,
ἐπὶ τοῦ ὅλου ἔργου. Πόσον ἔμεινας,
Σαλούστιε, σὺ χρόνον μετ' ἐμέ;

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ.

Λεπτὰ
ὀλίγα ἐπληγώθην πρὶν μὲ φέρωσι
πρὸς σέ. Οἱ Πέρσαι ἔτι τότε πολλαχοῦ
ἀνθίσταντο γενναίως.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ,

(πρὸς τὸν Θέογνιν, καὶ ἑτέρους ἀξιωματικούς).

Καταπαῦσαι νῦν,
τοῖς στρατιώταις, σπεύσαντες, κελεύσατε,
τὴν δίωξιν, καὶ πάντας τοὺς ἐμμένοντας
κατατροπῶσαι, κλείσαντες τὴν φάλαγγα.
Κατὰ τῶν ἐλεφάντων μόνον πεζικὸν
ἐπιπιπτέτω, καὶ κατὰ πεζῶν ἱππεῖς.
Ὁριστικόν τι ὡς συμβῇ, τὰς ἀγαθὰς
κομίσατε εἰδήσεις. Οὐ μοὶ ἔμεινε
καιρὸς πολύς.

('Απέρχεται ὁ Θέογνις, μετ' ἄλλων. 'Ακούεται θόρυβος ἔξωθεν τῆς σκηνῆς).

Τί τοῦτο; Τί ἡ ταραχὴ
σημαίνει ἄρα αὕτη; Ἐξετάσατε.

(Ἐνῷ τινὲς σπεύδουσι πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς σκηνῆς, εἰσέρχονται ταραχωδῶς στρατιῶται, καὶ ἕτεροι, φέροντες τὸν Λυσικράτην ἀλυσίδετον).

ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΤΙΝΕΣ.

Τοῦ Βασιλέως ὁ φονεύς!

ΑΛΛΟΙ.

Ὁμολογεῖ
τὸ ἔγκλημα.

ΑΛΛΟΙ.

Σχισθήτω εἰς τεμάχια.

ΑΛΛΟΙ.

Εἰς τὴν ἀγχόνην.

ΑΛΛΟΙ.

Εἰς τὸ πῦρ.

ΑΛΛΟΙ.

Εἰς θάνατον!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Μὴ τόσον θορυϐῆτε. Ἀληθῶς ἐστὶν
ὁ δολοφόνος οὗτος; Πρός με φέρετε
αὐτὸν, ἑταῖροι.
(Φέρουσιν αὐτὸν ἐγγύτερον. Ὁ Ἰουλιανὸς ῥίγνυσι κραυγὴν φρίκης).
Οἴμοι! Οἷον θέαμα!
Ὁ Λυσικράτης. Μοῖρα πῶς μὲ τιμωρεῖς;
Ὁ ἄθλιος! Ὁ τάλας, πῶς κατήντησε!
Εἶσὶ τὰ πάντα ἤδη εὐεξήγητα,
καὶ διατὶ ματαίως εἰς Βυζάντιον
αὐτὸν ἐζήτουν ἐπὶ μῆνας ἐννοῶ.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. (Ἀναγνωρίζων αἴφνης τὸν Ἰουλιανὸν, καὶ ζητῶν ἐλευθερωθῆναι τῶν κρατούντων αὐτὸν, ὅπως ἐφορμήσῃ κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος),

Ὁ Ἰουλιανός! Ἀνέστη τοίνυν ἐκ νεκρῶν; Σ' εὐχαριστῶ Θεέ· ἀνέστησας ἵνα φονεύσω αὐτὸν καὶ πάλιν. Σ'εὐχαριστῶ Θεέ! Ἄφετέ με! Ἄφετέ με! Οἱ ὄνυχές μου μοὶ ἀρκοῦσι.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ὢ τὸν κακοῦργον! Εἰς τὰς φλόγας! Θάνατος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἐστὶ παράφρων. Δείλαιε Λυσίκρατες,
ὑπῆρχον χρόνοι ὅτε μ' ἔθλιβες θερμῶς
ἐπὶ τοῦ στήθους, καὶ μ' ἐκάλεις φίλον σου,
υἱόν σου, οἴμοι. Ἀλλὰ πῶς, πλειότερον
ἐμοῦ αὐτὴν ἠγάπας; Παρεφρόνησας,
καὶ ἀποθνήσκω μόνον. Ἐξηφάνισε
ἐμοῦ τὸ σῶμα ἡ ὀδύνη, σοῦ τὸν νοῦν.

ΠΟΛΛΟΙ.

Εἰς τὴν ἀγχόνην ὁ φονεύς! Εἰς θάνατον!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἐστὶ παράφρων, στρατιῶται. Οὐδαμῶς
τί λέγει, φεῦ, γνωρίζει. Ὀρειβάσιε,
σοὶ τὴν φροντίδα ταύτην ἀνατίθημι.
Οὐδὲν αὐτῷ μὴ λείψῃ, φίλε, φρόντισον,
καὶ τὰς ἡμέρας ὅσας δώσωσιν αὐτῷ
αἱ μοῖραι ἔτι τιμωροὶ ἐξήδυνον.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. Ἄφετέ με! ἄφετέ με! Διατί μὲ κρα-

τεῖτε; Ἀγνοεῖτε ὅτι αὐτὸς ἐφόνευσε τὴν Ἕλλην μου, τὴν πτωχήν μου Ἕλλην. Ἰουλιανέ, διατί ἐφόνευσας αὐτήν; Ἐγνώριζες ὅτι ἦν ὁ μόνος πλοῦτός μου, ἡ μόνη μου ἐλπίς. Δός μοι, Ἰουλιανὲ, τὴν Ἕλλην μου, ἀπόδος αὐτήν. Ἐστὶ τῆς ψυχῆς μου ἡ ψυχή, καὶ ἡ ζωὴ ἄνευ αὐτῆς ἀφόρητος. Ἰουλιανέ, σὲ ἱκετεύω.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (κλαίων).

Ὢ κλαίω, κλαίω! Ναί, ψυχή, ψυχὴ δειλή,
ἡ μοῖρα τέλος τοίνυν σὲ κατέβαλε,
καὶ σὲ συντρίβει, ὦ ἀγέρωχε ψυχή,
καὶ ταπεινοῦσαι πρὸ τοῦ πόνου. Χά, χά, χά!
Οὐ σὲ γνωρίζω πλέον. Κλαῦσον, ἄνανδρε,
ναί, κλαῦσον, κλαῦσον! Λύθητι εἰς δάκρυα.

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ. Δός μοι τὴν Ἕλλην μου, Ἰουλιανέ· δὸς εἰς τὸν ἄθλιον γέροντα πατέρα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὸ φῶς. Σὲ ἀγαπᾷ ἡ πτωχὴ ἀκόμη, γνωρίζω τοῦτο, πλὴν σὺ ἤδη ἀδιαφορεῖς. Δὸς αὐτὴν εἰς ἐμέ, οὗ ἐστὶν ἡ μόνη λατρεία.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Οἱ λόγοι οὗτοι θλῶσι τὴν καρδίαν μου.
Λαβὲ αὐτὸν ἀμέσως, Ὀρειβάσιε,
μακράν μου φέρε. Τὸ φρικῶδες θέαμα
ἀφόρητον ἐστί μοι.

(Ἀπάγουσι διὰ τῆς βίας τὸν Λυσικράτην, ὅστις ἀνθίσταται ὀδυρόμενος).

Τί ἀπαίσιον.

(Κλαίει σιωπηλῶς. Εἰσέρχεται ὁ Θέογνις, καὶ οἱ συνοδεύσαντες αὐτὸν ἀξιωματικοί, ἀλλὰ νευσάντων τῶν παρισαμένων, μένουσι σιγῶντες. Τέλος ὁ Ἰουλιανὸς ἀνεγείρει τὴν κεφαλήν).

Εἰδήσεις, φίλοι, μοὶ κομίζετε καλάς,
ὡς βλέπω· εἴπετέ μοι πάντα, καὶ μικρὸν
εἰς τὴν ψυχήν μου βάλσαμον ἐγχύσατε.

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Ναί, Βασιλεῦ, ἡ μάχη τέλος ἔληξε,
καὶ νίκην πληρεστάτην, ὑπερένδοξον,
ἐκέρδισας καὶ πάλιν. Ἐξεμάνησαν
οἱ στρατιῶται, τὴν φρικτὴν ἀκούσαντες
τῆς τρώσεώς σου εἴδησιν, καὶ ὡς τυφλοὶ
τὰς τάξεις τῶν βαρβάρων ἐκρεούργησαν,
καὶ πανταχοῦ διέσπασαν· ὁ Μερανός,
καὶ Νοχοδάρης, Πέρσαι Ἀρχιστράτηγοι,
ἐν τῷ πεδίῳ κεῖνται. Ἠφανίσθησαν
τῶν ἐλεφάντων οἱ πολλοί, καὶ φεύγουσι
περίτρομα τὰ πλήθη τὰ βαρβαρικά.
Ἀκολουθοῦσι πανταχοῦ ἀκράτητοι
αὐτὰ οἱ λεγεῶνες οἱ ἀνδρεῖοί σου,
καὶ ὁ Σαπὼρ θρηνήσει εἰς ἐρείπια,
ὁ ἥλιος πρὶν δύσῃ, τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Εὐχαριστῶ τὴν μοῖραν, συγχωροῦσάν μοι,
τὰ ὄμματα πρὶν κλείσω διὰ πάντοτε,
τὴν ποθητὴν ἀκοῦσαι ταύτην εἴδησιν.
Ἡσύχως νῦν, καὶ χαίρων ἀπελεύσομαι.
Φροντίς μοι μόνη πλέον τῶν ἐσχάτων μου
μή τι ταράξῃ τὴν γαλήνην λογισμῶν,
καὶ τελευτήσω, ὅπως ἐτευλεύτησεν
ὁ πρόγονός μου Μάρκος ὁ Αὐρήλιος,

καὶ ὁ Σωκράτης. Ἀποθνήσκω, φίλοι μου.
Τὸ πνεῦμά μου, ἐκφεῦγον, ἡσυχάσατε
ὑμεῖς, οἱ μετασχόντες τῶν ἀγώνων μου,
εἰς τῶν στιγμῶν μου τὴν ἐσχάτην, ἅπαντες
ἐὰν εἰργάσθην ἀκαμάτως πάντοτε
ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης μαρτυρήσατε,
καὶ τοῦ δικαίου. Εἰς πολέμους ἂν αὐτὴν
ὑπέβαλον, ἦν τοῦτο ἀπαραίτητον,
καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ ἀγῶνος ὁ σκοπός.

ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ.

Οὐδεὶς ἀρνεῖται τοῦτο.

ΓΥΝΗ ΜΑΞΙΜΟΥ.

Πάντων μετὰ σοῦ
τὰς εὐλογίας φέρεις τῶν ὁμοίων σου.

ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ.

Τοῖς μεταγενεστέροις μέγα ἔσονται
ὑπόδειγμα ὁ βίος, καὶ τὰ ἔργα σου.

ΛΙΒΑΝΙΟΣ.

Φροντίδα μόνην ἔσχες τὸ κοινὸν καλόν.

ΑΙΔΕΣΙΟΣ.

Κατώρθωσας, ὦ Ἄναξ, ὑπεράνθρωπα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Εὐχαριστῶ. Τοὺς λόγους τούτους ἀμοιβὴν
λαμβάνω, χαίρων, μετ' ἐμοῦ πολύτιμον.

Οἱ οἰωνοὶ πρὸ χρόνου ὅτι σίδηρος
τεμεῖ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς μου ἤγγειλον,
καὶ εἰς τὴν μοῖραν ἀληθῶς εὐγνωμονῶ,
διότι φαύλης μὲ ἀπήλλαξε θανῆς
διὰ χειρὸς δημίου, ὡς ὁ ἀδελφός,
ἢ τῶν βασάνων νόσου ἐκνευριστικῆς,
ὑπὲρ πατρίδος πολεμῶν, καταπεσεῖν
κ' ἐν μέσῳ τῶν οἰκείων, ἐπιτρέψασα.
Διάδοχόν μου οὐχ ὁρίζω. Σφαλερὰ
ἡ ἐκλογή μου τρέμω μὴ ἀπέβαινε,
καὶ τῷ ἐκλεγομένῳ ἐπικίνδυνος,
μὴ ἐπικυρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ λαοῦ·
ἀλλ' ὅτι ἀγαθός τις εὑρεθήσεται,
μετὰ τὸν θάνατόν μου, ἀρχηγὸς ὑμῶν
ἐλπίζω, καὶ τοῦ Κράτους.

ΛΙΒΑΝΙΟΣ.

Τίς πληρώσει, φεῦ,
κενὸν τοιοῦτον;

ΑΙΔΕΣΙΟΣ.

Τίς τὸν ὑπερένδοξον
ἀγῶνα συντελέσει;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ταπεινὰ εἰσὶ
τὰ κτήματά μου, ἀλλ' ἐν τούτοις δέχθητε
αὐτά, τοῦ ἀπελθόντος δῶρον ἥκιστον,
κ' ἐξ ἴσου πάντες ἐν ὑμῖν μερίσθητε.

ΓΥΝΗ ΜΑΞΙΜΟΥ, (ὀλοφυρομένη).

Ὦ Βασιλεῦ, ὁ πόνος τὴν καρδίαν μου
συνθλᾷ.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Ὁποῖον φοβερὸν δυστύχημα!

ΘΕΟΓΝΙΣ.

Ἐστὶν ἡ εἱμαρμένη σιδηρόκαρδος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Αἱ τελευταῖαι αὗται ὧραι ἱεραί,
καὶ σπαταλῶντες, ἁμαρτάνομεν, αὐτὰς
εἰς θρήνους, φίλοι, καὶ ματαίας οἰμωγάς·
ὀλίγος μόνον ἔμεινεν ἡμῖν καιρός,
καὶ τόσα ἔχω ὅ,τι πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν.
Σὺν τοῖς σοφοῖς μου μόνοις τὰς ἐσχάτας μου
στιγμὰς περάσαι ταύτας ἐπιτρέψατε,
τοὺς παρηγόρους λόγους ἀκροώμενος
αὐτῶν, καὶ οὕτω παρασκευαζόμενος
εἰς τὴν μεγάλην ἀλλαγήν. Ἐπὶ θυρῶν
τὸ τέλος ὅταν καταφθάσαν αἰσθανθῶ,
ὑμᾶς καλέσας αὖθις, εὐχηθήσομαι
τὸ τελευταῖον πᾶσι « χαῖρε ». Ἄγετε!

(Ἀπέρχονται πάντες, κλαίοντες, πλὴν τοῦ Μαξίμου, τοῦ Λιβανίου, τοῦ Αἰδεσίου, καὶ τοῦ Χρυσανθίου).

Καὶ ἤδη, φίλοι, δότε μοι βοήθειαν,
τ' ἀβέβαιά μου βήματα στηρίξατε.
Τὸν καθαρὸν ἀέρα θέλω τῆς νυκτὸς
εἰσέτι ἅπαξ ἀναπνεύσας, τὸ λαμπρὸν

στερέωμα θαυμάσαι, καὶ διάστερον.

(Ὁ Μάξιμος, καὶ ὁ Αἰδέσιος ἀνασύρουσι τὸ εἰς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς παραπέτασμα, καὶ ὁδηγοῦσι τὸν Ἰουλιανὸν πρὸς τὴν εἴσοδον αὐτῆς. Ἐστὶ νὺξ λαμπρὰ τῆς Μεσοποταμίας. Εἰς τὸ φῶς ἀπείρων φαεινῶν ἀστέρων διαφαίνεται τὸ πεδίον τῆς μάχης. Σωροὶ πτωμάτων καλύπτουσιν αὐτό, ἐν οἷς διακρίνονται ἀποστίλβοντα τὰ ἐρυθρὰ ἐπιβλήματα, καὶ οἱ λόφοι τῶν ἐλεφάντων, αἱ κατάχρυσοι τῶν Περσῶν στολαί, καὶ αἱ χαλύβδινοι ἑλληνικαὶ πανοπλίαι. Ἀντηχοῦσι μεμακρυσμένοι σαλπισμοί, καὶ κατὰ καιροὺς ὁ βαρὺς δοῦπος ἐπιστρέφοντος λεγεῶνος. Ὁ Ἰουλιανὸς θεωρεῖ ἐπὶ μικρὸν σιωπηλὸς τὸ ἐξαίσιον θέαμα, καὶ εἶτα λέγει).

Τοῦ Ἄρεως τὸ ἄστρον τὸ αἱματηρὸν
κατῃσχυμένον δύει, καὶ μεσουρανεῖ
ὁ φίλος δίσκος τοῦ Διός, εἰς τὸ γλαυκὸν
στερέωμα φοιβάζων, οἰωνὸς φαιδρός,
δεικνύς μοι ὅτι μέγα ὄντως ἀγαθὸν
ἡ λύτρωσις ἐκ ταύτης τῆς ὑπάρξεως.
Τὸ δῶρον, αὕτη ἀληθῶς, τὸ ὕπατον,
καὶ ἡ ἐνταῦθα ἐξορία, καὶ αὐτοῦ
τοῦ εὐδαιμονεστέρου, ἀνυπόφορος
καιρὸς ὀδύνης, τυραννία μισητή.
Ὁ πέπλος μετ' ὀλίγον, φίλοι, αἴρεται
τῶν ὀφθαλμῶν μου τέλος, ὃν ἀπὸ κοινοῦ
προσεπαθοῦμεν μάτην διαῤῥῆξαι πως.
Ἂν ἀληθῶς ὑπάρχῃ βίος ἕτερος,
ἂν ἐπιζῇ τὸ πνεῦμα, εἰς τὰ νάματα
τῆς ἀληθείας, εἰς τὴν χώραν τοῦ φωτός,
εἰσδύσῃ ἴσως, πάντα ἤδη διορῶν,
κατανοῶν, μανθάνον πάντα· ἂν οὐδεὶς
τὸν βίον τοῦτον ἄλλος διαδέχηται,
δεχθήσεταί με εἰς τοὺς κόλπους τοὺς πικροὺς
ἡ αἰωνία ἠρεμία ἄσμενον,

καὶ παύσω τότε τέλος αἰσθανόμενος,
καὶ πάσχων. Ἡ ἰσχύς μου πλὴν ἀφῆκέ με,.
οἱ πόδες μου κλονοῦνται, μόλις ἵσταμαι.
Ἐπαναφέρετέ με εἰς τὴν κοίτην μου,
καὶ μείνατε πλησίον. Κατακλίνθητε.

(Φέρουσιν αὐτὸν αὖθις εἰς τὴν κοίτην αὐτοῦ, ὅπου κατακλίνεται. Οἱ ἄλλοι τοποθετοῦνται πέριξ).

Ὑμᾶς ἐξελεξάμην ἵν' ἀκούσητε
τοὺς λόγους τοὺς ὑστάτους, οὓς ἀρθώσουσι
τὰ γήϊνά μου χείλη, καίτοι φίλοι μου
ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα πἄλαιότεροι,
διότι πάντες ἀληθεῖς φιλόσοφοι
ἐστέ, τὸν βίον ἀφορίσαντες ὑμεῖς
τῇ ἐπιστήμῃ, κ' εὐτυχέστεροι ἐμοῦ
τῶν ἀπολύτων θηρευταὶ ἀληθειῶν.
Ναί, μεθ' ὑμῶν ἡσύχως, φίλοι, ταύτας μου
μυζῆσαι τὰς ἀρίστας ὥρας δύναμαι,
εἰσέτι ἅπαξ μεθ' ὑμῶν συνομιλῶν
περὶ τῶν θείων ζητημάτων, ἅτινα
ἡμῶν τὰς νύκτας ὅλας ἀπησχόλησαν.

ΑΙΔΕΣΙΟΣ.

Ἡ χάρις αὕτη, Βασιλεῦ, ἐφάμιλλος
ἐστὶ τῶν ἄλλων, ὅσας σοὶ ὀφείλομεν.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Τοιοῦτον τῶν σοφῶν τὸ τέλος.

ΛΙΒΑΝΙΟΣ.

Χαροπὸν

προσνεύει τοῦ Σωκράτους τὸ δαιμόνιον.

ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ.

Βελτίστου βίου κορωνὶς ἡ τελευτή.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τὸν θάνατόν μου οἱ θεοὶ προεῖπόν μοι·
πρὸ χρόνου, φίλοι, περιέμενον αὐτόν.
Μετὰ τὴν μάχην, τὴν παρὰ τὸν Τίγριδα,
ἐκείμην εἰς τὸ σκότος, ὅτε πρὸ ἐμοῦ
τὸ πνεῦμα εἶδον αἴφνης, τὸ ἀγγεῖλάν μοι
τοῦ Κωνσταντίου τὴν θανήν. Ἀνέμενον
αὐτοῦ τοὺς λόγους τοὺς σεπτούς, πλὴν σκυθρωπὸν
προσέβλεπέ με. Τέλος « Λάλησον, ἐγὼ
ἐκείνῳ εἶπον· χαίρων τοῦ θανάτου μου
τὴν εἴδησιν ἀκούσω, κ' ἐργασθήσομαι
μέχρις ἐσχάτων ». Τότε « Ἰουλιανέ,
μοὶ εἶπεν. Ἓν ἀκόμη σοὶ ἀπέμεινε,
σοῦ ἐπαξία τελευτή, καὶ ᾤχετο ».

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Ἡμῖν τὴν ὀπτασίαν ταύτην διατὶ
οὐ διηγήθης τότε;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Μὴ ποθῶν ὑμᾶς
ματαίως θορυβῆσαι, ἄλλως τε πολλὴν
πεποίθησιν οὐκ ἔχω εἰς τὰ σήματα,
καὶ τὰς προῤῥήσεις, ὡς γνωρίζετε.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Κακῶς
ποιῶν, ὦ Ἄναξ. Πότε σὲ ἠπάτησαν,
ἀπὸ τοῦ πρώτου εἰς Ἀθήνας ἄλλοτε,
τοῦ προειπόντος τὰς μελλούσας τύχας σου,
καὶ μέχρι τούτου τοῦ ἐσχάτου.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Μάξιμε,
οὐκ ἀντιλέγω. Ἐντελὴς ἡ ἄγνοια
ἡμῶν ἡ περὶ τούτων. Πλεῖστα, φίλοι μου,
ἐμοῦ θανόντος τὰ παθήματα ὑμῶν,
αἱ κακουχίαι, καὶ οἱ φαῦλοι διωγμοί.
Ὑπομενεῖτε πλήν, γνωρίζω, χαίροντες
ἐμοῦ τὰ πάντα χάριν, καὶ ὑπόσχομαι
ὑμᾶς πλουσίως ὅτι ἀνταμείψω, ἂν
τῳόντι τοῦτο δυνατόν, ἐρχόμενος,
καὶ παύων τέλος τοὺς μακροὺς ἐνδοιασμούς,
περὶ ἑτέρου βίου, καὶ θεότητος,
καὶ τῶν λοιπῶν ἀγνώστων. Ἐπιστρέψαντες
ἐκ τῆς στρατείας, — καὶ ὑμῖν ἐπεύχομαι
ἐπάνοδον ταχεῖαν, — πάντες σπεύσατε..
εἰς τὰς ἀρχαίας κρύπτας τῆς Ἀρτέμιδος
τῆς Ἐφεσίας. Ἐνθυμεῖσθε, ἄλλοτε
ἐκεῖ ἐφ' ὅλας νύκτας συνειργάσθημεν,
τῆς θεουργίας τὰ μυστήρια ὁμοῦ
ἀναζητοῦντες. Νῦν, ἐκεῖ τὸ πνεῦμά μου
καλοῦντες, περὶ πάντων ἐξετάσατε,
τοῖς ἀριθμοῖς πρὸς τοῦτο μᾶλλον χρώμενοι,

καὶ τοῖς ἀνίσοις τετραγώνοις. Ἄλλοτε
κἀγὼ αὐτοῖς ἐχρώμην συνηθέστερον,
καὶ εἰς τὰς θείας ἔσεται τὸ πνεῦμά μου
μονὰς φρονῶ πρὸς τούτους τοὺς ἐξορκισμοὺς
εἰς συμφωνίαν μᾶλλον. Ἀφιλ:κερδὴς
οὐκ ἔστιν ὅλως αὕτη μου ἡ αἴτησις.
Τῆς λήθης ἡ ἰδέα κατατήκει με,
καὶ μέγα ἔσεταί μοι παραμύθημα,
ἐνῷ τοῦ κόσμου θέλει ἄρχειν ἄγνοια,
καὶ σκότος αὖθις, εἰς μετέπειτα καιρούς,
ἂν τῶν σ:φῶν μου, καὶ τῶν φίλων μου τινες,
εἰς τ' ὄνομά μου ἔτι συναθροίζωνται,
ἂν δι' ἐκείνους σύμβολον ἑνώσεως
καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἔμενον.
Αὐτὴν καὶ μόνην ἀμοιβὴν τῶν πόνων μου
ποθῶ.

ΛΙΒΑΝΙΟΣ.

Ὡς λέγεις, Ἄναξ, πάντα πράξομεν.

ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ.

Ὁ κόσμος ὅσον, τόσον καὶ ἡ μνήμη σου
ἀκμαία ζήσει.

ΑΙΔΕΣΙΟΣ.

Ἔσται πᾶσιν ἱερά.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Καὶ ἤδη, εἴπετέ μοι, τί γνωρίζετε
περὶ τῆς ἁρμονίας οὐρανοῦ καὶ γῆς,

καὶ τῆς μυχίας φύσεως τοῦ πνεύματος,
καὶ τί ἀκόμη διδαχθῆναι θέλετε,
τὰς ἀπορίας ἵνα πάσας δυνηθῶ
ἐν γνώσει ἐπιλῦσαι, καὶ πιστῶς ὑμῶν,
τὰς αἰθερίας ὅταν σφαίρας, πρὸς ὑμᾶς,
καταλιμπάνων, ἀφικνῶμαι. Αὔξοντας
αὐτοῦ τοὺς πόθους πάντας συναισθάνεται
ὁ μύστης, ὅστις μέλλει εἰς τὸ ἱερὸν
ἐντὸς ὀλίγου εἰσελθὼν τῆς Ἴσιδος,
τὸν πέπλον ἐξεγεῖραι. Ἀτελεύτητοι
μοὶ φαίνονται αἱ ὧραι, ὅσαι μένουσιν
ἀγνοίας ἔτι, καὶ σκοτίας. Λέγε σύ,
Αἰδέσιε, ὁ τόσον τῆς σοφίας σου
φιλάργυρος, ὁ τόσον σιγηλὸς ἀεί.
Οὐκ ἀρνηθήσῃ τέλος τὰς ἰδέας σου
ἐκθείς μοι, καὶ φωτίσαι, κ' ἐνισχῦσαι με,
εἰς τὴν στιγμὴν ὁπόταν χωριζώμεθα,
καὶ τὴν μαραινομένην σάρκα τυραννῶν,
ὁ πόνος δύναταί μοι γόον, ὁ δριμύς,
ἀνάξιον ἐκσπάσαι, ἢ παράπονον;

ΑΙΔΕΣΙΟΣ.

Τῶν λόγων μου τὴν σπάνιν τὴν ἐπίμονον,
τὸν φόβον τοῦ ἐκφράσαι τίς ἡ γνώμη μου
περὶ τοῦ ἀπολύτου, κατακρίνουσιν,
εἰς φιλαυτίαν ἀποδίδοντες τινές,
καὶ τῶν λοίπῶν ἀνθρώπων περιφρόνησιν,
πλὴν ἀντιθέτως ἐπαινοῦσιν ἕτεροι,
εἰς ἀμυήτους μὴ ἐγκρίνοντες τὸ φῶς

τῆς θείας ἐπιστήμης διαδίδεσθαι,
καὶ μόνον εἰς ἐκείνους ὅσοι δύνανται,
αὐτὴν νοοῦντες, ὄντως ὠφελῆσαί πως·
ἀλλὰ καὶ οὗτοι, καὶ οἱ ἄλλοι σφάλλουσι.
Τὰ ῥήματά μου ἂν ὀλίγα, ἄγνοια
αἰτία τούτου, καὶ πικρὸς ἐνδοιασμός·
μακρὸν πονήσας μάτην, οὐ κατώρθωσα
τὰ ἐναντία συναρμόσαι προσφυῶς,
καὶ τὴν σκοτίαν λῦσαι. Τὰς ἰδέας μου
ἐκθέσω σοι οὐχ ἧττον ἤδη πρόθυμος,
καὶ χάριν ἀνθ' ἑτέρας ἐξαιτούμενος,
μετὰ χαρᾶς ἀκούσω ὅ,τι δύνασαι
καὶ μετὰ ταῦτα σὺ διδάξαι με, καὶ νῦν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Ἀνυπομόνως πάντες, ἀκροώμεθα.

ΑΙΔΕΣΙΟΣ.

Ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον φιλόσοφοι,
ἐστὶ τὸ πνεῦμα, κατ' ἐμὲ, κινούμενος,
οὐχὶ ἐν τόπῳ, ἀλλ' ἐν χρόνῳ ἀριθμός,
τῶν νοουμένων δηλαδὴ τὸ σύνολον,
ἃ, ὡς μονάδες ὁλονὲν προστίθενται,
καὶ ἀφαιροῦνται ἀπ' ἀλλήλων, ἐν σμικρῷ
τῆς οἰκουμένης ἀληθὲς ὑπόδειγμα.
Ἐκ τῶν στοιχείων τῶν τεσσάρων, τοῦ πυρός,
καὶ τοῦ ἀέρος, καὶ χοὸς, καὶ ὕδατος,
τῶν ἑνουμένων ἐν ἡμῖν, τὸ πῦρ αὐτό,
καὶ τὸν ἀέρα συνεισφέρει, καὶ αὐτά,
τῆς ὕλης τέλος αὖθις χωριζόμενον,

συμπαρασύρει μόνα. Πλησιέστερον
τῶν ἄστρων τότε μένον, καθαρίζεται,
καὶ φθάνει οὕτω εἰς τὴν τελειότητα,
ἐξ ἧς ἐξῆλθε πρὶν κατέλθῃ εἰς τὴν γῆν,
εἰς τὴν μεγάλην ἀτελεύτητον ψυχὴν
τῆς ὅλης οἰκουμένης, τὴν Θεότητα.

(Μικρὰ παῦσις.)

Πλὴν ὧδε μένω ἤδη, μὴ δυνάμενος
χωρῆσαι περαιτέρω. Οὐ κατανοῶ,
ὁ Πλάστης, πλάττων τὴν διάνοιαν ἡμῶν,
καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ αὖθις ἀφοῦ ἔμελλεν
ἀνακαλέσαι ταύτην ὄντως παρ' αὐτῷ,
μετὰ τοῦ Λόγου τὴν ἑτέραν συγκιρνῶν,
αὐτὰς ἐκεῖθεν διατὶ ἐξώρισε,
μετὰ τῆς ὕλης διατί ἀνέμιξε
ποτέ; Ὁ μέγας οὗτος κύκλος διατί;
Ὁ κόσμος τότε ὑλικόν, ἀπαίσιον
παρίσταταί μοι πάντως δημιούργημα,
ὡς καταισχύνη τοῦ Ἑνός, ὡς πονηρόν,
τῷ ἀγαθῷ παλαιὸν, καὶ ἰσόῤῥοπον,
τῶν Ἰουδαίων, καὶ Χριστιανῶν Σατὰν,
ἢ, κατὰ Πέρσας, Ἀριμὰν πανίσχυρος.
Συχνῶς τὴν σκέψιν ταύτην ἀπεδίωξα,
ἀλλ' ἐπιστρέφει ἐπιμόνως, σταθερῶς,
καὶ μένω μᾶλλον ἔτι ἐν τῷ σκότει μου,
ἀντὶ τοῦ λῦσαι οὕτω πως τὸ ζήτημα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Τὴν δυσκολίαν ταύτην ἀκατόρθωτον
οὐκ ἔστιν ὅλως ἆραι, ὦ Αἰδέσιε,

τὸ ἄϋλον, ὃ λέγεις τοῦ παντὸς ψυχήν,
κεχωρισμένην σὺ τῆς ὕλης δέχεσαι,
καὶ εἶτα ταύτῃ ὁλονὲν ἑνούμενον,
κ' ἐκπίπτον οὕτω. Ἀντιθέτως σκέφθητι.
Τὸ ἄϋλον τῆς ὕλης ἀδιαίρετον,
καὶ συνυπάρχον ἐξ ἀρχῆς· ἡμιτελῆ
ἀμφότερα, καὶ μόνον τελειούμενα
δι' ἀναγκαίας, καὶ ἀπαύστου μίξεως.
Τὴν μίξιν ταύτην πάντα ὅσα βλέπομεν,
τὰ παμπληθῆ ποικίλα πάντα πλάσματα,
παράγουσαν, καί, ὅταν διαλύωνται
αὐτά, καὶ πάλιν εἰς τὰς ἀρχικὰς πηγὰς
τ' ἀντίθετα στοιχεῖα ἐπιστρέφοντα,
κ' ἐκεῖθεν αὖθις εἶτα λαμβανόμενα
εἰς πλάσεις νέας. Οὕτω μόνον εὐγενὲς
τὸ ἄϋλον οὐκ ἔστι τῶν συστατικῶν,
αὐτὸ καὶ ἡ Θεότης, ἀλλ' ἀμφότερα,
τὸ σύμπαν ὅλον, δι' ἀπαύστου ἀλλαγῆς
ὑπάρχον αἰωνίως, καὶ ἀπέραντον.
Τὸ ἄϋλον τῆς ὕλης ἀδιαίρετον
παραδεχθείς, ὡς βλέπεις, ἀπαλάττεσαι
τῆς πρώην ἀπορίας, καὶ τὴν ἕνωσιν
ὁρᾷς, οὐχὶ ὡς πρώην ἀποτρόπαιον,
ἀλλ' ὥς τι ὅλως θεῖον, καὶ θαυμάσιον.

ΑΙΔΕΣΙΟΣ, (δακρύων).

Καὶ εἶτα ἐπιπλήττεις ὅταν κλαίωμεν.
Ἡμᾶς διδάσκων, λύων, σὺ ὁ μαθητής,
ἡμῶν τὰς ἀπορίας, εἰς περιωπὴν
ἀπίστευτον τῳόντι φθὰς μαθήσεως,

ἡμᾶς ἀφίεις ἤδη, καὶ ἀπόλλυται
ἐν σοὶ τῆς γῆς τὸ τέκνον τὸ λαμπρότερον.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Ἡ θλίψις σου δικαία, ὦ Αἰδέσιε,
μεθ' ὅσων πλὴν εὐγλώττως σοὶ ἐξέθηκεν
ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐντελῶς οὐ συμφωνῶ.
Φρονῶ κἀγὼ μέν, ὡς ἐκεῖνος ἔλεγεν,
ἐξ ὕλης, καὶ ἀΰλου ὅτι σύγκειται
ἡ πλάσις, πλὴν οὐκ ἔστι τὸ ἀνώτερον
τῶν δύο τούτων, κατ' ἐμέ, τὸ ἄϋλον,
ἀλλὰ ἡ ὕλη, καὶ τὸ ἄϋλον, αὐτῇ
ἑνούμενον, οὐδόλως διαφθείρεται.
Ἀπ' ἐναντίας ἐμπαθῶς φιλεῖ αὐτήν,
ἀκατασχέτως πρὸς αὐτὴν φερόμενον,
καὶ ἀμυθήτους ἡδονὰς αἰσθάνεται,
ἀδιακόπως μετ' αὐτῆς μιγνύμενον.
Αἱ ἡδοναὶ τῆς ὕλης ἀκατάληπτον,
καὶ θεῖον οὐκ εἰσί τι, ἐξυψοῦσαι πως
αὐτὴν εἰς τοὺς αἰθέρας, κατακλύζουσαι
τὸ πνεῦμα ὅλως, κ' ἐξ αὐτοῦ λαμβάνουσαι
τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐντάσεως αὐτῶν;
Τῆς γῆς ἡ πλάσις κατ' ἐμὲ τὸ μέγιστον
τῶν ἀγαθῶν, τοῦ Πλάστου ἡ ἐντέλεια,
καὶ τοῦ Ἑνός. Ἡ ὕλη ἀληθὴς Θεός,
ἡμῖν γλυκείας ἡδονὰς παρέχουσα,
καὶ διὰ τοῦτο ἡ ψυχή, ἀφήσασα
τὸ σῶμα, καὶ πρὸς ὥραν διαμείνασα
ἐν τῷ αἰθέρι, πρὸς τὴν ὕλην φέρεται,
ποθεῖ αὐτὴν καὶ αὖθις, καὶ κατέρχεται

ἐπὶ τοῦ κόσμου, διεισδύουσα παντοῦ,
τοὺς κόλπους τῶν μητέρων, καὶ τὰ ἔγκατα
τῆς γῆς ζωογονοῦσα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, (ζωηρῶς ἀνεγειρόμενος).

Τί ἀπαίσιοι
ἀρχαί. Τοιαύτας παρὰ σοῦ οὐδέποτε
ἐπόθουν, φεῦ, ἀκοῦσαι, φίλε Μάξιμε.
Πῶς μετεβλήθης, βέλτιστε. Σὺ ὑλιστής;
Τοιαύτας ὄμνυμί σοι, ὅταν ἄλλοτε
σὲ εἶδον εἰς Ἀθήνας, ἂν ἐμάντευον
ἐν σοὶ ἰδέας, ἤθελον φυγεῖν μακράν,
ἀναζητήσας ἀλλαχοῦ διδάσκαλον.
Στιγμὰς τὸ εἱμαρμένον εἴθε δώσῃ μοι
αὐτὰς ἵν' ἀντικρούσω μόνον ἀρκετάς.
Ὦ τότε ἦσαν αἱ ἀρχαί σου εὐγενεῖς,
οἱ λόγοι σου ἀνύψουν εἰς τὸν οὐρανόν,
οἱ νῦν τὸ πνεῦμα καθαιροῦντες ἐξ αὐτοῦ.
Ἡ τῆς σαρκὸς λατρεία σ' ἐξηφάνισε.
Συχνάκις τοῦτο ἤκουσα, κ' ἐσίγησα,
μὴ σὲ λυπήσω φοβηθείς. Φιλόδοξος,
μοὶ εἶπον ὅτι εἶς, καὶ χαίρων μάλιστα
τὴν θέσιν τὴν ὑπάτην, ἣν σοὶ ἔδωκα,
ἐδέχθης μᾶλλον χάριν τῶν τιμῶν αὐτῆς,
καὶ τῆς πολυτελείας, ἢ δι' ἄλλο τί.
Πλὴν πρόσεξον, ἑταῖρε, μετὰ θάνατον
ἐπὶ τῆς γῆς μὴ πνεῦμα πλανηθῇς, φρικτὰς
ἐκπέμπον νύκτωρ οἰμωγὰς εἰς τοὺς δρυμούς,
καὶ τὰς κοιλάδας, καὶ ματαίως προσπαθῶν
ἐπανευρεῖν τὴν σάρκα, ἣν ὡς ἄνθρωπος

ἠγάπας τόσον. Ἀληθῶς πιστεύεις οὖν
τὴν ὕλην ὅτι μόνον διωργάνωσε
τὸ ἄϋλον, εἰς φαύλας ὅπως ἡδονὰς
τρυφήσῃ, ὅτι τούτων μόνον ἕνεκα,
καταλιπὸν τὸ πνεῦμα τοῦ σοφοῦ μονὰς
τὰς αἰθερίους, ἐπὶ γῆς κατέρχεται,
κ' εἰς τὸν ἀγῶνα πάλιν ἀποδύεται,
τὸν ἐπ' αὐτῆς. Τῆς νέας πίστεως ἡμῶν
ὁ πρῶτος Ἄρχων, οὕτω σὺ κατανοεῖς
τὰς διδαχάς, ὁ πᾶσιν εἶτα τοῖς λαοῖς
αὐτὰς διδάξων; Τὸ λαμπρὸν μυστήριον
τῆς Πεσσινοῦντος, θεῖον ὄντως σύμβολον,
ὃ πανταχοῦ τοῦ κόσμου ἀνεστήσαμεν,
οὐ σὲ διδάσκει διατὶ τὸ « Ἐντελὲς »
τὸν κόσμον τοῦτον ἔπλασε, τὸν ὑλικόν,
καὶ διατὶ τὸ πνεῦμα πάλιν τοῦ σοφοῦ
ἐνσωματοῦται, καὶ τῇ ὕλῃ μίγνυται;
Τὴν ἔννοιαν τοῦ θείου, φίλε, δράματος
ὑπὸ τοὺς πέπλους τοῦ συμβόλου σπούδασον.

ΜΑΞΙΜΟΣ.

Τὴν ἔννοιαν οὐ βλέπω ταύτην καθαρῶς.

ΧΡΥΣΑΝΘΙΟΣ.

Ὦ Μάξιμε, τί λέγεις, ἐθελότυφλε;
Τὸ σύμβολον συντόμως ἐξετάσωμεν.
Τὸν θεῖον παῖδα συλλαμβάνει Ἄττιδα
παρθένος μήτηρ. Λύπη παρευθύς, ὀργὴ
καταλαμβάνει τοὺς πρωτίστους τῶν Θεῶν
ἁγία. Αἶσχος ὁ ἀναμενόμενος

τῇ θείᾳ πόλει παῖς. Ἐνσαρκωθείς, οὐαί,
ὁ «Λόγος» εἰς τὸν κόσμον κατελεύσεται,
μολύνων τὴν οὐσίαν τὴν ἁγνὴν αὐτοῦ,
καὶ ταῖς αἰσχίσταις ὕλαις συνενούμενος;
Τὸν παῖδα, ἅμα γεννηθέντα, κλέπτουσι,
καὶ εἰς τὸν Γάλλον ποταμὸν βυθίζουσιν,
ἀλλ' εἰς τὴν λύπην τοῦ Ὀλύμπου ἡ χαρά,
αἱ εὐλογίαι ἀπαντῶσι τῶν Θεῶν
τῆς γῆς. Ἠρέμα τὸν πολύτιμον ὁ ῥοῦς
θωπεύων φόρτον, εἰς τὴν ὄχθην παραιτεῖ,
καὶ Νύμφαι, καὶ Δρυάδες ἑτοιμάζουσι
κοιτίδα φύλλων, καὶ καλοῦσιν ἅπαντας
τοὺς μεγιστᾶνας, καὶ λαοὺς, τὰς ἐξοχὰς,
καὶ πόλεις, τὸν σωτῆρα ἵνα ἴδωσι,
τὸν γεννηθέντα τοῖς ἀνθρώποις, σύμβολον
τοῦ θεσπεσίου γάμου οὐρανοῦ, καὶ γῆς.
Θαῤῥεῖ ἡ μήτηρ τότε αὖθις, δίδωσιν
αὐτῷ τὸ στῆθος, καὶ τὸν θόλον τὸν γλαυκὸν
λευκαὶ σταγόνες γάλακτος ποικίλουσιν,
ὁ γαλαξίας, ὃν τανῦν θαυμάζομεν.
Τιμή, καὶ κῦδος δι' αὐτὴν αἰώνιον
τὸ τέκνον ἤδη, ὅπερ ᾔσχυνεν αὐτήν.
— «Σύ, λέγει, ἔσῃ ἡ χαρά, τὸ κλέος μου,
ὁ οὐρανὸς τιάρα, τ' ἄστρα στέμμα σου,
τὸν κόσμον δίδωμί σοι κληρονόμημα,
ἐν τῷ ἀπείρῳ χώρῳ, κατὰ βούλησιν,
ἀπὸ τῆς γῆς πρὸς τ' ἄνω, καὶ τ' ἀνάπαλιν,
πλανήθητι, ἠρέμα κατερχόμενος
σὺν ταῖς ἀκτῖσι τοῦ ἡλίου, κ' ἔπειτα
ὁμοίως ἐπιστρέφων εἰς τοὺς κόλπους μου». —

Ἀλλὰ ὁ Ἄττις τὴν ὑφήλιον φιλεῖ
τῶν αἰθερίων ἐμπαθέστερον μονῶν.
Τὰ στήθη καταλείπει τῆς μητρὸς αὐτοῦ,
καὶ τὴν μακρὰν τῶν ὄντων πάντων κλίμακα
ἀρχίζει βαθμιαίως κατερχόμενος.
Τὰς ἀερίους Νύμφας γονιμοποιῶν,
παράγει πρῶτον δαίμονας, καὶ πνεύματα.
Τοὺς αἰθερίους καταλίπων ἔρωτας,
εἰς τῶν βροχῶν τὴν ζώνην εἶτα ἔρχεται,
καὶ τῶν βροντῶν, καὶ αὔτη πλὴν μετ' οὐ πολὺ
ὑπὲρ τὸ δέον ἀραιὰ δοκεῖ αὐτῷ,
καὶ εἰς τοὺς ῥωμαλέους ἀσπασμοὺς αὐτοῦ
στερεοτέρα ὕλη ἀπαιτεῖταί τις.
Ἐπὶ τῆς γῆς, ἀφθόνως, τότε κατελθών,
τῶν γυναικῶν τοὺς κόλπους γονιμοποιεῖ,
καὶ βίον οὕτω δίδωσιν εἰς ἱερεῖς,
καὶ νομοθέτας. Ἔτι ταπεινότερον
αὐτὸν ὁ πόθος παρασύρει ἔπειτα,
καὶ ταῖς θηλείαις τῶν θηρῶν ἑνούμενος,
παράγει οὕτω τοὺς μυθώδεις δράκοντας,
χιμαίρας, καὶ τοιαῦτα πλεῖστα τέρατα.
Εἰς τὴν βαθμίδα τέλος κατερχόμενος
τὴν τελευταίαν, μετὰ βράχων, καὶ χοὸς
ἑνοῦται, καὶ παρέχει εἰς αὐτὰ ζωήν.
Πλὴν τότε πάλιν οἱ Θεοὶ ὀργίζονται.
Ὁ Βάκχος, εἰς τὸν κόσμον σπεύδων, δίδωσι
τοῖς φίλοις οἶνον πύρινον τοῦ δαίμονος,
ἐπὶ τὰ χείλη αἷμα καθιστάμενον,
καὶ μεμηνότες οὗτοι τότε, τέμνουσι
τὸν θεῖον παῖδα, καὶ τὸ αἷμα πίνουσι,

τρυφῶντες εἰς τοὺς θρήνους, καὶ τὰ δάκρυα,
τοῦ ὑπερμέτρως ἀγαπήσαντος αὐτούς.
Ἀντὶ ἀρῶν ἐν τούτοις εὐλογεῖ αὐτοὺς
ὁ Ἄττις τότε, ἀναμένον τὸ συμβάν,
εἰς δύο διαιρεῖται τὸ στερέωμα,
τρὶς ὁ ἀλέκτωρ ὁ θεσπέσιος φωνεῖ,
καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ ἡλίου καθεσθείς,
τὸν κόσμον αὖθις καταλείπει ὁ Θεός,
καὶ τοὺς οἰκείους πάντας παρ' αὐτῷ καλεῖ.
Οἱ Γάλλοι (1) τοῦτο τὸ μυστήριον ἡμῖν
κατ' ἔτος παριστᾶσι, καὶ ὀρθότατα,
διότι ὄντως ἀτελεύτητον ἐστί,
καὶ οὕπως ἅπαξ τελεσθὲν διὰ παντός.
Τὸ ἐντελὲς ἀπαύστως εἰς τὸ ἄπειρον
αὐτοῦ ζητεῖ ἐγχεῦσαι τὴν ἐντέλειαν,
τὴν εἰς τὸ χάος πλανωμένην ἄμορφον
τακτοποιῆσαν ὕλην. Τὸ μυστήριον
ἐστὶ τοιοῦτον, φίλε, καὶ ἡ ἔννοια
αὐτοῦ καθαρωτάτη. Ἡ συμβολικὴ
παλινῳδία αὕτη, ἡ ἀνάμιξις
ἡ αἰωνία τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ χοός,
τῆς ὕλης μετ' ἀΰλου, ἥτις, πλάσασα,
διατηρεῖ τὸ Σύμπαν, ἔχει αἴτιον,
οὐχί, ὡς εἶπας, τῆς σαρκὸς τὸν ἔρωτα,
ἀλλὰ τὸ φίλτρον τοῦ ὡραίου, καὶ καλοῦ,
τὸ εὐγενὲς ἐκεῖνο, καὶ θεσπέσιον,
τὸ πανταχοῦ τὸ κάλλος σπεῖρον, καὶ τηροῦν
τὴν ἁρμονίαν.

(1) Ἱερεῖς τοῦ Ἄττιδος, καὶ τῆς Κυβέλης.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

Οὕτως ἔχει, φίλτατε.
Ἐστὶ τοῦ ὅλου μέρος οὐσιῶδες, ναί,
ἡ ὕλη, πλὴν τὸ μέρος τὸ πολύτιμον
ἐστὶ τὸ πνεῦμα. Τοῦτο βελτιώσαντες,
διδάσκοντες ἀπαύστως, καὶ φωτίζοντες,
ἐλπὶς ὑπάρχει ὅτι εἰς τὸ τέλειον
ἡμέραν τέλος φθάσωμεν ποτὲ τινά.
Ναί, τούτου μόνου ἡ λατρεία εὐγενής,
ἐπωφελεῖς, καὶ κατὰ πάντα ἄξιαι
αἱ ἡδοναί, τῆς ὕλης εὐτελέστεραι,
καὶ διὰ μόνου τοῦ ἀκράτου ἔρωτος
καὶ αὗται κατὰ μέρος ἁγνιζόμεναι.
Ἐστὶν ὁ ἔρως τῆς ψυχῆς ἡ ὕπαρξις,
καὶ ἡ καρδία ἀδελφὴ τοῦ πνεύματος.
Τὸν νοῦν, καὶ τὴν καρδίαν, ταῦτα ἔλαβεν
ὁ ἄνθρωπος τοῦ θείου τὰ συστατικά,
καὶ ἂν τὸ πνεῦμα ἐπὶ γῆς κατέρχηται
καὶ αὖθις, ἡ ἀγάπη τούτου αἴτιον,
καὶ ἡ καρδία, ἑαυτὴν εὑρίσκουσα
ἀλύτως δεδεμένην. πρὸς τὴν γηραιάν,
πρὸς τὴν μητέρα γῆν, ἐφ' ἧς ἠγάπησεν,
ἐφ' ἧς ἠσθάνθη, ἐφ' ἧς ζῶσιν ἀδελφά,
καὶ φίλα ὄντα, μόνην φυσικὴν ἡμῶν
πατρίδα, μόνον ἴσως ἐνδιαίτημα.

(Τοὺς ἐσχάτους τούτους στίχους προφέρει ὁ Ἰουλιανὸς ὁλονὲν μᾶλλον ἐξαπτόμενος. Τέλος καταπίπτει. Ὁ Μάξιμος, καὶ ὁ Αἰδέσιος σπεύδουσιν, ἀλλ' ἀπομακρύνει αὐτοὺς διὰ νεύματος, καὶ λέγει ταπεινῇ τῇ φωνῇ).

Δίψα φοβερὰ

με κατατήκει. Ὕδωρ δότε.

(Ὁ Μάξιμος φέρει αὐτῷ φιάλην ὕδατος. Ἀφοῦ πίῃ).

Ἄδικον
ὁ Πίνδαρος οὐκ εἶχε. Ἄριστον ἐστὶ
τὸ ὕδωρ. Μὲ ἀφῆκαν αἱ δυνάμεις μου,
καὶ λέξεις ἵν' ἀρθρώσω δυσκολεύομαι.
Τὴν ὥραν τὴν ἐσχάτην ἐπὶ τῶν θυρῶν
νομίζω ἤδη. Κράξατε τοὺς φίλους μου,
τὸ τελευταῖον «χαῖρε» ἵνα λάβωσι.

(Ὁ Χρυσάνθιος ἀπέρχεται, κ' ἐπιστρέφει εἰσάγων σιωπηλῶς πάντας τοὺς προσελθόντας, οἵτινες πορεύονται, καὶ κλίνουσι τὸ γόνυ περὶ τὴν στρωμνὴν τοῦ Αὐτοκράτορος. Τότε δὲ οὗτος, ὡσεὶ ὑπὸ θείου πνεύματος ἐμφορούμενος λέγει).

Πεφιλημένοι, καὶ ἀρχαῖοι φίλοι μου,
τοῦ χωρισμοῦ ἡ ὥρα τέλος ἔφθασε,
στιγμὴ σκληρὰ συνθλῶσα τὴν καρδίαν μου.
Τὰ σχέδια τῆς μοίρας ἡ συντέλεσις
ἐτάραττε τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου μου,
κ' ἐν μέσῃ τῇ παλαίστρᾳ μὲ συντρίβει, φεῦ,
ὁ θάνατος τὸν πέπλον τὸν ἀνθρώπινον
ἐκ τῶν γηΐνων ὀφθαλμῶν μου ἀφαιρῶν,
ἰδεῖν τὸ μέλλον συγχωρεῖ μοι ἐναργῶς,
ἁπλούμενον ἔμπρός μου, τὸ ἀπαίσιον.
Ὢ συμφορά! ματαίως ἐκοπίασα,
τὰ φαῦλα ἵνα σταματήσω κύματα
τῆς παχυλῆς ἀγνοίας, καὶ παράσχω φῶς
τῇ οἰκουμένῃ· αὖθις τὸ γενόμενον,
ἐμοῦ θανόντος, ἄρδην ὀλεσθήσεται,
καὶ μόλις ἐπ' ὀλίγον ἀναπνεύσασα
ἡ οἰκουμένη, αὖθις μαρανθήσεται,

καὶ πρὸς τὸν τάφον ἐσπευσμένοις βήμασιν
ὁδεύσει. Ἡ θρησκεία τῶν Χριστιανῶν,
ἣν ἐπιμόνως τόσον ἐπολέμησα,
καταχρατήσει, πάντα καταστρέφουσα
σπινθῆρα διανοίας, καὶ μαθήσεως,
ἡ δεισιδαιμονία, καὶ ἡ ἄνοια
τῆς οἰκουμένης πάσης βασιλεύσουσι,
σφαγαί, καὶ θρῆνοι, ἔριδες, καὶ διωγμοὶ
τοὺς παναθλίους δεκατίσουσι λαούς,
κ' ἐν τῇ σκοτίᾳ τῇ πυκνῇ σβεσθήσεται
καὶ ἡ ἐσχάτη τῆς ἑστίας τοῦ φωτός,
τῆς προσφιλοῦς Ἑλλάδος, φωτεινὴ ἀκτίς.
Βαρβάρων τέλος νέφη καταστρεπτικὰ
ἐκ τοῦ βοῤῥᾶ τὸν κόσμον κατακλύσουσι,
ποτίζοντα αἱμάτων τὰ ἐρείπια,
κ' αἰῶνας ὅλους ἐφιάλτην φοβερὸν
ἡ γῆ ὑπνώσει, πλήρης ἐκφαυλίσεως,
ὑπάτης, ὀλεθρίας καταπτώσεως.
Σπαράσσει τὴν ψυχήν μου λύπη φοβερά!
Ἀπελπισία ἄρα, καὶ ἀπόγνωσις,
ἀπελπισία!... Πλὴν τί βλέπω, ἀμυδρὰ
φωτὸς ἀκτὶς χρυσίζει τὸν ὁρίζοντα,
μεμακρυσμένου. Κατ' ὀλίγον αἴρεται
τὸ σκότος αὖθις, αὖθις διαλύονται
τοῦ Γαλιλαίου τὰ βαρέα σύννεφα,
τὰ σύμπαντα τὸν κόσμον καταπνίξαντα,
καὶ νέα πάλιν ἀνατέλλει, καὶ λαμπρὰ
ἡμέρα φώτων, καὶ προόδου, καὶ χαρᾶς.
Οὐκ εἶχε τελευτῆσαι, ἀνεπαύετο
ἡ τρισφιλτάτη, ἡ ὡραία μου Ἑλλάς.

Εἰς τοῦ φωτὸς τὴν πρώτην ἀντανάκλασιν,
αὐτὴν τοῦ τάφου βλέπω ἀνακύπτουσαν,
τὰς πέδας, καὶ τὰ ῥάκη ἀποῤῥίπτουσαν,
κ' « ἐλευθερία » αὖθις ψιθυρίζουσαν.
Τὴν οἰκουμένην βλέπω εἰς τὸ στάδιον,
τὸ φέρον τέλος εἰς τὴν τελειότητα,
γενναίοις αὖθις βήμασι βαδίζουσαν,
κ' ἐξ ὁλοκλήρου τέλος τὴν μικρόνοιαν,
καὶ δεισιδαιμονίαν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν,
τῆς ἀπαισίας, στερουμένας ἐσαεί.
Ἀργήσει, φεῦ, ἡ ὥρα ἡ εὐφρόσυνος,
ἀργήσει, καὶ τὸ σκότος τὸ ἀπαίσιον
μακροὺς αἰῶνας διαρκέσει, πρὶν τὸ φῶς
φανῇ τῆς νέας βαθμηδὸν χρυσῆς ἠοῦς,
πλὴν ἐπὶ τέλους· θετικῶς ἐλεύσεται,
ἐλεύσεται, θαῤῥεῖτε ἄρα, φίλοι μου,
τὸ κληρονόμημά μου ἀναδέχθητε,
ἐνόσῳ ζῆτε, σταθερῶς μοχθήσατε,
διδάσκοντες τοὺς ἄλλους, καὶ φωτίζοντες,
πεισματωδῶς ζητεῖτε τὴν ἀλήθειαν,
καὶ κοπιᾶτε ἀνενδότως, εὐσταθῶς,
ὑπὲρ τῆς ταλαιπώρου ἀνθρωπότητος.

(**Καταπίπτει νεκρός. Πάντες περικυκλοῦσιν αὐτὸν μετ' ἀφάτου ἀπελπισίας**).

ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ.

Κοιμήθητι τὸν ὕπνον τὸν αἰώνιον
διάνοια ὑψίστη. Ἦν ἡ γῆ κλωβὸς
στενός, κ' εἰς τὰς κιγκλίδας τὰς χαλκᾶς αὐτῆς
κατεπληγοῦσο. Παῦσον τέλος πάλλουσα,
καρδία τλήμων, τόσον ἀγαπήσασα,

τυραννηθεῖσα τόσον· ἀναπαύθητι!
Διὰ παντὸς ἐσβέσθη τὸ ἀνώτερον
ἐκ τῶν πνευμάτων, ὅσα ἐπεσκέφθησαν
τὸν κόσμον τοῦτον, ἀδελφοί, τῆς συμφορᾶς.

(Ἐνῷ πάντες περικυκλοῦσι τὸν νεκρόν, καταπετάννυται ἡ αὐλαία).

ΤΕΛΟΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Καθαρά, καὶ γνησία ἡ ὑπὸ τῶν ἱερῶν βιβλίων διδασκομένη πίστις, ἄνευ τῶν σοφιστικῶν, καὶ ματαίων ἐπεξηγήσεων, δι' ὧν οἱ μετέπειτα αἰῶνες ἠσχήμισαν αὐτήν.

Ἐνθυμίζομεν ἐνταῦθα, ἁπλῶς, χάριν παραδείγματος, τὴν ὑπὸ τῶν δῆθεν πεφωτισμένων κατάληψιν τῶν ἑπτὰ τῆς γενέσεως ἡμερῶν, ὡς ἐποχῶν γεωλογικῶν, ὡς ἐὰν μὴ ἐξακολουθῇ πλαττόμενον, καὶ ἀλλοιούμενον τὸ σύμπαν καὶ σήμερον ἔτι, ὡς ἐὰν μὴ ᾖ παραλογωτέρα, ὑποτιθεμένου τοῦ ἀπολύτου ὡς ἔχοντος συγκριτικοὺς βαθμούς, ἡ πλάσις τοῦ ἡλίου τέσσαρας ὅλας γεωλογικὰς ἐποχὰς μετὰ τὴν διαίρεσιν τοῦ φωτός, καὶ σκότους τῆς πλάσεως αὐτοῦ τέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὸ γεγονὸς ἐκεῖνο, ὡς ἐὰν μὴ εἶχεν εἰπεῖν ὁ Μωϋσῆς ῥητῶς— Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ· ἡμέρα μία — Ὡς ἂν μὴ ἦν ἡ ἀληθὴς ἀξία, καὶ ἔννοια τῆς κοσμογονίας ἐκείνης καταφανεστάτη παντὶ τῷ μὴ τυφλώττοντι, γνωσταὶ δὲ τῇ φιλοσοφίᾳ ἐν πάσῃ αὐτῶν τῇ λεπτομερείᾳ αἱ ἀτελέσταται, καὶ σφαλεραὶ ἰδέαι ἐφ' ὧν στηρίζεται. Ἡ ἐπιτετηδευμένη αὕτη ἄγνοια, καὶ ὁ παραλογισμὸς εἰσὶ πολὺ ἀπεχθέστερα τῇ ἐπιστήμῃ τῆς ἀπερίττου παραδόσεως. Ὁμοία ἡ φιλοσοφικὴ ἰδέα, ἡ ἀντικαταστήσασα τὴν Ἑβραϊκήν, ὅτι ἡ Θεότης ἐστὶν ἀκατάληπτόν τι πνεῦμα κτλ. Πόσον δὲ μερικὴ ἐστὶν ἡ δῆθεν αὕτη πρόοδος, καὶ πόσον ἀπᾴδει εἰς τὸ ἀληθὲς πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, γνωρίζει πᾶς ὁ ἐπισκεφθείς, περιεργείας χάριν, τὰς καθολικὰς καὶ ἀγγλικανικὰς ἐκκλησίας, ἔνθα διδά-

σκεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκούσας ἀπ' ἄμβωνος περιγραφομένην τὴν θείαν, καὶ καταχθόνιον πόλιν, τοὺς σμαράγδους, καὶ σαπφείρους τῆς πρώτης, τὰς φλόγας, καὶ τοὺς δαίμονας τῆς ἑτέρας.

Ὁ Θεός, σεβάσμιος ἔνθρονος γέρων...

Τοιοῦτος παρίσταται εἰς πάσας ἡμῶν τὰς ἱερὰς εἰκόνας, καὶ δικαίως, διότι, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα, καὶ ὁμοίωσιν τῆς Θεότητος, ἕπεται ὅτι ἔχει αὕτη μορφὴν ἀνθρωπίνην.

Καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος...

Παρατηροῦμεν ἐνταῦθα ὅτι ἡ μετάφρασις τῶν Ο΄. ἐγένετο κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, παραμορφώσασα ὅλως τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου, ὅπερ ὀρθῶς κατανοεῖ μόνος ὁ γνωρίζων τὰς μεταφυσικάς, καὶ κοσμογονικὰς δοξασίας τῆς Σεμιτικῆς φυλῆς, ἐφ' ὧν στηρίζεται. Ἰδού, ἐν παραδείγματι, ἡ κατὰ λέξιν μετάφρασις τῶν τριῶν πρώτων στίχων τῆς Γενέσεως.

« Ἐν ἀρχῇ ὁ ἰσχυρὸς ἐγέννησε τὸν θόλον, καὶ τὸν ὁρίζοντα. Ὁ ὁρίζων ἦν κεκρυμμένος, καὶ κινητός, ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἀδιαπεράστου ἦν ἔτι σκοτεινή, πυκνὸς καπνὸς ἐπλανᾶτο ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ. Ὁ ἰσχυρὸς ἔφη — Ἀκτινοβόλησις ἔστω — Ἀκτινοβόλησις ἦν ».

Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ ἡμέρα μία.

Ἡ ἔλευσις τῆς πρώτης ἑσπέρας, καὶ πρωΐας ἀμέσως μετὰ τὴν διαχώρησιν τοῦ φωτός, καὶ σκότους, οὐδεμίαν ἀφίησιν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας τῶν ἐκφράσεων τούτων.

Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανόν.

Αὐτὴ ἡ λέξις στερέωμα δηλοῖ τὸ στερεόν, ὡς καταφαίνεται κ' ἐκ τῆς παραδόξου ἰδέας τῶν ὑπὲρ αὐτὸ ὑδάτων ἅτινα βεβαίως ἐξ ὀπῆς τινος κατέπιπτον, ὅταν ἔβρεχε.

Βοτάνην χόρτου, σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος...

Ἡ Θεότης ὀλίγον φροντίζει περὶ τῶν συντακτικῶν κανόνων.

Καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ φράσις αὕτη περιέχει ὁλόκληρον τὸ σφαλερὸν τοῦτο σύστημα, τὸ θεωροῦν τὴν γῆν ὡς τὸ κέντρον τοῦ σύμπαντος, καὶ ταύτης παραρτήματα πάντα τὰ ἐπίλοιπα. Οἱ ἀστέρες, τ' ἀτελεύτητα δηλ. τῶν κόσμων συμπλέγματα, ὑποτίθενται, οἷοι φαίνονται διὰ τοῦ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ, λαμπτῆρες τινὲς ἐλάσσονες τῆς Σελήνης, καὶ τοῦ Ἡλίου, κρεμασθέντες εἰς τὸ στερέωμα, πρὸς φωτισμὸν τῆς γῆς.

Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων.

Ὑποτίθενται δηλ. τὰ γένη τῶν ζώων ὡς μόνιμά τινα, ἅπαξ πλασθέντα, καὶ εἶτα ἀνανεούμενα ἀεὶ κατὰ τὸν ἀρχαῖον τύπον. Ἐλήφθησαν δὲ οἱ μὲν ἰχθεῖς, καὶ τὰ πετεινά, ἐκ τοῦ ὕδατος, τὰ δὲ λοιπὰ ζῶα ἐκ τῆς γῆς. Παράδοξος αὕτη θεωρία. Καὶ εἶτα τολμᾷ ὁ Darwin καὶ φλυαρεῖ;

Πηγὴ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐπότιζε πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

Τερατῶδες καὶ τὸ ἀρτεσιανὸν τοῦτο φρέαρ. Περιττὸν ἐνθυμίσαι ὅτι ἡ γῆ ἐθεωρεῖτο δίσκος ἐπίπεδος.

Καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ.

Ταῦτα ἐνθυμίζουσι τὸ ἀθάνατον νερὸν τῶν παραμυθίων.

Ἔθετο τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι αὐτόν, καὶ φυλάσσειν.

Τὸ προγονικὸν ἁμάρτημα ἐστὶν ἀπαραίτητον ἐν τῇ μυθολογίᾳ ταύτῃ, ἵνα, ἐξωσθέντος τοῦ Ἀδάμ, οἰκισθῇ οὕτω καὶ ὁ ἐπίλοιπος κόσμος.

Ὁ μῦθος οὗτος, ὡς καὶ πάντες οἱ τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶχε κατ' ἀρχὰς φιλοσοφικὴν ἔννοιαν, ἀλλ' οἷος νῦν ἀπέμεινε, στηρίζει τὴν θρησκείαν ταύτην ἐπὶ τῆς ἀλογωτέρας ἀδικίας, ἣν ἠδύνατο ἐπινοῆσαι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, τὴν καταδίκην εἰς αἰῶνα

τὸν ἅπαντα ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, αὐτῶν τῶν ζώων, καὶ τῆς τεξάσης αὐτὰ γῆς, ἕνεκα ἀσημάντου παρακοῆς δύο ἀτόμων. Τοιαῦται ἐπινοήσεις εἰσὶν ἄντικρυς ὕβρις εἰς τὴν λογικήν, οἴμοι δ' ἡμῖν, ἐὰν τ' ἀνθρώπινα ἡμῶν δικαστήρια ἐλάμβανον ὡς ὑπόδειγμα τὴν θείαν ταύτην δικαιοσύνην. Ὁ κ. Em. Lamé (1) λέγει περὶ τοῦ θέματος τούτου:

« Εἴδομεν ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ Χριστιανισμῷ σχέσιν ἔχον πρὸς τὴν Τριάδα, τὴν Θεολογίαν, καὶ σχετικῶς τὴν σχολαστικήν, καὶ λογικήν, ὀφείλεται τοῖς Ἕλλησι. Ὁ Ἑλληνικὸς νοῦς ἔτεκε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ δόγμα, κατ' ἀρχὰς ὅλως φιλοσοφικόν, ἀλλὰ δημῶδες καταστὰν ἐν τῷ Χριστιανισμῷ· τὸ προγονικὸν ἁμάρτημα. — Οἱ Ἑβραῖοι ἀποροῦσι, κ' ἐξίστανται διὰ τὰς μεγίστας συνεπείας, ἃς οἱ Χριστιανοὶ ἐξῆξαν ἐκ τοῦ μύθου τοῦ μήλου, Αἰγυπτιακὴν ἔχοντος τὴν καταγωγήν, κατὰ μίμησιν τοῦ μυστηρίου τῆς Ἴσιδος, καὶ οὐχὶ μείζονα κεκτημένου σπουδαιότητα, ἐν τῷ συνόλῳ τῆς θρησκείας αὐτῶν, ἢ ὁ μῦθος τῆς Περσεφόνης, ῥιφθείσης εἰς τὸν ᾅδην διότι ἔδρεψε τὸ ἄνθος τοῦ ναρκίσσου, ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἀρχαίας θρησκείας τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἔλαβον αὐτὸν ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς. Τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ βίος οὗτος ἐστὶ κατάπτωσις, καὶ τιμωρία, καὶ οὐχὶ ἀξιέραστον εὐεργέτημα, δι' ὃ ὀφείλομεν καθημερινῶς χάριτας τῷ Θεῷ, οὐδέποτε κατανοήσει ὁ Σήμ. (Ἡ Σεμιτικὴ φυλή). Οὐδ' εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν δ' ἠδυνήθη αὕτη προσκολληθῆναι, καίτοι ἐπισήμως εἰς αὐτὸν εἰσαχθεῖσα. Ἡ ἐπινόησις αὕτη ἐστὶν ὅλως φιλοσοφική, καὶ φιλοσοφίαν ἔσχεν ἄχρι τοῦδε ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει μόνος ὁ Ἰάφεθ, ἐκ δὲ τῶν κλάδων τῆς Ἰαφετικῆς φυλῆς μόνοι οἱ Ἕλληνες, τῆς φιλοσοφίας πάντων τῶν λοιπῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν οὔσης ἁπλῶς ἐξευρύνσεως τῆς Ἑλληνικῆς, ἄνευ νέας τινὸς βάσεως, ὅταν μὴ ᾖ γελοιογραφία ἐκείνης. Πρῶτος ὁ Πλάτων, ὅπως εὐχερῶς ἐξηγήσῃ τὴν ἐκπήγασιν τῶν ἰδεῶν, κατέφυγεν

(1) Introduction à Julien l'apostat p. 101.

εἰς τὴν ὑπόθεσιν προγενεστέρου τῆς ψυχῆς βίου ἐν τῷ ἀπείρῳ· παρίστησι δὲ τὸν βίον ἐκεῖνον ὡς βελτίονα τοῦ παρόντος, ἀλλ' ἄνευ πεποιθήσεώς τινος, λαμβάνων ἁπλῶς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὡς βάσιν κομψοῦ διαλόγου, καὶ τὴν ἐπαύριον ἐγκαταλείπων αὐτὴν δι' ἑτέραν. Ἀλλ' οἱ νεοπλατωνικοὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, καθόσον ἡ ζωὴ καθίστατο δυσαρεστοτέρα, ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ κοινωνία, καὶ ἀσθενέστερα τὰ πνεύματα, παρεμόρφωσαν βαθμηδὸν τὴν ἰδέαν τοῦ διδασκάλου, καὶ ἔφθασαν τέλος εἰς τὸ ἀπελπιστικόν, καὶ εἰδεχθὲς δόγμα, ὅτι ἡ Θεότης ἐδώρησεν ἡμῖν βίον, ὅστις ἐστὶ παραλογισμός, καὶ οὐδέποτε μεταβάλλεται εἰς ὑγιᾶ, καὶ διαρκῆ θυμηδίαν, ὅσον καὶ ἂν προσπαθήσωμεν γενέσθαι σοφοί, δίκαιοι, εὔρωστοι, καὶ νοήμονες, ὥστε ἀπαιτεῖται ἀναγκαστικῶς συμπλήρωσίς τις αὐτοῦ εἰς μέρος χιμαιρικὸν καὶ ἀκατανόητον. Τὸ δόγμα τοῦτο, συνενωθὲν πρὸς τὸν χριστιανικὸν μῦθον, κατέστη ἓν τῶν θεμέθλων τῆς θρησκείας ἐκείνης, ἕνεκα τῆς στενῆς αὐτοῦ συγγενείας μετὰ τοῦ δόγματος τῆς τῶν ἁμαρτωλῶν σωτηρίας (rédemption), μόνον δὲ τὸ δόγμα τοῦ εἱμαρμένου (prédestination) παραδεχόμενός τις, δύναται αὐτοῦ λυτρωθῆναι.

Ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ γῆς.

Ὅτι ὁ διάβολος ἐκρύπτετο ἐν τῷ ὄφει, ἐστὶ νεωτέρα τελειοποίησις, καθὼς καὶ ὅτι τὸ ξύλον τῆς γνώσεως ἦν μηλέα.

Καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν.

Ἐὰν οὐχὶ ἡ ὅλη Γένεσις, ὁ εἷς οὗτος στίχος οὐκ ἀποδείκνυσι φωτὸς φαεινότερον ὅτι, κατὰ τὸν Μωϋσέα, πρόκειται περὶ ὄντος ἀνθρωπομόρφου;

Ἀλλά, περιεργείας χάριν, παρατεθήτω καὶ τὸ ἑξῆς χωρίον, ἐν ᾧ βλέπομεν τὴν θεότητα ὁδοιποροῦσαν ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ δύο ἀγγέλων, ὅπως πεισθῇ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἐν Σοδόμοις συμβαινόντων, τρώγουσαν δέ, καὶ πίνουσαν ἐν τῷ φιλοξένῳ οἴκῳ τοῦ Ἀβραάμ, ὅστις λέγει αὐτῇ.

« *Ληφθήτω δὴ ὕδωρ, καὶ νιψάτωσαν τοὺς πόδας ὑμῶν, καὶ καταψύξατε ὑπὸ τὸ δένδρον· καὶ λήψομαι ἄρτον, καὶ φάγεσθε... Καὶ ἔσπευσεν Ἀβραὰμ ἐπὶ τὴν σκηνὴν, πρὸς Σάῤῥαν, καὶ εἶπεν αὐτῇ—Σπεῦσον, καὶ φύρασον τρία μέτρα σεμιδάλεως, καὶ ποίησον ἐγκρυφίας. Καὶ εἰς τοὺς βόας ἔδραμεν Ἀβραὰμ, καὶ ἔλαβεν ἁπαλὸν μοσχάριον, καὶ καλὸν, καὶ ἔδωκε τῷ παιδὶ, καὶ ἐτάχυνε τοῦ ποιῆσαι αὐτό. Ἔλαβε δὲ βούτυρον, καὶ γάλα, καὶ τὸ μοσχάριον, ὃ ἐποίησε· καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς, καὶ ἔφαγον.* »

Οὐδόλως ἐτάζομεν ποία ἡ περαιτέρω τύχη τῶν καλῶν τούτων ἐδεσμάτων. Νοστιμότατον δὲ καὶ τὸ ἑξῆς χωρίον περὶ τοῦ δεινοῦ κινδύνου, ὃν ὑπέστη ἡ ἄσπιλος ἀθωότης τῶν δύο ἀγγέλων ἐν Σοδόμοις.

« *Πρὸ τοῦ κοιμηθῆναι δὲ οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως, οἱ Σοδομῖται, περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν ἀπὸ νεανίσκου μέχρι πρεσβυτέρου, ἅπας ὁ λαὸς ἅμα. Καὶ ἐξεκαλοῦντο τὸν Λώτ, καὶ ἔλεγον πρὸς αὐτόν. « Ποῦ εἰσὶν οἱ ἄνδρες, οἱ εἰσελθόντες πρός σε τὴν νύκτα; Ἐξάγαγε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς ἵνα συγγενώμεθα αὐτοῖς. » Ἐξῆλθε δὲ Λὼτ πρὸς αὐτοὺς πρὸς τὸ πρόθυρον, εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. « Μηδαμῶς, ἀδελφοί, μὴ πονηρεύσησθε. Εἰσὶ δέ μοι δύο θυγατέρες, αἳ οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρα. Ἐξάξω αὐτὰς πρὸς ὑμᾶς· καὶ χρᾶσθε αὐταῖς καθ' ἃ ἂν ἀρέσκει ὑμῖν.* »

Ταῦτα τὸ βιβλίον, ἐξ οὗ ἀποῤῥέει πᾶσα χριστιανικὴ ἠθική, τὸ τιθέμενον εἰς χεῖρας τῶν παίδων, καὶ τῶν νεανίδων. Ἀπαντῶσι δὲ τοιαῦτα χωρία εἰς πᾶσαν σελίδα.

Ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου.

! Ἡ ὀργιζομένη, καὶ τὴν ἀθώαν γῆν καταρωμένη αὕτη Θεότης, ὀλίγον δικαιολογεῖ τὰ συνήθως αὐτῇ ἀποδιδόμενα ἐπίθετα.

Καὶ ἐποίησε Κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀδάμ, καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ χιτῶνας δερματίνους.

Τοῦτο ἐστὶν ἀριστούργημα, ἡ Θεότης ῥάπτουσα χιτῶνας δερ-

ματίνους. Φανταζόμεθα αὐτὴν σταυροποδιτὶ μετὰ μεγάλης ψαλίδος ἀνὰ χεῖρας. Ἀλλὰ ποῦ εὗρε τὰ δέρματα, ἀφοῦ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὰ ζῶα ἦσαν ἀθάνατα, καὶ τίς ἐβυρσοδέψησεν αὐτά; Ἢ μὴ μετεχειρίσθη αὐτὰ ἀκατέργαστα; Ἀλλὰ τότε φαίνεται ἡμῖν προβληματικὴ ἡ γέννησις τοῦ Κάϊν.

Ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν· καὶ νῦν μήποτε... λάβῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς... καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.

Ὥστε ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῆς Θεότητος ἦν ἡ μεταξὺ καλοῦ, καὶ πονηροῦ διαίρεσις· ὁ δὲ φόβος μὴ ὁ θνητός, αἰώνιος καταστάς, ἐξισωθῇ πρὸς αὐτό, ἐστὶν αἴσθημα ἥκιστα ἄξιον τοῦ ἀνωτάτου ὄντος. Εἰς τὸν μῦθον τοῦ Προμηθέως ὑπάρχει κἂν ποίησις. Οὐδὲν λέγομεν περὶ τοῦ *ἡμῶν*, ὅπερ βεβαίως ἐστὶ *lapsus linguae* ἐν συστήματι μονοθεϊκῷ.

Ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων ὅτι καλαὶ ἦσαν, ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας ἀπὸ πασῶν ὧν ἐξελέξαντο. Οἱ δὲ γίγαντες ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ μετ' ἐκεῖνο, ὡς ἂν εἰσεπορεύοντο οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐγεννῶσαν αὐτοῖς. Ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ γίγαντες οἱ ἀπ' αἰῶνος, οἱ ἄνθρωποι οἱ ὀνομαστοί.

Ἐνταῦθα πλέομεν ἐν πλήρει πολυθεϊσμῷ. Ὁ Θεὸς ὑποτίθεται ἔχων πολλοὺς υἱούς, οἵτινες νοστιμευόμενοι τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὐδόλως εἶχον ἄδικον, τῇ ἀληθείᾳ, κατήρχοντο παρ' αὐταῖς, ἀπαραλλάκτως ὡς αἱ Θεότητες τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐκ τῆς μίξεως δὲ ταύτης ἐγεννῶντο γίγαντες, καὶ ἄνθρωποι ὀνομαστοί, οἷοι ὁ Ἡρακλῆς, καὶ οἱ λοιποὶ ἡμίθεοι. Πρὸς Θεοῦ, τί ἐλλείπει ἔτι; Ἐρωτῶμεν, ἐν συνειδήσει, τοὺς καλοὺς Χριστιανούς, τοὺς ἀναγινώσκοντας τὰς γραμμὰς ταύτας, πόσοι αὐτῶν γνωρίζουσιν εἰς τί πιστεύουσι;

Ἐνεθυμήθη (μετενόησεν) ὁ θεὸς ὅτι ἐποίησεν τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ γῆς...

Θεότης μετανοοῦσα ἔχει τί τὸ κωμικόν, καὶ εἶτα ὁ Πάπας διεκδικεῖ δι' ἑαυτὸν τὸ ἀναμάρτητον. Ὁ Θεὸς τῶν Ἑβραίων ἦν, οὐ μόνον παλίμβουλος, ἀλλὰ καὶ ἀτυχής. Ὁ κόσμος, ὃν τόσον ηὐχαριστήθη πλάσας, μετ' ὀλίγους αἰῶνας, κατήντησε τοιοῦτος, ὥστε μετενόησε διὰ τὴν πλάσιν ταύτην, καὶ ἀπεφάσισε τὴν κατάπνιξιν αὐτοῦ· ἀλλὰ μόλις ἐκτελέσας τὸ ἀπάνθρωπον τοῦτο ἔργον, μετενόησεν αὖθις, καὶ ὑπεσχέθη ὅτι οὐδέποτε ἤθελεν ἐπαναλαβεῖν αὐτό, εὐλογήσας δὲ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ηὐχήθη τὰ βέλτιστα διὰ τὸ μέλλον. Οὐχὶ πολὺ μετὰ ταῦτα, ἐν τούτοις, τὰ πάντα εὑρίσκοντο πάλιν εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε ἀπεφασίσθη ἡ κατάβασις ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὁ θάνατος τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐτελέσθη ἡ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θυσία, καὶ ὁ Θεός, αἰκιζόμενος, καὶ προπηλακιζόμενος, ἀπέθανε μεταξὺ δύο κακούργων, καὶ ὅμως τὸ συμβὰν τοῦτο διεδέχθησαν οἱ ἀπαισιώτεροι διὰ τὴν οἰκουμένην αἰῶνες, καὶ ἡ σημερινὴ ἡμῶν κατάστασις πολὺ ἀπέχει τῆς τελειότητος.

Νοσσιὰς ποιήσεις τὴν κιβωτόν, καὶ ἀσφαλτώσεις αὐτὴν τῇ ἀσφάλτῳ. Τριακοσίων πήχεων τὸ μῆκος τῆς κιβωτοῦ, καὶ πεντήκοντα πήχεων τὸ πλάτος.

Αἱ ναυπηγικαὶ αὗται λεπτομέρειαι, ὑπὸ τῆς Θεότητος διδόμεναι, εἰσὶ νόστιμοι. Ὁ Μωϋσῆς βεβαίως ἐνόμιζεν ὅτι ἀναφέρει διαστάσεις τερατώδεις, ὀλίγον μαντεύων ὅτι ἡ κιβωτὸς ἐκείνη, ἥτις ἐπρόκειτο παραλαβεῖν πάντα τὰ ἔμψυχα τῆς ὑφηλίου, οὐδὲ πρὸς τοὺς συνήθεις δρόμωνας τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἠδύνατο παραβληθῆναι. Ἡ δὲ ἰδέα τοῦ Νῶε, ἀθροίζοντος ἀνὰ δύο, καὶ ἑπτὰ ζεύγη πάντων τῶν ζώων, πετεινῶν, καὶ ἑρπετῶν· (ὧν τὰ εἴδη ἀδιακόπως μεταβάλλονται, καὶ ὧν καὶ σήμερον ἡ προκεχωρηκυῖα ἐπιστήμη μόλις ἐλάχιστον μέρος γνωρίζει,) κ' ἐγκλείοντες αὐτὰ φύρδην μίγδην ἐπὶ ἓν ὅλον ἔτος ἐντὸς πλοιαρίου, οὐδὲ ὡς παράλογος μῦθος ἐστὶ φορητή. Ὡς γνωστὸν κ' ἐνταῦθα ἐγένετο ἀπόπειρά τις συμβιβασμοῦ τῆς παραδόσεως κ' ἐπιστήμης, ἀποδοθέντων εἰς τὸν κατακλυσμὸν τῶν ἁπανταχοῦ σχε-

δὸν τῆς ὑψηλίου ἐπὶ τῶν ἀρχικῶν βράχων ἀπαντωμένων ἰχνῶν τῆς ἐπενεργείας τοῦ ὕδατος, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ φερομένων ὀγκωδῶν λίθων, κατ' ἐποχὴν γνωστὴν ἐν τῇ γεωλογίᾳ ὡς ἐποχὴν τοῦ πάγου, ὅτε ὑποτίθεται ὅτι τὰ ψύχη τοῦ πόλου ἐξετάθησαν ἐπὶ πάσης τῆς Εὐρώπης, καὶ ἡ λευκὴ ἄρκτος, ἢ μᾶλλον ὁ πρόγονος αὐτῆς, κατῆλθε μέχρι τῆς Ἰταλίας· ἀλλὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἐὰν ποτὲ ὑπῆρξε, διαχωρίζουσιν ἡμῶν πιθανῶς μυριάδες τινὲς ἐτῶν. Πρὸ ταύτης δὲ ἔζησαν τὰ λεγόμενα προκατακλυσμιαῖα ζῶα. Ὁ μῦθος τοῦ Νῶε, ἐκ τοῦ Βερόσου ληφθείς, φέρεται ἀπαραλλάκτως καὶ παρ' Ἕλλησι, τῷ Δευκαλίωνι ἐν Θεσσαλίᾳ ἀποδιδόμενος, ἐν δὲ Ἀττικῇ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὠγύγου δῆθεν συμβάς. Ἰδοὺ πῶς διηγεῖται αὐτὸν ὁ Λουκιανὸς ἐν τῇ «*Συρίῃ Θεῷ*». § 12.

« Δευκαλίωνος δὲ πέρι λόγον ἐν Ἕλλησι ἤκουσα, τὸν Ἕλληνες ἐπ' αὐτῷ λέγουσι. Ὁ δὲ μῦθος ὧδε ἔχει. Ἥδε ἡ γενεή, οἱ νῦν ἄνθρωποι, οὐ πρῶτοι ἐγένοντο, ἀλλ' ἐκείνη μὲν ἡ γενεὴ, πάντες ὤλοντο, οὗτοι δὲ γένεος τοῦ δευτέρου εἰσί· τὸ αὖθις ἐκ Δευκαλίωνος ἐς πληθὺν ἀπίκετο. Ἐκείνων δὲ πέρι τῶν ἀνθρώπων τάδε μυθέονται. Ὑβρισταὶ κάρτα ἐόντες, ἀθέμιτα ἔργα ἔπρασσον· οὔτε γὰρ ὅρκια ἐφύλασσον, οὔτε ξείνους ἐδέχοντο, οὔτε ἱκετέων ἠνείχοντο, ἀντ' ὧν σφίσι ἡ μεγάλη συμφορὰ ἀπίκετο. Αὐτίκα ἡ γῆ πολλὸν ὕδωρ ἐκδιδοῖ, καὶ ὄμβροι μεγάλοι ἐγένοντο, καὶ οἱ ποταμοὶ κατέβησαν μείζονες, καὶ ἡ θάλασσα ἐπὶ πολλὸν ἀνέβη, ἔστε ὃ πάντα ὕδωρ ἐγένοντο, καὶ πάντες ὤλοντο. Δευκαλίων δὲ μοῦνος ἀνθρώπων ἐλίπετο ἐς γενεὴν δευτέραν, εὐβουλίης τε καὶ τοῦ εὐσεβίης ἕνεκα. Ἡ δὲ οἱ σωτηρίη ἦδε ἐγένετο· λάρνακα μεγάλην, τὴν αὐτὸς ἔχε ἐς ταύτην ἐσβεβάσας παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ἑωϋτοῦ ἐσέβη· ἐσβαίνοντι δὲ οἱ ἀπίκοντο σύες, καὶ ἵπποι, καὶ λεόντων γένεα, καὶ ὄφιες καὶ ἄλλα ὁκόσα ἐν γῇ νέμονται, πάντα εἰς ζεύγα. Ὁ δὲ πάντα ἐδέκετο· καί μιν οὐκ ἐσίνοντο, ἀλλὰ σφίσι μεγάλη διόθεν φιλίη ἐγένετο· καὶ ἐν μιῇ λάρνακι πάντες ἔπλευσαν ἔστε τὸ ὕδωρ ἐπεκράτεε; »

Σημειωτέον ὅτι, κατὰ τὸν Τζέτζην, (1) ὁ Νῶε οὐδεὶς ἕτερος ἐστίν, ἢ ὁ Διόνυσος, οὗ γνωστὴ ἡ μυθολογουμένη εἰς τὰς Ἰνδίας στρατεία. Καὶ ὁ Βυζάντιος (2) δὲ λέγει. « Νοὺχ δέ, ἢ Νοῦς = Νῶε, εἶνε, κατὰ τὸν Τζέτζην, αὐτὸς οὗτος ὁ Διόνυσος. Καὶ ἰδοὺ εἰς ποίας, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, βάσεις στηρίζονται ὅλαι τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν αἱ ἱστορίαι ».

Καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Θεὸς τοῦ Νῶε, καὶ πάντων τῶν θηρίων...

Εὐτύχημα τοῦτο. Τί δ' ἔπραττε κατὰ τὰς πρὸ τούτου ἑκατὸν πεντήκοντα ἡμέρας;

Καὶ ὠσφράνθη Κύριος ὁ Θεὸς ὀσμὴν εὐωδίας...

Ἀπαραλλάκτως ὡς ὁ Κρονίδης. Ἡ κνίσσα αὕτη ἔσωσε τὸ ἀνθρώπινον γένος δευτέρου κατακλυσμοῦ.

Ὅτι ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ.

Τίς πταίει; Ἐὰν ὑποτεθῇ ὑπάρχων Πλάστης πανίσχυρος, καὶ πανεπιστήμων, τίς ἕτερος ὁ ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἐλεεινότητα τῶν πλασμάτων.

Ἐλεύσεται ἡμέρα καιομένη ὡς κλίβανος, καὶ φλέξει τοὺς ἀνθρώπους...

Κατὰ τὸν Ἰησοῦν, ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου, οἱονεὶ ἐκδίκησις τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καὶ ἡ δευτέρα αὐτοῦ παρουσία, ἔμελλε συμβῆναι ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν αὐτοῦ.

Συγχέονται δὲ τὰ συμβάντα ταῦτα, καὶ ἰδίως παρὰ Λουκᾷ, μετὰ τῆς ἁλώσεως τῆς ἱερᾶς πόλεως, τῆς Ἱερουσαλήμ, ἧς συνέπεια, οὕτως εἰπεῖν, φυσικὴ διὰ τὴν ἀλαζόνα Ἰουδαϊκὴν διάνοιαν ἐφαίνετο καὶ ἡ καταστροφὴ τοῦ σύμπαντος. Τὰ ἑξῆς χωρία εἰσὶ ῥητά. « *Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκό-*

(1) Ἱστορ. Η. 587.
(2) Σ. Δ. Βυζαντίου Προοιμ. Ἑλλ. λεξικοῦ. Σελ. ιϛ'.

των, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ ». (1) « *Ἀμὴν λέγω ὑμῖν οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται* ». (2) Ἀλλ' ἐψεύσθη ἡ προφητεία αὕτη· ἔκτοτε δ' ἡ ἀνθρωπότης ἀναμένει ἀείποτε τὸ φοβερὸν συμβάν, καὶ ἰδίως κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς τοῦ μεσαίωνος χρόνους ἐνόμιζεν αὐτὸ ἐπὶ θύρας. Κατὰ τὸ ἔτος χίλια ἡ γενικὴ περὶ τούτου πεποίθησις ἦν τοσαύτη, ὥστε τὰ δημόσια ἔγγραφα ἔφερον ὡς ἡμερομηνίαν τὸ « Ἐγγιζούσης τῆς συντελείας τοῦ κόσμου ». Καὶ νῦν δὲ ὑπάρχουσιν ἀσθενεῖς τινες νόες εἰς τὴν λεγομένην χιλιετηρίδα (Millenium) πιστεύοντες, ὅτε οἱ ἅγιοι κατελεύσονται, καὶ διαμενοῦσι χίλια ἔτη ἐπὶ τῆς γῆς, ἐστὶ δὲ πραγματικότης, καὶ οὐχὶ μῦθος, ὅτι οἱ ταλαίπωροι οὗτοι καταγίνονται κατασκευάζοντες λευκὰ ἱμάτια διὰ τοὺς ἐπισήμους ξένους. Ἐφαντάζετο δὲ τὴν συντέλειαν τοῦ κόσμου ὁ Ἰησοῦς ὡς ἑξῆς: « *Μελλήσετε ἀκούειν πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε μὴ πτοεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι, ἀλλ' οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται λιμοί, καὶ λοιμοί, καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους. Πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων* »... (3) « *Ὅταν οὖν ἴδετε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ,* (ὁ ἀναγινώσκων νοήτω) *τότε, οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη... Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις... Ἔσται γὰρ τότε θλίψις, οἷα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ'*

(1) Ματθ. Κεφ. 16. § 28. Σχεδὸν ἀπαραλλάκτως καὶ παρὰ Μάρκῳ Κεφ. 9. § 1. Ὡς γνωστὸν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Μάρκου ἐστὶν ἁπλῶς συνονθύλευσις τοῦ τοῦ Ματθαίου.

(2) Ματθ. Κεφ. 24. §. 34. Σχεδὸν ἀπαραλλάκτως καὶ Μάρκ. Κεφ. 13. § 30, καὶ Λουκᾶς Κεφ. 21. § 32.

(3) Ματθ. Κεφ. 24. § 6, 7, 8. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς προφητείας ἐμιμήθησαν ἐπιτυχῶς ὁ Ἀγαθάγγελος, καὶ οἱ νεώτεροι Καζαμίαι.

οὐ μὴ γένηται... Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. Καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, μετὰ δυνάμεως, καὶ δόξης πολλῆς. Καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτῶν ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν». (1) Τὴν δ' ἐν τῷ παραδείσῳ μακαριότητα καλῶς ἐκφράζει τὸ ἑξῆς χωρίον περὶ τῶν Ἀποστόλων « *Κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν.—Βασιλείαν, ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθίσησθε ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ* ». (2)

Ὡς ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι, ὁ Ἰησοῦς, καὶ οἱ Εὐαγγελισταί.

Πᾶσα λέξις τῶν Εὐαγγελίων, κατά τινας, ἐστὶν ἱερά· ἀλλ' ἡ νεωτέρα κριτικὴ ἀνέτεμεν αὐτά, καὶ γνωρίζει ἤδη καλῶς πῶς, καὶ πότε συνηρμόσθησαν, καὶ ποῖα εἰσὶν ἐν αὐτοῖς τὰ γνήσια χωρία. Αἱ προκαταρκτικαὶ αὗται μελέται εἰσὶν ἀπαραίτητοι παντὶ τῷ εἰς οἷον δήποτε θρησκευτικὸν ζήτημα ἐμβριθῶς ἀσχολουμένῳ, ὡς φέρ' εἰπεῖν εἰς τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν διάκρισιν τῶν ἀληθῶς τῷ Ἰησοῦ ἀποδοτέων μερῶν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. Ὁ κ. Lamé λέγει περὶ τοῦ θέματος τούτου τὰ ἑξῆς. (3)

« Τὰ τέσσαρα κανονικὰ Εὐαγγέλια οὐκ εἰσὶν ἔργα πρωτότυπα, ἀλλὰ συῤῥάμματα ἐκ πληθύος ἀρχικῶν Εὐαγγελίων, ἐπὶ

(1) Αὐτόθι § 15, 16, 19, 21, 29, 30, 31. Ταὐτά, σχεδὸν ἀπαραλλάκτως, καὶ παρὰ Μάρκῳ Κεφ. 13, καὶ παραπλησίως παρὰ Λουκᾷ Κεφ. 21.

(2) Λουκᾶς. Κεφ. 22 § 29, 30. Ὅρα καὶ Ματθ. Κεφ. 19 § 28.

(3) Julien l'apostat, introduction. p. 10.

τῷ σκοπῷ συνδιαλλαγῆς τῶν ἀπειραρίθμων Χριστιανικῶν αἱρέσεων, αἵτινες ἀνεφάνησαν εὐθὺς κατὰ τοὺς πρώτους τοῦ Χριστιανισμοῦ χρόνους, καὶ ἰδίως τῆς καθαρᾶς Ἰουδαϊκῆς (περιτετμημένης) Ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλήμ, ἧς προΐστατο ὁ *ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου* Ἰάκωβος, καὶ ὁ ἅγιος Πέτρος, (ὅστις, ὡς γνωστόν, οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐπίσκοπος Ῥώμης, οὐδ'ἐπεσκέφθη τὴν δύσιν) (1) τῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Παύλου ἱδρυθεισῶν Ἑλληνιζουσῶν Ἰουδαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (ἀπεριτμήτων), καὶ τέλος τῶν καθαρῶς ἑλληνιζουσῶν τῆς Αἰγύπτου, τῶν ἰδίως περὶ τὰ θεολογικὰ ἀσχολουμένων, κηρυττουσῶν τὸ δόγμα τῆς Τριάδος, ταὐτιζουσῶν τὸν Ἰησοῦν μετὰ τοῦ ἐνσαρκωθέντος *λόγου*, καὶ πλουτισασῶν τὴν ἀρχαίαν γυμνότητα τοῦ Χριστιανικοῦ θρησκεύματος διὰ μυστηρίων, καὶ ἱεροτελεστειῶν.

» Τὰ εὐαγγέλια ταῦτα εἰσὶν οὐχ ἧττον ἀρχαιότατα, καὶ φανεροῦσι καλῶς τὸν χαρακτῆρα τῆς προσωπικῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας· ἀλλ' ἀπαιτεῖται κριτικὴ ἐπιτηδεία, ἵνα διακρίνῃ τ' ἀρχαῖα τεμάχια τῶν νεωτέρων προσθηκῶν, αὐτὴ ἐκείνη ἡ κριτική, ἥτις σήμερον ἐφαρμόζεται τοσοῦτον ἀσφαλῶς τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, τοῖς ἔργοις τοῦ Ὁμήρου, καὶ Ἡσιόδου, καὶ τοῖς Βεδικοῖς ὕμνοις, συνθέσεσιν, αἵτινες, ὡς τὰ Εὐαγγέλια, σύγκεινται ἐκ γνησίων τεμαχίων, συναρμοσθέντων ἀλλήλοις διὰ προσθηκῶν ἀλλεπαλλήλων συντακτῶν. Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ ἁγίου Παύλου εἰσὶ τὸ μόνον πρωτότυπον, καὶ ἀληθῶς αὐτόματον τῆς ἁγίας Γραφῆς μέρος, γραφεῖσαι ὅμως καὶ αὗται, οὐχὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ γενικῆς διδασκαλίας, καὶ πρὸς μετάδοσιν τοῦ Χριστιανικοῦ δόγματος πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ καιροῖς, ὡς σήμερον ἀρέσκονται πιστεύοντες οἱ καθολικοί, οἵτινες ὀλίγον ἀναγινώσκουσι, κ' ἔτι ὀλιγώτερον ἐννοοῦσιν αὐτάς, ἀλλ' ἑκάστη ὑπὸ τὴν πίεσιν ἰδιαιτέρων περιστάσεων, καὶ δι' ἴδιον σκοπόν. » (2)

(1) Μόλις κατὰ τὸν 3ον αἰῶνα ἀπεκαλύφθησαν δῆθεν διὰ θαύματος τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ, κ' ἐπλάσθη τὸ μύθευμα τοῦτο.

(2) Ἴδε Revue Germanique τῆς 30 αὐγ. 1860 τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Stop

Καίτοι φοβούμενοι μὴ ὑπὲρ τὸ δέον παρατείνομεν τὰς σημειώσεις ταύτας, παρατίθεμεν οὐχ ἧττον ἐκ τοῦ ὄντως περισπουδάστου συγγράμματος τοῦ Ἀμερικανοῦ σοφοῦ, Dr Draper « Ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις τῆς Εὐρώπης » (1) καὶ τὸ ἑξῆς περὶ Κορανίου χωρίον, ὅπερ κατὰ λέξιν ἤθελεν ἐφαρμοσθῆναι εἰς ἕτερον ἱερὸν βιβλίον, ἐγγύτερον ἐνδιαφέρον ἡμᾶς.

« Τὸ Κοράνιον μεγάλως ἐπενήργησεν ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ χρησιμεύει ἔτι ὡς βιωτικὸς κανὼν εἰς μέγα μέρος τοῦ γένους ἡμῶν. Ἀφορῶντες εἰς τὴν διακηρυττομένην προέλευσιν τοῦ βιβλίου τούτου, ὀφειλομένου ἐμμέσως αὐτῇ τῇ Θεότητι, ἐδικαιούμεθα πάντως ἀναμεῖναι ὅτι ἠδύνατο ὑποστῆναι πᾶσαν οἱανδήποτε ἀνθρωπίνην ἐξέτασιν, καὶ καταδεῖξαι τὴν γνησιότητα, καὶ ἀξίαν αὐτοῦ, ἐν τῷ δοκιμαστηρίῳ τῆς ἀτελοῦς ἡμῶν κριτικῆς. Σπουδάζοντες δ' αὐτό, δέον τηρεῖν ἀπαύστως ἐν νῷ ὅτι, καθ' ἃ ἰσχυρίζεται, οὐ σύγκειται ἐξ ἀλλεπαλλήλων ἀποκαλύψεων γενομένων κατὰ διαφόρους περιστάσεις, καὶ μετὰ διαλείμματα αἰώνων, ἀλλ' ἐστὶν ὅλον τί, παραδοθὲν ἑνὶ ἀνθρώπῳ, καὶ ὤφειλεν ἑπομένως χαρακτηρίζεσθαι ὑπὸ γενικότητος, συμμετρίας, ἐντελείας. Ὤφειλε χορηγῆσαι ὑμῖν ὀρθὰς ἰδέας περὶ τῆς φύσεως, καὶ θέσεως τοῦ κόσμου τούτου, ἐν ᾧ ζῶμεν, καὶ εἴτε περὶ τοῦ πνευματικοῦ, εἴτε περὶ ὑλικοῦ πραγματεύεται, ὤφειλε καταισχῦναι τὰ περιφημότερα προϊόντα τῆς ἀνθρωπίνης μεγαλοφυΐας, ὡς ὁ λαμπρὸς μηχανισμὸς τοῦ οὐρανοῦ, ἢ αἱ ἐπὶ τῆς γῆς ζῶσαι ὡραῖαι μορφαί, ὑπερτεροῦσι τῶν σκευασμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπερέχον ἀπείρως πάντων τῶν ὑπὸ τῶν σοφῶν τῶν Ἰνδιῶν, καὶ τῶν φιλοσόφων τῆς Ἑλλάδος γραφέντων περὶ ζητημάτων ἀφορώντων τὴν ἀρχήν, τὴν φύσιν, καὶ τὴν τύχην τοῦ σύμπαντος, ὤφειλε,

τὸ ἐπιγραφόμενον « St Paul, et les Judeo-chrétiens », καὶ δίδον πάσας τὰς πηγάς, καὶ ἀρίστην περίληψιν τῶν ἔργων τῆς σχολῆς τῆς Τυβίγγης.

(1) Dr Draper. The intellectual development of Europe p. 329—332.

διὰ τοῦ μεγέθους τῆς ἐπιβολῆς αὐτοῦ, καὶ τῆς ἐντελείας τῆς ἐκφράσεως, τηρῆσαί πως τὴν ἁρμονίαν πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ἀντικειμένου, περὶ οὗ ὁμιλεῖ».

«Ἠδυνάμεθα, ναί, ἀναμεῖναι ὅτι ἤθελε διαφωτίσαι μετ' ἐξουσίας, καὶ λῦσαι διὰ παντὸς τὰ ζωτικὰ ἐκεῖνα ζητήματα, εἰς ἃ ἠσχολήθησαν αἱ διανοητικαὶ δυνάμεις τῶν ἐξοχωτέρων ἀνδρῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας, καὶ ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸ θέμεθλον πάσης πίστεως, καὶ φιλοσοφίας· ὅτι ἤθελεν εἰπεῖν ἡμῖν καθαρῶς, κ' ἐν γλώσσῃ ἀναμφισβητήτῳ, τί ἐστὶ Θεός, τί Κόσμος, τί Ψυχή, καὶ ἂν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ κριτήριόν τι τῆς ἀληθείας· ὅτι ἤθελεν ἐξηγῆσαι ἡμῖν πῶς ὑπάρχει τὸ πονηρὸν ἐν κόσμῳ, οὗ ὁ Πλάστης ἐστὶ παντοδύναμος, καὶ πανάγαθος· ὅτι ἤθελεν ἀποκαλύψαι ἡμῖν κατὰ τὶ αἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου ὑπόκεινται εἰς τὴν εἱμαρμένην, καὶ κατὰ τί εἰς τὴν ἐλευθέραν θέλησιν, λέγον ἡμῖν πόθεν ἤλθομεν, τίς ὁ σκοπὸς τῆς ἐνθάδε διαμονῆς ἡμῶν, καὶ τίς ἡ μετέπειτα τύχη. Ἐπειδὴ δὲ γραπτὸς λόγος, ἔχον ἀπαιτήσεις θείας καταγωγῆς, ὀφείλει κερδίσαι καὶ τοὺς μᾶλλον δυστροποῦντας, τῶν ἐσωτερικῶν αὐτοῦ ἀποδείξεων καθισταμένων ἰσχυροτέρων, καὶ οὐχὶ ἀσθενεστέρων, ὅσον αὐστηροτέρα ἐστὶν ἡ ἐξέτασις, εἰς ἣν ὑποβάλλονται, ὤφειλε πραγματευθῆναι καὶ τὰ ζητήματα ἐκεῖνα τὰ ὁλονὲν λυόμενα διὰ τῶν αὐξουσῶν γνώσεων, καὶ τῆς παιδείας τοῦ ἀνθρώπου, προδιαγράφων τὰς περὶ τούτων ἀνακαλύψεις αὐτοῦ. Τοιοῦτον ἔργον, ὅσον εὐγενὴς καὶ ἂν ᾖ ἡ καταγωγὴ αὐτοῦ, ὀφείλει οὐχὶ ἀρνῆσθαι, ἀλλ' ἐπιζητεῖν τὴν δοκιμασίαν τῆς φυσικῆς ἱστορίας, θεωρῶν αὐτὴν οὐχὶ ὡς ἀντίπαλον ἀλλ' ὡς τὸ ἄριστον αὐτοῦ ἔρεισμα. Παρερχομένων τῶν ἐτῶν, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιστήμης καθισταμένης ἀκριβεστέρας, καὶ εὐρυτέρας, τὰ συμπεράσματα αὐτῆς ὤφειλον εὑρίσκεσθαι εἰς συμφωνίαν μετ' αὐτοῦ. Δοθείσης περιστάσεως, ὤφειλε χορηγεῖν ἡμῖν νύξεις τινὰς τοὐλάχιστον τῶν ὑπὸ τῆς ἀστρονομίας, καὶ γεωλογίας ἀνακαλυφθεισῶν μεγάλων ἀληθειῶν, καὶ οὐχὶ παρέχειν

ἀντ' αὐτοῦ τὰς παραλόγους ἐπινοήσεις τῶν πρώτων αἰώνων, εὑρέσεις τῆς βρεφικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἡλικίας. Ὤφειλεν εἰπεῖν ἡμῖν πῶς ἥλιοι, καὶ κόσμοι, εἰσὶ διεσπαρμένοι ἐν τῷ ἀπείρῳ χώρῳ, καὶ πῶς ἀλλεπαλλήλως ἀναφαίνονται ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ. Κατὰ πόσον ἡ κυριαρχία τοῦ Θεοῦ στηρίζεται ἐπὶ Νόμων, καὶ ποῖον τὸ σημεῖον, ἀφ' οὗ ἀρέσκεται ἀφιέμενος εἰς τὴν θείαν αὐτοῦ Πρόνοιαν, ἢ ἀπόλυτον θέλησιν. Πόσον μεγαλοπρεπὴς ἤθελεν εἶναι ἡ περιγραφὴ τοῦ λαμπροῦ τούτου σύμπαντος, γεγραμμένη ὑπὸ τῆς παντοδυνάμου χειρός. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἄνθρωπον, ὤφειλεν ὁρίσαι τὰς πρὸς τὰ ἄλλα ἔμψυχα σχέσεις αὐτοῦ, τὴν ἐν αὐτοῖς θέσιν αὐτοῦ, τὰ προνόμια, καὶ τὰς εὐθύνας αὐτοῦ. Οὐδ' ἔδει ἀφεῖναι αὐτὸν ἐπιπόνως ἀναζητοῦντα τὴν ὁδὸν αὐτοῦ μεταξὺ τῶν λειψάνων τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, καὶ διαμαρτάνοντα ἐπὶ τέλους τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ διδάξαι αὐτὸν εἰς τί ἔγκειται ἡ ἀληθὴς γνῶσις, προσκιαγραφοῦν τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην, δύναμιν, κ' εὐημερίαν τῶν καιρῶν ἡμῶν, ἢ καὶ ἀποκαλύπτον χάριν ἡμῶν πράγματα, ὧν ἐσμὲν ἔτι ἀνίδεοι. Ἡ συζήτησις ζητημάτων τοσούτων, καὶ τόσον ὑψηλῶν, οὐκ ἔστιν ἐκτὸς τῆς δικαιοδοσίας ἔργον τοιαύτας ἔχοντος ἀπαιτήσεις· ὁ δὲ τρόπος καθ' ὃν πραγματεύεται αὐτὰ ἐστὶ τὸ μόνον κριτήριον τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ, ὅπερ δύναται παρασχεῖν τοῖς ἐπερχομένοις αἰῶσι.

Οὕτως ἐξελεγχόμενον τὸ Κοράνιον ὅλως ἀποτυγχάνει. Ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ αὐτοῦ ἐστὶν ἀσυγκρίτως κατώτερον τῶν ἔργων τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Βουδδισμοῦ *Χάκια Μούνη*. Ἐν τῇ ἐπιστήμῃ αὐτοῦ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀξίας. . . Ἡ ἀστρονομία, κοσμογονία, καὶ φυσιολογία αὐτοῦ τοσοῦτον παιδαριώδεις, ὥστε ἤθελον κινῆσαι τὸν γέλωτα ἡμῶν, ἐὰν μὴ ἐπρόκειτο περὶ σπουδαίων. Ἀνήκουσι δὲ εἰς τοὺς ἀρχαίους τοῦ κόσμου καιρούς, τὴν ἠῶ τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων. . . Αἱ περὶ τῆς Θεότητος ἰδίαι αὐτοῦ εἰσὶν ὅλως ἀνθρωπομορφικαί. Ἐστὶν οὗτος ἁπλῶς γιγαντιαῖος ἄνθρωπος τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην ὁ

ἀναγνώστης, διελθὼν τὰ 114 κεφάλαια τοῦ βιβλίου, καταλείπει αὐτὸ μετὰ τῆς ἐντυπώσεως, ὅτι ἤντλησεν ἐκεῖ ταπεινὰς, κ' εὐτελεῖς ἰδέας.... Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἀποκαλεῖται πάντοτε υἱὸς τῆς Μαρίας, οὐδέποτε δὲ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον καθήκει ἡ ἀπάτη τοῦ ἀνθρωπίνου προορισμοῦ τοῦ σύμπαντος. Καὶ ἱκανὰ μὲν λέγει ὁ Μωάμεθ περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως, τοῦ παραδείσου, τῶν βασάνων τῆς κολάσεως, τοῦ « *σκώληκος ὅστις οὐδέποτε θνήσκει* », καὶ τοῦ « *πυρὸς ὅπερ οὐ σβέννυται* », ἀλλὰ, καίτοι τοσοῦτον ἀκριβοῦς οὔσης τῆς περιγραφῆς τοῦ μέλλοντος, βρίθουσι τὰ λάθη ὡς πρὸς τὸ παρελθόν. Ὁ συγγραφεὺς ὀλίγον μόλις προέβη ὑπὲρ τὰς ἰδέας τοῦ Θαλοῦ, τοσοῦτον δὲ σφαλερὸς ὁδηγὸς ὡς πρὸς τὰ τοῦ παρελθόντος, ὀλίγην ἐμπνέει καὶ ὡς πρὸς τὸ μέλλον πεποίθησιν. Τὸ Κοράνιον καταφαίνεται οὕτω προϊὸν ἀνθρωπίνης, καὶ οὐχὶ λίαν ἐξόχου διανοίας. Ἐκ τούτων ὅμως οὐδόλως ἕπεται ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ, ἦν, ὡς πολλάκις ἐλέχθη, ἁπλοῦς ἀπαταιών. Αὐτὸς, ὅστις πολλάκις ἐπαναλαμβάνει « *οὐδὲν εἰμὶ, ἢ διδάσκαλος τοῦ λαοῦ* », οὐκ ἔστιν ὁ μόνος, ὅστις ἐπίστευσεν ἑαυτὸν παραλήπτην ὑπερανθρώπων, καὶ θείων διακοινώσεων, διότι εἰς τὴν ἐμπαθῆ ταύτην κατάστασιν πᾶς τις δύναται φθάσαι διὰ νηστειῶν, καὶ πνευματικῆς ἀδημονίας.

Τ' ἀνωτέρω ἐκτιθεὶς περὶ ἔργου, ὅπερ πολλὰ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων θεωροῦσιν ὡς θείαν ἀποκάλυψιν, προσεπάθησα ὁμιλῆσαι μετὰ σεβασμοῦ, καὶ ὅμως μετ' ἐλευθερίας, φέρων ἐν νῷ πόσον ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου ἐξαρτῶνται διὰ τὸν ἡμερήσιον βίον ἥ τε Ἀσία, καὶ Ἀφρική, καὶ πόσα ὀφείλει αὐτῷ ἡ Εὐρώπη, καὶ ἡ Ἀμερικὴ, διὰ τὴν διάσωσιν τοῦ φωτὸς τῆς ἐπιστήμης ».

Ἐπειδὴ δὲ περὶ τοῦ Κορανίου ὁ λόγος, πόσον ὀρθαὶ εἰσὶν αἱ ἀποστροφαὶ αὐτοῦ αὗται. — « *Κατ' ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας, ἐστὶν ὁ Ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ. Πιστεύεται ἄρα εἰς τὸν Θεὸν, καὶ τοὺς ἀποστό-*

λους αὐτοῦ, καὶ μὴ λέγετε ὅτι ὑπάρχουσι τρεῖς Θεοί. Ἀπέχετε τούτου, καὶ ἔσται βέλτιον δι' ὑμᾶς. Μακρὰν ἔστω τοῦ Θεοῦ τὸ ἔχειν υἱόν ».— « Τὴν ἐσχάτην ἡμέραν ὁ Θεὸς ἐρεῖ τῷ Ἰησοῦ·—Ὦ Ἰησοῦ, υἱὲ τῆς Μαρίας, ἔφης ποτὲ τοῖς ἀνθρώποις—Λάβετε ἐμὲ, καὶ τὴν μητέρα μου ὡς δύο Θεοὺς παρὰ τὸν Θεόν;—Ἐρεῖ δ' ἐκεῖνος. « Δόξα σοι τῷ Θεῷ, οὐδ' ἐστε μοι λέγειν τ' ἀπηγορευμένα ».

Ἑνὶ λόγῳ τὸ Κοράνιον ἐστὶ πρῶτος ἐξάδελφος τοῦ Εὐαγγελίου, ἐξ οὗ καὶ τὸ προγονικὸν ἁμάρτημα, καὶ τοῦ Νῶε, καὶ τοῦ Ἰωνᾶ, καὶ πολλοὺς ἑτέρους μύθους ἐδανείσθη. Ὁ αὐτὸς Ἄγγελος Γαβριὴλ τὴν αὐτὴν σάλπιγγα σημανεῖ τρὶς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ὁμοίως ἀναστηθήσονται οἱ νεκροί, καὶ χωρισθήσονται οἱ ἀγαθοὶ τῶν πονηρῶν; ὅμοιοι οἱ σάπφειροι, καὶ σμάραγδοι τῆς θείας πόλεως τῆς ἀναμενούσης τοὺς πρώτους, καὶ τὸ ἀένναον πῦρ τῆς κολάσεως, τὸ κατακαῦσον τοὺς ἑτέρους· καὶ ὅμως περιφρονοῦμεν, καὶ ἀναθεματίζομεν τὸν ἰσλαμισμὸν, ἡμεῖς οἱ τοσοῦτον ἀλαζόνες διὰ τὰς ἡμετέρας ἰδέας, ἐνῷ ὄντως, καίτοι πολυθεϊστικὴ καὶ οὗτος θρησκεία, διὰ τῶν ἀγγέλων, καὶ κατωτέρων Θεοτήτων, ἕνα παραδεχόμενος ἀνώτατον Θεόν, ἐστὶ κατὰ τοῦτο ἀσυγκρίτως ἀνώτερος τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅστις ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Τριάδα τῶν Βεδῶν, τὸν Βισχνοῦ, Κρίονα, καὶ Σίβαν.

Ὀστᾶ ἀνθρώπων ζησάντων μετὰ τῶν Μαμοὺθ, καὶ Ταπύρων πρὸ 50,000 ἴσως ἐτῶν.

Τὰ ὀστᾶ ταῦτα, τὰ εὑρεθέντα ἐν τοῖς αὐτοῖς στρώμασι τῆς γῆς, ἐν οἷς καὶ τὰ τῶν οὕτω καλουμένων προκατακλυσμιαίων ζώων, καὶ ἰδίως εἰς σπήλαια, ἅτινα φαίνεται ὅτι ἐχρησίμευον ἄλλοτε ὡς νεκρικαὶ θῆκαι, συνετέλεσαν πολὺ εἰς ἀνατροπὴν τῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πεπαλαιωμένων ἰδεῶν. Τὸ εἰς Neanderthal ἰδίως εὑρεθὲν κρανίον, ἔχον σχῆμα μεσάζον μεταξὺ τοῦ ἀνθρωπίνου, καὶ τοῦ τοῦ πιθήκου Chimpanzee, κατετάραξε τοὺς σοφούς. Περιεργότατα τοιαῦτα λείψανα εὑρέ-

θησαν καὶ εἰς Languedoc, καὶ εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Engis, παρὰ τὸ Liège. (1)

Ἐνῷ τὸ δέλτα τοῦ Μισσισίππη πρὸ 100,000 ἐτῶν σχηματίζεται.

Ὁ μέγας Lyell, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ περὶ τῆς « Ἀρχαιότητος τοῦ ἀνθρώπου » (The Antiquity of man) λέγει. « Κατέδειξα ἐν ταῖς κατὰ τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν περιηγήσεσί μου, ὅτι τὸ δέλτα τοῦ Μισσισίππη συνίσταται ἐξ ἐναποθέτου ἰλύος, καλυπτούσης ἐπιφάνειαν 30,000 τετραγωνικῶν μιλίων, κ' ἐχούσης πολλαχοῦ βάθος πολλῶν ἑκατοντάδων ποδῶν. Ὑπολογίζοντες, κατ' ἐλάχιστον ὅρον, τὸν πρὸς σχηματισμὸν αὐτοῦ παρελθόντα χρόνον, ἀναγκαζόμεθα παραδεχθῆναι ὅτι τὸ νῦν ὑπάρχον δέλτα ἐστὶν ἀρχαιότατον, καὶ μετρᾷ ὑπὲρ τὰς 100, 000 ἐτῶν. Εἰς μέρος τι τοῦ δέλτα τούτου, παρὰ τὴν Νέαν Αὐρηλίαν, ἐγένετο εὐρεῖα ἀνασκαφὴ πρὸς κατασκευὴν ἀερόφωτος, κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν δὲ ταύτην, εἰς βάθος 16 ποδῶν ὑπὸ 4 ὑπὲρ ἄλληλα τεθαμμένα δάση, οἱ ἐργάται εὗρον ἀνθρώπινον σκελετόν, οὗ τὸ κρανίον λέγεται ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν ἰθαγενῆ φυλὴν τῶν ἐρυθρῶν Ἰνδῶν. Ὁ Dr Dowler ὑπολογίζει διὰ τὸν σκελετὸν τοῦτον ἀρχαιότητα 50,000 χρόνων.

Τὴν Φλωρίδα, ὡς γνωστόν, ἐσχημάτισαν, καὶ σχηματίζουσιν ἔτι ζῶναι κοραλλίνων βράχων, (coral reefs) βαθμηδὸν ἐξερχόμεναι ἐκ τοῦ βυθοῦ τοῦ Ὠκεανοῦ. Ὁ περιώνυμος Agassiz, ὑπολογίζων ἕνα πόδα προσθήκης κατ' αἰῶνα ἐκ βάθους 75 ποδῶν, καὶ παραδεχόμενος ὅτι ἑκάστη ζώνη προσέθηκε δέκα μίλια εἰς τὴν παραλίαν, εὑρίσκει ὅτι, πρὸς σχηματισμὸν τοῦ νοτίου ἡμίσεως τῆς χερσοννήσου ἐκείνης, παρῆλθον 135,000 ἔτη. « Καὶ ὅμως λέγει ἀνήκει ἅπασα εἰς τὴν ἐσχάτην (Post-Tertiary) γεωλογικὴν περίοδον, καὶ πᾶσαι αἱ ἐν αὐτῇ ἀπαν-

(1) Ὅρα Dr Schmerling « Recherches sur les ossements fossils dans les cavernes de la province de Liége. 1833 » καὶ Prof. Schaffhausen Nat. Hist. Review N^0 2. April. 1861.

τῶσαι ἀπολιθώσεις, τὰ ζωόφυτα, καὶ τὰ κογχύλια εἰσὶν ἐκ τῶν εἰσέτι ζώντων εἰς τὰς γειτονικὰς θαλάσσας ». (1)

Ἐπίσης γνωστὸν ὅτι ἡ παραλία τῆς Νορβεγίας πρὸ αἰώνων βαθμηδὸν ὑψοῦται, καὶ ὅτι εἰς ὕψος 600 ποδῶν εὑρίσκονται στρώματα τῆς Post-Tertiary περιόδου κατατεθέντα ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Ἐὰν παραδεχθῶμεν ὕψωσιν 2 $^1/_2$ ποδῶν κατ' αἰῶνα, ἡ ἔξαρσις αὕτη τῆς παραλίας ἤρξατο πρὸ 24,000 ἐτῶν. (2)

Ὅμοιαι παρατηρήσεις ἐνηργήθησαν κ' ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὰ ἔτη 1851-54 ὑπὸ τοῦ ἀρμενίου μηχανικοῦ Hekekyan Bey, καὶ πολυαρίθμου σώματος ἐργατῶν, τῇ διαταγῇ τοῦ κ. Leonard Horner, καὶ ἀναλώμασι τῆς Royal Society καὶ τοῦ Ἀντιβασιλέως Abbas Pacha. Ἐγένοντο δὲ 95 διατρήσεις, ὧν τινες εἰς βάθος 72 ποδῶν, ἀλλ' οὐδεμία ἔφθασεν εἰς τὸ βάθος τῆς καταθέτου ἰλύος, πανταχοῦ δ' εὑρέθησαν ἀγγεῖα, καὶ κέραμοι χειροποίητοι. Ὁ κ. Rosière, ὑπολογίζων τὴν κατάθεσιν τοῦ πηλοῦ εἰς δύο δακτύλους κατ' αἰῶνα, φρονεῖ ὅτι τὸ παρὸν δέλτα τοῦ Νείλου ἔχει ἀρχαιότητα 30,000 ἐτῶν. (3)

Τὰ πρῶτα ἴχνη τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς λιμναίας οἰκήσεις τῆς Ἑλβετίας.

Κατὰ τὸ 1853, εἰς τὸν βυθὸν τῆς λίμνης τῆς Ζυρίχης, ἀνεκαλύφθησαν τὸ πρῶτον οἱ πάσσαλοι, οἵτινες ἔφερον τὰς παναρχαίας ταύτας οἰκήσεις. Τοιαύτας τινὰς ἀναφέρει καὶ ὁ Ἡρόδοτος, εἰς θρακικὴν φυλὴν ἀποδιδομένας, οἰκοῦσαν τὸ 520 Π. Χ. εἰς Πρασιὰς, μικρὰν λίμνην τῆς Παιονίας, νῦν Ῥούμελης, καὶ ἀντικρούσασαν, χάρις εἰς τὰς οἰκήσεις ταύτας, τὰς προσβολὰς τοῦ Ξέρξου. (4) Τοιαύτας οἰκήσεις ἔχουσι καὶ οἱ Papoos τῆς Νέας

(1) Nott and Gliddon: Types of mankind p. 352.

(2) Lyell. Antiquity of Man. Κεφ. III σελ. 58.

(3) Ἴδε τὸ μέγα περὶ Αἰγύπτου σύγγραμμα « Description de l'Egypte » (Histoire Nat. T. II. p. 494).

(4) Ἡρόδ. Β. Ε'. Κεφ. 16. Ἀνεκαλύφθησαν αὗται ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Κ. Deville Nat.Hist. Rev.Oct. 1862. T. II p. 486 Ὅρα καὶ M.Wyllie, Archaeology T. 37. 1859. Troyon, sur les Habitations lacustres. 1860, Keller. Pfall-

Γυϊνέας. Ἐν δὲ τῇ Ἰρλανδίᾳ ἀνεκαλύφθησαν ἄχρι τοῦδε 46 τεχνηταὶ νῆσοι, Crannoges καλούμεναι, ἃς ἔπηξαν πρὸ μυριάδων τινῶν ἐτῶν αἱ χεῖρες τῶν προγόνων ἡμῶν. Εἰς τὸν βυθὸν τῆς λίμνης, παρὰ τὰς οἰκήσεις ταύτας, εὑρίσκονται πολυάριθμα λίθινα ἐργαλεῖα, ὧν πολλὰ βεβαίως ἐχρησίμευσαν εἰς κατασκευὴν αὐτῶν.

Τοὺς οὕτω καλουμένους μαγειρικοὺς σωροὺς τῆς Δανίας Kjokkenmödding.

Πολυάριθμοι τοιοῦτοι σωροὶ καλύπτουσι τὰ Δανικὰ παράλια, συγκείμενοι ἐξ ὀστρέων, ἅτινα ἤδη ζῶσιν εἰς τὸν ὠκεανὸν μόνον; ὥστε ἐῤῥίφθησαν ἐκεῖ ὑπὸ τῶν συναξάντων αὐτὰ ἀρχαίων ἀνθρώπων, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Βαλτικὴ συνηνοῦτο μετὰ τοῦ ὠκεανοῦ διὰ τῆς χερσοννήσου τῆς Ἰουτλάνδης, ἥτις τότε ἦν ἀρχιπέλαγος (1). Ὡς γνωστόν, κατὰ τὰς νεωτάτας θεωρίας τῶν γεωλόγων, ὑπῆρξε παναρχαία ἐποχὴ καταπτώσεως, καθ'ἣν πᾶσα ἡ Εὐρώπη ἦν ὑποβρύχιος, τῶν ἀκροτάτων κορυφῶν τῶν Ἄλπεων αἰωρουμένων μόνων ὑπὲρ τὸ ἀρχικὸν ἐκεῖνο πέλαγος, καί, μεθ' ἑκατομμύριά τινα αἰώνων, ἑτέρα ἐποχὴ ἀνεγέρσεως, καθ' ἣν αἱ Βρετανικαὶ νῆσοι ἦσαν συνηνωμέναι μετὰ τῆς Εὐρώπης, καὶ ἡ ξηρὰ ἐξετείνετο πρὸς δυσμὰς 60 μίλια, ὅπου νῦν μυκᾶται ὁ ὠκεανός.

Καὶ εἰς τὰ Δανικὰ δὲ ἕλη ἀπαντῶνται ἐργαλεῖα λίθινα, χάλκινα, καὶ σιδηρᾶ, εἰς τρεῖς διαφόρους ἐποχὰς ἀνήκοντα, μετὰ λειψάνων ἐκλιπόντων δένδρων, οἷος ὁ pinus sylvestris (2).

bauten. Antiquarishe gesselschaft in Zurich Bd. XII. XIII. 1858—1861. Ὁ Κ. Lübbock ἐξέδοτο πραγματείαν περὶ τῶν περὶ λιμναίων οἰκήσεων ἔργων τῶν Ἐλβετῶν ἀρχαιολόγων εἰς τὸν 5ον ἀριθ. τῆς Nat. Hist. Review Ἰαν. 1862.

(1) Περὶ Δανικῶν σωρῶν ὅρα τὰ ἔργα τῶν Δανῶν, καὶ Σουηδῶν ἀρχαιολόγων Nilsson, Steenstrup, Forchhammer, Thomson, Worsäae, καὶ ἄλλων.

(2) Ὅρα Morlat. Bulletin de la Société Vandoise des Sci. Nat. T. II. Lausanne 1860.

Τὰ μύρια θύματα, ἅτινα ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς ἔπεμψεν ὁ Τορκεμάδας εἰς τὰς φλόγας τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως.

« Ἐν Ἱσπανίᾳ, οἱ ἱερεξετασταὶ κατὰ τὰ 18 ἔτη τῆς ὑπουργείας τοῦ Τουρκεμάδα, ἐτιμώρησαν, κατ' ἐλάχιστον ὅρον, ὑπὲρ τὰς 105,000 ἀτόμων, ὧν 8,800 ἐκάησαν» *Prescott, Ἱστορία Φερδινάνδου καὶ Ἰσαβέλλας.* Τόμ. Α'. σ. 265. « Ἐν μόνῃ τῇ Ἀνδαλουσίᾳ, ἐν ἑνὶ ἔτει, ἑτέρα ἐξέτασις ἐθανάτωσε 2,000 Ἰουδαίων, πλὴν 17,000 ὑποστάντων τιμωρίαν ἐλάσσω τοῦ ἀνασκολοπισμοῦ » *Ticknor, Ἱστορία τῆς Ἱσπανικῆς φιλολογίας.* Τόμ. Α. σ. 140. Διὰ πλείους στατιστικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ ἀπαισίου τούτου ἀντικειμένου ἴδε *Llorente, Ἱστορία τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως* Τ. Α'. σ. 160, 229, 238, 239, καὶ ἰδίως τὸν κατάλογον ἐν σελ. 242-273. Ἐν 1546, ὁ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καρόλου Ε'. Ἐνετὸς Πρεσβευτής, μετὰ τὴν οἴκαδε ἐπιστροφὴν αὐτοῦ, ἀνήνεγκε τῇ Κυβερνήσει τῆς Δημοκρατίας ἐν ἐπισήμῳ ἐγγράφῳ, ὅτι ὑπὲρ τὰς 30,000 ἀτόμων ἐθανατώθησαν ἐν Ὀλλανδίᾳ, καὶ Φρεισλανδίᾳ, ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν, δι' ἀναβαπτιστικὰς δοξασίας. Ὅρα « *Ἀλληλογραφίαν τοῦ Καρόλου Ε'. μετὰ τῶν Πρεσβευτῶν αὐτοῦ*, δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ S. Bradford. Λονδ. 1850. σελ. 471. Ὅρα καὶ *Buckle, Ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ.* Τ. Α'. σ. 172-175, ὅπου εὐγλώττως ἀποδείκνυται ὅτι ἡ ἄγνοια, καὶ οὐχὶ ἡ κακοβουλία, ἐνέπνευσε τοὺς τρομερωτέρους τῆς ἀνθρωπότητος καταδρομεῖς, τοὺς τ' ἀπαίσια αὐτῶν κακουργήματα, μετὰ θαυμασίας ἄλλως, αὐταπαρνήσεως ὑπὲρ τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν πεποιθήσεων διαπράξαντας.

Ἡ τύφλωσις δ' αὕτη ἐν μέσῳ τῷ 19 αἰῶνι ἐγέννα ἐν ἡμῖν ἔκπληξιν ἄφατον, διότι προέρχεται οὐχὶ ἐκ τῶν κάτω μόνον... ἀλλ' ἐκ τῶν ἄνω, ἀναγνωριζομένη ὑπὸ τοῦ Κράτους, διδασκομένη εἰς τ' ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια, καὶ ἀποτελοῦσα αὐτὴν τὴν βάσιν τῆς κοινωνίας.

Οἱ Χριστιανικοὶ μῦθοι, ὡς καὶ οἱ πασῶν τῶν ἄλλων θρησκειῶν, ἔχουσι βάσιν φιλοσοφικήν, καὶ περικαλύπτουσιν ἁπλῶς

τὰς κοσμολογικὰς, καὶ ἠθικοφιλοσοφικὰς ἰδέας τῶν Ἰνδῶν, Αἰγυπτίων, ἢ Ἑλλήνων, εἰς οὓς ὀφείλονται. Ὅτι διὰ τὸν λαὸν ἀπωλέσθη ἡ ἐσωτερικὴ αὕτη, καὶ μόνη ἔννοια, κ' ἔμεινε ξηρὸν τὸ ἄμορφον περίβλημα, ὡς ἐλατρεύοντο ἄλλοτε αἱ ξύλινοι εἰκόνες, ἀντὶ τῶν ἁγίων, ἐστὶν ἴσως φυσικόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸ τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τοὺς ἐπισήμους τῆς θρησκείας ἑρμηνεῖς, ἐνῷ αἱ βιβλιοθῆκαι πᾶσαι βρίθουσι τῶν συγγραμμάτων τῶν διηγουμένων τὴν γέννησιν καὶ ἀληθῆ ἔννοιαν τῶν δογμάτων, τὴν προέλευσιν αὐτῶν, τὴν ἱστορίαν, καὶ τὰς μακρὰς περὶ αὐτῶν διαμάχας, ὅτι οἱ μῦθοι οὗτοι στυγνοί, καὶ ἄψυχοι, ἀντικατέστησαν εἰς τὰς ἱερὰς ἡμῶν κατηχήσεις πᾶσαν λογικὴν ἔννοιαν, καὶ ἀποτελοῦσιν ἤδη αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς θρησκείας, δι' ἣν ζητεῖται παρ' ἡμῶν ἡ πίστις, ἐστὶ τῳόντι τεράστιον. Ὅτι ἐν μέσῳ τῷ αἰῶνι ἡμῶν ὑπάρχει ἀνήρ, οὐχὶ παράφρων, ὁ Πάπας, διακηρύττων ἔτι τοὺς παραλογισμούς, οἵτινες μόλις ἐπεβλήθησαν εἰς τὰς ἐκφαυλισθείσας ἀγέλας τοῦ μεσαίωνος, καὶ ὑπάρχουσιν ἔτι ἄνθρωποι, καίτοι ἀεὶ ὀλιγώτεροι, οὐδὲ ἀπαίδευτοι, οὐδὲ ἠλίθιοι, πιστεύοντες εἰς αὐτούς, ἐστὶ δι' ἡμᾶς μυστήριον ἀνεξήγητον. Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ὁμοιάζει ὄντως, ὡς εἶπεν ὁ Λαμαρτῖνος, νομίζομεν, περιστερὰν πτερυγίζουσαν ὑπὸ τοὺς θόλους σκοτεινοῦ σπηλαίου, καὶ ὁ βίος ἐστὶν ἀλλόκοτος φαντασμαγορία. Αἱ ἀνωτέρω σημειώσεις ἀναφέρονται ἐπομένως πᾶσαι εἰς τὴν ἐπίσημον ταύτην τῆς θρησκείας ἀντίληψιν, καὶ εἰς τὰ ἐννέα δέκατα τῆς ἀνθρωπότητος, ἅτινα τὰς μόνας περὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων ἰδέας αὐτῶν ἠρύσθησαν ἐκ τῶν κατηχήσεων. Εἰς τοὺς ὀλίγους νόας, τοὺς μελετήσαντας, καὶ σκεπτομένους, οὐδὲν ἔχομεν εἰπεῖν, διότι ἐκεῖνοι οἴδασι. Ὡς ὑπόδειγμα δὲ ἁπλῶς τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας τῶν δογμάτων μεταφέρομεν ἐκ τοῦ κ. Lamé (1) τὰ ἑξῆς ὀλίγα περὶ τοῦ τῆς Τριάδος, ὅπερ, ἀπογυμνωθὲν τῆς φιλοσοφικῆς αὐτοῦ σημασίας, καὶ οὐδε-

(1) E. Lamé J. l'Apostat. Introd. p. 89 καὶ 106.

μίαν ἑτέραν ἔχον, ἀπέμεινεν ἄτοπος, καὶ ἀκατανόητος παραλογισμός.

« Ἡ Χριστιανικὴ Θεολογία, στηριζομένη ἐπὶ τοῦ δόγματος τῆς *Τριάδος*, προῆλθεν ἐκ συνθέσεως, ἢ μᾶλλον συγχωνεύσεως τοῦ Πλάτωνος, καὶ Ἀριστοτέλους, συντελεσθείσης ὑπὸ τὴν διαρκῶς αὔξουσαν ἐπιῤῥοὴν τῆς κοσμογραφίας, καὶ τῆς ἀστρολογίας. Τὸ πέμπτον σῶμα τοῦ Ἀριστοτέλους κατέστη τὸ ὑπερφυσικόν, τὸ θεῖον, τὸ ἀδιαίρετον σῶμα, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ φυσικὰ, καὶ ὑφήλια σώματα, τὰ διαιρούμενα εἰς τὰ στοιχεῖα αὐτῶν· συνεμορφώθη δὲ πρὸς τὸν πυθαγορικὸν ἀνώτατον οὐρανὸν (Empyrée), πρὸς τὸ αἰθέριον ῥευστὸν τῶν Χαλδαίων, καὶ ὠνομάσθη ἡ γενικὴ ψυχή, ἢ τὸ Πνεῦμα. Τοῦ Ἱππάρχου ἀνακαλύψαντος τὴν μετακίνησιν τῶν ἰσημερινῶν (précession des équinoxes), ἢ ἔμφυτον κίνησιν τῆς διαστέρου σφαίρας, κατέστη ἀναγκαστικὴ ἡ παραδοχή, ὑπὲρ τὴν ὀγδόην σφαῖραν, ἢ τὸν ὄγδοον οὐρανὸν τοῦ Ἀριστοτέλους, σφαίρας ἐννάτης, ὅλως ἀδιαιρέτου, καὶ ἀρχικῆς τοῦ κόσμου αἰτίας. Ὁ πρῶτος οὗτος τύπος τῶν οὐρανίων κινήσεων ἐκλήθη ὁ *Πρῶτος*, ὁ *Εἷς*, ὁ *Πατήρ*. Καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐξωμοιώθη τῷ *Τελείῳ* τοῦ Πλάτωνος, τῷ νοητῷ, ἀλλ' οὐχὶ ἔτι ταῖς αἰσθήσεσι προσιτῷ Θεῷ, ἀφ' ἑτέρου τῷ Θεῷ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις κατανοεῖ ἑαυτόν, (Νόησις νοῦ), ἀφοῦ πέραν, καὶ ὑπὲρ τὸν ἔννατον οὐρανὸν, οὐδεμία ὑπάρχει ἀρχὴ κινήσεως. Διὰ τῆς ἀπαύστου ταύτης νοήσεως ἑαυτοῦ, ὁ Πατὴρ νοεῖ (καταλαμβάνει, συλλαμβάνει) τὸν *Νοῦν*, τὸν *Λόγον*, τὸ *Ῥῆμα*, ὅπερ ἐστὶ συγχρόνως τὸ σύστημα τῶν οὐρανίων κινήσεων, καὶ τῶν κινήσεων τοῦ λόγου, ἡ ἀρχὴ τῆς κλίσεως (principe conjugant). Πατήρ, Υἱός, καὶ Πνεῦμα, οἱ τρεῖς οὗτοι Θεοί, ἀποτελοῦσιν ἕνα μόνον, διότι τὸ Πνεῦμα, ἢ ἀδιαίρετον, καὶ ὑπερφυσικὸν σῶμα, οὐδὲν ἐστὶν, ἢ ἡ κοινὴ τῷ Πατρί, καὶ Υἱῷ οὐσία. Ἡ σφαῖρα τῶν ἀστερισμῶν, ὁ ὄγδοος οὐρανός, ὅπου ἔθετο ὁ Πλάτων τὰ σύμβολα τῶν ἀπαρεμφάτων τύπων τῶν ἰδεῶν ἡμῶν, τῶν *νοουμένων*, καὶ *νοητῶν*, κατέστη ὁ

κόσμος τῶν οὐρανίων δυνάμεων, καὶ ἀρετῶν, τῶν μεσαζόντων Θεῶν, ἢ ἀγγέλων, διαιρουμένων εἰς δύο μεγάλας τάξεις, ὑποδιαιρετὰς καὶ ταύτας εἰς τοὺς τοῦ ζωδιακοῦ, μένοντας πάντοτε ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα, καὶ εἰς τοὺς δημιουργούς, οἵτινες, κατὰ τοὺς καιρούς, ἀναφαίνονται, καὶ ἀφανίζονται τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ πρώτη τάξις, ἡ καὶ ἀνωτέρα, προΐσταται ἰδίως τῶν οὐρανίων κινήσεων, ἡ ἑτέρα τῆς ὑφηλίου παραγωγῆς, τῆς μίξεως τῶν στοιχείων, τῆς γεννέσεως, καὶ τοῦ θανάτου, τῶν ζώων, καὶ ἀνθρώπων. Ὁ Πτολεμαῖος, ἐν τῷ περὶ « *Σημασιῶν* » συγγράμματι αὐτοῦ, μαρτυρεῖ περὶ τῆς σημασίας τῆς ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν ἀποδιδομένης εἰς τοὺς δημιουργούς, μεγάλους ἐργάτας τῶν ἐπιγείων. Ἡ θεολογία αὕτη ἐστὶ κοινὴ εἰς τοὺς πατέρας τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοὺς μυστικοὺς ἐκείνους φιλοσόφους, οἷοι ὁ Ἰάμβλιχος, ὁ Πορφύριος, ὁ Ἰουλιανός, καὶ ὁ Σαλούστιος, οὓς τόσον παραδόξως καλοῦμεν εἰδωλολάτρας, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι κατεπολέμησαν τὸν Χριστιανισμόν. Ἐὰν ἡ εἰδωλολατρεία ἐστὶ πολυθεϊσμός, οἱ μυστικοὶ οὗτοι ἐπίστευον εἰς ἕνα Θεόν, εἰς τρία πρόσωπα. Ἦσαν μάλιστα ὡς πρὸς τὴν Τριάδα ὀρθοδοξότεροι τῶν Ἀρειανῶν, διότι ἐπίστευον εἰς τρία πρόσωπα ἴσα, καὶ ὁ Ἰουλιανός, ἐὰν παρευρίσκετο εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Νικαίας, ἤθελε ψηφίσαι μετὰ τῶν Ἀθανασιανῶν ».

« Ἡ τερατώδης περὶ κοσμογραφίας ἄγνοια τοῦ μεσαίωνος, καὶ ἡ ἐντελὴς ἔκλειψις τῆς ἀρχαίας ἀριθμητικῆς, καὶ γεωμετρίας, κατέστησαν τάχιστα τὸ δόγμα τῆς Τριάδος ἀκατάληπτον. Ὁ Χριστιανισμὸς περιωρίσθη τότε εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἰησοῦ, τῆς Παναγίας, καὶ τῶν ἁγίων, πάντας Θεοὺς ὑλικούς· οὐδεμία ἀπέμεινεν ἐν τῇ θρησκείᾳ καθαρὰ ἰδέα ».

Ὡς γνωστόν, τὸ σήμερον ὡς ὀρθόδοξον θεωρούμενον τῆς Τριάδος δόγμα ἐστὶ τὸ τοῦ Ἀθανασίου, ὅστις νωπὸν ἔτι ἐκ τῆς Πλατωνικῆς, καὶ Περιπατητικῆς φιλοσοφίας, ὅθεν συνήρμωσεν αὐτό, ἐπέβαλεν αὐτὸ εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Νικαίας, καταννικήσας τοὺς Ἀρειανούς, καὶ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς *Φιλιοπατρίας*.

Ἡ θρησκεία τῆς Ἰαφεθικῆς φυλῆς, κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους οὐδὲν ἕτερον ἦν ἢ φυσιολογία, οἱ Θεοὶ αὐτῆς φυσικαὶ Δυνάμεις, καὶ οἱ μῦθοι ἀλληγορίαι. Ἐπὶ Ὁμήρου ἡ κατάπτωσις ἐστὶν ἤδη μεγάλη, ἀλλ' οὐχὶ ἐντελής, οἱ Θεοὶ αὐτοῦ εἰσὶν ἤδη ἄνθρωποι, ἀλλὰ διετήρησάν τι τῆς προτέρας αὐτῶν φύσεως, καὶ τοῦτο ἐστὶ μία τῶν μεγίστων καλλονῶν τῶν θείων ἐκείνων ἐπῶν. Ὁ Ἥφαιστος σημαίνει ἔτι τὸ πῦρ, καὶ ἡ Μοῖρα τὴν μερίδα, ὡς καὶ εἰς τὰς Βέδας· ὁ μέγας ποιητὴς ἐνθυμεῖται ὅτι ὁ Ζεὺς ἐσήμαινεν ἄλλοτε τὸν *φαεινόν*, καὶ ποιεῖ αὐτὸν Βασιλέα τῆς ἀτμοσφαίρας, τιθεὶς εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ τὸν ἀετόν, οὗ τὴν ταχεῖαν πτῆσιν παραβάλλει ἀπαύστως πρὸς τὴν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Ἐνθυμεῖται ὅτι ἡ Ἥρα ἐσήμαινεν ἄλλοτε τὴν ὁμίχλην, καὶ ποιεῖ αὐτὴν κατηφῆ, καὶ ἀντιμαχομένην τῷ συζύγῳ αὐτῆς, ὡς ἡ κακοκαιρία τῇ εὐδίᾳ. Οὐχὶ οὕτως ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ. Αὐτὸς ἤδη ὁ Μωϋσῆς, τῶν μύθων, οὓς ἐδανείσθη, ἔλαβεν ἁπλῶς τὴν ἐξωτερικήν, καὶ ἄψυχον μορφήν, καὶ οὕτως ἐκ σειρᾶς ἀλληγοριῶν, συνέῤῥαψε παράλογον μυθιστόρημα. Ἐνταῦθα ἡ κατάπτωσις ἐστὶν ἐντελής.

Ἥ τε γενικὴ μάθησις ἤθελεν εἶναι ἀνωτέρα, καὶ οἱ ὑπὲρ αὐτὴν αἰωρούμενοι ἤθελον ἴσως φθάσαι εἰς σημεῖα ἄχρι τοῦδε ἄγνωστα.

Ὅμοια βεβαίως ἐσκέπτετο ὁ Leibnitz λέγων « Ἐπιτρέψατέ μοι ἐπὶ ἕνα αἰῶνα τὴν ἐφαρμογὴν νέου συστήματος ἐκπαιδεύσεως, καὶ ἀνακαινίζω τὸν κόσμον ».

Ὁ αἰὼν τοῦ Ἰουλιανοῦ, καίτοι λαβύρινθος ἀδιεξίτητος τῷ μελετῶντι αὐτόν.

Ὁ Ἀμμιανὸς Μαρκελλῖνος, ὁ σπουδαιότερος ἱστορικὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐννοεῖ τὴν ἱστορίαν ὡς σειρὰν ἀνεκδότων, μετ' ἠθικοφιλοσοφικῶν παρεκβάσεων, καὶ μυστικῶν ἀλληγοριῶν.

Ὁ ἀγὼν μεταξὺ τῆς ἀληθείας, δηλ. τῆς ἐπιστήμης, καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου, καὶ τερατώδους συστήματος, ὑφ' ὃ κατεκρύβη ὁ ἐν τῇ θρησκείᾳ διαλανθάνων φιλοσοφικὸς πυρήν,

μετὰ πολλὰς θυσίας, ἐκρίθη ἐντελῶς, νικησάσης περιφανῶς τῆς πρώτης, καὶ κατὰ κράτος ἡττηθέντος τοῦ ἑτέρου.

« Ἐὰν θελήσωμεν, λέγει ὁ Κ. Ρ. Chevalier ἐν τῷ περὶ Μεξικοῦ δεινῷ αὐτοῦ συγγράμματι, τὴν ἱστορίαν λαμβάνοντες ὁδηγὸν, καὶ τὴν φιλοσοφίαν αὐτῆς, ἐπενεγκεῖν κρίσιν περὶ τοῦ καθολικοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ τῶν αὐτοῦ ἔργων, ἀρκεῖ τὸ στρέψαι πρὸς τὰ ὀπίσω τὰ βλέμματα. Ὁποία τις ἦν ἡ κατάστασις τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν μεσαίωνα, ὅταν ἡ θρησκεία ἐκείνη ἐδέσποζε, περιττὸν ἐνθυμῖσαι, σκότος, δουλεία, ἀθλιότης. Βασιλεῖς, καὶ Αὐτοκράτορες, οἵτινες ἐσύροντο πρὸ τοῦ Πάπα εἰς τὴν κόνιν, ἵν' ἀσπασθῶσι τὸ σανδάλιον αὐτοῦ. Λαοί, ἐλεεινοί, ἀμαθεῖς, τρισάθλιοι. Ἀγέλαι κληρικῶν, αἵτινες, αὐταὶ μὴ σκεπτόμεναι, ἀντεποιοῦντο οὐχ ἧττον ἐπιτυχῶς τὸ μονοπώλιον πάσης σκέψεως, καὶ πάσης διανοίας. Πρῶτοι ἐπανεστάτησαν οἱ Βασιλεῖς, εἶτα οἱ λαοί. Φῶς ἤρχισεν ἀναλάμπον· ἐλευθερία, πολιτισμὸς, αἱ μυστηριώδεις αὗται, καὶ ἄγνωστοι λέξεις, αἱ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἕδρας ὡς θανάσιμον ἁμάρτημα καταδεδικασμέναι, ἤρχισαν ψιθυριζόμεναι. Μεγάλοι τινὲς ἄνδρες ἀπετόλμησαν ἀνεγεῖραι αὖθις τῆς ἐπιστήμης τὰ κράσπεδα, ἐγεννήθησαν ὁ Γαλιλαῖος, καὶ ὁ Ἰορδάνης Βροῦνος, καί, καίτοι καέντος τοῦ ἑνός, καὶ φυλακισθέντος τοῦ ἑτέρου, ὁ κόσμος ἐσείσθη, τὸ Χριστιανικὸν οἰκοδόμημα κατέπεσε. Ἡ Ῥωμαϊκὴ ἕδρα, ἐννοήσασα τότε τὸν κίνδυνον, συνεκέντρωσε πάσας αὐτῆς τὰς δυνάμεις, κ' ἐδεκαπλασίασε τὰ ὄργανα. Αἱ πυραὶ τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως πανταχοῦ ἐμυκῶντο ὑπὸ τοὺς σωροὺς τῶν πτωμάτων, ὁ Τορκεμάδας ἐντὸς μηνὸς κατεκερμάτισε δέκα χιλιάδας ἀθλίων, καὶ φόβος, καὶ τρόμος ἦρχεν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Εὐρώπης. Ἀλλ' εἰς μάτην. Ἡ Παπικὴ ἐξουσία, ἥτις ἠθέλησε κρατῆσαι τὰ πάντα στάσιμα, καὶ ὡσεὶ πεπηγμένα, κατέῤῥεε, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας παντοῦ ἐμέτρα ἀνὰ ἑκατομμύρια τοὺς προσηλύτους αὐτοῦ. Φρικτοὶ τέλος ἐπῆλθον πόλεμοι, καὶ ἡ Ῥώμη ἀπώλεσε τὸ ἥμισυ τῶν ὀπαδῶν αὐτῆς. Ὁ Καθολικισμὸς κατέφυγε τότε εἰς τὰς περι-

φήμους, καὶ ἀπαισίας dragonnades, εἰς τὰς νύκτας τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου· ἀλλὰ καὶ ταῦτα εἰς μάτην. Διακόσια ἔκτοτε παρῆλθον ἔτη, καὶ κατ' αὐτὰ γνωρίζομεν ποῖαι ὑπῆρξαν τοῦ καθολικισμοῦ αἱ τύχαι, καὶ ποῖαι αἱ τῶν ἐθνῶν, ἅτινα αὐτοῦ ἀπηλευθερώθησαν. Ἓν βλέμμα ἀρκεῖ ἵνα ἴδωμεν τὰς ἀκαταλογίστους τοῦ πρώτου ἀπωλείας, καὶ τὰς καταπληκτικὰς προόδους τῶν ἑτέρων, ἀπειλούντων πανταχόθεν καταπνίξαι ὅλως αὐτόν. Ἡ Ῥωσσία τότε οὐδόλως ὑπῆρχεν· ἤδη μετρᾷ 70,000,000 ψυχῶν, καὶ ἀπεσκοράκισε τὸν δεσποτισμόν. Ἡ Ἱσπανία, καίτοι φθίνουσα, ἦν ἀκόμη μία τῶν λαμπρῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ἐν ᾧ ἡ Πρωσσία ἦν ἀσήμαντος Ἡγεμονία. Τί κατήντησε σήμερον, ἡ Ἱσπανία, καὶ ποῦ ἔφθασεν ἡ Πρωσσία, περιττὸν εἰπεῖν, τῆς σημαίας αὐτῆς κυματιζούσης ἐπὶ τοῦ Ῥήνου, ὅπου ἦρχον ἄλλοτε οἱ Πρίγκηπες Ἐπίσκοποι. Ἡ Τουρκία καταῤῥέει, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀντικαταστήσει ὁ ὀρθόδοξος σταυρὸς τὴν ἡμισέληνον εἰς πάσας ἐκείνας τὰς χώρας, ἔνθα ὀλίγοι ζῶσι καθολικοί. Ἐν Ἀμερικῇ συγχρόνως σχεδὸν ἀπεκατέστησαν οἱ καθολικοὶ πρὸς Νότον, καὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι πρὸς Βοῤῥᾶν. Εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκονται αἱ Νότιοι Δημοκρατίαι, μηδὲ τοῦ Μεξικοῦ ἐξαιρουμένου, ἔνθα μάτην προσεπάθησεν ἐπ' ἐσχάτων προμαχῆσαι αὐτῶν ἡ Γαλλία, ἐστὶ γνωστόν, ἐν ᾧ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἡ πρόοδος, αἵτινες σήμερον μετρῶσι 40,000,000 ψυχῶν, καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος ἕξουσιν ὑπὲρ τὰ 100,000,000, κατέπληξε τὸν κόσμον. Στρέψωμεν ἤδη τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανόν· λαμπραὶ ἀνθοῦσιν ἐκεῖ ἀποικίαι, καὶ πᾶσαι τῆς ἀγγλοσαξωνικῆς φυλῆς. Ἐν Αὐστραλίᾳ, ἐν Νέᾳ Ζεελανδίᾳ, ἐν Κεϋλάνῃ, (Ceylon), ἐν Ἰάβᾳ ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως μετρᾷ ἤδη ἑκατομμύρια ὀπαδῶν. Αἱ Φιλιππῖναι νῆσοι ἀνήκουσιν ἔτι τῇ Ἱσπανίᾳ, ἀλλὰ καίτοι ἐφορώτεραι ἴσως πασῶν, φθείρονται, καὶ μαραίνονται. Ὁ Εἰρηνικὸς Ὠκεανὸς λούει ἀπεράντους Αὐτοκρατορίας, καὶ νῦν ἔτι τὰς πολυπληθεστέρας τῆς οἰκουμένης, τὴν Ἰνδικήν, καὶ τὴν Σινικήν· ἄλλοτε ἡ καθολικὴ

Γαλλία διημφισβήτει τῇ Ἀγγλίᾳ τὴν ἐν Ἰνδίαις κυριαρχίαν, ἀλλ' ἐξεδιώχθησαν οἱ Γάλλοι, καὶ οἱ Ἄγγλοι ἔμειναν παντοκράτορες. Πολλὰ ἐποίησεν ἡ Γαλλία ἐν Κίνᾳ, ὅπου καὶ τὰ ὅπλα αὐτῆς ἔφερεν, ἀλλὰ μόνον θάλλει ἐκεῖ ἔτι τὸ Ἀγγλικὸν, καὶ τὸ Ἀμερικανικὸν ἐμπόριον. Ἐνῷ ἡ Γαλλία, τὸ ἰσχυρότατον, καὶ μᾶλλον πεπολιτισμένον τῶν καθολικῶν Κρατῶν, οὐδὲ βῆμα πρὸς τὰ πρόσω ἐποίησεν, ἐν ᾧ ἡ Ἰταλία ἐμαράνθη, κ' ἐφθάρη ἡ Ἰσπανία, ἡ Ἀγγλικὴ φυλὴ ἐκάλυψε τὸ ἓν τέταρτον σχεδὸν τῆς οἰκουμένης, καὶ ἡ Ῥωσσία, Πρωσσία, καὶ Ἀμερικὴ, γιγαντιαίας φθᾶσαι διαστάσεις, ἀπειλοῦσιν αὐτὴν πανταχόθεν. Ἰδοὺ τί διδάσκει ἡμῖν ἡ τοιαύτη παραβολή· ἀλλὰ ταῦτα φαίνονται διϊδόντα καὶ αὐτὰ τὰ καθολικὰ ἔθνη. Ἀπὸ τοῦ 1779 αὔρα ἐλευθερίας ἔπνευσεν ἐπὶ τῆς Γαλλίας· οἱ ἄτρυτοι ἀγῶνες τῶν φιλοσοφικῶν αὐτῆς σχολῶν, τῶν ὀλίγων σοφῶν οἵτινες ἠψήφησαν τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως τὰς φλόγας, ἐπήνεγκον τέλος τοὺς καρποὺς αὐτῶν. Ἡ Ἰταλίᾳ ἐξύπνησε, καὶ κατέπεσαν, πρὸ τῶν λεγεώνων τῆς ἐλευθερίας, ὡς χάρτινοι, οἱ θρόνοι τῶν Παπιστῶν τῆς Αὐστρίας Πριγκήπων, καὶ ὁ τῆς Νεαπόλεως. Αὐτὸς ὁ θρόνος τοῦ ἁγίου Πέτρου μόλις προσωρινῶς ἐσώθη, στηριζόμενος ἐπὶ τῶν λογχῶν 12,000 Γάλλων στρατιωτῶν. Ἡ Ἰσπανία ἀπέσεισε καὶ αὔτη τὸν λήθαργον, καὶ ὀνειρεύεται ἀναγέννησιν. Τί δὲ πράττει ἡ Ῥώμη; Ἀφορίζει τὰ μόνα ἐναπομείναντα αὐτῆς τέκνα, τὸν Βασιλέα τῆς Ἰταλίας, τὸν Ναπολέοντα, τὴν Ἰσπανίαν. Συγκαλεῖ Σύνοδον ἵνα κηρύξῃ καὶ αὖθις ὅτι ἡ ἐλευθερία ἐστὶν εὕρημα τοῦ Σατάν, σβέσῃ τὴν δᾷδα τῆς ἐπιστήμης, κλείσῃ τὰ Κοινοβούλια, καὶ Πανεπιστήμια, καταργήσῃ τὸν τύπον, καὶ βιάσῃ τὴν ἀνθρωπότητα εἰς λήθην παντὸς ὅ,τι ἐκέρδισε διὰ τῶν μακρῶν αὐτῆς ἀγώνων, διὰ τοῦ αἵματος τῆς καρδίας αὐτῆς, ἵνα κλίνουσα πρὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ κόνει, ἀφήσῃ αὐτῇ μόνῃ τὸ σκέπτεσθαι, το διοικεῖν, καὶ τὸ διατάσσειν· ἀλλ' εἰς ταῦτα ἡ ἀνθρωπότης ἀπαντᾷ διὰ μειδιάματος οἴκτου, καὶ τὸ μέγα κῦμα τοῦ πολιτισμοῦ παραφέρει

τὴν Παποσύνην, ἥτις, ἐν τῇ τυφλότητι αὐτῆς, ὠνειρεύθη ὅτι ἔνεστι σταματῆσαι τὴν φορὰν τῶν αἰώνων, ἐν ᾧ τὸ σύμπαν ὑπάρχει μόνον δι' ἀπαύστου μεταλλαγῆς ».

Ταῦτα ἐγράφησαν πρὸ τριετίας μόλις, καὶ ὅμως ἐν τῷ βραχυτάτῳ τούτῳ διαστήματι, καθ' ὃ εἴδομεν τὴν λύσιν τοῦ μεγάλου δράματος, πόσα συμβάντα καταπληκτικῶς ἐπικυροῦντα τ' ἀνωτέρω. Ὁ ὑπὸ τοῦ Πεπίνου ἱδρυθεὶς θρόνος, ὁ ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας ὡς ἐφιάλτης ἐπικαθήμενος εἰς τῆς ἀνθρωπότητος τὸ στῆθος, κατέπεσε τέλος ἐν μέσῳ τῆς κοινῆς περιφρονήσεως. Ἡ μύσται αὐτοῦ, οἱ περιβόητοι Ἰησουῖται, πανταχόθεν διώκονται, καὶ αὐτὴ ἡ Αὐστρία ἔθραυσε τὴν μετ' αὐτοῦ Σύμβασιν (Concordat). Ἡ Γαλλία, ἡ τελευταία αὐτοῦ πρόμαχος, κεῖται ταπεινὴ ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν πεφωτισμένων υἱῶν τοῦ Λουθήρου. Ἡ Ἰταλία, θραύσασα ὅλως τὰς διανοητικὰς αὐτῆς πέδας, ἀναγεννᾶται· ἡ Ἱσπανία παλαίει ἔτι, καὶ ἀμφιβάλλει. Ἐὰν ἡ ἱστορία ἔχῃ ὄντως φιλοσοφίαν, τί εὐγλωττότερον τῶν διδαγμάτων τούτων;

Κ' ἕπεται μὲν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι αἱ σκέψεις τοῦ Ἰουλιανοῦ εἰσὶ μᾶλλον τ' ἀκρότατα συμπεράσματα τῆς συγχρόνου φιλοσοφίας, ἢ ἀληθὴς ἀπομίμησις τῶν σκέψεων τοῦ μεγάλου ἐκείνου νοός.

Ὁ κ. E. Lamé, ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ προμνησθέντος αὐτοῦ ἔργου, λέγει·

« Ἡ πρόοδος τῶν ἱστορικῶν ἐπιστημῶν καταδείκνυσι ὁσημέραι καθαρώτερον τὸν Χριστιανισμὸν ἀναφαινόμενον ἐν τῷ κόσμῳ, οὐχὶ ὡς αἰφνήδιον θαῦμα, ἀλλ' ὡς ὁ πανταχοῦ ποθητὸς τύπος, ὁ ἀθροίσων ἐν τελικῇ συνθέσει τὰς θρησκευτικὰς τάσεις τῆς Ῥωμαϊκῆς κοινωνίας. Χάρις τῇ προόδῳ ταύτῃ, Ἰουλιανὸς ὁ Ἀποστάτης, οὐδὲ ὁ θηριώδης διώκτης, ὃν παρίστησι τὸ συναξάριον, δύναται δι' ἡμᾶς διαμενεῖν, οὐδὲ ὁ σκεπτικὸς Πρίγκηψ, ὃν περιγράφουσιν οἱ φιλόσοφοι· καταφαίνεται δὲ σήμερον ὅτι ὁ ἀνιδρυτὴς οὗτος τῆς εἰδωλολατρείας οὐδέποτε ἐζήτησεν ἀνιδρῦσαι αὐτήν, ὁ χιμαίρας ὀνειρευόμενος ἀναδρομικὸς ἦν πρακτικὸς

νεωτεριστής, ὁ εὐσεβὴς θαυμαστὴς τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας κακῶς ἐγνώριζε, καὶ οὐδόλως ἐνόει αὐτήν, ὁ φοβερὸς τῶν Χριστιανῶν ἐχθρὸς εἶχε πνεῦμα ἐκ τῶν Χριστιανικωτέρων, ἀδελφὸν τοῦ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, κεχωρισμένον ἐκείνων ὑπὸ διαφορῶν γλωσσικῶν, ἀλλὰ στενῶς αὐτοῖς συνδεδεμένον διὰ τῆς θεολογίας, τῆς ἠθικῆς, τῶν μυστικῶν πόθων, καὶ τῆς βαθείας πίστεως εἰς ζωὴν μέλλουσαν, καὶ Θεὸν λυτρωτήν ».

« Οἱ βίοι τοῦ Ἰουλιανοῦ πολλαπλασιάζονται παρ' ἡμῖν. Βρίθουσιν αἱ ἱστορίαι τῆς Γαλλίας, ὅπου γίνεται ἀναγκαστικῶς ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ λόγος τῶν ἐν Γαλατίᾳ νικῶν αὐτοῦ, τῶν Θερμῶν, καὶ τῶν παραδόσεων, ἃς ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν κατέλιπε· βρίθουσιν αἱ ἱστορίαι τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, αἱ διηγούμεναι τὸν διωγμὸν τοῦ Ἰουλιανοῦ, καὶ τὸ θαῦμα τῆς Ἱερουσαλήμ. Καὶ ὅμως πανταχοῦ εὑρίσκει τις ἔτι τὸν Ἰουλιανὸν τοῦ Abbé de la Blétterie, ἀντιγεγραμμένον παρὰ τῶν μέν, ἐσκιαγραφημένον παρὰ τῶν δέ, ὡς ἐὰν μὴ ὑπῆρχε διὰ τοὺς Γάλλους ἱστορικοὺς τὸ ἄπειρον ὑλικόν, τὸ συσσωρευθὲν αὐτοῖς ὑπὸ τῆς νέας ἐπιστήμης. Μάτην ἀναμείνας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι τῶν διδασκάλων τις ἤθελε ζωγραφίσει δι' ἀληθῶν χρωμάτων ἱστορικὸν πρόσωπον, ὅπερ ἔσχεν ἀείποτε τὸ προνόμιον τοῦ διεγείρειν τὸ μῖσος, τὸν θαυμασμόν, ἢ τοὐλάχιστον τὴν περιέργειαν, ἀνέλαβον ἐγὼ τὴν δοκιμήν ».

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἡ πλατεῖα τοῦ Κωνσταντίνου ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἴδε Ζωσ. Β. 2. Φιλοστρ. Β. 2. σ. 18 Ζωναρ. Τ. 2. σ. 7. Κεδρ. Τ. 1. σ. 322.

ΠΟΛΙΤΗΣ Α'. *Ναί, ἀδελφέ, τὰ πράγματα βαίνουσι κακά, κάκιστα!*

Τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῆς Αὐτοκρατορίας, κατὰ τὴν επο-

χὴν ἐκείνην, περιγράφουσι διὰ τῶν μελαντέρων χρωμάτων πάντες οἱ ἱστορικοί. Ἴδε Lebeau, Histoire du Bas Empire T. II. Neander Ἐκκλ. Ἱστορίαν T. III. Gibbon, History of the decline, and fall of the Roman Empire. T. III. K. Παππαῤῥηγοπούλου, Ἱστορίαν τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους. T. II. κτλ.

Πρὸ δύο χρόνων εὑρισκόμην εἰς τὴν Ἀγριππίνην ἀποικίαν.

Colonia Agrippina, ἡ νῦν Κολωνία, παρὰ τὸν Ῥῆνον.

Ὁ Κατηραμένος ἐκεῖνος Παῦλος ὁ Ἅλυσις.

Πάντες σχεδὸν οἱ ἱστορικοὶ ἀναφέρουσι μετὰ φρίκης τὸν κακοῦργον τοῦτον. « Ὁ χείριστος, λέγει ὁ Lebeau, κ' ἐπομένως ὁ προσφιλέστερος τῶν καταδοτῶν τούτων, ἦν Παῦλος, ὁ ἐπονομασθεὶς Ἅλυσις (Catena), ἕνεκα τῆς σατανικῆς ἱκανότητος μεθ' ἧς ἔπλεκε τὰς κατηγορίας. Εὐνοῦχος, γεννηθεὶς ἐν Ἱσπανίᾳ, περιέτρεχε τὰς ἐπαρχίας, σπείρων τὸν τρόμον, καὶ τὴν διαβολήν... Θηρίον ἀνήμερον, ἐπέπιπτεν ἀδιακρίτως κατ' ἐνόχων, καὶ ἀθώων. Σίδηρος, καὶ μαρτύρια ἦσαν τὰ ὄργανα, στεναγμοὶ ἐδήλουν τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ». T. II. σ. 8. Ἕτερός τις καταδότης ἐπεκαλεῖτο Πρίγκηψ τῶν ἐνυπνίων, διότι, παραμονεύων εἰς τὰ συμπόσια, καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου οἱ δαιτυμόνες, κατὰ τὸ τότε ἔθος, διηγοῦντο ἀλλήλοις τὰ ἐνύπνια αὐτῶν, ἐκ τῶν ἐκεῖ λεγομένων ἤθροιζεν ὕλην διὰ τὰς διαβολάς. Αὐτόθι·

Ἡ Βυζαντινὴ Αὐλὴ ὑπερβάλλει ἐν τῇ πραγματικότητι τὰ παραδοξότερα φαντασιοκοπήματα τῶν Ἀσιανῶν.

Ἴδε Κωνσταν. τοῦ Πορφυρογεννήτου τὸ περὶ Τελετῶν τῆς Βυζαντινῆς αὐλῆς. (De ceremoniis Aulae Byzantinae) σύγγραμμα, καὶ τοὺς λοιποὺς ἱστορικούς.

Καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ ταῦτα βλέπει καὶ συγχωρεῖ.

Τοῦ Κωνσταντίου ὁ χαρακτὴρ ἐλήφθη ὅσον ἔνεστιν ἀκριβῶς ἐκ τῆς ἱστορίας. Ὁ E. Lamé λέγει περὶ αὐτοῦ. « Ὁ Κωνστάντιος, ἀνατραφεὶς ὑπὸ τῶν εὐνούχων, οὐδὲ τὸ κάλλος καὶ τὰ προτερήματα, οὐδὲ τὴν ἀσωτείαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐκληρονό-

μησε. Ἠγάπα τοὺς εὐνούχους, ἀλλὰ μόνον ὡς συμβούλους, καὶ ὑπουργούς. Τοῦτο ὅμως οὐδαμῶς ἠλάττου τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιῤῥοὴν αὐτῶν, καὶ οὐδέποτε ἠδυνήθη ἀνθέξαι εἰς τὴν ὀξεῖαν αὐτῶν φωνήν. Ὑπερόπτης, καὶ κομπαστής, ὡς παιδίον, σκληρὸς ὅταν ἐφοβεῖτο, κ' εὐκόλως τρομαζόμενος, ὀκνηρός, καὶ ἀμελής, ἀνέθετεν εὐχαρίστως εἰς ὑπηρέτας τῆς ἀρχῆς τὰς φροντίδας ». Emile Lamé. Julien l'Apostat. σ. 17. « Ἤρκει, λέγει Ἀμμιανὸς ὁ Μαρκελλῖνος, καταγγεῖλαι τοὺς εὐνούχους τινὰ τῷ Κωνσταντίῳ ὡς πρὸς τὸν θρόνον ἀναβλέποντα, ὅπως ἀπολέσῃ οὗτος τὰς φρένας, καὶ καταδιώξῃ τοὺς ὑποτιθεμένους ἐνόχους μετὰ σκληρότητος χείρονος τῆς τοῦ Καλιγούλα, Δομιτιανοῦ, καὶ Κομμόδου, ἀνακαλύπτων βασάνους ἀγνώστους, καὶ καθιστὰς τὸν θάνατον ὅσον ἐπέτρεπεν ἡ φύσις βραδύτερον.

Κ' ἐν τούτοις βασιλεύουσιν οἱ εὐνοῦχοι, καὶ οἱ κόλακες, ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἔχοντες τὸν κατηραμένον ἐκεῖνον Εὐσέβιον.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ Εὐνούχου τούτου, καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπιῤῥοὴ αὐτοῦ, εἰσὶν ἱστορικαί. « Ὁ Εὐνοῦχος Εὐσέβιος, λέγει ὁ Lebeau, Μέγας Δομέστικος τοῦ Βασιλέως, καὶ πιθανῶς ὁ ἄγνωστος ἐργάτης πασῶν τούτων τῶν σφαγῶν, ἀναῤῥιχηθεὶς ἐκ τῶν ἐρειπίων, κατέστη ὁ ὑπέρτατος τῆς Αὐλῆς διαιτητής. Ἐλέγετο, πρὸς περίγελων, ὅτι ὁ Κωνστάντιος ἐκέκτητο τὴν εὔνοιαν τοῦ Δομεστίκου αὐτοῦ. Ἦν δ' οὗτος ἀλαζών, πονηρός, φιλάργυρος, ἄδικος, σκληρός, κ' ἐμπαθὴς Ἀρειανός. Ἐνέπλησε τὰ Ἀνάκτορα εὐνούχων, καὶ Ἀρειανῶν. Τ. ΙΙ. Β. 6.

Ὡς θρησκεία ἐστερεῖτο τὴν ποίησιν, τὸ μεγαλεῖον τῆς παλαιᾶς, ἀλλ' ἦν τι ὅλως νέον...

Ὅλως νέον ὡς σύνολον ἐκλαμβανόμενος. Πόσον αἱ Χριστιανικαὶ ἰδέαι εἰσὶν ἀρχαῖα, καὶ συνήθη τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς ἐπινοήματα, ἀποδεικνῦσιν αἱ ἑξῆς περιεργόταται πληροφορίαι, περὶ τῶν ἰθαγενῶν τοῦ Μεξικοῦ ἀγρίων, ἃς εὑρίσκομεν ἐν τῷ προμνημονευθέντι συγγράμματι τοῦ κ. P. Chevalier.

« Οἱ Ἀζτέκοι ἐπίστευον εἰς κοινὴν μητέρα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἥτις εἶχε δίδυμα τέκνα, ἐνθυμίζοντα τὸν Κάϊν, καὶ Ἄβελ, καὶ μεθ' ἧς παριστᾶσι πάντοτε ὄφιν, ὡς ἐν τῇ Σεμιτικῇ παραδόσει. Ἔν τισι τῶν ἱερῶν αὐτῶν εἰκόνων φαίνεται ποικιλόχρους ὄφις, εἰς τεμάχια κατατεμνόμενος ὑπὸ τοῦ μεγάλου πνεύματος *Τεζκατλιπόκα*, ἢ τοῦ ἡλίου, ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ Θεοῦ *Τονατιούχ*. Αὐτὴ αὕτη ἡ παράδοσις τοῦ Ἀπόλλωνος φονεύοντος τὸν Πύθωνα, τοῦ Ἀρχ. Μιχαὴλ τὸν δράκοντα, ἢ τοῦ *Βισχνοῦ* ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ *Κρίσνχα*, νικῶντος εἰς τὰ βραχμανικὰ βιβλία τὸν ὄφιν *Κάλνα*, ἢ *Καλιγάνα*. Ὁ Τονατιοὺχ τῶν Μεξικανῶν ὁμοιάζει πολὺ τὸν *Μίθραν* τῶν Περσῶν, καὶ τὸν Κρίσχναν τῶν Ἰνδῶν, ἀλλ' αἱ μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὁμοιότητες εἰσὶν ὄντως καταπληκτικαί. Εἰκὼν Ἀζτεκική, διατηρηθεῖσα ἐν τῷ Βατικανῷ, παρίστησι τοὺς δύο προμνημονευθέντας παῖδας τῆς κοινῆς μητρὸς παλαίοντας πρὸς ἀλλήλους. Ὑπῆρχε δὲ καὶ παράδοσις γενικοῦ κατακλυσμοῦ, ἐξ οὗ μία μόνη οἰκογένεια, ἡ τοῦ *Κοξκόξ*, ἐσώθη, ὡς ἡ τοῦ Νῶε. Ἑτέρα παράδοσις διηγεῖται περὶ κτιρίου ἐγερθέντος, ὡς ὁ πύργος τοῦ Βάβελ, ἐν σχήματι πυραμίδος, ὑπὸ τῆς ἀλαζονείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ κρημνισθέντος ὑπὸ τῆς ὀργῆς τῶν Θεῶν. Εἶχον πρὸς τούτοις οἱ Ἀζτέκοι τὸ βάπτισμα, τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ τὴν μετάληψιν, κ' ἐπίστευον εἰς τὸ ἀρχαῖον ἁμάρτημα· ἐθεώρουν τὸ ἀνθρώπινον γένος τεθὲν ἐπὶ τῆς γῆς πρὸς τιμωρίαν, καί, προσευχόμενοι, ἐπεκαλοῦντο τὴν θείαν εὐσπλαγχνίαν. «Ὅταν νεογνὸν γεννᾶται ἐπὶ τῆς γῆς, λέγει ὁ Ἱσπανὸς συγγραφεὺς Ζορίλας, οἱ γονεῖς χαιρετῶσιν αὐτὸ διὰ τῶν λέξεων — Ἦλθες ἐπὶ τοῦ κόσμου ἵνα πάθῃς, ταλαιπωρηθῇς, καὶ ὑπομείνῃς — ». Τὸ ἀρχαῖον ἁμάρτημα ἀπέπλυνον, ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ Χριστιανοί, διὰ τοῦ βαπτίσματος· ἐξωμολογοῦντο δὲ ἅπαξ μόνον, ὅσον οἷόν τε ἀργότερον, κ' ἐλάμβανον ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Κατὰ τὴν μετάληψιν οἱ ἱερεῖς ἐμοίραζον τῷ πλήθει τεμάχια ἄρτου ἐξ ἀραβοσίτου, ἅτινα κατέπινον πάντες πρηνεῖς, πιστεύοντες ὅτι

ἦσαν αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς Θεότητος (1). Ὁμοίως ἐπίστευον οἱ Μεξικανοὶ εἰς παράδεισον, καὶ κόλασιν, ἀλλ' ἐνόουν ταῦτα πολὺ εὐγενέστερον τῶν Χριστιανῶν. Ἡ κόλασις δι' αὐτοὺς ἦν τόπος ἠθικῶν, καὶ οὐχὶ ὑλικῶν βασάνων. Οἱ πονηροὶ ἔζων ἐν σκότει, καὶ τύψει συνειδήσεως· οἱ ἐκλεκτοὶ ἐβίων, κατ' ἀρχὰς ἐνώπιον τοῦ ἡλίου, ὃν ἠκολούθουν ὀρχούμενοι, καὶ ᾄδοντες, ἐν τῇ λαμπρᾷ αὐτοῦ πορείᾳ, εἶτα δὲ εἰσήρχοντο αἱ ψυχαὶ αὐτῶν εἰς φωτεινὰς νεφέλας, εἰς λαμπρόπτερα πτηνά, κ' ἐχαίροντο χαρμονὰς αἰωνίας, ἐν μέσῳ ἀνθῶν, καὶ ἀρωμάτων. Ἐπίστευον δὲ καὶ εἰς μέρος μεσάζον μεταξὺ τοῦ παραδείσου, καὶ τῆς κολάσεως, ἀλλ' οὐχὶ ὅμως, ὡς τὸ *καθαρτήριον* (purgatoire) τῶν Καθολικῶν, μέρος προσωρινῶν βασάνων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀτελῆ παράδεισον. Τὸ περιεργότερον ἐν τούτοις ἐστὶν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ σταυρὸς ἐλατρεύετο ὑπὸ τῶν Μεξικανῶν. Ἐν Ὑουκατὰν εὗρον αὐτὸν οἱ Ἱσπανοὶ κατακτηταὶ ὡς σύμβολον τοῦ Θεοῦ τῆς βροχῆς· ἐν δὲ τῇ περιηγήσει τοῦ Τριχάλβα (ἴδε Collection Ternaux) ἀναγινώσκομεν τὸ ἑξῆς· « Ἐν τῇ νήσῳ Ulua (ἤδη San Juan de Ulua ἐν τῷ λιμένι τῆς Veracruz) λατρεύουσι σταυρὸν ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ἐστεμμένον χρυσῷ στεφάνῳ. Λέγουσι δὲ ὅτι ἀπέθανέ τις ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐκείνου, ὡραιότερος, καὶ λαμπρότερος τοῦ ἡλίου ». Ἐν τῇ εὐχῇ, κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν, ὁ ἱερεὺς ἔλεγε τῷ πιστῷ· « Δὸς τροφὴν τοῖς πεινῶσιν, ἔνδυσον τοὺς γυμνούς, οἱαιδήποτε καὶ ἂν ὦσιν αἱ σαὶ ἀνάγκαι, διότι ἡ σὰρξ τῶν δυστυχῶν ἐστὶ σὴ σάρξ, καὶ εἰσὶν ἄνθρωποι ὡς σύ ». (P. Chevalier, Le Mexique).

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω δηλοῦται οἱ ἰθαγενεῖς οὗτοι τῆς Ἀμερικῆς, παρ' οἷς, ὡς γνωστόν, ὁ Cortés, καὶ οἱ 300 ὀπαδοὶ αὐτοῦ, εὗρον ἀρχαῖον, καὶ θαυμάσιον πολιτισμόν, (ἀλύτου βεβαίως μένοντος τοῦ ζητήματος πῶς κατάγονται καὶ οὗτοι ἀπὸ

(1) Τὸ περίφημον δηλ. δόγμα τῆς ἀληθοῦς παρουσίας, (Transubstantiation) ὅπερ ἀργά, καὶ μετὰ πολλὰς μόνον διαμάχας, ὡς γνωστόν, παρεδέχθη καὶ ὁ Χριστιανισμός.

τοῦ Ἀδάμ) εἶχον ἤδη πάντα τὰ ἠθικὰ παραγγέλματα, ἐξ ὧν σύγκειται ἡ διδασκαλία τοῦ Προφήτου τῆς Γαλιλαίας, καὶ φιλοσοφικὰς ἰδέας ἀνωτέρας τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ. Οὐδόλως δ' ἐπιχειροῦμεν ἐνταῦθα, διότι καὶ θίξαι ἀδύνατον τὰ τοιαῦτα ἐν ὀλίγαις λέξεσι, τῶν ἁπλῶν ἐκείνων παραγγελμάτων παραβολὴν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, μετὰ τὸν Σωκράτην, οὐδ' ἐνθυμίζομεν πόθεν ἐλήφθησαν τὸ «*ἀγαπᾶτε ἀλλήλους*», καὶ «*ὃ σὺ μισεῖς ἑτέρῳ μὴ ποιήσῃς*» αἱ βάσεις αὗται, καὶ τὸ δίκαιον καύχημα τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Ἀντὶ τούτου δὲ, μικρὰν ποιοῦντες παρέκβασιν, ἐκπλήξομεν βεβαίως τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν, λέγοντες αὐτοῖς ὅτι ἀνέγνωμεν ἐν τῇ «Rivista di Buenos-Ayres» τῷ κυριωτάτῳ Ἱσπανικῷ περιοδικῷ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, σειρὰν ὅλην ἐμβριθεστάτων ἄρθρων, ὀφειλομένων εἰς διακεκριμένον λόγιον τῆς Ἀργεντίνης δημοκρατίας, οὗ δυστυχῶς διαφεύγει ἡμῖν ἤδη τὸ ὄνομα, καὶ ἀποδεικνύντων ἀδηρήτως ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Incas, ἰθαγενοῦς φυλῆς τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἐστὶ καθαρῶς Ἑλληνική, τῆς προομηρικῆς ἐποχῆς· οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλ' ὅτι καὶ πάντες οἱ μῦθοι τοῦ ἔθνους τούτου συνταυτίζονται μετὰ τῶν μύθων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Παρατίθησι δὲ μεταξὺ ἄλλων ὁ συγγραφεὺς ὕμνον ὑπὸ τῶν ἀγρίων ἐκείνων εἰς τὴν Σελήνην, ἢ Ἄρτεμιν, ᾀδόμενον, οὗ πᾶσα λέξις ἐστὶ λέξις ἑλληνική. Τὴν περισπούδαστον, ταύτην καὶ περιεργοτάτην ἱσπανικὴν πραγματείαν ἠθέλομεν μεταφράσαι, ἐὰν αἱ πολλαὶ τότε ἐν Οὐασιγκτῶνι ἀσχολίαι μὴ ἐκώλυον ἡμᾶς.

Καὶ τῆς βορείου Ἀμερικῆς Ἰνδική τις φυλὴ, οἱ Ojibways, ἔχουσι παράδοσιν ὁμοίαν τῇ τοῦ Ἰωνᾶ. Ὁ Θεὸς Hiawatha, υἱὸς θνητῆς καὶ τοῦ Δυτικοῦ ἀνέμου, κατέρχεται ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα βελτιώσῃ καὶ σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ δὲ νηστεύσῃ μίαν ἑβδομάδα, μετ' ἄλλας περιπετείας, καταβροχθίζεται ὑπὸ ὀξυῤῥύγχου (esturgeon), ἐν ᾧ μένει τρεῖς ἡμέρας, ἕως οὗ τοῦ ἰχθύος ἐξοκείλαντος, τρώγουσι τὰς σάρκας αὐτοῦ τὰ ὄρνεα, καὶ οὕτως ὁ Θεὸς λυτροῦται. (Longfellow. The song of Hiawatha).

Καὶ τότ' ἐφάνη τοῦ Χριστιανισμοῦ, μείναντος μόνου, ἡ ἀδυναμία, ἡ ἀληθὴς φύσις.

Περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τῶν διαφόρων αἱρέσεων, τῆς δεισιδαιμονίας, καὶ τῶν κακουργημάτων αὐτῶν, ἴδε Gibbon Τ. 3. Κ. 21. Neander Τ. III. Lebeau Τ. II. κλ.

Τὸ Κράτος, καὶ ἡ Ἐκκλησία, διηρέθησαν, ἀδελφὸς ἐφόνευσε τὸν ἀδελφὸν κτλ.

Πόσον ὀρθῶς ἐχαρακτήρισεν ὁ Ἰησοῦς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θρησκείαν λέγων· « *Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τῆς γῆς· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. Καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. Ὁ φιλῶν πατέρα, ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱόν, ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος* ». Ματθ. Κεφ. 10. § 34, 35, 36, 37. « *Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστατήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς* ». Ματθ. Κεφ. 10 § 21. « *Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθει;.. Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ. Οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσί, καὶ δύο ἐπὶ τρισί. Διαμερισθήσεται πατὴρ ἐφ' υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί· μήτηρ ἐπὶ θυγατρί, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί, πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς* ». Λουκ. Κεφ. 12. § 49, 51, 52, 53. « *Ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν, καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς* ». Ματθ. Κεφ. 8 § 21, 22. Ταῦτα ἡ οὕτω καλουμένη θρησκεία τῆς

ὁμονοίας, καὶ ἀγάπης. Ἀληθῶς τὸ — ἀγαπᾶτε ἀλλήλους — ἐφηρμόζετο μόνον εἰς τοὺς πιστεύοντας, καὶ τούτους ἐκ τοῦ οἴκου Ἰσραήλ. « *Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων. Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαριτῶν μὴ εἰσέλθητε. Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα τοῦ οἴκου Ἰσραήλ.... Καὶ ὃς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας, ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.* Ματθ. Κεφ. 10 § 5, 6, 14, 15. « *Πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου* ». Λουκ. Κεφ. 19. § 27.

Νεᾶνις ὅταν ἔτι εἰκοσαετὴς
τὸ πρῶτον ἦλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἐν τῷ εἰς Εὐσεβίαν ἐγκωμίῳ αὐτοῦ, ὁ Ἰουλιανὸς περιγράφει λεπτομερῶς τὴν διὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς Βυζάντιον κάθοδον αὐτῆς, καὶ τὴν μυθώδη ἐπὶ πολυτελείᾳ εἴσοδον ἐν τῇ Πρωτευούσῃ. « Ὅρα Ἰουλιανοῦ Αὐτοκρ. τὰ σωζόμενα ».

Ὡς ἐρωμένη, ὡς γυνὴ ἐλάτρευον,
οὐχὶ ὡς μήτηρ πλέον.

Ὁ διὰ τὸν Ἰουλιανὸν ἔρως τῆς Εὐσεβίας οὐκ ἔστιν ἁπλῆ δραματικὴ ἐπινόησις. Πολλοὶ τῶν ἱστορικῶν ὑπώπτευσαν τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ. Τινὲς μάλιστα, μὴ ἀρκεσθέντες εἰς τοῦτο, διηγοῦνται ὅτι ἡ Εὐσεβία, ζηλεύουσα ἐμμανῶς τὴν γυναῖκα τοῦ Ἰουλιανοῦ Ἑλένην, ἐδωροδόκησε τὴν μαῖαν, τὴν ἐπιμελουμένην αὐτῆς κατὰ τὸν πρῶτον αὐτῆς ἐν Γαλατίᾳ τοκετόν, καὶ ὅτι αὕτη ἔπνιξε τὸ παιδίον, ἄῤῥεν τὸ γένος, ἐνῷ ἐγεννᾶτο. Πρὸς δὲ ὅτι τὸ ἐπιὸν ἔτος, ὅτε μετέβη μετὰ τοῦ Κωνσταντίου εἰς Ῥώμην, συμπαρασύρασα καὶ τὴν Ἑλένην, ἐπότισεν αὐτὴν ἐκεῖ φάρμακον, δι' οὗ μετέδωκεν αὐτῇ τὸ ἑαυτῆς πάθημα, ἐστείρωσε

δηλαδὴ ἐντὸς τῶν στέρνων αὐτῆς τῆς γονιμότητος τὴν πηγήν. Lebeau T. II. σ. 393. Ἀμμώνιος. Β. 16. Κ. 10. Τὴν Ἑλένην ταύτην, ἀδελφὴν τοῦ Κωνσταντίου, ἐνυμφεύθη ὁ Ἰουλιανὸς ἅμα περιβληθεὶς τὴν Καισαρικὴν πορφύραν. Ἀπέθανε δὲ αὕτη ἐν Βιέννῃ κατὰ τὴν εἰς Βυζάντιον κάθοδον τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἀφοῦ ἀνεκηρύχθη Αὐτοκράτωρ, καὶ μετενεχθεῖσα εἰς Ῥώμην, ἐτάφη ὅπου καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς Κωνσταντία, ἡ σύζυγος τοῦ Γάλλου. Ἡ κατὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ μανία τινῶν τῶν Πατέρων τῆς ἐκκλησίας ἐστὶ τοσαύτη, ὥστε ἐτόλμησαν εἰπεῖν ὅτι, ἐγκαταλείψας οὗτος πρῶτον τὴν Ἑλένην, τέλος ἐδηλητηρίασεν αὐτήν. Ἀλλ' οἱ μῦθοι οὗτοι καταδεικνῦσι μόνον τὴν ἀξίαν, καὶ τὸ ἀμερόληπτον τῶν πλασάντων αὐτοὺς ἱστορικῶν. Ἡ ὕπαρξις τῆς ἀληθοῦς ταύτης συζύγου τοῦ ἥρωος ἡμῶν, ἔμεινεν ἀναγκαστικῶς ἐκτὸς τοῦ δράματος, καὶ ἀντ' αὐτῆς ἐπλάσθη τὸ πρόσωπον τῆς Ἕλλης. Ἴδε Ἀμμ. Β. 21. Κ. 1. Ἰουλ. Ἐπιστολ. 4. Γρηγ. τοῦ Ναζ. λ. 4. Ζων. Τ. 2. σ. 22. Ἀδρ. Τ. I. σ. 303. L'abbé de la Bléterie, Vie de Julien. B. 3. σ. 184.

Εἰς Μάκελλον ἀμέσως ἐξαπέστειλα.

Macellum, ἔπαυλις Αὐτοκρατορική, παρὰ τὴν Καισάρειαν, ἐν Καππαδοκίᾳ. Ἓξ ἔτη διέμειναν ἐκεῖ ὁ Ἰουλιανός, καὶ ὁ Γάλλος, οἱονεὶ πεφυλακισμένοι, καὶ εἰς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν παιδευόμενοι. Ὁ ζῆλος τῶν διδασκάλων αὐτῶν ἦν τοσοῦτος, ὥστε καὶ ῥάσσα αὐτοὺς ἐνέδυσαν, καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν μετέχειν κατηνάγκαζον. Ἀλλ' ἡ ἐπιμέλεια μεθ' ἧς ἀπεκρύπτοντο τῷ Ἰουλιανῷ πάντα τὰ βιβλία, πλὴν τῶν ὀλίγων Χριστιανικῶν, ἅτινα ἐβιάζετο ἀποστηθίζειν, ταχέως ἐξύπνισαν τὴν δυσπιστίαν αὐτοῦ κατὰ θρησκείας, ἥτις τοσοῦτον ἐφοβεῖτο τὸ φῶς. Κατορθώσας προμηθεύεσθαι αὐτὰ κρυφίως, ἤρχισεν ἀναγινώσκων πάντα τὰ ἔργα τῶν περιφημοτέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης σοφῶν, καὶ ταχέως ἔπαυσεν ὢν Χριστιανός, καίτοι ἀπέκρυπτε τοῦτο ἔτι. Εἰς ῥητορικοὺς τινὰς ἀγῶνας, οὓς παιδιᾶς χάριν ἀνελάμβανε πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐξέλεγε πάντοτε τῆς πολυθεΐας

τὴν ὑπεράσπισιν, ἵνα ποιήσῃ τὸν ἥττονα λόγον κρείττονα, ὡς ἔλεγεν, ἀλλὰ κατορθῶν τοῦτο τόσον ἐπιτυχῶς, ὥστε ἤδη ἐξήγειρε τὴν ὑποψίαν τῶν περὶ αὐτόν. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς διηγεῖται, ὅτι οἱ δύο Πρίγκηπες ἀνέλαβον τότε τὴν ἀνοικοδόμησιν ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ μνήματος τοῦ ἁγίου Μάμα, περιφήμου μάρτυρος ἐκ Καππαδοκίας, καὶ ὅτι, ἐνῷ τοῦ Γάλλου τὰ ἔργα προώδευον ἀκωλύτως, τὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἀδιακόπως ὑπ' ἀφανοῦς χειρὸς κατεστρέφοντο. Καὶ πότε μὲν κατέπιπτεν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ οἰκοδόμημα, πότε ἡ γῆ, ἐξογκουμένη, ἀνέῤῥιπτε τὰ ἐν αὐτῇ τεθέντα θεμέλια. Προστίθησι δὲ ὅτι δύναται πλείστους αὐτόπτας τοῦ θαύματος τούτου παρουσιάσαι. Sancta simplicitas! Lebeau. T. II. B. 7.

Τί εἰς 'Αθήνας εἶδον, 'Ανασσα.

Πυκνὸν καλύπτει σκότος τὴν τύχην τῶν Ἀθηνῶν κατὰ μέγα μέρος τοῦ μεσαίωνος, ἀλλ' ἡ ἐν αὐταῖς διαμονὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ πρὸς στιγμὴν διαλύει τὸ σκότος τοῦτο, καὶ οἱ ἱστορικοὶ πάντες ἐπιλαμβάνονται τῆς περιστάσεως, ἵνα ῥίψωσι ταχὺ βλέμμα ἐπὶ τῆς ποτὲ περιπύστου πόλεως τοῦ Περικλέους. Ἰδὲ Lebeau T. II. Παπαῤῥηγ. Ἱστορίαν. Τ. II. σ. 631.

Καὶ τὰ ἐνδύματά μου ταῦτα τὰ κομψά.

Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, ἐν τῷ προμνημονευθέντι συγγράμματι αὐτοῦ, εἰς τὸ περὶ *'Οφφικίων τῆς Αὐλῆς* κεφάλαιον, περιγράφει λεπτομερέστατα τὰ ἐνδύματα ἑνὸς ἑκάστου τῶν ὑπαλλήλων αὐτῆς. Περιεργείας χάριν παραθέτομεν αὐτολεξεὶ τὰ ἑξῆς:

« Τὸ περικάλλυμα τῆς κεφαλῆς τοῦ Δεσπότου, τὸ καλούμενον σκιάδιον, ὁλομάργαρον. Ὁ ἀὴρ αὐτοῦ ἔχει ὀνόματα τοῦ φοροῦντος αὐτό, χρυσοκλαταρικόν, συρματέϊνον. Τὰ σεῖα, οἷα καὶ τὰ Βασιλικά, πλὴν τοῦ κόμπου τῶν φοινίκων. Τὸ κόκκινον ῥοῦχον αὐτοῦ ὥσπερ καὶ τὸ Βασιλικόν, μετὰ ῥιζῶν, ἄνευ τῶν στρατηλατικίων. Τὸ ταμπάριον αὐτοῦ κόκκινον, μετὰ μαργελλίων. Αἱ κάλτζαι κόκκιναι. Τὰ δ' ὑποδήματα αὐτοῦ διβολέα,

χρώματος ὀξέος καὶ λευκοῦ, ἔχοντα ἀετοὺς μαργαριταρεΐνους ἐκ πλαγίων τε, καὶ ἐπὶ τῶν Ταρσῶν. Τὰ σίδηρα τῶν πτερνιστήρων αὐτοῦ, οἷα καὶ τὰ Βασιλικά, τὰ δὲ πτερνιστηρόλουρα διβολέα. Ἡ τέντα αὐτοῦ λευκή, ἀετόπουλα γέμουσα ἐρυθρά ».

« Τὸ σκιάδιον τοῦ Μ. Δομεστίκου χρυσοκόκκινον κλαπητόν, μετὰ ἀέρος χρυσοκοκκίνου, κλαπητοῦ καὶ αὐτοῦ. Τὰ σεῖα κροσοκόκκινα, οἷα καὶ ὁ ἀήρ. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ μετὰ τῶν κόμβων ἰσοκοπητῶν. Ὁ μὲν ἐπάνω κόνδυλος χροσοῦς λεῖος. Ὁ μετ' αὐτὸν κροσοῦς καὶ αὐτός, ἐντετυλιγμένος δὲ διὰ σχοινοπλοκίου ἀργυροῦ. Ὁ τρίτος χρυσοῦς λεῖος κατὰ τὸν πρῶτον, ὁ τέταρτος κατὰ τὸν δεύτερον, καὶ οὕτω καθεξῆς. Τὸ σκαρανίκιον αὐτοῦ χρυσοκόκκινον συρματέϊνον, ἔχον ἔμπροσθεν εἰκονικῶς τὸν Βασιλέα ὠοκοπητόν, ἱστάμενον ἐστεμμένον, ἐκ δεξιῶν μέν τι ἄγγελον ἕνα, καὶ ἕτερον ἐξ ἀριστερῶν, περικυκλωμένους διὰ μαργάρων, ἔτι δὲ καὶ τὴν τοῦ Βασιλέως εἰκόνα. Ἔχει δὲ καὶ τὸ σκαρανίκιον, γύρωθεν ἐπὶ τοῦ μετώπου, σειρὰν μαργαριταρεΐνην. Τὸ καββάδιον αὐτοῦ διβόλεον, μετὰ μαργελλίων συρματεΐνων ». κτλ.

Ναί, ἦν ὁ Πρίγκηψ. Ἔχει πώγωνα ξανθόν,
ἁπλῆν ἐνδυμασίαν, ἀλλ' ἐστὶν ἀνήρ...

Ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ὅστις, ὡς καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος, συνεσπούδαζε τῷ Ἰουλιανῷ ἐν Ἀθήναις, κατέλιπεν ἡμῖν ἐν τῷ « *Β*ᵩ *αὐτοῦ στηλιτευτικῷ κατὰ Βασιλέως Ἰουλιανοῦ* » εἰκόνα τοῦ συμμαθητοῦ αὐτοῦ, εἴκιστα μέν, ὡς εἰκός, κολακευτικήν, ἀλλὰ περιεργοτάτην, τὴν ἑξῆς:

« Αὐχὴν ἀπαγής, ὦμοι παλλόμενοι, καὶ ἀνασηκούμενοι, ὀφθαλμὸς σοβούμενος, καὶ περιφερόμενος, καὶ μανικὸν βλέπων, πόδες ἀστατοῦντες, καὶ μετοκλάζοντες, μυκτὴρ ὕβριν πνέων, καὶ περιφρόνησιν, προσώπου σχηματισμὸν καταγέλαστον τὸ αὐτὸ φέροντες, γέλωτες ἀκρατεῖς καὶ βρασματώδεις, νεύσεις καὶ ἀνανεύσεις, σὺν οὐδενὶ λόγῳ, λόγος ἱστάμενος καὶ κοπτόμενος πνεύματι, ἐρωτήσεις ἄτακτοι, καὶ ἀσύνετοι ἀποκρίσεις,

οὐδὲν τούτων ἀμείνους, ἀλλήλαις ἐπεμβαίνουσαι, καὶ οὐκ εὐσταθεῖς, οὐδὲ τάξει προϊοῦσαι παιδεύσεως » κτλ.

Ἡ αἴθουσα τοῦ θρόνου ἐν τοῖς μεγάλοις Ἀνακτόροις.

Ἴδε Lebeau Τ. Ι. Β. 4. Ζωσ. Β. 2. Εὐσ. Β. 3. Κ. 49. Χρ. Ἀλεξ. Σ. 662.

Εἰσέρχεται δεξιόθεν ὁ Κωνστάντιος κτλ.

Ταῦτα, καὶ τὰ ἑξῆς εἰσὶν ἀπομίμησις, ὅσον οἷόν τε ἀκριβής, τῆς καθημερινῆς ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αὐλῇ ἐθιμοταξίας.

Ὁ Παῦλος τέλος ἔσχεν, ὁ θεοστυγής,
τὴν τιμωρίαν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ.

Περὶ τῆς καθαιρέσεως, καὶ δολοφονίας τοῦ Παύλου ἴδε Gibbon Τ. 3. σ. 330. Ἀθαν. Τ. Ι. σ. 703, 813-814. Σωκρ. Β. II. Κ. 26. Lebeau Τ. II. σ. 319.

Πλὴν νῦν εἰπέ μοι, Ποιμενάρχα σεβαστέ,

Ὁ Οὐάλενς ἐστὶ πρόσωπον ἱστορικόν. Ἐπίσκοπος Ἀρειανὸς ἐκ τῶν ἐμπαθεστέρων, ζῶν εἰς τ' Ἀνάκτορα, ἐκέρδισεν ἀπόλυτον ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀσθενοῦς Ἡγεμόνος, καὶ συνετέλεσε πολὺ εἴς τινας τῶν χειρίστων αὐτοῦ πράξεων. Ἴδε Lebeau Τ. II καὶ λοιπούς.

Εὐστόχως, τοίνυν, φρόντισον Εὐσέβιε.
Σοὶ ταύτην καταλείπω τὴν ὑπόθεσιν.

Περὶ τοῦ διωγμοῦ τοῦ Ἀθανασίου ἐξ Ἀλεξανδρείας, καὶ τῶν μετ' αὐτὴν σφαγῶν, ἱεροσυλιῶν, βιασμῶν, καὶ φόνων, ἴδε Lebeau Τ. II. σ. 344. Ἀθ. Ἀπολ. Ι. Γρηγ. Ναζ. 21.

Ἔχεις δίκαιον,
Σαλούστιε, συγγνώμην, φίλε μου πιστέ.

Ὁ Σαλούστιος ἐστὶ καὶ οὗτος ἱστορικὸν πρόσωπον, καὶ διεκρίνετο ἀληθῶς ἐπὶ ἀρετῇ ἐν τῷ βορβόρῳ τῆς Αὐλῆς τοῦ Κωνσταντίου. Αὐτὸς ὁ Ἰουλιανός, λέγει περὶ αὐτοῦ. « Τὸν γὰρ χρηστὸν Σαλούστιον θεοί μέν μοι χαρίσαντο ». Ἐπιστολὴ Ὀρειβασίῳ 2. 187. Αὐτοκρατορήσας ὁ Ἰουλιανὸς διώρισε τὸν Σαλούστιον Πραίτορα τῆς Γαλατίας.

Καλέσεις ὄντως αὖθις τοίνυν, παρὰ σοὶ
ἐκεῖνον, οὗ ἀσπλάγχνως ἐκρεούργησας
τὸν θεῖον, τὸν πατέρα, ἀπαξάπαντας
τοὺς συγγενεῖς;

Περὶ τῆς σφαγῆς ταύτης τῶν Φλαβιανῶν ἴδε Lebeau T. II. σ. 7. Γρηγ. Ναζ. λ. 3. Εὐσεβ. λ. 4. Κ. 68. κλ.

Σημαίαν ὕψωσεν ὁ Συλβανὸς,
σημαίαν ἀνταρσίας.

Περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Συλβανοῦ, καὶ τῆς διὰ προδοσίας δολοφονίας αὐτοῦ ἴδε Gibbon 3. σ. 160. Ἀμμιαν 15. 5.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Σὺ ὄντως εἷς ὁ πρῶτος, Ὀρειβάσιε,
τῶν φίλων μου, ὁ μόνος.

Ὁ Ὀρειβάσιος ἦν ἰατρὸς ἐπίσημος, καὶ εἷς τῶν πιστοτέρων φίλων τοῦ Ἰουλιανοῦ, μεθ' οὗ, πλὴν πολλῶν ἄλλων, συνέδεεν αὐτὸν καὶ ἡ κοινὴ ἀμφοτέρων πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν ἀποστροφή. Ἐν Παρισίοις διαμένων συνέταξεν ἐπιτομὴν τοῦ Ἱπποκράτους.

Λατρείαν πρὸς πᾶν φωτεινὸν
ἀνέκαθεν ᾐσθάνθης, καὶ τὸν ἥλιον
ἰδίως.

Ἴδε Νέανδρον « περὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ, καὶ τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ » (Neander. Julien der Abtrünige u. sein Zeit alter). Ἐν Λειψίᾳ 1812. σ. 72. Τὸ περιεργότατον τοῦτο σύγγραμμα ἐξέλιπε δυστυχῶς. Μετὰ πολλὰς προσπαθείας ἐπετύχομεν τέλος ἓν αὐτοῦ ἀντίτυπον ἐν Γερμανίᾳ. Ἴδε πρὸς τούτοις Ἰουλιανὸν εἰς Βασιλέα ἥλιον ».

Τοῦ Γαλιλαίου πρόσφατος τὸ κήρυγμα
ἀπόδειξις, καὶ ἀπευκταία τούτου, ναί,
τὸ ἐν ὀλίγοις χρόνοις, ὥς τι μίασμα
ὀλέθριον, τὸν κόσμον φθεῖραν ἅπαντα.

Ἵνα ἐκτιμήσῃ τις τὴν κατὰ τὴν ἀπαισίαν τοῦ μεσαίωνος ἐποχὴν ὀπισθοδρόμησιν, καὶ κατάπτωσιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἀρκεῖ ἀναλογισθῆναι τὸ σημεῖον, εἰς ὅ εἶχε φθάσαι ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς χρόνους, καὶ πάντα τὰ τότε γνωστά, ἃ σήμερον, μετὰ εἴκοσιν αἰῶνας, ἀναζητεῖ μετ' ἀτρύτων κόπων, καὶ μόλις ἀνακαλύπτει αὖθις ἡ ἐπιστήμη. Οὕτως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἑκκαίδεκα δηλ. αἰῶνας πρὸ τοῦ Γαλιλαίου, ἦσαν γνωστὰ τὸ σφαιροειδὲς σχῆμα τῆς γῆς, οἱ πόλοι, ὁ ἄξων, ὁ ἰσημερινός, αἱ ἀρκτικαί, καὶ ἀνταρκτικαὶ ζῶναι, τὸ ἡλιοστάσιον. Ὁ Ἀρίσταρχος κατεμέτρα τὴν ἀπὸ τῆς γῆς ἀπόστασιν τοῦ ἡλίου, καὶ ὁ Ἐρατοσθένης τὸ μέγεθος αὐτῆς, καὶ τὸ μεταξὺ τῶν τροπικῶν διάστημα, ὁ δὲ Humbolt θαυμάζει τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτοῦ. Ὁ αὐτὸς Ἐρατοσθένης ἔγραφε περὶ χρονολογίας, πολὺ ὀρθότερα φρονῶν τῶν νῦν πιστευομένων (1). Τότε ἤνθει ὁ μέγας ἀστρονόμος Ἵππαρχος, καὶ ὁ Πτολεμαῖος, συγγραφεῖς τῆς «*Συντάξεως*», ἥτις μετεφράσθη εἰς τὸ ἀραβικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον Almagest. Τότε ὁ Τιμόχαρις, ὅστις κατεμέτρησε τὰς κινήσεις τῆς Ἀφροδίτης. Τότε τέλος ὁ Φιλόλαος, ὅστις, πυλὺ πρὸ τοῦ Χριστοῦ, ἀνεκάλυψε τὸ Κοπερνιακὸν κοσμικὸν σύστημα. Δέον ἐνθυμίσαι ᾧδε τὸ Μουσεῖον, καὶ Σεράπιον τῆς Ἀλεξανδρείας μετὰ τῶν περιφήμων αὐτοῦ βιβλιοθηκῶν, τὸν Φάρον τοῦτον πάσης ἐπιστήμης, κατὰ τοὺς αἰῶνας ἐκείνους, ὅνπερ κατέσκαψεν ὑπὸ τὸν Θεοδόσιον ὁ βάνδαλος Ἀρχιεπίσκοπος Θεόφιλος, καταστρέφων οὕτω ἐν μιᾷ νυκτὶ τοὺς ἀγῶνας, καὶ τὴν πρόοδον πολλῶν αἰώνων. Τί πλέον ἔπραξε Μωάμεθ ὁ Β'. καίων καὶ οὗτος ἀργότερον τῆς αὐτῆς πόλεως τὴν βιβλιοθήκην, δεύτερον τοῦτο πάθημα, ἀφ' οὗ οὐδέποτε ἀνέλαβεν ἡ ποτὲ περίπυστος τῶν πτολεμαίων Πρωτεύουσα; Ἡ Ὑπατία, ἡ λογία Ἑλληνίς, σειρομένη εἰς τὰς ὁδοὺς ὑπὸ κληρικῶν τυφλῶν ἐκ δει-

(1) «Αἱ ἄθλιαι ἐπινοήσεις τοῦ Εὐσεβίου εἶχον ἀνατρέψαι τὴν χρονολογίαν τοῦ Μανέθω, καὶ τοῦ Ἐρατοσθένους» λέγει ὁ Dr Draper ἐν τῷ προμνησθέντι αὐτοῦ συγγράμματι.

σιδαιμονίας, καὶ δίκην θηρῶν, εἰς τεμάχια διασπωμένη, καλῶς ἐκπροσωπεῖ τὰς τελευταίας τύχας τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, ὑπὸ τὸ Κράτος τοῦ νέου θρησκεύματος.

Ἀπεσβέσθη δὲ ἡ ἐσχάτη αὐτῆς ἀκτὶς ὅτε ὁ Ἰουστιανὸς ἔκλεισε τὴν ἐν Ἀθήναις φιλοσοφικὴν Σχολήν.

Τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ Σεραπίου διηγεῖται ὡς ἐξῆς ὁ Dr Draper.

« Εἴπομεν πῶς Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἤρχισε τὴν μεγάλην βιβλιοθήκην εἰς τὸ Ἀριστοκρατικὸν τῆς πόλεως τμῆμα, Βρούχιον ὀνομαζόμενον, προσθεὶς αὐτῇ διάφορα ἐπιστημονικὰ καταστήματα. Ἐκ τοῦ παραδείγματος τούτου παροτρυνθεὶς ὁ Βασιλεὺς τῆς Περγάμου Εὐμένης ἵδρυσεν, ἐξ ἀντιζηλείας, ὁμοίαν βιβλιοθήκην εἰς τὴν μητρόπολιν αὐτοῦ, ὅπως δ' ἐμποδίσῃ ταύτην τοῦ ὑπερτερῆσαι τὴν τῆς Αἰγύπτου, ἀπηγόρευσε Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανὴς τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ παπύρου, ὅτε ὁ Εὐμένης ἀνεκάλυψε τὴν μέθοδον τοῦ κατασκευάζειν περγαμηνήν. Ἡ δευτέρα μεγάλη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βιβλιοθήκη ἦν ἡ ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Φύσκωνος εἰς τὸ Σεράπιον. Ἡ ἐν Βρουχίῳ, ἥτις ἐλογίζετο περιέχουσα 400,000 τόμους, ἐκάει τυχαίως, ἢ, ὡς ἐθρυλλεῖτο, ἐπίτηδες, κατὰ τὴν ὑπὸ Ἰουλίου Καίσαρος πολιορκίαν τῆς πόλεως, ἀλλὰ τὸ Σεράπιον ἐσώθη. Πρὸς ἀποζημίωσιν δὲ τῆς μεγάλης ταύτης καταστροφῆς ὁ Μάρκος Ἀντώνιος ἐδώρησε τῇ Κλεοπάτρᾳ τὴν ἀντίζηλον βιβλιοθήκην, κομισθεῖσαν ἐπίτηδες ἐκ Περγάμου, καὶ συνισταμένην ἐκ 200,000 τόμων. Τὸ Μουσεῖον ἦν κατ' ἀρχὰς συνηνωμένον μετὰ τῆς ἐν Βρουχίῳ βιβλιοθήκης, ἀλλὰ μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην, τὰ λείψανα πάντα τῶν διασωθέντων ἱδρυμάτων μετηνέχθησαν εἰς τὸ Σεράπιον, ὅπερ κατέστη οὕτω, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἡ μεγίστη ἐν τῷ κόσμῳ ἀποθήκη τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ».

« Οἱ εἰδωλολάτραι Αὐτοκράτορες τῆς Ῥώμης καλῶς ἐνόησαν τὴν ἀξίαν τῆς μεγάλης παρακαταθήκης, ἣν ἐκληρονόμησαν οὕτως παρὰ τῶν Πτολεμαίων. Ὁ Ναὸς τοῦ Σεράπιδος ἐθεωρεῖτο γενικῶς ὡς τὸ λαμπρότερον θρησκευτικὸν οἰκοδόμημα ἐν τῷ

κόσμῳ, ἐκτὸς ἂν ὁ πατριώτης Ῥωμαῖος ἐξῄρει τυχὸν τὸν Ναὸν τοῦ Καπιτωλίου Διός· ὡδήγει δὲ εἰς αὐτὸν μεγαλοπρεπὴς ἀναβάθρα, περιέβαλλον αὐτὸν πολλαὶ κιόνων σειραὶ, καὶ εἰς τὸν τετράγωνον αὐτοῦ πρόναον, ἀμίμητα ταῦτα τῆς τέχνης ἔργα, ἵσταντο θαυμάσια ἀγάλματα. Τοὺς γεγλυμμένους αὐτοῦ τοίχους, καὶ τὴν ὀροφὴν, ἐκάλυπτον γραφαὶ ἀμιμήτου καλλονῆς, ἦσαν δὲ οἱ Ἕλληνες οὐχὶ ἀκατάλληλοι κριταὶ τῆς ἀξίας τῶν καλλιτεχνικῶν τούτων ἔργων ».

« Ἀλλ' οἴμοι, τὸ Σεράπιον, μετὰ τῶν ἀνεκτιμήτων αὐτοῦ θησαυρῶν, ἦν κάρφος εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεοφίλου, καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ. Τὰ πολυάριθμα αὐτοῦ ἱδρύματα ἦσαν ἀφιερωμένα εἰς ἀγνώστους, κ' ἑπομένως ἀθέους χρήσεις. Ἐν τοῖς ὑπογείοις, καὶ ταῖς σιγηλαῖς αὐτοῦ αἰθούσαις, ὁ ὄχλος ἐπίστευεν ὅτι ἐτελοῦντο τ' ἀπαισιώτερα μυστήρια. Μαγικοὶ χαλκοῖ κύκλοι, καὶ σκιάθηρα ἐκόσμουν τὸ προαύλιον αὐτοῦ, πάντες δ' ἐβεβαίουν, ὅτι ἀνῆκον ποτὲ ταῦτα τῷ Φαραῷ, ἢ τοῖς Μάγοις, οἵτινες ἐφιλονείκησαν μετὰ τοῦ Μωϋσέως. Φεῦ, οὐδεὶς τῶν θηριωδῶν ἐκείνων θρησκομανῶν ἐγνώριζεν, ὅτι διὰ τῶν ἐργαλείων τούτων εἶχεν ἄλλοτε καταμετρῆσαι ὁ Ἐρατοσθένης τὸ μέγεθος τῆς γῆς, καὶ ὁ Τιμόχαρις τὰς κινήσεις τῆς Ἀφροδίτης. Πρὸς τὸν Ναὸν τοῦτον, τοσοῦτον ἄξια τῆς ὀργῆς αὐτῶν, ὁ Θεόφιλος ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν αὐτῶν. . . . Τὸ ζήτημα ἀνετέθη εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Θεοδόσιον . . . καὶ οὗτος ἀπέστειλε τὴν διαταγὴν τῆς ἀμέσου κατακρημνίσεως τοῦ ἱδρύματος, ἀνατιθεὶς τὸ ἔργον εἰς τὸν πρόθυμον ζῆλον τοῦ Θεοφίλου. Ἡ καταστροφὴ ἤρχισε διὰ τῆς διαρπαγῆς, καὶ διασπορᾶς τῆς βιβλιοθήκης. . . οὐδ' ἡσύχασε ὁ ἅγιος ζῆλος τοῦ Θεοφίλου ἕως οὗ τὸ κτίριον ἀνεσκάφη ἐκ θεμελίων, οὐχὶ μικρὸν τοῦτο ἔργον, καὶ ᾠκοδομήθη ἀντ' αὐτοῦ ἐκκλησία. Ἀλλὰ ὁ ἐν τῷ Ναῷ χρυσός, καὶ ἄργυρος, συνηθροίσθησαν ἐπιμελῶς, τῶν ἄλλων πάντων ἀντικειμένων συντριβέντων εἰς τεμάχια, ἢ ῥιφθέντων εἰς τὸ πῦρ· οὐδ' ἠρκέσθη εἰς ταῦτα ὁ φανατικὸς Ἀρχιεπίσκοπος.

Ὁ Ναὸς τῆς Κανώπου κατέπεσε δεύτερος πρὸ αὐτοῦ, καὶ γενικὴ ἐγένετο ἔφοδος κατὰ πάντων τῶν ὁμοίων οἰκοδομημάτων τῆς Αἰγύπτου. Ὁμιλῶν περὶ τῶν μοναχῶν, καὶ τῆς λατρείας τῶν λειψάνων, ὁ Εὐνάπιος λέγει: « Πᾶς ὁ ῥασσοφόρος ἐνεδύετο τυραννικὴν δύναμιν. Ἡ φιλοσοφία, καὶ ἡ θεοσέβεια ἠναγκάσθησαν καταφυγεῖν εἰς ἀπροσίτους κρύπτας. Οἱ Ναοὶ μετεβλήθησαν εἰς μνήματα πρὸς λατρείαν τῶν ὀστῶν τῶν εὐτελεστέρων, καὶ κακοηθεστέρων ἀνθρώπων, ὑπὸ τοῦ Νόμου πολλάκις ἀπαγχονισθέντων, καὶ ὑπ' ἐκείνων (τῶν Χριστιανῶν) εἰς Θεὸν μεταβληθέντων ». (Τόμ. Α. σ. 307-310).

Παρατίθεμεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως καὶ τὴν ἑξῆς ἀποτροπαίαν εἰκόνα τοῦ φόνου τῆς Ὑπατίας.

« Μεταξὺ τῶν θιασωτῶν τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας τῶν σωζομένων ἔτι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἦν καὶ ὡραία νεᾶνις, ἡ Ὑπατία, θυγάτηρ τοῦ μαθηματικοῦ Θέωνος, γνωστὴ δὲ οὐχὶ μόνον διὰ τὰς περὶ τῶν Νεοπλατωνικῶν, καὶ περιπατητικῶν δογμάτων διδαχὰς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ σπουδαιότατα αὐτῆς σχόλια εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ἀπολλωνίου, καὶ ἑτέρων γεωμετρῶν. Καθ' ἑκάστην πρὸ τῆς θύρας αὐτῆς ἵστατο μακρὰ σειρὰ ἁμαξῶν, ἡ δ' αἴθουσα ἔνθα ἐδίδασκεν ἔβριθε τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πλουσιωτέρων, κ' εὐγενεστέρων, ὥστε τ' ἀριστοκρατικὰ αὐτῆς ἀκροατήρια συνεσκίαζον ὅλως τὰ φοιτῶντα εἰς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τὰς διδαχάς, καὶ ἴσως ἐγένοντο περιφρονητικαί τινες παραβολαὶ μεταξὺ τῶν φιλοσοφικῶν προσλαλιῶν τῆς Ὑπατίας, καὶ τῶν ἀκατανοήτων κηρυγμάτων τοῦ Κυρίλλου. Ἀλλ' ἂν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐστερεῖτο φιλοσοφίας, εἶχε δύναμιν... Μίαν ἡμέραν, ἐνῷ ἡ Ὑπατία ἐχώρει πρὸς τὴν ἀκαδημίαν αὐτῆς, προσβάλλεται ὑπὸ τοῦ ὄχλου τοῦ Κυρίλλου, ὄχλου μοναχῶν τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἐν μέσῳ τῶν ἀπαισίων ὠρυγῶν τῶν γυμνοσκέλων, καὶ ῥασσοφόρων τούτων δαιμόνων ἐκρίπτεται τοῦ ἅρματος αὐτῆς, καὶ γυμνοῦται ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ. Περίφοβος σύρεται τότε εἰς γειτονικὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ χώρῳ φονεύεται διὰ

ῥοπάλου ὑπὸ Πέτρου τοῦ ἀναγνώστου... Τὸ γυμνὸν σῶμα θηριωδῶς ἀτιμάζεται, σχίζεται εἰς τεμάχια, καί, ἀπίστευτον εἰπεῖν, αἱ σάρκες ἀποξέονται τῶν ὀστῶν δι' ὀστρέων, καὶ ῥίπτονται εἰς τὸ πῦρ. Καίτοι ἰδιαιτέρως ὁ *ἅγιος* Κύριλλος, καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ, ἐγέλασαν ἴσως διὰ τὸ τέλος τῆς ἀντιπάλου αὐτῶν, ἡ μνήμη αὐτοῦ φέρει τὸ βάρος τοῦ δικαίου ἀποτροπιασμοῦ τῶν μεταγενεστέρων. Οὕτω δέ, κατὰ τὸ 414 π. Χ. ἐδόθη ὁ ἔσχατος εἰς τὴν φιλοσοφίαν, κ' ἐπιστήμην κτύπος, ἐν αὐτῇ τῇ διανοητικῇ μητροπόλει τοῦ κόσμου, καὶ διά τινας αἰῶνας ἐξέλιπον αὗται ἐντελῶς. Τὸ μολύβδινον σκέπαρνον τῆς θρησκομανίας εἶχε κατατρίψαι τὸν θαυμασίως ἐπεξεργασθέντα χάλυβα τῆς Ἑλληνικῆς μαθήσεως. Ἡ ἐλευθερία τῆς διανοίας εἶχε καταδικασθῆναι ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κόσμου. Πνευματικὴ νάρκη ἐπεκάλυψεν αὐτόν, καταθλιπτικὴ ἀτμοσφαῖρα, καταπνίγουσα ἠθικῶς, καὶ ὑλικῶς, πᾶν τὸ ὁπωσδήποτε ἀνεγειρόμενον. Καὶ οὕτως ἔμειναν τὰ πράγματα ἐπὶ δύο μακρούς, ἀφορήτους αἰῶνας, μέχρις οὗ ξένη εἰσβολὴ ἔθηκε πέρας εἰς τὴν καταπίεσιν, κ' ἔθραυσε τὴν ἐξασκοῦσαν αὐτὴν δύναμιν. Τίς προέβλεπεν ὅτι ἡ Αἴγυπτος ἤθελεν ὑπάρξαι καὶ αὖθις περίβλεπτος μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς γῆς, λυτρούντων αὐτὴν τῶν Ἀράβων τῆς ἀποφωλίου δεισιδαιμονίας, ἀμαθείας, καὶ βαρβαρότητος, εἰς ἣν εὑρίσκετο; Ὅτι εἰς τὰ παράλια τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἤθελε καὶ αὖθις καταμετρηθῆναι μία μοῖρα τῆς γηΐνης ἐπιφανείας, καὶ ὡρισθῆναι τὸ μέγεθος αὐτῆς ὑπὸ Μωαμεθανοῦ ἀστρονόμου. Ὅτι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἤθελεν ἀναβιῶσαι ἡ μνήμη τῆς ἐνδόξου ἀρχαιότητος διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς κινήσεως τῆς ἀπόγεω (apogée) τοῦ ἡλίου ὑπὸ τοῦ Ἀλβατεγνίου, καὶ τῆς τρίτης ἀνισότητος (inequality) τῆς σελήνης, ὑπὸ τοῦ Aboul Wefa, ἥτις ἓξ μόνον αἰῶνας ἀργότερον ἀνεκαλύφθη ἐν Εὐρώπῃ ὑπὸ τοῦ Tycho Brahe. Ὅτι ἡ διώρυξ τοῦ Φαραώ, ἡ τὸν Νεῖλον μετὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἑνοῦσα, κ' ἐπισκευασθεῖσα ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, ἤθελε καθαρι-

σθῆναι αὖθις ὑπὸ τῶν Ἀράβων; Οὕτω ἡ περιχαρὴς ἔρημος ἤκουσεν αὖθις τὴν εὔθυμον κραυγὴν τοῦ τὰς καμήλους αὐτοῦ ὁδηγοῦντος ἐμπόρου, ἀντὶ τῆς περὶ μέσας νύκτας προσευχῆς τοῦ μοναχοῦ ». (σ. 312-315).

Τοιαύτη ἦν δηλ. τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ κατάπτωσις, ὥστε ὁ κόσμος ἀνέπνευσε, κ' ἐθεώρησεν ὡς λύτρωσιν τὴν Ἀραβικὴν πλημμύραν, καὶ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ τὴν διάδοσιν.

Τὸ ἑξῆς χωρίον Διογένους τοῦ Λαερτίου καταδείκνυσι πόσον ἀσυγκρίτως ἀνώτεραι ἦσαν αὐτῶν τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων αἱ ἰδέαι τῶν τανῦν ἐπισήμως παραδεδεγμένων.

« Ἀπὸ δὲ τούτου (τοῦ Αἰγυπτίου φιλοσόφου Ἡφαίστου) εἰς Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα, ἐτῶν εἶναι μυριάδας τέσσαρας καὶ 8,863 ἔτη. Ἐν οἷς ἡλίου μὲν ἐκλείψεις γενέσθαι τριακοσίας ἑβδομήκοντα τρεῖς, σελήνης δὲ ὀκτακοσίας τριάκοντα δύο » (1).

Περὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας οὐδὲν λέγομεν, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ ὀλίγον ἐγκύψαντες ἔχουσι βεβαίως ἰδέαν τῆς ἀσυγκρίτου αὐτῆς ὑπεροχῆς. Οἱ ὅλως ἀνίδεοι ἀναγνωσάτωσαν τὴν παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ (2) φερομένην ἐπιστολὴν τοῦ Ἐπικούρου πρὸς τὸν Ἡρόδοτον, ἔνθα ἐκτίθεται συντόμως ἡ φυσικὴ φιλοσοφία τοῦ δαιμονίου ἐκείνου, καὶ συνήθως τοσοῦτον παρεννοουμένου ἀνδρός. Αὕτη ἀρκέσει.

Ἡ πρόθεσις ἐκείνου ἀξιέπαινος
τοῦ ταλαιπώρου νεανίου, εὐγενής,
καὶ σπάνιον τὸ πνεῦμα τὸ ἀπαίδευτον.

Ὡς γνωστόν, τὸν Ἰησοῦν, καὶ τοὺς Χριστιανούς, ἀναφέρουσιν ἐκ τῶν ἀρχαίων δύο μόνον, ὁ Ἑβραῖος ἱστορικὸς Ἰώσηπος, καὶ ὁ Λουκιανός, ἐν τῇ « Περεγρίνου τελευτῇ », καὶ τῷ « Φιλοπάτριδι »· τινὰ τῶν περιεργοτάτων τούτων χωρίων παρατίθεμεν ἐνταῦθα. Ὁ ἀγύρτης Περεγρῖνος, πολλὰ παθών, καὶ ποιήσας, τέλος δὲ πνίξας τὸν πατέρα, ἐπλανᾶτο φυγάς « *Ὅτε περ καὶ*

(1) Φιλόσοφος ἱστορία. Προοίμ. § 2.
(2) Αὐτόθι Β. Ι. Κεφ. ΚΔ'.

τὴν θαυμαστὴν σοφίαν τῶν Χριστιανῶν ἐξέμαθε περὶ τὴν Παλαιστίνην, τοῖς ἱερεῦσι, καὶ γραμματεῦσιν αὐτῶν ξυγγενόμενος. Καὶ τί γάρ; Ἐν βραχεῖ παῖδας αὐτοὺς ἀπέφηνε, προφήτης, καὶ θιασάρχης, καὶ ξεναγωγεύς, καὶ πάντα μόνος αὐτὸς ὤν· καὶ τῶν βίβλων τὰς μὲν ἐξηγεῖτο, καὶ διεσάφει, πολλὰς δὲ αὐτὸς καὶ ξυνέγραφε, καὶ ὡς Θεὸν αὐτὸν ἐκεῖνοι ἡγοῦντο, καὶ νομοθέτῃ ἐχρῶντο, καὶ προστάτην, ἐπέγραφον. Τὸν μέγαν γοῦν ἐκεῖνον ἔτι σέβουσιν ἄνθρωπον τὸν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἀνασκολοπισθέντα, ὅτι καινὴν ταύτην τελετὴν εἰσήγαγεν εἰς τὸν βίον.... Καὶ πρόσοδον οὐ μικρὰν ταύτην ἐποιήσατο· πεπείκασι γὰρ αὐτοὺς οἱ κακοδαίμονες, τὸ μὲν ὅλον ἀθάνατοι ἔσεσθαι, καὶ βιώσεσθαι τὸν ἀεὶ χρόνον, παρ' ὃ καὶ καταφρονοῦσι τοῦ θανάτου, καὶ ἑκόντες αὐτοὺς ἐπιδιδόασιν οἱ πολλοί. Ἔπειτα δὲ ὁ νομοθέτης ὁ πρῶτος ἔπεισεν αὐτοὺς ὡς ἀδελφοὶ πάντες εἶεν ἀλλήλων· ἐπειδὰν ἅπαξ παραβάντες, θεοὺς μὲν τοὺς ἑλληνικοὺς ἀπαρνήσωνται, τὸν δὲ ἀνεσκολοπισμένον ἐκεῖνον σοφιστὴν αὐτῶν προσκυνῶσι, καὶ κατὰ τοὺς ἐκείνου νόμους βιῶσι. Καταφρονοῦσιν οὖν ἁπάντων ἐξίσης, καὶ κοινὰ ἡγοῦνται, ἄνευ τινὸς ἀσφαλοῦς πίστεως τὰ τοιαῦτα παραδεξάμενοι, ἢν, τοίνυν, παρέλθῃ τις εἰς αὐτοὺς γόης, καὶ τεχνίτης ἄνθρωπος, καὶ πράγμασι χρῆσθαι δυνάμενος, αὐτίκα μάλα πλούσιος ἐν βραχεῖ ἐγένετο, ἰδιώταις ἀνθρώποις ἐγχανών». Ὁ δὲ « Φιλόπατρις », καίτοι προφανῶς οὐχὶ ἔργον τοῦ Λουκιανοῦ, ἔχει δι' ἡμᾶς ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, διότι κατὰ τὸν Γέσνερον ἐγράφη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐνῶ ἐμάχετο ὁ Ἰουλιανὸς ἐν Ἀσίᾳ, καὶ καταλήγει διὰ τῆς ἀγγελίας περιφανοῦς αὐτοῦ νίκης· «*Πέπτωκεν ὀφρὺς ἡ πάλαι βοωμένη Περσῶν*», Ὑποτίθεται δ' ἐν αὐτῷ ὁ Τριεφῶν ἀπαντῶν τὸν φίλον Κριτίαν, ὅλως παράφορον μετ' ἐπίσκεψιν εἴς τι πολυτελὲς καταγώγιον τῶν Χριστιανῶν, οἵτινες παρίστανται ὡς γόητές τινες, κατὰ τῶν καθεστώτων συνομωτοῦντες, καὶ τὸν ὄλεθρον τοῦ Ἰουλιανοῦ

προμαντεύοντες. Ζητεῖ δ' ὁ Τριεφῶν παρὰ τοῦ φίλου τὴν διήγησιν τῶν παραδόξων αὐτοῦ συμβάντων, ἀφοῦ ὅμως ὁμόσῃ ὅτι οὐδὲν δεινὸν ἐξ αὐτῆς πείσεται.

ΚΡΙΤΙΑΣ.

« *Καὶ τίνα ἐπομόσομαί γε;*

ΤΡΙΕΦΩΝ.

Ὑψιμέδοντα θεόν, μέγαν, ἄμβροτον, οὐρανίωνα,
Υἱὸν πατρός, πνεῦμα ἐκ πατρὸς ἐκπορευόμενον,
Ἓν ἐκ τριῶν, καὶ ἐξ ἑνὸς τρία,
ταῦτα νόμιζε Ζῆνα τὸν δ' ἡγοῦ θεόν.

ΚΡΙΤΙΑΣ. *Ἀριθμέειν με διδάσκεις, καὶ ὅρκος ἡ ἀριθμητική· καὶ γὰρ ἀριθμέεις ὡς Νικόμαχος ὁ Γερασηνός. Οὐκ οἶδα γὰρ τί λέγεις, ἓν τρία, τρία ἕν· μὴ τὴν τετρακτὺν φῄς τοῦ Πυθαγόρα, ἢ τὴν ὀγδοάδα καὶ τριακάδα;*

ΤΡΙΕΦΩΝ. *Σίγα τὰ νέρθε, καὶ τὰ σιγῆς ἄξια· οὐκ ἔσθ' ὧδε μετρεῖν τὰ ψυλλῶν ἴχνη. Ἐγὼ γάρ σε διδάξω τί τὸ πᾶν, καὶ τίς ὁ πρῴην πάντων, καὶ τί τὸ σύστημα τοῦ παντός, καὶ γὰρ πρῴην κἀγὼ τοῦτο ἔπασχον, ὅπερ σύ· ἡνίκα δέ μοι Γαλιλαῖος ἐνέτυχεν ἀναφαλαντίας, ἐπίῤῥινος, εἰς τρίτον οὐρανὸν ἀεροβατήσας, καὶ τὰ κάλλιστα ἐκμεμαθηκώς, δι' ὕδατος ἡμᾶς ἀνεκαίνισε, καὶ ἐκ τῶν ἀσεβῶν χώρων ἡμᾶς ἐλυτρώσατο»* κ.τ.λ. Συνίσταμεν τὴν ἀνάγνωσιν ὁλοκλήρου τοῦ λίαν περιέργου τούτου διαλόγου.

Τοῦ δὲ Ἰωσήπου τὸ χωρίον ἐστὶ τὸ ἑξῆς, ἐκ τοῦ 18ου λόγου τῆς αὐτοῦ ἀρχαιολογίας εἰλημμένον, καὶ διασωθὲν ἐν σημειώσει πολυτίμου χειρογράφου τοῦ Ἑβραϊκοῦ αὐτοῦ πολέμου τοῦ 12ου αἰῶνος, εὑρισκομένου νῦν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Sir Th. Philipps, καὶ ἀγορασθέντος, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τοῦ Κόμητος Guilford ἐν Κερκύρᾳ.

« *Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς, σοφὸς ἀνήρ· εἴγε αὐτὸν ἄνδρα λέγειν χρή· ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητής· διδάσκαλος ἀνῶν [Χριστιανῶν] τῶν ἡδονῇ*

τ' ἀληθῆ δεχομένων· καὶ πολλοὺς μὲν τῶν Ἰουδαίων, πολλοὺς δὲ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀπαγάγετο. Ὁ Χς οὗτος ἦν· καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν στρῷ [Σταυρῷ] ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον ἀγαπήσαντες· ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν· τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ θαυμάσια εἰρηκότων· εἰς ἔτι τε νῦν τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἀπέλιπε τὸ φῦλον.» Αἱ συμπτήξεις ἴσως διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων.

Ὡραῖα πάντα, Εὔηνε, δοκοῦσι μοι
τὰ σήμερον λεχθέντα, καὶ πειστήρια...

Ἴδε Πλάτωνος Φαίδωνα, Θεάγην κτλ.

Ὁ Μάξιμος; Τίς οὗτος;

Ἴδε περὶ Μαξίμου, Νεάνδρου τὸ προμνημονευθὲν σύγγραμμα εἰς σ. 78. E. Lamé. «Julien l'Apostat» σ. 47 κτλ.

Οἷον ὅραμα!
Ἐγὼ ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἀληθῶς ἐγώ;

Τοιοῦτον τί ὅραμα εἶδεν ἀληθῶς ὁ Ἰουλιανός. Ὅρα E.Lamé .σ 110—120.

Τελοῦνται τὰ μεγάλα Ἐλευσίνια.

Τὰ Ἐλευσίνια ἐσώζοντο ἔτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, κ' ἐτελοῦντο πολυτελέστατα ἐν Ἀθήναις, συῤῥέοντος πρὸς τοῦτο πλήθους ἀπείρου πανταχόθεν τῆς οἰκουμένης. Ὅτι ἐμυήθη εἰς τὰ μυστήρια ταῦτα ὁ Ἰουλιανὸς μαρτυροῦσι καὶ ὁ Νέανδρος σ. 83, καὶ ἄλλοι. Ὁ E. Lamé ὁμιλεῖ ἐν ἐκτάσει περὶ τῆς μυήσεως αὐτοῦ, περιγράφων λεπτομερῶς τὰ μυστήρια. Ἡ περιγραφὴ αὕτη ἐστὶ πλείστου λόγου ἀξία. σ. 79—87.

Σύ, ὦ Παλλάς, Θεότης τῆς φρονήσεως.

Τῆς λύπης τοῦ Ἰουλιανοῦ, καταλείποντος τὰς Ἀθήνας, καὶ τῶν παρὰ τὰς βαθμίδας τοῦ Παρθενῶνος θρήνων αὐτοῦ μνημονεύουσι καὶ ὁ Lebeau T. III, καὶ ἄλλοι.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Πάντες κρατοῦσιν ἀνημμένα κηρία κτλ.

Πᾶσαι αἱ λεπτομέρειαι τῆς χειροτονήσεως τοῦ Καίσαρος συνηρμολογήθησαν ἐκ τῶν Βυζαντινῶν πρὸς συντέλεσιν εἰκόνος ὅσον οἷόν τε ἀκριβεστέρας.

Ἀνδράρια
αὐτῷ γελοῖα δόντες τριακόσια.

Φαίνεται ἀπίστευτον τοῦτο κατὰ πρώτην ὄψιν, καὶ ὅμως πάντες οἱ ἱστορικοὶ ἐπικυροῦσι τὸ γεγονός. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, οὐκ ἔστιν ἀληθῶς θαυμασία ἡ ἐπιτυχία τοῦ Ἰουλιανοῦ, πολεμουμένου, καὶ προδιδομένου παρ' αὐτῶν τῶν ἀποστειλάντων αὐτόν, περιεστοιχισμένου ὑπὸ κατασκόπων καὶ καταδοτῶν, ἀντιπραττόντων εἰς πᾶσαν αὐτοῦ ἐνέργειαν, καταλιπόντος τὴν Κωνσταντινούπολιν, σχεδὸν μόνου, καὶ ὅμως κατορθώσαντος, ἐν διαστήματι βραχυτάτῳ, διὰ τῆς μεγαλοφυΐας αὐτοῦ, καὶ διὰ στρατευμάτων ἅ, οὕτως εἰπεῖν, αὐτὸς ἔπλασε, πᾶσαν ἀνακτῆσαι τὴν δύσιν, καίτοι πρὸ πολλοῦ ἐγκαταληφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐλεεινοῦ, καὶ καταῤῥέοντος Βυζαντινοῦ θρόνου; Ὑπάρχει ἕτερον τοιοῦτον παράδειγμα ἐν τῇ ἱστορίᾳ, καὶ αὐταὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου αἱ στρατεῖαι, μοναρχοῦντος τότε τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὁδηγήσαντος κατὰ τῶν Περσῶν πάσας αὐτῆς τὰς δυνάμεις, καὶ τὴν ἀήττητον Μακεδονικὴν αὐτοῦ φάλαγγα, δύνανται παραβληθῆναι πρὸς τὰ ἐν Γαλατίᾳ ἀνδραγαθήματα τοῦ Ἰουλιανοῦ;

Σὺν ἄλλοις κρύφα πράγμασι
βιβλιοθήκην ἔπεμψα.

Ἴδε E. Lamé σ. 90.

θριάμβου δίκην μετ' αὐτοῦ εἰσήλασε.

Ἴδε E. Lamé σ. 93. Neander « Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν » Τ. III.

τὸν Γάλλον τότε, ἀδελφὸν τοῦ Καίσαρος,

ἐκεῖνος ὅταν συνωμότει κατὰ σοῦ,
προδοὺς ἐντέχνως, συλλαβών, καὶ παραδούς.

Ὁ Γάλλος, περιβληθεὶς πρῶτον τὴν Καισαρικὴν πορφύραν, διεβλήθη εἶτα, ὡς γνωστόν, τῷ Κωνσταντίῳ, παρὰ τῶν εὐνούχων, καὶ καταδοτῶν τῆς Αὐλῆς, ὡς δῆθεν εἰς τὸν θρόνον ἀφορῶν, καὶ προσκληθεὶς εἰς Βυζάντιον ὅπως ἀπολογηθῇ, ἐδολοφονήθη καθ' ὁδόν. Ἴδε Lebeau Τ. II. σ. 263. Neander Ἐκκλ. Ἱστ. Τ. III. Gibbon Τ. 4. Ἀμμ. Β. 14. Κ. II. Λιβ. λογ. 12. Σωκ. Β. 2. Κ. 34. Σωζ. Β. 4. Κ. 6. Φιλόστρ, Β. 4. Κ. 1. Ζων. Τ. II. σ. 19.

εἰς Τρεῖς Ταβέρνας, ὅπου φρούρια τινά...

Tres Tabernae, ἡ νῦν Saverne, ἐπὶ τῆς δυτικῆς τοῦ Ῥήνου παραλίας.

σκηνοῦντας τότε εἰς τὸ Ἀργεντόρατον.

Argentoratum, ἡ νῦν Στρασβούργη, σημαντικὴ καὶ τότε πόλις.

Φρικτὴ συνήφθη μάχη ἐπὶ τῶν ὀχθῶν
τοῦ Ῥήνου...

Ἴδε τὴν περιγραφὴν τῆς λαμπρᾶς ταύτης νίκης παρὰ Lebeau Τ. II. 410-418. Ἀμμ. Β. 16. Κ. 12. Κιβ. Λ. 12. Εὐτρ. Β. 10. Σωκ. Β. 3. Κ. 1. Ζων. Τ. II. σ. 20. Θεμιστ. λ. 4.

μεθ' ἁπάσης τῆς Αὐλῆς
τὰς ἐπαρχίας διασχίσω ἔπειτα.

Ἡ κωμικὴ αὕτη ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίου οἰκειοποίησις τῶν νικῶν τοῦ Ἰουλιανοῦ ἐστὶν ἱστορική. Ἴδε Lebeau Τ. II. σ. 427.

Μὰ τὴν κέρκον τοῦ διαβόλου, καλλίτερα ἐσμὲν εἰς τὴν μικρὰν ταύτην Λευκετίαν κτλ.

Lutecia parisiorum, οἱ Παρίσιοι. Περιεργοτάτην περιγραφὴν τῆς καταστάσεως αὐτῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εὑρίσκομεν ἐν τῷ Μισοπώγωνι τοῦ Ἰουλιανοῦ, τὴν ἑξῆς:

« Ἐτύγχανον ἐγὼ χειμάζων παρὰ τὴν φίλην Λευκετίαν. Ὀνομάζουσι μὲν οὕτως οἱ Κελτοὶ τῶν Παρισίων τὴν πολίχνην. Ἔστι δ' οὐ μεγάλη νῆσος ἐγκειμένη τῷ ποταμῷ, καὶ αὐτὴν

κύκλῳ πᾶσαν καταλαμβάνει. Ξύλιναι δ' ἐπ' αὐτὴν ἀμφοτέρωθεν εἰσάγουσι γέφυραι, καὶ ὀλιγάκις ὁ ποταμὸς ἐλαττοῦται, καὶ μείζων γίγνεται· τὰ πολλὰ δ' ἐστὶν ὁποῖος ὥρᾳ θέρους καὶ χειμῶνος. Ὕδωρ ἥδιστον, καὶ καθαρώτατον ὁρᾷν, καὶ πίνειν ἐθέλοντι παρέχων· ἅτε γὰρ νῆσον οἰκοῦντας ὑδρεύεσθαι μάλιστα ἔνθεν χρή. Γίγνεται δὲ ὁ χειμὼν ἐκεῖ πρᾳότατος ὑπὸ τῆς θέρμης, ὥς φασι, τοῦ Ὠκεανοῦ, στάδια γὰρ ἀπέχει τῶν ἐννεακοσίων οὐ πλείω, καὶ διαδίδεται τυχὸν λεπτή τις αὔρα τοῦ ὕδατος. Εἶναι δὲ δοκεῖ θερμότερον τὸ θαλάττιον τοῦ γλυκέος· εἴτε οὖν ἐκ ταύτης, εἴτε ἔκ τινος ἄλλης αἰτίας, ἀφανοῦς ἐμοί, τὸ πρᾶγμα ἐστὶ τοιοῦτον. Ἐλεεινότερον ἔχουσιν οἱ τὸ χωρίον οἰκοῦντες τὸν χειμῶνα, καὶ φύεται παρ' αὐτοῖς ἄμπελος ἀγαθὴ, καὶ συκαῖ ἤδη τινὲς εἰσὶν, οἳ ἐμηχανήσατο, σκεπάζοντες αὐτὰς τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ ἱματίοις, τῇ καλάμῃ τοῦ πυρός, καὶ τοιούτοις τισὶν ὅσα εἴωθεν εἴργειν τὴν ἐκ τοῦ ἀέρος ἐπιγιγνομένην τοῖς δένδρεσι βλάβην». Ἰουλ. Μισοπώγων. σ. 43 ἐκδ. Παρισ. τοῦ 1583. Ἴδε καὶ μετάφρ. Talbot.

Ὡς γνωστὸν τὸ κλίμα τῆς Εὐρώπης ἐστὶ θερμότερον τοῦ τῆς βορείου Ἀμερικῆς ἕνεκα τοῦ θερμοῦ ῥεύματος (gulf stream), ὅπερ ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ ἐξερχόμενον, καὶ διασχίζον τὸν ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, παραῤῥέει εἶτα τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀκτάς. Ὁ Ἰουλιανὸς σχεδὸν ἐμάντευσε. Καίτοι αἱ Ἀθῆναι καὶ τὸ Νέον Εὐόρακον κεῖνται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν ἰσημερινοῦ, ἡ χιὼν ἐστὶ σπανία ἐν Ἑλλάδι, κ' ἐν Νέῳ Εὐοράκῳ ἐπεριπατήσαμεν πολλάκις ἐπὶ τοῦ πεπηγμένου Οὔδσωνος ποταμοῦ (Hudson). Κατὰ τὴν νεωτάτην θεωρίαν τὸ ἐν λόγῳ θερμὸν ῥεῦμα διατέμνει τοὺς πάγους τοῦ βορείου πόλου, καὶ σχηματίζει ἐκεῖ τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν, εἰς ἣν πολλοὶ πιστεύουσι. Ἠκούσαμεν δὲ ὅτι ὁ περίφημος Hall, κ' ἕτεροι ῥιψοκίνδυνοι θαλασσοπόροι, σκοποῦσι ποιῆσαι καὶ νέαν ἀπόπειραν πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς διὰ τοῦ πόλου ὁδοῦ, τὸ ῥεῦμα τοῦτο ἀκολουθοῦντες, καὶ εἰσερχόμενοι διὰ τῆς πύλης, ἣν ὑποτίθεται ὅτι ἀνοίγει.

ὁ Ἰουλιανὸς κατῴκει οὐχὶ ἐντὸς τῆς πολίχνης, ἣν περιγράφει, τῆς περιοριζομένης τότε εἰς μόνην τὴν νῆσον τὴν ἐν τῷ Σηκουάνᾳ, ἐφ' ἧς νῦν ἡ Cité, ἀλλ' ἐν Θερμοῖς (ἀνακτόροις) παρ' αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ οἰκοδομηθεῖσι. Τῶν Θερμῶν τούτων σώζεται ἔτι ἐπὶ τοῦ νῦν B[t] St.-Michel, κ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ quartier Latin, μέγα μέρος, χρησιμεῦον ἤδη ὡς μουσεῖον, καὶ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Musée de Cluny, ὅπερ ἔλαβεν ἔκ τινος ἀρχαίας Μονῆς, ἀκμασάσης ἀργότερον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου. Εἰσὶ δὲ τὰ Θερμὰ ταῦτα τοῦ Ἰουλιανοῦ (Thermes de Julien) ἡ περιφανεστέρα, εἰ μὴ ἡ μόνη ἀρχαιότης τῶν Παρισίων, περιέχουσα μεταξὺ τῶν ἄλλων λειψάνων καὶ ἄγαλμα τοῦ Παραβάτου.

Μετ' εὐγενοῦς Γαλάτου ἔδεσε τινὸς
φιλίαν νεανίου...

Ἴδε Lebeau T. II. B. VIII. Neander T. III.

Τὸ σχέδιόν μου, ἀποσύρων ἓν πρὸς ἓν
τὰ κλοπιμαῖα τάγματα τοῦ Καίσαρος,
αὐτὸν ἐξασθενῆσαι...

Ἀμμ. B. 20. K. 4. Ἰουλ. Ἀθην. 10, 12. Ζωσ. B. 3.

καὶ ὅτι τοῦτο πράξω ἐπιστεύσατε
καὶ πρὸς στιγμήν;..

Πλὴν τῶν Χριστιανῶν ἱστορικῶν, διαστρεφόντων καὶ αὐτὴν τὴν πασιφανῆ ἀλήθειαν, ὅπως ἀμαυρώσωσι τὸν χαρακτῆρα τοῦ Παραβάτου, πάντες συμφωνοῦσιν ὅτι ἄκων ἀνεδείχθη ὑπὸ τῶν ταγμάτων Αὔγουστος ὁ Ἰουλιανός, καὶ διηγοῦνται τοὺς κόπους, οὓς κατέβαλεν ἵνα κατευνάσῃ τὴν αὔξουσαν αὐτῶν δυσαρέσκειαν.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἀλλ' ἰδοὺ τότε αἴφνης, καὶ ἀκριβῶς ὅτε ἔπρεπεν, ἀποθνήσκει ὁ Κωνστάντιος κτλ.

Ὁ Κωνστάντιος ἐπεράτου ἀτυχῆ κατὰ τοῦ Σαπὼρ ἐκστρα-

τείαν, ὅτε ἔμαθε τὴν ἀποστασίαν τῆς Δύσεως, καὶ μόλις οἱ Πέρσαι ἀπεσύρθησαν νικηφόροι εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας, ἔσπευσεν ἐκ Μεσοποταμίας, ὅπου εὑρίσκετο, εἰς Ἀντιόχειαν, ἵνα παρασκευασθῇ, καὶ ὁδεύσῃ κατὰ τῶν ἐχθρῶν· ἀλλ' ἐκεῖ τὸ θάῤῥος ἐγκατέλιπεν αὐτόν, καὶ κρύφιον προαίσθημα ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὴν προσεχῆ αὐτοῦ τελευτήν. Φάσμα ἀκολουθοῦν αὐτὸν πανταχοῦ καὶ πάντοτε, ὁ ἀγαθὸς αὐτοῦ δαίμων, κατὰ τὸν Ἀμμιανὸν Μαρκελλῖνον, ἐγκατέλιπεν αὐτὸν αἴφνης, καὶ ὁ στρατός, βλέπων καταφθάντα τὸν χειμῶνα, ὑπήκουε δυσαρέστως. Ἐν τούτοις, παρασκευασθεὶς ἐν τάχει, ἀφῆκε τὴν Ἀντιόχειαν. Ἐκτὸς αὐτῆς, καὶ πλησίον χωρίου ὀνόματι Ἱπποκεφάλου, εὗρε τὴν ἐπιοῦσαν αὐγὴν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πτῶμα ἀνθρώπου σφαγέντος τὴν νύκτα ἐκείνην, καὶ ὁ οἰωνὸς οὗτος κατεφόβισεν αὐτόν. Ἐν Ταρσῷ κατελήφθη αἴφνης ὑπὸ πυρετοῦ, δεινωθέντος μετ' ὀλίγον τοσοῦτον, ὥστε ἠναγκάσθη μενεῖν εἰς Μοψυκρήνην, χωρίδιον εἰς τοὺς πρόποδας κείμενον τοῦ Ταύρου, κ' ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Κιλικίας καὶ Καππαδοκίας. Μετὰ μακρὰν ἀγωνίαν, καθ' ἣν ἔκλαιεν ἀδιακόπως, ὡς βρέφος, ἀπέθανε τέλος τὴν 3 Νοεμβρίου κατὰ τὸ 44 ἔτος αὐτοῦ, καὶ τὸ 24 τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Ἴδε Ἀμμ. Β. 21. Κ. 14, 15. Εὐστρ. Β. 10. Σωκ. Β. 2. Κ. 47. Διοδ. Β. 2. Κ. 32. Σωζ. Β. 5. Κ. 1. Φιλοστ. Β. 6. Κ. 5. Ζων. Τ. 2. σ. 22. Χρ. Ἀλεξ. Θεοφ. σ. 39. Κεδρ. Τ. Ι. σ. 303.

Ὁ Κωνστάντιος, μετὰ τὸν θάνατον τῆς Εὐσεβίας, ἐνυμφεύθη Φαυστίνην τινὰ ἐξ ἀγνώστου γένους, ἥτις, μείνασα ἔγκυος, ἔτεκε θυγατέρα, τὴν Κωνσταντίαν, ἣν ἐνυμφεύθη εἶτα ὁ Αὐτοκράτωρ Γρατιανός. Ἐνῷ τοσοῦτον ἀνελπίστως ἐκενοῦτο ὁ θρόνος διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Αὐτοκράτορος, ὁ Ἰουλιανὸς ἐπολιόρκει τὴν Ἀκυλίαν, ὅπου ἦσαν κεκλεισμένα τάγματά τινα τοῦ Κωνσταντίου, ὑπ' ἀξιωματικὸν Νιγρῖνον καλούμενον. Λέγουσι δὲ ὅτι, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπέθνησκεν ἐν Κιλικίᾳ, ὁ ἱπποκόμος τοῦ Ἰουλιανοῦ, ὅστις ἐβοήθη αὐτὸν ἵνα ἱππεύσῃ, ἔπεσεν αἴφνης κατὰ γῆς, καὶ συγχρόνως Γαλάτης τις μάντης, ὁ

Ἀπρούγκολος, σπεύσας, ἤγγειλεν αὐτῷ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίου, δῆλον γενόμενον εἰς τὰ ἐντόσθια σφαγίου. Μόλις ἐτελεύτησεν ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ, ἡ Αὐτοκρατορία πᾶσα ἐκηρύχθη αὐθορμήτως ὑπὲρ τοῦ Ἰουλιανοῦ, ὃν ἀνεγνώριζον ἤδη ἡ Ἰταλία, ἡ Ἑλλάς, καὶ ἡ Μακεδονία. Τὸ ἐπίλοιπον τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν πορείας αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀληθὴς θρίαμβος. Ἀμμ. Β. 21. Κ. 12, 15. καὶ Β. 22. Κ. Ι. 2. Λιβ. Λ. 12. Ζωσ. Β. 3. Ἅμα δὲ μείνας μονοκράτωρ, ὁ Ἰουλιανὸς ἀπέῤῥιψεν ἐντελῶς τὸ προσωπεῖον, κ' ἐκηρύχθη ἐν Ἰλλυρίᾳ φανερῶς ὀπαδὸς τοῦ δωδεκαθέου. Πανταχοῦ, ἐπὶ τῆς πορείας αὐτοῦ, ἤνοιξε τοὺς πρὸ πολλοῦ κεκλεισμένους σηκούς, καὶ οἱ διψῶντες βωμοὶ ἐκορέσθησαν τοῦ αἵματος τῶν σφαγίων, Οἱ Ἀθηναῖοι ἤνοιξαν ἀμέσως, καὶ αὐθορμήτως τὸν Παρθενῶνα, καὶ τοὺς λοιποὺς αὐτῶν ναούς. Λιβ. λ. 12.

Ἀπερίγραπτος ἐνθουσιασμὸς τοῦ πλήθους κ.τ.λ.

Πάντες οἱ ἱστορικοὶ διηγοῦνται τὴν ἀγαλλίασιν μεθ' ἧς ἡ οἰκουμένη ἤκουσε τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνάβασιν τοῦ Ἰουλιανοῦ, τὴν χαρὰν μεθ' ἧς ὑπεδέχοντο αὐτὸν οἱ λαοί, παντοῦ ὅθεν διέβαινε, καὶ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν θριαμβευτικὴν αὐτοῦ εἴσοδον. Ἀμμ. Β. 25. Κ. 4.

Ἦλθε καιρὸς συμφορᾶς! Οἱ μεγάλοι Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου.

Διὰ τ' ἀφορῶντα τὴν θυσίαν ταύτην ἴδε Ἀθηναίου Δειπνοσοφιστὰς Ε'. 197-199. Hermann Gr. Antiq. Τ. 2. εἰς τὸ περὶ θυσιῶν. Λεξ. Ἑλλ. Ἀρχαιολ. W. Smith εἰς λ. Διονύσια, καὶ Ἀνθοφόρια. Ἀριστοφάνους ὄρνιθας κτλ.

Ἐξανίσταται

ὁ κόσμος ἐκ τοῦ τάφου...

Θαυμάσιον ἐστὶ τῳόντι πόσον ἀνέλαβεν ἡ οἰκουμένη κατὰ τὸ βραχύτατον διάστημα τῆς Βασιλείας τοῦ Ἰουλιανοῦ, καὶ πῶς ἀνέζησαν τὰ πάντα καὶ ἀνέθαλον. Ἴδε περὶ τούτου τὸν πολέμιον τῷ Ἰουλιανῷ Lebeau Τ. 3. σ. 84. Ἀμμ. Β. 21. Κ. 12 Μαμερτ. Παν. Κ. 9. Ζωσ. Β. 3. κλ.

Τοῦ Κωνσταντίου ἡ κηδεία αὔριον
μεθ' ὅλης τῆς δεούσης τελεσθήσεται
πομπῆς...

Ἴδε Ἀμμ. Β. 21. Κ. 16. Λιβ. λ. 12 Γρηγ. λ. 4. Μαμερτ. Παν. Κ. 3, 27. Σωκ. Β. 3. Κ. 1. Φιλοστρ. Β. 6. Κ. 6. Ζων. Τ. 2. σ. 24. Κεδρ. Τ. Ι. σ. 303.

Μετὰ τοῦ Χρυσανθίου, σέ, ὦ Μάξιμε,
καὶ τοῦ Ἱεροφάντου, ὅσον τάχιστα
εἰς τὴν Ἑλλάδα πέμψω...

Ἴδε Ἑλλ. Ἱστορίαν Παπαῤῥηγ. Τ. 2. σ. 644.

Εἰς τοὺς Δελφοὺς σὺ σπεῦσον, Ὀρειβάσιε,
καὶ τὸ μαντεῖον τὸ κλεινὸν ἀνόρθωσον.

Γεώργιος ὁ Κεδρηνὸς διέσωσεν ἡμῖν τὴν ὑπὸ τοῦ πυθῶνος πεμφθεῖσαν τῷ Αὐτοκράτορι ἀπάντησιν, ἥτις μαρτυρεῖ περὶ τῆς τότε καταστάσεως τοῦ ποτὲ περιπύστου μαντείου. Ἰδοὺ αὕτη·

« Εἴπατε τῷ Βασιλεῖ, χαμαὶ πέσε δαίδαλος αὐλά.
» οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μάντιδα δάφνην,
» οὐ παγὰν λαλέουσαν. Ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ.»

Ἐγὼ τ' ἀνάκτορά μου πῶς ἐκένωσα
γνωρίζετε...

Ἴδε Lebeau Τ. 3 σ. 126. Ἀμμ. Β. 22 Κ. 5. Λιβ. λ. 12. Μαμερτ. Παν. Κ. 11. Σωκ. Β. 3. Κ. 1. Σωζ. Β. 5. Κ. 5. Ζων. Τ. 2 σ. 24.

Ἄναξ, ἀπαραίτητον
ἐγὼ νομίζω, ἄκρου ἱδρυθέντος που
δικαστηρίου...

Ἴδε Ἀμμ. Β. 22 Κ. 3, 7. Ἰουλ. Επ. 23. Λιβ. λ. 12. Κωδ. Θεο. Β. 9. Τυτλ. 42. Νομ. 5.

καὶ τοῦ στρατοῦ ἐπείγει, Ἄναξ, ῥιζικὴ
ἀνάπλασις...

Ἴδε Ἀμμ. Β. 22. Κ. 4, 7. Κωδ. Θεο. Β. 7. Τιτλ. 4. Νομ. 7, 8.

Αἱ ἐπαρχίαι πᾶσαι κατεφθάρησαν.

Ἴδε Ἀμμ. Β. 25. Κ. 4. Μαμερτ. Παν. Κ. 25. Λιβ. λ. 5, 12. Ἰούλ. Ἐπιστ. 47. καὶ Μισοπώγων. Εὐτρ. Β. 10. Κωδ. Θεο. Β. 5. Τιτλ. 12. Νόμος μοναδικὸς Β. 8. Τιτλ. 1. Ν. 6, 78. Τιτλ. 5. Ν. 12 - 16 κτλ. Κωδ. Ἰουστ. Β. II. Τιτλ. 69. Ν. 1 -2.

Ἡ Ὑπατεία φρικωδῶς ἐξώκειλε.

Ἴδε Ἀμμ. Β. 22 Κ. 7. Μαμερτ. Παν. Κ. 15, 17, 19, 28-30.

Ναί, πλὴν καθ' ὅλα τότε ἀρεθήτωσαν
ἐλεύθεροι· οὐδένα ἐκβιάζομεν...

Πλὴν ὀλιγίστων ἱστορικῶν, ἐν οἷς ὁ Lebeau Τ. 3. σ. 156, καὶ ἄλλοι τινές, διαστρεφόντων τὰ πάντα, ὅπως προσάψωσι μῶμον τῷ Ἰουλιανῷ, ὅλοι ἀναφέρουσι τὴν θαυμασίαν αὐτοῦ πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ἐπιείκειαν, καὶ ἀνεξιθρησκείαν. Ἀντὶ ἑτέρων παραπομπῶν, παρατίθεμεν χωρία τινὰ αὐτοῦ τοῦ Ἰουλιανοῦ

«Ἐγώ, νὴ τοὺς θεούς, οὔτε κτείνεσθαι τοὺς Γαλιλαίους, οὔτε τύπτεσθαι παρὰ τὸ δίκαιον, οὔτε ἄλλο τι πάσχειν κακὸν βούλομαι.» Ἐπιστολ. Ἀρταβίῳ σ. 159.

«Λοιποῖς μὲν ἅπασι, τοῖς ὁπωσοῦν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Κωνσταντίνου πεφυγαδευμένοις ἕνεκεν τῆς τῶν Γαλιλαίων ἀπονοίας, ἀνῆκα τὴν φυγήν· σὲ δὲ οὐκ ἀνίημι μόνον, ἀλλὰ γοῦν καὶ παλαιᾶς γνώσεώς τε, καὶ συνηθείας μεμνημένος, ἀφικέσθαι προτρέπω μέχρις ἡμῶν. Χρήσῃ δὲ ὀχήματι δημοσίῳ μέχρι τοῦ στρατοπέδου τοῦ ἐμοῦ, καὶ ἑνὶ παρίππῳ.» Ἰουλ. Ἐπιστολὴ Ἀετίῳ Ἐπισκόπῳ σ. 247.

«Ἐγὼ δὲ κέκρικα τοῖς Γαλιλαίοις ἅπασιν οὕτω πρᾴως, καὶ φιλανθρώπως, ὥστε μηδένα μηδαμοῦ βίαν ὑπομένειν, μηδὲ εἰς ἱερὸν ἕλκεσθαι, μηδὲ εἰς ἄλλο τι τοιοῦτον ἐπηρεάζεσθαι παρὰ τὴν οἰκείαν πρόθεσιν.» Ἰουλ. Ἐπιστολ. Ἐκηβόλῳ σ. 307.

Μετὰ τοιαύτας μαρτυρίας ἀπαιτεῖται δεισιδαιμονία, οἵα ἡ τῶν Πατέρων τῆς ἐκκλησίας, ἢ τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν Abbé de la Blétterie, καὶ M. de Tillemont, ὅπως ὁμιλῶσι περὶ τῶν φρικτῶν διωγμῶν τοῦ Ἰουλιανοῦ. Ἴδε l'Abbé J. Phil.

René de la Blétterie, Vie de l'Empereur Julien B. 4. σ. 230 - 286. M. de Tillemont, Mémoires pour servir à l'Histoire Ecclésiastique, Tom. VII. ὁ Abbé de la Blétterie διηγεῖται, κατὰ τοὺς Πατέρας, τὰς θεομηνίας, καὶ τρομερὰς ἀσθενείας, ἐξ ὧν ἀπέθανον οἱ ὑποτιθέμενοι διῶκται. Ἀλλ' ἀρκεῖ ὡς παράδειγμα τῆς φιλαληθείας τῶν Χριστιανῶν τούτων χρονογράφων τὸ ἑξῆς χωρίον τοῦ Κεδρηνοῦ.

« Καὶ γὰρ *μυρίας* μὲν γυναῖκας κατὰ γαστρὸς ἐχούσας ἀνατέμων, (ὁ Ἰουλιανὸς) ἐν τοῖς αὐτῶν ἐμβρύοις ἡπατοσκόπει· καὶ παιδία πολλὰ κατασφάττων, ὑπὸ τὰ εἴδωλα κατώρυττε ».

Τῶν προγόνων τὰ λαμπρὰ
συγγράμματα εἰς χεῖρας φέρειν ἐφεξῆς
οὐκ ἐπιτρέψω...

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐπέσυρε κατὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ τὰς πικροτέρας λοιδωρίας, καὶ οἱ οὐδὲν ἕτερον προσάψαι αὐτῷ εὑρίσκοντες, ἀπρὶξ ἐχόμενοι τούτου, καλοῦσιν αὐτὸν τύραννον, δόλιον, καταπιεστήν, καὶ πάντα τὰ παρόμοια. Ὡς γνωστὸν δὲ ὁ Α'. Στηλιτευτικὸς κατὰ Ἰουλιανοῦ Γρ. τοῦ Ναζιανζηνοῦ, ὁ ἀρχόμενος διὰ τῶν λέξεων. «Πολλῶν ὄντων, καὶ δεινῶν ὄντων ἐφ' οἷς ἐκεῖνος μισεῖσθαι δίκαιος, οὐκ ἔστιν ὅ,τι μᾶλλον, ἢ τοῦτο παρανομήσας φαίνεται » ἔχει τοῦτο τὸ θέμα. Ἰουλ. Ἐπ. 42. Γρηγ. λ. 3. Αμμ. Β. 22. Κ. 10 καὶ Β. 25. Κ. 4. Θεοδ. Β. 3. Κ. 17 Σωζ. Β. 5. Κ. 17. Ζων. Τ. 2. σ. 25. Κεδρ. Τ. Ι. σ. 305. Abbé de la Blétterie σ. 263.

Ἀλλ' ἐστὶν ἆρά γε δικαία ἡ καταφορὰ αὕτη; Εἶχεν ἄδικον ὁ Ἰουλιανὸς ἀπαγορεύων εἰς τοὺς ξέοντας τὰ χειρόγραφα τοῦ Ὁμήρου, καὶ τοῦ Πλάτωνος, ὅπως γράψωσιν ἐπ' αὐτῶν τοὺς καλογηρικοὺς αὐτῶν μαμμακουθισμούς, τὸ λαμβάνειν αὐτὰ ἀνὰ χεῖρας. Εἰς τοὺς καταστρέψαντας θησαυροὺς ἀνεκτιμήτους, διότι ἦσαν, ὡς ἔλεγον, ἔργα τοῦ διαβόλου, εἰς τοὺς κατερημώσαντας τὴν Ἑλλάδα, κατακρημνίσαντας τοὺς ναοὺς αὐτῆς, καὶ καταστρέψαντας τοῦ Φειδίου, καὶ Πραξιτέλους τὰ καλλι-

τεχνήματα, εἶχεν ἄδικον λέγων «οὐδὲν κοινὸν ἡμῖν καὶ ἐκείνοις;» Ἄλλως τε, μόνον τὴν μεταξὺ αὐτῶν διδασκαλίαν ἀπηγόρευσε τοῖς Χριστιανοῖς ὁ Ἰουλιανὸς, τὴν καταστροφὴν δηλ., καὶ βεβήλωσιν τῶν κειμένων, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν εἰς τὰ σχολεῖα φοίτησιν, καὶ παίδευσιν τῶν εἰλικρινῶς τὴν μάθησιν ποθούντων· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ κ' ἐπέτρεψε τῷ Προαιρεσίῳ, περιφήμῳ Χριστιανῷ διδασκάλῳ, ὃν προσωπικῶς ἐξετίμα, ἐξακολουθῆσαι διδάσκων ἄνευ μεταβολῆς τοῦ θρησκεύματος αὐτοῦ. Ταῦτα πάντα διαστρέφουσιν οἱ Πατέρες.

Ἡ Γερουσία, Βασιλεῦ, πυνθάνεται

Ἀμμ. Β. 22. Κ. 7, 9. Λυβ. Λ. 4, 12. Ἰουλ. Ἐπιστ. 11. Μαμερτ. Παν. Κ. 24. Σωκ. Λ. 3. Κ. 1. Κωδ. Θεο. Β. 9. Τιτλ. 2. Ν. 9.

Αἴθουσα ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Στουδίου.

Ἄγνωστον ἐστὶ πότε ἀκριβῶς ἱδρύθη ἡ Μονὴ αὕτη, ἡ περίφημος καταστᾶσα κατὰ τοὺς μέσους τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας αἰῶνας, ἀλλ' οὐδὲν ὑπάρχει τεκμήριον ὅτι οὐχ ὑφίστατο αὕτη ἤδη κ' ἐπὶ Ἰουλιανοῦ.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ἐνικήσαμεν τὴν 17ην τῶν Καλενδῶν τοῦ Ἰουλίου κτλ.

Ἴδε Ἀμμ. Β. 25. Κ. 2. Lebeau τ. III. σ. 358. κλ.

Καὶ ἡ διάβασις τοῦ Τίγριδος, παρὰ τὴν Κτησιφῶντα, ἐστὶ περίδοξον κατόρθωμα.

Ἴδε Ἀμμ. 24. Κ. 6 Λιβ. Λ. 12. Ζωσ. Β. 3. Σωζ. Ϛ. 64. Τὴν ἅλωσιν τῆς Κτησιφῶντος ἀγνοεῖ ὁ Abbé de la Blétterie.

Ὁ Αὐτοκράτωρ μάχεται ὡς λέων, ἀλλὰ μάχεται ἀσκεπής...

Ἴδε Ἀμμ. Β. 25. Κ. 3. Λιβ. Λ. 12. Ζωσ. Β. 3. Φιλ. 6, 7. Κ. 15. Ζων. Τ. 2. σ. 27. 28.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπληγώθη! ὁ Αὐτοκράτωρ ἐφονεύθη!

Ἄγνωστον ποία ἡ χεὶρ ἡ ῥίψασα τὸ ἀκόντιον τὸ φονεῦσαν τὸν Ἰουλιανόν.

Νενίκηκας, ὦ Ναζωραῖε!

Διετηρήθη ἡ ἱστορικὴ αὕτη ῥῆσις, ὡς χαρακτηριστική, καίτοι ἀμφισβητουμένη.

Ναζωραῖοι, καὶ Γαλιλαῖοι, κατὰ τὸν Βυζαντινὸν χρονογράφον. Ἰω. Μαλάλαν, ἐκαλοῦντο μέχρις Εὐόδου τοῦ ἐπὶ Κλαυδίου οἱ Χριστιανοί, οὕτω κληθέντες κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου τούτου. Ὁ Ἰουλιανὸς συνήθως καλεῖ αὐτοὺς Γαλιλαίους.

Βασιλεῦ, αὐτό,
καλοῦσι, φεῦ, Φρυγίαν οἱ ἐγώριοι.

Ἴδε Lebeau τ. III σ. 365.

Εἰς πολέμους ἂν αὐτὴν
ὑπέβαλον, ἦν τοῦτο ἀπαραίτητον...

Ἴδε Ἀμμ. 25. 3.

Σὺν τοῖς σοφοῖς μου μόνοις τὰς ἐσχάτας μου
στιγμὰς περᾶσαι ταύτας ἐπιτρέψατε...

Πάντες θαυμάζουσι τοῦ Ἰουλιανοῦ τὴν τελευτήν, ἧς ὁμοίαν ἡ ἱστορία μόνον τὴν τοῦ Σωκράτους ἀναφέρει. Ἀλλὰ κ' ἐκείνης ἴσως αὕτη ὑπερτέρα. Διότι ἐνταῦθα, οἱ περὶ ψυχῆς, καὶ ἀθανασίας διάλογοι τοῦ ἐκπνέοντος ἀντηχοῦσιν, οὐχὶ ὑπὸ τοὺς εἰρηνικοὺς θόλους τοῦ δεσμωτηρίου, ἀλλ' ὑπὸ στρατιωτικὴν σκηνήν, εἰς τὸ βάθος τῆς Ἀσίας, κ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς νικηφόρου μάχης, δι' ἧς ἐπεσφράγιζε τὸ ἔνδοξον αὐτοῦ στάδιον.

Τὸ λαμπρὸν μυστήριον
τῆς Πεσσινοῦντος....

Ἡ Πεσσινοῦς, πόλις τῆς Φρυγίας, περίφημος διὰ τὸ ἐκεῖ τελούμενον μυστήριον τῆς Κυβέλης. Ἡ λατρεία τῆς Θεᾶς ταύτης, καὶ τοῦ Ἄττιδος, ὡς καὶ ἡ τῆς Περσεφόνης καὶ τοῦ Ἰάκχου, ἐν Ἐλευσίνι, περιέχουσιν ἤδη πάντα τὰ κυριώτερα δόγματα ἐξ ὧν εἶτα οἱ Χριστιανοί, κατὰ γράμμα σχεδὸν ἀντιγράφοντες τὸ Ἑλληνικὸν πρότυπον, ἀλλὰ γυμνοῦντες αὐτὸ πάσης ἐννοίας,

συνήρμοσαν τὸ θρήσκευμα αὐτῶν. Ἡ ἐνσάρκωσις, ἡ ἐκ Παρθένου γέννησις, τὰ πάθη, ὁ θάνατος, ἡ ἀνάστασις, ἡ ἀνάληψις, πάντα ταῦτα εἰσὶ κληρονόμημα καταληφθὲν ὑπὸ τοῦ Ἄττιδος εἰς τὸν Ἰησοῦν. Ὅτι πάντες σχεδὸν οὗτοι οἱ μῦθοι εἰσὶν ἀρχαῖοι, ἀπαντώμενοι ἤδη παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, Ἰνδοῖς, καὶ Ἀσσυρίοις, καὶ διὰ τῶν Ἑβραίων, καὶ Ἑλλήνων, ἀφοῦ ποικίλας ὑπέστησαν μεταβολάς, περιελθόντες μέχρι τῶν Χριστιανῶν, ἐστὶ γνωστόν. Τῆς Πεσσινοῦντες τὸ μυστήριον ἐτελεῖτο κατὰ τὴν ἰσημερίαν τοῦ Μαρτίου, ἐξ οὗ ἡ ἐποχὴ τοῦ Ἑβραϊκοῦ, καὶ εἶτα Χριστιανικοῦ Πάσχα, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἦν, ὡς καὶ τὰ μεγάλα Ἐλευσίνια, ἢ ἡ μεγάλη ἑβδομὰς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὰ μικρὰ Ἐλευσίνια, καθ' ἃ ἑωρτάζετο ἡ γέννησις τοῦ Ἰάκχου, ἦσαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὰ Χριστούγεννα. Ἴδε C. F. Maury. Histoire des Religions de la Grèce.

Τὸν θεῖον παῖδα συλλαμβάνει Ἄττιδα
παρθένος μήτηρ.

Καὶ ἡ ἐκ παρθένου γέννησις, καὶ ἡ ἐνσάρκωσις, καὶ ἡ ἀνάληψις εἰσὶν ἰδέαι κοιναὶ εἰς πᾶσαν τὴν ἀρχαιότητα, καὶ προσαρτόμεναι εἰς πολλοὺς τῶν Θεῶν, καὶ ἡρώων, καὶ ἄλλων περιφήμων κατ' αὐτὴν ἀτόμων. Ἅμα ὁ βουδδισμὸς παρεφθάρη, εἰσέῤῥευσαν εἰς αὐτὸν τὰ θαύματα, καὶ αἱ δεισιδαιμονίαι. Τὰ τέσσαρα δέκατα τῆς ἀνθρωπότητος ἐπίστευον τότε ὅτι ὁ ἱδρυτὴς αὐτοῦ Arddha Chiddi, ἢ Γοτάμας, συνελήφθη ὑπο τῆς παρθένου αὐτοῦ μητρός Μαχαμάϊας, θείᾳ συνάρσει, θεάνθρωπος οὕτως ὤν, ὅτι ἅμα γεννηθείς, ἔστη ὄρθιος, κ' ἐλάλησε, ὅτι πέντε μηνῶν καταστάς, μεταιωρίσθη ἐν τῷ ἀέρι, ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μεταπείσεως αὐτοῦ προσεβλήθη ὑπὸ λεγεῶνος ἀγγέλων, καί, νηστεύων, κατήντησεν ἐσθίειν ἕνα κόκκον πεπέρεως τὴν ἡμέραν, ὅτι πολλάκις ἐνεσαρκώθη, καὶ ὅτι ἀναβαίνων, εἰς οὐρανούς, ἀφῆκε τὸ ἴχνος τοῦ ποδὸς αὐτοῦ εἰς ὄρος τῆς Κεϋλῶνος (Ceylon), ἔκτοτε λατρευόμενον· ὅτι ὑπῆρχε παράδεισος, ὅπου ἄνθη, πολύτιμοι λίθοι, εὐωχίαι, καὶ μουσικὴ διὰ τοὺς δικαίους, καὶ

κόλασις, ὅπου θεῖον, καὶ φλόγες, καὶ βάσανοι διὰ τοὺς πονηρούς, ὅτι τὰς εἰκόνας λατρευτέον, ἀλλ' οὐχὶ τὰ κειμήλια, καὶ ὅτι σφάλλουσιν οἱ ἀνθρώπους θεοποιοῦντες· ὅτι ὑπάρχουσι πνεύματα, καὶ ἄλλα ὑπεράνθρωπα ὄντα, ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῶν Γραφῶν ἐστὶ καθ' ἑαυτὴν ἀρετή, ὅτι δύναταί τις προσεύχεσθαι ἐπαναλαμβάνων ὡρισμένας τινὰς φράσεις, ἢ καὶ στρέφων μύλον, ἐξ οὗ προκύπτουσιν ἔγγραφοι ἐπικλήσεις· καὶ τέλος ὅτι ὁ Ἀπόστολος τοῦ Βουδδισμοῦ ἐστὶν ἡ θρησκευτικὴ κεφαλὴ τοῦ κόσμου. Τ' αὐτὰ διδάσκει ὁ Χριστιανισμός, καὶ τ' αὐτὰ ἀπέδωκε τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ θαύματα. Καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς κανονικοῖς Εὐαγγελίοις, ὡς ἡ ἐν ἐρήμῳ πλάνησις, ὁ πειρασμὸς κτλ. διετήρηθησαν, ἕτερα δέ, ὡς τὰ περὶ τῶν πηλίνων πτηναρίων, ἅτινα, παῖς ὤν, ἔπλαττεν ὁ Ἰησοῦς, κ' ἐζωογόνει ἐμφυσσῶν αὐτοῖς, παρεμερίσθησαν μετὰ τῶν ἀποκρύφων Εὐαγγελίων, εἰς ἃ εὑρίσκονται. Ἡ ἐκ παρθένου γέννησις, ὡς γνωστόν, ἐστὶ προσθήκη τῶν μετέπειτα χρόνων, καὶ οὐδεμίαν ποιοῦσιν αὐτῆς μνείαν οἱ Εὐαγγελισταί, ὧν τινὲς ἐγνώρισαν, καὶ συχνάκις ἀναφέρουσι τὸν πατέρα, τοὺς ἀδελφούς, καὶ τὰς ἀδελφὰς τοῦ Ἰησοῦ, νενυμφευμένας εἰς χωρικούς τινὰς τῆς Γαλιλαίας. Τοιαύτη ἰδέα, ἐνόσῳ ἔζη ὁ Ἰησοῦς, ἢ τις τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, ἦν ἀδύνατος. Εἰσὶ γνωστὰ τὰ ἑξῆς χωρία. « *Καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες· ...Οὐχ οὗτος ἐστὶν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς Μαρίας, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου, καὶ Ἰωσῆ, καὶ Ἰούδα, καὶ Σίμωνος. Καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.... Ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Ὅτι οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰμὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι* » Μάρκος, Κεφ.6. § 2, 3, 4, 5. « *Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήττεσθαι αὐτούς, καὶ λέγειν... Οὐχ οὗτος ἐστὶν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; Οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ*

αὐτοῦ Ἰάκωβος, καὶ Ἰησοῦς, καὶ Σίμων, καὶ Ἰούδας; Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσί; Πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα; Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. Οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ». Ματθ. Κεφ. 13. § 54, 55, 56, 57. « *Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. Καὶ ἀπηγγέλθη αὐτῷ λεγόντων· Ἡ μήτηρ σου, καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἱστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σὲ θέλοντες. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς· Μήτηρ μου, καὶ ἀδελφοί μου οὗτοι εἰσὶν, οἱ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκούοντες, καὶ ποιοῦντες αὐτόν* ». Λουκ. Κεφ. 8. § 19, 20, 21. « *Ἔρχονται οὖν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοί, καὶ ἔξω ἑστῶτες ἀπέστειλαν πρὸς αὐτόν, φωνοῦντες αὐτόν. Καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν· εἶπον δὲ αὐτῷ, Ἰδού, ἡ μήτηρ σου, καὶ οἱ ἀδελφοί σου, καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσι σε. Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων! Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ ἀδελφοί μου. Καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν καθημένους, λέγει· Ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. Ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου, καὶ ἀδελφή μου, καὶ μήτηρ ἐστί* ». Μαρκ. Κεφ. 3. § 31, 32, 33, 34, 35. « *Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεσαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. Εἶπε δέ τις αὐτῷ· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου, καὶ οἱ ἀδελφοί σου, ἔξω εἱστήκησαν, ζητοῦντες σοι λαλῆσαι. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ. Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν· Ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου, Ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτὸς μὲν ἀδελφός, καὶ ἀδελφή, καὶ μήτηρ ἐστίν* ». Ματθ. Κεφ. 12. § 46, 47, 48, 49, 50. « *Ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι*

εἶπεν». Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτος ἐστιν Ἰησοῦς, ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος· Ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα», Ἰωαν. Κεφ. 6, 41, 42, «*Καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν* (ὁ Ἰωσὴφ τὴν Μαρίαν). *Ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον*. Ματθ. Κεφ. 1. § 25. «*Καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον*». Λουκ. Κεφ. 2. § 7. «*Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ, τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα*». Λουκ. Κεφ. 2. § 41. «*Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς, ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος, ὤν, ὡς ἐνομίζετο, υἱὸς Ἰωσὴφ τοῦ Ἠλί*». Λουκ. Κεφ. 3. § 23. «*Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ . . . καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτος ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ;*» Λουκ. Κεφ. 4. § 22. «*Εὑρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ, καὶ λέγει αὐτῷ· ὃν ἔγραψε Μωυσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν Ἰησοῦν, τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ, τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ*. Ἰωάν. Κεφ. 1 § 46. «*Μετὰ δὲ τοῦτο κατέβη εἰς Καπερναοὺμ αὐτός, καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ*. Ἰωαν. Κεφ. II. § 12. «*Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ . . . εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοι αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν*». Ἰωαν. Κεφ. 7. 3, 45. *Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτήν . . . Καὶ ἐθαύμαζον οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες· Πῶς οὗτος γράμματα οἶδε, μὴ μεμαθηκώς;* Ἰωαν. Κεφ. 7. § 10, 15. Μετὰ τὰ χωρία ταῦτα ἐστὶ δυνατὴ καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία; Γνωρίζομεν ὅτι ὑπάρχουσι τινὲς ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἀδελφοὺς τοῦ Χριστοῦ ἀναφέροντες οἱ Εὐαγγελισταί, ἐννοοῦσι τοὺς ἐξαδέλφους αὐτοῦ, ἀλλὰ τότε τῇ ἀληθείᾳ, ἀναφέροντες τὴν μητέρα, ἴσως ἐννοοῦσι τὴν πενθερὰν ἢ τὸν Πάππον αὐτοῦ. Πρὸς τοὺς τοιούτους οὐδὲν ἔχομεν εἰπεῖν, μακαρίζοντες αὐτούς, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἐὰν πρὸς στιγμὴν ἐγίγνετο παραδεκτὸς τοιοῦτος ἰσχυρισμός,

ανετρέπετο ἄρδην πᾶσα ἡ ἱστορία, διότι οὐδὲν ὑπάρχει ἐν αὐτῇ γεγονὸς ἐκ τῶν μᾶλλον ἀδηρήτων, καὶ γενικῶς πιστευομένων, ἐπὶ τοσούτων, καὶ τόσων ῥητῶν στηριζομένη μαρτυριῶν. Οἱ Εὐαγγελισταί, ὁμιλοῦντες ἀφελῶς περὶ τοῦ πατρός, καὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ, οὐδέποτε ἐμάντευον τοὺς περὶ αὐτοῦ μετέπειτα πλασθησομένους μύθους. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Χριστός, καίτοι ἀρνηθεὶς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ διὰ τὴν εὐρυτέραν τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων, καὶ ὀνειρευόμενος ἴσως δι' ἑαυτὸν μετὰ θάνατον θεοποίησιν τινά, ὅτε ἀπεκάλει ἑαυτὸν *υἱὸν τοῦ Θεοῦ* ἐνόει ἁπλῶς προφήτην, κεχρισμένον, καὶ πεμφθέντα ἵνα κηρύξῃ τὸν λόγον αὐτοῦ. Τὰ ἑξῆς χωρία εἰσὶν εὐκρινέστατα. « *Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σύ, ἄνθρωπος ὤν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν·* « Ἐγὼ εἶπα, *Θεοί ἐστε;* » *Εἰ ἐκείνους εἶπε θεούς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή· Ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε, καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε· Ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰμί;* » Ἰωαν. Κεφ. 10. § 33, 34, 35, 36. « *Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν· Εἶπον οὖν αὐτῷ. Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα. Ἕνα πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν* ». Ἰωαν. Κεφ. 8. § 40, 41. Καὶ τὸ ἑξῆς χωρίον ἐστὶ περίεργον. « *Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας, τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ διδάσκεις*. Λουκ. Κεφ. 20. § 21. Εἰρωνικῶς ταῦτα οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ Γραμματεῖς. Ὡς γνωστὸν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰησοῦ Ἰάκωβος, μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐχρημάτισεν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ Χριστιανικῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ ὑπερεξηκοντούτης. Αἱ τύχαι τῆς

λυπῆς αὐτοῦ οἰκογενείας εἰσὶν ἄγνωστοι. Ἐδογματίσθη δὲ ἡ θεοποίησις αὐτοῦ τελικῶς κατὰ τὸν τρίτον μόλις αἰῶνα, μετὰ τὰς μακρὰς περὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ διαμάχας, ἱκανὸν δὲ χρόνον ἀργότερον προσετέθη ἡ ἀνάληψις τῆς Παναγίας, ἔτι ἀργότερον ἡ *ἀληθὴς παρουσία*, ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς ἀχράντου κοινωνίας (transsubstantiation) παρὰ Καθολικοῖς, καὶ οὕτω βαθμηδὸν, καὶ κατ' ὀλίγον συνετελέσθη τὸ ὅλον τερατῶδες οἰκοδόμημα, οἷον σήμερον ἵσταται. Ἡ ἰδέα ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, οἷος σήμερον ὑπάρχει, ἐστὶ δυνατὴ μόνον διὰ τοὺς οὐδὲ φύλλον ποτὲ ἀναγνόντας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Οἱ ἁπλοῖ, καὶ ὄντως ὑψηλοὶ λόγοι τοῦ προφήτου τῆς Γαλιλαίας, εἰσὶν ἤδη μέρος ἐλάχιστον τοῦ συναρμωσθέντος ὅλου, καὶ μεγάλη ἤθελεν εἶναι ἡ ἔκπληξις τοῦ θέντος τὸν πρῶτον λίθον, ἐὰν ἠδύνατο ἰδεῖν συντελεσθὲν τὸ κτίριον.

Καὶ περὶ τοῦ Πυθαγόρα μυθολογεῖται ὅτι ἐγεννήθη ἐκ Παρθένου, καὶ ὅτι, ὡς καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ἀνελήφθη εἰς οὐρανούς. Ὡς πρὸς τὴν ἐνσάρκωσιν δὲ περιττὸν σχεδὸν ἐνθυμίσαι τὸν Vishnou καὶ Chrisshna, ἐξ οὗ πιθανῶς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοὺς πλείστους τῆς ἀρχαιότητος Θεούς, μηδὲ τοῦ ἡμετέρου Διὸς ἐξαιρουμένου.

Οἱ Γάλλοι τοῦτο τὸ μυστήριον ἡμῖν
κατ' ἔτος παριστᾶσι, καὶ ὀρθότατα,
διότι ὄντως ἀτελεύτητον ἐστί.

Αὕτη ἡ κυριωτάτη διαφορὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ. Τὰ πάθη τοῦ ἐνσαρκωθέντος *λόγου* Ἄττιδος, οὐ τίθενται ἱστορικῶς ἐν ὡρισμένῃ τινὶ ἐποχῇ, καὶ ὡς ἅπαξ συμβάντα, ἀλλ' ὡς ἀπαύστως τελούμενα. Τὴν Ἑλληνικὴν ταύτην ἰδέαν, ὅτι ἡ ἐνσάρκωσις, καὶ θυσία τοῦ *λόγου* εἰσὶ διαρκεῖς, εὗρον τοσοῦτον ὡραίαν οἱ Γαλιλαῖοι, ὥστε μὴ δυνάμενοι ποιῆσαι αὐτὴν τὴν βάσιν τῆς περὶ Χριστοῦ παραδόσεως, συμπαρέλαβον ἐν τῷ Χριστιανισμῷ τὸ Ἑλληνικὸν μυστήριον ὑπὸ τὸ σχῆμα τῆς *Εὐχαριστίας*.

Τὸ μυστήριον
ἐστὶ τοιοῦτον, φίλε.

Ταῦτα ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ εἰς τὴν Μητέρα Θεῶν λόγου τοῦ Ἰουλιανοῦ. Ὁμοίως σχεδὸν διηγεῖται κ' ἐξηγεῖ τὸν μῦθον τοῦτον ὁ Πλατωνικὸς φιλόσοφος Σαλούστιος, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Οἱ Θεοὶ καὶ ὁ Κόσμος», Κεφ. δ. Ηὐτύχησα ἰδεῖν βιβλίον λίαν περίεργον, τυπωθὲν κατὰ τὸ 1793 ἐν Λονδίνῳ, καὶ περιέχον Ἀγγλικὴν μετάφρασιν τοῦ πονήματος τοῦ Σαλουστίου, καὶ τῶν Πυθαγορικῶν ῥήσεων τοῦ Δημοφίλου· πρὸς δὲ πέντε ὕμνους τοῦ Πρόκλου Ἑλληνιστί, μετ' ἐμμέτρου μεταφράσεως, [τοῦ πέμπτου ἀνακαλυφθέντος παρ' αὐτοῦ τοῦ μεταφραστοῦ, ὡς λέγει, ἐν τοῖς Harleian χειρογράφοις τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου] πέντε πρωτοτύπους ὕμνους τοῦ συγγραφέως Ἀγγλιστί, εἰς τὴν Δήμητραν, τὸν Δία, τὴν Ἀθηνᾶν, τὴν Ἑστίαν [Vesta] καὶ τὸν Ἑρμῆν, οὐκ ὀλίγα σχόλια, καὶ περιεργότατον πρόλογον, ἐν ᾧ λέγει ὁ συγγραφεὺς ὅτι τοὺς ὕμνους αὐτοῦ συνέθηκεν ἰδίως ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν ἀμοιβὴν τῶν καταλλήλως ὑμνούντων τὴν Θεότητα. Τὸ βιβλιάριον ἐστὶν ἀνώνυμον, ἀλλ' ἀδηρήτως ἔργον τοῦ Ἄγγλου Πλατωνιστοῦ Θωμᾶ Taylor, ὅστις τοσοῦτον ἐνεφορήθη ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀρχαιότητος, ὥστε ἔθυσε τῷ Ζηνὶ βοῦν ἐν τῷ προαυλίῳ αὐτοῦ. Λέγει δὲ ὁ συγγραφεὺς ὅτι οἱ ὕμνοι αὐτοῦ εἰσὶν ἀπόσπασμα μόνον συλλογῆς ὕμνων εἰς πάσας τὰς Θεότητας, ἣν σκοπεύει ἐκδοῦναι ἀργότερον [ἀγνοοῦμεν ἂν ἔπραξε τοῦτο], καὶ ἀναφέρει σύγγραμμα αὐτοῦ περὶ τῶν Ἐλευσινίων, καὶ Βακχικῶν μυστηρίων, μετάφρασιν τῶν ἔργων τοῦ Ἰουλιανοῦ, καὶ μετάφρασιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Μαρίνου βίου τοῦ Πρόκλου. Ὁ ἀγγλικὸς τίτλος τοῦ περιέργου τούτου βιβλιαρίου ἐστὶν ὁ ἑξῆς: «Sallust, on the Gods and the World, and the Pythagoric sentences of Demophilus, translated from the Greek, and five hymns by Proclus in the original Greek with a poetical version, to whieh are added five hymns by the translator. London, 1793.

Διὰ παντὸς ἐσβέσθη τὸ ἀνώτερον
ἐκ τῶν πνευμάτων, ὅσα ἐπεσκέφθησαν
τὸν κόσμον τοῦτον, ἀδελφοί, τῆς συμφορᾶς.

Ὁ Χριστιανὸς θεολόγος Νέανδρος περατοῖ διὰ τῶν ἑξῆς λέξεων τὸ περὶ Ἰουλιανοῦ σύγγραμμα αὐτοῦ.

« Ὁ Ἰουλιανὸς ὑπῆρξεν ἄξιος ἑαυτοῦ μέχρις ἐσχάτων. Μαχόμενος ὑπὲρ ἰδέας λαμπρᾶς, τῆς καταστροφῆς τῶν βαρβάρων, καὶ λησμονῶν ἑαυτόν, ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, θάνατον ἔνδοξον, ἡρωϊκόν, καὶ ὅμοιον τοῖς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἣν τόσον ἐθαύμαζε. Ἡ πίστις εἰς τὴν θείαν καταγωγήν, καὶ τὸν θεῖον προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἐπλήρου αὐτὸν ἐνθουσιασμοῦ, ὑψοῦσα αὐτὸν πολὺ ὑπὲρ τὸν αἰῶνα αὐτοῦ, καὶ μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ ἀναπνοῆς μὴ καταλιποῦσα. Neander. Über den Kaysler Julianus. σ. 170.

Ὁ Ἰουλιανός, μετακομισθεὶς εἰς Ταρσόν, ἐτάφη ἔν τινι προαστείῳ τῆς πόλεως ἐκείνης, κ' ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἐγράφη τὸ ἑξῆς δίστιχον:

Ἰουλιανὸς μετὰ Τίγριν ἀγάῤῥοον ἐνθάδε κεῖται,
ἀμφότερον Βασιλεὺς τ' ἀγαθός, κρατερὸς τ' αἰχμητής.

Τοιαῦται αἱ ὑπὲρ τὸ δέον ἴσως μακραί, ἀλλὰ σχετικῶς πρὸς τὸ ἀντικείμενον ἐλάχισται αὗται σημειώσεις, σταγόνες μόλις ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ τῶν ὑψίστων τὸν ἄνθρωπον ἀφορώντων ζητημάτων. Ἐν Ἑλλάδι, ἥτις ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ζῇ ἔτι ἐν τῷ μεσαίωνι, εἰσὶ δυστυχῶς ἄγνωστα, πλὴν ὀλιγίστων ἴσως ἐξαιρέσεων, τὰ μεγάλα ἐκεῖνα συγγράμματα, εἰς ἃ ἐνεταμιεύθησαν αἱ θαυμάσιοι πρόοδοι καὶ ἀνακαλύψεις τῆς ἀνθρωπίνου διανοίας, ἀφοῦ κατὰ τὸ τέλος τοῦ 17 αἰῶνος ἔθραυσεν αὖθις τὰς πέδας αὐτῆς, ἀνακαλύψεις, εἰς ἃς ὀφείλεται ὁ γιγαντιαίοις ἤδη βήμασι προβαίνων νέος ἡμῶν πολιτισμός. Συνέπεια δὲ τούτου ἐστὶν ὅτι ὁ γράφων, μὴ δυνάμενος ἁπλῶς παραπέμψαι εἰς τὰ ὀλίγον γνωστὰ ταῦτα συγγράμματα, ἀκατάσχετον αἰσθάνεται πόθον τοῦ μετενεγκεῖν ὁλοκλήρους σελίδας τῶν λαμπρῶν ἐκεί-

νων κεφαλαίων, ἀφ' ὧν διαλάμπει ἡ ἀνατέλλουσα ἀλήθεια, καὶ ὧν πᾶσα λέξις εὐγλώττως ὑποστηρίζει τὰς τὸ ἔργον τοῦτο ἐμπνευσάσας ἀρχάς, ἀλλ' ἀδύνατον τοῦτο· ἡ Ἑλλάς, βρέφος ἔτι ἀρτιγέννητον, οὐ δύναται συμβαδίσαι μετὰ τῶν διὰ τοσούτων παθημάτων διδαχθέντων, κ' ἐπὶ δύο αἰῶνας διαρκῶς προοδευσάντων ἐθνῶν. Ἐλεύσεται σὺν καιρῷ καὶ αὐτῆς ἡ ἡμέρα, ἀλλ' ἀκράδαντον τρέφομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι, ἐὰν πᾶς Ἕλλην γνωρίζων τί ἐστὶ τὸ σκέπτεσθαι, ἀνεγίνωσκεν, ἐν παραδείγματι, τὸ πολλάκις μνημονευθὲν ἐνταῦθα ἔξοχον σύγγραμμα τοῦ Buckle, [ἵνα μηδὲν εἴπωμεν περὶ τῶν Γερμανῶν, καὶ Σκώτων φιλοσόφων, τῶν φυσιολόγων, γεωλόγων, καὶ οἰκονομολόγων, τοῦ Lyell, τοῦ Darwin, τοῦ Adam Smith, καὶ ἀναριθμήτων ἄλλων, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα ὀλίγον εἰσὶ παρ' ἡμῖν γνωστά], ἡ ἐν Ἑλλάδι διανοητικὴ ἀνάπτυξις ἤθελε κερδίσαι διὰ τούτου καὶ μόνου πλειότερον, ἢ διὰ τῶν ἐν τοῖς ἀνωτάτοις ἐκπαιδευτηρίοις ἐπὶ ὁλόκληρον πεντηκονταετηρίδα διδασκομένων.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ (1)

Σελ.	ιγ'.	στοιχ.	2	ἀντὶ	ἧ	γράφε	ᾗ
»	ιδ'.	»	26	»	ἧ	»	ᾗ
»	ιε'.	»	27	»	ἧλατοῦτο	»	ἧλαττοῦτο
»	ις'.	»	21	»	ἀπῆλθεν	»	ἀνῆλθεν
»	ιζ'.	»	13	»	θεῖαν	»	θείαν
»	ιη'.	»	29	»	δυσεκατὸμμύρια	»	δισεκατομμύρια
»	κ'.	»	19	»	ὀμάδος	»	ὁμάδος
»	»	»	23	»	ἡμὰς	»	ἡμᾶς
»	κα'.	»	18	»	συνονθήλευμα	»	συνονθύλευμα
»	»	»	21	»	κτήσεων	»	πτήσεων
»	»	»	24	»	διηκρινίσθησαν	»	διηυκρινίσθησαν
»	κγ'.	»	23	»	μαθεύματα	»	μυθεύματα
»	κθ'.	»	29	»	κ' ἐκ	»	καὶ τῶν
»	λϐ'.	»	18	»	ὅτι	»	ὅτε
»	λγ'.	»	25	»	πας	»	σας
»	λη'.	»	»	»	στύξις	»	στίξις
»	7	»	10	»	ἀσιανῶν	»	Ἀσιανῶν
»	10	»	15	»	αὐτήν	»	αὐτόν
»	12	»	25	»	φλυαρῷ	»	φλυαρῶ
»	»	»	30	»	περιπλανώμενοι	»	Περιπλανώμενοι
»	13	»	23	»	οἱ πάντων	»	δέ
»	14	»	5	»	ἐκϐιάζουσι	»	εἰσϐιάζουσι
»	21	»	7	»	αἵρεσιν	»	αἵρεσιν
»	»	»	27	»	τυμϐορίχους	»	τυμϐορύχους
»	22	»	14	»	χρυσὰ	»	χρυσᾶ
»	25	»	16	»	τοιούτων	»	τοσοῦτον
»	32	»	28	»	ἡλοιοῦτο	»	ἠλλοιοῦτο
»	40	»	21	»	ἥμεθα	»	ἦμεν, φεῦ,
»	45	»	1	»	ἥσυχα	»	σοϐαρῶς
»	51	»	6	»	ἄρα	»	ἄρα
»	53	»	2	»	ᾄδης	»	ᾅδης

(1) Τοῦ συγγραφέως εὑρισκομένου εἰς Βουκουρέστιον, καὶ ἀποστελλομένης αὐτῷ ἑπομένως μιᾶς μόνης διορθώσεως, καίτοι ἐξηλέγχετο αὕτη μετὰ πάσης ἐπιμελείας, παρεισέφρυσαν ἀναγκαστικῶς παροράματά τινα, ὧν τὰ σπουδαιότερα σημειοῦνται ἐνθάδε.

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ.

Σελ.	55	στοιχ.	20	ἀντὶ	βράχον	γράφε	βράχου
»	67	»	21	»	ὑμεῖς	»	ἡμεῖς
»	69	»	12	»	θαυμασιότατα	»	θαυμαστότατα
»	70	»	26	»	πολόχνια	»	πολίχνια
»	73	»	13	»	ὑμᾶς	»	ἡμᾶς
»	87	»	15	»	δεξιότατος	»	δεξιώτατος
»	89	»	20	»	Ἔρημον	»	ἔρημον
»	92	»	16	»	κερδίσης	»	κερδίσεις
»	100	»	1	»	Ζεῦς	»	Ζεύς
»	102	»	20	»	κατασθραύσει	»	καταθραύσει
»	106	»	15	»	ἀρνεῖται	»	ἀρνῆται
»	107	»	25	»	ὄντος	»	ὄντως
»	109	»	9	»	ὅσας	»	ὅσης
»	110	»	1	»	προσβάλω	»	προσβάλλω
»	115	»	20	»	ἀμοίβεις	»	ἀμείβεις
»	116	»	19	»	χεῖρ	»	χείρ
»	121	»	24	»	ζητεῖσαι	»	ζητῆσαι
»	125	»	21	»	ὠρίμως	»	ὡρίμως
»	129	»	19	»	ἐνδόεσαι	»	ἐνδύσεται
»	133	»	1	»	ῥέη	»	ῥέει
»	136	»	29	»	διανύσαι	»	διανῦσαι
»	137	»	7	»	ᾄδου	»	ᾄδου
»	139	»	2	»	ὄντως λότρωσις ἐστί	»	ᾗ τῷ ὄντι λύτρωσις
»	150	»	1	»	δίκα	»	δίκαιον
»	163	»	8	»	χεῖρ	»	χείρ
»	165	»	10	»	Ὀριμάν	»	Ἀριμάν
»	166	»	12	»	ἀναστάς	»	ἀνιστάς
»	172	»	30	»	συγηλούς	»	σιγηλούς
»	182	»	19	»	μὴ τυραννῇς	»	μὴ πλέον τυραννῇς
»	184	»	3	»	κατευνάζει	»	κατευνάζῃ
»	186	»	4	»	ἄρα γε	»	ἆρά γε
»	204	»	30	»	καλῶς	»	ἐπακριβῶς
»	205	»	29	»	ἀπέλθωσι	»	ἀνέλθωσι
»	207	»	11	»	ἄρα	»	ἆρα
»	219	»	28	»	διαλύσαι	»	διαλῦσαι
»	221	»	29	»	δίδων	»	διδούς
»	226	»	2	»	Ἠμυττός	»	Ὑμηττός
»	227	»	24	»	πίστις μοι	»	πίστις μου
»	228	»	20	»	Ἑριννύων	»	Ἐριννύων
»	236	»	14	»	ἠβουλήθησαν	»	νῦν ηὐδόκησε
»	239	»	4	»	αὖθις	»	αὖθις

Σελ.	241	στοιχ.	8	ἀντὶιπτοχυῖαν		γράφε	πεπτωκυῖαν
»	244	»	8	»	·6ος	»	κύδος
»	»	»	9	»	ίνυν ἀρχίζει	»	ἀρχίζει τοίνυν
»	246	»	26	»	ͻδην	»	ἄρδην
»	247	»	16	»	. προδίδουσι	»	προδιδοῦσί σε
»	248	»	23	»	ιναπετάννυται	»	καταπετάννυται
»	249	»	9	»	μεγιστᾶνες	»	ὦ μεγιστᾶνες
»	255	»	11	»	τευχόμενοι	»	ἐπευχόμενος
»	260	»	7	»	λπίζομεν	»	ἐλπίζωμεν
»	262	»	24	»	ιρὸν	»	ἱερόν
»	272	»	14	»	ναισθήτως	»	ἀναίσθητος
»	274	»	11	»	ρα	»	ἆρα
»	292	»	18	»	φείλω	»	ὀφείλω
»	294	»	14	»	.ηγήσεσθαι	»	διηγήσεσθε
»	300	»	29	»	ͻιοῦτον	»	τοσοῦτον
»	301	»	25	»	εένης	»	γεέννης
»	303	»	4	»	ͻτιν	»	ἔστι
»	305	»	14	»	ὔπιστον	»	εὔπιστον
»	307	»	6	»	Ανασα	»	Ἄνασσα
»	317	»	27	»	τρατίαν	»	στρατείαν
»	318	»	13	»	ῤρη	»	ὄρη
»	319	»	10	»	μεινε,	»	ἔμεινεν
»	326	»	13	»	.ατορθοῦτε	»	κατορθοῦται
»	337	»	2	»	:ὸν Γάλλον	»	τοῦ Γάλλου
»	352	»	23	»	ἡμῶν	»	ὑμῶν
»	353	»	3	»	Ἄρχων	»	Ἄρχον
»	358	»	2	»	φαῦλοι	»	φαῦλαι
»	365	»	3	»	αἰσθῆτα	»	ἐσθῆτα
»	369	»	13	»	ἀτρήτους	»	ἀτρύτους
»	389	»	12	»	ὅτι	»	ὅτι
»	415	»	14	»	θέτει	»	τίθησιν
»	424	»	17	»	ἄτοπον	»	ἄτοπος
»	448	»	6	»	αὐτοφόρῳ	»	αὐτοφώρῳ
»	474	»	13	»	ὅ,τι	»	ἔτι
»	»	»	15	»	περάσαι	»	περᾶσαι
»	476	»	9	»	ἀρθώσουσι	»	ἀρθρώσουσι
»	491	»	28	»	ἄρδην	»	ἄρδην
»	502	»	29	»	ἐγκλείοντες	»	ἐγκλείοντος
»	507	»	30	»	ἀπεκαλύφθησαν	»	ἀνεκαλύφθησαν
»	508	»	20	»	ὑμῖν	»	ἡμῖν
»	509	»	17	»	ἔχον	»	ἔχων

Σελ.	510	στοιχ.	19	ἀντὶ	ἔργον	γράφε	ἔργου
»	»	»	30	»	ἰδίαι	»	ἰδέαι
»	512	»	21	»	Κρίονα	»	Κρίσχνα
»	516	»	4	»	Τουρκεμάδα	»	Τορκεμάδα
»	»	»	7	»	ἑτέρα	»	ἡ ἱερά
»	525	»	19	»	ζωγραφίσει	»	ζωγραφίσαι
»	535	»	8	»	χροσοῦς	»	χρυσοῦς
»	»	»	9	»	κροσοῦς	»	χρυσοῦς
»	537	»	22	»	Julien	»	Julian
»	540	»	21	»	ἄξια		ἄξιον

